

VNIVERSITAT (ÓÆ) Facultat de Magisteri
E VALÈNCIA

Departament de Didàctica
de l'Expressió Musical, Plàstica i Corporal

NAU GRAN

Activitat:

***“Jazz: apropament pràctic al gènere jazzístic
mitjançant audicions i col·loquis”***

- 10 SESSIONS -

Recull, temari i professor: **Vicent Lluís Fontelles [UV]**

INDEX

Activitat: **“Jazz: apropament pràctic al gènere jazzístic mitjançant audicions i col·loquis”**

Desenvolupament temàtic en **10 sessions** de dues hores cadascuna.

TEMARI

Sessió I :	Jazz	3
	<i>Orígens, assoliment, primers enregistraments i diversificació.</i>	
Sessió II :	Transvasament del gènere vers Europa	29
	<i>Louis Armstrong, Duke Ellington i d'altres. Arribada i acceptació al continent europeu.</i>	
Sessió III:	Jazz entre dues guerres mundials	51
	<i>Assoliment del nou gènere arreu del món i ressò de les gires europees de jazzístes nord-americans.</i>	
Sessió IV:	Be Bop	81
	<i>Charlie Parker i el trencament formal.</i>	
Sessió V:	Hard Bop i Jazz Modal	103
	<i>John Coltrane - Miles Davis - Bill Evans: el camí obert.</i>	
Sessió VI:	Anys 60', 70' i 80'	137
	<i>Multiplicitat de subgèneres jazzístics, fusions i simbiosis musicals.</i>	

Sessió VII: Anys 90' i nou mil·lenni	173
<i>Oblit, menyspreu i ressorgiment del Jazz. Veus femenines.</i>	
Sessió VIII: Jazz a l'Estat espanyol I	201
<i>Arribada, II República i dictadura franquista [mancances]. Anys 60': Pedro Iturralde i Vlady Bas. Enregistraments, músics i ambient.</i>	
Sessió IX: Jazz a l'Estat espanyol II: dels 70' cap endavant	227
<i>Tete Montoliu. Altres 'jazzmen' a la península. Pedagogia jazzística.</i>	
Sessió X: Recull cronològic i contextual	245
<i>Vers la recerca d'una trajectòria jazzística coherent.</i>	

NÚMERO de PEUS DE PÀGINA CORRESPONENTS al RECULL amb nom de músics [apunts biogràfics], formacions significatives, clubs i entrades diverses.. 261

JAZZ: ÍNDEX ALFABÈTIC [actualitzat a l'octubre de 2017]

INTÈRPRETS, AUTORS o NOMS DIVERSOS més significatius dintre de la Història del Jazz i que apareixen al llarg del RECULL i TEMARI PRINCIPAL de les sessions 269

BIBLIOGRAFIA 351

vicent.fontelles@uv.es

SESSIÓ I: Jazz

Orígens, assoliment, primers enregistraments i diversificació.

- *Introducció*
- *Què és el jazz? Conceptes previs*
- *Característiques*
- *Instruments*
- *Agrupacions*
- *Evolució i estils fins els anys vint*
- *Quadre cronològic del Jazz*
- *Músics considerats definitoris i cabdals en al història del jazz*

- ***Introducció***

La història del jazz, a l'igual que la d'altres moviments artístics i culturals, va molt lligada al mestissatge, a la trobada de cultures amb antecedents diferents. Unes cultures que, obligades per la convivència, comparteixen experiències i maneres de fer en un mateix àmbit.

Cal considerar el jazz com un estil musical basat en la improvisació. Desenvolupat per homes i dones afroamericans influenciats per:

- *L'estil harmònic europeu*
- *La complexitat rítmica africana, i ...*
- *La música tradicional americana*

És el resultat de la trobada [en l'espai i en el temps] d'aquests 3 elements però també està molt influenciat per la música religiosa, el folklore africà, la música de ball, les marxes militars i la música per a enterraments.

Els antecedents del jazz són: *el ragtime, el blues i el minstrel show*

- El *Ragtime* [*in ragtime*: 'sincopat'] era una mena de *pre-jazz híbrid* que combinava les harmonies europees amb els ritmes sincopats de la música negra. Un dels seus intèrprets més importants va ser Scott Joplin.
- El *Blues* prové dels cants espirituals negres i dels cançons de treball que és cantaven en els camps de cotó i tabac on treballaven els esclaus. Els temes tenen un aire trist i molta càrrega emotiva.
- El *Minstrel Show* consistia en un espectacle musical [normalment interpretat per homes blancs amb la cara pintada de negre] dirigits per un director anomenat 'Mr. Interlocutor'. Els músics és col·locaven, un per un, al centre de l'escenari i interpretaven *solos* amb els seus instruments, cantaven o ballaven i explicaven acudits.
- Tingué el seu màxim desenvolupament entre 1830 i 1880.

Nova Orleans, a l'estat nord-americà de Louisiana, és el primer lloc del qual podem dir que 'ix' o 'apareix' el jazz com a tal i amb una forma musical incipient però focalitzada melòdicament i harmònicament.

La Louisiana fou colònia francesa fins el 1803, per aquesta raó mantenia un carés més europeu que no altres estats nord-americans. Per altra banda, Nova Orleans era una ciutat amb una llarga tradició de barreja de races. Els esclaus que hi arribaven compensaven la seua manca de llibertat congregant-se, tota vegada arribada la nit, a prop de la 'Congo Square' [Plaça del Congo]. Allà improvisaven músiques tot combinant instruments africans i europeus, cantant els típics himnes africans de crida i resposta i aportant elements de les danses nord-europees a les seues danses africanes. És diu també que el 'voodú' va sorgir d'aquestes trobades culturals, en barrejar-se el catolicisme amb les creences africanes.

De manera més o menys ximple, aquestes expressions és van anar repetint en altres llocs dels Estats Units, com, per exemple, Kansas, Missouri, Chicago o Nova York. Els esclaus i els negres lliures van anar creant grups que tocaven pels carrers, en festes, bars i cabarets.

L'*etapa de formació del jazz* fins assolir la forma primigènia d'on va 'anar a més' abasta gairebé 17 anys [1900-1917].

El trompetista Charles *Buddy Bolden*¹ fou, a començaments de segle, el 'primer director d'una banda de jazz'. Però aquest nou estil musical no va aconseguir popularitat fins l'any 1912, amb l'aparició de diferents bandes de *Dixieland*, com ara l'Original Dixieland Jazz Band [ODJB] de Nick LaRocca² formada per músics blancs [trompeta; trombó; clarinet; piano i bateria] i que tingué l'honor d'enregistrar el primer tema de jazz reconegut històricament: *Livery stable blues* es va convertir en la primera composició de jazz

-
- 1 **'Buddy' Bolden**: Charles 'Buddy' Bolden: [Nova Orleans, 6 de setembre de 1877 - Jackson/Louisiana, 4 de novembre de 1931]. De malnom 'King Bolden'. Cornetista. Considerat un dels pares i fundadors del jazz. Tingué greus problemes d'alcoholisme i de mentals [era esquizofrènic] i arrossegava un tarannà violent i fanfarró. Treballava de perruquer i tocava en cerimònies, pícnic, festes, balls íntims o en llocs tan dispars com soterraments o als vapors del Mississipí. Aquelles actuacions el van fer conegut com el millor corneta de tota Nova Orleans i qui més magistralment tocava 'Blues'. Sent molt jove va tocar en diverses bandes [1890-1893], especialment en la de Charles Galloway [guit/tpta/dtor, Charles 'Sweet Lovin' Charlie' Galloway. Nova Orleans, 1860 - N.Orl, 1916]. Començà tocant l'harmònica. Les seues qualitats com a músic el feren cèlebre, i és durant aquesta època quan forma una banda en el qual ell mateix toca la trompeta; al costat de 'Willy' Cornish [tbó, William 'Willy' Cornish. N. Orleans, 1-VIII-1875 - 12-I-1942]; Willy Warnes i Frank Lewis [clnet], Jimmy Johnson [cb] i Brock Munford [guit]. Forma una nova banda [1895] sense comptar amb Cornelius Tilman [perc]: el resultat que aconseguí amb aquest esdeveniment seria el naixement del jazz. El seu estil refinat li va permetre destacar per la seua inclusió de 'rags'. Destacà sempre pel seu blues de gran diversitat de tons i ritme extraordinàriament lent. Joe 'King' Oliver [corneta/dtor, Joseph Joe Oliver. Aben/Louis, 11-V-1885 - Savannah/Georg, 10-IV-1938], Freddie Keppard [corneta/dtor. N. Orleans/Louis, 27-II-1890 - Chicago/Illin, 15-VII-1933], 'Bunk' Johnson [tpta, William Geary Johnson. Nova Orleans/Louis, 27-XII-1879 - New Iberia/Louis, 7-VII-1949] i altres músics del jazz primerenc de Nova Orleans van ser influïts per Buddy Bolden. Un dels temes més importants de Bolden és *Funky Butt*, que més endavant seria conegut com a *Buddy Bolden's Blues*, una versió que realitzà com a tribut vers Jelly 'Roll' Morton [pno, Ferdinand Joseph LaMenthe. N. Orleans/Louis, 20-IX-1885 - Los Angeles/Cal, 10-VII-1941]. Sidney Bechet [clnet/sax/comp, Sydney Joseph Bechet. N. Orleans/Louis, 14-V-1897 - París/FRA, 14-V-1959] va compondre *Buddy Bolden Stomp* en el seu honor, a l'igual que Duke Ellington [dtor/pno/comp/arranj, Edward Kennedy Ellington. Washington D.C., 29-IV-1899 - N.Y, 24-V-1974] feu [al 1957], amb la seua suite *A Drum is a Woman* on el trompeta hi era Clark Terry [tpta, Clark Virgil Terry Jr. Saint Louis/Miss, 14-XII-1920 - Pine Bluff/Ark, 21-II-2015]. Bolden fou detingut i empresonat [1906]. La seua addicció a l'alcohol li provocà un agreujament del seu trastorn mental que el portà a ser ingressat [1907] en un hospital per a malalts mentals a Jackson/Louisiana, on va romandre fins a la seua mort [4-XI-1931]. La llegenda de Buddy Bolden s'incrementa pel fet de no haver-hi cap enregistrament disponible de la seua música, tot i que se sap que va arribar a realitzar-hi. Malauradament, cap d'aquestes gravacions ha sobreviscut el pas del temps.
- 2 **'Nick' LaRocca**: Nascut Dominic James LaRocca [Nova Orleans/Louisiana, 11 d'abril de 1889 - Nova Orleans, 22 de febrer de 1961]. Cornetista i trompetista. Líder de 'l'Original Dixieland Jazz Band' [ODJB]. Atret per les bandes de Nova Orleans, comença a estudiar la corneta de manera autodidacta sempre a l'amagatall de son pare que volia per al seu fill un ofici millor. Music quotidià dels 'Papa Jack Laine's Band' [1910-1916]. Reemplaça [1916] el trompetista Frank Christian [corneta, Frank Joseph Christian. N. Orleans/Louis, 3-IX-1887 - N. Orleans, 27-XI-1973] a la 'Johnny Stein's Band' [bat/dtor, John Philip Hountha Stein. N. Orleans/Louis, ? 1891 o 1895 - N. Orleans, 30-IX-1962] quan marxaven a Chicago. Aqueixa banda fou l'origen de 'l'Original Dixieland Jazz Band', primera formació que enregistrarà el que hi és considerat 'primer disc de la història del jazz' [1917]. La 'ODJB' estava formada per Tony Sbarbaro [bat, Anthony Sbarbaro. N. Orleans/Louis, 27-VI-1897 - Queens/N.Y, 30-X-1969]; Edwin 'Daddy' Edwards [tbó, Edwin Branford Edwards. N. Orleans/Louis, 22-V-1891 - N.Y, 9-IV-1963]; Larry Shields [clnet, Lawrence James Shields. N. Orleans/Louis, 13-IX-1893 - Los Angeles/Cal, 21-XI-1953] qui substituï Alcide 'Yellow' Nunez [clnet. St. Bernard Parish/Louis, 17-III-1884 - N. Orleans/Louis, 2-IX-1934]; Henry Ragas [pno, Henry W. Ragas. N. Orleans/Louis, 1-I-1898 - N.Y, 18-II-1919] i el mateix LaRocca. Als anys 50', oblidat i en plena 'guerra freda', es dedicà a escriure nombroses cartes als diaris, a la ràdio i als programes de televisió anunciant pertot arreu que 'ell i només ell' era 'el inventor del Jazz' i qui diguera que els orígens del Jazz tenien arrels negres formava part d'una 'conspiració comunista'. LaRocca influí trompetes posteriors, com ara 'Red' Nichols [tpta/dtor, Ernest Loring Nichols. Ogden/Utah, 8-V-1905 - Las Vegas/Nev, 28-VI-1965], 'Bix' Beiderbecke [corneta, Leon Bismark Beiderbecke. Davenport/Iowa, 10-III-1903 - N.Y, 6-VIII-1931] i 'Phil' Napoleon [tpta/dtor, Filippo Napoli. Boston/Mass, 2-IX-1901 - Miami/Flor, 13-IX-1990].

reconeguda enregistrada el 26 de febrer de 1917, la qual juntament a *Dixie jass band one-step* ha estat considerat el primer àlbum de jazz publicat.

Els 2 elements més importants per a la difusió i la popularització del jazz foren:

1. *Els enregistraments en disc*
2. *La difusió de la ràdio*

Gràcies a això, el nou estil musical és va estendre ràpidament per tot arreu dels Estats Units i, gairebé al mateix temps, arreu d'Europa i la resta del món.

Més endavant [el 6 d'octubre de 1927] s'estrena *The Jazz Singer* [*El cantant de jazz*, d'Alan Crosland], primer film sonor de la història del cinema, i on s'explica la vida d'un músic de jazz però interpretat per un actor blanc amb la cara pintada [Al Jolson].

A partir dels anys 20, la llibertat havia deixat de ser una idea abstracta. Molts homes negres i les seues famílies van emigrar cap a les ciutats on hi havia més possibilitats de trobar feina. Una d'aquestes ciutats va ser Chicago.

- **Què és el jazz? Conceptes previs**

-Arrels del jazz

El jazz és la música mestissa per excel·lència. En els orígens del jazz es troba el BLUES, el qual deriva de la música folk importada pels esclaus africans del sud dels Estats Units, influïda clarament per les tradicions culturals i musicals de l'Àfrica occidental. La combinació de 'formes musicals africanes amb instrumentacions de banda militar i algunes idees harmòniques europees' va generar les primeres formes conegudes d'aquesta música. El jazz evolucionaria posteriorment a mesura que els músics negres es desplaçaven cap a les ciutats i intercanviaven informació els uns amb els altres.

Les influències inicials del jazz van trobar la seua principal forma d'expressió en les '*marching bands*' i en les bandes de música ballable de l'època, les quals, a la fi del XIX, suposaven el format habitual pel que feia a concerts de música popular. Els instruments d'aquest tipus de grups es van convertir així en els instruments bàsics del jazz: la corneta, el trombó, els 'reeds' [instruments de llengüeta: saxo, clarinet, etc.], i la bateria.

Els músics negres solien utilitzar la melodia, l'estructura i el ritme de les marxes com a punt d'eixida. No obstant això, al projecte de la *Dotació Nacional per a les Humanitats* ['Nord per Sud, de Charleston a Harlem'] es diu:

' ... Un esperit negre, relacionat amb el ritme i la melodia, emergia des dels confins de la tradició musical europea, àdhuc a pesar que els intèrprets utilitzaven instruments europeus. El gust afroamericà per diversificar les melodies i remodelar els ritmes va suposar la base de la qual sorgirien després molts dels més grans intèrprets del jazz.'

Seguint la tradició afroamericana de Nova Orleans, molts músics negres van aconseguir guanyar-se la vida en menudes bandes que eren contractades per a tocar en funerals. Aquestes bandes africanitzades van jugar un paper embrionari en l'articulació i disseminació de les formes primerenques del jazz. Viatjant mitjançant de les comunitats negres, des del sud profund a les grans ciutats del nord, aquests músics pioners van aconseguir establir el crit, l'estridència, el lliure desvari, la 'ragèdia' [en anglès *raggedy*, que significa *parrac; pellingot* - en castellà: '*cosa harapienta*', '*andrajosa*'] i l'esperit del *Ragtime*, donant vida a una més eloqüent i sofisticada versió del ritme.

Encara sent genial, les formes inicials del jazz, amb les seues arrels populars i humils, va ser bàsicament el producte de músics autodidactes esdevenint, amb el temps, en un gènere musical molt complex a mesura que la forma original i les modes musicals anaren evolucionant.

No obstant això, després de la II Guerra Mundial es va establir una impressionant xarxa d'institucions dirigides per afroamericans així com societats civils tant en el nord com el sud dels Estats Units que, unit a l'augment d'oportunitats per a l'educació, va produir una quantitat creixent de joves negres que accedien a un ensenyament musical reglat i acadèmic, seguint alguns d'ells cursos en la denominada *música clàssica europea* com ara Tom Turpin³, James Scott⁴, Louis Chauvin⁵ o Eubie Blake. Scott Joplin es trobava

3 **Tom Turpin:** nascut Thomas Million John Turpin [Savannah/Georgia, 18 de novembre de 1871 [1973 ?] - ? 13 d'agost de 1922]. Pianista i compositor. Turpin obrí un local en St. Louis/Missouri [1892], que esdevingué en lloc d'encontre per als pianistes locals ['Rosebud Bar'] i on cal considerar s'interpretava el germen del primer 'ragtime' amb músics com ara Joe Jordan [comp. Cincinnati/Ohio, 11-II-1882 - Tacoma/Washi, 11-IX-1971] o Louis Chauvin [pno/comp. St. Louis/Missou, 13-III-1881 - Chicago/Illin, 26-III-1908]. Edita [1997] la que hi és considerada com a primera partitura de 'ragtime': *Harlem Rag* tot i que havia esta composta anys abans [1892]. Més endavant publica altres temes de 'ragtime' com ara *Bowery Buck*, *Ragtime Nightmare*, *St. Louis Rag* i *The Buffalo Rag*. A més del seu local i amb l'ajut del seu germà [Charles] controlava també un teatre, cases de joc, salons de ball i cases de diversió. Exercí com a diputat i fou un dels

entre aquesta nova onada d'artistes de jazz musicalment concrets. Scott Joplin⁶, fill d'un esclau i d'una dona negra nascuda lliure, va estudiar música pel seu compte fins que amb 11 anys va rebre lliçons teòriques fonamentals d'un immigrant alemany amb formació clàssica, en Texarkana, Texas.

L'enduriment de les lleis 'Jim Crow' a Louisiana [a la fi del XIX] les quals promovien la segregació racial amb el malauradament famós *iguals però separats*, va fer que molts

primers empresaris afroamericans en aconseguir poder a St. Louis. La seua influència musical li valgué el malnom 'Father of St. Louis Ragtime'.

- 4 **James Scott:** nascut James Sylvester Scott [Neosho/Missouri, 12 de febrer de 1885 - Kansas City, 30 d'agost de 1938]. Pianista, organista i compositor. De formació autodidacta, rebé lliçons de música del pianista John Coleman qui li ensenyà a llegir música i refinar la seua tècnica pianística. Als 17 anys publica la seua primera composició: *A Summer Breeze*. A St. Louis [1914] coneix Scott Joplin [pno/comp. Texarkana/Tex, 24-XI-1868 - Manhattan/N.Y, 1-IV-1917]. Allí dona classes de piano, treballa d'organista i desenvolupa arranjaments per al 'Panama Theater'. A Kansas City publica [1922] el seu 'ragtime' més famós: *Broadway Rag*. Als darrers anys de vida i tota vegada morta la seua esposa [Nora Johnson] treballa tocant el piano en cerveseries i cinemes. Morí amb 52 anys.
- 5 **Louis Chauvin:** [San Luis/Missouri, 13 de març de 1881 - Chicago/Illinois, 26 de març de 1908]. Pianista i compositor. De pare mexicà i mare afroamericana, fou considerat al seu moment com el més brillant dels pianistes de Sant Louis. Participà a les sessions musicals al local de Tom Turpin [pno/comp, Thomas Million John Turpin. St. Louis/Miss, 13-VIII-1922 - Savannah/Georg, 18-XI-1871 -?1973] a la ciutat ['Rosebud Bar'] tot just al costat de Joe Jordan [comp. Cincinnati/Ohio, 11-II-1882 - Tacoma/Washi, 11-IX-1971] i d'altres pianistes. Només arribà a publicar tres composicions i mai enregistrà les seues obres. Considerat pels seus coetanis com un gran compositor i intèrpret, a hores d'ara és reconegut per les diverses interpretacions del seu tema *Heliotrope Bouquet* [1907], tema amb el qual compartí autoria amb el mateix Scott Joplin [pno/comp. Texarkana/Tex, 24-XI-1868 - Manhattan/N.Y, 1-IV-1917]. Chauvin morí amb només 27 anys. Els altres dos temes compostats per ell són: *The Moon is Shining in the Skies* [1903] i *Babe, It's Too Long Off* [1906].
- 6 **Scott Joplin:** [Texarkana/Texas, el 24 de novembre del 1868 - Manhattan/Nova York City l'1 de abril del 1917]. Pianista i compositor. Una de les figures més importants en el desenvolupament del 'ragtime' clàssic, gènere per al qual desitjava un estatus similar al de l'anomenada 'música seria' arribada d'Europa i la possibilitat d'admetre composicions llargues tal com como òperes i simfonies. A diferència d'altres músics contemporanis, tingué una formació musical clàssica força sòlida, fet que es palesà a l'hora d'obtenir un equilibri formal tot basant-se en l'ús de tonalitats properes entre sí. Els seus 'rags' tenen ritmes diversos i inclouen quatre temes de 16 compassos repetits amb introducció i modulació abans del tercer tema. Scott Joplin mai enregistrà als estudis tot i que si ho feu per a rotlles de pianola [1915-1916]. Estudia música amb el professor alemany Julius Weiss [1840-1898]. Toca en bars de la vall del Mississipi on coneix a pioners del 'ragtime' com ara Tom Turpin [pno/comp, Thomas Million John Turpin. Savannah/Georg, 18-XI-1871 - St. Louis/Missou, 13-VIII-1922], Arthur Marshall [pno/comp, Arthur Owen Marshall. Saline County/Missou, 20-XI-1881 - Kansas City/Missou, 18-VIII-1968] i Louis Chauvin [pno/comp. St. Louis/Missou, 13-III-1881 - Chicago/Illin, 26-III-1908]. Estudia harmonia i composició a la 'George Smith University' [per a alumnes negres]. Toca piano i trompeta amb una orquestra propia a la 'World's Columbian Exposition de Chicago'. Publica les primeres cançons [1895]: *A picture of Her Face* i *Please Say You Will* i publica també el compendi 'Original Rags' [1899] i el tema *Maple Leaf Rag*, del qual arriba a vendre milers de còpies de la partitura. L'èxit com a compositor el dugué a compondre més de 50 obres [1895-1917]. Composa el ballet *Ragtime Dance* [1902] basat en els balls de la societat negra d'aquells anys. Com que no fou un gran èxit, el seu editor li negà la publicació de la seua primera òpera estrenada a Sant Louis [18-II-1903]: *A Guest of Honor*. Marxa a Nova York [1907] on romandria fins la seua mort. Amb els seus diners publicà l'òpera *Treemonisha*, obra amb la qual intentà anar més enllà del 'ragtime' tot intentant crear una òpera exclusiva dels negres nord-americans. *Treemonisha* s'estrenà en versió de concert [1915] i fou un fracàs. Tot seguit, Joplin pateix una depressió per culpa de la qual li arribaren trastorns mentals i manca de coordinació. Malalt de 'dementia paralytica cerebral' [originada per la sífilis] ingressa a l'Hospital de Manhattan [1916] on mor [1-IV-1917]. La seua música fou 'redescoberta' a la dècada dels setanta gràcies a ser inclosa a la pel·lícula *El golpe* [George Roy Hill, 1973] i amb l'enregistrament dels seus 'ragtimes'. *Treemonisha* tornà a estrenar-se amb èxit [1975] interpretada per la 'Houston Grand Opera'. Altres composicions a destacar d'Scott Joplin són: *Peacherine Rag* [1901]; *Palm Leaf Rag-A Slow Rag* [1903]; *Euphonic Sounds* [1909] i una obra que conté explicacions al voltant del seu estil: *The School of Ragtime: Six Exercises for Piano* [1909].

músics afroamericans foren expulsats de diverses bandes que barrejaven a blancs i a negres. L'habilitat d'aquests artistes musicalment formats, capaços de transcriure i llegir allò que en gran part suposava un art d'improvisació, va fer possible conservar i disseminar les seues innovacions musicals, fet que cobraria una importància creixent en la ja propera època de les grans bandes.

El jazz és un tipus de música difícil de definir, atès que, en la major part dels casos, el seu estudi teòric s'ha abordat des dels principis de la música clàssica per musicòlegs europeus i el jazz es resisteix a ser abordat des de fora del seu propi univers. El jazz, com altres arts, s'explica a si mateix i només l'experiència de la seua audició permet comprendre'l.

El jazz vindria a ser 'el fruit de la trobada de la tradició musical africana i l'europea'; en un escenari precís [Estats Units] arran de l'arribada dels esclaus negres des de principis del segle XVII.

Al segle XIX, la religió cristiana [sobretot les esglésies baptista i metodista] va ser imposada a molts d'aquests esclaus, que van trobar en els textos de l'Antic Testament nombroses analogies aplicables a la seua pròpia situació i, pel que fa als corals litúrgics, una forma d'expressió musical. Amb el pas del temps aqueixos salms tenyits de tradició africana donarien lloc a allò que avui es coneix com *gòspel*, cant religiós que adopta formes diverses: la prèdica del pastor, els grups vocals i gran nombre de solistes especialment femenines.

La música religiosa convivia amb la profana: cançons de plantació, balades, i altres formes d'expressió popular [tant africanes com també europees] que alimentarien un dels grans pilars de la música afroamericana, *el blues*.

Si ens atenim a criteris musicals el *Blues* és una estructura de 12 compassos, que utilitza les anomenades *blue notes*, alteracions de la 3a i 7a notes de l'escala.

Però el *blues* és molt més, hi ha qui ho tradueix per 'tristesa', 'melanconia', encara que és més encertada la definició dels mateixos cantants de blues: '*Blues is a feeling*', una sensació, un sentiment.

D'altra banda sorgeix a Saint Louis, cap al 1870, un estil pianístic, que sense arribar a ser jazz s'apropa molt pel seu carés dinàmic i bellugadís; és *el ragtime*, el qual té com a característica principal la superposició d'un ritme regular, tocat per la mà esquerra, i d'altre ritme sincopat que va fent la mà dreta. De vegades també fa servir les *blue notes*. Sembla ser que el seu origen està en les danses que ballaven els esclaus parodiant els seus amos. Les partitures de *ragtime* s'enregistraven en rotllos de cartó per a piano mecànic o pianola i el seu músic més representatiu fou Scott Joplin.

El naixement del jazz es perd en aqueixa confluència de formes i estils musicals de la cultura afroamericana que es produeix a la fi del s.XIX: *gòspel, blues, agtime, marxes militars, música de ball europea...* Tota aquesta barreja crearà el pòsit a sobre el qual Jerry Roll Morton⁷ es permetrà autoproclamar-se 'inventor del jazz'.

-Antecedents: el Blues i el Ragtime

'... Al començament era el caos ...'. Així podria començar qualsevol història del jazz. Entre altres coses perquè abans del jazz existien una sèrie de:

- *Sons musicals, de tradicions folklòriques africanes i occidentals.*
- *D'exaltats sentiments d'alegries i tristeses.*
- *De situacions dramàtiques de domini i esclavitud.*

L'etimologia de la paraula 'jazz' és confusa:

Segons Peter Tamony⁸ deriva de 'gism/jasm', americanisme sinònim de força, exaltació o esperma.

7 **Jelly 'Roll' Morton:** Nascut Ferdinand Joseph LaMenthe [Nova Orleans, Louisiana, 20 de setembre de 1885 - Los Angeles, Califòrnia, 10 de juliol de 1941]. Pianista. Comença a tocar a Storyville [1902], barri de Nova Orleans. Feu una gira [1904] amb el trompetista 'Bunk' Johnson [tpa, William Geary Johnson. Nova Orleans/Louis, 27-XII-1879 - New Iberia/Louis, 7-VII-1949]. Entre altres llocs, viatja a Mobile/Chicago [1905], on rivalitzà al piano [1907] amb Tony Jackson [pno/cantant, Anthony/Antonio Jackson. Nova Orleans/Louis, 5-VI-1876 - Chicago/Illin, 20-IV-1920]; Houston; Califòrnia i Memphis amb el trompeta i compositor W. C. Handy [comp, William Christopher Handy. Florence/Alab, 16-XI-1873 - N.Y, 28-III-1958]. Gires per Califòrnia i Canadà [1917-1922], i s'estableix a Chicago [1923-1928]. Funda el grup 'Red Hot Peppers' [1928], amb la sola finalitat de fer enregistraments. Fou una de les primeres grans orquestres de jazz practicant una barreja d'improvisació lliure i fragments arranjats, procediment que més tard tingué molts imitadors. En aquest conjunt, hi van tocar músics tan importants com 'Kid' Ory [tbó/dtor, Edward Ory. La Place/Louis, 25-XII-1886 - Honolulu/Hawai, 23-I-1973], Johnny Dodds [cnet. Waveland/Miss, 12-IV-1892 - Chicago/Illin, 8-VIII-1940], Barney Bigard [cnet, Leonard Albany Bigard. Nova Orleans/Louis, 3-III-1906 - Culver C/Cal, 27-VI-1980], John St. Cyr [banjo/guit, Johnny Alexander St. Cyr. N.Orleans, 17-IV-1890 - Los Angeles/Cal, 17-VI-1966] i Bud Scott [guit/banjo, Arthur Budd Scott. Nova Orleans/Louis, 11-I-1890 - Los Angeles/Cal, 2-VII-1949]. S'establí a Nova York [1928-1930], però, malgrat l'èxit dels seus discs, no aconseguí imposar el seu estil jazzístic. Actua com a solista en nombrosos conjunts, fins que, cansat, toca en un establiment menut de Washington [1937]; allí coneix el que després seria el seu biògraf, Alan Lomax, a instàncies del qual compon unes curioses il·lustracions musicals dels seus records, per a la 'Biblioteca del Congrés', gravades en 12 discs sota el títol *The Saga of Mr. Jelly Lord*. Enregistra tota una sèrie de blues [1938-1940] i es beneficia del impuls del 'New Orleans Revival', però morí poc temps després. Entre les seues gravacions, cal citar els temes originals *Wild Man Blues, Kansas City Stomp, West-end-Blues* amb Albert Nicholas [cnet. Nova Orleans/Louis, 27-V-1900 - Basel/SUÏ, 3-IX-1973] i *King Porter Stomp*. Fou un dels millors pianistes de jazz que han existit. El seu estil es caracteritza per la fluïdesa melòdica i el ritme característics de Nova Orleans.

8 **Peter Tamony.** [9 d'octubre de 1902 - 24 de juliol 1985]. Fou un folklorista i investigador al voltant dels costums i usos culturals i esportius nord-americans. Destaquen els seus estudis etnomusicològics *Hoodlums and Folk Etymology. Western States Folklore. Western States Folklore Society* [1969].

Una altra hipòtesi de la paraula 'jazz': potser una deformació de '*chasse beau*' [figura del *Cake-Walk*, ball sorgit al voltant de 1880 a les plantacions del sud dels Estats Units el qual començà com a diversió de cap de setmana] aviat convertida en '*jasbo*' [malnom de músics].

- Merriam Webster⁹ suggereix un derivat del verb francès '*jasser*' [emprat a l'argot 'creole'].
- Mentre que Dizzy Gillespie assegura que '*jas*' [en un dialecte africà] significa 'viure a un ritme accelerat' o 'sota pressió'.
- Anthony Palmer assenyala que en argot 'cajun' les prostitutes de Nova Orleans són anomenades 'jazz-belles' [en referència a la Jezabel bíblica...]
- *Jazz Up*: com adverbí [+ party] = *animar*
- *Jazz Up*: com adverbí [+ room] = *alegrar*
- *Jazzy*: adjectiu: [vestit] de colors cridaners,

En general hi ha associació del 'jass' [o jazz] a *la dansa, la vitalitat i a l'acte sexual*.

Originàriament li donen també l'origen pel nom de l'Original Dixieland Jass Band [ODJB, orquestra de músics blancs nascuts a Nova Orleans i primera en enregistrar un disc amb temes ja considerats com a jazz] la qual dona a conèixer el nom mitjançant els seus anuncis i discs a Nova York al 1917.

La paraula *jazz*, designa, a hores d'ara, un conjunt de gèneres musicals d'origen afroamericà, que engloba ara folklores religiosos o profans adés formes simfòniques. Dues característiques essencials [ja observades al 1926 pel musicòleg i etnòleg André Schaeffner¹⁰] són indissociables del jazz:

1. *D'una banda*, un tractament particular de les sonoritats [derivat de la imitació de les veus humanes i animal].

⁹ *Merriam-Webster Inc*: Aquesta editorial fou coneguda [fins 1982] com G. & C. Merriam Company. Ubicada a Springfield, Massachusetts, és una editorial d'Estats Units que publica llibres de referència, sobretot diccionaris, que tenen el seu origen en el diccionari *An American Dictionary of the English Language*, de Noah Webster, [1828]. Entre les seues publicacions hi trobem el *Merriam-Webster's Collegiate Dictionary, Eleventh Edition* i *Webster's Third New International Dictionary, Unabridged*. Merriam-Webster Inc. es filial [des del 1964] d'*Encyclopædia Britannica, Inc.* L'editorial Merriam-Webster llançà [1996] el seu lloc web, que inclou la versió en línia del *Merriam-Webster's Collegiate Dictionary*. El *Microsoft's Encarta World English Dictionary* [1999] ha estat reeditat sota el títol *Encarta Webster's Dictionary. Second Edition* [2004].

¹⁰ *André Schaeffner*: París/FRA, 7 de febrer 1895 - París/FRA, 11 d'agost de 1980. Antropòleg i etnomusicòleg francès. Treballà [des de 1965] al Centre National de la Recherche Scientifique [CNRS], on dirigí el departament d'etnomusicologia del Musée de l'Homme [1929]. A la seua obra reeditada [1988] *Le Jazz* [París, Éditions Jean-Michel Place. Les Cahiers de Gradhiva] realitza un estudi detallat del naixement i posterior evolució del gènere jazzístic.

2. *Per una altra*, una valoració específica dels ritmes. És el resultat de la integració de mètodes instrumentals, harmònics i melòdics inventats a Europa i de tradicions portades d'Àfrica pels esclaus transportats a l'Amèrica dels segles XVI al XIX.

Als inicis del segle XX, el jazz és rústic, proletari i assoleix de prou mala reputació i, a més a més, hi és considerat com una forma cultural ideal per a la creació espontània, gestual, vocal i instrumental. El jazz no té característiques melòdiques o harmòniques que no puguin trobar-se en altres esferes musicals. El seu tret definitiu és:

- Un moviment d'espenta flexible i rítmic [*resultat d'un fraseig que no es recolza en el temps principals del compàs*] sinó, més aviat, al voltant d'ells [*anticipant-los*] i donant així a la música un polsament accentuat i una sensació de predomini del ritme [*sigui qui sigui el tempo*]. Es tracta del '**swing**' [*to swing: engronsar-se, balandrejar-se*].

Als començaments del jazz, el compàs es ressaltava de manera continua i [encara que els estils jazzístics posteriors s'han dedicat conscientment a disminuir aquest predomini rítmic] el polsament que subjau sota el fraseig sincopat continua sent encara la marca distintiva del jazz

No hi ha un compàs jazzístic exclusiu, però els més freqüents són el 2/4 i el 4/4.

La música del sud dels Estats Units que es practica a l'esglésies [*gospell songs*], a les plantacions [*blues* i *cants de treball*], als prostíbuls [*ragtime*], a les desfilades pels carrers, *les companyies de minstrels* [companyia d'artistes itinerants disfressats de negres] i les bambules de Congo Square¹¹ [nom popular, no oficial d'una zona de Nova Orleans], segueix a l'emigració dels negres que pugen cap al nord o l'oest dels Estats Units a la recerca d'ocupacions més remunerades.

11 *Congo Square*: nom sota el qual es coneix [als segles XVII, XVIII, XIX i primera meitat del XX], una zona de la part vella de Nova Orleans, on es desenvolupaven reunions musicals i dances folklòriques espontànies. A hores d'ara s'anomena Beaugard Square i hi és situat al creuament dels carrers St. Peter i North Rampart Street, al Barri francès. Hi és considerat un dels punts claus del desenvolupament del jazz tradicional. A la fi del segle XVII, fou un indret on es permeté als esclaus negres desenvolupar reunions i fer música. El terreny havia pertangut als indis 'Ouma', i passa a anomenar-se 'Place des Negres' i, més endavant, 'Circus Square'. El nom 'Congo Square', havia esdevingut del fet pel qual, just en eixe indret, es feia la venda d'esclaus portats del Congo. Allí es desenvolupaven balls com ara *la bamboula* o *la calenda*, que inspiraren compositors com Louis Moreau Gottschalk [1829-1869] o W. C. Handy [1873-1958]. Les autoritats prohibiren ballar els negres en llocs públics [1768] els diumenges [permets més endavant] i dies festius. 'Congo Square' continuà sent el centre dels esdeveniments dels dimarts de carnestoltes [fins 1941]. La pressió dels estaments més puritans aconseguí aturar les danses a Congo Square de manera definitiva [1945].

De tot això va eixir el jazz però abans van existir els *cants de treball* o *cants de batre* [les *worksongs*: càntics en les esglésies] i, fins i tot, els cants rituals del voodoo importat d'El Dahomei. Però sobretot van sorgir els *blues* i el *ragtime*.

L'origen dels cants de treball [cançons de batre] no està, com s'ha dit algunes vegades, en la postura resignada dels esclaus negres, sinó en una raó molt més realista: l'home/la dona negres eren conscients de la seua humiliació i de les dificultats que se'ls oposaven per a remeiar-la.

Una dura jornada de treball era molt més suportable si s'acompassava amb un càntic. Els *worksongs* es componien, normalment, d'un parell d'estrofes, que corresponien a determinats moviments corporals i es remataven amb una espècie de grunyit o panteix que donava pas a una nova estrofa. Les lletres d'aquestes cançons es referien [tal com cal suposar] al rigor del treball, al dur tracte del capatàs, als accidents de treball, a l'amic mort o a la dona estimada. De vegades a la nostàlgia d'una llar i un temps perdut.

-Escena musical americana al començament del segle XX

A començament del segle XX la societat nord-americana havia començat a despullar-se de la opressiva i rígida formalitat que havia caracteritzat a l'era victoriana.

Des del segle XIX, amb les cançons de comèdia i 'trobadors' [els *Minstrel shows*] o les melodies de Stephen Foster¹², la influència de les tradicions musicals afroamericanes apareixia com part integrant de la música popular americana i ho va fer així durant generacions.

¹² **Stephen Foster:** nascut Stephen Collins Foster [Lawrenceville/Pennsilvània, 4 de juliol de 1826 - Nova York, 13 de gener de 1864] fou un cantautor estatunidenc. Moltes de les seues cançons com ara *Oh! Susanna*, *Camptown Races* i *Beautiful Dreamer*, encara són populars tot i que ja han passat més de 150 anys des de la seua composició. Pertanyent a una família acomodada, a seua educació inclou només un mes d'estada a la universitat i poca preparació musical. Abans de complir els 20 anys ja publica diverses cançons. La primera, *Open Thy Lattice Love*, aparegué quan només en tenia 18 anys. Influenciat per Henry Kleber [músic, 1816-1897] i Dan Rice [entretenidor, 23/II/1823 - 22/III/1900]. Amb els seus amics de munt, Foster ja hi escrivia les anomenades 'cançons de coon' [de carnestoltes]. A Cincinnati/Ohio [1846], féu les seues primeres cançons d'èxit, entre aquestes hi era *Oh! Susanna* [1848] cançó que serviria com a himne de la febre de l'or de Califòrnia. Foster publica *Foster's Ethiopian Melodies* [1849], que incloïa la cançó *Nelly Was a Lady*. Tornat a Pennsilvània escrigué la majoria de les seues cançons més conegudes: *Camptown Races* [1850], *Nelly Bly* [1850], *Old Folks at Home* també coneguda com a *Swanee River* [1851], *My Old Kentucky Home* [1853], *Old Dog Tray* [1853], *Hard Times Come Again No More* [1854] i *Jeannie With the Light Brown Hair* [1854], dedicada a la seua esposa. Moltes de les cançons de Foster cal incloure-les en la tradició popular del 'Minstrel Show' d'aquell temps. Foster es trasllada a Nova York [1860] i, dos anys després, la seua fortuna musical començà a declinar així com la qualitat de les seues noves cançons. Morí empobrit a l'edat de 37 anys. El seu germà, Morrison Foster, fou el responsable de compilar les seues obres i escrigué una breu però pertinent biografia de Stephen.

Els clubs, les sales de ball i els cafès [*tea rooms*] van començar a aparèixer en totes les ciutats. Curiosament els balls anomenats 'negres', que s'inspiraven en moviments africans com el *shimmy*, el *turkey trot*, el *chicken scratch*, el *monkey glide*, i el *bunny hug*, els quals van ser adoptats per un públic blanc. El *cake walk*, desenvolupat per esclaus com paròdia dels balls formals dels seus caps, es va convertir en 'l'últim crit'. El públic blanc aprenia aquests balls veient-los primer en programes de vodevil i observant després a ballarins professionals en els clubs.

En aquells temps la música de ball popular no era el jazz encara que es trobaven ja formes precursors, per exemple en l'experimentació i innovació musical del *Blues* o el *Ragtime*, que aviat floririen com jazz. Compositors novaiorquesos [els coneguts com el grup de la 'Tip Pa Alley', entre ells Irving Berlin], van incorporar la influència del *ragtime* a les seues composicions encara que tot just utilitzaven els mecanismes específics que eren naturals als artistes del jazz: els ritmes, les 'blue notes'. Poques coses van aconseguir més per a fer popular aquest tipus de música que l'èxit d'Irving Berlin¹³ de 1911 anomenat *Alexander's Ragtime Band*, que es va convertir en una autèntica bogeria tant als Estats Units com a Europa [especialment a Viena]. Encara que la cançó no estava escrita com un 'rag-estafe' [*nineta de drap*], la lletra descriu a un grup de jazz que

13 **Irving Berlin:** nascut Israel Isidore Baline [Tiumén/Rússia, 11 de maig de 1888 - Nova York/USA, 22 de setembre de 1989]. Compositor i lletrista estatunidenc. Arribà a compondre al voltant de 3000 cançons i hi és considerat com un dels pares de la música popular nord-americana. Després de la mort de son pare [1896], Irving hagué de cercar feina per poder sobreviure tot treballant com a venedor de diaris i també fent actuacions als carrers. Treballant com a cambrer cantant en el 'Pelham's Cafe' a Chinatown, el propietari demanà Berlin d'escriure una cançó original per al cafè i *Marie from Sunny Italy* fou el resultat. Només va guanyar 37 centaus, però la cançó li obrí les portes d'una nova carrera. Les seues primeres cançons [*Sadie Salome*, *That Mesmerizing Mendelssohn Tune* i *Oh How That German Could Love*] tingueren poc d'èxit però fou *Alexander's Ragtime Band* [1911] la cançó que el donà a conèixer al món de l'espectacle. La cançó fou tot un èxit [1938] cantada pel duet Bing Crosby/Connee Boswell i, cantada de nou [1947], per 'Bing' Crosby [cantant/actor, Harry Lillis Crosby. Tacoma/Wash, 3-V-1903 - Madrid -mentre jugava al golf- 14-X-1977] a duet amb 'Al' Jolson [cantant/actor, Asa Yoelson. Seredzius/LIT, 26-V-1886 - San Francisco/Cal, 23-X-1950]. Berlin escrigué la considerada primera 'òpera ragtime': *Watch Your Step* [1914], que fou interpretada per Irene i Vernon Castle [ballarins. William Vernon Blyth. Norwich, Norfolk/UK, 2-V-1887 - 15 de febrer de 1918 --- Irene Foote. Nova Rochelle/N.Y, 17-IV-1893 - 25-I-1969] i estrenada al 'New Amsterdam Theatre' [8-XII-1914] tot aconseguint 175 representacions, òpera que faria ús constant de ritmes sincopats. A aqueixa primera òpera li seguí un espectacle semblant: *Stop! Look! Listen!*, [1915]. Irving Berlin produí 17 films i 21 espectacles de Broadway, a més de les cançons fora de revista. Tingué el seu propi teatre ['Music Box'] on pogué incorporar de manera constant les seues pròpies cançons sense cap entrebanc. A la seua revista *The Cocoanuts* [1925] cantaven, entre altres, els Germans Marx. Quan la II Guerra Mundial, Berlin organitza una revista amb esperit militar: *This Is the Army* [1942]. *Annie Get Your Gun* produït per Richard Rodgers i Oscar Hammerstein II [1946] hi és considerat com el millor musical de Berlin. Altres musicals importants de l'autor van ser: *Miss Liberty* [1949] i *Call Me Madam* [1950]. La seua darrera obra, *Mr. President* [1962] fou un fracàs tan gran que portà Berlin a concloure la seua etapa compositiva. De les seues nombroses cançons cal esmentar *Always*, *God Bless Amèrica*, *White Christmas*, *Alexander's Ragtime Band*, *Any Bonds Today* i *There's No Business Like Show Business*. Tot partint dels seus musicals van produir-se les pel·lícules: *Top Hat* [1935] i primer film d'una sèrie que comptà amb la presència d'interpres populars i atractius com ara Bing Crosby, Fred Astaire, Judy Garland i Ginger Rogers; *On the Avenue* [1937]; *Holiday Inn* [1942] pel·lícula que contenia *White Christmas*, una de les cançons més enregistrades de la història; *Blue Skies* [1946] i *Easter Parade* [1948]. Berlin morí a Nova York a l'edat de 101 anys.

convertia cançons populars a ritmes de jazz, com en la frase on es diu: ‘... si vols escoltar el Swanee River tocat en ragtime...’.

• **Característiques**

Superposició: de ritmes regulars i irregulars, amb la utilització de notes a contratemps i síncopes. Ambdues consisteixen en una alteració del ritme: es tracta d'accentuar una part feble del compàs però mentre la síncopa continua en la part forta, les notes a contratemps acaben abans de començar la part forta següent.

Improvisació: la forma més comuna dels temes de l'anomenat jazz clàssic [anterior al *free jazz* dels anys 60] és la forma cançó: AABA. Cadascuna de les parts sol tenir 8 compassos. El músic de jazz [quan improvisa] crea noves melodies. Pot fer-lo adornant les melodies existents i/o creant noves línies per sobre de les harmonies donades, que hi són en la base de tota la composició.

• **Instruments**

Caldria definir el jazz com ‘*una música d'arrel africana amb elements occidentals*’. Això també és palès pels tipus d'instruments emprats en la seua execució. Fonamentalment es divideixen en dues classes: aquells que marquen el ritme [rítmics] i aquells que toquen la melodia [melòdics].

Instruments Rítmics:

- **Bateria:** comença a emprar-se molt primerencament però com a instrument secundari, que acompanyava als solistes. Aviat es va convertir en un dels instruments més importants de qualsevol formació.
- **Contrabaix:** tocat directament amb els dits. De vegades se substituïa per una tuba.

Instruments Melòdics:

- *Piano*: també harmònic. Emprat ja al *ragtime*, va passar al jazz com a instrument protagonista.
- *Trompeta*: va tenir una importància enorme fins els anys 40, tot just quan fou reemplaçada pel saxòfon. Abans de la trompeta s'emprava un instrument semblant, *la corneta*.
- *Saxòfon*: es va posar de moda amb el saxofonista Coleman Hawkins i va passar a convertir-se en instrument solista a partir de Charlie Parker.
- *Banjo*: també harmònic. Era l'instrument més important de la música popular nord-americana. Es va emprar fins als anys 20, després va caure en desús tot sent substituït per la guitarra.

• **Agrupacions**

Les agrupacions instrumentals en jazz són molt variades. Poden abastar des d'un instrument solista [generalment harmònic: *piano* o *guitarra*] fins a grans bandes [*big band* o *bigband*] de fins a 50 músics [o més]. Les més comunes són:

- *Trio*: format generalment per 2 instruments rítmics: bateria i contrabaix, i un de melòdic [sovint solien ser piano o guitarra, ambdós instruments harmònics]. Aquesta agrupació es va posar de moda a partir dels anys 40' tot just al començament del jazz modern.
- *Quartet*: tal vegada siga l'agrupació més característica. Consisteix a afegir al trio un instrument de vent [Trompeta o Saxòfon].
- *Quintet*: instruments de vent afegits al 'trio base': saxòfon, trompeta o d'altre.
- *Big Band*: les més comunes contenen amb una secció de ritme o trio base [piano-guitarra, contrabaix i bateria] i altra secció més nombrosa de vent [saxòfons, trompetes i trombons]. L'època més important d'aquest tipus d'agrupacions va ser als anys 30 [també anomenada 'Era del Swing'].

• **Evolució i estils fins els anys vint**

Probablement el primer moviment musical al que comunament es va denominar **jazz** [freqüentment escrit 'jass'] va ser el desenvolupat a l'àrea de Nova Orleans, a Louisiana. La ciutat de Nova Orleans i les àrees circumdants sempre han estat un centre musical regional. Gent de diferents nacions d'Àfrica, Europa i Amèrica del Sud van contribuir al ric patrimoni musical de Nova Orleans. En l'era colonial de França i Espanya, els esclaus tenien més llibertat d'expressió cultural que no els de les colònies angleses que després es convertirien als Estats Units.

Aquesta ciutat va ser el bressol del jazz, on va nèixer Jerry Roll Morton, que si bé no va inventar el jazz [com llavors ell refermava a tothom], sí va ser un dels primers músics que va tenir consciència plena de que aqueixa música en la qual es barrejaven tantes influències i que partia d'una tradició una mica difuminada era 'una nova música'.

En aquest 'primer jazz' encara s'aprecien clarament els lligams amb la música de cercavila i amb el *ragtime*. Figures incontestables d'aquell moment són els cornetistes Buddy Bolden i, més endavant, Joe 'King' Oliver. Aviat, els grups de jazz van començar a emigrar a altres ciutats d'Estats Units, com ara Nova York o Chicago. De fet, al 1917, just després de la clausura del barri d'Storyville on al llarg de 20 anys havien trobat cabuda la prostitució i tota la seua infraestructura recreativa, aqueixa emigració fou massiva.

Gran quantitat d'estils regionals van contribuir al desenvolupament inicial del jazz.

En les colònies protestants, la musica africana era vista com *pagana* i era comunament suprimida, mentre que a Louisiana era acceptada. Les celebracions musicals africanes es van seguir celebrant a 'Congo Square' en Nova Orleans fins a almenys 1830, a les quals també hi assistien blancs interessats, i algunes de les seues melodies i ritmes van ser emprats en les composicions del compositor Louis Moreau Gottschalk¹⁴.

¹⁴ **Louis Moreau Gottschalk**: [Nova Orleans/Louisiana, 8 de maig de 1829 - Rio de Janeiro/BRA, 18 de desembre de 1869]. Pianista i compositor. Després de rebre lliçons de música a Nova Orleans, marxà a París amb 13 anys o estudià i arribà a fer recitals a la sala Pleyel tot just davant del mateix Chopin. Publica la seua *Polca de Saló* [1846] seguida de *Bamboula* i *La Savane*, peces que impressionaren el públic parisenc pels seus ritmes i la influència musical criolla. Altres peces seues que assoliren molt èxit són *Ossian*, *La moissonneuse* i *La danse ossianique*. Concerts arreu d'Europa i a Madrid, on arribà a ser molt popular a més de compondre peces inspirades en un estil espanyol, com ara *Minuit à Seville*, *Souvenir d'Andalousie*, *Manchega* o *Sitio de Zaragoza*. Torna a Nova Orleans [1853]. Escriu *The Last Hope* i *Tournement Galop*. Gottschalk fa el seu primer viatge a Cuba i Canadà [1854]. Coneix a l'Havana el pianista Nicolás Ruiz Espadero [1856], qui arribà a ser el seu confident. A La Havana feu el seu primer gran concert [1861] amb obres vocals amb orquestra i introduint, per primera vegada, tambors afro-cubans en una obra simfònica. A partir d'aquestes estades a Cuba i Puerto Rico va crear noves obres basades en el gènere de saló local, com ara *Souvenir de l'Havana* o *Souvenir de Puerto Rico*. Recorregué els Estats Units fent nombrosos concerts. Viatjà a Panamà, Perú, Xile, Argentina i establí la seua residència a Montevideo al llarg de dos anys. Marxa cap a Rio de Janeiro [1869], on ja era conegut gràcies a les seues obres publicades al país. Mentrestant preparava un gran concert a Sao Paulo [amb més de 650 músics] va caure malalt i morí.

A més de la població esclava, Nova Orleans també tenia la major comunitat de gent de color lliure a Amèrica del Nord, els quals s'enorgullien de la seua educació i 'feien servir instruments europeus' per a executar musica europea i les seues pròpies cançons folklòriques. D'acord amb molts músics de Nova Orleans que recordaven l'època, les figures clau en el desenvolupament del nou estil van ser l'extravagant trompetista Buddy Bolden i els membres de la seua banda. Bolden és recordat com el primer a prendre el *Blues* [llavors una musica folklòrica cantada i acompanyada per instruments de corda o harmònica] i arreglar-lo per a instruments de metall. La banda de Bolden va tocar *Blues* i altres cançons, 'variant la melodia constantment' [*improvisant*], creant una gran sensació en la ciutat. Ràpidament van ser imitats per molts altres músics.

A començament del segle XX, viatgers que visitaven Nova Orleans remarcaven l'habilitat de les bandes locals per a tocar *ragtime* amb una vitalitat que no s'escoltava en altres indrets. Les característiques que van apartar el primerenc estil de Nova Orleans de la musica *ragtime* que es tocava en altres costats va ser la major llibertat en la improvisació rítmica. Els músics de *ragtime* li donaven un ritme sincopat i executaven una nota dues vegades [a la meitat del valor de temps], mentre que l'estil de Nova Orleans usava una improvisació rítmica mes intricada sovint col·locant notes lluny del colp tàcit [comparem, per exemple, el piano de Jelly 'Roll' Morton amb el de Scott Joplin]. Els músics de l'estil de Nova Orleans també van adoptar molt vocabulari del *blues*, incloent notes doblades, *blue notes* i 'grunyits' instrumentals no usats en els instruments europeus.

Les figures clau en el desenvolupament primerenc del nou gènere van ser:

- Freddie Keppard¹⁵ [qui va dominar l'estil de Bolden]
- Joe 'King' Oliver¹⁶ [qui tenia un estil mes profundament basat en el blues que el de Bolden]

15 **Freddie** [Freddy] **Keppard**: [Nova Orleans/Louisiana, 27 de febrer de 1890 - Chicago/Illinois, 15 de juliol de 1933]. Cornetista i director d'orquestra. Cal considerar-lo com un dels pioners del jazz. A començament del segle XX toca amb l'orquestra de John Brown. Es converteix en cap de 'l'Olympia Band' [1906], fins que es trasllada a Los Angeles [1914]. Va unir-se a 'l'Original Creole Orchestra' i realitza diverses gires arreu del país [1914-1916]. Tot just dos anys abans de disoldre's, l'orquestra té l'oportunitat de dur a terme el primer enregistrament d'una banda de jazz. Keppard renuncia per por a que el seu estil siga copiat. Roman a Chicago [1918] i toca amb Erskine Tate [vii/dtor, Memphis/Tenn, 14-I-1895 - Chicago/Illin, 17-XII-1978] i amb Jimmie Noone [clinet. N.Orleans/Louis, 23-IV-1895 - Los Angeles/Cal,19-IV-1944], tot i que la seua salut ja comença a empitjorar. De la seua discografia reconeguda cal esmentar: *Red Onion Jazz Babies/Cook's Dreamland Orchestra/ Freddie Keppard's Jazz Cardinals* [1924].

16 **'King' Oliver**: Nascut Joseph Joe Oliver, [Aben/Louisiana -a prop de Donaldsonville- l'11 de maig del 1885 - Savannah/Georgia, 10 d'abril del 1938]. Corneta i director d'orquestra. Arribà a Nova Orleans on, orfe de mare, es criat per la seua germanastra Victoria Davis. A la seua adolescència ja hi es tocant la corneta a diverses orquestres de la ciutat: 'Olimpia Band' [de Freddie Keppard]; 'Oswald Brass Band: Eagle Band'; 'Melrose Brass Band'; 'Magnolia Band'; 'Allen's Brass Band' i d'altres. Per tal d'eixir endavant, Oliver treballava també de majordom. Aviat aconsegueix dos malnoms: 'Tenderfoot', degut als

- Kid Ory¹⁷ [trombonista que va ajudar a cristal·litzar l'estil amb les seues bandes contractant a molts dels millors músics de la ciutat].

'ulls de poll' dels seus peus i 'King' que el trombonista 'Kid' Ory li lliurà per la seua manera de tocar amb un fraseig melòdic dolç i fent ús d'elements per tal de fer dinàmiques amb la seua corneta. Oliver també treballa al 'Billy Phillip's 101 Ranch' i al barri d'Storyville en clubs com 'Pete Lala's Cafe' i el 'Big 25'. El baixista Bill Johnson [cb, William Manuel Johnson. Talladega/Alab, 10-VIII-1874 - New Braunfels/Tex, 3-XII-1972] el convida a tocar amb ell [1918] als 'King Gardens' [més endavant 'Lincoln Gardens'] de Chicago. Oliver feu doblet actuant també al 'Dreamland Cafe' junt a Lawrence Duhé [clinet/dtor. LaPlace/Louis, 30-IV-1887 - Lafayette/Louis, 1960]. Oliver comença a dirigir la seua pròpia banda [1920]: la 'King Oliver's Creole Jazz Band'. Toquen també al 'Pergola Dance Pavilion' de San Francisco i a Los Angeles. La banda d'Oliver enregistra als estudis de la companyia discogràfica 'Gennet' a Richmond/Indiana [31-III-1923]. Junt a Louis Armstrong [tpta/cantant/dtor, Louis Daniel Armstrong. Nova Orleans/Louis, 4-VIII-1901 - Corona-Queens/N.Y, 6-VII-1971], Johnny Dodds [clinet. Waveland/Miss, 12-IV-1892 - Chicago/Illin, 8-VIII-1940], la pianista Lil Hardin [pno/comp, Lillian Hardin Armstrong. Memphis/Tenn, 3-II-1898 - Chicago/Illin, 27-VIII-1971], Bill Johnson [cb, William Manuel Johnson. Talladega/Alab, 10-VIII-1874 - New Braunfels/Tex, 3-XII-1972] i Baby Dodds [bat, Warren Dodds. Nova Orleans/Flor, 24-XII-1898 - Chicago/Illin, 14-II-1959]. Oliver crea alguns dels enregistraments més memorables de la història del Jazz. Entre aquestes sessions es troba la llegendària *Dipper Mouth Blues*, títol extret del malnom d'Armstrong 'Satchmo'. Armstrong deixa la banda [1924] i s'afegeix a la 'Fletcher Henderson Orchestra' [pno/dtor/comp, Fletcher Hamilton Henderson, Jr. Cuthbert/Georgia, 18-XII-1897 - N.Y, 28-XII-1952]. Per Nadal, Oliver dissol la seua orquestra. Llavors toca amb els 'Dave Peyton's Symphonic Syncopators'. Dirigeix la seua nova formació [1925-1927]: 'Dixie Syncopators' al club 'Plantation Cafe'. Oliver rebutja un contracte per a actuar al famós 'Cotton Club' de Nova York [1928], lloc que ocuparia l'orquestra d'un jove pianista anomenat 'Duke' Ellington [dtor/pno/comp/arranj, Edward Kennedy Ellington. Washington D.C., 29-IV-1899 - N.Y, 24-V-1974]. Oliver signa un contracte amb el segell 'Victor' que el permet mantenir les seues formacions. Enregistra amb el compositor Clarence Williams [pno/comp/editor. Plaquemine/Louis, 8-X-1898 - Queens/N.Y, 6-IX-1995] i forma altra banda que el manté de gira [fins 1930]. Fa una altra gira pel sud i sud-oest dels Estats Units [1931]. Degut a una malaltia a les genives [piorrea] que, a poc a poc, el deixa sense dents, Oliver deixa de tocar la trompeta [1935]. Els darrers anys de vida els passa [oblidat i empobrit] a Savannah/Georgia vivint del que treia en una parada de fruita i del seu treball com a conserge en una piscina. De la seua discografia cal fer esment de: *Papa Joe: King Oliver and His Dixie Syncopators 1926-1928* [reedit, 1969]; *Louis Armstrong and King Oliver* [reedit, 1974]; *The New York Sessions* [reedit, 1989]; *Dippermouth Blues* [reedit, 1996]; *Great Original Performances 1923-1930* [reedit, 1998]; *The Best of King Oliver* [reedit, 2001]; *The Complete Set: King Oliver's Creole Jazz Band* [reedit, 2004] i *The Complete 1923 Jazz Band Recordings* [reedit, 2006].

- 17 **'Kid' Ory:** Nascut Edward Ory [La Place, Louisiana, 25 de desembre de 1886 - Honolulu, Hawaii, 23 de gener de 1973]. Trombonista i director d'orquestra. Comença a tocar a Nova Orleans al costat del trompeta Joe 'King' Oliver [corneta/dtor, Joseph Joe Oliver. Aben/Louis, 11-V-1885 - Savannah/Georg, 10-IV-1938]. Ory pertany a aquest període de l'anomenada 'prehistòria del jazz' on els músics no eren més que aficionats que es guanyaven la vida en una altra professió i el mateix Ory treballava durant el dia de fuster i, en estones lliures, anava d'un lloc a un altre amb qualsevol grup de músics de carrer, fins a constituir una orquestra pròpia amb la qual es donen a conèixer, entre altres, músics com Louis Armstrong [tpta/cantant/dtor, Louis Daniel Armstrong. Nova Orleans/Louis, 4-VIII-1901 - Corona-Queens/N.Y, 6-VII-1971]. La fama de 'King' Oliver i Armstrong, que es reuniren a Chicago, eclipsa Ory, que resta relegat al camp de la llegenda heròica dels inicis del jazz de Nova Orleans. En produir-se el renaixement de l'estil Nova Orleans [1943] i gràcies als enregistraments de 'Mezz' Mezzrow [clinet/sax, Milton Merisow. Chicago/Illin, 9-XI-1899 - N.Y, 5-VIII-1972] i Tommy Ladnier [tpta, Thomas James Ladnier. N. Orleans/Louis, 28-V-1900 - N.Y, 4-VI-1939], aquest músic, que es dedicava a la cria de gallines, desitjós de mostrar els seus coneixements del vell estil, funda una nova orquestra formada exclusivament per músics de Nova Orleans. Aquesta orquestra assoleix grans èxits [1944-1947] i amb ella van intervenir importants figures com ara Teddy Buckner [tpta, John Edward Buckner. Sherman/Tex, 16-VII-1909 - Los Angeles/Cal, 22-IX-1994]; Cedric Haywood [pno. Houston/Tex, 31-XII-1914 - Houston, 9-IX-1969] i Don Ewell [pno. Baltimore/Mary, 14-XI-1916 - Fort Lauderdale/Flor, 9-VIII-1983]; Wellwan Braud [cb. St. James Parish/Louis, 25-I-1891 - Los Angeles/Cal, 29-X-1966]; Joe Darensbourg [clinet/sax, Joseph Wilmer Darensbourg. Baton Rouge/Louis, 9-VII-1906 - Van Nuys/Cal, 24-V-1985] i Darnell Howard [clinet/ví. Chicago/Illin, 25-VII-1905 - San Francisco/Cal, 2-IX-1966]. Orquestra de gran personalitat, va mostrar al món sencer el significat del 'vell estil jazzístic'. Ory participa en la gravació de la sèrie de discos dels 'Louis Armstrong Hot Five', i, amb setanta anys [1956], realitza encara una gira per França en la qual aconsegueix grans èxits per a aquest gènere. Els crítics varen dir d'Ory que era el músic més 'racial' dels intèrprets de jazz. El seu sentit de la improvisació col·lectiva era únic. Segons el crític Hugues Panassié, ningú ha pogut imitar el seu meravellós trombó. De la seua discografia cal esmentar: *Kid Ory and His Creole Dixieland Band* [1950]; *Live at Club Hangover, Vol. 3* [1954]; *Sounds of New Orleans, Vol. 9* [1955]; *Song of the Wanderer* [1958];

El nou gènere també va ser dirigit als joves blancs, especialment als fills d'immigrants de la classe treballadora, qui van adoptar l'estil amb entusiasme. 'Papa' Jack Laine¹⁸ va liderar una banda multi-ètnica per la qual van passar quasi dues generacions de músics blancs de jazz de Nova Orleans [i també una quantitat de gent de color].

Nova Orleans fou una mena d'escola on van nàixer bandes d'allò més exitoses, com ara la de Johnny Schenk [1893], John Robecheaux [1895], Freddie Keppard [1900-1909] i d'altres com la 'Onward Brass Band', la 'Eagle Band' o la 'Tuxedo Brass Band' del trompetista Papa Celestin¹⁹ [tpta/dtor, Oscar Phillip Celestin. Napoleonville/Louis, 1-I-1884 - Nova Orleans/Louis, 15-XII-1954]. Tambien estaban las bandas del cornetista Papa Mutt Carey, que se considera como el introductor de la sordina de «desatascador» (plunger) y su típico efecto de wah-wah, y que tenía a Sidney Bechet en el clarinete; la banda de Lorenzo Tio, o la Original Creole Orchestra, et

-Nova York i Chicago als anys 20

Als primers anys 20, el jazz va trobar refugi en els locals dels traficants d'alcohol. Ja al 1923 les orquestres de King Oliver i de Jerry Roll Morton van començar a fer els primers enregistraments que anunciaven el jazz [a posteriori anomenat *tradicional*] que tindria en Louis Armstrong el seu representant més popular.

Armstrong, al capdavant dels 'Hot Five', primer, i els 'Hot Seven', després, va aconseguir que el jazz donara un bot enorme pel que fa a la seua evolució '*pel fet d'imposar l'expressió personal del solista davant de la improvisació col·lectiva*' tret característic de l'estil Nova Orleans.

The Storyville Nights [1961]; *Kid Ory Live* [1968]; *Edward Kid Ory and His Creole Band at the Dixieland Jubilee* [reedit, 1978]; *Kid Ory at the Green Room, Vol. 2* [reedit, 1994] i *In Denmark* [reedit, 1998].

18 **'Papa' Jack Laine:** Nascut George Vital [Nova Orleans/Luisiana, 21 de setembre de 1873 - Nova Orleans, 1 de juny de 1966]. Bateria i contrabaixista. Forma la seua primera banda [1890] anomenada 'Reliance Brass Band' dedicada a tocar ragtime. L'orquestra es manté gairebé tres dècades. Els músics de la banda abastaven tots els grups ètnics coneguts: afroamericans, anglesos, francesos, alemanys, irlandesos, italians, jueus, llatinoamericans, escocesos, etc. Músics que passaren per la banda van ser: 'Nick' LaRocca [corneta/tpta, Dominic James 'Nick' LaRocca. N. Orleans/Louisiana, 11-IV-1889 - N. Orleans/Louis, 22-II-1961] i George Brunis [tbó, George Clarence Brunies. N. Orleans/Louis, 6-II-1902 - Chicago/Illin, 19-XI-1974]. També el clarinetista mexicà Lorenzo Tio [cnet/sax, Anselm Lorenzo Tio. N. Orleans/Louis, 21-IV-1893 - N.Y., 24-XII-1933], considerat pioner en els 'solos' de jazz. Laine deixa de tocar [1917] sense haver-hi dut a terme cap enregistrament i sense eixir mai del mateix Nova Orleans. Aviat Laine esdevingué en llegenda del jazz.

19 **'Papa' Celestin:** nascut Oscar Phillip Celestin [tpta/dtor. Napoleonville/Louisiana, 1-I-1884 - Nova Orleans/Louisiana, 15-XII-1954].

Altra gran figura va ser la de Bix Beiderbecke, trompetista blanc a qui l'originalitat del seu fraseig i la seua prematura mort van fer d'ell un mite del jazz de l'època

Al costat d'eixos solistes, els anys 20 coneixerien el començament de l'esplendor de les grans orquestres, tal com la de Paul Witheman, que es consagraria entre el gran públic amb la seua versió de *Rhapsody in Blue* de George Gershwin, la de Fletcher Henderson, amb solistes com Rex Stewart a la trompeta o Coleman Hawkins al saxo tenor i, sobretot, l'orquestra de Duke Ellington amb els seus arranjaments i els del pianista i compositor Billy Strayhorn.

-Altres estils regionals

Mentrestant, altres estils regionals van anar desenvolupant-se, els quals influenciarien el desenvolupament del jazz.

El ministre afroamericà mossèn Daniel J. Jenkins de Charleston [Carolina del Sud] era una figura insòlita de gran importància en el primerenc desenvolupament del jazz. Al 1891, Jenkins va establir 'l'Orfenat Jenkins'²⁰ per a xiquets i just quatre anys després va instituir un rigorós programa musical en el qual els joves de l'orfenat eren educats en música religiosa i secular contemporània, incloent obertures i marxes. Orfes precoços i fugitius, alguns dels quals tocaven *ragtime* en bars i bordells, van ser enviats a l'orfenat per a la seua 'salvació i rehabilitació', i també perquè facen la seua contribució a la música. A la moda dels Fisk Jubilee Singers i de la Universitat de Fisk, les bandes de l'orfenat Jenkins van viatjar molt, guanyant diners per a mantenir l'orfanat. Era un costós empenedoria. Jenkins rebia anualment a l'orfenat aproximadament 125 - 150 'ouvelles

²⁰ *L'orfenat Jenkins* [conegut també com 'Institut Jenkins per a xiquets'] fou establert [al 1891] pel Reverent Daniel Joseph Jenkins a Charleston, Carolina del sud. Jenkins era un home de negocis i ministre Baptista que trobà xiquets del carrer i decidí organitzar un orfenat per a joves afroamericans. L'adreça original de l'orfenat fou a 660 King Street, però aviat quedà menut per al nombre de xiquets que hi eren acollits. L'orfenat es trasllada [1893] vers l'antic Hospital de l'la Marina al carrer Franklin i allí romangueren els orfes [fins 1937]. A hores d'ara, l'orfenat hi és a North Charleston, Carolina del Sud. Malgrat no ser músic, Jenkins contractà dos músics locals de Charleston [P.M. 'Hatsie' Logan i Francis Eugene Mikell] per tal d'ensenyar música als xiquets. El debut de la banda de l'orfenat fou als mateixos carrers de Charleston. La banda feu també gires arreu diverses ciutats per tal d'arreglar ajuts per a la fundació. Tocà a les desfilades inaugurals dels presidents Theodore Roosevelt i William Taft. Recorregué els Estats Units de costa a costa i arribà a tocar a París. La banda deixà de tocar a la dècada dels 80'. Músics significatius que per ella van passar foren: William 'Cat' Anderson [tpta, William Alonzo Anderson. Greenville/Car-Sud, 12-IX-1916 - Norwalk/Cal, 29-IV-1981]; Jabbo Smith [tpta, Gladys Smith. Pembroke/Georg, 24-XII-1908 - N.Y., 16-I-1991]; Tom Delaney [bluesman/piano, Charleston/Car. S., 14-IX-1889 - Baltimore/Mary, 16-XII-1963] i Freddie Green [guit, Frederic William Green. 31. Charleston/Car. S., 31-III-1911 - Las Vegas/Nev, 1-III-1987]. La seua tasca acollidora i divulgativa de cara als anomenats 'xiquets perduts' ha estat força significativa.

negres', i molts d'ells van rebre entrenament musical formal. Menys de 30 anys després, cinc bandes actuaven nacionalment i una d'elles viatjava a Anglaterra, en contra de la tradició Fisk. Seria difícil exagerar la influència de les bandes de l'orfenat Jenkins en el primer jazz, atès que els seus membres van arribar a tocar amb llegendes del jazz com Duke Ellington, Lionel Hampton i Count Basie. Entre ells van estar els virtuoses trompetistes Cladys Cat Anderson [tpta, William Alonzo Anderson. Greenville/Car-Sud, 12-IX-1916 - Norwalk/Cal, 29-IV-1981], Gus Aitken [tpta, Augustus Aiken. Charleston/Car. S, 26-VII-1902 - N.Y, 1-IV-1973] i Jabbo Smith [tpta, Cladys Smith. Pembroke/Georg, 24-XII-1908 - N.Y, 16-I-1991].

Al nord d'Estats Units, es va desenvolupar un 'estil calent' de tocar *ragtime*. Si ens centrem a la ciutat de Nova York, aquest podria ser trobat en les comunitats afroamericanes des de Baltimore fins a Maryland. Alguns comentaristes posteriors han categoritzat aquesta forma com una primerenca forma de jazz, mentre que uns altres discrepen. Va ser caracteritzat pel seu 'ritme jovial', però mancava de la influència *blues* dels estils surenys.

Les versions solistes de piano de l'estil del Nord va ser tipificada per pianistes com el cèlebre compositor Eubie Blake²¹. James P. Johnson²² va prendre aquest l'estil i al 1919

21 **Eubie Blake:** Nascut James Hubert Blake [Baltimore/Maryland, 7 de febrer del 1883 - Brooklyn/Nova York, 12 de febrer del 1983]. Compositor, lletrista i pianista de *ragtime*, jazz i música popular. Eubie va sobreviure atès que set dels seus germans van morir. Començà a treballar d'estibador al port de Baltimore. Fou col·laborador de Noble Sissle. Blake escrigué el musical *Shuffle Along* [1921], un dels primers musicals estrenat a Broadway escrit per artistes negres. La composició de Blake incloïa èxits com *Bandana Days*, *Charleston Rag*, *Love Will Find A Way*, *Memories of You* i *I'm Just Wild About Harry*. Des d'aleshores, van ser molts els artistes negres que començaren a ser coneguts per tot arreu per aparèixer a *Shuffle Along*, incloent Josephine Baker [cantant/ballarina, Freda Josephine McDonald. Saint Louis/Miss, 3-VI-1906 - Paris/FRA, 12-IV-1975], Florence Mills [cantant, Florence Winfrey. Washington 25-I-1896 - N.Y, 1-XI-1927] i Paul Robeson [cantant/actor, Paul LeRoy Bustill Robeson. Princeton/N. Jersey, 9-IV-1898 - Filadelfia/Penn, 23-I-1976]. El musical *Eubie* estrenat a Broadway [1978] repassava la trajectòria artística de Sissle i Blake. Als 15 anys i sense que els seus pares estiguessen assabentats, ja tocava el piano a un bordell: Aggie Shelton's Baltimore. Blake ja hi era al món del vodevil [1912] amb la 'Jimmy Europe's Society Orchestra', amb la qual acompanyaven, entre altres, els ballarins Vernon i Irene Castle [ballarins. William Vernon Blyth. Norwich, Norfolk/UK, 2-V-1887 - 15 de febrer de 1918 --- Irene Foote. Nova Rochelle/N.Y, 17-IV-1893 - 25-I-1969]. La banda tocava l'estil *ragtime*, aleshores encara popular. Després de la Guerra Mundial, Eubie Blake ajuntà esforços amb Noble Sissle per tal de formar un duo de vodevil: els Dixie Duo. Blake i Sissle també treballaren al Regne Unit i Blake escrigué altres musicals per a Broadway: *The Chocolate Dandies* [1924]; *Blackbirds* [1930], *Sing It* [1937] i *Shuffle Along* [revisió de l'any 1952]. Blake feu tres pel·lícules [1923] on Sissle i Blake feien d'ells mateixos tot cantant temes com ara *Affectionate Dan*, *Sons of Old Black Joe* i *My Swanee Home*. Un dels pianistes que els acompanyà [1937-1938] fou Nat King Cole [pnc/cantant, Nathaniel Adams Coles. Montgomery/Alab, 17-III-1919 - Santa Monica/Cal, 15-II-1965]. Blake marxà vers Atlantic City on no li faltà feina als clubs instal·lats als vaixells [Boathouse Club]. Li diagnosticaren una tuberculosi [1938]. Després de la II Guerra Mundial, Blake es retira temporalment, però quan als anys 50' el *ragtime* tornà a ser popular, apareix tocant el piano de manera freqüent a la ràdio i a la televisió. Davant la resposta del públic, Blake enregistra *The Eighty-Six Years of Eubie Blake* [1969]. Feu també música per a anuncis publicitaris i tocà als Festivals de jazz de Nova Orleans [1969] i de Newport Rhode Island [1971]. Blake continuà enregistrant i tocant fins els 96 anys. Hi és soterrat al Cypress Hills Cemetery, a Brooklyn [Nova York].

22 **James P. Johnson:** Nascut James Price Johnson [New Brunswick/Nova Jersey, 1 de febrer de 1894 - 17 de novembre de 1955, Nova York]. Pianista i compositor. Fou [amb Luckey Roberts] un dels creadors de l'estil 'stride' de jazz. Veu una actuació de Jelly 'Roll' Morton [1911]. Amb els anys, Johnson i Morton representaran la darrera evolució des del *ragtime* de Scott Joplin vers el piano en el jazz de

va desenvolupar un altre estil per tocar que va ser conegut com 'stride'. En ell, la mà dreta toca la melodia mentre que l'esquerra camina [*walking*] o 'dóna bots' d'un compàs més ràpid a un de més lent, mantenint el ritme. Johnson influencià pianistes posteriors com ara Fats Waller²³ [i el seu deixeble George Shearing²⁴] i Willie 'The Lion' Smith²⁵ i el deixeble de Waller:

començament dels anys 20'. Johnson composà èxits com els temes *Charleston* i *If I Could be With You One Hour Tonight*. James P. Johnson acompanyà cantants de blues com ara: Ethel Waters [cantant/actriu. Chester/Penn, 31-X-1896 - Califòrnia, 1-IX-1977] o Bessie Smith [cantant, Elizabeth Smith. Chattanooga/Tenn, 15-IV-1894 - Clarksdale/Miss, 26-IX-1937]. És autor d'una òpera-blues anomenada *The Organizer*. Tocà amb músics de l'anomenat 'jazz tradicional': Joe 'King' Oliver [corneta/dtor, Joseph Joe Oliver. Aben/Louis, 11-V-1885 - Savannah/Georg, 10-IV-1938], 'Pee Wee' Russell [clnet, Charles Elworth Russell. St. Luis/Miss, 27-III-1906 - Alexandria/Virg, 15-II-1969], Eddie Condon [guit/banjo, Albert Edwin Condon. Goodland, Ind, 16-XI-1904 - N.Y, 8-VIII-1973] i Sidney Bechet [clnet/sax/comp, Sydney Joseph Bechet. N. Orleans/Louis, 14-V-1897 - París/FRA, 14-V-1959]. La seua manera d'entendre el jazz influí en músics com 'Fats' Waller [pno/orgue/cantant/dtor, Thomas Waller. N.Y, 21-V-1904 - Kansas City, 15-IX-1943], Willie 'The Lion' Smith [pno/comp, William Henry Joseph Bonaparte Bertholoff Smith. Goshen/N.Y, 23-XI-1893 - N.Y, 18-IV-1973], Count Basie [dtor/pno, William James Basie. Red Bank/N. Jers, 21-VIII-1904 - Hollywood/Cal, 26-IV-1984], Duke Ellington [dtor/pno/comp/arranj, Edward Kennedy Ellington. Washington D.C., 29-IV-1899 - N.Y, 24-V-1974], 'Art' Tatum [pno, Arthur Tatum Jr. Toledo/Ohio, 13-X-1909 - Los Angeles/Cal, 5-XI-1956] i Thelonious Monk [pno/comp, Thelonious Sphere Monk. Rocky Mount/Car. N, 10-X-1917 -altres biògrafs donen la data de 1920 - Englewood/N. Jersey, 17-II-1982]. De la seua discografia reconeguda cal esmentar: *Jazz, Vol. 1: South* [1950]; *Jazz, Vol. 7: New York 1922-1934* [1953]; *Jazz of the Forties, Vol. 1: Jazz at Town Hall* [reedit, 1960]; *The Asch Recordings, 1939 to 1947 - Vol. 1: Blues, Gospel, and Jazz* [reedit, 1966]; *James P. Johnson 1921-1926* [reedit, 1974]; *Early Ragtime Piano* [reedit, 1977] i *The Original James P. Johnson: 1942-1945, Piano Solos* [reedit, 1996].

- 23 **Fats Waller:** Nascut Thomas Waller [Nova York, 21 de maig del 1904 - Kansas City, 15 de desembre del 1943]. Pianista, organista, cantant i director d'orquestra. Fill d'un pastor baptista de qui va aprendre a tocar la guitarra i el piano. Els seus inicis musicals es van desenvolupar tocant en l'orquestra de la seua escola i acompanyant al piano els espirituals del cor de la seua mare el diumenge a l'església. Els seus primers treballs [1918] van consistir a acompanyar al piano les cantants i coristes del Lincoln Theatre, així com en sessions de pel·lícules mudes de l'època. Grava els seus primers solos de piano [1922]. També participa en sessions de registres amb artistes com ara Sara Marin, Alberta Hunter [cantant. Memphis/Tenn, 1-IV-1895 - N.Y, 17-X-1984], Anna Jones, Carolina Johnson i Maude Mills. Forma els 'Fats Waller and His Buddies' [1923]. És cridat pel llavors famós Fletcher Henderson [pno/dtor/comp, Fletcher Hamilton Henderson, Jr. Cuthbert/Georgia, 18-XII-1897 - N.Y, 28-XII-1952] per a tocar l'òrgan i el piano en dues sessions de registres de la seua Big band. Enregistra sota el seu propi nom [1926-1927]. Els seus primers èxits són *Handful of keys* i *Ain't Misbehavin*. Acompanya formacions menudes com ara els Morris' Hot Babies, 'Chocolat Dandies' o els 'McKinney's Cotton Pickers'. Amic del gran pianista Willie 'The Lion' Smith [pno/comp, William Henry Joseph Bonaparte Bertholoff Smith. Goshen/N.Y, 23-XI-1893 - N.Y, 18-IV-1973], va rebre molta influència d'aquest. Fats grava al capdavant de la seva orquestra [1929], els 'Buddies', la qual incloïa Henry 'Red' Allen [tpta/cantant, Henry Allen. Algiers/Louis, 7-I-1908 - N.Y, 17-IV-1967]; Jack Teagarden [tbó, Weldon Leo Teagarden. Vernon/Tex, 20-VIII-1905 - N. Orleans, 15-I-1964]; Albert Nicholas [clnet. Nova Orleans/Louis, 27-V-1900 - Basel/Suïssa, 3-IX-1973]; Otto Hardwick [sax, Otto James Hardwick. Washington D.C., 31-V-1904 - Washington D.C., 5-VIII-1970] i Pops Foster [cb/tuba, George Murphy Foster. Baton Rouge/Louis, 19-V-1892 - San Francisco/Cal, 29-X-1969]. Actua a Londres i París [1932]. Als Estats Units forma una nova orquestra amb Herman Autrey [tpta. Evergreen/Alab, 4-XII-1904 - N.Y, 14-VI-1980]; Ben Whitet [clnet]; Al Casey [guit, Albert Aloysius Casey. Louisville/Kent, 15-IX-1915 - N.Y, 11-IX-2005]; Billy Taylor [cb, William Taylor. Washington D.C., 3-IV-1906 - Fairfax/Virg, 2-IX-1986] i Harry Dial [bat/comp, Birmingham/Alab, 17-II-1907 - N.Y, 25-I-1987]. La formació ['Fats Waller and His Rhythm'] serà reforçada per Bill Coleman [tpta, William Johnson Coleman. París/Kent, 4-VIII-1904 - Toulouse/FRA, 24-VIII-1981], Gene Sedic [sax/clnet, Eugene 'Honeybear' Sedic. San Luis/Misou, 17-VI-1907 - N.Y, 3-IV-1963], Rudy Powell [sax/clnet, també Musheed Karweem. N.Y, 28-X-1907 - N.Y, 30-X-1976], John Smith i Benny Carter [sax, Bennett Lester Carter. N.Y, 8-VIII-1907 - Los Angeles/Cal, 13-VII-2003]. L'orquestra enregistra [1934-1943] temes emblemàtics com ara *Lulu's Back in Town*, *Honeysuckle Rose*, *Sweetie Pea*, *Baby Brown*, *Dinah*, *Christopher Columbus* o *I ain't got nobody*. Fats grava música per a pel·lícules de dibuixos animats [1935] i surt de gira per a Europa. Enregistra a Londres [1939] la *Londó Suite* a l'òrgan, confirmant el seu enorme talent per a aquest instrument. Grava una fabulosa versió del *Geòrgia on my mind* [13-V-1941] i intervé en la pel·lícula *Stormy Weather* [1943] interpretant-se a si mateix. Mor en un tren víctima d'una pneumònia a l'estació de Kansas City [15-XII-1943], quan tenia tan sols 39 anys. Dels seus enregistraments en grup o a 'piano solo' cal esmentar: *Believe It Beloved* [1934]; *Don't Let It Bother You* [1934]; *What's the reason (I'm not pleasin' you)?* [1935]; *All That Meat And No Potatoes* [1936]; *Christopher*

Columbus [1936]; *Hallelujah! Things Look Rosey Now* [1936]; *Two Sleepy People* [1938]; *Please Keep me in your Dreams* [1939]; *Original E-Flat Blues* [1940]; *Ring dem Bells* [1941] i *Martinique* [1943].

- 24 **George Shearing:** [Battersea/Londres/UK, 13 d'agost de 1919 - Nova York, 14 de febrer de 2011]. Pianista i compositor anglès. Tocà els estils swing, bop, cool i jazz llatí. Nasqué cec i estudià piano des dels tres anys a la 'Linden Lodge School' de Londres. A finals dels anys 30', toca amb 'l'Ambrose Dance Band' i grava amb ells [1937]. Toca sovint per a la BBC i amb Stéphane Grappelli [víf. París/FRA, 26-I-1908 - París/FRA, 1-IX-1997] quan hi era refugiat al Regne Unit. Marxa a Nova York [1947] i reemplaça Erroll Garner [pno/comp, Erroll Louis Garner. Pittsburgh/Penn, 15-VI-1921 - Los Angeles/Cal, 2-I-1977] al trio d'Oscar Pettiford [cb/comp, Okmulgee/Oklah, 30-IX-1922 - Copenhagen/DIN, 8-IX-1960]. Encapçala un quartet amb Buddy DeFranco [clnet, Bonifacio Ferdinand Leonard 'Buddy' DeFranco. Camde/N. Jersey, 17-II-1923 - Panama/Flor, 24-XII-2014]. Forma el seu quintet [1949] amb Marjorie Hyams [vib/pno, Marjorie Hyams. N.Y, 9-VIII-1920 - Monrovia/Cal, 14-VI-2012], Chuck Wayne [guit, Charles Jagelka. N.Y, 27-II-1923 - Jackson/N. Jersey, 29-VII-1997], John Levy [cb, John O. Levy. N. Orleans/Louis, 11-IV-1912 - Los Angeles/Cal, 20-I-2012] i Denzil Best [bat/comp, Denzil DaCosta Best. N.Y, 27-IV-1917 - N.Y, 24-V-1965]. Enregistra [1955-1969] amb Nancy Wilson [cantant. Chillicothe/Ohio, 20-II-1937], Peggy Lee [cantant, Norma Deloris Egstrom. Jamestown/Dako, 26-V-1920 - Los Angeles/Cal, 21-I-2002], Nat 'King' Cole i [al 1961] amb els 'Montgomery Brothers' [Wes, guit - Buddy, pno i Monk, cb]. Als 70' enregistra amb el cantant Mel Tormé [cantant/actor/bat/comp/arranj], Melvin Howard Tormé. Chicago/Illin, 13-IX-1925 - Los Angeles/Cal, 5-V-1999], la cantant Ernestine Anderson [cantant, Ernestine Irene Anderson. Houston/Tex, 11-XI-1928 - Seattle/Wash, 10-III-2016], Jim Hall [guit, James Stanley Hall. Buffalo/N.Y, 4-XII-1930 - N.Y, 10-XII-2013], Marian McPartland [pno/educ, Margaret Marian McPartland. Slough/UK, 20-III-1918 - N. Hempstead/N.Y, 20-VIII-2013] i Hank Jones [pno/comp, Henry Jones. Vicksburg/Missi, 31-VII-1918 - N.Y, 16-V-2010]. Tocava mitjançant acords paral·lels ['locked hands' o 'blocs de Shearing'] tot tocant la melodia per blocs harmònics. Influït per Milt Buckner [pno, Milton Brent Buckner. Sant Lluís/Miss, 10-VII-1915 - Chicago/Illin, 27-VII-1977] a més de pianistes 'clàssics' com ara Fats Waller, Earl Hines, Teddy Wilson, Erroll Garner, Art Tatum i Bud Powell. Encisat per la música afro-cubana, toca amb Mongo Santamaría [perc/dtor, Ramón Santamaría Rodríguez. La Habana/CUB, 7-IV-1922 - Miami/Flor, 1-II-2003], Willie Bobo [perc, William Correa. N.Y, 28-II-1934 - Los Angeles/Cal, 15-IX-1983] i Armando Peraza [perc. Havana/CUB, 30-V-1924 - San Francisco/Cal, 14-IV-2014]. És autor d'estàndards molt interpretats com *Lullaby of Birdland*, *Conception* i *Consternation*. De la seua discografia cal esmentar: *Piano Solo* [1947]; *George Shearing Quintet* [1949]; *You're Hearing George Shearing and his Quintet* [1950]; *I Hear Music* [1952]; *Shearing Caravan* [1955]; *Latin Escapade* [1956]; *Shearing on Stage* [1957]; *Beauty and the Beat!* [1959, amb Peggy Lee/cantant]; *Nat King Cole Sings/George Shearing Plays* [1961, amb Nat King Cole/cantant/pno]; *Latin Rendezvous* [1963]; *Here & Now* [1965]; *Shearing Today* [1968]; *The Fool on the Hill* [1969]; *It's Real George* [1970]; *The George Shearing Quartet* [1972]; *Swinging in a Latin Mood* [1974]; *500 Miles High* [1977]; *Concerto for Classic Guitar and Jazz Piano* [1979]; *Alone Together* [1981]; *An Evening with George Shearing & Mel Tormé* [amb Mel Tormé/cantant]; *Grand Piano* [1985]; *A Perfect Match* [1988]; *That Shearing Sound* [1994]; *Christmas with The George Shearing Quintet* [1998]; *Like Fine Wine* [2004]; *Hopeless Romantics* [2005] i *George Shearing at home* [2012, amb Don Thompson/arranj/comp].
- 25 **Willie 'The Lion' Smith:** Nascut William Henry Joseph Bonaparte Bertholoff Smith [Goshen/Nova York, 23 de novembre del 1893 - Nova York, 18 d'abril de 1973]. Pianista i compositor. Considerat un dels mestres de 'l'stride piano' [o 'Harlem Stride'], estil pianístic basat en els bots que feia la mà esquerra davant el teclat alternant notes potents a la part dèbil del compàs i acords a les parts fortes [també anomenat 'vamp bass']. Altres representants significatius d'aquest estil van ser James P. Johnson [pno/comp, James Price Johnson. New Brunswick/N. Jersey, 1-II-1894 - N.Y, 17-XI-1955], Art Tatum [pno, Arthur Tatum Jr. Toledo/Ohio, 13-X-1909 - Los Angeles/Cal, 5-XI-1956], Luckey Roberts [pno/comp, Charles Luckeyth. Filadèlfia/Penn, 7-VIII-1887 - N.Y, 5-II-1968] i Fats Waller [pno/orgue/cantant/dtor, Thomas Waller. N.Y, 21-V-1904 - Kansas City, 15-IX-1943]. Smith fou tema central de les composicions de Duke Ellington: *Portrait of The Lion* i *Second Portrait of The Lion* [1940]. Soldat a França quan la I Guerra Mundial [1917], toca el tambor a 'The African-American Regimental Band' llavors dirigida per Tim Brymn [pno/dtor/comp, James Timothy Brymn. Kinston/Carolina N, 5-X-1881 - N.Y,3 d'octubre del 1946]. Maridat amb una dona blanca: Blanche Merrill [1915], hagué de patir la incomprensió de la societat de Newark/Nova Jersey tot i que hom sabia que Smith era heroi de guerra. A Nova York, acompanya 'Mamie' Smith [cantant/pno/actriu/ballarina, Mamie Robinson. Cincinnati/Ohio, 26-V-1883 - N.Y, 16-IX-1946]. Als anys 30' tocà en molts enregistraments de Perry Bradford [pno/comp/cantant, John Henry Bradford. 14. Montgomery/Alab, II-1893 - N.Y, 20-IV-1970]. Toca [1933-1935] amb Clarence Williams [pno/comp/editor. Plaquemine/Louis, 8-X-1898 - Queens/N.Y, 6-IX-1995] i també [1934-1936] amb 'Mezz' Mezzrow [clnet/sax, Milton Merisow. Chicago/Illin, 9-XI-1899 - N.Y, 5-VIII-1972] i [1939-1941] i amb Sidney Bechet [clnet/sax/comp, Sydney Joseph Bechet. N. Orleans/Louis, 14-V-1897 - París/FRA, 14-V-1959]. Toca [1944] amb Max Kaminsky [tpta. Brockton/Mass, 7-IX-1908 - ? 6-IX-1994]. Smith feu gires per Europa [1949, 1950, 1965 i 1966]. Influenciat per Duke Ellington, George Gershwin i Artie Shaw, no fou fins la dècada dels 40' que la seua música tingué ressò. Escrigué una autobiografia dels seus viatges arreu dels Estats Units i Europa: *Music on My Mind, The Memoirs Of An American Pianist*, escrita amb l'ajut George Hoefler i publicada per l'editorial Doubleday [1964]. Feu un sols enregistrament de catorze 'piano solos' [10-I-1939].

El principal capdavanter orquestral d'aquest estil fou James Reese Europe. Els seus enregistraments de 1913 i 1914 albiren la consecució de l'estil. La música de Reese Europe influencià a un llavors jove George Gershwin²⁶, qui componria la clàssica *Rapsòdia in Blue* inspirada en el jazz. Pels temps que Europe va enregistrar novament, al 1919, va incorporar la influència de l'estil de Nova Orleans a la seua música. Els enregistraments de Tim Brymn li van donar a les generacions següents una mirada diferent del *calent* estil del nord sense ser massa evident la influència de Nova Orleans.

Al començament de 1910, a Chicago, un tipus popular de bandes de ball consistí en un saxòfon tocant una melodia vigorosament. Aviat la ciutat va caure en una forta influència dels músics de Nova Orleans, i l'estil mes antic es va fusionar amb el de Nova Orleans per formar el que seria anomenat 'Chicago jazz'.

Al Mississipi, des de Memphis [Tennessee] fins a Saint Louis [Missouri], es va desenvolupar altre estil de bandes que incorporaren el *blues*. El compositor i capdavanter mes famós fou l'anomenat 'pare del blues', William Christopher Handy²⁷. Mentre que en alguns aspectes era similar a l'estil de Nova Orleans [la influència de Bolden es va difondre al llarg del riu], mancava de la lliure improvisació dels estils mes del Sud. Handy, per molts anys acusà el jazz de ser innecessàriament caòtic, i en el seu estil la

²⁶ **George Gershwin:** Nascut Jacob Gershowitz [Brooklyn, Nova York, 26 de setembre del 1898 - Hollywood, 11 de juliol del 1937]. Compositor. De família jueva d'origen rus. Gershwin escrigué la major part de la seua música vocal en col·laboració amb el seu germà major, l'escriptor Ira Gershwin. A Europa és més conegut per la seua faceta com a compositor de música simfònica i per la seua òpera *Porgy and Bess*. George començà a tocar-lo d'oïda i va demostrar un talent innat. Estudià piano amb Charles Hambitzer [qui feu de mentor de Gershwin fins a la seua mort] i composició amb Rubin Goldmark i amb l'avantguardista Henry Cowell. Dóna a conèixer el ragtime *Rialto Ripples* [1916] i aconsegueix èxit [1918] amb la cançó *Swanee*. Enregistra [1916] gran quantitat de 'rolls' sota el seu nom vertader o amb pseudònims, com ara 'Fred Murtha' i 'Bert Wynn'. George i Ira Gershwin col·laboraren [1924] en la comèdia musical *Lady Be Good*, que ja incloïa ritmes de jazz en les cançons i musicals *Fascinating Rhythm*; *The Man I Love*; *Oh, Kay!* [1926]; *Funny Face* [1927]; *Strike Up the Band* [1930]; *Girl Crazy* [1930], que incloïa la famosa peça *I Got Rhythm* i *Of Thee I Sing* [1931], primera comèdia musical que va obtenir un 'Premi Pulitzer'. Gershwin va compondre la primera obra per a concert, *Rhapsody in Blue*, per a piano i orquestra [1931] la qual va ser estrenada per la banda de Paul Whiteman a Nova York. Feu una estada a París on va compondre *An American in Paris*. Gershwin comença a patir un tumor cerebral [1937]. Va morir a Hollywood, on estava treballant en la música de *Goldwyn Follies* [11-VII-1937]. Només tenia 38 anys. Gershwin va morir sense deixar testament, i tots els seus drets van ser heretats per sa mare. Està enterrat al cementeri de Westchester Hills Cemetery, a Hastings-on-Hudson, Nova York. Gershwin conegué Maurice Ravel a París. També Gershwin demanà lliçons a Ígor Stravinski. Gershwin també mostrà curiositat per l'obra d'Alban Berg, Maurice Ravel, Dmitri Xostakóvitx, Darius Milhaud i Arnold Schönberg. L'èxit continuà de manera pòstuma amb l'òpera *Porgy and Bess*. Gershwin introduí una part del primer jazz en la música de concert.

²⁷ **W. C. Handy:** Nascut William Christopher Handy: [Florence, Alabama, 16 de novembre del 1873 - Nova York, 28 de març del 1958]. Músic i compositor. Els seus pares eren descendents d'esclaus. Son pare, predicador metodista, considerava obra del dimoni els instruments musicals. El jove Handy no li feu cas i es comprà una corneta de segona mà. Aprengué música i ensenyà solfeig en una universitat per a negres, començà el seu pelegrinatge pel sud-est dels Estats Units. Composà *Memphis Blues* [1900] i *Beale Street Blues*, a més de la famosa *Sant-Louis Blues* [primer blues escrit]. Deixà escrita, tanmateix, la seua autobiografia: *Father of the Blues* [1941]. Fins a la seua desaparició, fou un home somrient malgrat la seua cadira d'invàlid i la ceguesa que, per espai de disset anys, l'affligí.

improvisació estava limitada a frases curtes a més de considerar-lo inadequat per a la melodia principal.

- ***Músics considerats definitoris i cabdals en la història del jazz per crítics i estudiosos del tema:***

Henry 'Red' Allen	Toshiko Akiyoshi
Chet Baker	Bix Beiderbeck
Art Blakey	Dave Brubeck
Don Cherry	Kenny 'Klook' Clarke
Eddie Condon	Chick Corea
Eric Dolphy	Bill Evans
Gil Evans	Art Farmer
Tomy Flanagan	Errol Garner
Stan Getz	Johnny Griffin
Paul Desmond	Bobby Hackett
Charlie Haden	Lionel Hampton
Herbie Hancock	Phil Woods
Woody Herman	Freddie Hubbard
Keith Jarrett	J.J. Johnson
Elvin Jones	Hank Jones
Thad Jones/Mel Lewis Band	Jo Jones
'Philly' Joe Jones	Stan Kenton
Lee Konitz	Gene Krupa
Jackie McLean	Branford Marsalis
Wynton Marsalis	Modern Jazz Quartet
Wes Montgomery	Llig Morgan
Gerry Mulligan	Fats Navarro
Red Norvo	Art Pepper
Oscar Peterson	Bud Powell
Django Reinhardt	Buddy Rich
Pee Wee Russell	Artie Shaw
Wayne Shorter	Sonny Stitt
Jack Teagarden	Clark Terry
Lennie Tristano	McCoy Tyner

Activitat: *Jazz: apropament pràctic al gènere jazzístic mitjançant audicions i col·loquis*

Sessió 1: *Jazz [Orígens, assoliment, primers enregistraments i diversificació]*

Sarah Vaughn

Weather Report

Chick Webb

Ben Webster

Teddy Willson

Horace Silver

SESSIÓ II : Transvasament del gènere vers Europa

Louis Armstrong, Duke Ellington i d'altres. Arribada i acceptació al continent europeu.

- *Arribada del jazz a Europa*
- *James Reese "Jim" Europe. Què és el jazz? Conceptes previs*
- *Will Vodery*
- *Sam Wooding*
- *Louis A. Mitchell*
- *William 'T' Lewis*
- *James 'Tim' Brymn*
- *Mezz Mezzrow [Milton Mesirow]*
- *Benny Carter*
- *Carlos 'Don' Byas*

- ***Arribada del jazz a Europa***

A mesura que als Estats Units de Nord-amèrica es produïa l'expansió del jazz [des de Nova Orleans/Louisiana vers la resta del país via riu Mississipi] també van començar arribar a Europa els primers *jazzmen*. Tal com en altres àmbits de les relacions Europa/Amèrica la porta d'entrada de la cultura americana vers Europa va ser el Regne Unit.

Will Marion Cook²⁸ arriba al port de Liverpool amb una orquestra anomenada 'The Southern Syncopated Orchestra' [14-VI-1919]. Aquesta formació era una barreja de

²⁸ **Will 'Marion' Cook:** Nascut William Mercer Cook, a Washington D.C., el 27 de gener del 1869 - Nova York, 19 de juliol del 1944]. Compositor i violinista. Amb l'ajut dels membres de 'l'African American Community' pogué fer els seus estudis musicals a 'l'Oberlin Conservatory' amb un alumne de Josef Joachim: Heinrich Jacobson. Eixamplà estudis a la Universitat de Berlín amb el destacat violinista Joseph Joachim. Quan torna als Estats Units fou alumne d'Anton Dvořák [1894-95] al 'National

cantants i músics que, de manera indiferentment, interpretaven peces de Brahms, Dvorak o temes d'arrel tradicional, especialment espirituals negres. Un dels músics d'aquesta orquestra era el clarinetista Sydney Bechet, que sens dubte ha estat un dels grans protagonistes de tota la història del jazz i que hauria de tornar a Europa diverses vegades per estar-s'hi llargues temporades, fins a establir-se definitivament a França [1949]. 'The Southern Syncopated Orchestra' va treballar especialment a Londres i a París [1919-1921].

De la mà de George Gershwin, s'estrenava a Londres la producció *Plantation days* [1923], dirigida pel gran compositor i pianista James P. Johnson.

Quan l'espectacle *The black revue* s'estrena al 'Teatre Des Champs-Élysées' de París [2-X-1925], ningú pot imaginar que una corista anomenada Joséphine Baker esdevindria la gran protagonista de la nova revolució musical a Europa.

Amb el nom de 'xarleston' la població blanca nord-americana, també l'europea, reinventava aquella música que els negres nord-americans feia anys que interpretaven. De fet *xarleston* és el nom d'una composició de James P. Johnson pel musical *Runnin' wild*, estrenat al Howard Theater de Washington [25-VIII-1923]. També té com a etimologia la llegenda de 'ser el ball que Charles Chaplin 'Charlot' va ballar a Boston. *The black revue*, que comprenia músics, comedians i ballarins, estava dirigit musicalment per Claude Hopkins²⁹, prestigiós director i pianista de jazz. Sydney Bechet també hi tocava.

Conservatory of Music'. Inicia la seua carrera de concertista [1889]. Dirigeix una orquestra de cambra [1890] i fa una gira per la costa Est. Escriu la seua primera obra [1893] i escriu *Clorindy or The Origin of the Cakewalk*, recull de cançons escrites amb Paul Lawrence Dunbar, coneixedor del dialecte poètic afro-americà. Intenta una audició d'una de les seues obres al Casino Theater Roof Garden. A la fi i gràcies a l'empresari anglès John Braham aconsegueix, amb èxit, representar la seua música: l'opereta *Clorindy or The Origin of the Cakewalk* que, a la fi [5-VII-1898] amb 26 actors negres a dalt de l'escenari. És nomenat director musical de George Walker-Bert Williams Company i comença a produir musicals a Broadway [només als teatres on podien accedir-hi les persones negres] entre els quals cal destacar: *The Police Players* [1900]; *Uncle Eph's Christmas* [1901]; *The Southerners* [1904]; *The Gost Ship* [1907]; *The Traitor* [1913]; *In Darkeydom* escrita amb James Reese Europe [1914] i *Swing Along* [escrita amb Will Wodery]. Comença a dirigir cors. Crea la 'New York Syncopated Orchestra' [1918] i, a desembre del mateix any, li canvia el nom: 'The Southern Syncopated Orchestra' i fa una gira pels Estats Units. Marxen al Regne Unit [1919] per a actuar davant el rei George V [19-VIII-1919], príncep de Gales i futur rei Edward VIII. El director assistent era 'Will' Tyers [pno/comp, William Henry Tyers. Richmond/Virg, 27-III-1870 [? 1876] - ? 18 d'abril del 1924] i entre els músics hi era el clarinetista Sidney Bechet [clnet/sax/comp, Sydney Joseph Bechet. N. Orleans/Louis, 14-V-1897 - París/FRA, 14-V-1959] qui fou contractat per Tyers a Chicago i que descobriria a una botiga de Wardour Street, al Soho londinenc, l'existència del Saxòfon Alt], Abbie Mitchell [esposa de Will], Pete Robinson [bat], Mope Desmond [tbó, Caleb Jonas Quaye. Àfrica ? - Blisworth/Northamptonshire/UK, ?-I-1922] i Frank Bates [cantant], Buddy Gilmore [perc/bat] i Tom Fletcher [1873-1958], autor de *100 Years of the Negro in Show Bussines* [1954]. L'orquestra, que causà impressió, estava formada per 27 músics i 19 cantants, tots ells provinents de Nova Orleans, Nova York, Filadèlfia, Guyana, Barbados, Antigua i Ghana, a més d'altres indrets. Cook tornà a tocar el violí al Carnegie Hall de Nova York [1912] amb la Clef Club Orchestra per complaure James Reese Europe. Publicà la col·lecció *A Collection of Negro Songs* [1912].

²⁹ **Claude Hopkins:** Nascut Claude Driskett Hopkins [Alexandria/Virginia, 24 d'agost de 1903 -Nova York, 19 de febrer de 1984]. Pianista [estil 'stride'] i director d'orquestra. Als 21 anys comença a tocar amb la 'Wilbur Sweatman Orchestra'. Marxa a Europa com a director de la revista *The Revue Negre* [1925] en la qual hi eren començant la seua vida professional Josephine Baker [cantant/ballarina, Freda Josephine McDonald. Saint Louis/Miss, 3-VI-1906 - París/FRA, 12-IV-1975] i Sidney Bechet [clnet/sax/comp, Sydney Joseph Bechet. N. Orleans/Louis, 14-V-1897 - París/FRA, 14-V-1959]. Torna a Washington [1927] i actua al circuit del TOBA ['Theatre

'Sam Wooding and his Chocolate Kiddies' van voltar arreu d'Europa [1925]. Tres anys més tard hi van tornar, i aquest va ser, sens dubte, el 'punt d'inici del jazz' a Barcelona i a la resta de l'estat espanyol.

'L'Orquestra de Noble Sissle', de nou amb Sydney Bechet a la seva formació, arribà a Londres [1928].

Aquest són els músics i les orquestres negre/nord-americanes que més van influir en l'arribada del jazz a Europa. No van ser les úniques, però sí probablement les de més ressò. La llavor estava sembrada i només calia que els enregistraments fonogràfics i el cinema sonor acabaren la feina.

Una altra arribada del jazz a Europa fou quan la I Guerra Mundial i de la mà del tinent James Reese 'Jim' Europe: pianista, violinista i director de la banda de música del 369 Regiment d'Infanteria' de l'exèrcit nord-americà: els 'hellfighters [Il·lustradors de l'infern].

- **'Jim' Reese Europe**³⁰

Músic i director d'orquestra nord-americà de quan els inicis del jazz. Reese era la figura principal a l'escena musical americana de Nova York de la dècada dels 30'.

De xiquet havia mostrat facilitat per tocar diversos instruments. Quan tenia nou anys la família es traslladà a Washington DC i als 23 anys ja hi era a Nova York [1904]. Treballa amb Ernest Hogan fent comèdia musical a l'equip de 'Cole & Johnson' [1905]. Reese ja dirigia, amb èxit, orquestres i cors. Tot seguit passà a ser el director musical de la companyia 'S.H. Dudley's Smart Set', tal vegada la més important formada per músics i artistes negres de Nova York.

Reese Europe organitza el 'Clef Club' [1910], una mena de societat dintre del món de la música per als afroamericans. Per tal de recaptar fons, Reese organitza un concert al 'Harlem's Manhattan Casino' [27-V-1910]. El grup 'feu història' quan l'orquestra del club donà un concert al vestíbul del 'Carnegie Hall' per tal de traure beneficis per a la Colored Music Settlement School [2-V-1912].

Owners Booking Association', circuit de 'vodevils' afro-americanos dels anys 20'] amb *The Ginger Snaps Revue* abans de tocar a Nova York amb la banda de Charlie Skeets. Toca amb músics que esdevindrien famosos [1932-1936] tal com: 'Ed' Hall [cinet, Edmond Hall. N. Orleans/Louis, 15-V-1901 - Cambridge/Mass, 11-II-1967], Jabbo Smith [tpa, Cladys Smith. Pembroke/Georg, 24-XII-1908 - N.Y, 16-I-1991] i Vic Dickenson [tbó, Victor Dickenson. Xenia/Ohio, 6-VIII-1906 - N.Y, 16-XI-1984]. Habitual dels clubs 'Savoy'; 'Roseland' i 'The Cotton Club'. Forma la seua pròpia banda [1937] amb prou èxit degut, sobretot, al cantant Orlando Herbert Roberson [1909-1977]. Encapçala la banda de 'The Cafe Society' [1948 - 1950]. Roman a Nova York [des del 1951] i toca amb bandes de 'dixieland'. Morí decebut [1984] per no haver estat reconegut com llavors ell considerava.

³⁰ **'Jim' Reese Europe**: Nascut James Reese Europe [Mobile/Alabama, 22 de febrer del 1880 - City Hospital-Boston, 9 de maig del 1919]. Director de banda i orquestra i compositor.

Havia estat la primera banda de jazz [formada per músics negres] en tocar aquest tipus de música al vestíbul de l'edifici emblemàtic de la música clàssica a Nova York: tot un esdeveniment. Havia estat 12 anys abans del concert de Paul Whiteman³¹ i de George Gershwin al vestíbul del 'Aeolian Hall' i 26 anys abans del famós concert de establishment al mateix vestíbul del Carnegie Hall. En paraules de Gunther Schuller [pare conceptual del 'Third Stream']: "... Reese havia atacat el baluard de l'ordre social [establishment] blanc i d'altres membres de l'èlit cultural de la ciutat conscient d'allò que significava interpretar música 'de i per negres' ..."

La seua orquestra ['Society Orchestra'] ja havia assolit la fama al 1912 quan acompanyà Els famosos ballarins Vernon i Irene Castle³². Enregistra temes per al segell Victor Talking Machine Company³³ [1913-1914]. El millor disc de Reese Europe fou *Castle house rag*, tornat a enregistrar després amb el nom *Congratulations waltz*. Aquest disc va romandre al catàleg de la Victor vora cinc anys després. De fet, James Reese no fou el primer músic negre que enregistrà per a la Victor però sí el primer cap d'orquestra a fer-ho amb tota la seua banda. Aqueixos enregistraments són l'exemple més clar de l'anomenat 'pre-jazz' [estil 'hot-ragtime' del nord-est dels Estats Units] a la dècada del 1910. La Europe's Society Orchestra era una orquestra gran [125 membres]. Tocaren de nou al vestíbul del Carnegie Hall [de 1912 fins 1915]. Una ressenya del New York Times [12-III-1914] parla del tipus de temes interpretats: "... El programa consistí en melodies 'de plantació' i

31 **Paul Whiteman:** Nascut Paul Samuel Whiteman [Denver, 28 de març del 1880 - Doylestown/Pensilvània, 29 de desembre del 1967]. Director d'orquestra. De malnom 'Pops'. Conegut com 'el rei del Jazz', assolí, al costat de la seua banda, gran popularitat als anys 20' pels seus treballs al món de les 'varietats' i del Music Hall. Als setze anys tocava la viola a l'Orquestra Simfònica de Denver. Durant la I Guerra Mundial dirigeix una banda militar. Crea la seua orquestra [1919] i amb ella es converteix amb el màxim exponent del llavors anomenat 'Jazz Simfònic': música dolça i suau, interpretada amb partitura i en clara contraposició al 'Hot Jazz'. Dirigeix l'estrena de *Rhapsody in Blue* [1924] obra encarregada a George Gershwin [comp/pno, Jacob Gershowitz. Brooklyn, N.Y., 26-IX-1898 - Hollywood/Cal, 11-VII-1937]. Pel seu grup passaren intèrprets com ara 'Bing' Crosby [cantant/actor, Harry Lillis Crosby. Tacoma/Wash, 3-V-1903 - Madrid, 14-X-1977] i Mildred Bailey [cantant, Mildred Rinker. Tekoa/Wash, 27-II-1907 - Poughkeepsie/N.Y., 12-XII-1951]; Henry Busse [tpta, Henry Busse Sr. Magdeburg/RFA, 19-V-1894 - Memphis/Tenn, 23-IV-1955], Red Nichols [tpta/dtor, Ernest Loring Nichols. Ogden/Utah, 8-V-1905 - Las Vegas/Nev, 28-VI-1965], Andy Secrest [tpta/corneta. Muncie/Indi, 2-VIII-1907 - ? Califòrnia, 31-VIII-1977] i 'Bunny' Berigan [corneta/trpta/cantant, Rowland Bernard Berigan. Hilbert/Wisc, 2-XI-1908 - N.Y., 2-VI-1942]; 'Frankie' Trumbauer [sax/fagot, Frankie 'Tram' Trumbauer. Carbondale/Illin, 30-V-1901 - Kansas City, 11-VI-1956] i 'Jimmy' Dorsey [cinet/sax/trpta/comp, James Francis Dorsey. Shenandoah/Penn, 29-II-1904 - N.Y., 12-VI-1957]; 'Joe' Venuti [ví, Giuseppe Venuti. Filadèlfia/Penn, 16-IX-1903 - Seattle/Wash, 14-IV-1978] i 'Eddie' Lang [guit, Salvatore Massaro. Filadèlfia/Penn, 25-X-1902 - N.Y., 26-III-1933]. Dels seus enregistraments cal destacar aquells realitzats amb Jack Teagarden [tbò, Weldon Leo Teagarden. Vernon/Tex, 20-VIII-1905 - N. Orleans, 15-I-1964] i Bix Beiderbecke [corneta, Leon Bismark Beiderbecke. Davenport/Iowa, 10-III-1903 - N.Y., 6-VIII-1931]. Amb l'arribada del Swing, la popularitat de Paul Whiteman minvà fins que, als anys 40', es retirà del món de l'espectacle per a dirigir la nova cadena de televisió American Broadcasting Corporation [ABC].

32 **Vernon i Irene Castle:** Nascuts William Vernon Blyth [Norwich, Norfolk/Regne Unit, 2 de maig de 1887 - 15 de febrer de 1918] i nascuda Irene Foote [Nova Rochelle/Nova York, el 17 d'abril de 1893 - 25 de gener de 1969]. Matrimoni de ballarins. Vernon moriria en accident d'aeroplà a Texas [15-II-1918]. La vida de la parella de ballarins fou portada al cinema com *La història de Vernon i Irene Castle/The Story of Vernon and Irene Castle* [H.C. Potter, 1939] protagonitzada per Fred Astaire i Ginger Rogers.

33 Enregistrà quatre títols [29-XII-1913] i quatre més [10-II-1914].

'd'espirituals' arranjats segons la seua manera ... Aquestos temes son un desenvolupament de l'art dels seus avantpassats... " .

Coneix [1915] el cantant Noble Sissle [comp/dtor/cantant, Noble Lee Sissle. Indianàpolis/Ind, 10-VII-1889 - Tampa/Flor, 17-XII-1975] i al director Eubie Blake [comp/pno, James Hubert Blake. Baltimore/Mary, 7-II-1883 - Brooklyn/N.Y, 12-II-1983], amiatat i influència musical entre tots tres musics que perdurà fins la seua mort. Mentrestant, el 'Clef Club' passà a convertir-se en 'Tempo Club'. La música de valsos i tangos composada per 'Reese' Europe i Ford Dabney³⁴ aconseguí grans vendes.

Durant la I Guerra Mundial, va rebre ordres de la guardia nacional de NY per tal d'incorporar-se a files coma a sotstinent al '369th Infantry Regiment' ['Harlem Hellfighters'] però amb la certesa de no dirigir la seua banda al llarg del front europeu. Allistat al '15th NY Infantry' [18-XI-1916] i a un punt de partir cap a França quan, qui sap ben bé per què, el coronel William Haywood li ordenà a Reese Europe organitzar una banda per tocar i animar Els soldats del front europeu. El cantant de l'orquestra, Noble Sissle³⁵, fou cridat a files una setmana després que Reese. Eubie Blake no ingressà a la guardia nacional però feu una tasca important a la reraguarda tot administrant, des d'Amèrica, els negocis³⁴ que Reese havia deixat als Estats Units.

34 **Ford Dabney**: Nascut Ford Thompson Dabney [Washington/Columbia, el 15 de març del 1883 - Nova York, 21 de juny del 1958]. Pianista, compositor i director d'orquestra. Famos pel seu tema *Shine* [enregistrat, entre altres, per Louis Armstrong, Count Basie i Bing Crosby]. Fou propietari d'un teatre a Washington; treballà com a oficial músic per al President d'Haiti [1904 i 1907] per al qual escrigué el tema *Haitian Rag*; a la primera dècada del segle XX publicà el tema *That Minor Strain* que es feu famós. Fou soci de James Reese 'Jim' Europe i [1913] tocà amb la seua banda els temes del musical [produït per Florenz Ziegfeld] *Midnight Frolic* al 'New Amsterdam Theatre' de Nova York, musical on aparegueren al llarg dels anys els cantants Tim Brynm, Fanny Brice -amb la cançó *Rose of Washington Square*- i Eddie Cantor [1920]. Dabney escrigué vuit cançons per al matrimoni de ballarins Vernon i Irene Castle. La Dabney's Band [també sota el nom 'Ford Dabney's Syncopated Orchestra'] estava formada pels músics següents [1919]: Ford Dabney [pno]; Edgar Campbell [cnet]; Arthur Fields [cantant, Abe Finkelstein. Filadèlfia/Penn, 6-VI-1888 - Largo/Flor, 29-III-1953]; Joe Haywood [vlí/tuba]; Dennis Johnson [bat]; Nimrod Jones [vlí]; Nappy Lee [tbó i eufòni]; Bernard 'Buttercup' Parker [vlí]; Allie Ross [bat]; 'Cricket' Smith [corneta. William Smith. Nashville, Tennessee, ?1881 o 1883 - ?] i Alonzo Williams [sax]. Dabney es dedicà a assessorar cantants i estrelles de Hollywood: al film *Stormy Weather* [1943] assessora la cantant Lena Horne [cantant, Lena Mary Calhoun Horne. Brooklyn, 30-VI-1917 - N.Y, 9-V-2010]. El seu tema *Shine* s'ha fet servir a nombroses pel·lícules, com ara: *Birth of the Blues* [1941]; *Casablanca* [1942, on no apareix als crèdits]; *Cabin in the Sky* [1943]; *The Benny Goodman Story* [1955]; *Wild Man Blues* [1997] i *Sweet and Lowdown* [1999].

35 **Noble Sissle**: Nascut Noble Lee Sissle [Indianàpolis/Indiana, 10 de juliol del 1889 - Tampa/Florida, 17 de desembre del 1975]. Compositor, lletrista, director d'orquestra, cantant i dramaturg nord-americà. Col·labora amb Eubie Blake [comp/pno, James Hubert Blake. Baltimore/Mary, 7-II-1883 - Brooklyn/N.Y, 12-II-1983]. La parella produeix, entre altres, el musical *Shuffle Along* on incorporaven cançons escrites per ambdós. És també famós per haver sigut el primer artista negre en aparèixer als arxius de les pel·lícules del segell Pathé. L'obra fou la primera a l'esglaó de l'exit a Broadway [1921], el primer musical escrit per músics negres que triomfava veritablement. Al musical apareixien cançons com ara: *I'm Just Wild About Harry* i *Love Will Find a Way*. Sissle feu dues pel·lícules per al director Lee DeForest [1923] en un experiment quasi sonor: Noble Sissle i Eubie Blake feien d'ells mateixos i cantaven les cançons *Affectionate Dan*; *Sons of Old Black Joe*; *Polka Dot Rag* i *My Swanee Home*. També escrigueren cançons per diverses revistes musicals angleses. Sissle fou membre 'd'Alpha Pi Alpha', la primera fraternitat intercol·legial establerta per alumnes negres als Estats Units.

La '15th NY Infantry', amb Reese i els seus músics, feren la instrucció a Givry-en-Argonne [França] tot prenent el baptisme de foc a les trinxeres. Pels seus actes de valor els anomenaren 'Hellfighters' ['lluitadors infernals']. De fet, tot i haver-se signat l'armistici [començament de 1919] la '15th NY Infantry' fou una de les companyies assignades per plantar cara a la reraguarda alemanya.

Entre febrer i març [1918], Reese i la seua banda viatjaren 2.000 milles al llarg de França tot actuant per als soldats britànics, francesos i americans, així com per la població civil francesa. Als seus concerts interpretaven música 'marcial' tot intercalant temes com *The Memphis Blues* tema que, segons va descriure un membre de la banda, donà a conèixer el ragtime per terres europees.

La banda tornà als Estats Units [febrer de 1919]. Reese feu més enregistraments per al segell 'Pathé Freres Phonograph Company', entre els quals hi ha temes instrumentals i també d'altres del cantant Noble Sissle. La companyia els anunciava de la següent manera: "... els onze discs més importants del món pel que fa a la música sincopada ..."

Pot sorprendre aquest anunci quan s'escolta la música de 'Reese' Europe atès que pot considerar-se com un artista de l'anomenat 'pre-jazz', una figura de transició. De fet, fou el director musical afroamericà més important d'aquell període [quan el 'ragtime' s'havia imposat davant altres estils] però just abans del 'regnat' de Joe 'King' Oliver i de Louis Armstrong.

A poc a poc, el seu estil canvia [més 'blue note' als solos i més temes de blues] a més de la influència del primer jazz incloent una versió d'un tema de 'l'Original Dixieland Jass Band': *Clarinet marmalade*.

Reese i els seus músics enregistraren sis temes nous per a 'Pathé' [7-V-1919]. no hi és clar com van succeir els fets, però als camerinos del Boston's Mechanics Hall, el bateria de la formació -Herbert Wright- fou amonestat per Reese davant tothom, fet que no agradà gens al percussionista que, tot seguit, ferí de mort al director amb una navalla. Els músics que eren al camerino, entre ells el cantant Sissle Noble, no pogueren evitar la desgràcia. Portat de seguida al City Hospital de Boston, res pogué fer-se per salvar-li la vida. Reese hi és soterrat al cementiri nacional d'Arlington'.

- **'Will' Vodery**³⁶

³⁶ **'Will' Vodery**: Nascut William Henry Bennett Vodery [Nova York, 8 d'octubre de 1885 - Los Angeles/Califòrnia, 18 de novembre del 1951]. Compositor i director d'orquestra.

El també sotstinent Will Vodery i la seua Banda [pertanyent a la Black US Army Bands] també feu el mateix paper que Reese a la I Guerra Mundial.

Nascut William Henry Bennett Vodery. Compositor, director, arranjador, administrador i un dels pocs americans negres del seu temps que assolí fer-se un nom com a compositor a Broadway mentrestant treballava per a Florenz Ziegfeld. Quan composà la música de *From dixie to Broadway* aconseguí ser famós pels seus arranjaments vocals [originals per a l'època] que desenvolupà al musical *Show Boat* [1927]. Cal considerar-lo com a mentor del mateix Duke Ellington i de George Gershwin.

Es presenta a Londres el musical *Show Boat* [1928] amb força d'èxit. Es feu una versió per al cinema [1932] basada en la novel·la d'Edna Ferber a sobre la qual s'havia escrit el llibret original però on el nom de Vodery no apareixia als crèdits.

Pembroke Davenport recupera els arranjaments originals de Vodery per a, en una mena de 'revival', portar de nou a escena *Show Boat* [1946].

Vodery creà els arranjaments vocals per a diverses edicions dels *Ziegfeld follies* i orquestrà l'òpera en un acte de George Gershwin *Blue monday*.

Will Vodery morí quatre mesos després de l'estrena de una altra versió cinematogràfica amb el sistema de color 'technicolor' de *Show Boat* [1951] per a la qual tampoc contaren amb ell.

- **'Sam' Wooding**³⁷

'Sam Wooding and his Orchestra' eren una banda de NY a començament de la dècada dels anys 20'. Tocaren a diversos clubs tal com 'The Nest', al circuit de vodevil 'fox' i al 'Club Alabam'. La banda de Wooding fou escollida per a acompanyar una nova revista musical anomenada *Chocolate Kiddies* [1925]. L'obra es feu al voltant dels empresaris Rufus & Drayton i prepararen números especials on participaven, com a actors, els onze músics de Wooding a més de trenta xiques del cor, ballarins i còmics. Edith Wilson [cantant, Edith Goodal. Louisville/Kent, 2-IX-1896 - Chicago/Illin, 30-III-1981] i Adelaide Hall [cantant, Adelaide Louise Hall. Brooklyn/N.Y, 20-X-1901 - Londres/UK, 7-XI-1993] eren les cantants de l'espectacle i Tommy Ladnier [tpta, Thomas James Ladnier. N. Orleans/Louis, 28-V-1900 - N.Y, 4-VI-1939] era

³⁷ **'Sam' Wooding**: Nascut Samuel David Wooding [Filadèlfia/ Pensilvània, 17 de juny de 1895 - Nova York 1 d'agost de 1985]. Pianista, compositor i director d'orquestra.

'l'estrella' solista. *Chocolate Kiddies* també incloïa música de Duke Ellington i lletra de 'Jo' Trent³⁸.

L'orquestra de Sam Wooding començà una gira de vora un any per Europa, tocant a Alemanya, Suècia, Espanya, França, Suïssa, Turquia, Romania, Itàlia, l'antiga Txecoslovàquia, Països Baixos, Bèlgica i Rússia. Actuaren a Amèrica del Sud [1927]. De tornada als Estats Units, tocaren en un espectacle de varietats al famós 'Cotton Club' de Nova York. Tornen de nou a Europa [1928] però, a Bèlgica, se separen [1931].

'Sam Wooding and his Chocolate Kiddies' van enregistrar diferents temes en les seves gires europees dels anys vint:

- Berlín [1925] per a Deutsche Gramophon i París [1929] per Biograph Records, Inc.
- Barcelona [1929] per Parlophone, van ser les ciutats escollides.

Els discs i temes enregistrats per l'orquestra de Wooding a Barcelona són els següents:

- *Bull foot stomp*: [juliol 1929], barcelona. Parlophone b-25424.
- *Carrie* [juliol 1929], Barcelona. Parlophone' b-25420.
- *I can't give you anything but love* [Dorothy Fields - Jimmy McHugh] juliol 1929 Barcelona Parlophone b-25423.
- *Indian love*: [juliol 1929], Barcelona. Parlophone b-25424.
- *Krazy kat* [Frankie Trumbauer - Chauncey Morehouse] [juliol 1929] Barcelona. Parlophone' b-254223.
- *Mammy's prayer*: [juliol 1929], Barcelona. Parlophone b-25422.
- *My pal called sal*: [juliol 1929], Barcelona. Parlophone b-254221.
- *Ready for the river* [Gus Kahn - Neil Moret] [juliol 1929], barcelona. Parlophone b-25422.
- *Sweet black blues* [juliol 1929], Barcelona. Parlophone b-25421.
- *Tiger rag* [tema de Nick La Rocca] [juliol 1929], Barcelona. Parlophone b-25420.

Sam Wooding torna a Amèrica [1932] i reforma la banda [1932-1935]. Un d'aqueixos anys, Sidney Bechet³⁹ tocà, tot i que de manera esporàdica, amb la nova banda. Wooding deixa

³⁸ 'Jo' Trent: [Chicago/Illinois, 31 de maig de 1892 - Barcelona, 19 de novembre de 1954]. Lletrista. Col·laborà amb Muddy Water, Peter DeRose i Harry Richman. Escrigué textos per a temes de la 'Ben Bernie Orchestra', però els grans èxits com a lletrista els aconseguí amb la 'Paul Whiteman Orchestra' encapçalada pel cantant 'Bing' Crosby [cantant/actor, Harry Lillis Crosby. Tacoma/Wash, 3-V-1903 - Madrid -mentre jugava al golf- 14-X-1977]. Escriu els texts de *I Just Roll Along* [*Havin' My Ups and Downs*], i del tema de Harry Woods *Side by Side* [1928]. Per a J. Russel Robinson escriu *Rhythm King*, enregistrada per Bix Beiderbecke [corneta, Leon Bismark Beiderbecke. Davenport/Iowa, 10-III-1903 - N.Y, 6-VIII-1931]. Un dels seus grans èxits fou el tema *Gotta Feelin' for You*, amb música de Louis Alter. Al Posa lletra al tema de Harry Tobias i Neil Moret *Here You Come With Love* [1933]. Altres temes a destacar de Trent són: *Because I Feel Low Down*; *Ploddin' Along*; *Maybe I'm Wrong Again* i *I Want It Sweet Like You*. Trent hi és considerat un dels millors lletristes d'estàndards de tots els temps.

d'actuar per tal de continuar els estudis de quan era jove i graduar-se en música per la University of Pennsylvania [1935].

- **Louis Mitchell**⁴⁰

Louis A. Mitchell fou un bateria, cantant i director d'una banda de músics negres de gran èxit arreu d'Europa al llarg de la dècada dels 20'. Mitchell ja havia estat a Europa [1912] amb Vernon i Irene Castle i al Regne Unit [1915] per tal de tocar al vodevil en un acte de *The seven spades*. Torna a Nova York [1918] i toca com a bateria a la banda de 'James Reese: James Europe's Clef Club Band' i posa a punt la seua nova banda. Als anys vint, els 'Jazz Kings' toquen durant cinc anys al Casino de París. Mitchell té, llavors, el seu propi restaurant a Estats Units, anomenat 'Mitchell's' i un altres a Montmartre [recolzat per Ada Smith-Duongé qui li ajudà a obrir el seu primer club]. Mitchell continuà amb la seua tasca musical a París amb l'obertura de dos nous clubs: 'El gran duc' [al número 52 del carrer Pigalle] i 'Chez Mitchell'. Quan començà la II Guerra Mundial, tornà als Estats Units.

39 **Sydney Bechet**: Nascut Sydney Joseph Bechet [Nova Orleans/Louisiana el 14 de maig del 1897 - París/França, 14 de maig del 1959]. Clarinet, saxo soprano i compositor. Als 6 anys comença a estudiar clarinet. De seguida formà part de diverses bandes de carrer ['brass bands'] de Nova Orleans. Es traslladà a Chicago [1913] i tocà amb Joe 'King' Oliver [corneta/dtor, Joseph Joe Oliver. Aben/Louis, 11-V-1885 - Savannah/Georg, 10-IV-1938]; Roy Palmer [tbó. N. Orleans, 2-IV-1887 - Chicago/Illin, 22-XII-1963] i Freddie Keppard [corneta/dtor. N. Orleans/Louis, 27-II-1890 - Chicago/Illin, 15-VII-1933], entre altres. Will Marion Cook l'introdueix a la 'Southern Syncopated Orchestra' [1919] que tot just començava una gira per Europa. A Londres, les seues interpretacions del 'Characteristic Blues' feren que el director d'orquestra Ernest Ansermet li dedicara un passatge elogiós a la revista *Revue Romande*, ressenya considerada com la 'primera crítica especialitzada sobre un músic de jazz'. A la seua estada a Londres s'interesa pel saxòfon soprano. A Nova York enregistrarà el seu primer disc [juliol del 1923] amb els 'Clarence Williams Blue Five'. Al disc hi són els temes *Wild Cat Blues*, *Kansas City Man Blues* i *Honey Honey*. A Nova York col·labora amb el pianista James P. Johnson [pno/comp, James Price Johnson. New Brunswick/N. Jersey, 1-II-1894 - N.Y, 17-XI-1955] i amb Duke Ellington [dtor/pno/comp/arranj, Edward Kennedy Ellington. Washington D.C., 29-IV-1899 - N.Y, 24-V-1974] i va afegir-se [1924 a 1925] a la banda del pianista Clarence Williams [pno/comp/editor, Plaquemine/Louis, 8-X-1898 - Queens/N.Y, 6-IX-1995] on tocava Louis Armstrong [tpta/cantant/dtor, Louis Daniel Armstrong. Nova Orleans/Louis, 4-VIII-1901 - Corona-Queens/N.Y, 6-VII-1971]. Toca a l'orquestra 'Revue Nègre', els quals acompanyaren en París [1925-1929] Josephine Baker [cantant/ballarina, Freda Josephine McDonald. Saint Louis/Miss, 3-VI-1906 - París/FRA, 12-IV-1975]. Torna a Nova York [1929] on toca amb l'orquestra de Ray Noble [dtor/comp/actor, Raymond Stanley Noble [Brighton/UK, 17-XII-1903 - Londres/UK, 3-IV-1978] i fa amistat amb el trompetista Tommy Ladnier [tpta, Thomas James Ladnier. N. Orleans/Louis, 28-V-1900 - N.Y, 4-VI-1939] amb qui [1932] forma el seu propi grup: 'The New Orleans Feetwarmers' amb els quals enregistra títols com ara *Maple Leaf Rag*. Realitza l'experiment d'enregistrar ell sols tocant sis instruments [clarinet, saxo soprano, saxo tenor, piano, contrabaix i bateria] els quals són enregistrats un a un a sobre la pista de l'altre [1941]. El resultat s'anomena *Sidney Bechet's one man band*. A França composita un dels seus grans èxits, el tema *Petite Fleur* [1951]. De la seua discografia cal fer esment de: *Port of Harlem Jazzmen* [1939]; *Jazz Nocturne Vol. 6* [1945]; *Giants of Jazz* [1949]; *Sidney Bechet's Blue Note Jazzmen* [1950]; *New Orleans Style, Old and New* [1952]; *Olympia concert, Paris* [1954]; *Back to Memphis* [1956]; *When a Soprano needs a Piano* [1957]; *Brussels Fair '58* [1958] i *The fabulous Sidney Bechet* [1958].

40 **Louis Mitchell**: Nascut Louis A. Mitchell [Filadelfia, Pensilvània, 17 desembre de 1885 - Washington D.C., 12 setembre de 1957]. Bateria i director d'orquestra.

El mateix Sydney Bechet [c|net/sax/comp, Sydney Joseph Bechet. N. Orleans/Louis, 14-V-1897 - París/FRA, 14-V-1959] toca amb l'orquestra de Louis Mitchell [1919-1920] mentrestant feien una gira per Escòcia i la resta d'Anglaterra.

- **'Willie' Lewis**⁴¹

William 'Willie' Lewis, clarinetista i director d'orquestra. Va créixer a Dallas i començà la seua carrera tocant en espectacles de varietats per teatres diversos. Estudià al 'New England Conservatory of Music'. Feu una audició a l'est i pogué entrar a la Will Marion Cook Orchestra, grup que, poc després, abandonaria per anar-se'n amb la Sam Wooding Band i, tot seguit, viatjar arreu del món [1925]. Amb els Wooding's Symphonic Syncopators recorregué Amèrica del Sud, Àfrica del Nord i Europa.

Quan la banda se separa [1931], Lewis forma la seua pròpia orquestra amb membres de la banda de Wooding: 'Willie Lewis and his Entertainers', atès que fou el primer director negre 'repatriat' important d'una orquestra de jazz que actuava a Europa. No sols tocà el clarinet, sinó també els saxòfons alt i baríton i arribà a enregistrar temes com a cantant.

Col·laborà amb músics del nivell d'Herman 'Ivory' Chittison [pno, Herman 'Ivory' Chittison. Flemingsburg/Kent, 15-X-1908 - Cleveland/Ohio, 8-III-1967]; Benny Carter [sax, Bennett Lester Carter. N.Y, 8-VIII-1907 - Los Angeles/Cal,13-VII-2003]; Frank 'Big Boy' Goudie [c|net/sax, Frank 'Big Boy' Goudie. Youngsville/Louis; 13-IX-1899 - San Francisco/Cal, 9-I-1964] i Bill Coleman⁴² [tpta]. A París enregistrà discs per al segell francès *Disques Swing*.

41 **'Willie' Lewis** [I]: Nascut William 'T' Lewis: [Cleburne/Texas, 10 de juny del 1905 - Nova York, 13 de gener del 1971]. Clarinetista i director d'orquestra.

42 **'Bil' Coleman**: Nascut sota el nom William Johnson Coleman [París/Kentucky, 4 d'agost de 1904 - Toulouse/FRA, 24 d'agost de 1981]. Trompetista. Visqué sota l'ombra i la influència de Louis Armstrong [tpta]. Feu el seu debut a l'orquestra de Louis Russell [pno/dtor, Luis Carl Russell. Bocas del Toro/PAN, 6-VIII-1902 - N.Y, 11-XII-1963], però els solos els tocava Henry 'Red' Allen [tpta/cantant, Henry Allen. [Algiers/Luis, 7-I-1908 - N.Y, 17-IV-1967]. Treballa amb Fats Waller [pno] i viatja a França [1935]. Toca amb Django Reinhardt [guit, Jean Baptiste Reinhardt. Liberchies/BÉL, 23-I-1910 - Fontainebleau/Seine-et-Marne, 16-V-1953] i marxa a l'Egipte acompanyant Herman Chittison [pno, Herman 'Ivory' Chittison. Flemingsburg/Kent, 15-X-1908 - Cleveland/Ohio, 8-III-1967]. Als 40' i de nou als Estats Units, toca amb Benny Carter [sax, 1940], Teddy Wilson [pno, 1940-1941], Andy Kirk [sax/tuba, 1941-1942], Ellis Larkins [1943, pno, Ellis Lane Larkins. Baltimore/Maryl, 15-V-1923 - ? 30-IX-2002], Mary Lou Williams [pno, 1944], John Kirby [1945, cb/tuba. Baltimore/Maryl, 31-XII-1908 - Hollywood/Cal, 14-VI-1952], 'Sy' Oliver [1946-1947, tpta/dtor, Melvin Oliver. Battle Creek/Mich, 17XII-1910 - N.Y, 28-V-1988] i 'Billy' Kyle [1947-1948, pno, William Osborne Kyle. Philadelphia, 14-VII-1914 - Youngstown/Ohio, 23-II-1966] i enregistra amb Lester Young [sax], Billie Holiday [cantant] i Coleman Hawkins [sax, 1943]. Torna a França [1948] i roman fins la seua mort [1981]. D'estil elegant, els seus enregistraments amb Coleman Hawkins [sax, Coleman Randolph 'Bean' Hawkins. Saint-Joseph/Missou, 21-XI-1904 - N.Y, 19-V-1969], 'Teddy' Wilson [pno/dtor, Theodore Shaw Wilson. Austin/Tex, 24-XI-1912 - New Britain/Conn, 31-VII-1986], 'Benny' Carter [sax, Bennett Lester Carter. N.Y, 8-VIII-1907 - Los Angeles/Cal,13-VII-2003] i l'orquestra d'Andy Kirk [sax/tuba] han estat mèrits escaients per al seu reconeixement, tot i que tardà. Model per a molts jazzistes europeus que veien a la seua manera de tocar les arrels del gènere. Enregistra per al segell Black Lion [1967] un disc antològic: un mà a mà amb Ben Webster [sax, Benjamin Francis Webster. Kansas C./Miss, 27-II-1909 - Amsterdam/PsB, 20-IX-1973]. El govern francès li lliura l'Ordre National du Mérite [1974]. De la seua discografia cal esmentar: *Swingin' in Switzerland* [1957]; *The Great Parisian Session* [1960]; *From*

El grup va disoldre's [1941] i Lewis tornà a Nova York. Al llarg de la dècada dels quaranta i cinquanta desaparegué lentament de l'escena del jazz. actuava de tant en tant i es guanyava la vida fent de cambrer a Harlem. Entre els seus enregistraments cal destacar els següents: *Christopher Columbus* [1936], *Swinging for a Swiss Miss* [1937], *Happy feet* [1941], i *Willie Lewis and his Entertainers* [1985], compilació de les millors col·laboracions amb Bill Coleman. Es feu una compilació de la seua obra [1988] sota el títol *Willie Lewis in Paris*⁴³.

- **James 'Tim' Brymn**⁴⁴

Quan la fi de la guerra mitjançant el Tractat de Versailles, els 'Tim Brymn's Seventy Black Devils' [altra banda semblant a aquelles de Reese i Vodery] van tocar per als convidats a la cerimònia de la signatura.

Director, administrador, compositor i pianista. considerat un dels primers a desenvolupar l'anomenat 'Hot Jazz'. Als 20 anys ja hi participava als nous musicals que s'estrenaven a Manhattan. Contribuí a l'èxit del musical *Sons of Ham* [1900] amb la cançó *Josephine, my Jo* i inicià la seua carrera com a director dels programes musicals dels empresaris williams & walker viatjant al regne unit [1904] amb l'obra *In Dahomey*.

Col·labora [1907] amb Joe Jordan [comp. Cincinnati/Ohio, 11-II-1882 - Tacoma/Washi, 11-IX-1971] al musical *The husband*. Després, Brymn comença com a director musical i guionista per als 'Smart Set Shows' [primers musicals negres] i el seu conjunt afro-americà. Escriu cinc cançons [1905] que seran emprades en aqueixos musicals: *Morning noon and night*, *O-san*, *Powhatana*, *Travel on* i *Darktown grenadiers*. Fou director musical del 'James Reese Europe's Clef Club' i del musical *Liza* a Broadway, a més de dirigir també les orquestres dels clubs 'Ziegfeld's Roof Garden' i 'Reisenweber's Jardin de Dance'.

Brymn estudià al Christian Institute' i a la Shaw University. Va rebre educació musical al National Conservatory of Music.

Boogie to Funk [1960]; *Three Generation Jam* [1969]; *Blowing for the Cats* [1973]; *Bill Coleman Meets Guy Lafitte* [1975, amb Guy Lafitte/sax]; *Really I Do* [1980]; *A Smooth One: Live In Manchester May 1967* [reedit, 2002] i *Swiss Radio Days, Vol. 23: At Théâtre Bel-Air, Lausanne 1949* [reedit, 2011].

⁴³ *Barry Kernfeld: The New Grove Dictionary of Jazz*, [London: Macmillan, 1988]. New York Times, July 7, 1985. New Yorker, July 1, 1985.

⁴⁴ **'Tim' Brymn:** Nascut James Timothy Brymn [Kinston/Carolina del Nord, el 5 d'octubre del 1881 - Nova York, 3 d'octubre del 1946]. Pianista, director d'orquestra i compositor.

La seua orquestra tenia vora setanta músics i l'anomenà 'The Black Devils Aka the Overseas Jazz Sensation'. A l'igual que la 'James Europe's Hellfighters', ajudà a introduir el 'primer jazz americà' al vell continent. Els 'Black Devils de James 'Tim' Brymn' formà la banda militar del '350th Artillery Regiment' quan la I Guerra Mundial. La banda de Brymn era coneguda com: "... una simfònica militar compromesa en una batalla pel jazz ..."

Després del 'revival' dels musicals negres [1921], Brymn aprofità per tornar al treball i reaparegué amb el musical *Put and take*. Brymn introduí al món el nou ball 'black bottom' [1923] després de triomfar al seu musical *Dinah*. Al llarg de la dècada dels vint, Brymn escrigué nombrosos blues. A la dècada dels 30' dirigí diverses bandes militars americanes a Europa.

Morí a la ciutat de Nova York [3-X-1946].

- **'Mezz' Mezzrow** [Milton Mesirow] ⁴⁵

Clarinetista i saxofonista de jazz nord-americà.

⁴⁵ **'Mezz' Mezzrow**: Nascut Milton Mesirow [Chicago/Illinois, 9 de novembre de 1899 - París, 5 d'agost de 1972]. Clarinetista i saxofonista. Conegut pels enregistraments [classificats com a 'històrics'] amb Tommy Ladnier [tpa, Thomas James Ladnier. N. Orleans/Louis, 28-V-1900 - N.Y, 4-VI-1939] i Sidney Bechet [clinet/sax/comp, Sydney Joseph Bechet. N. Orleans/Louis, 14-V-1897 - París/FRA, 14-V-1959]. Fou gerent de Louis Armstrong i se'l recorda també pel seu caràcter obert. Mezzrow mai ha estat considerat un 'primera línia' entre els músics de Jazz. No obstant això, participà als enregistraments més importants de la dècada dels 30' al costat dels millors músics negres del moment: 'Benny' Carter [sax, Bennett Lester Carter. N.Y, 8-VIII-1907 - Los Angeles/Cal,13-VII-2003], 'Teddy' Wilson [pno/dtor, Theodore Shaw Wilson. Austin/Tex, 24-XI-1912 - New Britain/Conn, 31-VII-1986], Frankie Newton [tpa, William Frank Newton. Emory/Virg, 4-I-1906 - N.Y, 11-III-1954], Tommy Ladnier [tpa, Thomas James Ladnier. N. Orleans/Louis, 28-V-1900 - N.Y, 4-VI-1939] i, el més important de tots, Sidney Bechet [clinet/sax/comp, Sydney Joseph Bechet. N. Orleans/Louis, 14-V-1897 - París/FRA, 14-V-1959]. Assessora el crític Hugues Panassié [crític/productor. París/FRA, 27-II-1912 - Montauban/Tarn i Garona/FRA, 8-XII- 1974] per tal de dur endavant enregistraments de Bechet i Ladnier per al recull *New Orleans revival* [1938]. Cap a la meitat dels quaranta, Mezz creà el seu propi segell discogràfic: 'King Jazz Records' incloent-se ell mateix als grups de Sidney Bechet tot afegint al trompetista Oran 'Hot Lips' Page [tpa, Oran Thaddeus Page. Dallas/Tex, 27-I-1908 - N.Y, 4-XI-1954]. La majoria de temes eren Blues de 12 o 16 compassos, per la qual cosa [i malgrat les limitacions com a músic] Mezzrow pugué tocar a les sessions. En enregistraments de 'Fats' Waller [pno/orgue/cantant/dtor, Thomas Waller. N.Y, 21-V-1904 - Kansas City, 15-IX-1943] també hi és Mezzrow tocant. A sa casa hostatja músics de Jazz francesos i d'americans que passaven per França [Claude Luter, Buck Clayton, Peanuts Holland, Jimmy Archey, Kansas Fields i Lionel Hampton]. Al costat de Buck Clayton [tpa, Wilbur Dorsey Clayton. Parsons/Kans, 12-XI-1911 - N.Y, 8-IX-1991 i ex-trompeta de Count Basie] feu el seu millor enregistrament: una versió del clàssic d'Armstrong *West End Blues* on la seua saviesa, pel que feia al Blue, eclipsà les limitacions tècniques [1953]. Fou conegut també com a 'Muggles King' ['babaus'] a més de ser el títol d'una cançó que Louis Armstrong enregistrà [1928] i que hi era sinònim, a l'argot emprat pels músics, de haixix ['marihuana']. Enregistraments amb Tommy Ladnier i Sidney Bechet [1938] *New Orleans revival*, assessorant Hugues Panassié. Es maridà amb una dona negra [Johnnie Mae] i es declarà 'Voluntary Negro'. A la presó escrigué *Really The Blues* amb l'ajut de Bernard Wolfe. Visqué a París els darrers 20 anys de la seua vida. De la seua discografia cal esmentar: *Really the Blues* [1947]; *Mezz Mezzrow & His Band Featuring Collins & Singleton* [1951]; *Mezz Mezzrow with Frankie Newton* [1954, amb Frankie Newton/tpa]; *Mezz Mezzrow's Swing Session* [1954]; *Mezz Mezzrow in Paris* [1955]; *Mezz Mezzrow a La Schola Cantorum* [1956]; *Tells the King Jazz Story* [reedit, 2007] i *Mezzrow and Bechet Remastered* [reedit, 2012, amb Sidney Bechet/clinet].

Més aviat conegut pels enregistraments [classificats com a 'històrics'] amb Tommy Ladnier i Sidney Bechet. Actuà com a gerent per a Louis Armstrong i se'l recorda també pel seu caràcter obert⁴⁶. Malgrat això mai ha estat considerat un 'primera línia' entre els músics de jazz. Tot i això, participà als enregistraments més importants de la dècada del 1930 al costat dels millors músics negres del moment: Benny Carter [sax, Bennett Lester Carter. N.Y., 8-VIII-1907 - Los Angeles/Cal, 13-VII-2003], Teddy Wilson [pno/dtor, Theodore Shaw Wilson. Austin/Tex, 24-XI-1912 - New Britain/Conn, 31-VII-1986], Frankie Newton [tpta, William Frank Newton. Emory/Virg, 4-I-1906 - N.Y., 11-III-1954], Tommy Ladnier⁴⁷ i, el més important de tots, Sidney Bechet. Assessorà el crític francès Hugues Panassié per tal de portar endavant enregistraments de Bechet i Ladnier per al recull *New Orleans Revival* [1938].

Cap a la meitat dels quaranta, Mezz creà el seu propi segell discogràfic: 'King Jazz Records' incloent-se ell mateix als grups de Sidney Bechet i afegint als enregistraments al trompetista Oran 'hot lips' Page⁴⁸. La majoria de temes eren blues de 12 o 16 compassos, per la qual cosa [i malgrat les limitacions com a músic] Mezzrow pogué tocar a les

⁴⁶ La seua autobiografia es titula *Really the blues* amb Bernard Wolfe com a coautor [1946].

⁴⁷ **Tommy Ladnier** [I]: Nascut Thomas James Ladnier [New Orleans el 28 de maig del 1900 - Nova York City el 4 de juny del 1939]. Trompetista. Comença a tocar als vaixells fluvials que arribaven o eixien de Chicago [1917]. Toca a les orquestres de Charlie Creath, Ollie Powers [1923] i la Fate Marable. Toca [1924] amb Jimmie Noone [cinet/dtor. N. Orleans/Louis, 23-IV-1895 - Los Angeles/Cal, 19-IV-1944] i cobreix la baixa del mateix Louis Armstrong a la banda de King Oliver [1924-1925]. Actua amb cantants de blues com ara Lovie Austin [pno/comp/cantant, Cora Calhoun. Chattanooga/Tenn, 19-IX-1887 - Chicago/Illin, 10-VII-1972] i viatja a Europa amb Sam Wooding [1925]. A Espanya toca a Madrid, Barcelona, Sevilla i Cadis. A Nova York toca amb l'orquestra de Fletcher Henderson [1926-1927]. Torna a Europa [1928-1929] amb Harry Fleming i recorre Portugal, Bèlgica, Suïssa, Grècia, Itàlia, Països Baixos i Alemanya. Treballa amb Benny Peyton [bat, Benton E. Peyton. ? 1890 - ? 24-I-1965] i [1930-1931] amb l'orquestra de Noble Sissle [comp/dtor/cantant, Noble Lee Sissle. Indianapolis/Ind, 10-VII-1889 - Tampa/Flor, 17-XII-1975]. Ladnier feu amistat amb Sidney Bechet amb qui formà la 'New Orleans Feetwarmers' [1932] amb els quals enregistrà alguns dels discs més importants de l'anomenat 'Jazz primitiu'. Ladnier torna a tocar al costat de Mezz Mezzrow [1935], Sidney Bechet i altres músics criolls. Redescobert [1938] pel crític francès Hughes Panassié [crític/productor. París/FRA, 27-II-1912 - Montauban/Tarn i Garona/FRA, 8-XII-1974], fou un dels músics que enregistrà a París les famoses *Panassié Sessions* al costat de Bechet i Mezzrow. Mezzrow trobà mort el seu amic [1939] a sa casa per culpa d'un atac al cor. El seu estil pot considerar-se 'un pont' entre King Oliver i Louis Armstrong.

⁴⁸ **'Hot Lips' Page**: Nascut Oran Thaddeus Page [Dallas/Texas, 27 de gener de 1908 - Nova York, 4 de novembre de 1954]. Trompetista i cantant. Comença tocant en cirks i al circuit de la 'Theater Owners Bookers Association' amb cantants de blues com Ma Rainey [cantant, Gertrude Malissa Nix Pritgett. Columbus/Geòrg, 26-IV-1886 - Rome/Geòrg, 22-XII-1939], Bessie Smith [cantant, Elizabeth Smith. Chattanooga/Tenn, 15-IV-1894 - Clarksdale/Miss, 26-IX-1937] i Ida COX [cantant, Ida M. Prather. Toccoa/Geor, 25-II-1896 - Knoxville/Tenn, 10-XI-1967]. Toca amb els 'Oklahoma City Blue Devils' [1928-1931], dirigits per Walter Page [cb/dtor, Walter Sylvester Page. Gallatin/Miss, 9-II-1900 - N.Y., 20-XII-1957]. També a l'orquestra de Bennie Moten [pno/dtor, Benjamin Moten. Kansas C./Miss, 13-XI-1894 - Kansas C, 2-IV-1935]. Quan morí Moten [1935], tocà diverses vegades amb la banda de Count Basie al 'Reno Club' de Kansas City [dtro/pno, William James Basie. Red Bank/N. Jers, 21-VIII-1904 - Hollywood/Cal, 26-IV-1984]. Marxa a Nova York [desembre 1936] on toca amb el trompetista Louis Metcalf [tpta. Webster Growes/Missou, 28-II-1905 - N.Y., 27-X-1981], amb la banda de Bud Freeman [sax, Lawrence Freeman. Chicago/Illin, 13-IV-1906 - Chicago/Illin, 15-III-1991] i la d'Artie Shaw [cinet/dtor, Arthur Arshawski Shaw. N.Y., 23-V-1910 - Newbury Park/Cal, 30-XII-2004]. A mitjans dels 40' comença a dirigir les seues bandes i realitza tres gires arreu d'Europa. Grava per al 'Mezzrow-Bechet Septet' [1945]. Com a cantant, registra duets amb la cantant Pearl Bailey [cantant, Pearl Mae Bailey. Newport News/Virg, 29-III-1918 - Filadèlfia/Penn, 17-VIII-1990] als temes *The Hucklebuck* i *Baby, It's Cold Outside* [1949].

sessions. A enregistraments diversos de Fats Waller també apareix Mezz tocant. A sa casa de França hostatjà a bandes de músics de jazz francesos i d'americans que passaven pel país [Claude Luter, 'Buck' Clayton, 'Peanuts' Holland⁴⁹, Jimmy Archey, Kansas Fields i Lionel Hampton].

A París [1953] i amb la companyia de 'Buck' Clayton⁵⁰ [ex-trompeta de Count Basie] feu el seu , tal vegada, millor enregistrament: una versió del clàssic d'Armstrong *West end blues* on la seua saviesa, pel que feia als blues, eclipsà les seues limitacions tècniques.

Mezz Mezzrow era conegut també com a 'muggles king'. La paraula *muggles* ['babaus'] títol d'una famosa cançó que Louis Armstrong enregistrà [1928], era sinònim, a l'argot emprat pels músics, de haixix [*marihuana*].

Mezz es maridà amb una dona negra [Johnnie Mae] anà a viure a Harlem i es declarà com a 'voluntary negro'. La policia l'enxampà per intentar distribuir seixanta cigarretes de haixix a l'entrada del club New York World's Fair. Mezzrow fou empresonat i demanà que el posaren al mòdul on eren els presos negres. Allí va escriure [1946] les seues memòries [*Really the blues*].

49 **'Peanuts' Holland:** Nascut Herbert Lee 'Peanuts' Holland (Norfolk/Virginia, 9 de febrer de 1910 – Estocolm/Suècia, 7 de febrer de 1979). Trompetista. Aprengué a tocar la trompeta al 'Jenkins Orphanage' del reverent Daniel Joseph Jenkins [a Charleston]. Enregistra amb l'Alphonse Trent's Band [1928-1933]. Toca a la 'Jeter-Pillars Orchestra' [1932] amb 'Al' Sears [sax/dtor, Albert Omega Sears. Macomb/Illin, 21-II-1910 - N.Y., 23-III-1990], amb Willie Bryant [cantant/dtor, William Stevens Bryant. Chicago/Illin, 30-VIII-1908 - Los Angeles/Cal, 9-II-1964], Jimmie Lunceford [dtor/sax, James Melvin Lunceford. Fulton/Miss, 6-VI-1902 - Seaside/Oreg, 13-VII-1947] i la 'Lil Armstrong's Band' [1935-1936]. Toca [1939] a la Big band de Fletcher Henderson [pno/dtor/comp, Fletcher Hamilton Henderson, Jr. Cuthbert/Georgia, 18-XII-1897 - N.Y., 28-XII-1952] al costat de Coleman Hawkins [sax, Coleman Randolph 'Bean' Hawkins. Saint-Joseph/Missou, 21-XI-1904 - N.Y., 19-V-1969]. També toca [1941-1946] amb 'Charlie' Barnet [sax/dtor, Chaler Daly Barnet. N.Y., 26-X-1913 - San Diego/Cal, 4-IX-1991]. Gira arreu d'Europa [1946] amb 'Don' Redman [comp/arranj/dtor/cantant/clnet/sax, Donald Matthews Redman. Piedmont/Virg, 29-VII-1900 - N.Y., 30-XI-1964]. Decideix romandre al vell continent. Viu a París i s'estableix a Estocolm. Enregistrà vora 46 discs per a segells europeus [fins 1960].

50 **'Buck' Clayton:** Nascut Wilbur Dorsey Clayton [Parsons/Kansas, 12 de novembre de 1911 – Nova York, 8 de desembre de 1991]. Trompetista. Fou un dels membres més coneguts de la Big band de Count Basie 'Old Testament'. Influència de Louis Armstrong. Treballa amb Li Jinhui, pare de la música popular xinesa en Shangai. La seua contribució canvià la història de la música a la Xina, Hong Kong i Taiwan. Estudis de trompeta amb Bob Russell [cantant/comp, Sidney Keith Russell. Passaic/N. Jers, 25-IV-1914 - Beverly Hills/Cal, 18-II-1970], membre de la banda de George E. Lee [dtor/sax/cantant, George Ewing Lee. Boonville/Miss, 28-IV-1896 - ? 2-X-1958]. Toca a l'orquestra de Duke Ellington [dtor/pno/comp/arranj, Edward Kennedy Ellington. Washington D.C., 29-IV-1899 - N.Y., 24-V-1974] i d'altres. El trompetista 'Papa Mutt' Carey [tpta, Thomas Carey. Hahnville/Louis, ? 1891 - Elsinore/Cal, 3-IX-1948] influeix en el seu estil. A Shangai encapçala els 'Harlem Gentlemen' [1934-1935]. Torna a Nova York [1937] i amb 'Count' Basie [dtor/pno, William James Basie. Red Bank/N. Jers, 21-VIII-1904 - Hollywood/Cal, 26-IV-1984]. Com a 'freelance' toca i enregistra amb 'Billie' Holiday [cantant, Eleanora Fagan Gough. Filadelfia, 7-IV-1915 - N.Y., 17-VII-1959] i Lester Young [sax/clnet, Lester Willis Young. Woodville/Miss, 27-VIII-1909 - N.Y., 15-III-1959]. Treballa com arranjador [1946] per a Count Basie, Benny Goodman [clnet/dtor, Benjamin David Goodman. Chicago/Illin, 30-V-190 - N.Y., 13-VI-1986] i Harry James [tpta/dtor, Harry Haag James. Albany/Georg, 5-III-1916 - Las Vegas/Nev, 15-VII-1983]. Toca amb Lester Young, Coleman Hawkins i Charlie Parker [sax(comp, Charles Christopher Parker Jr. Kansas City, 29-VIII-1920 - N.Y., 12-III-1955)]. Tocà [1947] amb Jimmy Rushing [pno/cantant, James Andrew Rushing. Oklahoma C./Oklah, 26-VIII-1903 - N.Y., 8-VI-1972] al 'Savoy Ballroom'. Roman a França i Itàlia [fins 1953]. Toca amb Benny Goodman [1955] i Sidney Bechet [1958], Buddy Tate [sax, George Holmes Tate. Sherman/Tex, 22-II-1913 - Chandler/Ariz, 10-II-2001] i 'Pee Wee' Russell [clnet, Charles Elworth Russell. St. Luis/Miss, 27-III-1906 - Alexandria/Virg, 15-II-1969]. Toca [1964] amb Eddie Condon [guit/banjo, Albert Edwin Condon. Goodland, Ind, 16-XI-1904 - N.Y., 8-VIII-1973]. Degut a un problema als llavis, deixa de tocar de manera definitiva [1979]. Als anys 80' donà classes al 'Hunter College' de la Universitat de Nova York.

Va viure a París els darrers 20 anys de la seua vida.

- **Benny Carter**⁵¹

Bennett Lester Carter, saxofonista alt, arranjador i compositor. Ha desenvolupat una de les carreres més gratificants al món del jazz. Volia tocar la trompeta, com ara 'Bubber' Miley [tpta, James Wesley Miley. Aiken/Car. S, 19-I-1903 - N.Y, 24-V-1932] trompetista d'Ellington i Cuban Bennett [tpta, Theodore Bennett. McDonald/Penn, 1902 - Pittsburg/Penn, 28-XI-1965], però s'adonà de seguida de la dificultat tècnica de l'instrument i començà a estudiar el saxòfon alt. Al 16 anys [1923] ja hi era conegut als cercles musicals de les bandes de Nova York. Músic polifacètic i dotat d'una gran tècnica, dominava diversos instruments. La seua orquestra fou punt de referència per a molts músics i el seu so del saxòfon alt [a més de Johnny Hodges⁵²] fou determinant per a Charlie Parker [entre altres tants].

51 **Benny Carter** [I]: Nascut Bennett Lester Carter [Nova York, 8 d'agost de 1907 - Los Angeles/Califòrnia, 12 de juliol de 2003]. Saxofonista, arranjador i compositor. Carter volgué tocar la trompeta com ara el trompetista d'Ellington, 'Bubber' Miley [tpta, James Wesley Miley. Aiken/Cal, 19-I-1903 - N.Y, 24-V-1932] i 'Cuban' Bennett [tpta, Theodore Bennett. McDonald/Penn, 1902 - Pittsburg/Penn, 28-XI-1965] però de seguida es va adonar de la dificultat tècnica del instrument i comença a estudiar saxòfon. Al 16 anys [1923] ja hi era conegut als cercles musicals de Nova York. Toca [1929] a la banda de Fletcher Henderson [pno/dtor/comp, Fletcher Hamilton Henderson, Jr. Cuthbert/Georgia, 18-XII-1897 - N.Y, 28-XII-1952], on s'encarregava dels arranjaments. Toca amb els 'McKinney's Cotton Pickers'. Forma la seua orquestra [1932] per on passaren: Ben Webster [sax], Teddy Wilson [pno], 'Big Sid' Catlett [bat, Sidney 'Big Sid' Catlett. Evansville/Indi, 17-I-1910 - Chicago/Illin, 25-III-1951] i Chu Berry [sax], entre altres. Els seus arranjaments, sofisticats i complexos, començaren a ser peces estàndards per a les bandes de l'època [com ara el tema *Blue Lou*]. També feu arranjaments per a Duke Ellington [dtor/pno/comp/arranj, Edward Kennedy Ellington. Washington D.C., 29-IV-1899 - N.Y, 24-V-1974]. Enregistra [1933] per al director d'orquestra anglés Spike Hughes [cb/comp]. Carter viatja per primera vegada a Europa [1934] i actua a Londres, París i Països Escandinaus. A Londres fa arranjaments per a l'Orquestra de Ball de la 'British Broadcasting Corporation' [BBC] i grava diversos discs. Escriu dos èxits de l'època: *Blues in My Heart* i *When Lights are Low*. Torna als Estats Units [1938]. A Los Angeles [1943] escriu bandes sonores. L'èxit comercial arriba amb la cançó *Cow Cow Boogie* [1942], tema que escrigué amb Don Raye i Gene DePaul i que feu triomfar la cantant Ella Mae Morse [cantant. Mansfield/Tex, 12-IX-1924 - Bullhead/Ariz, 16-X-1999]. Ajudà Quincy Jones [tpta/arranj] i Miles Davis [tpta]. Carter feu d'actor a la pel·lícula *The Snows of Kilimanjaro* [Henry King, 1952] interpretant un músic que toca el seu saxo alt. Als 50' participa en concerts arreu del món amb 'Jazz at the Philharmonic' de Norman Granz. Impartí classes a la 'Princeton University' [1980]. La seua orquestra fou punt de referència per a molts músics i el seu so de saxòfon alt [a més de Johnny Hodges] determinant per a músics com ara Charlie Parker [sax]. De la seua discografia cal destacar: *The Chocolate Dandies* [1935]; *Benny Carter and His Orchestra* [1945, amb Miles Davis]; *Alone Together* [1952, amb 'The Oscar Peterson Quartet']; *The Fabulous Benny Carter Band* [1959]; *Further Definitions* [1961]; *Carter, Gillespie Inc.* [1976, amb Dizzy Gillespie/tpta]; *Harlem Renaissance* [1992]; *New York Nights* [1995]; *Live and Well in Japan* [1997] i *Sketches on Standards* [2002].

52 **Johnny Hodges**: Nascut Johnny Cornelius Hodges [Cambridge/Massachusetts, 25 de juliol de 1906 - Nova York, 11 de maig de 1970]. Saxofonista. De malnom 'Rabbit'. De jove, a Boston, coneix els saxofonistes Harry Carney [sax, Harry Howell Carney. Boston, 1-IV-1910 - N.Y, 8-X-1974], Charlie Holmes [sax. Boston/Mass, 27-I-1910 - Stoughton/Mass, 19-IX-1985] i Howard E. Johnson [sax, Howard William 'Swan' Johnson. Boston, 1-I-1908 - 28-XII-1991]. Comença a tocar [1925] amb Bobby Sawyer. A Nova York [1926] toca amb Lloyd Scott [bat. Springfield/Ohio, 21-VIII-1902 - ?] i 'Chik' Webb [perc/dtor, William Henry Webb. Baltimore/Mary, 10-II-1909 - Baltimore/Mary, 16-VI-1939]. Toca [1928] a la big band de 'Duke' Ellington [dtor/pno/comp/arranj, Edward Kennedy Ellington. Washington D.C., 29-IV-1899 - N.Y, 24-V-1974], on alterna el saxòfon alt amb el soprano. Roman a la

Toca en nombroses bandes de Harlem [1923-1928] i s'afegeix a la banda de Fletcher Henderson, on s'encarrega dels arranjaments [1929]. Podia escriure, per exemple, 'soli a unis' per a tota la corda de saxòfons. Després de tocar als 'Mckinney's Cotton Pickers', forma la seua pròpia orquestra [1932] per on, entre altres, passaren: Ben Webster [sax, Benjamin Francis Webster. Kansas C./Miss, 27-II-1909 - Amsterdam/PsB, 20-IX-1973], Teddy Wilson [pno/dtor, Theodore Shaw Wilson. Austin/Tex, 24-XI-1912 - New Britain/Conn, 31-VII-1986], Big Sid Catlett [bat, Sidney Catlett. Evansville/Indi, 17-I-1910 - Chicago/Illin, 25-III-1951] o 'Chu' Berry⁵³. Els seus arranjaments són força sofisticats i complexos i aviat comencen a ser peces estàndards per a altres bandes de l'època, com ara el tema *Blue Lou*. També feu arranjaments per al mateix Duke Ellington. Grava en una sèrie de sessions [1933] dirigides pel director Spike Hughes [cb/comp/arranj, Patrick Cairns Hughes. Londres/UK, 19-X-1908 - Ringmer/UK, 2-II-1987], qui havia anat a Nova York a la recerca de músics negres per a que tocaren als enregistraments. Un bon nombre dels músics escollits pertanyien a les bandes de Carter i Louis Russell.

Benny Carter viatja per primera vegada a Europa i actua a Londres, París i Països Escandinaus [1934]. A la capital anglesa fa arranjaments per a l'orquestra de ball de la British Broadcasting Corporation' [BBC] i amb ella enregistra diversos discs. Escriu dos èxits de l'època: *Blues in my heart* i *When lights are low*.

formació d'Ellington vora 26 anys. Dirigí la seua pròpia orquestra [1951-1955], comparable a la de Cootie Williams [tpta, Charles Melvin Williams. Mobile/Alab, 10-VII-1911 - N.Y, 15-IX-1985]. Torna de nou amb Ellington, al costat de Barney Bigard [clnet/sax, Albany Leon Bigard. Nova Orl, 3-III-1906 - Culver C, 27-VI-1980]. Toca i enregistra amb Teddy Wilson [pno, Theodore Shaw Wilson. Austin/Tex, 24-XI-1912 - N. Britain/Conn, 31-VII-1986] i Lionel Hampton [vib/pno/bat/dtor, Lionel Leo Hampton. Louisville/Kent, 20-IV-1908 - N.Y, 31-VIII-2002]. De la seua discografia assenyalen: *Passion Flower* [1946, amb Willie Cook/tpta, Roy Eldridge/tpta, Quentin Jackson/tbó, Russell Procope/sax/clnet, Ben Webster/sax i Sam Woodyard/bat]; *In a Tender Mood* [1952]; *More of Johnny Hodges* [1954]; *Duke's in Bed* [1956]; *Blues-a-Plenty* [1958]; *Back to Back: Duke Ellington and Johnny Hodges Play the Blues* [1959, amb Duke Ellington/pno]; *All of me* [1959, amb Duke Ellington/pno/dtor]; *Mess of Blues* [1963, amb Wild Bill Davis/org]; *Con-Soul & Sax* [1965]; *Wild Bill Davis & Johnny Hodges in Atlantic City* [1966, amb 'Wild' Bill Davis/orgue]; *Rippin' and Runnin'* [1968] i *3 Shades of Blue* [1970, amb Leon Thomas/cantant/perc i Oliver Nelson/sax]

- 53 **'Chu' Berry:** Nascut Leon 'Chu' Berry [Wheeling/Virginia, 13 de setembre de 1910 - Conneaut/Ohio, 30 d'octubre de 1941]. Saxofonista. Tocava indistintament el saxòfon tenor i l'alt. Hi és considerat com 'el tercer gran saxofonista' del període 'pre-Be Bop' als costats de Coleman Hawkins [sax, Coleman Randolph 'Bean' Hawkins. Saint-Joseph/Missou, 21-XI-1904 - N.Y, 19-V-1969] i Lester Young [sax/clnet, Lester Willis Young. Woodville/Miss, 27-VIII-1909 - N.Y, 15-III-1959]. Debuta [1929] amb Sammy Stewart [pno/dtor. Circleville/Ohio, 1890 o 1894 - N.Y, 5-VIII-1960]. A Nova York toca amb diverses orquestres: 'Benny' Carter [sax, Bennett Lester Carter. N.Y, 8-VIII-1907 - Los Angeles/Cal,13-VII-2003], 'Teddy' Hill [sax/manager, Theodore Hill. Birmingham/Alab, 7-XII-1909 - Cleveland/Ohio, 19-V-1978] i [1935-1937] amb Fletcher Henderson [pno/dtor/comp, Fletcher Hamilton Henderson, Jr. Cuthbert/Georgia, 18-XII-1897 - N.Y, 28-XII-1952]. Berry toca [1938-1941] a la big band de 'Cab' Calloway [cantant/dtro, Cabell Calloway III. Rochester/N.Y, 25-XII-1907 - Cokebury Village/Delaware, 18-XI-1994] on comparteix l'èxit amb un jove 'Dizzy' Gillespie [tpta/comp/cantant, John Birks Gillespie. Cheraw/Carolina S, 21-X-1917 - Englewood/N. Jersey, 6-I-1993]. Tot just enmig de l'èxit esdevingué la seua mort per culpa d'un accident de tràfic. El seu fraseig i la seua manera d'improvisar [directa] li valgueren l'admiració de tots els músics de la seua generació. De la seua discografia cal esmentar: *The Noble Art of Teddy Wilson* [1935-1939, amb Teddy Wilson/pno]; *Chu Berry* [1937-1941]; *Tenor Giant, Oh, Lady Be Good!* [1939, amb Count Basie/pno]; *Hot Mallets* [1939, amb Lionel Hampton/vib]; *On the Sunny Sides of the Street* [1941]; *Chu Berry* [1959] i *Sittin' In* [1965].

Torna als Estats Units [1938] i toca al 'Savoy Ballroom' [fins 1940], tot just quan el declinar de les big bands. Forma un sextet i marxa a Los Angeles [1943] per tal d'escriure bandes sonores per al cinema sent un dels primers músics negres que pogué compondre música per a pel·lícules. El seu èxit comercial arriba amb la cançó *Cow cow boogie*, tema que escrigué tot plegat Don Raye i Gene Depaul i que fou tot un èxit [1942] per a la cantant Ella Mae Morse [cantant. Mansfield/Tex, 12-IX-1924 - Bullhead/Ariz, 16-X-1999]. Fou mentor de Quincy Jones [comp/tpta/arranj/prod, Quincy Delight Jones, Jr. Chicago/Illin, 14-III-1933] quan aquest començava a fer música per a sèries de TV als anys 60'. A l'igual que Jones, ajuda músics 'desconeguts' a fer els seus primers enregistraments, així el cas del trompetista Miles Davis [trpta/comp, Miles Dewey Davis III. Alton/Illin, 26-V-1926 - Santa Mònica/Cal, 28-IX-1991] i del trompetista Art Farmer⁵⁴.

Benny Carter apareix, sense que el seu nom aparega als crèdits, a la pel·lícula *The snows of kilimanjaro* [1952] fent un paper de músic i interpretant un tema al saxo alt. A la dècada dels 50', participa en nombrosos espectacles i concerts arreu del món de la mà del JATP [empresa del promotor artístic Norman Granz].

Considerat un dels grans mestres del jazz, posseïa un to dens a l'instrument, un frasseig excepcional i un impecable sentit del ritme. Fou nomenat membre de la 'National Endowment for the Arts' i de 'The Black Filmmakers Hall of Fame'. Va rebre també el premi Golden Score [1980] atorgat per 'l'American Society of Music Arrangers'. Se li atorgà el 'Grammy Lifetime Achievement Award' [1987] com a reconeixement a tota una vida

⁵⁴ **'Art' Farmer:** Nascut Arthur Stewart Farmer [Council Bluffs/Iowa, 21 d'agost de 1928 - Nova York, 4 d'octubre de 1999]. Trompetista. Cap a la meitat dels anys 40' comença a tocar i marxa a Los Angeles on toca a les bandes de Benny Carter [sax, Bennett Lester Carter. N.Y, 8-VIII-1907 - Los Angeles/Cal, 13-VII-2003] i Jay McShann [pno/dtor, James Columbus McShann. Muskogee/Oklah, 12-I-1909 - Kansas C/Miss, 7-XII-2006], entre altres. Toca amb Lionel Hampton [vib/pno/bat/dtor, Lionel Leo Hampton. Louisville/Kent, 20-IV-1908 - N.Y, 31-VIII-2002] i, a Nova York, amb Gigi Gryce [sax/flta, George General Grice Jr. Pensacola/Flor, 28-XI-1925 - Pensacola, 17-III-1983], Horace Silver [pno/comp, Horace Ward Martin Tavares Silver [Norwalk/Conn, 2-IX-1928 - Nova Rochelle/N.Y, 18-VI-2014] i Gerry Mulligan [sax/pno/arranj/dtor, Joseph Gerald Mulligan. N.Y, 6-IV-1927 - Darien/Conn, 21-I-1996]. Als 50' apareix en enregistraments de George Russell [bat/pno/comp, George Allan Russell. fue Cincinnati/Ohio, 23-VI-1923 - Boston/Mass, 27-VII-2009], Quincy Jones [comp/tpta/arranj/prod, Quincy Delight Jones, Jr. Chicago/Illin, 14-III-1933] i Oliver Nelson [sax/comp. San Luis/Miss, 4-VI-1932 - Los Angeles/Cal, 28-X-1975]. Amb Benny Golson [sax/comp. Philadelphia/Penn, 25-I-1929] forma 'The Jazztet', amb Farmer, Bennie Golson i Addison Farmer [cb, Addison Gerald Farmer. Council Bluffs/Iowa, 21-VIII-1928 - N.Y, 20-II-1963], Dave Bailey [bat, Samuel David 'Dave' Bailey. Portsmouth/Virg, 22-II-1926], Curtis Fuller [tbó, Curtis DuBois Fuller. Detroit/Mich, 15-XII-1934], més endavant substituït per Grachan Moncur III [tbó/comp. N.Y, 3-VI-1937] i McCoy Tyner [pno, Alfred McCoy Tyner. Filadèlfia, 11-IX-1938] tot romanent junts [fins 1962]. Als 60', Farmer forma un trio amb Jim Hall [guit, James Stanley Hall. Buffalo/N.Y, 4-XII- 1930 - N.Y, 10-XII-2013] i Steve Swallow [cb/comp. Fair Lawn/N. Jersey, 4-X-1940]. Viu a Viena i toca amb 'The Kenny Clarke-Francy Boland Big Band'. De la seua discografia cal destacar: *The Art Farmer Septet* [1954]; *When Farmer Met Gryce* [1955, amb 'Gigi' Gryce/sax]; *Farmers Market* [1956]; *Portrait of Art Farmer* [1958]; *Meet the Jazztet* [1960]; *Listen To Art Farmer & The Orchestra* [1962]; *Yesterday's Thoughts* [1976]; *Back to the City* [1986]; *Something to Live For: The Music of Billie Holiday* [1987]; *Blame It On My Youth* [1988]; *Soul Eyes* [1992]; *The Meaning of Art* [1995]; *The Quartets* [1997]; *Live at The Stanford Jazz Workshop* [reedit, 1997] i *Art Farmer and the Jazz Giants* [reedit, 1998]; *What Happens?* [reedit, 2005] i *At Boomers* [reedit, 2008].

dedicada a la música. Els darrers anys de la seua existència els dedicà a impartir classes a la Princeton University.

Fou nomenat membre del 'Kennedy Center Honoree' [1996] i rebé el títol de Doctor Honoris Causa per les universitats de Princeton, Harvard, Rutgers i del New England Conservatory.

Morí a Los Angeles dies abans de complir el 96 anys.

- **'Don' Byas**⁵⁵

Succeí Lester Young [sax/cinet, Lester Willis Young. Woodville/Miss, 27-VIII-1909 - N.Y, 15-III-1959] a l'Orquestra de Count Basie [substitucions 1940-1943]. Toca amb Coleman 'Bean' Hawkins [sax, Coleman Randolph 'Bean' Hawkins. Saint-Joseph/Missou, 21-XI-1904 - N.Y, 19-V-1969] en grup menut [1944]. Tal vegada, una mena d'alumne avantatjat de Lester Young [sax/cinet, Lester Willis Young. Woodville/Miss, 27-VIII-1909 - N.Y, 15-III-1959]. Solista al disc de Count Basie *Swingin the Blues* editat pel segell Decca.

Pertanyent a la primera generació 'Bop' d'aquells que freqüentaven el 'Minton's Club' i el '52nd Street Club' amb el baixista Oscar Pettiford⁵⁶ i el bateria Max Roach [bat/comp,

55 **'Don' Byas** [I]: Nascut Carlos Wesley 'Don' Byas [Muskogee/Oklahoma, 21 d'octubre de 1912 - Amsterdam, Països Baixos, 24 d'agost de 1972]. Saxofonista.

56 **Oscar Pettiford**: Nascut Oscar Collins Pettiford [Okmulgee/Oklahoma, 30 de setembre de 1922 - Copenhaguen/DIN, 8 de setembre de 1960]. Contrabaixista i compositor. Fou un dels pioners de l'estil 'Bebop'. Nascut a una reserva índia [sa mare, pianista, era originària de la tribu Choctaw i son pare, veterinari, de la tribu Cherokee i afroamericà]. Estudia piano i contrabaix. Toca [1942] a la banda de Charlie Barnet [sax/dtor, Chaler Daly Barnet. N.Y, 26-X-1913 - San Diego/Cal, 4-IX-1991], i [1943] enregistra amb Coleman Hawkins [sax, Coleman Randolph 'Bean' Hawkins. Saint-Joseph/Missou, 21-XI-1904 - N.Y, 19-V-1969] al disc *The Man I Love*. També grava amb Earl Hines [pno, Earl Kenneth Hines. Pittsburg, Pennsilvània, 28-XII-1905 - Oakland/Cal, 22-IV-1983] i Ben Webster [sax, Benjamin Francis Webster. Kansas C./Miss, 27-II-1909 - Amsterdam/PsB, 20-IX-1973]. Pettiford s'afegí al grup de 'Dizzy' Gillespie [tpta/comp/cantant, John Birks Gillespie. Cheraw/Carolina S, 21-X-1917 - Englewood/N. Jersey, 6-I-1993] formant part així del primer grup en dur a terme les premisses musicals del 'Bebop'. Toca [1945-1948] amb Duke Ellington [dtor/pno/comp/arranj, Edward Kennedy Ellington. Washington D.C., 29-IV-1899 - N.Y, 24-V-1974] i [1949] amb Woody Herman [cinet/sax/dtor, Woodrow Charles Herman. Milwaukee/Wisc, 16-V-1913 - Los Angeles/Cal, 29-X-1987]. Forma grup propi amb Cannonball Adderley [sax, Julian Edwin 'Cannonball' Adderley. Tampa/Flor, 15-IX-1928 - Gary/Indi, 8-VIII-1975]. Comença a tocar el violoncel [1949], sent el primer músic de jazz en emprar-lo en directe. Es traslladà a Copenhague [1958]. Pettiford també és conegut com a compositor de temes com ara: *Tricotism*, *Laverne Walk*, *Bohemia After Dark* i *Swingin' Till the Girls Come Home*. La seua tècnica a instrumental canvià, en gran mesura, la forma d'entendre'l i tocar el contrabaix per a generacions posteriors. De la seua discografia cal fer esment de: *Duke Ellington: Carnegie Hall Concert* [1946, amb Duke Ellington/dtor]; *The New Oscar Pettiford Sextet* [1953, amb Charles Mingus/cb, Julius Watkins/trompa, Walter Bishop, Jr./pno i Percy Bridge/bat]; *Bass Hits* [1943-1946]; *Oscar Pettiford Sextet* [1954]; *Winner's Circle* [1957, amb John Coltrane/sax]; *Clark Terry* [1955, amb Clark Terry/tpta]; *The Oscar Pettiford Orchestra in Hi-Fi, Vol. 1* [1957]; *Sahib Shihab: Jazz Sahib* [1957, amb Sahib Shihab/sax]; *Montmartre Blues* [1959-1960] i *The Complete Essen Jazz Festival Concert* [1960, amb Coleman Hawkins/sax, Bud Powell/pno i Kenny Clarke/bat].

Maxwell Lemuel Roach. New Land/Car. N, 10-I-1924 - N.Y, 16-VIII-2007] al 'Onys Club' [1943] substituint Lester Young [primer] i Budd Johnson⁵⁷, després.

A l'igual que Kenny Clarke [bat, Kenneth Spearman Clarke. Pittsburgh/Cal, 9-I-1914 - París/FRA, 25-I-1985], Carlos 'Don' Byas es trobà molt bé a Europa tota vegada va arribar al continent. Byas vingué a Europa [1946] per tocar a una una gira amb la Big Band de Don Redman [comp/arranj/dtor/cantant/clnet/sax, Donald Matthews Redman. Piedmont/Virg, 29-VII-1900 - N.Y, 30-XI-1964] tot visitant Dinamarca, Bèlgica, Suïssa i Alemanya. Era la primera Big Band de jazz civil que hi venia al vell continent després de la II Guerra Mundial. Després de tocar a Bèlgica i Espanya, Byas es quedà a París i començà a enregistrar discs.

Grava [1946-1947] amb Don Redman [comp/arranj/dtor/cantant/clnet/sax, Donald Matthews Redman. Piedmont/Virg, 29-VII-1900 - N.Y, 30-XI-1964], Tyree Glenn [tbó, William Tyree Glenn. Corsicana/Tex, 23-XI-1912 - Englewood/N. Jers, 18-V-1974] i Peanuts Holland [tpta, Herbert Lee 'Peanuts' Holland. Norfolk/Virg, 9-II-1910 - Estocolm/SUÈ, 7-II-1979] per als segells 'Swing' i 'Blue Star' i treballa amb Eddie Barclay. A Barcelona, l'orquestra de 'Bernard Hilda i els seus Violins' inaugura a l'avinguda diagonal la sala 'Copacabana Club', sala a l'aire lliure [1947]. Entre els músics de l'orquestra destaca de seguida el saxofonista Carlos 'Don' Byas. Els músics de la ciutat anaven al local quan l'espectacle arribava a la fi per tal de parlar amb el 'jazzman' més important arribat a Barcelona des que ho fera Benny Carter. El pianista Tete Montoliu [pno/comp, Vicenç Montoliu i Massana. Barcelona, 28-III-1933 - Hospital Clínic/Barcelona, 24-VIII-1997] anava al Copacabana Club per tal d'escoltar-lo. Byas visqué a Barcelona [1947-1948] on romangué gaudint del baix cost de vida que la ciutat oferia. Byas actuà amb

57 **'Budd' Johnson**: Nascut Albert J. Johnson Dalla/texas, 14 de desembre de 1910 - Kansas City/Missouri, 20 d'octubre de 1984]. Saxòfon tenor, soprano i clarinetista. Estudia piano. Toca amb Ben Webster [sax, Benjamin Francis Webster. Kansas C./Miss, 27-II-1909 - Amsterdam/PsB, 20-IX-1973], Benny Goodman [clnet/dtor, Benjamin David Goodman. Chicago/Illin, 30-V-190 - N.Y, 13-VI-1986], Big Joe Turner [pno/cantant, Joseph H. Turner. Baltimore/Mary, 3-XI-1907 - París/FRA, 21-VII-1990], Coleman Hawkins [sax, Coleman Randolph 'Bean' Hawkins. Saint-Joseph/Missou, 21-XI-1904 - N.Y, 19-V-1969], 'Dizzy' Gillespie [tpta/comp/cantant, John Birks Gillespie. Cheraw/Carolina S, 21-X-1917 - Englewood/N. Jersey, 6-I-1993], 'Duke' Ellington [dtor/pno/comp/arranj, Edward Kennedy Ellington. Washington D.C., 29-IV-1899 - N.Y, 24-V-1974], 'Count' Basie [dtor/pno, William James Basie. Red Bank/N. Jers, 21-VIII-1904 - Hollywood/Cal, 26-IV-1984], 'Billie' Holiday [cantant, Eleanora Fagan Gough. Filadèlfia, 7-IV-1915 - N.Y, 17-VII-1959] i, sobretot, toca i col·labora amb Earl Hines [pno, Earl Keneth Hines. Pittsburg, Pennsilvània, 28-XII-1905 - Oakland/Cal, 22-IV-1983]. Treballa [1932-1933] amb la 'Louis Armstrong's Band'. Johnson està considerat una de les primeres figures quan el naixement del 'Bebop' tot just al costat de Coleman Hawkins als nous enregistrament [1944]. Als 50' encapçala el seu propi grup i enregistra, entre altres, una versió veritablement moderna del tema *Teardrops from My Eyes* de Ruth Brown [cantant, Ruth Alston Weston/Brown. Portsmouth/Virg, 12-I-1928 - Henderson/Nev, 17-XI-2006]. Als 60' torna de nou amb Earl Hines tot treballant [als 70'] amb la 'New York Jazz Repertory Orchestra'. De la seua discografia cal esmentar: *Blues a la Mode* [1956, amb Charlie Shavers/tpta, Vic Dickenson/tbó, Al Sears/sax, Bert Keyes/arranj, Joe Benjamin/cb, Jo Jones/bat i Ray Bryant/pno]; *Budd Johnson And The Four Brass Giants* [1960, amb 'Ray' Nance/tpta, Clark Terry/tpta, Nat Adderley/tpta, and Harry Edison/tpta]; *French Cookin'* [1963]; *Off the Wall* [1964, amb 'Joe' Newman/tpta]; *The Dirty Old Men* [1974, amb Earl Hines/pno]; *In Memory of a Very Dear Friend* [1978] i *The Old Dude and the Fundance Kid* [1984, amb Phil Woods/sax].

l'Orquestra de Bernard Hilda [agost 1947], l'Orquestra de Francisco Sánchez Ortega i la de Luis Rovira.

Toca [1949] amb Bill Coleman [trpta, William Johnson Coleman. París/Kent, 4-VIII-1904 - Toulouse/FRA, 24-VIII-1981] i amb Buck Clayton. Byas esdevé una figura familiar al voltant del Saint-Germain-des-Prés en París [1948] i també a la 'Costa Azul'.

Colaborà de nou amb Andy Kirk⁵⁸ per al segell Vogue [1953]. També, al mateix any, amb Beryl Booker [pno/compositora. Filadèlfia, 7-VI-1922 - Berkeley/Cal, 30-IX-1978].

Instalat als Països Baixos, es maridà [1955] amb Johanna 'Jopie' Eksteen. Treballa al continent fent gires amb 'jazzmen' nord-americans i europeus com ara Art Blakey [bat/dtor, Arthur Blakey -Abdullah Ibn Buhaina-. Pittsburgh/Cal, 11-X-1919 - N.Y, 16-X-1990], Kenny Clarke [bat, Kenneth Spearman Clarke. Pittsburgh/Cal, 9-I-1914 - París/FRA, 25-I-1985], Duke Ellington, 'Dizzi' Gillespie, músics de 'Jazz at the Philharmonic', Bud Powell [pno, Earl Rudolph Powell. N.Y, 27-IX-1924 - N.Y, 9-VIII-1966] i Ben Webster [sax, Benjamin Francis Webster. Kansas C./Miss, 27-II-1909 - Amsterdam/PsB, 20-IX-1973]. També enregistra amb la cantant portuguesa de fados Amàlia Rodrigues. Byas torna als EE.UU per tocar al Festival de Jazz de Newport [1970]. A Amsterdam compartí presència amb Ben Webster [sax].

58 **'Andy' Kirk:** Nascut Andrew Dewey Kirk [Newport/Kentucky, 28 de maig de 1898 - Nova York, 11 de desembre de 1992]. Saxofonista i tubista. El seu tutor fou Wilberforce Whiteman, pare de Paul Whiteman. Comença tocant a la 'George Morrison Band' [vli/dtor. Fayette/Missou, 9-IX- 9-1891 - ? 1974]. És escollit líder [1929] de la 'Terrence Holder's Dark Clouds of Joy' [oficialment: 'Twelve Clouds of Joy' o 'Clouds of Joy'] [tpta. Muskogee/Oklahoma, 1898 - ?]. La mateixa 'Mary Lou' Williams [pno/arranj, Mary Elfrieda Scruggs. Atlanta, 8-V-1910 - Durham/Car. N, 28-V-1981] fou pianista de la banda. Aconsegueixen un gran èxit [1938] amb el tema *I Won't Tell a Soul [I Love You]*, escrit per Hughie Charles i Ross Parker. Enregistren *Take It and Git* [1942]. Amb June Richmond [cantant. Chicago/Illin, 9-VII-1915 - Göteborg/SUÈ, 14-VIII-1962], enregistren [1943] *Hey Lawdy Mama*. Per la banda 'Twelve Clouds of Joy' hi passaren, entre altres: 'Buddy' Tate [sax, George Holmes Tate. Sherman/Tex, 22-II-1913 - Chandler/Ariz, 10-II-2001]; Claude Williams [vli/guit, Claude Gabriel 'Fiddler' Williams. Muskogee/OKlah, 22-II-1908 - Kansas City, 25-IV-2004]; 'Pha' Terrell [cantant, Elmer Terrell. Kansas City/Missou, 25-V-1910 - Los Angeles/Cal, 14-X-1945]; John Williams [pno. Windsor/Vermont, 28-I-1929]; 'Bil' Coleman [tpta, William Johnson Coleman. París/Kent, 4-VIII-1904 - Toulouse/FRA, 24-VIII-1981]; 'Ken' Kersey [pno/comp, Kenneth Lyons 'Kenny' Kersey. Harrow/Ontario/CAN, 3-IV-1916 - N. Y, 1-IV-1983]; 'Dick' Wilson [sax, Richard Wilson. Vernon/Illin, 11-XI-1911 - N.Y, 24-XI-1941]; 'Don' Byas [sax, Carlos Wesley Byas. Muskogee/OKlah, 21-X-1912 - Amsterdam/PsB, 24-VIII-1972]; 'Shorty' Baker [tpta, Harold Baker. St. Louis/Missou, 26-V-1914 - N.Y, 8-XI-1966]; Howard McGhee [tpta. Tulsa/OKlah, 6-III-1918 - N.Y, 17-VII-1987]; 'Jimmy' Forrest [sax, James Robert Forrest. St. Louis/Missou, 24-I-1920 - Grand Rapids/Mich, 26-VIII-1980]; 'Ben' Smith [sax/cinet, Benjamin J. Smith. ? 1-III-1905 - ?]; 'Fats' Navarro [tpta, Theodore Navarro. Key West/Flor, 24-XII-1923 - N.Y, 6-VII-1950]; Charlie Parker [sax/comp, Charles Christopher Parker Jr. Kansas City, 29-VIII-1920 - N.Y, 12-III-1955]; Reuben Phillips [sax. ? - San Juan/PR, 13-II-1974]; 'Ben' Thigpen [bat, Benjamin F. Thigpen. Laurel/Miss, 16-XI-1908 - ? 5-X-1971]; Henry Wells [tbó. Dallas/tex, ? 1906 - N.Y, ? 1960]; Milt Robinson [guit/cantant]; Floyd Smith [guit, Floyd George Smith. St. Louis/Missou, 25-I-1917 - Indianapolis/Ind, 29-III-1982]; Hank Jones [pno/comp, Henry Jones. Vicksburg/Missi, 31-VII-1918 - N.Y, 16-V-2010]; Johnny Lynch [tpta]; Joe Williams [cantant, Joe Goreed. Cordele/Georg, 12-XII-1918 - Las Vegas/Nev, 29-III-1999]; Big Jim Lawson; Gino Murray i 'Joe' Evans [sax, Joseph James Evans. Pensacola/Flor, 7-X-1916 - Richmond/Virg, 17-I-2014]. Kirk desfeu 'Clouds of Joy' [1948] i, des d'aleshores, treballa com a músic sense lligams. De la seua discografia cal fer esment de: *Corky Stomp* [1929]; *Dallas Blues* [1930]; *Clouds Of Joy* [gravat al 1930/reedit, 1966]; *Walkin' and Swingin'* [1936]; *Kansas City* [gravat al 1936/reedit, 1991]; *Wednesday night hop* [1937]; *Floyd's Guitar Blues* [1939]; *47th Street Jive* [1941]; *Mc Ghee Special* [1942] i *The Chronological Andy Kirk And His Orchestra* [gravat al 1943/reedit, 2000].

Byas morí a Amsterdam/Països Baixos de càncer de pulmó a la edat de 59 anys [1972]. De seguida fou oblidat als Estats Units tot considerant-lo [des de la distància] com a un músic europeu més.

Cal considerar Carlos 'Don' Byas com una mena de pont entre Coleman 'Bean' Hawkins i aquells altres que vindrien després i sempre amb ingredients musicals arrelats als anys 40⁵⁹.

De Byas i del seu company de fatigues quan l'estada a Barcelona [el també saxofonista George Johnson] s'ha escrit alguna cosa. A diferència de Byas, Johnson era més intuïtiu que no tècnic.

Johnson provenia de l'orquestra de Willie Lewis [cinet/dtor, William 'T' Lewis. Cleburne/Tex, 10-VI-1905 - N.Y, 13-I-1971]. Abans d'arribar a Barcelona [1946], el dia d'abans hi era a Madrid on, assabentat de la seua estada, el locutor Eduardo Ruiz de Velasco ho arranjà tot per tal d'enregistrar-li a ell i al seu grup unes peces per al seu programa *Casino Fin de Semana*.

El contracte a la sala Lamoga de Barcelona era per 6 mesos, però el seu jazz genuí no es refermà davant els gustos habituals i el contracte li fou rescindit: *"... a l'arribar a Barcelona, l'acollida fou freda, gairebé hostil per part del públic del 'Lamoga'. No era difícil d'entendre la raó d'aquella actitud. L'atmosfera 'dolça' d'aquest local no hi era gens adient al frenesí musical desencadenat per Johnson"*⁶⁰.

Davant la manca de treball, 'Don' Byas i el grup que l'acompanyava van dissoldre's. Uns músics tornaren a París: Jimmie Adams [sax] i Al Saunders [bat]. Byas, Johnson, Claude Dunson [tpta] i el pianista Leonard Henry [pno] optaren per deixar Barcelona i anar a Madrid [hivern de 1947].

Byas va malviure tocant en diversos clubs [Pasapoga, Madrigal, etc] i, fins i tot, en salons de té. Anà a parar a l'orquestra del clarinetista Lluís Rovira. Gràcies als esforços dels caps del 'Hot-Club' madrileny, Byas i l'orquestra de Rovira enregistraren 6 peces per al segell Columbia, tot 'swinguejant' a sobre uns arranjaments d'allò més antics i una base rítmica amb total absència de 'swing'. Carlos 'Don' Byas, després d'una breu aparició al local 'La Romana', tornà a París [1948]. L'acompanyà George Johnson.

L'estança de Byas a Espanya assolí el caràcter de 'llegenda' i, entre altres coses beneficioses, ajudà Tete Montoliu [i d'altres tants] en la determinació de convertir-se en

⁵⁹ *The Oxford companion to Jazz*. Edited by Bill Kirchner. Oxford University Press, Inc. 2000. New York.

⁶⁰ *Alfredo Papo*: 'George Johnson. Músico de Harlem'. Rev. *Ritmo y Melodía*, abril del 1947.

músic de jazz: “... em va permetre acompanyar-li al piano diverses vegades i mai em va dir que era ‘horrible’ tocar amb mi ...”⁶¹.

El ‘Be Bop’ fou pres a Espanya com una mena de ‘ball nou’. Havia de passar temps abans que fora entès com a concepte musical que comportava una manera nova d’entendre el jazz.

61 *Tete Montoliu*: ‘Don Byas y yo’, en *Aria Jazz*, maig del 1961.

SESSIÓ III: Jazz entre dues guerres mundials

Assoliment del nou gènere arreu del món i ressò de les gires europees de jazzístes nord-americans.

- *Nova Orleans*
- *L'impacte d'Armstrong*
- *Ragtime*
- *El piano en el jazz*
- *El jazz: l'estil de Chicago*
- *Harlem: ciutadella del 'Duc' [Jungle Style]*
- *Jazz clàssic Benny Carter*
- *Dixieland*
- *El Swing apareix a Kansas City*
- *L'era de les Big-Band*
- *La interacció de la 'música popular i la música culta'*

• **Nova Orleans**

No existeixen enregistraments de la música que es va tocar a Nova Orleans des del segle passat fins el 1917. Amb l'èxit dels enregistraments de l'Original Dixieland Jazz Band, és possible imaginar-se com sonava aqueixa música.

El jazz de Nova Orleans era un estil de música amb 'una rígida estructuració de grup' amb 'papers estrictament establits per a cada instrument'.

Generalment destacava el trompetista [o 'cornetista'], els quals tocaven la melodia [amb suport harmònic del trombó, filigranes del clarinet i un ritme constant establert per la secció rítmica] i la resta de la formació hi era composta per piano, banjo [o guitarra], tuba [o contrabaix] i bateria. Músics importants sorgits del jazz de Nova Orleans van ser: Buddy

Bolden, Louis Armstrong, Muggsy Spaniel, Kid Ory, Joe 'King' Oliver, Sidney Bechet, Johnny Dodds, Jelly 'Roll' Morton i Baby Dodds.

No obstant això, el músic més influent de l'estil de Nova Orleans va ser el segon trompeta de Joe 'King' Oliver: Louis Armstrong.

- **L'impacte d'Armstrong**

Primer autèntic *virtuós de jazz*, Louis Armstrong⁶² fou un sorprenent improvisador [tant en el plànol tècnic, com a l'emocional i intel·lectual]. Va canviar el format del jazz i *posà el solista al capdavant de l'orquestra*.

⁶² **Louis Armstrong**: Nascut Louis Daniel Armstrong [Nova Orleans/Louisiana, 4 d'agost del 1901 - Corona-Queens/Nova York City, 6 de juliol del 1971]. Trompetista, cantant i director d'orquestra. De malnoms: 'Satchmo' i/o 'Pops'. Sens dubte, un dels grans icones del jazz i de la música del segle XX. Aprengué a tocar la trompeta al 'Colored Waifs' [hospici per a xiquets abandonats] on havia anat a parar per cometre delictes menors. Aprengué música escoltant 'Bunk' Johnson [tpta, William Geary Johnson. Nova Orleans/Louis, 27-XII-1879 - New Iberia/Louis, 7-VII-1949], Buddy Petit [bat, Walter 'Baby Sweets' Perkins. Chicago/Illin, 10-II-1932 - Queens/N.Y., 14-II-2004] i, sobretot, Joe 'King' Oliver [corneta/dtor, Joseph Joe Oliver. Aben/Louis, 11-V-1885 - Savannah/Georg, 10-IV-1938], qui li ensenyaria les primeres notes a la corneta, a més d'arribar a considerar-lo com una mena de pare. Primera actuació professional a Saint Louis [1919] amb la banda de Fate Marable [pno/dtor. Paducah/Kent, 2-XII-1890 - St. Louis/Missou, 16-I-1947] a la qual va romandre [fins 1921]. Torna a Nova Orleans i toca amb Zutty Singleton [bat, Arthur James Singleton. Bunkie/Louis, 14-V-1898 - N.Y., 14-VII-1975], 'The Allen Brass Band', 'Papa Celestin's Tuxedo Orchestra' [tpta/dtor, Oscar Phillip Celestin. Napoleonville/Louis, 1-I-1884 - Nova Orleans, 15-XII-1954] i la 'Silver Leaf Band'. Quan Joe Oliver marxa a Chicago [1919], Armstrong ocupa el seu lloc a la banda de 'Kid' Ory [tbó/dtor, Edward Ory. La Place/Louis, 25-XII-1886 - Honolulu/Hawai, 23-I-1973], considerada la millor banda de swing de la ciutat. Marxa a Chicago [1922] al costat d'Oliver i, de seguida, el jove trompetista fou la sensació entre els músics de la ciutat. Armstrong feu el seu debut discogràfic enregistrant amb la banda d'Oliver [1923] on ja hi apareixen solos curts i recolzaments de la segona veu d'Oliver. Mentre tocava a 'l'Oliver's Creole Jazz Band' [1924] Armstrong es maridà amb Lillian Hardin [pno/comp, Lillian Hardin Armstrong. Memphis/Tenn, 3-II-1898 - Chicago/Illin, 27-VIII-1971]. Armstrong deixa la banda d'Oliver i, després de tocar uns mesos amb els 'Ollie Powers' Harmony Syncopators' Ollie' [bat/cantant, Oliver Powell. Louisville/Kent, ? 1886 - Chicago, IV-1928], toca, a Nova York, amb la 'Fletcher Henderson Orchestra' [pno/dtor/comp, Fletcher Hamilton Henderson, Jr. Cuthbert/Georgia, 18-XII-1897 - N.Y., 28-XII-1952], tal vegada la millor banda de l'anomenat 'primer jazz'. Comença a tocar la trompeta per tal d'harmonitzar millor amb altres músics de la secció orquestral. Amb arranjaments de Clarence Williams [pno/comp/editor. Plaquemine/Louis, 8-X-1898 - Queens/N.Y., 6-IX-1995] enregistra discs de manera independent on trobem duos amb Sidney Bechet [cnet/sax/comp, Sydney Joseph Bechet. N. Orleans/Louis, 14-V-1897 - París/FRA, 14-V-1959]. Torna a Chicago [1925] i toca amb 'l'Ersine Tate's Vendome Orchestra' [vli/dtor, Memphis/Tenn, 14-I-1895, - Chicago/Illin, 17-XII-1978] i la 'Carrol Dickenson's Orchestra' [vli/dtor, 11-XI-1895 - Chicago/Illin, 9-X-1957] al 'Sunset Cafe'. Primers enregistraments amb els 'Hot Five' [1928]. Als discs destaquen temes com: *Muggles* [referència a la Marihuana] i *West End Blues* [la introducció d'Armstrong ha quedat per a la història del Jazz com una de les millors improvisacions mai fetes]. També enregistra amb diverses cantants: *Sant Louis Blues* amb 'Bessie' Smith [cantant, Elizabeth Smith. Chattanooga/Tenn, 15-IV-1894 - Clarksdale/Miss, 26-IX-1937] i amb Eva Taylor [cantant, Irene Joy Gibbons. St. Louis/Missou, 22-I-1895 - Mineola/N.Y., 31-X-1977]. Armstrong aplica la seua manera virtuosa de tocar la trompeta vers la seua personal manera de cantar. Coneix qui serà el seu representant artístic: Joe Glaser [1935-1969]. Als següents cinc anys, Armstrong toca amb la 'Carroll Dickenson's Savoy Orchestra' i la 'Clarence Jones' Orchestra' [pno/comp, Clarence M. Jones. Wilmington/Ohio, ? 1889 - N.Y., 1-VI-1949]. Inicia una gira per Nova Orleans [1931] i hi és rebut com heroi. Comença la primera gira europea [1932] amb gran èxit a Dinamarca, Suècia, Noruega, Països Baixos i Regne Unit [al 'London Palladium'] contractat per Jackie Hylton [18 i 19 de juliol del 1932]. Creua Estats Units de banda a banda i torna a Europa per a una segona gira. Apareix 'Louis Armstrong and his Orchestra' i es converteix en un dels personatges més famosos pertot arreu. Durant els següents trenta anys, Armstrong actua una mitjana de 300 vegades a l'any. A la dècada dels 40', els gustos del públic començaren a canviar i el

Els grups amb els quals va gravar ['Hot Five' i 'Hot Seven'] van demostrar que la improvisació podia ser molt més que una simple ornamentació de la melodia; per a això va crear noves variacions basant-se en els acords de la melodia inicial.

També va crear escola per a tots els cantants de jazz posteriors, no només en la manera d'alterar les paraules i la melodia de les cançons, sinó també a l'improvisar sense paraules, usant la veu com un instrument [tècnica denominada 'scat'].

- **Ragtime**

Swing i les Big bands que el tocaven es feren amos del jazz. L'anomenat 'Dixieland Jazz Revival' salva la situació però el 'Be bop' ja començava a capgirar el jazz. La 'Louis Armstrong Orchestra' comença a declinar i els darrers enregistraments s'allunyaren del jazz elaborat i eren força comercials. Armstrong crea [1947] un grup menut d'acompanyament amb 7 músics: trompeta, una segona veu, trombó, clarinet, contrabaix, piano i bateria, eren els 'Louis Armstrong All Stars', on tocaven músics més moderns com ara Barney Bigard [clinet, Leonard Albany Bigard. Nova Orleans/Louis, 3-III-1906 - Culver C/Cal, 27-VI-1980], Jack Teagarden [tbó, Weldon Leo Teagarden. Vernon/Tex, 20-VIII-1905 - N. Orleans, 15-I-1964], Sidney 'Big Sid' Catlett [bat, Sidney 'Big Sid' Catlett. Evansville/Indi, 17-I-1910 - Chicago/Illin, 25-III-1951], Vilma Middleton [cantant, St. Louis/Miss, 1-IX-1917 - Freetown/SLE, 10-II-1961] i Earl Hines [pno, Earl Keneth Hines. Pittsburg, Pennsilvània, 28-XII-1905 - Oakland/Cal, 22-IV-1983]. Al llarg dels anys, pels 'All Star' passaren també: 'Trummy' Young [tbó, James Osborne Young. Savannah/Georg, 12-I-1912 - San José/Cal, 10-IX-1984], Arvell Shaw [cb. St. Louis/Miss, 15-IX-1923 - Roosevelt Isl/N.Y, 5-XII-2002], Marty Napoleon [pno/dtor. Brooklyn/N.Y, 2-VI-1921 - Glen Cove/N.Y, 27-IV-2015], 'Billy' Kyle [pno, William Osborne Kyle. Filadèlfia, 14-VII-1914 - Youngstown/Ohio, 23-II-1966], 'Ed' Hall [clinet, Edmond Hall. Nova Orl/Louis, 15-V-1901 - Cambridge/Mass, 11-II-1967], Danny Barcelona [bat. Waipahu/Hawai, 23-VII-1929 - San Gabriel/Cal, Kalifornien, 1-IV-2007], Tyree Glenn [tbó, William Tyree Glenn. Corsicana/Tex, 23-XI-1912 - Englewood/N. Jers, 18-V-1974], Big Sid Catlett [bat, Sidney 'Big Sid' Catlett. Evansville/Indi, 17-I-1910 - Chicago, 25-III-1951] i Barrett Deems [bat, Barrett B. Deems. Springfield/Illin, 1-III-1914 - Chicago/Illin, 15-IX-1998]. Aparegué al voltant de trenta pel·lícules. Armstrong feu llargues gires per Àfrica, Àsia, Europa i Amèrica del Sud, de vegades actuant sota el patrocini del Departament d'Estat dels Estats Units, tot acabant per ser conegut com a 'Ambassador Satch' fins que la salut d'Armstrong demanà més tranquil·litat. Arribà al cim de totes les llistes internacionals [1964] amb la versió del tema central del musical *Hello Dolly*. Aconseguiria més èxit encara [1968] amb una cançó 'positivista', allunyada del seu esperit 'bluessy' però cantada amb tot el sentiment i la saviesa del trompetista: *What A Wonderful World*. Armstrong continua tocant, cantant i enregistrant. Armstrong morí a sa casa de Queens/Nova York [6-VII-1971]. Al llarg de la seua carrera, Armstrong tocà i cantà amb els instrumentistes i cantants més famosos: Jimmie Rodgers, Bing Crosby, Duke Ellington, Fletcher Henderson, Bessie Smith i, de manera especial, amb Ella Fitzgerald [cantant, Ella Jane Fitzgerald. Newport News/Virg, 25-IV-1917 - Beverly Hills/Cal, 15-VI-1996]. El malnom 'Satchmo' [o 'Satch'] és una abreviació de 'Satchelmouth' [paraula que descriu la seua manera d'embocar la trompeta]. De quan la primera visita al 'Palladium' de Londres [1932] l'aleshores editor de la revista *Melody Maker* [Percy Brooks] feu la salutació a Armstrong dient-li "... Hello, Satchmo!...", és a dir: abreviant la paraula "Satchelmouth" i des de llavors endavant aquell malnom tingué èxit [a l'igual que el 'Bird' de Charlie Parker]. De la seua discografia cal esmentar: *Louis Armstrong with King Oliver* [1923]; *Hot Fives And Sevens, Vol. 3* [1928]; *Stardust* [1931]; *Louis Armstrong Sings the Blues* [1933]; *Satchmo at Symphony Hall, Vol. 2* [1947]; *Satchmo Serenades* [1949]; *Louis Armstrong Plays W.C. Handy* [1954]; *Satch Plays Fats: The Music of Fats Waller* [1955]; *Pasadena Civic Auditorium June 20, 1956* [1956]; *Louis Armstrong Meets Oscar Peterson* [1957, amb Oscar Peterson/pno]; *Happy Birthday, Louis! Armstrong & His All-Stars* [1960]; *Hello, Dolly!* [1963]; *Disney Songs the Satchmo Way* [1968]; *On Her Majesty's Secret Service* [1969]; *The Best of Louis Armstrong: The Hot Five and Seven Recordings* [reedit, 2002] i *Complete New York Town Hall & Boston Symphony Hall Concerts* [reedit, 2006].

Tot i que no és realment jazz [atès que no té improvisacions ni l'enfocament dels blues] és un estil que va tenir el seu auge en l'última dècada del segle XIX, va influenciar els primers estils del jazz que van sorgir després.

El *ragtime* s'associa més amb música de piano, encara que també era interpretat per orquestres. La seua síncope i l'estructura [les quals barregen aspectes de la música docta i les marxes militars] *insinuen* el jazz especialment en algunes de les seues melodies [*Maple Leaf Rag*], melodies que anys després serien interpretades per músics de l'estil *dixieland* [Scott Joplin, Joseph Lamb, James Scott i Eubie Blake].

- ***El piano en el jazz***

Altre vehicle per a l'evolució del jazz als anys 20' va ser la música escrita per a piano.

El districte de Harlem [Nova York] es va convertir en el centre d'un estil molt tècnic, amb improvisacions molt extenses, i que es donaria a conèixer com *stride piano*. El mestre d'aquesta escola de principis de la segona dècada va ser James P. Johnson [alumne de 'Fats' Waller; cantant i showman de talent] es va convertir en l'interpret més popular d'aquest estil.

En aquesta dècada també es va desenvolupar un segon estil pianístic anomenat *Boogie-Woogie*. Tractava-se'n d'una forma de blues amb baixos molt marcats que repeteix una vegada i una altra la mà esquerra, mentre la dreta alternava diferents ritmes. El *Boogie-Woogie* es va fer molt popular en els anys 30' i 40'. Entre els líders d'aquest estil es troben Meade Lux Lewis [pno/comp, Meade Anderson Lewis. Chicago/Illin, 3-IX-1905 - Minneapolis/Minn, 7-VI-1964], Albert Ammons [pno. Chicagollin, 23-IX-1907 - Chicago/Illin, 2-XII-1949], 'Pete' Johnson [pno, Peter Johnson. Kansas City, 24-III-1904 - Buffalo/N.Y, 23-III-1967] i 'Pinetop' Smith [pno, Clarence Smith. Troy/Alab, 11-VI-1904 - Chicago/Illin, 15-III-1929].

El pianista més innovador dels anys 20' [d'importància comparable a la d'Armstrong amb la trompeta] fou Earl 'Fatha' Hines⁶³, un virtuós que havia estudiat música a

⁶³ **Earl 'Fatha' Hines:** Nascut Earl Keneth Hines [Pittsburg/Pennsilvània, 28 de desembre de 1905 – Oakland/Califòrnia, 22 d'abril de 1983]. Pianista. Considerat un dels millors pianistes de jazz de la història. Hines se sentí captivat per l'art d'Armstrong en escoltar-lo a Chicago [1922]. Llavors, volgué realitzar al piano el que 'Satchmo' realitzava amb la trompeta i toca amb Armstrong acompanyant la seua trompeta fins a identificar-se plenament amb aquell. Les seues improvisacions eren escoltades amb entusiasme pels devots del jazz en aquella època d'expansió de la música de Nova Orleans. Al costat d'Armstrong [1928], enregistra el famós *Weather bird* [duo de trompetes i piano] considerat una peça clàssica del jazz. Per l'extraordinari swing que imprimia al piano, crea un estil propi i característic que ha tingut nombrosos imitadors. Malgrat la seua admiració per Armstrong, va saber crear la seua pròpia personalitat, la qual hi és present a hores d'ara entre els grans pianistes de jazz de tots els temps. Va actuar amb l'orquestra d'Armstrong, amb la qual té gravades les peces més importants del trompeta i a les quals presta el seu original vigor interpretatiu. Hines va tenir orquestra pròpia [1933-1937], en la qual

Chicago, i al que es considerava posseïdor d'una imaginació exuberant i impredecible. El seu estil, combinat amb l'enfocament més suau de Waller, va influir en la majoria dels pianistes de la generació següent, especialment en Teddy Wilson⁶⁴ [qui treballava amb la banda de Goodman a la dècada dels 30'] i en Art Tatum⁶⁵, qui va actuar, sobretot, com a

s'hi formaren importants figures com ara Ernie Wilkins [sax/comp, Ernest Brooks Wilkins. St. Louis/Miss, 20-VII-1919 - Copenhagen/DIN, 5-VI-1999]; Omer Simeon [clnet/sax, Omer Victor Simeon. New Orleans/Louis, 21-VII-1902 - N.Y., 17-IX-1959] i Darnell Howard Darnell [clnet/ví. Chicago/Illin, 25-VII-1905 - San Francisco/Cal, 2-IX-1966]; Walter Fuller [tpta, Walter 'Rosetta' Fuller. Dyersburg/Tenn, 15-II-1910 - San Diego/Cal, 20-IV-2003], Wallace Bishop [bat, Chicago/Illin, 17-II-1906 - Hilversum/PB, 2-V-1986], Earl Coleman [cantant, Port Huron/Mich, 12-VIII-1925 - N.Y., 14-VII-1995], entre d'altres. Cal esmentar diverses peces importants que Hines enregistrà com ara: *Boogie-woogie on Saint Louis Blues*, *Father steps in*, *Piano man* i *Grand Terrace shuffle*. De la seua discografia també cal fer esment de: *Louis Armstrong & Earl Hines* [1928]; *'Swingin' Down, 1932-1934* [1934]; *Earl Hines Collection: Piano Solos 1928-1940* [1940]; *The Indispensable Earl Hines: Vols 3, 4, 1939-1942* [1945]; *Earl Fatha Hines and His Orchestra: 1945-1951* [1951]; *Louis Armstrong & The All Stars: 1950-1951* [1953]; *Earl Hines: Paris One Night Stand* [1957]; *Earl Hines: Blues in Thirds* [1965]; *Stride Right with Johnny Hodges* [1966, amb Johnny Hodges/sax]; *Earl Hines: At Home: solo* [1969]; *Earl Hines: Tour de Force & Tour de Force Encore* [1972]; *The Dirty Old Men* [1974, amb Budd Johnson/sax]; *Earl Hines: In New Orleans* [1977]; *Earl 'Fatha' Hines plays Hits he Missed* [1978] i *Les Musiques de Matisse & Picasso: included Louis Armstrong & Earl Hines* [reedit 2002].

- 64 Teddy Wilson:** Nascut Theodore Shaw Wilson [Austin/Texas el 24 de novembre de 1912 - New Britain, Connecticut el 31 de juliol de 1986]. Pianista i director d'orquestra. Amb la seua banda fa una sèrie d'enregistraments històrics [1935-1937] amb 'Billie' Holiday [cantant, Eleanor Fagan Gough. Filadelfia, 7-IV-1915 - N.Y., 17-VII-1959] i amb Lester Young [sax/clnet, Lester Willis Young. Woodville/Miss, 27-VIII-1909 - N.Y., 15-III-1959], gravacions considerades 'classiques' del període 'Swing'. Toca [1936] amb el trio de Benny Goodman [clnet/dtor, Benjamin David Goodman. Chicago/Illin, 30-V-190 - N.Y., 13-VI-1986] i resta com a líder de grups menuts o fent el rol de solista [1940]. Wilson torna a registrar amb Lester Young [mitjans dels 50']: *Prez and Teddy* [1956]; *Lester Young & Teddy Wilson Quartet* [amb Jo Jones/bat i Gene Ramey/cb], i *The Jazz Giants '56* [amb la mateixa formació a més de Vic Dickenson/tbó, Roy Eldridge/tpta i Freddie Green/guit]. De la seua discografia cal esmentar: *Teddy Wilson Sextet* [1944]; *Teddy Wilson Featuring Billie Holiday* [1949, amb Billie Holiday/cantant]; *Just A Mood - Teddy Wilson Quartet Starring Harry James & Red Norvo* [1952, amb Harry James/tpta i Red Norvo/vib]; *The Impeccable Mr. Wilson* [1956]; *'Gypsy' in Jazz* [1959]; *With Billie in Mind* [1972]; *Live at Santa Tecla* [1976]; *Teddy Wilson Trio Revisits the Goodman Years* [1980] i *Air Mail Special* [reedit, 1990].
- 65 Art Tatum:** Nascut Arthur Tatum Jr. [Toledo/Ohio, 13 d'octubre de 1909 - Los Angeles/Califòrnia, 5 de novembre de 1956]. Pianista. Considerat [a qualsevol gènere musical] com un dels més grans pianistes del segle XX. Cec d'un ull i gairebé sense visió a l'altre, als tres anys ja tocava d'oïda. Toca a Cleveland [1932]. Influències de James P. Johnson [pno/comp, James Price Johnson. New Brunswick/N. Jersey, 1-II-1894 - N.Y., 17-XI-1955] i 'Fats' Waller [pno/orgue/cantant/dtor, Thomas Waller. N.Y., 21-V-1904 - Kansas City, 15-IX-1943], capdavanters de l'estil pianístic 'stride'. El nou estil, creat per Tatum, imfluïria força a tota una colla de pianistes posteriors: des de Thelonious Monk [pno/comp, Thelonious Sphere Monk. Rocky Mount/Car. N., 10-X-1917 - Englewood/N. Jersey, 17-II-1982] i Oscar Peterson [pno/comp, Oscar Emmanuel Peterson. Mont-real/CAN, 15-VIII-1925 - Mississauga-Ontàrio/CAN, 23-XII-2007] fins 'Chick' Corea [pno/comp, Armando Anthony Corea. Chelsea/Mass, 12-VI-1941]. Reharmonitzava les melodies originals canviant les progressions harmòniques. Els seus conceptes [als anys 30] eren tan avançats que foren explotats pels pianistes del 'be bop' [als 50]. Forma trio amb 'Slam' Stewart [cb, Leroy Elliott Stewart. Englewood/N.Jer, 21-IX-1914 - Binghamton/N.Y., 10-XII-1987] i 'Tiny' Grimes [guit, Lloyd Grimes. Newport N/Virg, 7-VII-1916 - N.Y., 4-III-1989]. Els seus enregistraments han estat considerats mai superats, sobretot les versions dels temes del '*Great American Songbook*'. La seua influència fou decisiva per a l'evolució jazzística de, entre altres, Charlie Parker [sax/comp, Charles Christopher Parker Jr. Kansas City, 29-VIII-1920 - N.Y., 12-III-1955]. Tatum també enregistra amb Ben Webster [sax, Benjamin Francis Webster. Kansas C./Miss, 27-II-1909 - Amsterdam/PsB, 20-IX-1973], Buddy DeFranco [clnet, Bonifacio Ferdinand Leonard DeFranco. Camden/N. Jers, 17-II-1923 - Panama/Flor, 24-XII-2014], 'Benny' Carter [sax, Bennett Lester Carter. N.Y., 8-VIII-1907 - Los Angeles/Cal, 13-VII-2003] i Lionel Hampton [vib/pno/bat/dtor, Lionel Leo Hampton. Louisville/Kent, 20-IV-1908 - N.Y., 31-VIII-2002]. De la seua discografia cal destacar: *Art Tatum Piano Solos* [1945]; *Makin' Whoopee* [1954]; *Genius of Keyboard 1954-1956* [1956]; *The Art Tatum-Ben Webster Quartet* [1956]; *The Essential Art Tatum* [1956]; *Piano Starts Here* [1968]; *Masterpieces* [1973]; *The Complete Capitol Recordings, Vol. 2* [1989]; *The Complete Pablo Solo Masterpieces* [reedit, 1991]; *The Best of Art Tatum* [reedit, 1992]; *I Got*

solista i que era admirat pel seu virtuosisme i qualitat interpretativa. Entre els seus primers admiradors hi havia un jove guitarrista qui, anys després, dissenyaria instruments: Les Paul⁶⁶.

- **El jazz: l'estil de Chicago**

'...Vols vindre-te'n amb mi al Mississipi? Agafarem el vaixell cap a la terra dels somnis, navegant riu avall, cap a Nova Orleans...'. Açò deia una vella cançó dels esclaus negres. El que va ocórrer als anys 20 va ser exactament el contrari. Els negres van remuntar el riu cap a altra ciutat de promissió: Chicago.

En Chicago estaven els diners, els grans negocis. Allí van emigrar els millors músics de Nova Orleans, a qui els grans locals havien oferit contractes molt lucratis. En Chicago estaven Joe 'King' Oliver [corneta/dtor, Joseph Joe Oliver. Aben/Louis, 11-V-1885 - Savannah/Georg, 10-IV-1938], Johnny Dodds [cnet. Waveland/Miss, 12-IV-1892 - Chicago/Illin, 8-VIII-1940] i 'Baby' Dodds⁶⁷, Freddie Keppard, Earl 'Fatha' Hines i, fins i tot, el tempestuós Jelly 'Roll' Morton. Al cap d'un temps s'unirà a ells l'últim nostàlgic de Nova Orleans: Louis Armstrong.

Rhythm: Art Tatum, Vol. 3 1935-1944 [reedit, 1993]; *I Know That You Know* [reedit, 1995]; *Memories Of You* [reedit, 1997] i *1944, Giants of Jazz* [reedit, 1998].

66 **'Les' Paul:** Nascut Lester William Polsfuss [Waukesha/Wisconsin, 9 de juny de 1915 - White Plains/Nova York, 13 d'agost de 2009]. Guitarrista. Pioner en el desenvolupament de la guitarra elèctrica de cos sòlid ['Solidbody']. Crea el precedent [1941] al qual va anomenar 'log' [tronc]. Des dels anys 50' i fins a la seua mort, Les Paul estigué vinculat a l'empresa 'Gibson', que va produir-li una sèrie de models que portaven el seu nom [Gibson-Les Paul]. Composa els temes *It's Been a Long, Long Time*, *Lover [When You're Near Me]* i *How High the Moon*. També se li atribueix l'aplicació de les tècniques d'enregistrament 'multipista' i diversos efectes de so. Començà a tocar als 13 anys [1928]. Als 17 anys toca amb 'Rube Tronson's Texas Cowboys' i en programes de ràdio a St. Louis. Als 50' es maridà amb la cantant Mary Ford, feren duo musical i tingueren moltes vendes de discs. A Chicago [1934] coneix Art Tatum [pno, Arthur Tatum Jr. Toledo/Ohio, 13-X-1909 - Los Angeles/Cal, 5-XI-1956] qui va influir-li fortament. Fou amic de Django Reinhardt [guit, Jean Baptiste Reinhardt. Liberchies/BÈL, 23-I-1910 - Fontainebleau/Seine-et-Marne, 16-V-1953] fins els punt de pagar part de les despeses del soterrar del guitarrista belga [1953]. Forma un trio [1937] amb Jim Atkins [guit] i Ernie 'Darius' Newton [cb]. Richard D. Bourgerie construeix les primeres pastilles [1945] i el primer amplificador per a guitarra elèctrica i Les Paul comença a emprar el nou invent a les seues actuacions. Acompanya 'Bing' Crosby [cantant/actor, Harry Lillis Crosby. Tacoma/Wash, 3-V-1903 - Madrid, 14-X-1977] i 'The Andrews Sisters'. Pateix un accident d'automòbil [1948] que l'impedeix tocar la guitarra i demana Gibson que li construisca un model especial per poder desplaçar el braç esquerre amb facilitat. Així neix el model 'Gibson-Les Paul'. Als 50' apareix en programes de televisió a duo amb la seua esposa: 'The Les Paul & Mary Ford Show' fins els anys 60'. De la seua discografia cal esmentar: *Les Paul Trio* [1946]; *The New Sound* [1950]; *The Hit Makers!* [1953]; *Les and Mary* [1955]; *Lover's Luau* [1959]; *Warm and Wonderful* [1962]; *Fabulous Les Paul and Mary Ford* [1965]; *Les Paul Now!* [1968]; *The Guitar Artistry of Les Paul* [1971] i *The World is Still Waiting for the Sunrise* [1974].

67 **'Baby' Dodds:** Nascut Warren Dodds [Nova Orleans/Louisiana, 24 de desembre de 1898 - Chicago/Illinois, 14 de febrer de 1959]. Bateria. Hi és assenyalat com un dels més grans bateries de l'era 'pre-Big Band' i un dels bateries més innovadors en la història del jazz. Influït per Louis Cottrell, Sr. [cnet/sax, Louis Albert Cottrell, Jr. Nova Orleans/Louis, 7-III-1911 - Nova Orleans, 21-III-1978], Harry Zeno [bat], Henry Martin i 'Tubby' Hall [bat, Alfred Hall. Sellies/Louis, 12-X-1895 - Chicago/Illin, 13-V-1946]. Fou un dels primers bateries que improvisava mentre hi era exposant el tema. Començà tocant amb la 'Willie Hightower's Band' [corn/tpa, Willie H. Hightower. Nashville/Tenn, ?-X-1889 - Chicago/Illin, ?-XII-1959]. Entre els músics de la banda hi eren Buddy Bolden [corneta, Charles 'Buddy' Bolden. Nova Orleans, 6-IX-1877 - Jackson/Louis, 4-XI-1931], John Robichaux

El jazz deixà de ser aqueixa '*música desordenada*'. Havent eixit de Nova Orleans, el jazz viatjà fins a Europa, on els compositors clàssics [Strawinski, Debussy, Ravel...] s'havien interessat per ell. És a partir d'aquesta època en la qual el jazz comença a tenir *consciència de si mateix* i s'autoreconeix com un 'nou estil musical'.

Per al jazz, la dècada dels anys 20' va a ser una època de gran experimentació i molts descobriments. Foren nombrosos els músics de Nova Orleans [inclòs el mateix Armstrong] que van emigrar a Chicago, influint als intèrprets locals i estimulant l'evolució d'un estil identificable [derivat de l'estil Nova Orleans] però que accentuava l'actuació dels solistes i afegia, de manera habitual, 'el saxòfon' a l'orquestració. Aquest estil també es va caracteritzar per *ritmes més tibants i textures més complexes*.

Entre els instrumentistes que treballaven a Chicago [o que van estar influïts per l'estil Chicago] s'inclouen Jack Teagarden⁶⁸ [tbó]; Eddie Condon⁶⁹ [banjo]; Gene Krupa⁷⁰ [bat] i

[dtor/vlí. Thibodaux/Lafourche Parish/Louis, 16-I-1866 - Nova Orleans/Louis, ? 1939] i Jelly 'Roll' Morton [pno, Ferdinand Joseph LaMenthe. N. Orleans/Louis, 20-IX-1885 - Los Angeles/Cal, 10-VII-1941]. Dodds deixa [1918] el grup de Sonny 'Papa' Celestin [tpta/dtor, Oscar Phillip Celestin. Napoleonville/Louis, 1-I-1884 - Nova Orleans/Louis, 15-XII-1954] per tocar a la 'Fate Marable's Riverboat Band' [pno/dtor. Paducah/Kent, 2-XII-1890 - St. Louis/Missou, 16-I-1947]. A la banda hi era un jove Louis Armstrong [tpta/cantant/dtor, Louis Daniel Armstrong. Nova Orleans/Louis, 4-VIII-1901 - Corona-Queens/N.Y, 6-VII-1971]. Dodds i Armstrong deixaren la banda al considerar-la d'un estil antic. Dodds marxa a la 'King Oliver's Creole Jazz Band' on hi eren el seu germà Johnny Dodds [clnet. Waveland/Miss, 12-IV-1892 - Chicago/Illin, 8-VIII-1940]; Joe 'King' Oliver [corneta/dtor, Joseph Joe Oliver. Aben/Louis, 11-V-1885 - Savannah/Georg, 10-IV-1938]; Davey Jones [sax, David Jones. Lutcher/Louis, ?-1888 - Los Angeles/Cal, 1956]; Honoré Dutrey [tbó. Nova Orleans/Louis, 19-II-1894 - Chicago/Illin, 21-VII-1935]; 'Lil' Hardin [pno/comp, Lillian Hardin Armstrong. Memphis/Tenn, 3-II-1898 - Chicago/Illin, 27-VIII-1971]; 'Jimmy' Palao [vi/comp, James Florestan Palao. Algiers/Louis, 19-II-1879 - Chicago/Illin, 8-I-1925] i Eddie Garland [cb, Edward Betram Garland. Nova Orleans/Louis, 9-I-1895 - Los Angeles/Cal, 22-I-1980]. Enregistra amb Louis Armstrong, Jelly 'Roll' Morton [pno, Ferdinand Joseph LaMenthe. N. Orleans/Louis, 20-IX-1885 - Los Angeles/Cal, 10-VII-1941], Art Hodes [pno, Arthur W. Hodes. Nikolajew/RÚS, 14-XI-1904 - Harvey/Illin, 4-III-1993] i el seu germà Johnny Dodds [clnet]. Toca amb els 'Louis Armstrong's Hot Five' i 'Hot Seven'. Toca [1941] amb 'Jimmie Noone and His Band' amb Mada Roy [pno] i Jimmie Noone [clnet/dtor. N. Orleans, 23-IV-1895 - Los Angeles/Cal, 19-IV-1944]. Al llarg dels anys 40' treballa a Nova York al 'Jimmy Ryan's Club'. A Nova Orleans enregistra amb 'Bunk' Johnson [tpta, William Geary Johnson. Nova Orleans/Louis, 27-XII-1879 - New Iberia/Louis, 7-VII-1949]. Dodds fa una gira [1948] amb Mezz Mezzrow's arreu d'Europa [clnet/sax, Milton Merisow. Chicago/Illin, 9-XI-1899 - N.Y, 5-VIII-1972]. Patí diversos atacs d'aplopexia [1949, 1950 i 1952]. Enregistra [1954] amb Israel Crosby [cb. Chicago/Illin, 19-I-1919 - Chicago/Illin, 11-VIII-1962] i amb Lil Hardin Armstrong [pno]. Tocava davant el públic quan podia però deixà de fer-ho definitivament [1959]. De la seua discografia cal assenyalar: *Baby Dodds* [1944/1945]; *Live At New York Town Hall 1947* [1947, amb Mezz Mezzrow/sax i Sidney Bechet/clnet] i *Jazz a la Creole* [1946/1947].

⁶⁸ **Jack Teagarden:** Nascut Weldon Leo Teagarden [Vernon, Texas, 20 d'agost de 1905 - Nova Orleans, 15 de gener de 1964]. Trombonista. Debuta a Houston [1920] amb Peck Kelley [pno, John Dickson Kelley. Houston/Tex, 22-X-1898 - Houston/Tex, 26-XII-1980]. Actuà [1925] amb Doc Ross [dtor, Edward V. Ross. Sullivan/Wisc, 1900 - ? 1932] i Williard Robinson [cantant/pno/comp. Shelbina/Missou, 18-IX-1894 - Peekskill/N.Y, 24-VI-1968] i, a Nova York [1927], amb 'Red' Nichols [tpta/dtor, Ernest Loring Nichols. Ogden/Utah, 8-V-1905 - Las Vegas/Nev, 28-VI-1965], Sam Lanin [dtor, Samuel Charles Lanin. Philadelphia, 4-IX-1891 - Hollywood/Flor, 5-V-1977] i Roger Wolfe Kahn [sax/dtor/comp. Morristown/Nova Jer, 19-X-1907 - N.Y, 12-VII-1962]. Toca [1928-1933] amb Ben Pollack [bat/dtor, Benjamin Pollack. Chicago/Illin, 22-VI-1903 - Palm Spring/Cal, 7-VI-1971] i [1934-1938] amb Paul Whiteman [dtor, Paul Samuel Whiteman. Denver/Col, 28-III-1880 - Doylestown/Penn, 29-XII-1967]. Forma orquestra pròpia [1939-1946]. S'uneix al grup de Louis Armstrong [1947-1952]. Forma nou grup [1953-1954] amb els seus germans Norma Teagarden [pno, Norma Louise Teagarden. Vernon/Tex, 28-IV-1911 - ? 5-VI-1996] i Charles Teagarden [tpta. Vernon/Tex, 19-VII-1913 - Las Vegas/Nev, 10-XII-1984]. Gira per Europa [1957]. El seu estil interpretatiu segueix les petjades del d'Armstrong: canta més o menys com ell i trasllada al trombó els efectes de la trompeta. Al principi l'imità indirectament a través del trombonista Jimmy Harrison [tbó, James Henry Harrison. Louisville/Kent, 17-X-1900 - N.Y,

23-VII-1931]. Va enregistrar discs amb quasi tots els conjunts pels quals va passar i també amb Eddie Condon [guit/banjo, Albert Edwin Condon. Goodland, Ind, 16-XI-1904 - N.Y, 8-VIII-1973] *Mound City Blue Blowers*; Red Nichols [tpta/dtor, Ernest Loring Nichols. Ogden/Utah, 8-V-1905 - Las Vegas/Nev, 28-VI-1965] *Charleston Chasers*; 'Just Roll Along', 'Joe Venuti & Eddie Lang', 'All Stars', també amb Benny Goodman, Adrian Rollini, Bud Freeman, Bessie Smith, Bobby Hackett, Pee Wee Russell, etc. De la resta de la seua discografia cal esmentar: *Jazz Original* [1950]; *Big Jazz* [1955]; *This Is Teagarden* [1956]; *Swing Low Sweet Spiritual* [1957]; *Jack Teagarden Sextet Featuring Don Ewell* [1958, amb Don Ewell/pno]; *Dixieland* [1959]; *Portrait of Mr. T* [1961]; *Think Well of Me* [1962]; *100 Years from Today* [1963]; *Hollywood Bowl Concert* [1963] i *The Golden Horn of Jack Teagarden* [1964].

- 69 **'Eddie' Condon:** Nascut Albert Edwin Condon [Goodland/Indiana, 16 de novembre de 1904 - Nova York, 8 d'agost, 1973]. Guitarrista i intèrpret de banjo. Als quinze anys actua amb els 'Jazz Bandits', on comença a ser conegut. Condon toca l'ukelele i el banjo i freqüenta els músics de 'l'Austin High School', de Chicago, on hi eren 'Jimmy' McPartland [tpta/dtor, James Douglas McPartland. Chicago/Illin, 15-III-1907 - N.Y, 13-III-1991], 'Joe' Sullivan [pno, Joseph Michael O'Sullivan. Chicago/Illin, 4-XI-1906 - San Francisco/Cal, 13-X-1971], Frank Teschmacher [cnet/sax. Kansas City/Miss, 13-III-1906 - Chicago/Illin, 1-III-1932], 'Bud' Freeman [sax, Lawrence Freeman. Chicago/Illin, 13-IV-1906 - Chicago, 15-III-1991] i 'Gene' Krupa [bat, Eugene Bertram Krupa. Chicago/Illin, 15-I-1909 - N.Y, 16-X-1973] i enregistra amb ells [1927]. A Nova York [1928] actua per primera vegada amb 'Red' Nichols [tpta/dtor, Ernest Loring Nichols. Ogden/Utah, 8-V-1905 - Las Vegas/Nev, 28-VI-1965] i els 'Mound City Blue Blowers' i és contractat per treballar en clubs nocturns del Carrer 52; 'Onyx Club' [1935], 'The Famous Door' [1936] i 'Nick's' [1937] etc.. Obre el seu propi local nocturn al Greenwich Village [1946]: 'Condon's' i organitza diverses emissions televisives [1948]. L'apogeu del seu estil, i els antecedents biogràfics d'un artista precoç poden veure's referits al seu llibre *We called it music/Nosaltres l'anomenem música* [1947]. És autor de peces clàssiques de jazz modern: *Xina boy*, *Liza*, *Sugar* i *Nobody's sweetheart* i col·labora amb músics com 'Pee Wee' Russell [cnet, Charles Elworth Russell. San Luis/Mis, 27-III-1906 - Alexandria/Virg, 15-II-1969], 'Joe' Thomas [tpta, Joseph Lewis Thomas. Webster Grover/Miss, 24-VII-1909 - N.Y, 6-VIII-1984], Muggsy Spanier [tpta, Francis Joseph Spanier. Chicago/Illin, 9-XI-1906 - Sausalito/Cal, 12-II-1967], George Wetling George [bat, George Godfrey Wetling. Topeka/Kans, 28-XI-1907 - N.Y, 6-VI-1968], Bobby Hackett [tpta/guit, Robert Leo Hackett. Providence/Rhode Isl, 31-I-1915 - Chatham/Mass, 7-VI-1976], 'Joe' Marsala [cnet, Joseph Francis Marsala. Chicago/Illin, 4-I-1907 - St. Barbara/Cal, 4-III-1978], 'Miff' Mole [tbó/dtor, Irving Milfred Mole. Roosevelt/N.Y, 11-III-1898 - N.Y, 29-IV-1961] i Jack Teagarden [tbó, Weldon Leo Teagarden. Vernon/Tex, 20-VIII-1905 - N. Orleans, 15-I-1964]. De la seua discografia cal fer esment de: *The Town Hall Concerts Vol. 1-11* [1944-1945]; *Jam Session Coast to Coast / Jammin' At Condon's* [1953-1954]; *Bixieland / Treasury of Jazz* [1955-1956]; *Midnight In Moscow / The Roaring Twenties* [1958-1962] i *Confidentially, It's Condon* [1958].
- 70 **'Gene' Krupa:** Nascut Eugene Bertram Krupa [Chicago, 15 de gener de 1909 - Nova York, 16 d'octubre de 1973]. Bateria. Fill d'emigrants polonesos. Primers enregistraments [1927] amb el grup 'McKenzie and Condon's Chicagoans', amb Eddie Condon [guit/banjo, Albert Edwin Condon. Goodland, Ind, 16-XI-1904 - N.Y, 8-VIII-1973] i Red McKenzie ['tocador de pinta', William McKenzie. St. Louis/Missou, 14-X-1899 - N.Y, 7-II-1948]. Naixia "l'home de la bateria", el millor considerat al seu instrument durant més de trenta anys. Grava [1928] amb els 'Chicago Rhythm Kings' amb 'Miff' Mole [tbó/dtor, Irving Milfred Mole. Roosevelt/N.Y, 11-III-1898 - N.Y, 29-IV-1961], 'Bud' Freeman [sax, Lawrence Freeman. Chicago/Illin, 13-IV-1906 - Chicago, 15-III-1991] i 'Wingy' Manone [tpta/dtor, Joseph Matthews Mannone. Nova Orleans/Louis, 13-II-1900 - Las Vegas/Nev, 9-VII-1982]. En aquells anys sorgiren els primers solistes blancs de jazz com ara 'Muggsy' Spanier [tpta, Francis Joseph Spanier. Chicago/Illin, 9-XI-1906 - Sausalito/Cal, 12-II-1967] i el 'swing' es convertí en l'estil que millor s'ajustava a les improvisacions de Krupa. Toca i grava [1929] amb Fats Waller [pno/orgue/cantant/dtor, Thomas Waller. N.Y, 21-V-1904 - Kansas City, 15-IX-1943]. Acompanya [1930] Bix Beiderbecke [corneta, Leon Bismark Beiderbecke. Davenport/Iowa, 10-III-1903 - N.Y, 6-VIII-1931] i 'Red' Nichols [tpta/dtor, Ernest Loring Nichols. Ogden/Utah, 8-V-1905 - Las Vegas/Nev, 28-VI-1965]. Treballa [1931-1933] amb diverses orquestres comercials: Irving Aaronson [pno/dtor, Irving A. Aaronson. N.Y, 7-II-1895 - Hollywood/Cal, 10-III-1963], Russ Colombo [cantant/vlí/actor, Ruggiero Eugenio di Rodolfo Colombo. Camden/N. Jersey, 14-I-1908 - Los Angeles/Cal, 2-IX-1934], Mal Hallett [ví/sax/dtor, Malcolm Gray Hallett. Roxbury/Mass, ? 1896 - Boston/Mass, 20-XI-1952] i Buddy Rogers [actor/dtor/tbó, Charles Rogers. Olathe/Kan, 13-VIII-1904 - Rancho Mirage/Cal, 21-IV-1999]. Toca amb Bennie Goodman [cnet/dtor, Benjamin David Goodman. Chicago/Illin, 30-V-190 - N.Y, 13-VI-1986] amb qui enregistra, entre altres, el tema *Sing sing sing* [1935]. Forma la seua orquestra [1938-1943]. Decideix adoptar un estil més modern [1944-1951]. Torna a l'orquestra de Goodman [1953]. Obre una escola de bateries a Nova York [1954] i continua, sempre com a figura de primer ordre, sota la direcció de Goodman, al qual supleix de forma ocasional. Una de les seues últimes aparicions tingué lloc en el 'Festival de Jazz de Newport' [1973] on actuà amb Bennie Goodman/cnet, Teddy Wilson/pno i Lionel Hampton/vib. De la seua discografia cal assenyalar: *Drum Battle* [1952]; *Gene Krupa, Vol. 1 y 2* [1954]; *Krupa & Rich* [1955, amb Buddy Rich/bat]; *Hey...Here's Gene Krupa* [1957]; *Gene Krupa Plays Gerry Mulligan Arrangements* [1958, amb Gerry Mulligan/sax]; *Gene Krupa Story-Original Soundtrack* [1959]; *Burnin' Bea* [1962]; *Featuring Charlie Ventura* [1964, amb Charlie Ventura/sax]; *Gene Krupa's Sidekicks* [reedit, 1985]; *Gene's Solo Flight* [reedit, 1994]; *His Orchestra and the Jazz Trio* [reedit, 2003]; *Krupa Live* [reedit, 1996] i *His Orchestra and the Jazz Trio* [reedit, 2003].

Benny Goodman⁷¹ [c|net]. En Chicago també treballava Bix Beiderbecke⁷², que amb el seu lirisme com a cornetista era el contrapunt de l'estil trompetístic d'Armstrong.

- 71 **'Benny' Goodman:** Nascut Benjamin David Goodman [Chicago, 30 de maig de 1909 - Nova York, 13 de juny de 1986]. Clarinetista i director d'orquestra. Conegut com 'El rei del swing', és, juntament amb Glenn Miller [tbó] i Count Basie [pno], el màxim representant d'aquest estil de jazz. Director d'una de les Big band més populars de la seua època, desenvolupa la varietat 'més suau' del gènere anomenada 'sweet bands' i inicia la 'Era del Swing'. Una de les seues cançons més famoses fou *Sing, sing, sing* [1935] emprada en moltes bandes sonores, obres de teatre i musicals. Fill d'emigrants jueus polonesos, comença a tocar el clarinet als deu anys. Abandona l'escola als catorze per fer-se músic professional. Als 16 anys es va unir a la banda de 'Ben' Pollack [bat/dtor, Benjamin Pollack. Chicago/Illi, 22-VI-1903 - Palm Spring/Cal, 7-VI-1971], amb la qual va fer els seus primers enregistraments [1926]. Treballa a Nova York com a *freelance* en sessions d'enregistrament, espectacles radiofònics i en orquestres dels musicals de Broadway. Feu enregistraments amb el seu nom amb orquestres llogades, aconseguint grans èxits: *He's Not Worth Your Tears*, cantada [1931] per Scrappy Lambert [cantant, Harold Lambert. New Brunswick/N. Jers, 12-V-1901 - New Brunswick, 30-XI-1987]. Aconseguí gran èxit [1934] amb *Ain't Cha Glad?* cantada per Jack Teagarden [tbó, Weldon Leo Teagarden. Vernon/Tex, 20-VIII-1905 - N. Orleans, 15-I-1964]; *Riffin' the Scotch*, cantada per Billie Holiday [cantant, Eleanora Fagan Gough. Filadelfia, 7-IV-1915 - N.Y, 17-VII-1959]; *Ol' Pappy*, cantada per Mildred Bailey [cantant, Mildred Rinker. Tekoa/Wash, 27-II-1907 - Poughkeepsie/N.Y, 12-XII-1951] i *I Ain't Lazy, I'm Just Dreamin*, cantada també per Jack Teagarden. De la seua discografia cal esmentar: *Benny Goodman and the Giants of Swing* [1929]; *Sing, Sing, Sing* [1935]; *Roll 'Em, Vol. 1* [1937]; *The Famous 1938 Carnegie Hall Jazz Concert Vols. 1-3* [1938]; *Swingin' Down the Lane* [1939]; *Eddie Sauter Arrangements* [1940]; *Swing into Spring* [1941]; *Benny Goodman Sextet* [1944]; *Undercurrent Blues* [1947]; *The Famous 1938 Carnegie Hall Jazz Concert* [reedit, 1950]; *BG in Hi-Fi* [1954]; *The Benny Goodman Story Volume 1* [1955]; *The Great Benny Goodman* [1956]; *Peggy Lee Sings with Benny Goodman* [1957, amb Peggy Lee/cantant]; *In Stockholm 1959* [1959]; *Swing With Benny Goodman and His Orchestra* [1960]; *Benny Goodman in Moscow* [1962]; *The Best Of Benny Goodman* [1968]; *London Date* [1969]; *Benny Goodman Today* [1970]; *Pure Gold* [1975]; *Benny Goodman and His Orchestra* [1977]; *Benny Goodman Live at Carnegie Hall: 40th Anniversary Concert* [1978]; *Live! Benny Let's Dance* [1986]; *1935-1938* [reedit, 1998]; *1941-1955 His Orchestra and His* [reedit, 1999] i *Carnegie Hall: The Complete Concert* [reedited and remastered 2006].
- 72 **'Bix' Beiderbecke:** Nascut Leon Bismark Beiderbecke [Davenport/Iowa], 10 de març de 1903 - Nova York, 6 d'agost de 1931]. Cornetista. Considerat una de les primeres figures de la història del jazz i un gran innovador. Posseïa un espectacular i original estil d'improvisació. Influenciat per Nick LaRocca [corneta/tpta, Dominic James 'Nick' LaRocca. N. Orleans/Louisiana, 11-IV-1889 - N. Orleans/Louis, 22-II-1961], Beiderbecke estava disposat a fer-se músic de jazz, és per la qual cosa que hi és enviat pels seus pares [1921] a la acadèmia militar 'Lake Forest'. Fou expulsat i després d'un període de reflexió es feu músic de jazz. Beiderbecke era el corneta estrella dels 'Wolverines' [1923]. S'uneix [1924] a l'orquestra de Jean Goldkette [pno/dtor, John Jean Goldkette, Valenciennes/FRA, 18-III-1899 - Santa Barbara/Cal, 24-III-1962]. A Chicago [1925] apren a llegir música. Enregistra [1927] la seua obra mestra al piano: *In a Mist*, inspirat en Claude Debussy i també grava temes clàssics amb un grup menut encapçalat per 'Frank' Trumbauer [sax/fagot, Frankie 'Tram' Trumbauer. Carbondale/Illin, 30-V-1901 - Kansas City, 11-VI-1956] que inclou els seus grans 'solos' als temes: *Singin' the Blues*; *I'm Comin' Virginia* i *Way Down Yonder in New Orleans*. Signa un contracte amb l'orquestra de Paul Whiteman [dtor, Paul Samuel Whiteman. Denver/Col, 28-III-1880 - Doylestown/Penn, 29-XII-1967]. L'alcoholisme li creà molts problemes [1928]. Beiderbecke descansa i reapareix de tant en tant. És enviat a Davenport per poder recuperar-se [1929]. Realitza enregistraments menors [1930]. Beiderbecke tingué un atac de 'delírium tràmens' al seu apartament de Nova York [6-VIII-1931]. Sense cap persona al seu costat que li ajudara, morí als 28 anys. De la seua discografia cal fer esment de: *Bix Beiderbecke and The Wolverines* [1924]; *Volume 1: Singin' the Blues* [1927, reedit, 1990]; *Volume 2: At the Jazz Band Ball* [1927/1928]; *Bix and Tram* [1926-1929, reeditat] i *The Complete Okeh and Brunswick* [amb Bix Beiderbecke/corn, Frank Trumbauer/sax i Jack Teagarden/tbó [1924-1936]. Com a peces individuals cal afegir-hi: *Jazz me blues* [1924, amb 'The Wolverine Orchestra']; *Sunday* [1926, amb 'Jean Goldkette and his Orchestra']; *Singin' the blues* [1927, amb 'Frank Trumbauer and his Orchestra']; *San* [1928, amb 'Paul Whiteman and his Orchestra']; *Ol' man river* [1928, amb Bix Beiderbecke and his Gang]; *Futuristic rhythm* [1929, amb 'Frank Trumbauer and his Orchestra'] i *Barnacle Bill, the sailor* [1930, Hoagy Carmichael and his Orchestra].

- **Harlem: ciutatella del 'Duc'** [Jungle Style]

A part de Chicago i Kansas City, una altra ciutat que adquireix importància per al jazz als anys 20' és Nova York. Però allí les coses eren diferents. Molts dels músics de Chicago s'establirien a la ciutat dels gratacels fent d'ella un altre centre important del jazz.

Allí el jazz no predomina, sinó que, per contra, té una forta competència al Teatre Musical, les Varietats i, fins i tot, l'Òpera i la Música Clàssica.

El jazz, davant aquell front competencial, canvia de tàctica: es refugia als clubs del barri de Harlem i tracta d'accentuar el seu ganxo semblant *més negre*. Les seues orquestres subratllen la percussió i la música s'omple de sons exòtics. Es bateja a aquest corrent amb el nom de *Jungle Style* [Estil Jungla] i el seu principal creador és un elegant músic qui va dir de si mateix: '*... Heus ací el gran, el magnífic Duc d'Ellington!*': Duke Ellington⁷³.

Duke Ellington no està, ni de bon tros, només en Harlem. A l'igual que a Nova Orleans, sorgeix el jazz en cabarets, 'Honky Tonks' [cantines] i en les 'House Rent Parties', activitat

⁷³ **Duke Ellington:** Nascut Edward Kennedy 'Duke' Ellington a Washington D.C., 29 d'abril de 1899 - Nova York, 24 de maig de 1974]. Compositor, director i pianista. Son pare, James Edward Ellington, era majordom a la Casa Blanca. Comença a tocar [1919] amb diverses bandes de la zona de Washington D.C., però es trasllada permanentment a Nova York [1923] amb 'The Washingtonians', el quintet al que pertanyia i toquen al 'The Hollywood Club de Times Square'. *East St. Louis Toodle-oo* [1926] és un exemple del denominat estil 'jungle' [jungla]. Romanen 3 anys al 'The Cotton Club' de Harlem. Durant aquesta etapa [1929] el quintet tocava peces de George Gershwin al musical de Broadway *Show Girl* i actuen en diverses pel·lícules. Gires per Estats Units i Europa. Temes com *Mood Indigo* [1930] o *Sophisticated lady* [1933], van gaudir un notable èxit, marcant el començament d'una època daurada per a Ellington. Del quintet passaren a ser dotze músics. De meitat dels 40' endavant, les composicions van ser més formals i de major alè temàtic: *Black, Brown and Beige* [1944]; *Frankie and Johnnie* [1945] o *Deep South Suite* [1946]. També enregistra temes escrits pels seus companys de banda com ara *Caravan* i *Perdido* compostades per Juan Tizol [tbó/comp, Juan Tizol Martínez. Vega Baja/PR, 22-I-1900 - Inglewood/Cal, 23-IV-1984]. Col·labora [des de 1941] amb el compositor, arranjador i pianista 'Billy' Strayhorn [pno/arranj, William Thomas Strayhorn. Dayton/Ohio, 29-XI-1915 - N.Y., 31-V-1967]. Malgrat la revolució 'Be bop', Ellington romangué lleial a la seua concepció d'entendre la música, tot i que afegí a la banda músics conceptualment més moderns com ara Johnny Hodges [sax, Johnny Cornelius Hodges. Cambridge/Mass, 25-VII-1906 - N.Y., 11-V-1970] o Cootie Williams [tpta, Charles Melvin Williams. Mobile/Alab, 10-VII-1911 - N.Y., 15-IX-1985]. El 'Festival de Jazz de Newport' [1956] portà de nou la fama a 'The Washingtonians'. Composa bandes sonores de les pel·lícules *Anatomy of a murder* [Otto Preminger, 1959] i *Paris Blues* [Martin Ritt, 1960]. Als anys 60', Duke Ellington compona peces de música litúrgica: *In the beginning of God* [1965]. També grava amb músics més joves i de reconegut talent com ara John Coltrane [sax/comp, John William Coltrane. Hamlet/Carolina N, 23-IX-1926 - Huntington Hospital/Long Island/N.Y., 17-VII-1967], Max Roach [bat/comp, Maxwell Lemuel Roach. New Land/Car. N, 10-I-1924 - N.Y., 16-VIII-2007] o Charlie Mingus [cb/comp/arranj, Charles Mingus Jr. Nogales/Ariz, 22-IV- 1922 - Cuernavaca/MÈX, 5-I-1979]. Al morir Ellington, el seu fill, Mercer Ellington [tpta/dtor, Mercer Kennedy Ellington. Washington, 11-III-1919 - Copenhagen/DIN, 8-II-1996], va prendre el relleu. Doctor Honoris causa per les Universitats de Howard [1963] i Yale [1967], a més de la Medalla Presidencial de l'Honor [1969]. Membre de 'l'Institut Nacional de les Arts i les Lletres' d'Estats Units [1970] i primer músic de jazz membre de la 'Real Acadèmia de la Música de Estocolm'. Hi és considerat [al costat d'Armstrong i Parker] com un dels més importants i influents compositor de la història del Jazz. El nombre d'obres per ell escrites poden arribar fins a 5.000 peces. De la seua discografia cal assenyalar: *Take the 'A' Train* [1941]; *Black, Brown and Beige* [1944]; *Masterpieces by Ellington* [1950]; *Ellington Uptown* [1953]; *Ellington at Newport* [1957]; *Black, Brown and Beige* [1958]; *Newport 1958* [1958]; *Anatomy of a Murder* [1959]; *Duke Ellington: Three Suites* [1960]; *Money Jungle* [1962]; *Duke Ellington Meets Coleman Hawkins* [1962, amb Coleman Hawkins/sax]; *Duke Ellington and John Coltrane* [1962, amb John Coltrane/sax]; *Ella Fitzgerald in Concert* [1966, amb Ella Fitzgerald/cantant]; *Sacred Music* [1966]; *Ellington '66* [1965]; *...And His Mother Called Him Bill* [1968] i *The Ellington Suites* [reedit, 1976].

molt popular al barri en la qual els assistents paguen cadascun la seua part per a poder beure, ballar i pagar els músics.

- **Jazz clàssic**

No tot el jazz dels anys 20' pot descriure's com a *nova orleans* o *dixieland*.

Els anys 20' van ser musicalment molt rics, amb les bandes de ball influenciades pel jazz i un gradual èmfasi als 'solos', tot just al contrari de les improvisacions col·lectives dels estils anteriors. Gran part de la música dels anys 20' es pot descriure com *jazz clàssic* [precursor del swing] i on serien capdavanters Louis Armstrong, Bix Beiderbecke, Jelly 'Roll' Morton, James P. Johnson i Bessie Smith⁷⁴.

- **Dixieland**

És un estil que se superposa amb el de *nova orleansi* el *jazz clàssic*. També es coneix com *Chicago jazz* perquè es va desenvolupar en gran part a Chicago als anys 20'.

Típicament, el marc inclou una improvisació col·lectiva durant el primer cor del tema, seguida per 'solos' individuals amb acompanyament dels altres instruments. El tancament ho fan tots els instruments interpretant el tema 'a unis' i una *coda* de 4 compassos ['break'] del baterista a la qual respon la resta de la banda. A destacar: Louis Armstrong, Jack Teagarden, Eddie Condon, Kid Ory, 'Pee Wee' Russell, Barney Bigard, Edmund Hall,

⁷⁴ **'Bessie' Smith**: Nascuda sota el nom d'Elizabeth Smith [Chattanooga/Tennessee, 15 d'abril de 1894 - Clarksdale/Mississipí, 26 de setembre de 1937]. Cantant de blues. Considerada la millor intèrpret de blues del seu temps i una de les primeres figures de tota la història del vertader jazz. Descoberta [1917] en un club de Selma/Alabama per Frank Walker de la discogràfica 'Columbia'. Aconsegueix fama a tot el sud i litoral est dels Estats Units [1920]. Smith arribà a ser l'actriu negra millor pagada del seu temps. Grava al costat de Louis Armstrong [tpta/cantant/dtor, Louis Daniel Armstrong. Nova Orleans/Louis, 4-VIII-1901 - Corona-Queens/N.Y, 6-VII-1971], James P. Johnson [pno/comp, James Price Johnson. New Brunswick/N. Jersey, 1-II-1894 - N.Y, 17-XI-1955], 'Joe' Smith [tpta, Joseph Emory Smith. Ripley/Ohio, 28-VI-1902 - N.Y, 2-XII-1937] i Fletcher Henderson [pno/dtor/comp, Fletcher Hamilton Henderson, Jr. Cuthbert/Georgia, 18-XII-1897 - N.Y, 28-XII-1952]. Amb Armstrong grava el tema *St. Louis Blues*, epítom del 'blues clàssic' i on cal destacar l'equilibri existent entre la interpretació vocal i el 'solo' de corneta d'Armstrong. Protagonitza [1929] el curtmetratge *St. Louis Blues* on canta la cançó amb els membres de l'orquestra de Fletcher Henderson i el cor de Hall Johnson [comp espirituals, Francis Hall Johnson. Athens/Georg, 12-III-1888 - N.Y, 30-IV-1970]. Fracassa a Broadway amb el musical *Pansy*. Smith tenia una veu expressiva i posava tal delicadesa i art en la interpretació dels blues que mantenia en suspens l'ànim del públic fent-lo riure o plorar. Cal destacar la seua mímica [complement eficaç] i les passes de ball a l'hora d'acompanyar les seues interpretacions. Com que els gustos dels oients canviaren, el declivi de Bessie Smith anà en augment fins el punt d'acabar venent tabac pels bars i cafés. La seua mort fou tràgica quan va patir un accident automobilístic. Portada a l'hospital més proper, li negaren l'assistència al no acceptar persones negres com a malalts. Quan li trobaren altre hospital [Afro-Hospital de Clarksdale/Mississipí] ja hi era morta.

Baby Dodds, Ray Bauduc, Paul Barbarin, Bud Freeman, Red Allen, Doc Cheatham⁷⁵ i Wild Bill Davidson.

La mobilització dels negres del sud dels Estats Units [cercant millors condicions econòmiques] també va contribuir per a que els músics de jazz isqueren de Nova Orleans cap a altres ciutats del nord i oest i, a principis dels anys 20', Chicago es convertirà en el centre del jazz.

Quan Armstrong es va unir a la banda de Fletcher Henderson a Nova York [1924] va descobrir que els músics novaiorquesos, encara que tècnicament superiors, amb freqüència tocaven amb *'stacatto'* i sense l'emoció dels blues. Armstrong, amb els seus 'solos' dramàtics i explosius en la banda de Henderson, va tenir una immensa influència al canviar la manera de frassejar les intervencions solírtiques, obrint així nous camins d'improvissació.

Es pot afirmar que Louis Armstrong va ser el principal responsable, tot i que és probable que haguera ocorregut eventualment, del canvi d'èmfasi del jazz pel que pertoca

75 **'Doc' Cheatham:** Nascut Adolphus Anthony Cheatham [Nashville/Tennessee, 13 de juny de 1905 - Washington, 2 de juny de 1997]. Trompetista, cantant i director d'orquestra. Abandona els estudis per a ser farmacèutic [des de llavors amb el malnom 'Doc']. Cheatham s'inicia en la música amb el saxòfon. La seua manera de tocar la trompeta no fou gens reconeguda com llavors els grans de l'instrument, però cap als anys 60' i 70' va gaudir d'una gran consideració per part dels trompetistes més joves. Influències de Henry Busse [tpta, Henry Busse Sr. Magdeburg/RFA, 19-V-1894 - Memphis/Tenn, 23-IV-1955] i Johnny Dunn [tpta/dtor, Memphis/Tenn, 19-II-1897 - París/FRA, 20-VIII-1937]. Acompanya 'Bessie' Smith [cantant, Elizabeth Smith. Chattanooga/Tenn, 15-IV-1894 - Clarksdale/Miss, 26-IX-1937] i Clara Smith [cantant. Spartanburg County/Car. S, 1894 - Detroit/Mich, 2-II-1935]. Cheatham toca a la 'Albert Wynn's Band' [substituint Louis Armstrong al 'Vendome Theater'] i enregistra amb el saxo soprano amb 'Ma' Rainey [cantant, Gertrude Malissa Nix Pridgett. Alabama, 26-IV-1886 - Rome/Georgia, 22-XII-1939]. Toca [1927] amb Bobby Lee, Wilber De Paris [tbó/dtor. Crawfordsville/Ind, 11-II-1900 - N.Y, 3-I-1973], 'Chick' Webb [perc/dtor, William Henry Webb. Baltimore/Mary, 10-II-1909 - Baltimore/Mary, 16-VI-1939] i amb la 'Sam Wooding's Band' amb la qual vingué a Europa [pno/comp/dtor, Samuel David Wooding. Filadèlfia/Penn, 17-VI-1895 - N.Y, 1-VIII-1985]. De nou als Estats Units [1939], toca amb els 'McKinney's Cotton Pickers'. Trompeta solista [1932-1939] a la banda de 'Cab' Calloway [cantant/dtro, Cabell Calloway III. Rochester/N.Y, 25-XII-1907 - Cokebury Village/Delaware, 18-XI-1994]. A la dècada dels 40', treballa amb 'Benny' Carter [sax, Bennett Lester Carter. N.Y, 8-VIII-1907 - Los Angeles/Cal, 13-VII-2003], Teddy Wilson [pno/dtor, Theodore Shaw Wilson. Austin/Tex, 24-XI-1912 - New Britain/Conn, 31-VII-1986], Fletcher Henderson [pno/dtor/comp, Fletcher Hamilton Henderson, Jr. Cuthbert/Georgia, 18-XII-1897 - N.Y, 28-XII-1952], Claude Hopkins [pno, Claude Driskett Hopkins. Alexandria/Virg, 24-VIII-1903 - Bronx/N.Y, 19-II-1984] i 'Eddie Heywood Sextet' [pno, Edward Heywood Jr. Atlanta/Georg, 4-XII-1915 - Miami/Flor, 2-I-1989] acompanyant Billie Holiday [cantant, Eleanora Fagan Gough. Filadèlfia, 7-IV-1915 - N.Y, 17-VII-1959]. Després de la II Guerra Mundial, toca amb bandes de música llatina de Nova York [Pérez Prado, Marcelino Guerra, Herbie Mann, Ricardo Ray, Machito i d'altres]. Forma la seua banda [des de 1960] i fa una gira amb Benny Goodman. Toca sovint [fins 1997] en duo amb Sammy Price [pno, Samuel Blythe Price. Honey Grove/Tex, 6-X-1908 - N.Y, 14-IV-1992]. Li fou lliurat [1996] un 'Premi Grammy' pel seu disc *Doc Cheatham and Nicholas Payton*. 'Doc' Cheatham continuà tocant fins 2 dies abans de la seua mort quan hi era a punt de complir 92 anys. De la seua discografia cal assenyalar: *Shorty and Doc* [1961, amb Shorty Baker/tpta]; *Adolphus Doc Cheatham* [1973]; *Hey Doc!* [1975]; *Doc and Sammy* [1976]; *Black Beauty* [1979]; *I've Got a Crush on You* [1982]; *Too Marvelous for Words* [1982]; *The Fabulous Doc Cheatham* [1983]; *At the Bern Jazz Festival* [1985]; *Tribute to Billie Holiday* [1987]; *Dear Doc* [1988]; *Tribute to Louis Armstrong* [1988]; *Echoes of New Orleans* [1992]; *The Eighty-Seven Years of Doc Cheatham* [1993]; *Duets and Solos* [1995]; *Mood Indigo: A Memorial* [1997]; *At the Vineyard on a Cold Sunday in January* [reedit, 1999]; *Doc Cheatham and Sammy Price in New Orleans with Lars Edegran's Jazz Band* [1988/reedit, 2011] i *Live in New York 1985 with George Kelly* [1985, amb George Kelly/sax, reedit, 2013].

a la l'improvisació col·lectiva vers a 'solos individuals', cosa que va ajudar en gran manera a la creació del swing.

A la dècada dels 20', el jazz va començar a influir a les orquestres de ball i fins els conjunts més comercials van començar a tenir 'solos' curts i seccions rítmiques sincopadas.

L'espectacular sèrie d'enregistraments de Louis Armstrong amb els seus 'Hot Five' i 'Hot Seven' va inspirar a altres músics a créixer i al mateix temps va popularitzar el cant en 'scat' [manera relaxada de frasejar vocalment les cançons] la qual cosa influencià Bing Crosby i a altres futurs cantants. Músics com el cornetista Bix Beiderbecke [qui tenia un so menys càlid que el d'Armstrong]; el pianista Jelly 'Roll' Morton, ara com solista adés el seu grup 'Red Hot Peppers'; el pianista James P. Johnson; el compositor i arranador Duke Ellington i l'emergent saxo tenor Coleman Hawkins, es van transformar en importants forces en el món del jazz.

Apareixen compositors nous que poc tenen a veure amb l'estil jazzístic però la importància i influència dels seus temes [millorada amb el pas dels anys] obrí nous ponts al ser considerats com a estàndards del gènere. És el cas de 'Hoagy' Carmichael⁷⁶.

Durant la segona meitat de la dècada dels 20', les orquestres amb major nombre de músics i amb base en el jazz es van fer populars i 'la improvisació col·lectiva' que distingia l'estil *dixieland* es va trobar fora de moda i restringida a grups menuts.

Un altre dels efectes de la depressió [1929] fou el desplaçament del *dixieland* quasi completament durant més de 10 anys. El públic no volia recordar-se de l'època desenfrenada dels anys 20' i per algú temps va preferir les balades i la música de ball. No obstant això, quan –sobtadament- es feu famós Benny Goodman [1935], una nova

⁷⁶ **'Hoagy' Carmichael**: Nascut Hoagland Howard Carmichael [Bloomington/Indiana, 22 de novembre de 1899 - Palm Spring/Califòrnia, 27 de desembre del 1981]. Compositor, cantant, actor i pianista. Considerat un dels grans compositors de la cançó popular dels Estats Units. Fou advocat per poc temps. Compon *Riverboat Shuffle* enregistrada per a 'Bix and the Wolverines' [1924] i es converteix en un èxit 'dixieland'. Grava [1927] per a Paul Whiteman [dtor, Paul Samuel Whiteman. Denver/Col, 28-III-1880 - Doylestown/Penn, 29-XII-1967]. A Chicago coneix Louis Armstrong [tpa/cantant/dtor, Louis Daniel Armstrong. Nova Orleans/Louis, 4-VIII-1901 - Corona-Queens/N.Y, 6-VII-1971] mitjançant el seu admirat corneta Bix Beiderbecke [corneta, Leon Bismark Beiderbecke. Davenport/Iowa, 10-III-1903 - N.Y, 6-VIII-1931]. Armstrong gravaria més endavant el tema de Carmichael *Rockin' Chair*. Enregistra a Richmond [1927] la seua cançó més famosa: *Star Dust* [rebatjada anys després com *Stardust*] i que fou enregistrada [1931] per Bing Crosby [cantant/actor, Harry Lillis Crosby. Tacoma/Wash, 3-V-1903 - Madrid, 14-X-1977]. Comença la seua col·laboració [1933] amb el lletrista Johnny Mercer als temes: *Thanksgiving*, *Moon Country* i *Lazybones*. Actua com a actor secundari [1935]. Entre les seues cançons cal destacar: *Stardust*, *Georgia on My Mind* [èxit de Ray Charles al 1960], *Up the Lazy River*, *Rockin' Chair*, *The Nearness of You*, *Heart and Soul*, *In the Cool*, *Cool*, *Cool of the Evening*, *Skylark* i *Nova Orleans*. Grava amb una big band [1956] encapçalada per Art Pepper [sax, Arthur Edward Pepper, Jr. Gardena/Cal, 1-IX-1925 - Los Angeles/Cal, 15-VI-1982]. Té publicades dues autobiografies: *The Stardust Road* [1946] i *Sometimes I Wonder* [1965].

generació va demostrar que el que li interessava era fer el que fora per tal d'ignorar *la depressió* i passar-lo bé ballant amb orquestres de *swing*.

- ***El Swing apareix a Kansas City***

A la fi de la dècada dels 20' [1929] es produeix un 'crack' financer que llança a l'atur i la misèria a milions de ciutadans nord-americans.

D'altra banda és abolida l'anomenada 'Llei Seca', i amb aquestes dues circumstàncies i la conversió de molts dels 'gànsters' més famosos en 'honestos homes de negocis', Chicago deixa de ser la capital de moltes coses; entre elles del jazz.

A la dècada dels 30', altra ciutat [Kansas City] pren el relleu.

Que haja estat aquesta ciutat la que es transformara en el centre del jazz durant en aquells moments té sentit just per la seua situació geogràfica: tot just al centre dels Estats Units, és un encreuament de camins per a tothom, inclosos els músics.

La música que allí s'elabora té un nom: *Swing*.

Al 1935, la paraula *swing* adquireix una gran popularitat, tant que arriba a crear 'un estil'.

Ningú sap amb certesa què significa exactament.

La traducció del verb anglès ens remet a la imatge del nedador que dóna una braçada, a la suavitat i ritme d'aqueix moviment.

Swing, verb irregular:

- *Engrunsar-se - balancejar-se - fer oscil·lar - bascular*
- Música: *ritme agradable - moviment - viratge*
- *Moviment - oscil·lació*
- *Swinging* [adjectiu]: *amb molta marxa - vaivé*

No obstant això el terme *swing* i quan parlem de jazz, és una mica particular, quasi exclusivament del músic negre. Una mica similar al 'follet' [cast: 'duende'] del flamenc.

- ***L'era de les Big-Band***

Durant la dècada dels anys 20' va haver-hi grups de jazz que van començar a tocar *tot seguint el model de les bandes de balls de societat*, es van anomenar Big-Bands. Van ser tan populars en les dècades dels 30' i 40' que aquest període es coneix com l'*Era del Swing*.

Un dels aspectes més importants en el naixement de l'*Era del Swing* va ser un canvi en el ritme que suavitzava els compassos en 2 temps de l'estil Nova Orleans utilitzant un compàs més fluid; 'de 4 temps'.

Els músics també van desenvolupar l'ús d'estructures melòdiques curtes [anomenades 'riffs'] amb pautes de 'pregunta i resposta'. Per facilitar aquest procediment les orquestres es van dividir en seccions instrumentals, cadascuna amb els seus propis 'Riffs', donant l'oportunitat als músics perquè tocaren sols o improvisacions extenses.

El desenvolupament de les Big-Bands com a mitjà jazzístic es va deure en gran part a Duke Ellington i a Fletcher Henderson⁷⁷.

Henderson i el seu arranador, Don Redman⁷⁸, van contribuir a la introducció de les partitures escrites en la música de jazz, encara que també van intentar captar la qualitat

⁷⁷ **Fletcher Henderson:** Nascut Fletcher Hamilton Henderson, Jr. [Cuthbert/Geòrgia, 18 de desembre de 1897 - Nova York, 28 de desembre de 1952]. Pianista, director d'orquestra, arranador i compositor. Henderson fou molt significatiu per al desenvolupament de les big band que tocaven 'swing'. Fletcher treballa com a pianista acompanyant Ethel Waters [cantant/actriu. Chester/Penn, 31-X-1896 - Califòrnia, 1-IX-1977]. Forma la seua banda [1922] amb arranjaments influenciats per Paul Whiteman [dtor, Paul Samuel Whiteman. Denver/Col, 28-III-1880 - Doylestown/Penn, 29-XII-1967], però compta amb 'Don' Redman [1922-1927] com a arranador [comp/arranj/dtor/cantant/clinet/sax, Donald Matthews Redman. Piedmont/Virg, 29-VII-1900 - N.Y, 30-XI-1964]. Entre els músics que passaren per la seua orquestra cal destacar Henry 'Red' Allen [tpta/cantant, Henry Allen. Algiers/Luis, 7-I-1908 - N.Y, 17-IV-1967], 'Joe' Smith [tpta, Joseph Emory Smith. Ripley/Ohio, 28-VI-1902 - N.Y, 2-XII-1937], Rex Stewart [tpta, Rex William Stewart, Jr. Philadelphia/Penn, 22-II-1907 - Los Angeles/Cal, 7-IX-1967], Tommy Ladnier [tpta, Thomas James Ladnier. N. Orleans/Louis, 28-V-1900 - N.Y, 4-VI-1939], 'Doc' Cheatham [tpta/cantant/dtor, Adolphus Anthony Cheatham. Nashville/Tenn, 13-VI-1905 - Washington DC, 2-VI-1997] i 'Roy' Eldridge [trpta/cantant, David Roy 'Little Jazz' Eldridge. Pittsburg/Penn, 30-I-1911 - Valley Stream/N.Y, 26-II-1989]; Coleman Hawkins [sax, Coleman Randolph 'Bean' Hawkins. Saint-Joseph/Missou, 21-XI-1904 - N.Y, 19-V-1969], Buster Bailey [clinet/sax, William C. Bailey. Memphis/Tenn, 19-VII-1902 - N.Y, 12-IV-1967], Benny Carter [sax, Bennett Lester Carter. N.Y, 8-VIII-1907 - Los Angeles/Cal, 13-VII-2003] i 'Chu' Berry [sax, Leon Berry. Wheeling/Virg, 13-IX-1910 - Conneaut/Ohio, 30-X-1941]. El seu germà Horace [pno/dtor, Horace W. Henderson-germà de Fletcher. Cuthbert/Georg, 22-XI-1904 - Denver/Color, 29-VIII-1988] deixa la banda i comença una carrera com a pianista. Fletcher Henderson feu arranjaments per a altres bandes tan o més famoses que la seua: 'Teddy' Hill [sax/manager, Theodore Hill. Birmingham/Alab, 7-XII-1909 - Cleveland/Ohio, 19-V-1978], Isham Jones [sax/dtor. Dalton/Iowa, 31-I-1894 - Florida, 19-X-1956] i, per a la més famosa de totes: l'orquestra de Benny Goodman. De fet, dissolta la seua banda, Henderson entra com a pianista i arranador a la 'Goodman's Orchestra' [1939]. Intenta formar de nou la seua banda però acaba tornant a acompanyar [1948-1949] Ethel Waters [cantant/actriu. Chester/Penn, 31-X-1896 - Los Angeles/Cal, 1-IX-1977]. Patí un atac [1950] del qual restà parcialment paralític, la qual cosa impedí que tornara a tocar el piano. De la seua discografia cal fer esment de: *Copenhagen* [1924]; *The Stampede* [1926]; *The Henderson Stomp* [1926]; *Saint Louis Shuffle* [1927]; *King Porter Stomp* [1928]; *Sugar Foot Stomp* [1931]; *Hocus Pocus* [1934]; *Christopher Columbus* [1936]; *Stealin' Apples* [1936]; *The Indispensable Fletcher Henderson* [1927-1936]; *First Impressions 1924-1931 Vol. 1*; *Swing's the Thing 1931-1934 Vol. 2*; *A Study in Frustration* [reedit, 1961] i *Ken Burns Jazz: Fletcher Henderson* [reed, 2000].

⁷⁸ **'Don' Redman:** Nascut Donald Matthews Redman [Piedmont, Virginia Occidental, 29 de juliol de 1900 - Nova York, 30 de novembre de 1964]. Arranador, compositor, director d'orquestra, cantant, clarinetista, oboïsta i saxofonista estadounidenc de *jazz tradicional* i *swing*. Fa arranjaments [1928] per a Louis

d'imporvisació que caracteritzava la música dels conjunts reduïts. Al cap i a la fi, tenien la col·laboració de solistes molt dotats, com ara el saxofonista tenor Coleman Hawkins.

Al llarg dels anys 20', Ellington va dirigir una banda al Cotton Club de Nova York. Continuar dirigint la seua orquestra fins a la seua mort [1974] i va compondre peces de concert, coloristes i experimentals, amb una durada que podia anar dels tres minuts de *Koko* [1940] als seixanta minuts de *Black, Brown and Beige* [1943], així com els temes *Solitude* i de *Sophisticated Lady*. La música d'Ellington [més complexa que no la de Henderson] va fer de la seua orquestra un conjunt conegut, amb solos escrits especialment per a instruments i músics determinats.

Altres bandes en la tradició d'Ellington i Henderson van ser les encapçalades per Jimmie Lunceford⁷⁹, Chick Webb⁸⁰ i Cab Calloway⁸¹. Ellington comptà amb l'ajut excel·lent de Billy

Armstrong [tpa/cantant/dtor, Louis Daniel Armstrong. Nova Orleans/Louis, 4-VIII-1901 - Corona-Queens/N.Y, 6-VII-1971]; Paul Whiteman [dtor, Paul Samuel Whiteman. Denver/Col, 28-III-1880 - Doylestown/Penn, 29-XII-1967]; 'Ben' Pollack [bat/dtor, Benjamin Pollack. Chicago/Illin, 22-VI-1903 - Palm Spring/Cal, 7-VI-1971]; Isham Jones [sax/dtor. Coalton/Iowa, 31-I-1894 - Hollywood/Flor, 19-X-1956] i per a 'Bing' Crosby [cantant/actor, Harry Lillis Crosby. Tacoma/Wash, 3-V-1903 - Madrid -mentre jugava al golf- 14-X-1977], a més de col·laborar en enregistraments amb 'Fats' Waller [pno/orgue/cantant/dtor, Thomas Waller. N.Y, 21-V-1904 - Kansas City, 15-IX-1943] i Billie Holiday [cantant, Eleanora Fagan Gough. Filadelfia, 7-IV-1915 - N.Y, 17-VII-1959]. Treballa amb Count Basie [dtor/pno, William James Basie. Red Bank/N. Jers, 21-VIII-1904 - Hollywood/Cal, 26-IV-1984]; Jimmie Lunceford [dtor/sax, James Melvin Lunceford. Fulton/Miss, 6-VI-1902 - Seaside/Oreg, 13-VII-1947]; 'Cab' Calloway [cantant/dtro, Cabell Calloway III. Rochester/N.Y, 25-XII-1907 - Cokebury Village/Delaware, 18-XI-1994] i 'Jimmy' Dorsey [clinet/sax/trpta/comp, James Francis Dorsey. Shenandoah/Penn, 29-II-1904 - N.Y, 12-VI-1957]. 'Don' Redman va pertànyer als grups: Babs Gonzales And His Orchestra, Billie Holiday And Her Orchestra, Clara Smith And Her Jazz Trio, Don Redman All Stars, Don Redman And His Orchestra, Louis Armstrong And His Orchestra, Louis Armstrong And His Savoy Ballroom Five, McKinney's Cotton Pickers, Perry Bradford Jazz Phools, The Chocolate Dandies i The Little Chocolate Dandies. De la seua discografia cal esmentar: *1931-1933* [reedit, 1990 amb McKinney's Cotton Pickers]; *1936-1939* [reedit, 1994 amb McKinney's Cotton Pickers]; *Doin' the New Lowdown* [reedit, 1994]; *A Study in Frustration* [1961, amb Fletcher Henderson/dtor] i *Wrappin' It Up* [amb Fletcher Henderson/dtor, reedit, 2005].

79 'Jimmie' Lunceford: Nascut James Melvin Lunceford [Fulton/Mississippi, 6 de juny de 1902 - Seaside/Oregon, 13 de juliol de 1947]. Director d'orquestra i saxofonista. Estudia música amb Wilberforce J. Whiteman, pare del director Paul Whiteman. Tocava saxo, clarinet, guitarra, flauta i trombó. Toca [1924-1926] amb Elmer Snowden [banjo/dtor, Elmer Chester Snowden. Baltimore/Mary, 9-X-1900 - Philadelphia/Penn, 14-V-1973] i Wilbur Sweatman [clinet/dtor, Wilbur Coleman Sweatman. Brunswick/Missou, 7-II-1882 - N.Y, 9-III-1961]. Crea la seua orquestra [1927]: 'Chickasaw Syncopators'. Actua al 'Cotton Club' de Harlem [1934] sent considerat un dels millors grups de l'època, digne de revaloritzar amb els de 'Bennie' Goodman [clinet/dtor, Benjamin David Goodman. Chicago/Illin, 30-V-190 - N.Y, 13-VI-1986], 'Duke' Ellington [dtor/pno/comp/arranj, Edward Kennedy Ellington. Washington D.C., 29-IV-1899 - N.Y, 24-V-1974] i 'Count' Basie [dtor/pno, William James Basie. Red Bank/N. Jers, 21-VIII-1904 - Hollywood/Cal, 26-IV-1984]. Els seus arranjadors eren Sy Oliver [tpa/dtor, Melvin Oliver. Battle Creek/Mich, 17-XII-1910 - N.Y, 28-V-1988] i Willie 'The Lion' Smith [pno/comp, William Henry Joseph Bonaparte Bertholoff Smith. Goshen/N.Y, 23-XI-1893 - N.Y, 18-IV-1973]. La seua orquestra fou una de les millors de 'l'estil Clàssic del Jazz' i es caracteritzà per l'antiga forma de tocar anomenada 'Two beat', en la que el grup rítmic només accentua els temps 1r i 3r. En oposició al 'Four beat', més modern, en el qual es marquen els quatre temps. A l'orquestra de Lunceford tocaren, per primera vegada, la guitarra elèctrica. Fou Eddie Durham [guit. San Marcos/Tex, 19-VIII-1906 - N.Y, 6-III-1987]. Des de la fundació de l'orquestra [fins 1945], la banda enregistra gran quantitat de discs per als registres Decca i Majestic. Mort Lunceford, Ed Wilcox [pno/arranj, Edwin Felix Wilcox. Method/Car-Nord, 27-XII-1907 - N.Y, 29-IX-1968] intentà mantenir el seu prestigi, ajudat amb nous arranjaments de Sy Oliver. Seguidors de 'l'estil Lunceford' van ser les bandes de Sonny Dunham [tpa/dtor, Elmer Lewis Dunham. Brockton/Mass, 16-XI-1911 - ? 9-VII-1990], Sonny Burke [pno/dtor, Joseph Francis Burke. Scranton/Penns, 22-III-1914 - Santa Monica/Cal, 31-V-1980], 'Tommy' Dorsey [tbó/dtor, Thomas Francis Dorsey, Jr. Shenandoah/Penn, 19-XI-1905 - Greenwich/Conn, 26-XI-1956], Billy May [tpa/comp, Edward William May Jr. Pittsburgh/Penns, 10-XI-1916 - San Juan Capist/Cal, 22-I-2004] i Erskine Hawkins [tpa/dtor, Erskine Ramsay Hawkins. Birmingham/Alab, 26-VII-1914 - Willingboro/Nova Jers, 11-XI-1993].

Strayhorn⁸², músic d'una capacitat extraordinària i amb un concepte força innovador pel que feia a la tímbrica de la big band.

- 80 **'Chick' Webb:** Nascut William Henry Webb [Baltimore, Maryland, 10 de febrer de 1909 - 16 de juny de 1939]: Percussionista i director d'orquestra. De menut, patí de tuberculosi en la columna vertebral tot deixant-lo baix d'estatura i una mica deformat. Aprengué a tocar la bateria. Als quinze anys marxà a Nova York i tocà al grup d'Edward Mac Dowell [pno/comp, Edward Alexander MacDowell. N.Y., 18-XII-1860 - N.Y., 23-I-1908]. Comença actuacions amb el seu grup al 'Savoy Ballroom' de Harlem. Només les bandes de Duke Ellington [dtor/pno/comp/arranj, Edward Kennedy Ellington. Washington D.C., 29-IV-1899 - N.Y., 24-V-1974] i Fletcher Henderson [pno/dtor/comp, Fletcher Hamilton Henderson, Jr. Cuthbert/Georgia, 18-XII-1897 - N.Y., 28-XII-1952] superaven el conjunt de Webb, qui llavors fou considerat com el millor bateria en el seu estil. Per la seua banda passaren Taft Jordan [tpta, James Taft Jordan. Florence/Carol-Sud, 15-II-1915 - N.Y., 1-XII-1981] i 'Bobby' Stark [tpta. N.Y., 6-I-1906 - N.Y., 29-XII-1946], 'Sandy' Williams [trombó, Alexander Balos Williams. Summerville/Carol-Sud, 24-X-1906 - N.Y., 25-IV-1991] i 'Benny' Carter [sax, Bennett Lester Carter. N.Y., 8-VIII-1907 - Los Angeles/Cal, 13-VII-2003]. Contractà [1937] el mateix 'Dizzy' Gillespie [tpta/comp/cantant, John Birks Gillespie. Cheraw/Carolina S, 21-X-1917 - Englewood/N. Jersey, 6-I-1993]. L'arranjador de la banda era Edgard Sampson [comp/sax, Edgar Melvin Sampson. N.Y., 31-X-1907 - Englewood/N.Jers, 16-I-1973] qui contribuí a fer que l'orquestra triomfara amb composicions originals com ara *Stompin' at the Savoy* i *Don't be that way*. Primeres gravacions de la banda [1931]. Webb descobreix [1934] Ella Fitzgerald [cantant, Ella Jane Fitzgerald. Newport News/Virg, 25-IV-1917 - Beverly Hills/Cal, 15-VI-1996] en un concurs d'aficionats. L'estil de Webb va influir en gran quantitat de bateries com ara el famós Gene Krupa [bat, Eugene Bertram Krupa. Chicago/Illin, 15-I-1909 - N.Y., 16-X-1973].
- 81 **'Cab' Calloway:** Nascut Cabell Calloway III [Rochester/Nova York, el 25 de desembre del 1907 - 18 de novembre de 1994]. Cantant i director d'orquestra. La seua orquestra fou una de les més populars als Estats Units als anys 30' i 40'. Per la seua banda passaren músics com: 'Dizzy' Gillespie [tpta/comp/cantant, John Birks Gillespie. Cheraw/Carolina S, 21-X-1917 - Englewood/N. Jersey, 6-I-1993], Adolphus 'Doc' Cheatham [tpta/cantant/dtor, Adolphus Anthony Cheatham. Nashville/Tenn, 13-VI-1905 - Washington DC, 2-VI-1997], 'Ben' Webster [sax, Benjamin Francis Webster. Kansas C./Miss, 27-II-1909 - Amsterdam/PsB, 20-IX-1973], 'Chu' Berry [sax, Leon Berry. Wheeling/Virg, 13-IX-1910 - Conneaut/Ohio, 30-X-1941] i 'Milt' Hinton [cb, Milton John Hinton. Vicksburg/Missi, 23-VI-1910 - N.Y., 19-XII-2000]. Seguint els desitjos de son pare, Calloway comença els estudis de Dret al 'Crane College' però s'escapa de classe i va al 'Dreamland Cafe' i al 'Sunset Cafe', on participà com a bateria, cantant i director. Al 'Sunset Cafe' coneix i toca al costat de Louis Armstrong, qui li va convèncer de cantar amb l'estil 'scat'. Cab Calloway monta la seua orquestra i actua al costat de la banda de Duke Ellington [dtor/pno/comp/arranj, Edward Kennedy Ellington. Washington D.C., 29-IV-1899 - N.Y., 24-V-1974]. Es fa popular gràcies a les transmissions per ràdio [NBC] de les seues actuacions al 'Cotton Club'. Enregistra [1931] una de les seues cançons més famoses: *Minnie the Moocher*. Aquest tema i *St. James Infirmary Blues* i *The Old Man Of The Mountain*, van ser cantades als curmetratges animats de l'època. 'Cab' aporta la seua veu per als dibuixos i també les passes de ball. Feia coincidir els seus concerts amb l'estrena d'aquests curmetratges per tal de cridar l'atenció del públic. Pel seu èxit *Minnie the Moocher* fou identificat per la tornada de la cançó, guanyant el malnom de 'The Hi De Ho Man'. Apareix a la pel·lícula musical *Stormy Weather* [1943]. Calloway feu fora 'Dizzy' Gillespie de la seua orquestra [1941] per un malentès. Es publica *The New Cab Calloway's Hepsters Dictionary: Language of Jive* [1944], llibre on Calloway traduí frases que no coneixien [o no entenien] quan ell les cantava. Interpreta [1952] el personatge 'Spotin' Life' en una producció de l'òpera *Porgy and Bess* de George Gershwin. Altre paper fou el de 'Yeller' al film *The Cincinnati Kid* [a Espanya, *El jugador*, 1965]. Fa el personatge d'Horace Vandergelder a la nova versió del musical *Hello, Dolly!* [1967]. S'edita la seua autobiografia [1976]: *Of Minnie The Moocher And Me* que incloïa el seu diccionari complet. Apareix a la pel·lícula *The Blues Brothers* [1980] i al programa infantil *Sesame Street* cantant *The Jumpin' Jive*. Posaren el seu nom a una escola d'art [1994]: 'Cab Calloway School of the Arts' a Wilmington/Delaware.
- 82 **'Billy' Strayhorn:** Nascut William Thomas Strayhorn [Dayton/Ohio el 29 de novembre de 1915 - Nova York, 31 de maig de 1967]. Compositor, pianista i lletrista. Estudia a la 'Westinghouse High School' de Pittsburgh on hi assistien també Erroll Garner [pno/comp, Erroll Louis Garner. Pittsburgh/Penn, 15-VI-1921 - Los Angeles/Cal, 2-I-1977] i Ahmad Jamal [pno, Frederick Russell Jones. Pittsburgh/Penn, 2-VII-1930]. Strayhorn desitjava tenir una bona formació clàssica. Coneix [1938] Duke Ellington [dtor/pno/comp/arranj, Edward Kennedy Ellington. Washington D.C., 29-IV-1899 - N.Y., 24-V-1974]. Al llarg dels anys, Ellington descriuria Strayhorn com 'la seua mà dreta'. Ambdós músics col·laboren a l'àlbum *The Nutcracker Suite* [Trencanous, 1960], recreant interpretacions de l'obra original de Txaikovski. Entre les seues composicions i arranjaments per a la big band d'Ellington cal destacar: *Take the 'A' Train*, *Chelsea Bridge*, *A Flower Is a Lovable Thing*, *Upper Manhattan Medical Group* [UMMG], i *Lush Life*. A la dècada dels 60', Strayhorn també col·labora amb la banda de Johnny Hodges [sax, John Cornelius Hodges. Cambridge/Mass, 25-VII-1906 - N.Y., 11-V-1970]. Se li

Durant la dècada dels 30' es va desenvolupar en Kansas City un estil diferent de jazz per a *Big-Band*. Es coneix com *Era de les Big-Bands*, o de les 'Grans Orquestres' [1935-1946] el període en el qual aquest tipus de formacions van dominar les llistes d'èxits de la música popular. També en la mateixa dècada, el jazz va ser una part important de la música popular, *no només una influència* com ho havia estat anteriorment. Glenn Miller⁸³, Artie Shaw⁸⁴ i Benny Goodman van vendre milions de discos, així com els músics negres Count Basie i Duke Ellington, noms reconeguts pel públic en general.

El màxim exponent d'aquest estil fou la banda de Count Basie⁸⁵.

diagnostica un càncer [1964], malaltia que li causa la mort [maig de 1967]. De la seua discografia cal esmentar: *Great Times!* [1950, duets de piano amb Duke Ellington/pno]; *Cue for Saxophone* [1959, amb Johnny Hodges/sax]; *The Peaceful Side* [1961, enregistrat a París]; *Johnny Hodges with Billy Strayhorn and the Orchestra* [1962, amb Johnny Hodges/sax] i *Lush Life* [1992, gravat al 1965 amb Clark Terry/tpta i Bob Wilber/clnet].

83 Glenn Miller: Nascut Alton Glenn Miller [Clarinda/Iowa, 1 de març del 1904 - Canal de la Mànega - accident aeri- el 15 de desembre del 1944]. Trombonista, compositor i director d'orquestra. Als anys 30' toca el trombó a diverses bandes abans de formar la seua orquestra [1936]. Només desfer-se la banda per manca de treball, Miller observa que la melodia tocada pel clarinet, doblada amb el saxòfon tenor i recolçada per altres saxòfons [tot plegat conformant el paquet harmònic] podia distingir-se per la seua sonoritat especial, la qual cosa faria que la seua orquestra tinguera una sonoritat distinta a la resta. Forma una segona banda [1937] que crida l'atenció del públic omplint les sales de ball on tocaven. Glenn Miller domina els primers llocs de diverses llistes de música popular [des de juny de 1938] i així es manté al llarg de vora un any. *In the Mood*, el seu tema estrella [1940] estigué quinze setmanes seguides al número 1 de totes les llistes d'Estats Units. Li seguí *Tuxedo Junction* i [11-II-1941] li lliuraren el primer 'Disc d'Or' pel tema *Chattanooga Choo-Choo*. Altres títols coneguts de Miller van ser *A String of Pearls*, *Moonlight Serenade* i *Pensylvania 6-5000*. *Moonlight Serenade* és un dels títols més reproduïts a tota la història dels Estats Units. Miller s'allistà a les forces aèries [1942] on va rebre el rang de capità-director a més de rebre l'encàrrec de tocar amb la seua banda davant els soldats nord-americans desplaçats a Europa. Miller és famós per la seua manera d'orquestrar per a Big band, tret de les seues adaptacions de Jazz i Blues tradicional [tal com *St. Louis Blues*] amb ritmes de marxa militar. Miller inicia un vol d'Anglaterra a París per tal de donar un concert davant les tropes que havien alliberat la ciutat [15-XII-1944]. L'avió desaparegué enmig el Canal de la Mànega. La teoria més plausible és aquella que suposa l'abatiment de l'aparell degut a una errada dels mateixos aliats, aleshores, fet molt freqüent.

84 'Artie' Shaw: Nascut Arthur Arshawski Shaw [Nova York, 23 de maig de 1910 - Newbury Park/Califòrnia, 30 de desembre, 2004]. Clarinetista i director d'orquestra. Shaw fou un dels músics més populars de l'estil Swing i un bon investigador de la tècnica i les possibilitats del jazz. Tocà [1929-1931] als grups de Johnny Cavallaro, Joe Cantor, Austin Wylie [dtor. ? 1893 - ? 7-XII-1947] i Irving Aaronson [pno/dtor, Irving A. Aaronson. N.Y, 7-II-1895 - Hollywood/Cal, 10-III-1963]. Arran d'actuar com a solista en un quartet de corda, assolí ser conegut i al cap de poc temps funda un gran conjunt semi-simfònic, amb saxos i bateria. Amb aquesta nova formació marxà a l'estranger [1935]. Dona a conèixer la cançó *Beguine the beguine* [1937], de Cole Porter [comp, Cole Albert Porter. Peru/Indi, 9-VI-1891 - Santa Mònica/Cal, 15-X-1964]. Reforma el seu conjunt [1944] al que s'uniren músics com ara Roy Eldridge [tpta/cantant, David Roy 'Little Jazz' Eldridge. Pittsburg/Penn, 30-I-1911 - Valley Stream/N.Y, 26-II-1989], 'Herbie' Steward [sax, Herbert Bickford Steward. Los Angeles/Cal, 7-V-1926 - Clearlake/Cal, 9-VIII-2003], 'Dodo' Marmarosa [pno/comp/arranj], Michael Marmarosa. Pittsburgh/Penn, 12-IX-1925 - Pittsburgh/Penn, 17-IX-2002] i Barney Kessel [guit. Muskogee/Okla, 17-X-1923 - San Diego/Cal, 6-V-2004]. Actua a la pel·lícula *Second Chorus* [H. C. Potter, 1940]. Va registrar amb Benny Goodman [clnet/dtor, Benjamin David Goodman. Chicago/Illin, 30-V-190 - N.Y, 13-VI-1986], amb els 'Gramercy Five' i amb diversos músics de color com el ja esmentat Eldridge, 'Hot Lips' Page [tpta, Oran Thaddeus Page. Dallas/Tex, 27-I-1908 - N.Y, 4-XI-1954] i Billie Holiday [cantant, Eleanora Fagan Gough. Filadelfia, 7-IV-1915 - N.Y, 17-VII-1959]. Shaw va escriure un llibre de tipus autobiogràfic: *The Trouble with Ciderella* [1952].

85 'Count' Basie: Nascut William James Basie [Red Bank/Nova Jersey, 21 d'agost de 1904 - Hollywood, 26 d'abril de 1984]. Director d'orquestra i pianista. Son pare tocava el xilòfon i sa mare el piano. Influències de pianistes pertanyents a l'estil 'stride de Harlem' com ara 'Fats' Waller [pno/orgue/cantant/dtor, Thomas Waller. N.Y, 21-V-1904 - Kansas City, 15-IX-1943], James P. Johnson [pno/comp, James Price Johnson. New Brunswick/N. Jersey, 1-II-1894 - N.Y, 17-XI-1955] i Willie 'The Lion' Smith [pno/comp, William Henry Joseph Bonaparte Bertholoff Smith. Goshen/N.Y, 23-XI-1893 - N.Y, 18-IV-1973]. Acompanya intèrprets de vodevil al 'Theatre Owners Booking Association' i treballa en una productora de pel·lícules mudes. S'afegeix [1928] als 'Blue Devils' de Walter

La banda de Basie és un reflex de l'èmfasi del sud-oest nord-americà per la improvisació, alhora que conserva passatges escrits [o memoritzats] relativament curts i simples. Els instruments de vent intercanviaven els 'riffs' de conjunt, i interactuaven amb grans dosis de ritme i amb pauses per acomodar-se als extensos solos instrumentals.

El saxofonista tenor Lester Young⁸⁶ tocava amb una llibertat rítmica d'aparença estranya comparat amb les improvisacions dels solistes d'altres bandes. Tal vegada

Page [cb/dtor, Walter Sylvester Page. Gallatin/Missou, 9-II-1900 - N.Y., 20-XII-1957] amb 'Jimmy' Rushing [pno/cantant, James Andrew Rushing. Oklahoma, 26-VIII-1903 - N.Y., 8-VI-1972]. Deixa la banda [1929] i toca amb a la 'Bennie Moten Orchestra' [pno/dtor, Benjamin Moten. Kansas C./Miss, 13-XI-1894 - Kansas C., 2-IV-1935]. Forma la seua primera banda [1935]: 'Barons of Rhythm', a la qual s'afegiren antics membres de la banda de Moten com Walter Page [cb/dtor, Walter Sylvester Page. Gallatin/Missou, 9-II-1900 - N.Y., 20-XII-1957], 'Freddie' Green [guit, Frederic William Green. 31. Charleston/Carol-Sud, 31-III-1911 - Las Vegas/Nev, 1-III-1987], 'Jo' Jones [bat, Jonathan Jones. Chicago/Illin, 7-X-1911 - N.Y., 3-IX-1985], Lester Young [sax/clinet, Lester Willis Young. Woodville/Miss, 27-VIII-1909 - N.Y., 15-III-1959] i 'Jimmy' Rushing [pno/cantant, James Andrew Rushing. Oklahoma C./Oklah, 26-VIII-1903 - N.Y., 8-VI-1972]. Signa un contracte [1936] amb el 'Grand Terrace' de Chicago al que segueixen actuacions a Buffalo i Roseland/Nova York. Primer enregistrament [1937]: *One O'Clock Jump* fou nº 1 a la llista d'èxits. Torna a Nova York al club 'Famous Door' [1938]. Fa gires arreu del país [1941]. Marxa a la costa Oest i apareix en 5 pel·lícules fetes [1943]: *Hit Parade*, *Reveille with Beverly*, *Stage Door Canteen*, *Top Man* i *Crazy House*. Als 40' desfà l'orquestra i forma grups menuts. Torna a ajuntar uns quants músics [1952] per tal de fer gires a l'estranger. La nova Big band és més potent encara: quatre trompetes, tres trombons, cinc saxòfons i quatre músics a la base rítmica. Se li uneix a la banda [1954-1960] el cantant 'Joe' Williams [cantant, Joe Goreed. Cordele/Georg, 12-XII-1918 - Las Vegas/Nev, 29-III-1999]. Enregistra el disc *Count Basie Swings - Joe Williams Sings* que conté el tema *Every Day - I Have the Blues*- que seria un altre èxit per a la banda. La versió instrumental de *April in Paris* [1956] també triomfà. Basie signa [1962] per al segell 'Reprise Records' de Frank Sinatra [cantant/actor, Francis Albert Sinatra. Hoboken/N.Jersey, 12-XII-1915 - Los Angeles/Cal, 14-V-1998] i enregistra el disc *Sinatra-Basie* [1963]. Pateix un atac de cor [1976]. Morí mentre dormia [26-IV-1984]. Basie havia tornat vers els orígens jazzístics amb altres discs: *Count Basie Sextet* [1954]; *Count Basie and the Kansas City 7* [1962]; *Ella and Basie!* [1963, amb Ella Fitzgerald/cantant]; *It Might as Well Be Swing* [1964, amb Frank Sinatra/cantant]; *Our Shining Hour* [1964, amb Sammy Davis Jr./cantant]; *Basie Swingin' Voices Singin'* [1966]; *The Board of Directors* [1968, amb els 'Mills Brothers']; *Manufacturers of Soul* [1968, amb Jackie Wilson/cantant]; *Afrique* [1971]; *Loose Walk* [1972, amb Roy Eldridge/tpta]; *The Bosses* [1973, amb Big Joe Turner/pno/cantant]; *Satch and Josh* [1974, amb Oscar Peterson/pno]; *Kansas City 5* [1977]; *Count Basie Meets Oscar Peterson - The Timekeepers* [1978, amb Oscar Peterson/pno]; *Kansas City 8: Get Together* [1979]; *Kansas City 6* [1981] i *Mostly Blues...and Some Others* [1983].

- 86 Lester Young:** Nascut Lester Willis Young [Woodville/Mississippi, 27 d'agost de 1909 - Nova York, 15 de març del 1959]. Saxofonista i clarinetista. Considerat [junt Coleman Hawkins i John Coltrane] com el millor saxofonista tenor de la història del Jazz. A Nova Orleans toca la bateria a l'orquestra familiar 'Billy Young Band' formada per son pare i els seus germans Irma Young i Lee Young [bat/cantant, Leonidas Raymond Young. Nova Orleans, 7-III-1914 - Los Angeles/Cal, 31-VII-2008], a més d'uns cosins. Estudia violí, trompeta i bateria, tot començant amb el saxo alt als 13 anys. Toca [el tenor] als 'Bostonians' d'Art Bronson [1929], a Minneapolis [1930] amb els 'Blue Devils' de Walter Page [cb/dtor, Walter Sylvester Page. Gallatin/Missou, 9-II-1900 - N.Y., 20-XII-1957], [1931] amb Eddie Barefield [sax, Edward Emmanuel Barefield. Scandia/Iowa, 12-XII-1909 - N.Y., 4-I-1991], amb 'Bennie' Moten [pno/dtor, Benjamin Moten. Kansas C./Miss, 13-XI-1894 - Kansas C., 2-IV-1935] i [1933] amb Joe 'King' Oliver [corneta/dtor, Joseph Joe Oliver. Aben/Louis, 11-V-1885 - Savannah/Georg, 10-IV-1938]. Es dedica a escoltar Frankie Trumbauer [sax/fagot, Frankie 'Tram' Trumbauer. Carbondale/Illin, 30-V-1901 - Kansas City, 11-VI-1956], qui influirà fen la sonoritat de Young. Toca [1934] amb 'Count' Basie [dtor/pno, William James Basie. Red Bank/N. Jers, 21-VIII-1904 - Hollywood/Cal, 26-IV-1984], banda que deixa per reemplaçar Coleman Hawkins [sax, Coleman Randolph 'Bean' Hawkins. Saint-Joseph/Missou, 21-XI-1904 - N.Y., 19-V-1969] a l'Orquestra de Fletcher Henderson [pno/dtor/comp, Fletcher Hamilton Henderson, Jr. Cuthbert/Georgia, 18-XII-1897 - N.Y., 28-XII-1952]. Toca amb 'Andy' Kirk [sax/tuba/dtor, Andrew Dewey Kirk. Newport/Kent, 28-V-1898 - N.Y., 11-XII-1992] i [1936] amb 'Count' Basie. Grava [1937] amb 'Teddy' Wilson [pno/dtor, Theodore Shaw Wilson. Austin/Tex, 24-XI-1912 - New Britain/Conn, 31-VII-1986] i 'Billie' Holiday [cantant, Eleanora Fagan Gough. Filadelfia, 7-IV-1915 - N.Y., 17-VII-1959]. La sobtosa mort del seu amic Herschel Evans [sax, Herschel 'Tex' Evans. Denton/Tex, 9-III-1909 - N.Y., 9-II-1939] el fa beure sovint. Toca a Los Angeles amb el seu germà Lee i torna a la banda de Basie [1943]. Toca al club 'Onyx' de Nova York

influïra el fet que a les bandes rítmiques que amb ell tocaren a la secció rítmica 'músics oberts' com ara el bateria Roy Haynes. La delicadesa del to de Young, les seues melodies fluides a les quals, ocasionalment, dotava d'un toc avantgardista de taverna i d'una mena de *refilats* [joc de veu en tons aguts] melodies que obririen un nou camí, tal com succeïra amb la manera de tocar d'Armstrong als anys 20'. Hi són també a la Big Band de Basie [1944-1946] els saxofonistes 'Illinois' Jacquet⁸⁷, considerat màxim representant del 'so *bluesing*' texà, Eddie 'Lockjaw' Davis⁸⁸. S'afegeix a la banda [1953-1964] el saxofonista i

[1934], amb el que hi és considerat com el primer quintet 'Bopper' de la història al costat de 'Dizzy' Gillespie [tpta/comp/cantant, John Birks Gillespie. Cheraw/Carolina S, 21-X-1917 - Englewood/N. Jersey, 6-I-1993] i Oscar Pettiford [cb/comp, Okmulgee/Oklah, 30-IX-1922 - Copenhagen/DIN, 8-IX-1960]. Protagonitza el curtmetratge *Jammin' the Blues* [Gjon Mili, 1944]. Arrestat per l'FBI i enviat a un campament militar per negar-se a fer el servei militar. Torna a la vida civil però, de llavors endavant, ja no seria el mateix. És hospitalitzat [1955] després d'enregistrar amb Oscar Peterson [pno/comp, Oscar Emmanuel Peterson. Mont-real/CAN, 15-VIII-1925 - Mississauga-Ontàrio/CAN, 23-XII-2007], 'Buddy' Rich [bat/dtor, Bernard Rich. N.Y, 30-IX-1917 - Los Angeles/Cal, 2-IV-1987] i 'Hank' Jones [pno/comp, Henry Jones. Vicksburg/Missi, 31-VII-1918 - N.Y, 16-V-2010]. Grava [1956] amb Teddy Wilson [pno/dtor, Theodore Shaw Wilson. Austin/Tex, 24-XI-1912 - New Britain/Conn, 31-VII-1986] i marxa a Europa amb Miles Davis [tpta/comp, Miles Dewey Davis III. Alton/Illin, 26-V-1926 - Santa Mònica/Cal, 28-IX-1991], 'Bud' Powell [pno, Earl Rudolph Powell. N.Y, 27-IX-1924 - N.Y, 9-VIII-1966] i el 'Modern Jazz Quartet'. Actua amb 'Count' Basie al 'Festival de Jazz de Newport' [1957] i acompanya Billie Holiday. Toca al club 'Blue Note' [París]. Tot seguit i malaltís, torna a Nova York i mor [dos dies després] a l'habitació de l'Hotel Alvin. De la seua discografia destaquen: *The Complete Decca Recordings - Count Basie* [1937-1939, amb Count Basie/dtor]; *The Complete Lester Young on Keynote* [1943-1944]; *Lester Young-Buddy Rich Trio* [1946]; *Coleman Hawkins & Lester Young* [1946]; *Lester Young-Nat King Cole Trio* [1946]; *Lester Young Quartet and Count Basie Seven* [1950]; *With the Oscar Peterson Trio* [1952, amb Oscar Peterson/pno]; *Pres Meets Vice-Pres* [1955]; *The Jazz Giants* [1956]; *Pres and Teddy* [1956]; *Count Basie at Newport* [1957] i *Jazz in Paris: Le Dernier Message De Lester Young* [1959, amb Lester Young/sax]. A la seua mort, Charles Mingus li composà el tema *Goodbye Pork Pie Hat* [1959] fent al·lusió al tipus de barret que Young sempre hi solia portar.

87 'Illinois' Jacquet: Nascut Jean-Baptiste Jacquet [Broussard/Louisiana, 31 d'octubre de 1922 - Nova York, 22 de Juliol de 2004]. Saxofonista i fagotista. Començà tocant el saxo alt i estudia amb els dos germans: Russell Jacquet [tpta. St. Martinville/Louis, 4-XII-1917 - Los Angeles/Cal, 28-II-1990] i Linton Jacquet [bat]. Toca a la 'Milton Larkin Orchestra' de Houston [tpta, Milton Larkin. Navasota/Tex, 10-X-1910 - Houston/Tex, 31-VIII-1996]. Marxa a Los Angeles [1939] i coneix Nat King Cole [pno/cantant, Nathaniel Adams Coles. Montgomery/Alab, 17-III-1919 - Santa Monica/Cal, 15-II-1965]. Toca amb Milt Buckner [pno, Milton Brent Buckner. Sant Lluís/Miss, 10-VII-1915 - Chicago/Illin, 27-VII-1977]. Jacquet toca [1943-1944] amb l'Orquestra de Cab Calloway [cantant/dtor, Cabell Calloway III. Rochester/N.Y, 25-XII-1907 - Cokebury Village/Delaware, 18-XI-1994] i [1944-1945] amb la de 'Count' Basie [dtor/pno, William James Basie. Red Bank/N. Jers, 21-VIII-1904 - Hollywood/Cal, 26-IV-1984]. Jacquet apareix a la pel·lícula *Stormy Weather* [Andrew L. Stone, 1943]. A Califòrnia [1944] crea una banda amb el seu germà Russell Jacquet [tpta/cantant. St. Martinville/Louis, 4-XII-1917 - Los Angeles/Cal, 28-II-1990] i un jove contrabaixista anomenat Charles Mingus [cb/comp/arranj, Charles Mingus Jr. Nogales/Ariz, 22-IV- 1922 - Cuernavaca/MEX, 5-I-1979]. Apareix al curtmetratge sobre la vida de Lester Young *Jammin' the Blues* [Gjon Mili, 1944]. Toca a l'Orquestra de 'Count' Basie [1946] reemplaçant Lester Young [sax/clnet, Lester Willis Young. Woodville/Miss, 27-VIII-1909 - N.Y, 15-III-1959]. Als 50' fa gires per a la JATP de Norman Granz i als 70' i 80' enregistra vora una dotzena de discs i fa diverses gires arreu d'Europa. Fou el primer músic de Jazz considerat com 'Artista Resident' a la 'Universitat de Harvard' [1983]. De la seua discografia cal fer esment de: *Jazz By Jacquet* [1953]; *The Kid and the Brute* [1954, amb Ben Webster/sax]; *Battle Of The Saxes* [1951, amb Lester Young/sax]; *Jazz Moods By Illinois Jacquet* [1953]; *Illinois Jacquet* [1955, amb Harry 'Sweets' Edison/tpta]; *Swing's the Thing* [1956]; *Illinois Jacquet Flies Again* [1959]; *Illinois Jacquet And His Orchestra* [1962]; *Bosses of the Ballad: Illinois Jacquet And Strings Play Cole Porter* [1964]; *Go Power!* [1966]; *The King!* [1968]; *Volume 1: Jazz At Town Hall* [1973, amb Arnett Cobb/sax]; *Here Comes Freddy* [1976, amb Howard McGhee/tpta]; *God Bless My Solo* [1978]; *Illinois Jacquet And His All Star New York Band* [1994]; *The Complete Illinois Jacquet Sessions 1945-1950* [1996] i *Live In Berlin 1987* [reedit, 2014].

88 Eddie 'Lockjaw' Davis: Nascut Edward F. Davis [Nova York, 2 de març de 1922 - Culver/Califòrnia, 11 de novembre de 1986]. Saxofonista i compositor. Primeres lliçons amb el seu germà Terry. Comença a tocar amb Benny Carter [sax, Bennett Lester Carter. N.Y, 8-VIII-1907 - Los Angeles/Cal, 13-VII-2003]. Forma la seua banda [1946]: 'Eddie Davis and His Beboppers' amb Fats Navarro [tpta, Theodore Navarro. Key West/Flor, 24-XII-1923 - N.Y, 6-VII-1950], Al Haig [pno, Alan Warren Haig. Newark/N. Jersey, 19-VII-1924 - N.Y, 16-XI-1982], Huey Long

compositor Frank Foster⁸⁹, qui li donà altre sentit més modern als arranjaments de Basie a més del trombonista i actor Mathew Gee⁹⁰.

[cantant. Sealy/Tex, 25-IV-1904 - Houston/Tex, 10-VI-2009], Gene Ramey [cb. Austin/Tex, 4-IV-1913 - Texas, 8-XII-1984] i Denzil Best [bat/comp, Denzil DaCosta Best. N.Y, 27-IV-1917 - N.Y, 24-V-1965]. Toca amb Louis Armstrong [tpta] i Count Basie [tpta, fins 1953] i amb Sonny Stitt [sax/comp, Edward Boatner, Jr. Boston/Mass, 2-II-1924 - Washington, 22-VII-1982]. Toca i enregistra en duo [1956] amb Shirley Scott [orgue. Philadelphia/Penn, 14-III-1934 - Philadelphia/Penn, 10-III-2002]. Fa una gira europea [1959] amb Count Basie i, [1960-1962] amb Johnny Griffin [sax. John Arnold Griffin III. Chicago/Illin, 24-IV-1928 - Poitiers/FRA, 24-VII-2008]. Abandona la interpretació [1963-1965] i es fa empresari musical. Com que fracassa al seu intent, torna a tocar amb Count Basie [dctor/pno, William James Basie. Red Bank/N. Jers, 21-VIII-1904 - Hollywood/Cal, 26-IV-1984] fins la fi dels 70'. De la seua discografia cal destacar: *The Battle of Birdland* [1955, amb Sonny Stitt/sax]; *Eddie Davis Trio Featuring Shirley Scott* [1958, amb Shirley Scott/orgue]; *Cookbook* [1958]; *Bacalao* [1959]; *Tough Tenors* [1960, amb Johnny Griffin/sax]; *Person to Person* [1960, amb Count Basie/dctor]; *Blues Up And Down* [1961, amb Johnny Griffin/sax]; *Jawbreakers* [1961, amb Harry 'Sweets' Edison/tpta]; *Streetlights* [1962]; *Lock, the Fox* [1966]; *Sax No End* [1967, amb Johnny Griffin/sax]; *Love Calls* [1967, amb Paul Gonsalves/sax]; *Tough Tenors Again 'n' Again* [1970, amb Johnny Griffin/sax]; *The Tenor Giants Featuring Oscar Peterson* [1975, amb Oscar Peterson/pno i Zoot Sims/sax]; *Eddie 'Lockjaw' Davis 4 - Montreux '77* [1977]; *Sonny, Sweets and Jaws - Live at Bubbas* [1981, amb Sonny Stitt/sax i Harry 'Sweets' Edison/tpta] i *Jazz at the Philharmonic - Yoyogi National Stadium, Tokyo 1983: Return to Happiness* [1983].

89 Frank Foster: Nascut sota el nom de Frank B. Foster [Cincinnati/Ohio, 23 de setembre de 1928 - Chesapeake/Virginia, 26 de juliol de 2011]. Saxofonista, flautista i compositor. Toca a Detroit [1949] amb Wardell Gray [sax. Oklahoma City/Oklah, 13-II-1921 - Las Vegas/Nev, 25-V-1955]. Toca [1953] amb la Big Band de Count Basie [dctor/pno, William James Basie. Red Bank/N. Jers, 21-VIII-1904 - Hollywood/Cal, 26-IV-1984] el seu primer èxit com a compositor: *Shiny Stockings*. Només compona [1964] per a cantants com ara Sarah Vaughan [cantant, Sarah Lois Vaughan. Newark/N. Jersey, 27-III-1924 - Los Angeles/Cal, 3-IV-1990] i Frank Sinatra [cantant/actor, Francis Albert Sinatra. Hoboken/N.Jersey, 12-XII-1915 - Los Angeles/Cal, 14-V-1998]. Feu una sessió d'enregistrament [1954] amb Thelonious Monk [pno/comp, Thelonious Sphere Monk. Rocky Mount/Car. N, 10-X-1917, Englewood/N. Jersey, 17-II-1982]. Toca [1970-1972] amb Elvin Jones [bat, Elvin Ray Jones. Pontiac/Mich, 9-IX-1927 - Englewood/N. Jersey, 18-V-2004] i [1972-1975] a la Big Band de 'Thad' Jones [tpta/dctor/comp, Thaddeus Joseph Jones. Pontiac/Mich, 28-III-1923 - Copenhagen/DIN, 20-VIII-1986] i la de Mel Lewis [bat, Melvin Sokoloff. Buffalo/N.Y, 10-V-1929 - N.Y, 2-II-1990]. Comparteix [1983] amb Frank Wess [sax/flta, Frank Wellington Wess. Kansas C/Missou, 4-I-1922 - N.Y, 30-X-2013] el lideratge d'un quintet però marxa cap a Europa [1985] amb el quintet de Jimmy Smith [orgue, Jimmy Oscar Smith. Norristown/Penn, 8-XII-1928 - Scottsdale/Ariz, 8-II-2005]. Foster succeeix Thad Jones [1986] com a líder de la Big Band de Count Basie [fins 1985]. Ha fet arranjaments per a nombrosos cantants i formacions diverses: Frank Sinatra, Sarah Vaughan, 'Dizzy' Gillespie, 'Tony' Bennett [cantant, Anthony Dominick Benedetto. Queens/N.Y, 3-VIII-1926], Lena Horne, Ella Fitzgerald i Billy Eckstine. També ha fet gires amb Clark Terry [tpta, Clark Virgil Terry Jr. Saint Louis/Miss, 14-XII-1920 - Pine Bluff/Ark, 21-II-2015], Lionel Hampton [vib/pno/bat/dctor, Lionel Leo Hampton. Louisville/Kent, 20-IV-1908 - N.Y, 31-VIII-2002], Benny Goodman [clnet/dctor, Benjamin David Goodman. Chicago/Illin, 30-V-190 - N.Y, 13-VI-1986], 'Duke' Pearson [pno/dctor, Columbus Calvin Jr. Pearson. Atlanta/Georg, 17-VIII-1932 - Atlanta, 4-VIII-1980], Elvin Jones, Johnny Richards [comp/arranj, Juan Manuel Cascales. Querétaro/MÈX, 2-XI-1911 - N.Y, 7-X-1968], Woody Herman [clnet/sax/dctor, Woodrow Charles Herman. Milwaukee/Wisc, 16-V-1913 - Los Angeles/Cal, 29-X-1987], Lloyd Price [cantant. Kenner/Louis, 9-III-1933] i 'The Thad Jones/Mel Lewis Jazz Orchestra'. De la seua discografia cal fer esment de: *Here Comes Frank Foster: Quintet with Benny Powell* [1953, amb Benny Powell/tbó]; *How Hi the Fi* [1954, amb Buck Clayton/tpta]; *Hope Meets Foster* [1955, amb Elmo Hope/pno]; *Metronome All-Stars 1956* [1956, amb 'Count' Basie/dctor i Ella Fitzgerald/cantant]; *Count Basie at Newport* [1957, amb 'Count' Basie/dctor]; *Breakfast Dance and Barbecue* [1959]; *Not Now, I'll Tell You When* [1960]; *Basie in Sweden* [1962, amb 'Count' Basie/dctor]; *Basie is Our Boss* [1963, amb Count Basie/pno]; *Manhattan Fever* [1968]; *The House That Love Built* [1982]; *Play What You Feel* [1990/reedit, 1997, amb Clifford Jordan/sax]; *A Fresh Taste of Thad Jones and Frank Foster* [1995, amb Thad Jones/tpta] i *Live in St. Lucia* [2002, amb Randy Weston/pno].

90 Matthew Gee: [Houston/Texas, 25 de novembre de 1925 - Nova York, 18 de juliol de 1979]. Trombonista i actor. De menut estudia trompeta i saxòfon baríton. Als 11 anys comença a estudiar el trombó. Estudia a 'l'Alabama State University' i es llança a tocar amb Coleman Hawkins [sax, Coleman Randolph 'Bean' Hawkins. Saint-Joseph/Missou, 21-XI-1904 - N.Y, 19-V-1969] abans de ser cridat per l'exercit. Toca [1946-1949] amb Dizzy Gillespie [tpta/comp/cantant, John Birks Gillespie. Cheraw/Carolina S, 21-X-1917 - Englewood/N. Jers, 6-I-1993], Joe Morris [tpta, Joseph Lee Morris. Montgomery/Alab, 2-III-1922 - Phoenix/Ariz, 7-XI-1958], 'Gene' Ammons [sax, Eugene Ammons. Chicago/Illin, 14-IV-1925 - Chicago, 6-VIII-1974] i [1950] amb Sonny Stitt [sax], Count Basie [pno/dctor, al 1951] i [1952-1954] amb Illinois Jacquet [sax, Jean-Baptiste Jacquet. Broussard/Louis, 31-X-1922 - N.Y, 22-VII-2004], Lou Donaldson [sax, al 1954], Sarah Vaughan [cantant, al 1956] i, de nou [1957] amb Gillespie. Enregistra un sols disc com a líder de banda: *Jazz by Gee* [1956]. Toca [1959-1963] amb la 'Duke Ellington

Altres figures que van fer escola a la fi dels anys 30' van ser Roy Eldridge⁹¹ [tp̄ta], Charlie Christian⁹² [guit], Jimmy Raney⁹³ [guit]; Kenny Clarke [bat]; Red Norvo⁹⁴ [vibràfon] i Lionel Hampton [també vibrafonista]⁹⁵.

Orchestra'. Als 60' toca en grups menuts amb Paul Quinichette [sax, Denver/Col, 17-V-1916 - N.Y, 25-V-1983] i Brooks Kerr [pno, Chester Monson Brooks Joseph Kerr III. N. Haven/Conn, 26-XII-1951] i també amb Big Bands com ara les de Sonny Stitt [sax] i Johnny Griffin [sax]. De la seua discografia cal esmentar: *The Gene Ammons Story: The 78 Era* [1950-1955]; *Quartet/Quintet/Sextet* [1952-1954, amb Lou Donaldson/sax]; *Jazz Recital* [1955, amb Dizzy Gillespie/tp̄ta]; *Body And Soul Revisited* [1951-1958, amb Coleman Hawkins/sax]; *Jazz by Gee* [1956]; *Basie in London* [1956, amb 'Count' Basie/dtor]; *Kaleidoscope* [1957, amb Sonny Stitt/sax]; *Blues in Orbit* [1958-1959, amb 'Duke' Ellington/dtor]; *Sonny Stitt & the Top Brass* [1962, amb Sonny Stitt/sax]; *Soul Groove* [1963, amb Johnny Griffin/sax]; *The Soul Explosion* [1969, amb Illinois Jacquet/sax]; *Oh, Gee!* [1975].

91 Roy Eldridge: Nascut Roy David Eldridge [Pittsburg/Pennsylvania, 30 de gener de 1911 - Valley Stream/Nova York, 26 de febrer de 1989]. Trompetista i cantant. Comença tocant la bateria. Als setze anys toca la trompeta a l'orquestra d'Oliver Muldoon. Sota el malnom 'Roy Elliott', forma la seua banda i treballa amb Horace Henderson [pno/dtor, Horace W. Henderson-germà de Fletcher Henderson. Cuthbert/Georg, 22-XI-1904 - Denver/Color, 29-VIII-1988] tot instal·lant-se a Nova York. Treballa amb el seu germà 'Joe' Eldridge [sax, Joseph Eldridge. Pittsburgh/Penns, 5-III-1952] amb els 'McKinney's Cotton Pickers' i amb Fletcher Henderson [pno/dtor/comp, Fletcher Hamilton Henderson, Jr. Cuthbert/Georgia, 18-XII-1897 - N.Y, 28-XII-1952], a més d'actuar sota el seu propi nom en clubs com el 'Savoy' o el 'Kelly's Stables'. Als anys 40' treballa amb 'Artie' Shaw [clnet/dtor, Arthur Arshawski Shaw. N.Y, 23-V-1910 - Newbury Park/Cal, 30-XII-2004], Gene Krupa [bat, Eugene Bertram Krupa. Chicago/Illin, 15-I-1909 - N.Y, 16-X-1973], Benny Goodman [clnet/dtor, Benjamin David Goodman. Chicago/Illin, 30-V-190 - N.Y, 13-VI-1986] i els concerts 'Jazz at The Philharmonic', al costat de Coleman Hawkins [sax, Coleman Randolph 'Bean' Hawkins. Saint-Joseph/Missou, 21-XI-1904 - N.Y, 19-V-1969]. Als 60' acompanya Ella Fitzgerald [cantant, Ella Jane Fitzgerald. Newport News/Virg, 25-IV-1917 - Beverly Hills/Cal, 15-VI-1996], col·labora amb 'Count' Basie [dtor/pno, William James Basie. Red Bank/N. Jers, 21-VIII-1904 - Hollywood/Cal, 26-IV-1984] i forma un quintet amb 'Richie' Kamuca [sax, Richard Kamuca. Philadelphia/Penns, 23-VII-1930 - Los Angeles/Cal, 22-VII-1977]. Convidat resident al club 'Jimmy Ryan's' de Nova York [fins 1980]. Cal considerar Eldridge com una de les principals figures de la trompeta en el 'jazz clàssic' i el nexa d'unió entre Armstrong i Gillespie, és a dir, entre tradició i modernisme. De la seua discografia cal esmentar: *Roy Eldridge* [1943-1944]; *Roy and Diz* [1954, amb 'Dizzy' Gillespie/tp̄ta]; *Count Basie at Newport* [1957, amb 'Count' Basie/dtor]; *Blues-a-Plenty* [1958, amb Johnny Hodges/sax]; *Laughin' to Keep from Cryin'* [1958, amb Lester Young/sax]; *Ben Webster and Associates* [1959, amb Ben Webster/sax]; *Ella at Juan-Les-Pins* [1964, amb Ella Fitzgerald/cantant]; *Basie Swingin' Voices Singin'* [1966, amb 'Count' Basie/dtor]; *The Trumpet Kings at the Montreux Jazz Festival 1975* [1975, amb 'Dizzy' Gillespie/tp̄ta i Clark Terry/tp̄ta]; *Little Jazz and the Jimmy Ryan All-Stars* [1975]; *Montreux 1977* [1977, amb Oscar Peterson/pno, Niels Henning Oersted Pederson/cb i Bobby Durham/bat] i *Roy Eldridge & Vic Dickenson* [1978, amb Tommy Flanagan/pno].

92 Charlie Christian: Nascut Charles Henry 'Charlie' Christian [Dallas, 29 de juliol de 1916 - Nova York, 2 de març de 1942]. Guitarrista. Hi és considerat com la major influència entre els guitarristes de jazz que sorgiren als Estats Units des de meitat del segle XX, com ara: Tiny Grimes [guit, Lloyd Grimes. Newport N/Virg, 7-VII-1916 - N.Y, 4-III-1989], Barney Kessel [guit, Muskogee/Okla, 17-X-1923 - San Diego/Cal, 6-V-2004], Herb Ellis [guit, Mitchell Herbert Ellis. Farmersville/Tex, 4-VIII-1921 - Los Angeles/Cal, 28-III-2010], Wes Montgomery [guit/comp, Leslie Montgomery. Indianàpolis/Ind, 6-III-1925 - Indianàpolis/Ind, 15-VI-1968], George Benson [guit/comp/cantant. Pittsburgh/Penn, 22-III-1943], etc.... Influències primerenques dels saxofonistes Lester Young [sax/clnet, Lester Willis Young. Woodville/Miss, 27-VIII-1909 - N.Y, 15-III-1959] i Herschel Evans [sax, Herschel 'Tex' Evans. Denton/Tex, 9-III-1909 - N.Y, 9-II-1939] per a, tot seguit, estar influït pel guitarrista Eddie Lang [guit, Salvatore Massaro. Filadèlfia/Penn, 25-X-1902 - N.Y, 26-III-1933] i el bluesman 'Lonnie' Johnson [bluesman, Alonzo Johnson. N. Orleans/Louis, 8-II-1899 - Toronto/CAN, 16-VI-1970]. Christian s'especialitzà en la guitarra elèctrica, instrument que arribà a tocar amb trets propis d'un saxofonista atesa la fluïdesa del seu 'swing'. Fou membre [1939-1941] de 'The Benny Goodman Sextet and Orchestra'. A Minneapolis/Minnesota [1939] Christian enregistra als costats de Benny Goodman [clnet/dtor, Benjamin David Goodman. Chicago/Illin, 30-V-190 - N.Y, 13-VI-1986], Jerry Jerome [sax. N.Y, 19-VI-1912 - Sarasota/Flor, 17-XI-2001] i Oscar Pettiford [cb/comp, Okmulgee/Oklah, 30-IX-1922 - Copenhagen/DIN, 8-IX-1960]. El disc inclou temes com *Stardust*, *Tea for Two* i *I've Got Rhythm*. Christian fou tot un exemple per als nous instrumentistes de l'estil 'Be bop'. Morí amb poc més de 25 anys [1942]. De la seua discografia cal esmentar: *Live at Minton's Playhouse* [1941]; *Solo Flight: The Genius of Charlie Christian* [reedit, 1972]; *Solo Flight, with the Benny Goodman Sextet* [reedit, 2003 amb Benny Goodman/clnet/dtor]; *Electric, with the Benny Goodman Sextet and the Charlie Christian Quartet* [reedit, 2011, amb Benny Goodman/clnet/dtor] i *The Complete RCA Victor Recordings, 1937-1949* [reedit, 1995, amb Lionel Hampton/vib].

93 'Jimmy' Raney: Nascut James Elbert Raney [Louisville/Kentucky, 20 d'agost de 1927 - Louisville/Kent, 9 de maig de 1995]. Guitarrista. Toca a Chicago [1946] amb el quartet de Max Miller [pno, Edward Maxwell 'Max'

Miller. Chicago/Illin, 17-XI-1911 - 13-XI-1985]. Col·labora amb l'orquestra d'Artie Shaw [cinet/dtor, Arthur Arshawski Shaw. N.Y., 23-V-1910 - Newbury Park/Cal, 30-XII-2004], Woody Herman [cinet/sax/dtor, Woodrow Charles Herman. Milwaukee/Wisc, 16-V-1913 - Los Angeles/Cal, 29-X-1987], Buddy DeFranco [cinet, Bonifacio Ferdinand Leonard DeFranco. Camden/N. Jers, 17-II-1923 - Panama/Flor, 24-XII-2014], 'Al' Haig [pno, Alan Warren Haig. Newark/N. Jersey, 19-VII-1924 - N.Y., 16-XI-1982] i 'Bob' Brookmeyer [tbó/pno, Robert Brookmeyer. Kansas City/Missou, 19-XII-1929 - ? 16-XII-2011]. Fou conegut per tocar [1951-1954] amb el vibrafonista 'Red' Norvo [vib/dtor, Kenneth Norville. Beardstown/Illin, 31-III-1908 - Santa Mònica/Cal, 6-IV-1999] quan reemplaça 'Tal' Farlow [guit, Talmage Holt Farlow. Greensboro/Car. N., 7-VI-1921 - Manhattan/N.Y., 25-VII-1998]. També per difondre l'estil 'bossa nova' [1962-1963] amb 'Stan' Getz [sax, Stanley Gayetzsky. Filadèlfia/Penn, 2-II-1927 - Malibú/Cal, 6-VI-1991]. Tocà els estils cool jazz, bebop, post bop, hard bop i mainstream jazz. Raney patí vora trenta anys la 'malaltia de Mènière' que el deixà sord. Mai deixà de tocar fins la seua mort [1995]. Destaquen els seus enregistraments: *Together* [1954, amb Sonny Clark/pno, Red Mitchell/cb, Bobby White/bat]; *Jimmy Raney in Three Attitudes* [1956, amb Bob Brookmeyer/tbó, Al Cohn/sax i Red Mitchell/cb]; *2 Guitars* [1957, amb Kenny Burrell/guit]; *Two Jims and Zoot* [1964, amb Zoot Sims/sax i Jim Hall/guit]; *1957-1969 Strings and Swings* [reedit, 1972]; *Raney Haig Special Brew* [1974, amb Al Haig/pno]; *Live in Tokyo* [1976]; *Here's That Rainy Day* [1980, amb Hank Jones/pno, Pierre Michelot/cb i Jimmy Cobb/bat]; *The Master* [1983, amb Kirk Lightsey/pno]; *Wisteria* [1985, amb Tommy Flanagan/pno i George Mraz/cb] i *But Beautiful* [1990, amb George Mraz/cb i Lewis Nash/bat].

94 **'Red' Norvo:** Nascut Kenneth Norville [Beardstown/Illinois, 31 de març de 1908 - Santa Mònica/Califòrnia, 6 d'abril de 1999]. Vibrafonista i director d'orquestra. Fou conegut amb el malnom 'Mr. Swing' al costat de la seua esposa Mildred Bailey [cantant, Mildred Rinker. Tekoa/Wash, 27-II-1907 - Poughkeepsie/N.Y., 12-XII-1951] coneguda com 'Mrs. Swing'. Norvo hi és considerat una de les grans figures de l'època del swing. Comença tocant la marimba quan tenia 14 anys però aviat es canvia vers el xilòfon. Als anys 30' toca a l'orquestra de Paul Whiteman [dtor, Paul Samuel Whiteman. Denver/Col, 28-III-1880 - Doylestown/Penn, 29-XII-1967] on va conèixer Mildred Bailey. Enregistra temes que el feren famosos: *Dance of the Octopus* i *In a Mist* [en aquestos temes el clarinet baix fou Benny Goodman]. Forma la seua pròpia orquestra [1936-1944] amb arranjaments d'Eddie Sauter [Edward Ernest 'Eddie' Sauter. Brooklyn/N. Y., 2-XII-1914 - N. Y., 21-IV-1981]. Toca [1944] amb el sextet de Benny Goodman [cinet/dtor, Benjamin David Goodman. Chicago/Illin, 30-V-190 - N.Y., 13-VI-1986]. Toca [1945] al costat de 'Charlie' Parker [sax/comp, Charles Christopher Parker Jr. Kansas City, 29-VIII-1920 - N.Y., 12-III-1955], 'Dizzy' Gillespie [tpta/comp/cantant, John Birks Gillespie. Cheraw/Carolina S, 21-X-1917 - Englewood/N. Jersey, 6-I-1993] i 'Woody' Herman [cinet/sax/dtor, Woodrow Charles Herman. Milwaukee/Wisc, 16-V-1913 - Los Angeles/Cal, 29-X-1987]. Enregistra [1948] amb 'Stan' Hasselgard [cinet, Åke Hasselgård. Sundsvall/SUË, 4-X-1922 - Decatur/Illin, 23-XI-1948]. Als anys 50' forma duo amb 'Tal' Farlow [guit, Talmage Holt Farlow. Greensboro/Car. N., 7-VI-1921 - Manhattan/N.Y., 25-VII-1998], 'Jimmy' Raney [guit, James Elbert Raney. Louisville/Kentucky, 20-VIII-1927 - Louisville/Kent, 9-V-1995], Charles Mingus [cb/comp/arranj, Charles Mingus Jr. Nogales/Ariz, 22-IV-1922 - Cuernavaca/MÈX, 5-I-1979] i Red Mitchell [cb, Keith Moore Mitchell. N.Y., 20-IX-1927 - Salem/Oreg, 8-XI-1992]. De la seua discografia cal fer esment de: *Fabulous Jam Session* [1945]; *Red Norvo Trio with Tal Farlow and Charles Mingus at the Savoy* [1950, amb Tal Farlow/guit i Charles Mingus/cb]; *Town Hall Concert, Vol. 1* [1952]; *The Red Norvo Trios* [1953]; *Just a Mood* [1954]; *Improvisation* [1954]; *Red Norvo Ad Lib Featuring Buddy Collette* [1957, amb Buddy Collette/sax/cinet]; *Windjammer City Style* [1958]; *Red Plays the Blues* [1958]; *The Red Norvo Quintet* [1962]; *The Second Time Around* [1975]; *Red in New York* [1977]; *Red and Ross* [1979]; *Just Friends* [1983] i *The Red Norvo Trios* [1995].

95 **Lionel Hampton:** Nascut Lionel Leo Hampton [Louisville/Kentucky, 20 d'abril de 1908 - Nova York City, 31 d'agost de 2002]. Vibrafonista, pianista, bateria i director d'orquestra. Comença tocant la bateria amb la 'Chicago Defender Newsboys' Band'. També estudia marimba i piano. Toca en bandes no massa conegudes com els 'Curtis Mosby's Blue Blowers' [bat/dtor, Curtis J. Mosby. Kansas City/Missou, 7-VII-1888 - San Francisco/Cal, 25-VI-1957] i 'Paul Howard's Quality Serenaders' [sax/cinet, Paul Leroy 'Ox Blood' Howard. Steubenville/Ohio, 20-IX-1895 - Los Angeles/Cal, 18-II-1980] i amb Reb Spikes [sax/dtor, Benjamin Franklin Spikes. Dalla/Tex, 31-X-1888 - ? 24-II-1982]. Admirador del bateria Jimmy Bertrand [James Bertrand, 24-II-1900 - Biloxi/Missi, VIII-1960] famós als anys vint. En una sessió de gravació i davant el suggeriment de Louis Armstrong, Hampton comença a tocar amb el vibràfon de l'estudi el tema *Chinese Chopped Suey* sent el primer músic que improvisà amb el vibràfon en un enregistrament: el tema escollit fou *Memories of you*. Benny Goodman [cinet/dtor, Benjamin David Goodman. Chicago/Illin, 30-V-190 - N.Y., 13-VI-1986] el descobreix actuant [1936]. Ambdós músics enregistren junts amb Teddy Wilson [pno/dtor, Theodore Shaw Wilson. Austin/Tex, 24-XI-1912 - New Britain/Conn, 31-VII-1986] i Gene Krupa [bat, Eugene Bertram Krupa. Chicago/Illin, 15-I-1909 - N.Y., 16-X-1973]. Lionel Hampton apareix en pel·lícules de Goodman i programes de ràdio. Forma la seua primera big band [1940] i té un gran èxit [1942] amb el tema *Flying Home*. Mostra influències del 'Be bop' [1944]. La seua banda [formada per músics negres i blancs] fou tot un exemple d'integració racial. Ha col·laborat amb Dinah Washington [cantant, Ruth Lee Jones. Tuscaloosa/Alab, 29-VIII-1924 - Detroit/Mich, 14-XII-1963], Clifford Brown [tpta. Wilmington/Delaware, 30-X-1930 - Bedford/Penn, 26-VI-1956], Quincy Jones [comp/tpta/arranj/prod, Quincy Delight Jones, Jr.

Les cantants de jazz de la dècada dels 30' van utilitzar una forma d'interpretar més flexible i estilitzada. 'Ivy' Anderson⁹⁶, Mildred Bailey⁹⁷, Ella Fitzgerald i, sobretot, Billie Holiday van ser les figures més destacades.

Una vaga d'enregistraments als estudis [1942-1944], un impost prohibitiu als espectacles, el qual va fer tancar a molts dels salons de ball, i la creixent acollida del públic vers els cantants populars, van condemnar les *Big-Bands* a la seua extinció.

Ensems, l'eliminació de les pistes de ball en molt dels clubs va convertir el jazz en *una música estrictament per a ser escoltada*.

Chicago/Illin, 14-III-1933], Wes Montgomery [guit/comp, Leslie Montgomery. Indianàpolis/Ind, 6-III-1925 - Indianàpolis/Ind, 15-VI-1968], Clark Terry [tpta, Clark Virgil Terry Jr. Saint Louis/Miss, 14-XII-1920 - Pine Bluff/Ark, 21-II-2015], 'Joe' Newman [tpta/dtor, Joseph Dwight Newman. Nova Orleans/Louis, 7-IX-1922 - N.Y, 4-VII-1992], 'Illinois' Jacquet [sax, Jean-Baptiste Jacquet. Broussard/Louis, 31-X-1922 - N.Y, 22-VII-2004], Dexter Gordon [sax/comp/actor. Los Angeles/Cal, 27-II-1923 - Filadèlfia/Penn, 25-IV-1990], Charles Mingus [cb/comp/arranj, Charles Mingus Jr. Nogales/Ariz, 22-IV-1922 - Cuernavaca/MÈX, 5-I-1979], Fats Navarro [tpta, Theodore Navarro. Key West/Flor, 24-XII-1923 - N.Y, 6-VII-1950], Betty Carter [cantant, Lorraine Carter. Flint/Mich, 16-V-1929 - Brooklyn, 26-IX-1998] i d'altres tants. L'orquestra de Lionel Hampton ha estat la banda de Jazz que més temps ha estat en actiu al llarg de la història del gènere. De la seua discografia cal esmentar: *Benny Goodman - The Complete RCA Victor Small Group Recordings* [1937-1939]; *The Famous 1938 Carnegie Hall Jazz Concert* [1938]; *All-American Award Concert at Carnegie Hall* [1945]; *Lionel Hampton With The Just Jazz All Star* [1947]; *The original stardust* [1947]; *The Blues ain't news to me* [1951]; *The Lionel Hampton Quartet* [1953]; *The Lionel Hampton Quintet* [1954]; *Swingin' with Hamp* [1954]; *Hamp and Getz* [1955, amb Stan Getz/sax]; *Hamp in Hi Fi* [1956]; *Hamp's Big Band* [1959]; *Newport uproar* [1967]; *Please Sunrise* [1973]; *Alive & Jumping* [1978]; *As time goes by* [1978]; *Lionel Hampton introduces Axel Zwingenberger in the Boogie Woogie Album* [1982, amb Axel Zwingenberger/pno]; *Air mail special* [1983]; *For The Love Of Music* [1995] i *Ring dem vibes* [2001].

96 'Ivy' Anderson: Nascuda Ivie Marie Anderson [Gilroy/Califòrnia, 10 de juliol de 1904 - Los Angeles/Califòrnia, 28 de desembre de 1949]. Cantant. Debuta en companyies de 'music hall' i viatja a Nova York on canta al 'Cotton Club'. A Califòrnia, canta en Big bands locals com ara la de Sonny Clay [pno/bat/dtor, William Rogers Campbell Clay. Chapel Hill/Tex, 15-V-1899 - Los Angeles/Cal, 13-IV-1973] amb la qual farà una gira arreu d'Austràlia. Forma el seu propi grup [1928]. Canta a Chicago [1930], acompanyada per Earl 'Fatha' Hines [pno, Earl Kenneth Hines. Pittsburg, Pennsilvània, 28-XII-1905 - Oakland/Cal, 22-IV-1983] i coneix Duke Ellington [dtor/pno/comp/arranj, Edward Kennedy Ellington. Washington D.C., 29-IV-1899 - N.Y, 24-V-1974] qui la feu cantar a la seua orquestra [1931]. 'Ivy' roman a l'orquestra d'Ellington gairebé dotze anys desenvolupant gires arreu del món i enregistraments diversos. Enregistra [1932] el tema *It Don't Mean a Thing [If It Ain't Got That Swing]*. Deixa de cantar [1942] degut a una malaltia crònica [asma]. Els últims temes que enregistrà [1942] van ser: *I Don't Mind i Hayfoot i Strawfoot*. Anderson apareix a la pel·lícula *'Un día en las carreras'* [Sam Wood, 1933] al costat dels Germans Marx. Duke Ellington refermà que havia estat la millor vocalista que mai havia tingut a la seua orquestra.

97 Mildred Bailey: Nascuda sota el nom de Mildred Rinker [Tekoa/Washington, 27 de febrer de 1907 - Poughkeepsie/Nova York, 12 de desembre de 1951]. Cantant. Coneguda també amb el malnom 'Mrs. Swing'. Els seus avantpassats eren indis. Comença a cantar en cabarets locals i aviat marxa cap a Los Angeles. Forma part [1929] de la banda de Paul Whiteman [dtor, Paul Samuel Whiteman. Denver/Col, 28-III-1880 - Doylestown/Penn, 29-XII-1967] degut a l'amistat amb qui fou company seu d'estudis a Spokane/Washington, el cantant Bing Crosby [cantant/actor, Harry Lillis Crosby. Tacoma/Wash, 3-V-1903 - Madrid, 14-X-1977]. Bailey romangué a la banda de Whiteman vora quatre anys i, al assoleix gran èxit [1932] amb la versió del tema de Hoagy Carmichael *Rockin' Chair*. Abandona [1933] l'orquestra de Whiteman i es marida amb el vibrafonista Red Norvo [vib/dtor, Kenneth Norville. Beardstown/Illin, 31-III-1908 - Santa Mònica/Cal, 6-IV-1999]. La parella crea la seua banda [1936] però Mildred, degut a problemes personals, cau en una forta depressió. Bailey aconsegueix [1938] dos grans èxits amb la 'Red Norvo and his Orchestra': *Please Be Kind i Says My Heart*. Enregistra [1940] *Darn That Dream* per a l'orquestra de Benny Goodman [clnet/dtor, Benjamin David Goodman. Chicago/Illin, 30-V-190 - N.Y, 13-VI-1986]. Als anys 40' marxà a viure al camp on la trobaren en un estat proper a la mort. De la seua hospitalització es feren càrrec els cantants Bing Crosby i Frank Sinatra. Encara pogué fer un darrer enregistrament [1950]. De la seua discografia cal esmentar: *Mildred Bailey 1943-1945* [amb Charlie Shavers/tpta, Barney Bigard/clinet, Vernon Duke/comp/pno, Coleman Hawkins/sax, Teddy Wilson/pno]; *Mildred Bailey 1945-1947* [amb Ellis Larkins/pno, Billy Taylor/cb, Barry Galbraith/guit] i *Ms. Swing* [1929-1947].

Al ser elevada a nivell de 'música d'art', el jazz es va aïllar del món de la música popular i el seu públic va disminuir dràsticament, mentre altres estils [més simples] es creaven per a omplir el buit.

A destacar, dintre del musical nord-americà l'excelsa figura del compositor Cole Porter⁹⁸, de qui les seues cançons has esdevingut amb el temps en 'veritables estàndards' oberts a tot tipus d'interpretacions jazzístiques. Cal considerar Porter com a exemple il·lustratiu de la força del jazz a l'hora de revisar, reproduir i desenvolupar temes considerats 'clàssics' dintre de l'anomenat 'Cançoner Popular Nord-americà'.

No obstant això, la decaiguda comercial no va frenar el creixement artístic del jazz

Per aqueixos anys el jazz es va desenvolupar de diverses maneres:

- Nous solistes, com ara els pianistes Art Tatum i Teddy Wilson i els trompetistes Roy Eldridge i 'Bunny' Berigan⁹⁹, van inventar estils alternatius.

⁹⁸ **Cole Porter**: Nascut Cole Albert Porter [Peru/Indiana, 9 de juny de 1891 - Santa Mònica/Califòrnia, 15 d'octubre de 1964]. Compositor. Autor de comèdies musicals i cançons que han esdevingut clàssics i, sobretot, estàndards de jazz com ara *Night and Day*, *I Get a Kick out of You* o *I've Got You Under My Skin*. Porter ha estat un dels grans contribuents del Gran Cançoner Americà. Estudià dret a Yale [1909] on va escriure al voltant de 300 cançons i a Harvard [1913]. La seua primera producció a Broadway, *See America First* [1916] fou un fracàs. Porter marxa a París i viatja arreu Europa relacionant-se amb diversos intel·lectuals i artistes. A diferència de compositors contemporanis, com ara George Gershwin o Irving Berlin, Porter no va gaudir de l'èxit a Broadway quan va començar. Porter torna a Nova York amb el musical *Paris* [1928], que incloïa *Let's Do It (Let's Fall in Love)*. Estrena [1929] *Wake Up I Dream*, que incloïa la cançó *What Is This Thing Called Love?*. Estrena el musical *The New Yorkers* [1930] que incloïa *Love For Sale* que amb el temps esdevingué en un clàssic; *Gay Divorce* [1932], on hi era la famosa cançó *Night and Day*; *Anything Goes* [1934] on hi apareixen *I Get a Kick out of You*, *All Through the Night*, *You're the Top I Blow*, *Gabriel i Blow*, *Jubilee* [1935], incloïa dues cançons que han passat a formar part del gran cançoner nord-americà: *Begin the Beguine* i *Just One of Those Things*; *Red Hot I Blue* [1936], incloïa *It's De-Lovely*, *Down in the Depths* i *Ridin' High*. Va tenir un accident d'equitació [1937] que li trencà les cames i el deixà esguerrat. El dolor li provocà una gran depressió que no impedí que continuara composant: *Leave It to Me!* [1938] amb la cançó *My Heart Belongs to Daddy*; *Du Barry Was a Lady* [1939]; *Panama Hattie* [1940]; *Something for the Boys* [1943]. Entre les cançons que les formen apareixen *Get Out of Town*, *Friendship* i *I Love You*. Porter escriu el seu espectacle de més èxit: *Kiss Me Kate* [1948]. La partitura incloïa, entre altres; *Another Op'nin' Another Show*, *So In Love*, *We Open in Venice*, *Tom, Dick or Harry*, *Always True to You in My Fashion* i *Brush Up Your Shakespeare*. *Can-Can* [1952] incloïa *C'est Magnifique* i *It's All Right with Me*. La darrera producció a Broadway, *Silk Stockings* [1955], amb la cançó *All of You*, també fou un èxit. La pel·lícula *Hight Society* [1956], fou el darrer gran èxit de Porter. Arran de les seues ferides, la seua cama dreta va haver de ser amputada [1958] i substituïda per una d'ortopèdica. Ja no tornà a escriure cap cançó més i va viure els seus darrers anys reclòs. Cole Porter morí a Santa Monica/Califòrnia [1964]. Hi és enterrat al cementiri 'Mount Hope' entre la seua esposa i son pare. S'han fet dues pel·lícules sobre la seua vida: *Night and Day* [1946, de Michael Curtiz] i *De-Lovely* [2004, d'Irwin Winkler]. Woody Allen va realitzar *Midnight in Paris* [2011] on hi apareix el personatge de Cole Porter.

⁹⁹ **'Bunny' Berigan**: Nascut Rowland Bernard 'Bunny' Berigan [Hilbert/Wisconsin, 2 de novembre de 1908 - Nova York, 2 de juny de 1942]. Cornetista, trompetista i cantant. Comença a tocar [1921] amb els 'New Orleans Rhythm Kings'. A Nova York [1929] toca en les Big bands de Frank Cornwell [mi], Hal Kemp [sax/dtor, James Hal Kemp. Marion/Alab, 27-III-1904 - Madera/Cal, 21-XII-1940], 'Freddie' Rich [pno/dtor, Frederic Efram Rich. Varsòvia/POL, 31-I-1898 - Beverly Hills/Cal, 8-IX-1956] i [1932-1933] amb Paul Whiteman [dtor, Paul Samuel Whiteman. Denver/Col, 28-III-1880 - Doylestown/Penn, 29-XII-1967]. Anys després toca amb Jimmy i Tommy Dorsey i amb Benny Goodman [1935]. Acompanya Bing Crosby [cantant/actor, Harry Lillis Crosby. Tacoma/Wash, 3-V-1903 - Madrid,

- Els arranjaments de les *Big-Bands* es van tornar més sofisticats, el *dixieland* va reviure i va ser redescobert: la 'Hervi Grass Jazz Band' de Lou Watters va ser en part responsable d'aquest renaixement.
- Es celebrava el jazz com *una part important de la cultura nord-americana*. Malauradament, aquesta *Era d'Or* de popularitat no duraria massa temps.

Si bé el jazz de *Nova Orleans* es caracteritza per les seues improvisacions en grup [ensembles], quan el jazz es va fer popular en els anys 20' i la demanda de bandes de ball va créixer, fou necessari que aquestes agrupacions foren passades al pentagrama, especialment quan els grups incloïen a més de 3 o 4 vents.

Encara que el *swing* es va iniciar, en gran part, quan Louis Armstrong es va unir a la banda de Fletcher Henderson [1924] i Don Redman comença a escriure arranjaments que responien a les relaxades improvisacions del cornetista, *l'Era del Swing* va començar oficialment quan es va fer famosa la banda de Benny Goodman [1935].

El *swing* va ser molt important en la música popular d'Estats Units fins que va acabar *l'Era de les Big-Bands* [1946]. El *swing* es diferencia del jazz de *Nova Orleans* i del *dixieland* principalment perquè les seues agrupacions són més senzilles i plenes de frases repetitives [*riffs*] que contrasten amb les més sofisticades improvisacions dels solistes. A destacar en aquest període: Duke Ellington, Buck Clayton, Benny Goodman, Roy Eldridge, Coleman Hawkins, Jo Jones, Beny Carter, Gene Krupa, Lionel Hampton, Harry James¹⁰⁰, Tommy Dorsey¹⁰¹ i Jimmy Dorsey¹⁰², Artie Shaw i Count Basie.

14-X-1977], Mildred Bailey [cantant, Mildred Rinker. Tekoa/Wash, 27-II-1907 - Poughkeepsie/N.Y, 12-XII-1951] i 'Billie' Holiday [cantant, Eleanora Fagan Gough. Filadelfia, 7-IV-1915 - N.Y, 17-VII-1959]. Berigan feu enregistraments amb Red Norvo [vib/dtor, Kenneth Norville. Beardstown/Illin, 31-III-1908 - Santa Mónica/Cal, 6-IV-1999], Ray Noble [dtor/comp/actor, Raymond Stanley Noble [Brighton/UK, 17-XII-1903 - Londres/UK, 3-IV-1978] i amb la seua banda [1937] per la qual hi passaren 'Buddy' Rich [bat/dtor, Bernard Rich. N.Y, 30-IX-1917 - Los Angeles/Cal, 2-IV-1987], Dave Tough [bat, David Jarvis Tough. Oak Park/Illin, 26-IV-1907 - Newark/N. Jersey, 9.-XII-1948], George Wettling [bat, George Godfrey Wettling. Topeka/Kans, 28-XI-1907 - N.Y, 6-VI-1968], Johnny Blowers [bat, John G. Blowers Jr. Spartanburg/S.Car, 21-IV-1911 - N.Y, 17-VII-2006], Jack Sperling [bat. N.Jersey, 17-VIII-1922 - Los Angeles/Cal, 26-II-2004], Gus Bivona [sax/clnet, Gus Peter Bivona. N. London/Conn, 25-XI-1915 - Los angeles/Cal, 5-I-1996], 'Georgie' Auld [sax, John Altwerger. Toronto/CAN, 19-V-1919 - Palm Springs/Cal, 8-I-1990], 'Don' Lodice [sax, Dominici LoGuidice. 25-X-1919 - Los Angeles/Cal, 29-IV-1995], 'Joe' Dixon [sax, Giuseppe Ischia. Lynn/Mass, 21-IV-1917 - Oceanside/N.Y, 28-V-1998], Andy Fitzgerald [sax]; Danny Richards [cantant], Ruth Bradley [cantant] i Kathleen Lane [cantant]; 'Joe' Bushkin [pno/dtor, Joseph Bushkin. N.Y, 7-XI-1916 - Santa Barbara/Cal, 3-XI-2004] i Joe Lippman [pno]; Ray Conniff i Sonny Lee [tbó]; Hank Wayland i Morty Stulmaker [cb]; Carl 'Bama' Warwick, Steve Lipkins [tpta]; Les Elgart [sax] i Allan Reuss [guit. N.Y, 15-VI-1915 - ? 4-VI-1988]. El seu enregistrament de l'estàndard *I Can't Get Started* és considerat com una icona jazzística. Desfeta la banda, torna amb Tommy Dorsey [tbó/dtor, Thomas Francis Dorsey, Jr. Shenandoah/Penn, 19-XI-1905 - Greenwich/Conn, 26-XI-1956] i forma el seu propi quartet [1941]. Participa en la banda sonora de la pel·lícula *Syncopation* [William Dieterle, 1942]. Berigan estigué influenciat per l'estil de Louis Armstrong i s'especialitzà amb el registre baix de la trompeta. La revista *Metronome* l'escollí com a 'millor trompetista de l'any' [1939].

¹⁰⁰ **Harry James:** Nascut Harry Haag James [Albany/Georgia 5 de març de 1916 - Las Vegas/Nevada, 15 de juliol de 1983]. Trompetista i director d'orquestra. Als deu anys tocava com a solista en la banda del circ dels seus pares. Toca [1937] amb Benny Goodman [clnet/dtor, Benjamin David Goodman. Chicago/Illin, 30-V-190 - N.Y, 13-VI-1986] i, tot seguit, forma la seua pròpia banda en la qual feren el seu debut 'Frank' Sinatra

[cantant/actor, Francis Albert Sinatra. Hoboken/N.Jers, 12-XII-1915 - Los Angeles, 14-V-1998], Dean Martin [cantant/actor, Dino Paul Crocetti. Steubenville/Ohio, 7-VI-1917 - Beverly Hills/Cal, 25-XII-1995], 'Dick' Haymes [cantant, Richard Benjamin Haymes. Buenos Aires/ARG, 13-IX-1918 - Los Angeles/Cal, 28-III-1980] i d'altres cantants. Participa en nombrosos films. Feu molts enregistraments [1940-1950]. James va saber descobrir i contractar els millors músics negres del moment, entre ells 'Count' Basie [dtor/pno, William James Basie. Red Bank/N. Jers, 21-VIII-1904 - Hollywood/Cal, 26-IV-1984]. A la pel·lícula *Young Man with a Horn*, [Michael Curtiz, 1950] dobla l'actor Kirk Douglas quan toca la trompeta. Fou protagonista de la pel·lícula *Escola de Sirenes* [George Sidney, 1944] i va intervenir en les pel·lícules *The Benny Goodman Story* [Valentine Davies, 1956] i *The Ladie's Man* [Jerry Lewis, 1961]. Aconseguí molt d'èxit amb la versió orquestral de la cèlebre cançó d'Al Jolson *You Made Me Love You*. De la seua discografia cal fer esment de: *Greatest Hits* [1939-1946]; *Feet Draggin' Blues* [1944-1947]; *There They Go* [1948], *Young Man with a Horn* [1950]; *In Hi-Fi* [1955]; *Trumpet Blues* [1955-1958]; *The New James* [1958]; *Requests On-The-Road* [1961]; *Verve Jazz Masters 55: Harry James* [1959-1964]; *1964 Live! Holiday Ballroom, Chicago* [1964]; *The King James Version* [1976] i *Still Harry After All These Years* [1979].

101 **'Tommy' Dorsey:** Nascut Thomas Francis Dorsey, Jr. [Shenandoah/Pensilvania, 19 de novembre de 1905 - Greenwich/Connecticut, 26 de novembre de 1956]. Trombonista i director d'orquestra. Comença a tocar als 16 anys amb les Big bands de 'Rudy' Vallee [sax/cantant/dtor, Hubert Prior Vallée. Island Pond/Vermont, 28-VII-1901 - Hollywood/Cal, 3-VII-1986], Vincent López [pno/dtor. Brooklyn/N.Y, 30-XII-1895 - Miami/Flor, 20-IX-1975] i Paul Whiteman [dtor, Paul Samuel Whiteman. Denver/Col, 28-III-1880 - Doylestown/Penn, 29-XII-1967] tot just abans de formar la 'Dorsey Brothers Orchestra' [1934]. Tommy forma la seua banda [1935] amb músics provinents del grup de Joe Haymes [dtor/pno, Joseph Lawrence Haymes. Marshfield/Miss, 10-II-1907 - Dallas/Tex, 10-VII-1964], just després de l'èxit de la 'Dorsey Brothers' *Every Little Movement*. Entre els èxits de la nova banda hi trobem: *On Treasure Island*; *I'm Getting Sentimental Over You*; *Marie*; *The Big Apple*; *Music, Maestro, Please!*; *I'll Never Smile Again*; *Manhattan Serenade* i *There Are Such Things*. Músics importants que passaren per la banda van ser: 'Bunny' Berigan [corneta/trpta/cantant, Rowland Bernard 'Bunny' Berigan. Hilbert/Wisc, 2-XI-1908 - N.Y, 2-VI-1942], 'Ziggy' Elman [tpta, Harry Aaron Finkelman. Philadelphia/Penn, 26-V-1914 - Los Angeles/Cal, 26-VI-1968], l'autor de *Well, Git 'It i Opus One*, 'Sy' Oliver [tpta/dtor, Melvin Oliver. Battle Creek/Mich, 17-XII-1910 - N.Y, 28-V-1988]; 'Buddy' Rich [bat/dtor, Bernard Rich. N.Y, 30-IX-1917 - Los Angeles/Cal, 2-IV-1987]; Nelson Riddle [arranj/dtor, Nelson Smock Riddle Jr. Oradell/N. Jersey, 1-VI-1921 - Los Angeles/Cal, 6-X-1985]; 'Jo' Stafford [cantant, Jo Elizabeth Stafford. Coalinga/Cal, 12-XI-1917 - Century C./Los Angeles/Cal, 16-VII-2008], Dick Haymes [cantant, Richard Benjamin Haymes. Buenos Aires/ARG, 13-IX-1918 - Los Angeles/Cal, 28-III-1980] i Frank Sinatra [cantant/actor, Francis Albert Sinatra. Hoboken/N.Jersey, 12-XII-1915 - Los Angeles/Cal, 14-V-1998]. Com a trombonista, Dorsey estigué influït per Jack Teagarden [tbó, Weldon Leo Teagarden. Vernon/Tex, 20-VIII-1905 - N. Orleans, 15-I-1964]. Els germans Dorsey s'ajuntaren de nou [1953] sota la 'Dorsey Brothers Orchestra'. L'orquestra tingué un programa de televisió propi: *'Stage Show'* [1954-1956]. Morts els dos germans, el trombonista Warren Covington [tbó/dtor. Philadelphia/Penn, 7-VIII-1921 - N.Y, 24-VIII-1999] dirigí la Big band sota el nom 'Tommy Dorsey Orchestra Starring Warren Covington' i aconseguí gran èxit [1958] amb el tema *Tea For Two Cha*. Sinatra feu un disc homenatge a Dorsey: *I Remember Tommy* [1961] amb arranjaments de 'Sy' Oliver. De la seua discografia cal esmentar: *The One And Only Tommy Dorsey* [1961]; *Tommy Dorsey's Dance Party* [reedit, 1966]; *This is Tommy Dorsey* [reedit, 1971]; *Tommy Dorsey 1937-1941* [reedit, 1976]; *All-Time Greatest Dorsey/Sinatra Hits, Vol. 1-4* [reedit, 1988, amb Frank Sinatra/cantant]; *Yes, Indeed!* [reedit, 1990]; *Stop, Look and Listen* [reedit, 1994]; *The V-Disc Recordings* [reedit, 1999]; *This Is Tommy Dorsey & His Orchestra, Vol. 1* [reedit, 2001]; *Tommy Dorsey: The Early Jazz Sides: 1932-1937* [reedit, 2004] i *It's D'Lovely 1947-1950* [reedit, 2004].

102 **'Jimmy' Dorsey:** Nascut James Francis Dorsey [Shenandoah/Pensilvania, 29 de febrer de 1904 - Nova York, 12 de juny de 1957]. Clarinetista, saxofonista, trompetista i compositor. Fill d'un professor de música i germà del trombonista 'Tommy' Dorsey [tbó/dtor, Thomas Francis Dorsey, Jr. Shenandoah/Penn, 19-XI-1905 - Greenwich/Conn, 26-XI-1956] amb qui formà els 'Dorsey's Novelty Six' una de las primeres bandes de jazz que tocaren per a la ràdio. Dorsey toca [1930] a la banda de Ted Lewis [cantant/dtor, Theodore Leopold Friedman. Circleville/Ohio, 6-VI-1890 - N.Y, 25-VIII-1971] tot fent una gira arreu d'Europa. Quan torna treballa amb 'Rudy' Vallee [sax/cantant/dtor, Hubert Prior Vallée. Island Pond/Vermont, 28-VII-1901 - Hollywood/Los Ang, 3-VII-1986], 'Scranton Sirens', 'The California Ramblers', 'Red' Nichols [tpta/dtor, Ernest Loring Nichols. Ogden/Utah, 8-V-1905 - Las Vegas/Nev, 28-VI-1965], Jean Goldkette [pno/dtor, John Jean Goldkette, Valenciennes/FRA, 18-III-1899 - Santa Barbara/Cal, 24-III-1962], 'Ben' Pollack [bat/dtor, Benjamin Pollack. Chicago/Ill, 22-VI-1903 - Palm Spring/Cal, 7-VI-1971], Paul Whiteman [dtor, Paul Samuel Whiteman. Denver/Col, 28-III-1880 - Doylestown/Penn, 29-XII-1967] i amb 'Dorsey Brothers' al costat del seu germà 'Tommy'. El primer èxit com a compositor fou *You Let Me Down* [1935]. La seua banda estava més enfilada vers el jazz que no la del seu germà. Enregistra els temes: *Dorsey Stomp*, *Tap Dancer's Nightmare*, *Parade of the Milk Bottle Caps*, *John Silver* i *Dusk in Upper Sandusky*. Forma la seua pròpia banda [1935]: 'Jimmy Dorsey Orchestra' per la qual hi passaren: Bobby Byrne [tbó/dtor. Columbus/Ohio, 10-X-1918 - Irvine/Cal, 25-XI-2006], Ray McKinley [bat/cantant/dtor, Raymond McKinley. Fort Worth/Tex, 18-VII-1910 - Largo/Flor, 7-V-1995] i Skeets Herfurt [sax/clinet, Arthur Relsmond Herfurt. Cincinnati/Denver, 28-V-1911 - Nova

- **La interacció de la 'música popular i la música culta'**

Els esforços pioners d'Armstrong, Ellington, Henderson i d'altres músics aconseguiren que el jazz adquirira una influència dominant en la música nord-americana de les dècades dels anys 20' i 30'. Músics tan populars com el director de banda Paul Whiteman feren servir alguns dels recursos rítmics i melòdics més cridaners del jazz tot i que amb una menor llibertat i talent improvisatori que no aquell que caracteritzava la música dels principals intèrprets del gènere malgrat comptar entre els seus músics amb instrumentistes com ara el violinista Joe Venuti¹⁰³ i el guitarrista 'Eddie' Lang¹⁰⁴ a més de

Orleans/Flor, 17-IV-1992], a més dels cantants 'Bob' Eberly [cantant, Robert Eberle. Mechanicville/N.Y, July-VII-1916 - Glen Burnie/Mary, 17-XI-1981] i Kay Weber [cantant]. Helen O'Connell [cantant/actriu. Lima/Ohio, 23-V-1920 - San Diego/Cal, 9-IX-1993] fou la cantant [1939] i, junt 'Bob' Eberly, cantaren a duo donant una sonoritat especial a la banda. Alguns temes van ser grans èxits [1939-1943], com ara: *Green Eyes* [cast: *Aquellos Ojos Verdes*], *Amapola*, *Tangerine*, *Yours* [cast: *Quiéreme Mucho*] i *Maria Elena*. Els germans Dorsey tornaren a ajuntar-se [1953] sota el nom 'Tommy Dorsey and his Orch: featuring Jimmy Dorsey'. Jimmy Dorsey actuà en diverses produccions de Hollywood: *That Girl From Paris*; *Shall We Dance*; *The Fleet's In*; *Lost in a Harem* i *I Dood It*. Abans de morir, el seu tema *So Rare* [1956] fou distingit amb el premi 'Disc d'Or'. Jimmy Dorsey fou considerat com l'artista favorit del mateix Charlie Parker.

103 'Joe' Venuti: Nascut Giuseppe Venuti [Filadèlfia, 16 de setembre del 1903 - Seattle, 14 d'abril del 1978]. Violinista. Considerat 'el pare del violí al Jazz'. Feu amistat amb el guitarrista Eddie Lang [guit, Salvatore Massaro. Filadèlfia/Penn, 25-X-1902 - N.Y, 26-III-1933]. De seguida tots dos tocaren amb l'orquestra del bateria Chick Granese. El segell 'Edison Bell' els feu enregistrar cinquanta peces [1919-1920] on alternaven cançons napolitanes amb àries famoses del segle XIX. Venuti i Lang marxaren a Detroit [1924] i s'incorporaren a l'orquestra de Jean Goldkette [pno/dtor, John Jean Goldkette. Valenciennes/FRA, 18-III-1899 - Santa Barbara/Cal, 24-III-1962], en la qual Venuti feu els seus primers enregistraments de temes de Jazz. Entra a l'orquestra [1924] el cornetista blanc Bix Beiderbecke [corneta, Leon Bismark Beiderbecke. Davenport/Iowa, 10-III-1903 - N.Y, 6-VIII-1931]. S'incorpora [1925] a l'orquestra de Paul Whiteman [dtor, Paul Samuel Whiteman. Denver/Col, 28-III-1880 - Doylestown/Penn, 29-XII-1967] i enregistra a duo amb Eddie Lang els temes: *Black and Blue Botton* i *Stringin' the Blues*. Entra a l'orquestra d'Adrian Rollini [1927] on tocava també Bix Beiderbecke i enregistra peces qualificades de 'mestres'. Crea la seua pròpia orquestra [1928], 'The Newyorkers', banda codirigida per Eddie Lang. Venuti pateix un greu accident [1929]. Els crítics no dubten a assenyalar la influència del seu estil en músics com Django Reinhardt [guit, Jean Baptiste Reinhardt. Liberchies/BÈL, 23-I-1910 - Fontainebleau/Seine-et-Marne, 16-V-1953] i Stephane Grappelli [víf. París/FRA, 26-I-1908 - París/FRA, 1-IX-1997]. Grava 4 temes amb la 'Venuti-Langs All Stars Orchestra' [1931] on eren els músics Charlie i Jack Teagarden, Benny Goodman, Frank Signoselti, Ward Ley i Neil Marshal. Els temes *Beale Street Blues*, *After You've Gone*, *Farewell Blues* i *Someday Sweetheart* estan considerats 'peces mestres' de l'anomenat 'Jazz blanc'. Enregistra [1935] amb Russ Morgan [pno/dtor. Scranton/Penn, 29-IV-1904 - Las Vegas/Nev, 7-VIII-1969] i dirigeix una gran orquestra. Acompanya Mabel Todd [cantant] i Bing Crosby [cantant] al enregistrament de dos temes per a Broadway. Torna a Nova York [1946] per a actuar en diversos programes de ràdio al costat de Louis Armstrong [tpa/cantant/dtor, Louis Daniel Armstrong. Nova Orleans/Louis, 4-VIII-1901 - Corona-Queens/N.Y, 6-VII-1971], 'Dinah' Shore [cantant, Frances Rose Shore. Winchester/Tennes, 1-III-19161 - Beverly Hills/Cal, 24-II-1994] i altres artistes. Venuti tornà a impressionar el públic al 'Newport Jazz Festival' [1969]. Toca a Europa i participa a la 'Jazz Expo' de Londres [1969]. Pateix els primers símptomes de la seua malaltia [1970] i incrementa la seua activitat al Jazz europeu, sobretot a Itàlia. De la seua discografia cal esmentar: *Really the Jazz, Venuti-Lang* [1927-1928, amb 'Eddie' Lang/guit]; *The Big Bands of Venuti* [1928-1930]; *The Big Bands of Venuti* [1928-1933]; *Hot Swing Fiddler* [1952-1953]; *Joe Venuti and Zoot Sims* [1974, amb 'Zoot' Sims/sax, Dick Wellstood/pno, George Duvivier/cb i Cliff Leeman/bat]; *Joe Venuti and Zoot Sims Vol. 2* [1975, amb John Bunch/pno, Milt Hinton/cb, Bobby Rosengarden/bat, Spiegle Wilcox/tb]; *Hot Sonatas* [1975, amb Earl 'Fatha' Hines/pno]; *Gems* [1975, amb George Barnes/guit, Bob Gibbons/guit, Herb Mickman/cb i Jake Hanna/bat] i *Joe Venuti & George Barnes - Concord Summer Festival 1977* [1977, amb Ross Tompkins/pno, Ray Brown/cb i Jake Hanna/bat].

104 'Eddie' Lang: Nascut Salvatore Massaro [Filadèlfia/Pensilvània, 25 d'octubre de 1902 - Nova York, 26 de març de 1933]. Guitarrista. Considerat 'el pare de la guitarra de jazz'. El seu discurs jazzístic influï en

comptar amb lletres de les cançons interpretades més contextualitzades amb els temps que hi eren gràcies a lletristes com 'Jo' Trent.

En un intent de fusionar el jazz amb la *música lleugera*, l'orquestra de Whiteman va estrenar peces simfòniques [d'estil jazzístic] de compositors nord-americans com ara George Gershwin.

Més a prop de la tradició jazzística de la improvisació i del virtuosisme dels solos es trobava la música de les bandes de Benny Goodman [qui feu servir molts arranjaments de Henderson i Claude Thornhill¹⁰⁵], Gen Krupa i Harry James.

Des dels dies del *ragtime*, els compositors de jazz han admirat la música clàssica.

Diversos músics de *l'Era del Swing* 'jazzejaren els clàssics' en enregistraments com ara: *Bach Goes to Town* [Benny Goodman] i *Ebony Rhapsody* [Ellington i d'altres].

guitarristes posteriors. Som pare era fabricant d'instruments. Estudia violí onze anys i coneix Joe Venuti [VÍ, Giuseppe Venuti. Filadèlfia/Penn, 16-IX-1903 - Seattle/Wash, 14-IV-1978]. Toca de manera professional violí, banjo i guitarra [1918]. Roman a Londres [1924-1925]. Fou el primer guitarrista en afegir el seu instrument als enregistraments dels anys 20'. Toca amb Joe Venuti, Adrian Rollini [sax, Adrian Francis Rollini [Nova York, 28 de juny de 1903 - Homestead/Florida, 15 de maig de 1956], Roger Wolfe Kahn [dctor. Morristown/N.Jer, 19-X-1907 - N.Y, 12-VII-1962] i Jean Goldkette [pno/dctor, John Jean Goldkette. Valenciennes/FRA, 18-III-1893 - Los Angeles/Cal, 24-III-1962]. Grava el tema *Singin' the Blues* [1927] amb la 'Frankie Trumbauer and His Orchestra' amb Bix Beiderbecke [corneta, Leon Bismark Beiderbecke. Davenport/Iowa, 10-III-1903 - N.Y, 6-VIII-1931]. Toca [1929] amb Paul Whiteman [dctor, Paul Samuel Whiteman. Denver/Col, 28-III-1880 - Doylestown/Penn, 29-XII-1967] i apareix a la pel·lícula *The King of Jazz* [John M. Anderson, 1930]. Grava *Georgia On My Mind* amb la banda de Hoagy Carmichael [pno/comp/cantant/actor, Hoagland Howard Carmichael. Bloomington/Ind, 22-XI-1899 - Palm Spring/Cal, 27-XII-1981]. Venuti i Beiderbecke també hi eren a l'orquestra. Acompanya [fins 1932] el cantant Bing Crosby [cantant/actor, Harry Lillis Crosby. Tacoma/Wash, 3-V-1903 - Madrid, 14-X-1977]. Sota el nom 'Blind Willie Dunn' grava amb 'Lonnie' Johnson [bluesman, Alfonzo Johnson. N.Orl, 8-II-1894 - Toronto/CAN, 16-VI-1970]. Dels seus enregistraments cal destacar: *Joe Venuti and Eddie Lang 1926-1933* [reedit, 1987]; *1927-1932 - Chronological Classics* [2004]; *The 1920s and 1930s Sides* [amb Joe Venuti/VÍ]; *Pioneers of Jazz Guitar 1927-1938* [reedit, 1992]; *Hurricane* [1927, amb Red Nichols/tpta i 'His Five Pennies']; *Wild Cat* [1927, amb Joe Venuti/VÍ]; *Knockin' A Jug* [1929, amb Louis Armstrong/tpta i Jack Teagarden/tbó]; *Feelin' My Way* [1932, amb Carl Kress/guit]; *Jig Saw Puzzle Blues* [1933, amb Joe Venuti/VÍ]; *Jazz Guitar Virtuoso* [reedit, 1989] i *The Quintessential Eddie Lang* [reedit, 1997].

105 Claude Thornhill: [Terre Haute/Indiana, 10 d'agost de 1909 - Nova York, 1 de juliol de 1965]. Pianista, arranjador i director d'orquestra. Als anys 30' toca a Nova York amb Bing Crosby [cantant/actor, Harry Lillis Crosby. Tacoma/Wash, 3-V-1903, 14-X-1977], Paul Whiteman [dctor, Paul Samuel Whiteman. Denver/Col, 28-III-1880 - Doylestown/Penn, 29-XII-1967], 'Ray' Noble [dctor/comp/actor, Raymond Stanley Noble [Brighton/UK, 17-XII-1903 - Londres/UK, 3-IV-1978], Benny Goodman [cnet/dctor, Benjamin David Goodman. Chicago/Illin, 30-V-190 - N.Y, 13-VI-1986] i amb el seu grup [1939] per on passarien 'Joe' Shulman [cb, Joseph Shulman. N.Y, 12-IX-1923 - N.Y, 2-VIII-1957], Danny Polo [cnet. Clinton/Ind, 2-XII-1901 - Chicago/Illin, 11-VII-1949], Lee Konitz [sax/comp. Chicago/Illin, 13-X-1927], Louis Mucci [tpta, Louis 'Lou' Mucci. Syracuse/N.Y, 13-XII-1909 - ? 4-I-2000], Barry Galbraith [guit, Joseph Barry Galbraith. Pittsburgh/Penn, 18-XII-1919 - Bennington/Vermont 13-I-1983] i Bill Barber [tuba, John William Barber. Hornell/N.Y, 21-V-1920 - Bronxville/N.Y, 18-VI-2007]. Thornhill tocà al tema de Glenn Miller *Solo Hop*. A Hollywood treballa com com arranjador de l'orquestra de Gil Evans [arranj/comp/dctor, Ian Ernest Gilmore Green. Toronto/CAN, 13-V-1912 - Cuernavaca/MÈX, 20-III-1988]. Als 40' i 50' amb Artie Shaw [cnet/dctor, Arthur Arshawski Shaw. N.Y, 23-V-1910 - Newbury Park/Cal, 30-XII-2004], Tony Bennett [cantant, Anthony Dominick Benedetto. Queens/N.Y, 3-VIII-1926] de qui fou director musical i Louis Prima [tpta. N. Orleans/Louis, 7-XII-1910 - N. Orleans/Louis, 24-VIII-1978]. Composa el tema *Snowfall* [1941], un dels estàndards més versionats de la història del jazz. Altres temes seus coneguts són: *A Sunday Kind of Love*, *Love for Love* i *I Wish I Had You* que seria enregistrat per Billie Holiday [cantant, Eleanora Fagan Gough. Filadèlfia, 7-IV-1915 - N.Y, 17-VII-1959]. La sonoritat i textura del 'Miles Davis Nonet' es deu, en bona part, a les idees de Thornhill. De la seua discografia cal esmentar: *Snowfall* [1940-1941]; *Buster's Last Stand* [1941-1947]; *The Transcriptions Performances 1947* [1947]; *The 1948 Transcriptions Performances* [1948] i *The Crystal Gazer - The Later Recordings* [1946-1956].

Per altra banda, els autors de *música clàssica* van rendir tribut al jazz en obres com: *Contrasts* [1938] encarregada per Benny Goodman i composada per l'hongarès Béla Bartók i *Ebony Concerto* [1945] dirigit per l'orquestra liderada per Woody Herman i composada per Igor Stravinski.

Altres compositors, com el nord-americà Aaron Copland o el francès Darius Milhaud, van homenatjar el jazz en les seues obres.

SESSIÓ IV: **Be Bop***Charlie Parker i el trencament formal.*

- *Be Bop* [Bebop o Bop]
- *Inicis*
- *Origen de la paraula*
- *Trets*
- *Protagonistes significatius del Be Bop:*

*Charlie 'Bird' Parker**Dizzy 'Diz' Gillespie**Tadd Dameron**Coleman Hawkins**Max Roach**Kenny Clarke*

- **Be Bop** [Bebop o Bop]

Amb la seua arribada comença l'anomenada 'era moderna del jazz'.

El *Bebop* sorgí com a contestació al conservadurisme del *swing*.

El seu nom esdevindria de l'intent de convertir en onomatopeies les síl·labes sense sentit emprades en la tècnica vocal 'scat' [cant sense paraules].

Posa èmfasi en el ritme i en l'espontaneïtat dels considerats com a seus creadors i desenvolupadors: Charlie 'Bird' Parker i Dizzy 'Diz' Gillespie.

Amb l'entrada dels Estats units a la II Guerra Mundial, alguns líders de les orquestres de swing més importants [Artie Shaw o Glenn Miller] acabaren alistant-se en la forces armades del seu país. Arribats a la meitat de la dècada dels 50', aquelles orquestres ja eren història tret, vés per on, de les formades i dirigides per músics negres: Duke Ellington o Count Basie. 'L'Era del Swing', acomodàcia musicalment i incapaç d'avançar, arribava

al seu fi. A l'horitzó musical hi aparegueren dos competidors: una nova onada *dixieland* [retorn al jazz de Nova Orleans de començaments de segle] i un altre competidor més actual i musicalment més agosarat: el *Be bop*.

A meitat dels anys 40', dos clubs de Nova York no paren de presentar jam sessions força significatives per a la història del jazz [i de la música]: el Minton's Playhouse i el Clarke Monroe's Uptown House. En aquelles vetllades, els participants experimentaven amb el 'tempo' i amb la 'tècnica' a tothora. Tocant 'fast' [ràpid] i amb harmonies complexes i plenes de variacions melòdiques, les improvisacions arribaven a límits insospitats només un parell d'anys abans. Entre els participants hi eren també el bateria Kenny Clarke o el pianista Thelonius Monk, tot intentant seguir Gillespie i Parker, botant-se les regles més elementals a nivell formal que el swing havia imposat.

Louis Armstrong atacà el nou estil qualificant-lo *d'excèntric i ple de melodies dissonants* que impedièn el públic ballar amés de no entendre'l. Altres, com ara Coleman Hawkins¹⁰⁶, s'adaptaren al nou estil i músics més joves com ara Fats Navarro¹⁰⁷, Dexter Gordon, Ben

106 Coleman Hawkins: Nascut Coleman Randolph Hawkins [San José/Missouri, 21 de novembre del 1904 - Nova York, 19 de maig del 1969]. Saxofonista i clarinetista. Hawkins ajudà al desenvolupament del saxòfon associant-lo definitivament amb el Jazz. Estudia piano [als cinc anys], violoncel i saxòfon tenor. Als 12 anys comença a tocar en teatres. És contractat [1921] per Mamie Smith [cantant/pno/actriu/ballarina, Mamie Robinson. Cincinnati/Ohio, 26-V-1883 - N.Y, 16-IX-1946] i toca als 'Jazz Hounds'. Toca amb Wilbur Sweatman [clnet/dtor, Wilbur Coleman Sweatman. Brunswick/Miss, 7-II-1882 - N.Y, 9-III-1961] i a enregistra [1923], per primera vegada, amb Fletcher Henderson [pno/dtor/comp, Fletcher Hamilton Henderson, Jr. Cuthbert/Georgia, 18-XII-1897 - N.Y, 28-XII-1952], qui el feu saxo principal de la seua orquestra [fins 1934]. Acompanya cantants de blues [1929] a la 'McKinney's Cotton Pickers' nascuda a Springfield/Ohio i dirigida pel bateria Cuba Austin [bat. Charleston/Virg, 1906 - ? 1961] i Red McKenzie [tocador de pinta', William McKenzie. St. Louis/Missou, 14-X-1899 - N.Y, 7-II-1948]. Fou líder de bandes on tocaren Thelonius Monk [pno/comp, Thelonious Sphere Monk. Rocky Mount/Car. N, 10-X-1917 - Englewood/N. Jersey, 17-II-1982], Oscar Pettiford [cb/comp, Okmulgee/Oklah, 30-IX-1922 - Copenhagen/DIN, 8-IX-1960], Miles Davis [tpta/comp, Miles Dewey Davis III. Alton/Illin, 26-V-1926 - Santa Mònica/Cal, 28-IX-1991], 'Max' Roach [bat/comp, Maxwell Lemuel Roach. New Land/Car. N, 10-I-1924 - N.Y, 16-VIII-2007] i 'Dizzy' Gillespie [tpta/comp/cantant, John Birks Gillespie. Cheraw/Carolina S, 21-X-1917 - Englewood/N. Jersey, 6-I-1993]. Enregistra, sense acompanyament, l'estàndard *Picasso* [1948]. Hawkins tingué gran influència sobre músics del Be bop com ara 'Sonny' Rollins [sax, Theodore Walter Rollins. N.Y, 7-IX-1930]. Cap als 50' toca amb 'Red' Allen [tpta/cantant, Henry Allen. Algiers/Louis, 7-I-1908 - N.Y, 17-IV-1967] i Roy Eldridge [tpta/cantant, David Roy 'Little Jazz' Eldridge. Pittsburg/Penn, 30-I-1911 - Valley Stream/N.Y, 26-II-1989] amb els quals va intervenir al 'Newport Jazz Festival' [1957]. Enregistra el disc *Coleman Hawkins Encounters Ben Webster* amb Ben Webster/sax; Oscar Peterson/pno, Herb Ellis/guit, Ray Brown/cb i Alvin Stoller [bat. N.Y, 7-X-1925 - ? 19-X-1992]. Als anys 60', toca regularment al club 'Village Vanguard' de Manhattan. Enregistra al disc *Thelonious Monk with John Coltrane* [1957] i al disc de Max Roach *We Insist! - Freedom Now* [1960]. De la resta de la seua discografia cal destacar: *Body and Soul* [1939]; *The Hawk Returns* [1954]; *The Hawk in Hi-Fi* [1956, amb l'orquestra de 'Billy' Byers/tbó]; *Coleman Hawkins Encounters Ben Webster* [1957]; *The Best of Coleman Hawkins* [1958-1962/reedit, 2004]; *The Gilded Hawk* [1958]; *Coleman Hawkins with the Red Garland Trio* [1959, amb Red Garland/pno]; *At Ease with Coleman Hawkins* [1960]; *In a Mellow Tone* [1960]; *Duke Ellington Meets Coleman Hawkins* [1962]; *Desafinado* [1962]; *Sonny Meets Hawk!* [1963, amb Sonny Rollins/sax]; *Today And Now* [1966]; *Sirius* [1966/reedit, 1975] i *The Greatest Jazz Concert in the World* [1967].

107 'Fats' Navarro: Nascut Theodore 'Fats' Navarro [Key West, Florida, 24 de setembre de 1923 - Nova York, 6 de juliol de 1950]. Trompetista. Comença a tocar a Miami [1939] amb Walter Johnson [bat. N.Y, 18-II-1904 - N.Y, 27-IV-1977]. Toca [1941] al grup de 'Snookum' Russell [pno/dtor, Isaac Edward Russell. Columbia/Car-Sud, 6-IV-1913 - ? VIII-1981]; [de 1943-1944] amb la banda d'Andy Kirk [sax/tuba/dtor, Andrew Dewey Kirk. Newport/Kent, 28-V-1898 - N.Y, 11-XII-1992]; [de 1945-1946] amb 'Billy' Eckstine [cantant, William Clarence Eckstein. Pittsburgh/Penn, 8-VII-1914 - Pittsburgh, 8-III-1993] després d'haver estat informat de la seua qualitat per 'Dizzy' Gillespie [tpta/comp/cantant,

Webster¹⁰⁸ o Bud Powell¹⁰⁹ s'uniren al Be bop. 'Bird' i 'Diz' enregistraren *Bird and Diz* [1950] una mena de 'testament sonor'.

John Birks Gillespie. Cheraw/Carolina S, 21-X-1917 - Englewood/N. Jersey, 6-I-1993], a qui va substituir. A Nova York, es converteix en una de les figures principals del circuit de clubs i del naixent 'Be bop'. Toca [1947-1948] amb 'Illinois' Jacquet [sax, Jean-Baptiste Jacquet. Broussard/Louis, 31-X-1922 - N.Y., 22-VII-2004], Lionel Hampton [vib/pno/bat/dtor, Lionel Leo Hampton. Louisville/Kent, 20-IV-1908 - N.Y., 31-VIII-2002] i Coleman Hawkins [sax, Coleman Randolph 'Bean' Hawkins. Saint-Joseph/Missou, 21-XI-1904 - N.Y., 19-V-1969], abans d'integrar-se [1948-1949] al grup de 'Tadd' Dameron [pno/comp/arranj, Tadley Ewing Peake Dameron. Cleveland/Ohio, 21-II-1917 - Lexington/Kent, 8-III-1965]. Toca [1950] amb Charlie Parker [sax/comp, Charles Christopher Parker Jr. Kansas City, 29-VIII-1920 - N.Y., 12-III-1955] al club 'Birdland' i al 'Café Society' al costat de 'Bud' Powell [pno, Earl Rudolph Powell. N.Y., 27-IX-1924 - N.Y., 9-VIII-1966] i 'Max' Roach [bat/comp, Maxwell Lemuel Roach. New Land/Car. N, 10-I-1924 - N.Y., 16-VIII-2007]. Mesos més tard mor com a conseqüència de la tuberculosi i les drogues, amb només 26 anys. L'estil de Navarro ha estat considerat com 'un model d'equilibri al conciliar amb total pertinença la ciència harmònica, la frescor melòdica i l'audàcia rítmica'. Influí en l'obra de Clifford Brown [tpta. Wilmington/Delaware, 30-X-1930 - Bedford/Penn, 26-VI-1956], Lee Morgan [tpta/comp, Edward Lee Morgan. Philadelphia/Penn, 10-VII-1938 - N.Y., 19-II-1972], 'Art' Farmer [tpta, Arthur Stewart Farmer. Council Bluffs/Iowa, 21-VIII-1928 - N.Y., 4-X-1999] i 'Donald' Byrd [tpta/comp, Donaldson Toussaint L'Ouverture Byrd II. Detroit/Mich, 9-XII-1932 - 4-II-2013]. De la seua discografia cal assenyalar: *Eddie Lockjaw Davis: 1946-1947* [1946]; *Goin' To Minton's - Savoy, 1946-1947* [1946, amb Bud Powell/pno, Sonny Stitt/sax, Tadd Dameron/pno, Art Blakey/bat, Kenny Clarke/bat]; *Illinois Jacquet: 1945-1946* [1946, amb Illinois Jacquet/sax]; *The Fabulous Fats Navarro, Vol 1 & 2* [1947-1948]; *Howard McGhee: On Dial - The Complete Sessions 1945-1947* [1948, amb Howard McGhee/tpta]; *Fats Navarro Featured With The Tadd Dameron Band* [1948, amb Milt Jackson/vib i Kenny Clarke/bat]; *Bud Powell: The Amazing Bud Powell, Volume 1* [1950, amb Bud Powell/pno]; *Bird & Fats - Live At Birdland* [1950, amb Charlie Parker/sax, Bud Powell/pno, Tommy Potter/cb, Curley Russell/cb, Art Blakey/bat i Roy Haynes/cb] i *The Fats Navarro Story* [1950].

108 'Ben' Webster: Nascut Benjamin Francis Webster [Kansas City, Missouri, 27 de febrer de 1909 - Amsterdam, 20 de setembre de 1973]. Saxofonista. Considerat un dels millors executants de saxòfon tenor de tota la història del jazz. Estudia violí, piano i saxòfon. Es dona conèixer com a pianista. Toca el saxòfon alt [1928-1931] amb 'Gene' Coy [bat/pno, Eugene Coy. Califòrnia, ? 1965]. Amb el saxòfon tenor i després de influències de Coleman Hawkins [sax, Coleman Randolph 'Bean' Hawkins. Saint-Joseph/Missou, 21-XI-1904 - N.Y., 19-V-1969] toca [1930-1931] al costat de 'Jap' Allen [tuba/dtor, Jasper Allen. ? 1899 - ? anys 70]. Toca [1932] amb Bennie Moten [pno/dtor, Benjamin Moten. Kansas C./Miss, 13-XI-1894 - Kansas C, 2-IV-1935], Blanche Calloway [cantant, Blanche Dorothea Jones. Baltimore/Mary, 9-II-1904 - Baltimore/Mary, 16-XII-1978], toca [1933-1934] amb 'Benny' Carter [sax, Bennett Lester Carter. N.Y., 8-VIII-1907 - Los Angeles/Cal, 13-VII-2003], toca [1937-1938] amb Fletcher Henderson [pno/dtor/comp, Fletcher Hamilton Henderson, Jr. Cuthbert/Georgia, 18-XII-1897 - N.Y., 28-XII-1952], toca [1935] amb 'Willie' Bryant [cantant/dtor, William Stevens Bryant. Chicago/Illin, 30-VIII-1908 - Los Angeles/Cal, 9-II-1964] i [1936-1937] amb 'Cab' Calloway [cantant/dtor, Cabell Calloway III. Rochester/N.Y., 25-XII-1907 - Cokebury Village/Delaware, 18-XI-1994]. Toca [1940-1943] amb 'Duke' Ellington [dtor/pno/comp/arranj, Edward Kennedy Ellington. Washington D.C., 29-IV-1899 - N.Y., 24-V-1974]. A destacar la seua intervenció en la peça *Cotton tail*. Webster tornaria a tocar amb Ellington [1948-1949]. Forma el seu grup [1944] i comença a treballar [1953] amb 'Count' Basie [dtor/pno, William James Basie. Red Bank/N. Jers, 21-VIII-1904 - Hollywood/Cal, 26-IV-1984]. Toca a Europa [1965]: França, Països escandinaus i, ocasionalment, Espanya, on grava [1972] el disc *Gentle Ben* amb el pianista Tete Montoliu [pno/comp, Vicenç Montoliu i Massana. Barcelona, 28-III-1933 - Hospital Clínic/Barcelona, 24-VIII-1997]. Webster enregistrà al costat dels més grans del gènere com ara 'Cab' Calloway, Lionel Hampton, 'Billie' Holiday [*Early session hop*] i d'altres. Fou la major figura al seu gènere després de la mort de Coleman Hawkins, Lester Young, Charlie Parker i John Coltrane. De la seua discografia cal esmentar: *Never No Lament: The Blanton-Webster Band 1940-1942* [reedit, 2003, amb Duke Ellington/dtor]; *The Blues 1952-1954* [1955, amb Johnny Hodges/sax]; *An Exceptional Encounter with Modern Jazz Quartet* [1953]; *Ballads* [1954]; *Soulville, Sweet* [1957, amb Harry Edison/tpta]; *The Soul of Ben Webster* [1958]; *Ben Webster meets Oscar Peterson* [1959, amb Oscar Peterson/pno]; *Gerry Mulligan Meets Ben Webster* [1959, amb Gerry Mulligan/sax]; *The Warm Moods* [1961]; *Soulmates* [1963, amb Joe Zawinul/pno]; *Live at Ronnie Scott's - London 1964: The Punch* [reedit, 2005]; *Gone With The Wind* [1965]; *Big Ben Time - Ben Webster in London* [1967]; *The Art Tatum Ben Webster Quartet - The Soul of Ben Webster, Ben Webster Meets Don Byas* [1968, amb Don Byas/sax, Tete Montoliu/pno, Peter Trunk/cb i Al 'Tootie' Heath/bat]; *Webster's Dictionary* [1970]; *Makin' Whoopee* [1972] i *My Man: Live at Montmartre 1973* [1973].

109 'Bud' Powell: Nascut Earl Rudolph 'Bud' Powell [Nova York, 27 de setembre de 1924 - Nova York, 9 d'agost de 1966]. Pianista. Considerat com el més representatiu pianista 'bopper'. Creà un estil pianístic molt semblant al discurs saxofonístic de Charlie Parker [sax/comp, Charles Christopher Parker Jr. Kansas City, 29-VIII-1920 - N.Y., 12-III-1955] i a les harmonies de Thelonious Monk [pno/comp, Thelonious Sphere Monk. Rocky

- **Inicis**

Als anys 40', el *swing* es trobava en un veritable cul de sac musical. Originàriament creat per músics negres, el *swing* havia estat ràpidament assolit per músics blancs com ara Glenn Miller i Benny Goodman. Miller amb arranjaments no massa arriscats de, entre altres, 'Billy' Mai¹¹⁰. A destacar també la tasca duta a terme per músics 'en segon terme' com ara Louis Prima¹¹¹ [tpta/comp/cantant].

Mount/Car. N, 10-X- 1917 - Englewood/N. Jersey, 17-II-1982]. Fill de músic i germà del trompetista William Jr. Powell i del també pianista 'Richie' Powell [pno/comp/arranj, Richard Powell. N.Y, 5-IX-1931 - Bedford/Penn, 26-VI-1956]. Col·labora [1943] en les sessions del 'Minton's Playhouse' quan el naixement del 'Be bop' però aviat presenta els primers trastorns psiquiàtrics i hi és ingressat a un hospital. Toca [1944] a l'orquestra de 'Cootie' Williams [tpta, Charles Melvin Williams. Mobile/Alab, 10-VII-1911 - N.Y, 15-IX-1985]. Enregistra [1949] les '*Primeres Sessions de Blue Note*' amb Fats Navarro [tpta, Theodore Navarro. Key West/Flor, 24-XII-1923 - N.Y, 6-VII-1950], 'Sonny' Rollins [sax, Theodore Walter Rollins. N.Y, 7-IX-1930], 'Tommy' Potter [cb, Charles Thomas Potter. Filadèlfia/Pens, 21-IX-1918 - Filadèlfia, 1-III-1988] i Roy Haynes [bat, Roy Owen Haynes. Boston/Mass, 13-III-1925], on apareixen els seus temes *Bouncing with Bud* i *Dance of the Infidels*. Les '*Segones Sessions de Blue Note*' [1951] les fa en formació de trio amb 'Curley' Russell [cb, Dillon Russell. N.Y, 19-III-1917 - N.Y, 3-VII-1986] i Max Roach [bat/comp, Maxwell Lemuel Roach. New Land/Car. N, 10-I-1924 - N.Y, 16-VIII-2007] tot incloent els seus temes *Parisian Thoroughfare* i *Un Poco Loco*. Toca al costat de Max Roach [bat], 'Dizzy' Gillespie [tpta], Charlie Parker [sax] i Charles Mingus [cb] al famós concert de Toronto [1953], veritable referment de l'estil 'Be bop'. Powell col·labora amb els millors 'boppers' de l'època: John Kirby [cb/tuba. Baltimore/Maryl, 31-XII-1908 - Hollywood/Cal, 14-VI-1952], 'Don' Byas [sax, Carlos Wesley Byas. Muskogee/Oklah, 21-X-1912 - Amsterdam/PsB, 24-VIII-1972], Charlie Parker [sax], 'Cootie' Williams [tpta, Charles Melvin Williams. Mobile/Alab, 10-VII-1911 - N.Y, 15-IX-1985], 'Kenny' Clarke [bat, Kenneth Spearman Clarke. Pittsburgh/Cal, 9-I-1914 - París/FRA, 25-I-1985], 'Fats' Navarro [tpta, Theodore Navarro. Key West/Flor, 24-XII-1923 - N.Y, 6-VII-1950], 'The Bebop Boys' i en formacions pròpies. Marxa a París amb 'The Modern Jazz Quartet' [1956-1959]. Roman a França cinc anys tocant de manera esporàdica però enregistrant de tant en tant com ara al disc *Our Man in Paris* [1963] al costat de Dexter Gordon [sax/comp/actor. Los Angeles/Cal, 27-II-1923 - Filadèlfia/Penn, 25-IV-1990]. Powell hagué d'estar internat en diverses ocasions en hospitals psiquiàtrics la qual cosa feu que les seues crisis originaren irregularitats significatives al seu treball. Patí tuberculosi i alcoholisme i tornà als Estats Units on actuà de manera irregular fins la seua mort. De tot el recull de temes que va compondre, cal fer esment dels temes *Budo* [interpretat pel grup de Miles Davis/tpta al 1948] i *Parisian Thoroughfare*. De la seua discografia cal assenyalar: *Bud Powell Trio* [1947]; *The Amazing Bud Powell, Vol. 1* [1949]; *Bud Powell's Moods* [1950]; *Bud Powell Trio* [1950]; *In March with Mingus* [1953, amb Charles Mingus/cb]; *Bud Powell Trio, Volume 2* [1953]; *Autumn Sessions* [1953]; *Piano Interpretations by Bud Powell* [1955]; *Swingin' with Bud* [1957]; *The Amazing Bud Powell, Vol. 3* [1957]; *Time Waits: The Amazing Bud Powell* [1958]; *The Complete Essen Jazz Festival Concert* [1960]; *Bud Powell in Paris* [1963] i *Earl Bud Powell, Vol. 8: Holidays in Edenville, 64* [1964] i *Bouncing With Bud* [reedit, 1987].

- 110 'Billy' Mai: Nascut Edward William May, Jr [Pittsburgh/Pennsylvania, 10 de novembre de 1916 - San Juan Capistrano/Califòrnia, 22 de gener de 2004]. Trompetista, compositor i arranjador. Als 17 anys comença a tocar amb la 'Gene Olsen's Polish-American Orchestra'. Toca i fa arranjaments [1938-1940] per a la banda de Charlie Barnet [sax/dtor, Chaler Daly Barnet. N.Y, 26-X-1913 - San Diego/Cal, 4-IX-1991]. El seu arranjament del tema *Cherokee* [Ray Noble: dtor/comp/actor, Raymond Stanley Noble [Brighton/UK, 17-XII-1903 - Londres/UK, 3-IV-1978] arribà a ser un gran èxit a l'època del 'swing'. Glenn Miller [tbó/dtor/arranj, Alton Glenn Miller. Clarinda/Iowa, 1-III-1904 - Canal de la Mànega, 15-XII-1944] contracta May [1940] com arranjador. Treballa per a Les Brown [cinet/dtor, Lester Raymond Brown, Sr. Reinerton/Penn, 14-III-1912 - Los Angeles/Cal, 24-I-2001] abans de ser 'primer arranjador' de la cadena radiofònica NBC i del segell 'Capitol Records' on feu importants treballs per a Frank Sinatra [cantant/actor, Francis Albert Sinatra. Hoboken/N.Jersey, 12-XII-1915 - Los Angeles/Cal, 14-V-1998], Nat King Cole [pno/cantant, Nathaniel Adams Coles. Montgomery/Alab, 17-III-1919 - Santa Monica/Cal, 15-II-1965], Peggy Lee [cantant, Norma Deloris Egstrom. Jamestown/Dak, 26-V-1920 - Los Angeles/Cal, 21-I-2002], Sue Raney [cantant.

La frustració de nombrosos músics davant les limitacions que hi suposava tocar en Big Bands els portà a la recerca de noves formes d'expressió a més d'originals. Joves *jazzmen*, com ara Parker i Gillespie, optaren per transgredir les normes de manera oberta i agosarada.

Cal assenyalar que el període més evolutiu del *Be bop* el trobem emmagatzemat en gairebé tretze anys fins la mort de Charlie Parker [1942-1955].

A finals de la II Guerra Mundial, aparegué una sèrie d'interèts que hi donaren vida a un nou estil jazzístic davant l'estancament del *swing* predecessor que no deixava massa espai a la improvisació dels solistes, ensem careixia d'interés harmònic i feia esment d'uns ritmes macilents i força estereotipats. Aquest nou estil passaria a anomenar-se *Be bop* i seria enregistrat com a primera vegada per el Dizzy Gillespie Sextet a Nova York [1945].

McPherson/Kans, 18-VI-1940], Stan Freberg [actor], 'Vic' Damone [cantant, Vito Rocco Farinola. Brooklyn/N.Y., 12-VI-1928], Jeri Southern [cantant, Genevieve Lillian Hering. Royal/Nebr, 5-VIII-1926 - Hollywood/Cal, 4-VIII-1991], 'Bobby' Darin [cantant, Walden Robert Cassotto N.Y., 14-V-1936 - Los Angeles, 20-XII-1973], 'Matt' Monro [cantant, Terence Edward Parsons. Shoreditch/Lond/UK 1-XII-1930 - Londres/UK, 7-II-1985], Bing Crosby [cantant/actor, Harry Lillis Crosby. Tacoma/Wash, 3-V-1903 - Madrid, 14-X-1977], Rosemary Clooney [cantant, Maysville/Kentucky, 23-V-1928 - Beverly Hills/Cal, 29-VI-2002] i George Shearing [pno/comp, George Albert Shearing. Battersea/Londres/UK, 13-VIII-1919 - N.Y., 14-II-2011]. Composa per a sèries de TV i per al cinema: *The Green Hornet* [1966]; *Batman* [1967]; *Naked City* [1960]; *Pennies from Heaven* [Herbert Ross, 1981] i *Cocoon* [Ron Howard, 1985]. De les seues composicions cal fer esment de: *Long Tall Mama*, *Measure For Measure*, *Harlem Chapel Bells*, *Lean Baby*, *Fat Man Boogie*, *Ping Pong*, *Jooms Jones*, *Gabby Goose*, *Lumby*, *Daisy Mae*, *Friday Afternoon*, *Wings Over Manhattan*, *Filet of Soul*, *Mayhem*, *Gin and Tonic*, *Solving the Riddle* i *I Tawt I Taw A Puddy Tat* [cançó infantil enregistrada pel còmic Mel Blanc al 1950]. De la seua discografia cal esmentar: *A Band Is Born* [1952]; *Billy May's Bacchanalia* [1953]; *Sorta-Dixie* [1954]; *Naughty Operetta* [1955]; *Jimmy Lunceford in Hi-Fi* [1957, amb Jimmy Lunceford/sax/dtor]; *Billy May's Big Fat Brass* [1958]; *The Girls and Boys on Broadway* [1960]; *The Sweetest Swingin' Sounds of Billy May* [1962]; *Bill's Bag* [1963] i *Billy May Today!* [1966].

111 **Louis Prima**: [Nueva Orleans, 7 de desembre de 1910 - Nueva Orleans, 24 d'agost de 1978]. Trompetista, compositor i actor. Fou conegut com 'el rei del Swing'. Estudia violí però continua amb la trompeta. El seu germà, León, també fou trompetista i pianista. Comença tocant en bandes de carrer l'anomenat 'New Orleans Style'. Toca amb la 'Joseph Cherniavsky's Orchestra' [1929]. Als anys 30' toca amb Red Nichols [tpta/cantant, Ernest Loring Nichols. Ogden/Utah, 8-V-1905 - Las Vegas/Nev, 28-VI-1965] i formen el nonet 'New Orleans Gang' on hi eren: Frank Pinero [pno], Jack Ryan [cb], Garrett McAdams [guit] i 'Pee Wee' Russell [clnet, Charles Elworth 'Pee Wee' Russell. San Luis/Mis, 27-III-1906 - Alexandria/Vir, 15-II-1969]. Enregistra més de setanta cançons, entre elles la més famosa: *Sing, sing, sing*, tema que Benny Goodman [clnet/dtor, Benjamin David Goodman. Chicago/Illin, 30-V-190 - N.Y., 13-VI-1986] feu famós. Comença la seua carrera cinematogràfica: *Rhythm on the Range* [Norman Taurug, 1936] i *Rose of Washington Square* [Gregory Ratoff, 1939]. Als anys 40' composa cançons famoses com ara *Angelina* i *Civilization*. Incorpora a la seua banda músics més moderns com Keely Smith [cantant, Dorothy Jacqueline Keely. Norfolk/Virg, 9-III-1932]. Junts composaren un gran èxit: *Oh Babe*. Als anys 50', Prima barreja l'italià i l'anglès tot creant nous èxits com ara *Buona Sera* i *That Old Black Magic*. Grava [1956] una versió del tema dels anys 20': *Just a Gigolo*. Als anys 60' treballa a Las Vegas, fa pel·lícules i posca veu a personatges de dibuixos animats: Rei Loui/*Libre de la selva*, de Walt Disney. De la seua discografia cal assenyalar: *Las Vegas Prima Style* [1958]; *On Stage* [1960]; *King of Clubs* [1964]; *The Prima Generation '72* [1972]; *Giants of Jive* [reedit, 1989]; *Gangsters of Swing* [reedit, 1997]; *Ray Gelato Salutes The Great Entertainers* [reedit, 2008] *We've Got a World That Swings* [reedit, 2016].

- **Orígen de la paraula**

El terme *Bebop* vé del *scat singing*, un costum jazzístic que consisteix en cantar línies melòdiques instrumentals tot emprant síl·labes de manera aleatòria. En el *Bebop* son freqüents els frasejos amb un final abrupte [*nota llarga - nota curta - silenci*], ritme que moltes vegades hi era vocalitzat com ‘*re bop*’ o ‘*be bop*’.

La resposta de Dizzy Gillespie davant la rutina melòdica i harmònica del *swing* consistí en tocar *fast*, sota un ritme més aviat ‘furiós’ i omplir el ‘solo’ que li corresponia quan hi era membre de qualsevol Big Band amb un conjunt d’idees tant i com fora possible.

El *Be bop* revolucionà el jazz i el marcà per a sempre amb uns lligams d’identitat molt difícils de traure per a generacions posteriors de *jazzmen*.

El *Bebop* era diferent al *swing* en dos aspectes:

1. Era interpretat per formacions reduïdes [quartets, quintets, ...] on el bateria i el contrabaix hi eren contrastant a tothora amb els trompetistes, saxofonistes i pianistes que hi eren els encarregats de tocar els ‘solos’.
2. El *Be bop* era una música molt més complexa doncs posava més èmfasi en la interpretació de ritmes diversos a la vegada [ràpid i frenètic] on la improvisació era part de la seua essència i que demanava, a més a més, una interacció entre tots els membres del grup tot destacant les habilitats individuals d’aqueixos.

Foren nombrosos els *boppers* [anomenats també *beboppers*] que es movien entre aquells que havien estat expulsats de la vorera de la societat: *poetes, homosexuals, artistes, traficants de drogues i proxenetes*.

Altres s’anomenaven a sí mateix com a *beats*: una mena de diminutiu de ‘beatitud’, aquells apartats i oprimits de la societat. El *Be bop* també té relació amb el moviment literari conegut com a ‘Generació Beat’.

A l’igual que ja havia passat abans amb altres formes artístiques d’allò més innovadores, la majoria de crítics de jazz de l’època van rebutjar [també condemnar] el nou estil. Malgrat tots els entrebancs, el *Bebop* evolucionà ràpidament.

En bona part, aquesta creativitat fou possible gràcies a l’entorn en que s’interpretava. El *Bebop* aconseguí que músics de procedents de formacions diverses es congregaren per tocar junts to fent una mena de ‘duels musicals’.

Com que les formacions no hi eren massa grans i estaven obligats a tocar tots plegats, els músics arribaren a compartir els uns amb els altres els seus coneixements musicals així com també 'els seus trucs', la qual cosa permeté una evolució musical sense solució de continuïtat davant els obstacles que hi eren al seu voltant per poder desenvolupar fins les darreres conseqüències.

No obstant això, cal esmentar que el *Be bop* mai arribà a ser tan popular com llavors el *swing* perquè, entre altres motius, no va rebre el recolzament social que sí tingué l'època de les grans orquestres.

Altres circumstàncies a tenir en compte van ser les següents:

- El moment de més auge de la revolució *Bebop* [1942], el Sindicat de Músics va prohibir els músics enregistrar per protestar per la manca d'ingressos davant la música reproduïda a la ràdio i a les diverses gramoles particulars. La conseqüència fou que molta de la millor música d'aquells anys no arribara a ser enregistrada.
- En segon lloc, perquè el *Be bop* representava un tipus de música 'gens fàcil' com llavors ho va ser el *swing*, més aviat hi representava tot el contrari: *demanava molta atenció a més de ser creativa i impredecible*.

Aleshores, el públic demanava més música d'entreteniment i d'espectacle atés que els Estats Units ja hi eren de ple dintre de la II Guerra Mundial [desembre 1941] com ara aquella representada pels '*singers*' de balades de moda: Frank Sinatra, Bing Crosby, Vaughn Wilton Monroe¹¹² i les cantants Lena Horne¹¹³ i Anita O'Day¹¹⁴.

¹¹² **Vaughn Monroe**: Nascut Vaughn Wilton Monroe [Akron/Ohio, 7 d'octubre de 1911 - Stuart/Florida, el 21 de maig de 1973]. Cantant [baríton], actor, trompetista i director d'orquestra. Famos als Estats Units els anys 40' i 50'.

¹¹³ **Lena Horne**: Nascuda Lena Mary Calhoun Horne [Brooklyn/Nova York, 30 de juny de 1917 - Nova York, 9 de maig de 2010]. Cantant. Debuta com a corista als 14 anys al famós 'Cotton Club' de Harlem on actuaven Duke Ellington, Billie Holiday, Louis Armstrong i Ethel Waters [cantant/actriu. Chester/Penn, 31-X-1896 - Califòrnia, 1-IX-1977]. Cap a la segona meitat dels anys 30' es dona a conèixer al món del jazz cantant en diverses Big bands, de manera especial [1938] a la de Noble Sissle [comp/dtor/cantant, Noble Lee Sissle. Indianapolis/Ind, 10-VII-1889 - Tampa/Flor, 17-XII-1975]. S'incorpora [1941] a la banda de 'Charlie' Barnet [sax/dtor, Chaler Daly Barnet. N.Y, 26-X-1913 - San Diego/Cal, 4-IX-1991], assolint un gran èxit amb el tema *Good for nothing Joe* i a la banda de Teddy Wilson [pno/dtor, Theodore Shaw Wilson. Austin/Tex, 24-XI-1912 - New Britain/Conn, 31-VII-1986]. Compromesa amb la lluita per la no discriminació racial, fou la primera afroamericana [1940] en fer una gira amb una orquestra de jazz blanca. Horne estigué activa fins els anys 90'. De la seua discografia cal assenyalar: *Low Leslie's Blackbirds of 1939* [1939]; *Moanin' Low* [1942]; *Classics in Blue* [1947]; *It's Love* [1955]; *Lena Horne at the Coconut Grove* [1957]; *Give the Lady What She Wants* [1958]; *Porgy and Bess* [1959, amb Harry Belafonte/cantant]; *Songs by Burke and Van Heusen* [1960]; *Lena Horne Sings Your Requests Charter* [1963]; *Feelin' Good* [1965]; *Lena Soul* [1966]; *Lena & Gabor* [1970, amb Gábor Szabó/guit]; *Lena &*

Per altra banda, la 'música negra' que començava a atraure el públic era el *Rhythm & Blues*, interpretada per grups menuts i amb arrels de música popular, formacions d'on eixiria un fenomen que aviat s'estendria arreu del món: el *Rock and Roll*.

A Harlem [Nova York] hi havia un club al Carrer 118 anomenat 'Minton's Playhouse'¹¹⁵ [1940]. L'encarregat era un músic anomenat Teddy Hill que tingué la bona idea d'obrir el local tot just quan els altres hi tancaven. D'aqueixa manera, els músics que conclouïen la seua jornada a la resta de locals es congregaven al 'Minton's' on, lliures dels lligams i de les disciplines diverses amb les seues respectives bandes, donaven pas a llargues 'jam sessions' on, a poc a poc, bastien el nou estil *Be bop*.

Així, doncs, entre els cercadors de noves sonoritats hi trobem Charlie Parker, Dizzy Gillespie, Thelonious Monk, Max Roach, Charlie Christian, Coleman Hawkins, Tadd Dameron, Bud Powell, 'Al' Haig¹¹⁶ i Kenny Clarke¹¹⁷. Tots ells aconseguiren realitzar una revolució melòdica i rítmica però sempre 'sense eixir-se'n del swing'.

Michel [1975, amb Michel Legrand/pno/comp]; *Lena, a New Album* [1976]; *We'll Be Together Again* [1994] i *Being Myself* [1998].

114 Anita O'Day: Nascuda sota el nom d'Anita Belle Colton [Chicago/Illinois, 18 d'octubre de 1919 - Los Angeles/Califòrnia, 23 de novembre de 2006]. Cantant. A l'igual que el cantant Mel Tormé [cantant/actor/bat/comp/arranj, Melvin Howard Tormé. Chicago/Illin, 13-IX-1925 - Los Angeles/Cal, 5-V-1999], O'day ha estat sempre associada a l'estil 'west coast'. Comença cantant i ballant a les orquestres de Benny Goodman [cnet/dtor, Benjamin David Goodman. Chicago/Illin, 30-V-190 - N.Y, 13-VI-1986] i Raymond Scott [pno/dtor. Harry Warnow. N. Y, 10-IX-1908 - North Hills/Los Angeles/Cal, 8-II-1994]. Entra [1941] a l'orquestra de Gene Krupa [bat, Eugene Bertram Krupa. Chicago/Illin, 15-I-1909 - N.Y, 16-X-1973], la de Woody Herman [cnet/sax/dtor, Woodrow Charles Herman. Milwaukee/Wisc, 16-V-1913 - Los Angeles/Cal, 29-X-1987] i, de nou, amb Krupa [1943]. Canta [1944] amb la 'Stan' Kenton [pno/dtor/arranj, Stanley Newcomb. Wichita/Kans, 19-II-1912 - Hollywood/Cal, 25-VIII-1979]. A la fi dels 40' enregistra les cançons: *Hi Ho Trailus Boot Whip*, *Key Largo*, *How High the Moon* i *Malagueña*. Grava el seu primer disc complet: *This Is Anita* [1955]. Col·labora amb Louis Armstrong [tpta/cantant/dtor, Louis Daniel Armstrong. Nova Orleans/Louis, 4-VIII-1901 - Corona-Queens/N.Y, 6-VII-1971], Thelonious Monk [pno/comp, Thelonious Sphere Monk. Rocky Mount/Car. N, 10-X- 1917 - Englewood/N. Jersey, 17-II-1982] i George Shearing [pno/comp, George Albert Shearing. Battersea/Londres/UK, 13-VIII-1919 - N.Y, 14-II-2011]. Actua al 'Newport Jazz Festival' [1958] i triomfa amb la pel·lícula del festival: *Jazz on a Summer's Day*. Grava també [*Anita O'Day Swings Cole Porter with Billy May*] per a Billy May [tpta/comp, Edward William May Jr. Pittsburgh/Penns, 10-XI-1916 - San Juan Capist/Cal, 22-I-2004]; 'The Oscar Peterson Quartet' [*Anita Sings the Most*]; 'Buddy Bregman Orchestra' [comp/arranj, Louis Isidore Bregman. Chicago/Illin, 9-VII-1930 - Los Angeles/Cal, 8-I-2017] [*Pick Yourself Up, Anita*]; per a Jimmy Giuffre [sax]: [*Cool Heat*] i per a Cal Tjader [vib]: [*Time for Two*]. Motius de salut [1967] l'allunyaren dels escenaris. Torna [1970] i canta fins els anys 90'. Publica la seua autobiografia: *High Times, Hard Times* [1981].

115 'Minton's Playhouse': El 'Minton's Playhouse' era un club de jazz i un bar situat tot just al primer pis de l'Hotel Cecil, al 210 West del carrer 118 de Harlem/Nova York. Obert el pel saxofonista Henry Minton [1938], qui fou el primer delegat negre a l'American Federation of Musicians Local' i també empresari del 'Rhythm Club', també a Harlem, a començament dels anys 30'. Pel primer local ['Rhythm Club'] hi eren clients habituals de les 'jam sessions' músics com ara Louis Armstrong, Fats Waller, James P. Johnson i Earl Hines. Però fou al segon local [el 'Minton's Playhouse'] on el jazz modern prengué punt de partida [Bebop] gràcies a les 'jam sessions' de Thelonious Monk, Kenny Clarke, Charlie Christian i 'Dizzy' Gillespie, als anys 40'. L'encarregat del 'Minton's Playhouse' era un músic multiinstrumentista anomenat Teddy Hill [Birmingham/Alab, 7-XII-1909 - Cleveland/Ohio, 19-V-1978]. Hill preparava les 'jams' i apuntava l'ordre d'intervenció dels diversos instrumentistes. Amb el pas del temps, el club entrà en una fase de decadència a la fi dels anys 60'. Tancà definitivament [1974] però obrí de nou remodelat [2006] i amb un canvi de nom: 'Uptown Lounge at Minton's Playhouse'.

116 'Al' Haig: Nascut Alan Warren Haig [Newark, 19 de juliol de 1924 - 16 de novembre de 1982]. Pianista. Considerat un dels capdavaners de l'estil 'be bop'. Començà tocant [1944] amb 'Dizzy' Gillespie i Charlie Parker. Toca [1944-1946] a la banda de Eddie 'Lockjaw' Davis [sax, Edward Davis. N.Y, 2-III-1922 - Culver/Calif, 3-XI-

Preguntat Charlie Parker pel significat de la paraula *Be bop* [Be Bop o Bop] respongué que se'ls havia ocorregut perquè aquella paraula sonava igual que 'el soroll que fa la porra d'un policia a sobre el crani d'un home negre'. El cas fou que aquell nou estil jazzístic hi era cridat a canviar i evolucionar el jazz tradicional fins aleshores.

El *Be bop* resultà ser un estil massa complicat a nivell tècnic com per a introduir-lo als repertoris de les Big Bands de manera pràctica, a més de que als clubs de jazz menuts no hi era gens econòmic i el públic sovint demanava música ballable. No obstant això i de manera gradual, el 'regnat' de les Big Bands anà reduint-se de manera sistemàtica vers la seua desaparició ja enfilada la dècada dels seixanta.

El *Be bop* ja havia establert [1945] la seua pròpia personalitat en contraposició al *swing*. Si férem comparança amb ambdós estils, se n'adonarien de seguida uns frasejos més

1986] i amb 'Eddie Davis and His Beboppers' grup on també tocava Fats Navarro [tpta, Theodore Navarro. Key West/Flor, 24-XII-1923 - N.Y, 6-VII-1950]. Toca [1948-1950] amb Charlie Parker [sax/comp, Charles Christopher Parker Jr. Kansas City, 29-VIII-1920 - N.Y, 12-III-1955]. Toca [1949-1951] amb 'Stan' Getz [sax, Stanley Gayetzsky. Filadèlfia/Penn, 2-II-1927 - Malibú/Cal, 6-VI-1991]. Forma part del nonet de Miles Davis [tpta/comp, Miles Dewey Davis III. Alton/Illin, 26-V-1926 - Santa Mònica/Cal, 28-IX-1991], grup que enregistra el disc *Birth of the Cool* [1954-1957]. Fou acusat d'assassinar la seua tercera esposa [1968]. De la seua discografia cal destacar: *Highlights in Modern Jazz: Al Haig* [1949]; *Al Haig Trio*, també conegut per *The Al Haig Trio Esoteric*, [1954, amb Bill Crow/cb i Lee Abrams/bat]; *Al Haig Quartet* [1954]; *Al Haig Today!* [1965]; *Invitation* [1974]; *Ornithology* [1977] i *Bebop Live* [1982].

117 Kenny Clarke: Nascut Kenneth Spearman Clarke [Pittsburgh, 9 de gener de 1914 - París/França, 25 de gener de 1985]. Bateria. Ha estat considerat 'l'inventor de la bateria moderna'. Fill de mare pianista i pare trombonista, fou educat musicalment des de menut. Kenny Clarke toca en el 'Minton's Playhouse Monk' i amb els grans noms del jazz com ara: Louis Armstrong [tpta/cantant/dtor, Louis Daniel Armstrong. Nova Orleans/Louis, 4-VIII-1901 - Corona-Queens/N.Y, 6-VII-1971], Ella Fitzgerald [cantant, Ella Jane Fitzgerald. Newport News/Virg, 25-IV-1917 - Beverly Hills/Cal, 15-VI-1996], Roy Eldridge [tpta/cantant, David Roy 'Little Jazz' Eldridge. Pittsburg/Penn, 30-I-1911 - Valley Stream/N.Y, 26-II-1989], Sidney Bechet [cnet/sax/comp, Sydney Joseph Bechet. N. Orleans/Louis, 14-V-1897 - París/FRA, 14-V-1959], 'Count' Basie [dtor/pno, William James Basie. Red Bank/N. Jers, 21-VIII-1904 - Hollywood/Cal, 26-IV-1984], 'Benny' Carter [sax, Bennett Lester Carter. N.Y, 8-VIII-1907 - Los Angeles/Cal, 13-VII-2003], Coleman Hawkins [sax, Coleman Randolph 'Bean' Hawkins. Saint-Joseph/Missou, 21-XI-1904 - N.Y, 19-V-1969], 'Dizzy' Gillespie [tpta/comp/cantant, John Birks Gillespie. Cheraw/Carolina S, 21-X-1917 - Englewood/N. Jersey, 6-I-1993], Thelonious Monk [pno/comp, Thelonious Sphere Monk. Rocky Mount/Car. N, 10-X- 1917 - Englewood/N. Jersey, 17-II-1982], 'Charlie' Christian [guit, Charles Henry Christian. Dallas/Tex, 29-VII-1916 - N. Y, 2-III-1942], 'Ray' Brown [cb, Raymond Matthews Brown. Pittsburgh/Penn, 13-X-1926 - Indianàpolis/Indiana, 2-VII-2002], Martial Solal [pno/comp. Alger/ALG, 23-VIII-1927], 'Bud' Powell [pno, Earl Rudolph Powell. N.Y, 27-IX-1924 - N.Y, 9-VIII-1966] i 'Sonny' Rollins [sax, Theodore Walter Rollins. N.Y, 7-IX-1930]. S'incorpora al servei militar [1943] i aprofita la seua estada a files per actuar de trombonista a París. Ja llicenciat [1946] entra a formar part de l'orquestra de "Dizzy'Gillespie però, mesos més tard, s'incorpora a la de 'Tadd' Dameron [pno/comp/arranj, Tadley Ewing Peake Dameron. Cleveland/Ohio, 21-II-1917 - Lexington/Kent, 8-III-1965]. Clarke va ser membre fundador de 'The Modern Jazz Quartet' amb John Lewis [pno/comp/dtor, John Aaron Lewis. La Grange/Illin, 3-V-1920 - N.Y, 29-III-2001] i Milt Jackson [vib, Milton Jackson [Detroit/Mich, 1-I-1923 - Detroit/Mich, 9-X-1999]. Fixa la seua residència a França i continua tocant en formacions pròpies. Toca amb Bud Powell, Pierre Michelot [cb. Seine-Saint-Denis/FRA, 3-III-1928 - París/FRA, 3-VII-2005] i 'Fancy' Boland [pno/arranj, François Boland. Namur/BÈL, 6-XI-1929 - Brusel·les/BÈL, 12-VIII-2005], entre d'altres. Kenny Clarke va formar part al llarg de 10 anys del quartet de Jean-Christian Michel [comp/cnet/pno/orgue. ?/FRA, 1938]. Creà un conservatori de jazz al suburbi de París on va ensenyar la bateria fins la seua mort. De la seua discografia cal fer esment de: *The Quartet* [1952, amb The Modern Jazz Quartet]; *M.J.Q.* [1952, amb The Modern Jazz Quartet]; *Django* [1953, amb The Modern Jazz Quartet]; *Walkin'* [1954, amb Miles Davis/tpta]; *Miles Davis and Horns* [1956, amb Miles Davis/tpta]; *Introducing Kenny Burrell* [1956, amb Kenny Burrell/guit]; *Plays André Hodeir* [1956, amb Roger Guérin/tpta, Billy Byers/tbó, Pat Peck/tbó, Hubert Rostaing/sax/cnet, Martial Solal/pno, René Urtreger/pno, Pierre Michelot/cb] i *Pieces of Time* [1983, Andrew Cyrille/bat, Don Moye/bat i Milford Graves/bat].

regulars i simètrics en el *swing* així com uns patrons rítmics d'allò més estables. Pel contrari, al *Bebop* hi trobem una major complexitat tècnica i contrastos forts a més de recórrer de manera expressiva vers la dissonància com a mètode harmònic estandarditzat.

- **Trets**

Els atributs típics del *Be bop* es veuen reflectits al ritme i la textura harmònica que Dizzy Gillespie 'Diz' i els 'All Star Quintet' feren del tema *Shaw 'Nuff* [1945] tot i que aconseguiren enregistrar-lo més endavant [9-II-1946]:

- *Una introducció amb un ritme més aviat exòtic.*
- *Un cor ['chorus'] inicial molt ràpid en el qual els instruments melòdics executen una línia també melòdica 'a unis'.*
- *Uns cors solistes adients a la nova asimetria i complexitat rítmica i harmònica i plens de cites vers altres temes els quals poden ser propis, estàndards o pertanyents, fins i tot, a l'anomenada música clàssica.*
- *Un patró harmònic menys uniforme [amb 'Voicings'¹¹⁸]*
- *Un 'riff' 'a l'uníson' que tanca la peça.*

Podem considerar Charlie Parker ['Bird'] coma a veritable 'pare' del jazz modern doncs des del moment de la seua aparició als entaulats jazzístics dels clubs de Nova York hom no podia simplement confessar-se aficionat al jazz, sinó que hi tenia que aclarir si feia esment al jazz precursor o al jazz de 'Bird'.

- **Protagonistes significatius del *Bebop*:**

Charlie 'Bird' Parker¹¹⁹

¹¹⁸ **'Voicing'**: és la manera mitjançant la qual es distribueixen [o espaïen] notes i acords entre diversos instruments o -també- la col·locació vertical simultània de notes en relació les unes amb les altres'. Dintre de l'harmonia tradicional, serien com una mena 'd'inversions d'acords més elaborades i no subjectes a les estrictes normes clàssiques.

Charles Christopher Parker Jr. es, a més de la figura introductòria i més influent del *Bebop*, el qui és considerat el millor saxòfon alt de la història del jazz i tota una llegenda.

Alguns dels seus temes, com ara *Anthropology*, *Now's the time* o *Parker's mood* són veritables esdeveniments de la història del jazz.

119 Charlie 'Bird' Parker: Nascut Charles Christopher Parker Jr. [Kansas City el 29 d'agost del 1920 - Nova York, 12 de març de 1955]. Fill únic de Charles i Addie Parker. Saxofonista i compositor. Aprèn les primeres lliçons de música a l'escola pública local [College Lincoln] sota la direcció d'Alonzo Lewis. Comença tocant la tuba però es passà al saxòfon alt [1933] i toca en grups quasi professionals [1935]. Aprèn a tocar de manera autodidacta i fixant-se com toquen altres grans saxofonistes de Kansas [Ben Webster i Lester Young] a més de seguir els consells del clarinetista 'Buster' Smith [sax, Henry Franklin Smith. Alsdorf/Tex, 24-VIII-1904 - Dallas/Tex, 10-VIII-1991]. Toca a l'orquestra de Jay McShann [pno/dtor, James Columbus McShann. Muskogee/Oklah, 12-I-1909 - Kansas C./Miss, 7-XII-2006]. Arriba a Nova York [1939] i roman a la ciutat a prop d'un any. Treballa poc com a músic i sí amb altres oficis [rentaplats al club on tocava Art Tatum totes les nits]. El seu primer enregistrament [1940]el feu amb Jay McShann [pno/dtor, James Columbus McShann. Muskogee/Oklah, 12-I-1909 - Kansas C./Miss, 7-XII-2006], creant solos destacats en temes com *Oh, Lady Be Good* i *Honeysuckle Rose*. Coneix [1940] 'Dizzy' Gillespie [tpta/comp/cantant, John Birks Gillespie. Cheraw/Carolina S, 21-X-1917 - Englewood/N. Jersey, 6-I-1993] i toca el saxo tenor [1943] amb l'orquestra d'Earl 'Fatha' Hines [pno, Earl Kenneth Hines. Pittsburg, Pennsilvània, 28-XII-1905 - Oakland/Cal, 22-IV-1983] i a la de 'Billy' Eckstine [cantant, William Clarence Eckstein. Pittsburgh/Penn, 8-VII-1914 - Pittsburgh, 8-III-1993]. Gillespie i Parker comencen a treballar junts [1944]. Mentre hi era tocant el tema *Cherokee* amb el guitarrista 'Biddy' Fleet [guit, William Fleet. N.Y, 17-IX-1910 - ? II-1994] s'adonà que podia fer servir les notes de qualsevol acord també com a melodia, fet aquest 'cabdal' en la nova concepció jazzística que ja hi era molt a prop: el 'Be Bop'. La seua col·laboració amb Gillespie el faria conegut tot creant temes amb tanta novetat com *Groovin' High*, *'Dizzy' Atmosphere*, *Shaw 'Nuff*, *Salt Peanuts* i *Hot House*. Els seus enregistraments [1943-1944] donaren sentit al Be Bop a més de desenvolupar els conceptes de fraseig i ritme. Desenvolupa encara més el seu estil [1945] i treballa amb Gillespie en formacions menudes. Marxen per tocar sis setmanes a Hollywood [club 'Billy Berg's']. Gillespie torna a Nova York però Parker roman a Los Angeles i els contractes s'eixamplen fins l'any següent [1946] quan tot es trenca per culpa d'un atac de nervis de Parker degut a la seua adicció a les drogues i el alcohol. És ingressat al 'Camarillo State Hospital'. A Nova York [1947] forma un quintet amb Miles Davis [tpta/comp, Miles Dewey Davis III. Alton/Illin, 26-V-1926 - Santa Mònica/Cal, 28-IX-1991], 'Duke' Jordan [pno/comp, Irving Sydney Jordan. Brooklyn/N.Y, 1-IV-1922 - Valby/DIN, 8-VIII-2006], 'Tommy' Potter [cb, Charles Thomas Potter. Filadèlfia/Penn, 21-IX-1918 - Filadèlfia/Penn, 1-III-1988] i Max Roach [bat/comp, Maxwell Lemuel Roach. New Land/Car. N, 10-I-1924 - N.Y, 16-VIII-2007] amb els quals enregistrarà els seus temes més famosos. Parker complí un vell somni enregistrant amb secció de cordes després de signar un contracte pel segell Verve [1949]. Toca a Europa al 'Primer Festival Internacional de Jazz de París' [1949], a Escandinàvia [1950] i en una gira organitzada pel productor Norman Granz [1951] sota el patrocini del JATP ['Jazz At The Philharmonic']. La policia de Nova York li retira la llicència per tocar en cabarets i es veu obligat a tocar en altres indrets [1951]. Autoritzen de nou la llicència [1953] però les seues facultats psíquiques i musicals estan força minvades. Pateix un intent de suïcidi per la mort una filla seua per manca d'atenció mèdica per no disposar de mitjans econòmics [1954] i assoleix ser admès al 'Bellevue Hospital' per a una cura d'intoxicació. La seua darrera actuació [5-III-1955] fou al 'Club Birdland' [club de Nova York així batejat en homenatge seu]. Morí per culpa d'un col·lapse cardiorcirculatori [amb només trenta-quatre anys] el 12 de març quan hi era refugiat, dies abans, al pis de la seua amiga la baronessa Pannonica de Koenigswarter [germana de lord Rothschild]. Fou compositor de temes convertits en veritables estàndards del Jazz: *Anthropology*, *Ornithology*, *Scrapple From the Apple*, *Ko Ko*, *Now's the Time* i *Parker's Mood*, entre altres. Sense músics com Charlie Parker [també Armstrong, Ellington, Coltrane i Davis, entre altres] el jazz no tindria sentit. De la seua discografia cal destacar: *The Charlie Parker Story* [1945]; *Bird & Pres* [1946]; *Charlie Parker* [1947]; *JATP* [1946]; *1947: Charlie Parker* [1947]; *Charlie Parker All Stars Live At The Royal Roost* [1949]; *Jazz at the Philharmonic, 1949* [1949]; *Charlie Parker & Stars of Modern Jazz at Carnegie Hall-Christmas* [1949]; *Bird & Diz* [1950]; *Summit Meeting at Birdland* [1951]; *Quintet of the Year* [1953] i *The Greatest Jazz Concert Ever* [1953].

A l'arribar als 30 anys, Parker ja havia consumat quatre matrimonis i la sua salut començà a malmetre. Continua sent poliaddicte i polisintomàtic amb úlceres, obesitat i problemes cardíacs diversos.

De quan la seua estada a Los Angeles, ajuda i anima músics joves ja hi eren o que s'havien establert a la costa Oest tot desenvolupant una diversitat d'estils o subgèneres jazzístics que tenien lligam amb el jazz de la costa Est [Nova York] com ara 'Dodo' Marmarosa¹²⁰ i Howard McGhee¹²¹

120 'Dodo' Marmarosa: Nascut Michael Marmarosa [Pittsburgh/Pensilvania, 12 de desembre de 1925 - Pittsburgh, 17 de setembre de 2002]. Pianista, compositor i arranjador. Influències dels pianistes Art Tatum, Teddy Wilson i Errol Garner. Comença a tocar als quinze anys [1941] amb l'orquestra de 'Johnny' Davis [tpta/actor, John Gustave 'Scat' Davis. Brazil/Ind, 11-IV-1910 - Pecos/Tex, 28-X-1983]. Toca [1942] amb 'Gene' Krupa [bat, Eugene Bertram Krupa. Chicago/Illin, 15-I-1909 - N.Y, 16-X-1973]. Rep una pallissa per part d'uns mariners [1943] que l'acusen d'insubmissió tot deixant-lo fortament malmès. De llavors endavant, Marmarosa no tornar a ser el mateix. Toca [1943] a la banda de Charlie Barnet [sax/dtor, Chaler Daly Barnet. N.Y, 26-X-1913 - San Diego/Cal, 4-IX-1991] amb qui enregistra en un estudi per primera vegada. Forma un trio [1944] amb Gene Krupa [bat] i 'Buddy' DeFranco [clinet, Bonifacio Ferdinand Leonard 'Buddy' DeFranco. Camden/N. Jers, 17-II-1923 - Panama/Flor, 24-XII-2014]. Toca amb 'Tommy' Dorsey [tbó/dtor, Thomas Francis Dorsey, Jr. Shenandoah/Penn, 19-XI-1905 - Greenwich/Conn, 26-XI-1956]. Toca [fins 1945] amb 'The Gramercy Five' d'Artie Shaw. Coneix Dizzy Gillespie [tpta/comp/cantant, John Birks Gillespie. Cheraw/Carolina S, 21-X-1917 - Englewood/N. Jersey, 6-I-1993] i Charlie Parker [sax/comp, Charles Christopher Parker Jr. Kansas City, 29-VIII-1920 - N.Y, 12-III-1955]. S'endinsa en el 'Be bop' i grava amb Parker. Enregistra i toca [1947] amb Wardell Gray [sax. Oklahoma City/Oklah, 13-II-1921 - Las Vegas/Nev, 25-V-1955], Lionel Hampton [vib/pno/bat/dtor, Lionel Leo Hampton. Louisville/Kent, 20-IV-1908 - N.Y, 31-VIII-2002], Mel Tormé [cantant/actor/bat/comp/arranj, Melvin Howard Tormé. Chicago/Illin, 13-IX-1925 - Los Angeles/Cal, 5-V-1999] i 'Willie' Smith [sax, William McLeish Smith. Charleston/S. Car, 25-XI-1910 - Los Angeles7Cal, 7-III-1967]. Grava [1946] en trio com a líder amb 'Ray' Brown [cb, Raymond Matthews Brown. Pittsburgh/Penn, 13-X-1926 - Indianàpolis/Indiana, 2-VII-2002] i Jackie Mills [bat. Brooklyn/N.Y, 11-III-1922 - Beaumont/Cal, 22-III-2010] i amb quartet afegint 'Lucky' Thompson [sax, Eli 'Lucky' Thompson. Columbia/S. Car, 16-VI-1924 - Seattle/Wash, 30-VII-2005]. Enregistra [1947] amb Harry Babasin [viloncel] i Jackie Mills [bat]. Toca en clubs de Pittsburgh i enregistra per darrera vegada [1962]. Darrers concerts [1968-1970]. De la seua discografia cal assenyalar: *Temes: Mellow Mood, How High the Moon, Mellow Mood* [1946: en trio, amb Ray Brown/cb, Jackie Mills/bat]; *Tema: How High the Moon* [1946: en quartet, amb Lucky Thompson/sax]; *Dodo's bounce* [1947, amb Barney Kessel/guit i Gene Englund/cb] i *Temes: My Foolish Heart, Why Was I Born?, Blue Room, The Night Is Young* [1950: en trio, amb Thomas Mandrus/cb i Joe 'Jazz' Wallace/bat].

121 Howard McGhee: [Tulsa/Oklahoma, 6 de març de 1918 - Nova York, 17 de juliol de 1987]. Trompeta. Fou un dels primers trompetistes de l'estil 'Be bop' al costat de Dizzy Gillespie, Fats Navarro i Idrees Sulieman. Toca a les bandes de Lionel Hampton [vib/pno/bat/dtor, Lionel Leo Hampton. Louisville/Kent, 20-IV-1908 - N.Y, 31-VIII-2002], 'Andy' Kirk [sax/tuba/dtor, Andrew Dewey Kirk. Newport/Kent, 28-V-1898 - N.Y, 11-XII-1992], 'Count Basie' [dtor/pno, William James Basie. Red Bank/N. Jers, 21-VIII-1904 - Hollywood/Cal, 26-IV-1984] i Charlie Barnet [sax/dtor, Chaler Daly Barnet. N.Y, 26-X-1913 - San Diego/Cal, 4-IX-1991]. McGhee hi era a Los Angeles [1945] quan Parker i Gillespie portaren el 'Bebop' a la costa oest. Enregistra [1946-1947] per al segell 'Dial' amb Charlie Parker [sax/comp, Charles Christopher Parker Jr. Kansas City, 29-VIII-1920 - N.Y, 12-III-1955] i per el seu grup amb Jimmy Bunn [pno. ? 1925 - Los Angeles/Cal, 24-III-1997], 'Bob' Kesterson [cb. ? 1920 - Las Vegas/Nev, IV-1996] i Roy Porter [bat, Roy Lee Porter. Walsenburg/Color, 30-VII-1923 - Los Angeles/Cal, 24-I-1998]. Entre els temes enregistrats hi trobem *Max is Making Wax, Lover Man, The Gypsy i Be-bop*. Continua treballant com a *sideman* per a Parker i d'altres. Grava al costat del saxofonista alt: *Relaxin at Camarillo, Cheers, Carvin the Bird i Stupendous*. Als 50' toca amb Oscar Pettiford [cb/comp, Okmulgee/Oklah, 30-IX-1922 - Copenhagen/DIN, 8-IX-1960] i amb l'orquestra de Machito [perc/cantant/dtor, Francisco Raúl Gutiérrez Grillo. La Habana/CUB, 3-XII-1908 - Londres/UK, 15-IV-1984]. Als 60' toca amb Duke Ellington i, en quartet, amb Phineas Newborn Jr [pno, Phineas Newborn, Jr. Whiteville/Tenn, 14-XII-1931 - Memphis/Tenn, 26-V-1989]. No tornà a gravar [fins 1976]. Acabà donant classes de trompeta al seu apartament per poder sobreviure. De la seua discografia cal fer esment de: *1946-1947: Trumpet at Tempo* [reedit, 1996]; *Bopland: The Legendary Elks Club Concert, L.A. 1947* [reed, 2004, amb Dexter Gordon/sax]; *Howard McGhee and Milt Jackson* [1948, amb Milt Jackson/vib]; *The Return of Howard McGhee* [1955]; *Life Is Just a Bowl of Cherries* [1956]; *Dusty Blue* [1960]; *Maggie's Back in Town!* [1961]; *The Sharp Edge* [1961]; *Trackin'* [1962, amb Eddie 'Lockjaw' Davis/sax]; *House Warmin'!* [1963]; *Nobody Knows You*

La carrera de Parker es va veure perjudicada per les drogues. Addicte a l'heroïna quasi des de l'adolescència, molts músics el van imitar en aquest aspecte tot pensant que així podrien elevar la seua qualitat musical.

La seua llicència de cabaret li fou revocada a la ciutat de Nova York [1951], la qual cosa li dificultava tocar en clubs, sobretot als més importants i de més ressò.

Els seus problemes amb les drogues s'agreuaren i, encara que podia continuar tocant de manera inspirada com llavors passà a l'enregistrament del concert de 'Massey Hall', al costat de Dizzy Gillespie [1953], la seua carrera entrà en declivi.

Diversos esdeveniments marquen el seu tarannà [1954], sobretot el que fa esment a la mort de la seua filla a causa de la manca de diners per a tractar-la adequadament d'una pneumònia: Eixe mateix any protagonitzà dos intents de suïcidi.

Dizzy 'Diz' Gillespie¹²²

When You're Down and Out [1963]; *At Newport '63* [1963, amb Joe Williams/cantant]; *Boppin' & Burnin'* [1968, amb Don Patterson/orgue] i *Movin' Up!* [1977]; *Home Run* [1978] i *Wise in Time* [1979].

- 122 'Dizzy' Gillespie:** Nascut John Birks Gillespie [Cheraw/Carolina del Sud, el 21 d'octubre del 1917 - Englewood/Nova Jersey, el 6 de gener del 1993]. Trompetista, cantant i compositor. Fou un dels responsables del naixement del 'Jazz afro-cubà' junt a artistes com Machito [perc/cantant/dtor, Francisco Raúl Gutiérrez Grillo. La Habana/CUB, 3-XII-1908 - Londres/UK, 15-IV-1984] i Chano Pozo [perc, Luciano Pozo González. La Habana/CUB, 7-I-1915 - N.Y, 3-III-1948]. De personalitat contradictòria, 'Dizzy' es postulà per ser president dels Estats Units [1964]. El seu primer instrument fou el trombó. Als 14 anys practica amb la trompeta d'un veí i treballa fins aconseguir una beca que el permetera estudiar harmonia i teoria de la música al Laurinburg Institute de Carolina del Nord. Gillespie marxa a Nova York i toca amb l'orquestra de Teddy Hill [sax/manager, Theodore Hill. Birmingham/Alab, 7-XII-1909 - Cleveland/Ohio, 19-V-1978] qui era encarregat de les 'jam sessions' del club 'Milton Playhouse' de Harlem, bressol del 'Bebop'. Hill li lliurà a Gillespie el malnom 'Dizzy' [xicot boig]. Viatja a Europa [1937] amb l'orquestra de Hill i toca el primer 'solo' al tema *King Porter Stomp*. Torna a Nova York i toca amb Kenny Clark [bat, Kenneth Spearman Clarke. Pittsburgh/Cal, 9-I-1914 - París/FRA, 25-I-1985]; Lionel Hampton [vib/pno/bat/dtor, Lionel Leo Hampton. Louisville/Kent, 20-IV-1908 - N.Y, 31-VIII-2002]; 'Benny' Carter [sax, Bennett Lester Carter. N.Y, 8-VIII-1907 - Los Angeles/Cal, 13-VII-2003]; Coleman Hawkins [sax, Coleman Randolph 'Bean' Hawkins. Saint-Joseph/Missou, 21-XI-1904 - N.Y, 19-V-1969]; 'Ben' Webster [sax, Benjamin Francis Webster. Kansas C./Miss, 27-II-1909 - Amsterdam/PsB, 20-IX-1973] i 'Chu' Berry [sax, Leon Berry. Wheeling/Virg, 13-IX-1910 - Conneaut/Ohio, 30-X-1941]. Recomanat pel trompetista Mario Bauzá [sax/tpta/dtor. La Havana/CUB, 28-IV-1911 - N.Y, 11-VII-1993], entra a formar part de l'orquestra de 'Cab' Calloway [cantant/dtor, Cabell Calloway III. Rochester/N.Y, 25-XII-1907 - Cokelbury Village/Delaware, 18-XI-1994]. A Kansas City [1943] coneix Charlie Parker qui llavors era tocant a la banda de Earl 'Fatha' Hines [pno, Earl Kenneth Hines. Pittsburg, Pennsilvània, 28-XII-1905 - Oakland/Cal, 22-IV-1983]. Ambdós músics comencen a elaborar les bases d'allò que seria anomenat 'Be Bop'. A Nova York, el Carrer 52 era considerat com 'la Meca' del Jazz [1944]. En menys de dues illes de cases hi havia 9 clubs que oferien música d'alt nivell. Al 'Minton's Club' es celebraven històriques 'jam sessions' amb Kenny Clarke [bat], 'Don Byas' [sax, Carlos Wesley Byas. Muskogee/Oklah, 21-X-1912 - Amsterdam/PsB, 24-VIII-1972] i Thelonius Monk [pno/comp, Thelonius Sphere Monk. Rocky Mount/Car. N, 10-X-1917 - Englewood/N. Jersey, 17-II-1982]. El cantant Billy Eckstine [cantant, William Clarence Eckstein. Pittsburgh/Penn, 8-VII-1914 - Pittsburgh, 8-III-1993] crea la primera bigband del Bebop i 'Dizzy' Gillespie fou el seu director musical, banda on hi eren tocant, entre altres: Charlie Parker, Sarah Vaughan [cantant, Sarah Lois Vaughan. Newark/N. Jersey, 27-III-1924 - Los Angeles/Cal, 3-IV-1990], 'Gene' Ammons [sax, Eugene Ammons. Chicago/Illin, 14-IV-1925 - Chicago, 6-VIII-1974] i 'Art' Blakey [bat/dtor, Arthur Blakey -Abdullah Ibn Buhaina-. Pittsburgh/Cal, 11-X-1919 - N.Y, 16-X-1990]. Gillespie deixa la banda i forma el grup 'Onyx' [1945] amb Oscar Pettiford [cb/comp, Okmulgee/Oklah, 30-IX-1922 - Copenhagen/DIN, 8-IX-1960]. Enregistra amb Parker, Monk, Bud Powell i altres músics [1950], veritables obres mestres del

Conegué Parker a Kansas City. Major que Parker i amb més experiència que el saxofonista, no tardà en adonar-se que el seu deixeble el superà de seguida.

Les carreres de Parker i Gillespie van seguir camins diferents.

Parker no hi tenia rival pel que pertocava a les formacions menudes i Gillespie donava el millor de si a les grans formacions orquestrals.

Mort Parker, el trompetista es convertí quasi en un *showman* tot i que la seua carrera musical va estendre's fins l'entrada dels anys 90' a més d'haver-hi intentat arribar a la presidència dels Estats Units tot postulant-se com a candidat a les eleccions [1964].

Tadd Dameron¹²³

Jazz. Fa gires amb la 'JATP' de Norman Granz i actua [1956] com ambaixador musical dels Estats Units per Orient Mitjà, Grècia, Iugoslàvia i Amèrica del Sud amb una banda especial formada per a aqueixes actuacions amb l'ajut de Quincy Jones [comp/tpta/arranj/prod, Quincy Delight Jones, Jr. Chicago/Illin, 14-III-1933]. Tot i que la seua activitat fou minvant, encara enregistra un disc [1989] a duo amb 'Max' Roach [bat/comp, Maxwell Lemuel Roach. New Land/Car. N, 10-I-1924 - N.Y, 16-VIII-2007]. Gillespie ha estat l'autor de temes com *Salt Peanuts*; *Groovin' High*; *Be-Bop* o *A Night in Tunisia*. De la seua discografia cal assenyalar: *1937-1949: The Complete* [1949]; *Dee Gee Days - The Savoy Sessions* [1952]; *Diz & Getz* [1953, amb Stan Getz/sax, Oscar Peterson/pno, Ray Brown/cb, Max Roach/bat, Herb Ellis/guit]; *Jazz at Massey Hall* [1953]; *Afro* [1954]; *Modern Jazz Sextet* [1956]; *Dizzy Gillespie at Newport* [1957]; *Sonny Side Up* [1957, amb Sonny Rollins/sax i Sonny Stitt/sax]; *The Ebullient Mr. Gillespie* [1958]; *A Portrait of Duke Ellington* [1960]; *Dizzy on the French Riviera* [1962]; *Jambo Caribe* [1964, amb James Moody/sax/flta i Kenny Barron/pno]; *Strictly Bebop* [1969, amb Babs Gonzalez/cantant, Tad Dameron/pno, Sonny Rollins/sax, Miles Davis/tpta, John Coltrane/sax]; *Dizzy Gillespie and the Mitchell Ruff Duo In Concert* [1971]; *Oscar Peterson and 'Dizzy' Gillespie* [1974, amb Oscar Peterson/pno]; *The Gifted Ones* [1977]; *Digital at Montreux, 1980* [1981, amb Toots Thielemans/harmònica i Bernard Purdie/bat]; *The Winter in Lisbon* [1990] i *Groovin' High* [1992].

123 'Tadd' Dameron: Nascut Tadley Ewing Peake 'Tadd' Dameron [Cleveland-Ohio], 21 de febrer de 1917 - Lexington/Kentucky, 8 de març de 1965]. Compositor, arranjador i pianista. S'inicià en el món del jazz influenciat pel seu germà Ted, que li ensenyà a tocar el piano. A Chicago comença com a pianista en clubs de jazz i locals musicals. Forma un duet [1938] amb el trompetista 'Freddie' Webster [tpta, Frederic Webster. Cleveland/Ohio, 8-VI-1916 - Chicago/Illin, 1-IV-1947]. Viatja per Kansas, Nova Orleans i Nova York [1941] tot col·laborant successivament amb intèrprets ja consagrats com ara 'Count' Basie [dtor/pno, William James Basie. Red Bank/N. Jers, 21-VIII-1904 - Hollywood/Cal, 26-IV-1984], Vido Musso [cnet/sax, Vido William Musso. Carrini/Sicília/ITÀ, 13-I-1913 - Rancho Mirage/Cal, 9-I-1982], 'Jimmie' Lukenford [dtor/sax, James Melvin Lunceford. Fulton/Miss, 6-VI-1902 - Seaside/Oreg, 13-VII-1947] i demostra la seua gran capacitat com a compositor i arranjista [1943-1945] de Sarah Vaughan [cantant, Sarah Lois Vaughan. Newark/N. Jersey, 27-III-1924 - Los Angeles/Cal, 3-IV-1990]. Va compondre la cèlebre peça *Hot house*, que Charlie Parker i 'Dizzy' Gillespie difondrien arreu del món. Altres peces cèlebres seues dels anys 40' foren *Dood bait*, *Our dilight* i *Cool breeze*. Forma [1947] el seu propi grup i viatja arreu d'Europa instal·lant-se entre París i Londres. A principis dels 50' torna als Estats Units i hi és processat en diverses ocasions, tot i que torna de bell nou a l'activitat musical [1961], realitzant arranjaments per Benny Goodman [cnet/dtor, Benjamin David Goodman. Chicago/Illin, 30-V-190 - N.Y, 13-VI-1986] i 'Blue' Mitchell [tpta, Richard Allen Mitchell. Miami/Flor, 13-III-1930 - Los Angeles/Cal, 21-V-1979]. Feu les últimes aparicions [1964] arruïnats i vivint dels ajuts dels seus amics. Dameron fou un dels instrumentistes més inspirats a l'hora d'improvisar i exercí una gran influència en diverses personalitats musicals com ara Sarah Vaughan i Clifford Brown [tpta]. De les seues peces més importants cal destacar: *The squirrel*, *Tadd walk*, *Sid's delight* i *Focus*. De la seua discografia cal esmentar: *The Dameron Band* [1948, amb Fats Navarro/tpta]; *Cool Boppin* [1949, amb Miles Davis/tpta, Kai Winding/tbó, Sahib Shihab/sax i Kenny Clarke/bat]; *The Miles Davis and Dameron Quartet in Paris - Festival International du Jazz, May 1949* [1949/reedit, 1977]; *A Study in Dameronia* [1953]; *Fontainebleau* [1956]; *The Magic Touch* [1962] i *The Complete Blue Note and Capitol Recordings of Fats Navarro and Tadd Dameron* [reedit, 1995, amb Fats Navarro/tpta].

Dameron fou un dels compositors més influents del *Be bop*, tot i que també va compondre *swing* i *hard bop*.

Entre les bandes on tocà cal assenyalar les de Count Basie, Artie Shaw, Jimmie Lunceford, Dizzy Gillespie, Billy Eckstine¹²⁴, i Sarah Vaughan.

Ell i el lletrista Carl Sigman escriviren *If You Could See Me Now* per a Sarah Vaughan, tema que esdevingué en un gran èxit. També composà per al músic de *rhythm and blues* Bull Moose Jackson. A les seues bandes hi tocaren músics de l'alçària de Fats Navarro, Miles Davis, Dexter Gordon, Sonny Rollins i Wardell Gray¹²⁵.

¹²⁴ **'Billy' Eckstine:** Nascut William Clarence Eckstein [Pittsburgh, 8 de juliol de 1914 - Pittsburgh, 8 de marzo de 1993]. Cantant. Amb veu de baríton, fou als anys 40' una figura carismàtica de la música popular negra. Va encapçalar les primeres Big bands de Be bop. Anomenat 'el Sinatra negre', la seua influència ha estat considerable dintre de l'àmbit del Jazz, el Soul i el Rhythm and Blues. Eckstine fou convidat [1939] per Earl 'Fatha' Hines [pno, Earl Kenneth Hines. Pittsburg, Pennsilvània, 28-XII-1905 - Oakland/Cal, 22-IV-1983] per a afegir-se a la seua 'Grand Terrace Orchestra'. Els seus primers èxits són cançons trivials: *Jelly, Jelly* i *The Jitney Man* però també enregistra estàndards com ara *Stormy Monday*. Es feia acompanyar [1943] per músics de l'alçària de 'Dizzy' Gillespie [tpta/comp/cantant, John Birks Gillespie. Cheraw/Carolina S, 21-X-1917 - Englewood/N. Jersey, 6-I-1993], Charlie Parker [sax/comp, Charles Christopher Parker Jr. Kansas City, 29-VIII-1920 - N.Y, 12-III-1955], Sarah Vaughan [cantant, Sarah Lois Vaughan. Newark/N. Jersey, 27-III-1924 - Los Angeles/Cal, 3-IV-1990], Wardell Gray [sax. Oklahoma City/Oklah, 13-II-1921 - Las Vegas/Nev, 25-V-1955], Dexter Gordon [sax/comp/actor. Los Angeles/Cal, 27-II-1923 - Filadèlfia/Penn, 25-IV-1990], Miles Davis [tpta/comp, Miles Dewey Davis III. Alton/Illin, 26-V-1926 - Santa Mònica/Cal, 28-IX-1991], 'Kenny' Dorham [tpta, McKinley Howard Dorham. Fairfield/Tex, 30-VIII-1924 - N.Y, 5-XII-1972], 'Fats' Navarro [tpta, Theodore Navarro. Key West/Flor, 24-XII-1923 - N.Y, 6-VII-1950] i Art Blakey [bat/dtor, Arthur Blakey -Abdullah Ibn Buhaina-. Pittsburgh/Cal, 11-X-1919 - N.Y, 16-X-1990], així com arranjadors de nom com ara 'Tadd' Dameron [pno/comp/arranj, Tadley Ewing Peake Dameron. Cleveland/Ohio, 21-II-1917 - Lexington/Kent, 8-III-1965] i Gil Fuller [arranj, Walter Gilbert Fuller. Los Angeles/Cal, 14-IV-1920 - San Diego/Cal, 26-V-1994]. La 'Billy Eckstine Orchestra' fou la primera Big band 'Bop', i el seu líder adaptava les innovacions *boppers* a les harmonies vocals de les balades normals com *A Cottage for Sale* i *Prisoner of Love*. A les seues gires arreu d'Europa i Amèrica, el cantant tocava també la trompeta, el trombó i la guitarra. Als anys 50' es feu popular al Regne Unit amb temes com *No One But You* i *Gigi*. Tornà als seus arrels jazzístics gravant amb Sara Vaughan, 'Count' Basie [dtor/pno, William James Basie. Red Bank/N. Jers, 21-VIII-1904 - Hollywood/Cal, 26-IV-1984] i Quincy Jones [comp/tpta/arranj/prod, Quincy Delight Jones, Jr. Chicago/Illin, 14-III-1933]. El seu darrer enregistrament fou *Billy Eckstine Sings with Benny Carter* [1986]. Morí d'un atac al cor [1993]. De la seua discografia cal esmentar: *Billy Eckstine Sings* [1950]; *Tenderly* [1952]; *Blues for Sale* [1954]; *Songs by Billy Eckstine* [1954]; *That Old Feeling* [1955]; *Billy Eckstine's Imagination* [1958]; *Billy Eckstine and Quincy Jones* [1961, amb Quincy Jones/tpta/arranj]; *Don't Worry 'bout Me* [1962]; *Modern Sound of Mr. B* [1964]; *For Love of Ivy* [1969]; *Senior Soul* [1972]; *Memento Brasileiro* [1978]; *I am a Singer* [1984]; *Billy Eckstine Sings with Benny Carter* [1986, amb Benny Carter/sax]; *Everything I Have Is Yours* [reedit, 1994]; *Stardust* [reedit, 2002] i *Timeless* [reedit, 2006].

¹²⁵ **Wardell Gray:** [Oklahoma City/Oklahoma, 13 de febrer de 1921 - Las Vegas/Nevada, 25 de maig de 1955]. Saxofonista. Wardell hi és considerat un dels primer 'boppers'. Estudia a la 'Cass Technical High School', institució que tingué entre els seus alumnes Donald Byrd [tpta/comp, Donaldson Toussaint L'Ouverture Byrd II. Detroit/Mich, 9-XII-1932 - 4-II-2013], 'Lucky' Thompson [sax, Eli Thompson. Columbia/South Car, 16-VI-1924 - Seattle, 30-VII-2005] i 'Al' McKibbin [cb. Chicago, 1-I-1919 - Los Angeles, 29-VII-2005]. Després d'escoltar Lester Young [sax/clnet, Lester Willis Young. Woodville/Miss, 27-VIII-1909 - N.Y, 15-III-1959], Wardell decidí tocar el saxòfon tenor. Toca amb Earl Hines [pno, Earl Kenneth Hines. Duquesne/Pens, 28-XII-1903 - Oakland, 22-IV-1983] i 'Tadd' Dameron [pno/comp/arranj, Tadley Ewing Peake Dameron. Cleveland/Ohio, 21-II-1917 - Lexington/Kent, 8-III-1965] i enregistra amb Charlie Parker i 'Count' Basie. A Los Angeles, treballa amb la banda de Benny Carter [sax, Bennett Lester Carter. N.Y, 8-VIII-1907 - Los Angeles/Cal, 13-VII-2003], amb Ivory 'Joe' Hunter [cantant/pno. Kirbyville/Tex, 10-X-1914 - Memphis/Tenn, 8-XI-1974] i en grup menut amb 'Billy' Eckstine [cantant, William Clarence Eckstein. Pittsburgh/Penn, 8-VII-1914 - Pittsburgh, 8-III-1993] amb el qual feu una gira. Wardell toca el saxo tenor [1940] a l'orquestra del 'Congo Club' a la principal zona d'esbarjo de Detroit. Entre els seus músics hi eren Howard McGhee [tpta.

Cap a la fi de la seua carrera, Dameron desenvolupà una forta addicció vers els narcòtics, i fou per la qual cosa que tingué problemes sent empresonat al llarg de 2 anys en una presó federal a Lexington. Patí diversos atacs al cor i, amb 48 anys d'edat, morí de càncer [1965].

Coleman Hawkins

De jove tocà el piano i el violoncel. Als 9 anys començà a tocar el saxòfon i als 14 ja hi era tocant a Kansas.

Enregistrà la seua obra mestra [*Body and Soul*] de primera vegada [1939], tema que arribà a convertir-se en tot un clàssic.

Graba també amb Benny Carter, Lionel Hampton, Bessie Smith, 'Spike' Hughes¹²⁶, Django Reinhardt¹²⁷ i 'Ma' Rainey¹²⁸ entre altres tants.

Tulsa/Oklah, 6-III-1918 - N.Y., 17-VII-1987] i 'Teddy' Edwards [sax, Theodore Marcus Edwards. Jackson/Miss, 26-IV-1924 - 20-IV-2003]. A Nova York [al 'Central Avenue Studio'] feu enregistraments amb Dexter Gordon [sax/comp/actor. Los Angeles/Cal, 27-II-1923 - Filadèlfia/Penn, 25-IV-1990], Art Farmer [tpa, Arthur Stewart Farmer. Council Bluffs/Iowa, 21-VIII-1928 - N.Y., 4-X-1999] i Hampton Hawes [pno/comp, Hampton Barnett Hawes, Jr. Los Angeles/Cal, 13-XI-1928 - Los Angeles/Cal, 22-V-1977]. Morí a Las Vegas amb només 34 anys i sota sospita d'haver-hi estat assassinat. De la seua discografia cal esmentar: *Wardell Gray: Light Gray* [1948-1950]; *Benny Goodman: Benny's Bop* [1948-1949, amb Benny Goodman/dtor]; *Wardell Gray Quintet - Live At The Haig* [1952]; *Skin Deep* [1953, amb Louis Bellson/batj]; *Wardell Gray: Easy Swing* [1946-1955]; *Giants of Jazz: Wardell Gray: The Chase* [1947, amb Dexter Gordon/sax] i *The Champ* [1955, amb Frank Morgan/sax].

126 'Spike' Hugues: Nascut Patrick Cairns Hughes [Londres/UK, 19 d'octubre de 1908 - Ringmer/UK, 2 de febrer de 1987]. Contra baixista, compositor i arranjador. Fill del compositor i folklorista irlandés Herbert Hughes [folk, Belfast, 16-V-1882 - Sussex/UK, 1-V-1937]. Enregistra versions d'estàndards i temes propis amb músics pertanyents a les big bands de Benny Carter [sax, Bennett Lester Carter. N.Y., 8-VIII-1907 - Los Angeles/Cal, 13-VII-2003] i Louis Russell [pno/dtor, Louis Carl Russell. Bocas del Toro/PAN, 6-VIII-1902 - ? 11-XII-1963] amb músics com Coleman Hawkins [sax, Coleman Randolph 'Bean' Hawkins. Saint-Joseph/Missou, 21-XI-1904 - N.Y., 19-V-1969] i 'Red' Allen [tpa/cantant, Henry Allen. Algiers/Louis, 7-I-1908 - N.Y., 17-IV-1967] de la 'Fletcher Henderson Band'.

127 Django Reinhardt: Nascut Jean Baptiste 'Django' Reinhardt [Liberchies/Bèlgica el 23 de gener del 1910 - Fontainebleau/ Seine-et-Marne, 16 de maig del 1953]. Guitarrista. D'origen gitano ['manouche'] fou el primer músic europeu de Jazz que exercí una influència semblant als músics nord-americans. La seua música és una mena de fusió entre el *Swing* i la *música gitana* de l'Est europeu. A sobre la base d'un banjo, dues guitarres i el violí d'Stéphane Grappelli, Django desenvolupa una música alegre i flexible amb uns conceptes harmònics sorprenents a la seua època. Influí en guitarristes de l'àlçaria de 'Charlie' Christian [guit, Charles Henry Christian. Dallas/Tex, 29-VII-1916 - N. Y., 2-III-1942] i Les Paul [guit, Lester William Polsfuss. Waukesha/Wisc, 9-VI-1915 - White Plains/N.Y., 13-VIII-2009]. No sabia llegir música i les seues composicions eren escrites per Grappelli, com ara: *Daphne*, *Nuages*, *Manoir de Mes Rêves*, *Minor Swing* i *Stomping at Decca*. Comença a tocar amb l'acordionista Guerino. Django i la seua dona patiren un incendi [2-XI-19328] a la seua caravana per culpa del qual la seua mà esquerra [sobretot els dits anular i petit] restaria parcialment malmesa, a més d'una cama. Romangué divuit mesos al llit on escoltà milanta vegades el disc *Dallas Blues* de Louis Armstrong. El cap del 'Hot Club' de França [Pierre Nourry] li proposa formar un quintet de cordes. Coneix [1931] Stéphane Grappelli [vlí. París/FRA, 26-I-1908 - París/FRA, 1-IX-1997]. El 'Quintet del 'Hot Club de França' [Django/guit; Grappelli/vlí; Joseph Reinhardt/guit; Roger Chaput/guit. i Louis Vola/banjo] es feu famós arreu del món. La II Guerra Mundial els sorprenué a Londres. Django torna a París on tocà amb Hubert Rostaing [cinet. Lion/FRA, 17-IX-1918 - París/FRA, 10-VI-1990]. Conclou la guerra, grava amb músics nord-americans que arriben a França, com ara: Coleman Hawkins [sax, Coleman Randolph 'Bean'

Max Roach¹²⁹

Als 16 anys substitueix Sonny Greer¹³⁰ en un concert de l'orquestra de Duke Ellington, esdeveniment que tornarà a repetir amb l'orquestra de Count Basie.

Hawkins. Saint-Joseph/Missou, 21-XI-1904 - N.Y., 19-V-1969], 'Bill' Coleman [tpta, William Johnson Coleman. París/Kent, 4-VIII-1904 - Toulouse/FRA, 24-VIII-1981], 'Benny' Carter [sax, Bennett Lester Carter. N.Y., 8-VIII-1907 - Los Angeles/Cal, 13-VII-2003], 'Big Joe' Turner [pno/cantant, Joseph H. Turner. Baltimore/Mary, 3-XI-1907 - París/FRA, 21-VII-1990], 'Mel' Powell [pno/tbó, Melvin Epstein. Bronx/N.Y., 12-II-1923 - Sherman Oaks/Cal, 24-IV-1998], 'Peanuts' Hucko [cnet, Michael Andrew Hucko. Syracuse/N.Y., 7-IV-1918 - Fort Worth/Tex, 19-VI-2003] i Ray McKinley [bat/cantant/dtor, Raymond McKinley. Fort Worth/Tex, 18-VII-1910 - Largo/Flor, 7-V-1995]. Comença a tocar [1946] amb una guitarra elèctrica marca 'Selmer' i dissenyada a la seua mida pel fabricant d'instruments italià Maccaferri i fa una gira pels Estats Units com a solista de l'Orquestra de Duke Ellington [dtor/pno/comp/arranj, Edward Kennedy Ellington. Washington D.C., 29-IV-1899 - N.Y., 24-V-1974]. Als anys 50', Reinhard sols toca a Europa. Mor amb només 43 anys [16-V-1953] a causa d'una hemorràgia cerebral. A destacar els seus enregistraments: *Paris 1945* [1945]; *Djangology* [1949]; *Django Reinhardt and the Hot Club Quintet* [1951]; *Django Reinhardt et Ses Rythmes* [1953]; *Django's Guitar* [reedit, 1955]; *Routes to Django Reinhardt* [reedit, 1980]; *Jazz & Blues Collection, 1937-1940* [reedit, 1995]; *The Complete Django Reinhardt HMV Sessions* [reedit, 1998]; *Intégrale Django Reinhardt, vols. 1-20* [2002-2005] i *Django on the Radio 1945-1953* [reedit, 2008].

128 'Ma' Rainey: Nascuda Gertrude Pritgett, [Columbus/Geòrgia, 26 d'abril de 1886 - Rome/Geòrgia, 22 de desembre de 1939]. Cantant. Coneguda com 'la mare del blues'. Comença a cantar als 14 anys i fa gires amb els 'Rabbit Foot Minstrels'. Introduí el blues per tot el Sud i el Mig-Oest dels Estats Units. Destaca per la seua música i per la seua personalitat. Fou mentora de 'Bessie' Smith [cantant, Elizabeth Smith. Chattanooga/Tenn, 15-IV-1894 - Clarksdale/Miss, 26-IX-1937]. Els seus temes parlaven de lesbianisme, prostitució, homosexualitat, violència, traïció i desamor. Rainey influí de manera especial en Ethel Waters [cantant/actriu. Chester/Penn, 31-X-1896 - Los Angeles/Cal, 1-IX-1977] i Billie Holiday [cantant, Eleanora Fagan Gough. Filadelfia, 7-IV-1915 - N.Y., 17-VII-1959]. No pogué [fins 1923]enregistrar cap cançó. D'aquelles que ens han arribat, cal destacar: *See See Rider*, *Bo-Weavil Blues*; *Ma Rainey's Black Bottom* i *Prove It On Me Blues*.

129 Max Roach: Nascut Maxwell Lemuel Roach [New Land/Carolina del Nort, 10 de gener de 1924 - Nova York, 16 d'agost de 2007]. Bateria i compositor. Formà part del històric quintet de Charlie Parker [sax/comp, Charles Christopher Parker Jr. Kansas City, 29-VIII-1920 - N.Y., 12-III-1955] i 'Dizzy' Gillespie [tpta/comp/cantant, John Birks Gillespie. Cheraw/Carolina S, 21-X-1917 - Englewood/N. Jersey, 6-I-1993]. De menut escolta les bigbands i decideix ser músic tot matriculant-se al 'Manhattan Conservatory of Music'. Es diploma en percussió [1942] i grava [1945] els temes *Billie's Bounce* i *Now's The Time*, amb Parker, Gillespie i un jove nouvingut al grup: Miles Davis [tpta/comp, Miles Dewey Davis III. Alton/Illin, 26-V-1926 - Santa Mònica/Cal, 28-IX-1991]. Enregistra de nou amb Parker [1950] i [al 1952] amb Thelonious Monk [pno/comp, Thelonious Sphere Monk. Rocky Mount/Car. N, 10-X- 1917 -altres biògrafs donen la data de 1920 - Englewood/N. Jersey, 17-II-1982]. Amb Charles Mingus [cb/comp/arranj, Charles Mingus Jr. Nogales/Ariz, 22-IV- 1922 - Cuernavaca/MÈX, 5-I-1979] crea una companyia discogràfica [1953] que edita l'enregistrament del famós concert de Toronto que congrega Parker, Gillespie, 'Bud' Powell [pno, Earl Rudolph Powell. N.Y., 27-IX-1924 - N.Y., 9-VIII-1966], Mingus i Roach. Pel seu grup hi passen músics de l'alçària de: Harold Land [sax, Harold de Vance Land. Houston/Tex, 18-XII-1928 - Los Angeles/Cal, 27-VII-2001], 'Sonny' Rollins [sax, Theodore Walter Rollins. N.Y., 7-IX-1930], Richie Powell [pno/comp/arranj, Richard Powell. N.Y., 5-IX-1931 - Bedford/Penn, 26-VI-1956], 'Teddy' Edwards [sax, Theodore Marcus Edwards. Jackson/Missi, 26-IV-1924 - Los Angeles/Cal, 20-IV-2003], Charles Mingus [cb/dtor] i Thelonious Monk [pno]. Sensibilitzat amb la qüestió racial del seu país, introdueix als seus concerts una vessant clarament política. Participa al concert-manifest a favor de l'alliberament del líder sudafricà Nelson Mandela [1985]. De la seua discografia cal esmentar: *The Max Roach Quartet featuring Hank Mobley* [1953, amb Hans Mobley/sax]; *Max Roach + 4* [1956]; *Clifford Brown and Max Roach at Basin Street* [1956, amb Clifford Brown/tpta]; *The Max Roach 4 Plays Charlie Parker* [1957]; *Max Roach/Bud Shank - Sessions with Bud Shank* [1958, amb Bud Shank/sax]; *Max Roach with the Boston Percussion Ensemble* [1958]; *Rich Versus Roach* [1959, amb Buddy Rich/bat]; *Long as You're Living* [1960/reedit, 1984]; *It's Time!* [1962, amb Mal Waldrom/pno]; *Members, Don't Git Weary* [1968]; *The Max Roach Trio Featuring the Legendary Hasaan* [1964, amb Hasaan Ibn Ali/pno]; *Force: Sweet Mao Suid Afrika '76* [1976, amb Archie Shepp/sax]; *Max Roach Quartet Live In Amsterdam* [1977]; *Confirmation* [1978]; *Historic Concerts* [1979, amb Cecil Taylor/pno]; *Live at Vielharmonie* [1983]; *It's Christmas Again* [1984]; *Bright Moments* [1986]; Max + Dizzy: *Paris* [1989, amb Dizzy Gillespie/tpta]; *Max Roach with the New Orchestra of Boston and the So What Brass Quintet* [1995]; *Friendship* [2002, amb Clark Terry/tpta].

Treballa als clubs del famós Carrer 52¹³¹ de Nova York [1942], tot just l'indret on llavors hi era sorgint el *Be bop*. Molt influenciat pel bateria Kenny Clarke, aviat es converteix en un dels bateries més demanats pels mateixos Charlie Parker i Dizzy Gillespie.

Contractat pel quintet de Gillespie [1944], enregistra per primera vegada amb aqueixa formació tot eixamplada per a l'ocasió amb l'ajut de Coleman Hawkins. Tornat a Nueva York, forma part de les gravacions de Parker considerades avui en dia com històriques. Forma el seu quintet [1957] on hi era Donald Byrd [tpta] i Barry Harris¹³² [pno] per tal de reemplaçar els finats Richie Powell¹³³ i Clifford Brown.

130 Sonny Greer: [Long Branch/New Jersey, 13 de desembre de 1895 - Nova York, 23 de març de 1982]. Bateria. Conegut per haver-hi tocat amb 'l'Orquestra de Duke Ellington'. Comença tocant a la 'Elmer Snowden's Band' [banjo/dtor, Elmer Chester Snowden. Baltimore/Mary, 9-X-1900 - Philadelphia/Penn, 14-V-1973] i la 'Howard Theatre's Orchestra' de Washington, D.C. Fou el primer bateria del quintet 'els Washingtonians' quan llavors Ellington comença al 'Cotton Club' de Nova York. Greer ajudava l'empresa 'Leedy Drum Company' d'Indiana per dissenyar grans tambors i bombos que, amb el temps, ajudarien a renovar la bateria tradicional. Com que Sonny Greer hi era alcohòlic, Ellington prescindia d'ell i cridava un segon bateria: 'Butch' Ballard [bat, George Edward Ballard. am 26. Camden/Nova Jer, 26-XII-1918 - Philadelphia, 1-X-2011] per tal d'assegurar el rendiment de l'orquestra, sobretot a les seus gires europees. Malgrat la seua addicció, Greer continuà treballant amb músics diversos: 'Johnny' Hodges [sax, John Cornelius Hodges. Cambridge/Mass, 25-VII-1906 - N.Y, 11-V-1970], 'Red' Allen [tpta/cantant, Henry Allen. [Algiers/Louis, 7-I-1908 - N.Y, 17-IV-1967], J. C. Higginbotham [tbó, Jay C. Higginbotham/Jack Higginbotham. Social Circle/Geor, 11-V-1906 - N.Y, 26-V-1973], Tyree Glenn [tbó, William Tyree Glenn. Corsicana/Tex, 23-XI-1912 - Englewood/N. Jers, 18-V-1974] i Brooks Kerr [pno, Chester Monson Brooks Joseph Kerr III. New Haven/Conn, 26-XII-1951]. Aparegué en una sèrie fotogràfica de l'artista Art Kane coneguda com 'A Great Day in Harlem' [1958]. Torna a tocar amb l'orquestra de Duke Ellington en un homenatge pòstum [1974]. Mor [al 1982] i hi és soterrat al 'Woodlawn Cemetery' al barri del Bronx de Nova York. De la seua discografia cal fer esment de: *Castle Rock* [1951-1952, reedit. 1955] i *Creamy* [1955], ambdós discs amb Johnny Hodges/sax.

131 Carrer 52': A Nova York. És un carrer d'aproximadament 3.1 quilòmetres de llargària [1.9 milles] situat tot creuant per Midtown a Manhattan i ubicat entre la cinquena i la setena avinguda de Nova York. Conegut per ser bressol d'una bona part del desenvolupament jazzístic entre els anys 30' i 50'. Anomenat també 'Carrer del Swing', el Carrer 52' els venia molt bé a nombrosos músics de camí a casa tota vegada haver-hi conclòs la seua feina als teatres de Broadway o a altres clubs que presentaven música en viu per les vesprades. Entre els clubs més significatius cal destacar els següents amb les diverses adreces que van tenir: 'Kelly's Stable', 137 W 52; 'The Hickory House', 144 W 52; '21 Club', 21 W 52; 'Leon & Eddie's', 33 W 52; 'The Famous Door' 35 W 52 [III-1935/V-1936], 66 W 52 [1937/XI-1943], 201 W 52 [XI-1943/1944], 56 W 52 [1947-1950]; 'Jimmy Ryan's', 53 W 52 [1934-1962], 154 W 54th [1962-1983]; 'Spotlight Club', 56 W 52; 'Club Samoa' 62 W 52 [1940-1943]; 'The Onyx' 35 W 52 [1927-1933], 72 W 52 [1933-1937], 62 W 52 [1937-1939], 57 W 52 [1942-1949]; 'Yacht Club', 66 W 52; 'Club Downbeat', 66 W 52; 'Club Carousel', 66 W 52 i '3 Deuces', 72 W 52.

132 Barry Harris: Nascut Barry Doyle Harris [Detroit/Míchigan, 15 de desembre de 1929]. Pianista, compositor, arranjador i pedagog. Rep influències dels pianistes Bud Powell [pno, Earl Rudolph Powell. N.Y, 27-IX-1924 - N.Y, 9-VIII-1966], Art Tatum [pno, Arthur Tatum Jr. Toledo/Ohio, 13-X-1909 - Los Angeles/Cal, 5-XI-1956] i Tadd Dameron [pno/comp/arranj, Tadley Ewing Peake Dameron. Cleveland/Ohio, 21-II-1917 - Lexington/Kent, 8-III-1965]. Cal considerar-lo continuador de 'l'escola be bop'. Fa 'jam sessions' a casa seua amb amics com ara Tommy Flanagan [pno, Thomas Lee Flanagan. Detroit, 16-III-1930 - N.Y, 16-XI-2001], Paul Chambers [cb, Paul Laurence Dunbar Chambers, Jr. Pittsburgh/Penn, 22-IV-1935 - N.Y, 4-I-1969], Donald Byrd [tpta/comp, Donaldson Toussaint L'Ouverture Byrd II. Detroit/Mich, 9-XII-1932 - 4-II-2013], 'Yusef' Lateef [sax/flta/oboè, William Emanuel Huddleston. Chattanooga/Tenn, 9-X-1920 - Shutesbury/Mass, 23-XII-2013] i Pepper Adams [sax, Park 'Pepper' Adams III. Highland Park/Mích, 8-X-1930 - N.Y, 10-X-1986]. A aquelles sessions analitzaven els darrers enregistraments de Charlie Parker [sax/comp, Charles Christopher Parker Jr. Kansas City, 29-VIII-1920 - N.Y, 12-III-1955] i Bud Powell. Es fa mentor de tota una generació de músics deu anys menors que ell: Lonnie Hillyer [tpta, in Monroe/Georg, 25-III-1940 - N.Y, 1-I-VII-1985], Charles McPherson [sax, Joplin/Missouri, 24-VII-1939] i Joe Henderson [sax/comp. Joseph Henderson. Lima/Ohio, 24-IV-1937 - San Francisco/Cal, 30-V-2001]. Grava [1950] amb Wild Bill Moore [sax, Houston/Tex, 13-VI-1918 - Los Angeles/Cal, 1-VIII-1983]. Toca [1953] amb Miles Davis [tpta/comp, Miles Dewey Davis III. Alton/Illin, 26-V-1926 - Santa Mònica/Cal, 28-IX-1991] al 'Club Bluebird' i, al mateix escenari [1954], acompanya Roy Eldridge [tpta/cantant, David Roy 'Little Jazz'

Kenny Clarke

Fill de mare pianista i pare trombonista.

S'incorpora al servei militar [1943] i aprofita la seua estada a files per actuar de trombonista a París. Tota vegada llicenciat [1946], entra a formar part de l'orquestra de Dizzy Gillespie, al que abandona uns mesos més tard per incorporar-se a la de Tadd Dameron.

Eldridge. Pittsburg/Penn, 30-I-1911 - Valley Stream/N.Y, 26-II-1989], 'Ben' Webster [sax, Benjamin Francis Webster. Kansas C./Miss, 27-II-1909 - Amsterdam/PsB, 20-IX-1973], Bill Harris [tbó, Willard Palmer Harris. Filadèlfia, 28-X-1916 - Hallandale Beach/Flor, 21-VIII-1973], Lee Konitz [sax/comp. Chicago/Illin, 13-X-1927], Kenny Burrell [guit, Kenneth Earl 'Kenny' Burrell. Detroit/Michigan, 1931] i Lester Young [sax/cinet, Lester Willis Young. Woodville/Miss, 27-VIII-1909 - N.Y, 15-III-1959]. Entra [1957] al quintet de Max Roach [bat/comp, Maxwell Lemuel Roach. New Land/Car. N, 10-I-1924 - N.Y, 16-VIII-2007]. Primer disc com a líder: *Breakin' It Up* [1958]. A Nova York toca al quintet de Cannonball Adderley [sax, Julian Edwin 'Cannonball' Adderley. Tampa/Flor, 15-IX-1928 - Gary/Indi, 8-VIII-1975] i coneix Thelonious Monk [pno/comp, Thelonious Sphere Monk. Rocky Mount/Car. N, 10-X-1917 - Englewood/N. Jersey, 17-II-1982] i Bud Powell. Als 60' grava diversos discs dels quals cal destacar *Live at the jazz workshop*. Toca amb Coleman Hawkins [sax, Coleman Randolph 'Bean' Hawkins. Saint-Joseph/Missou, 21-XI-1904 - N.Y, 19-V-1969] fins la seua mort [1969]. Als 70' enregistra i toca amb Dexter Gordon [sax/comp/actor. Los Angeles/Cal, 27-II-1923 - Filadèlfia/Penn, 25-IV-1990], 'Sonny' Stitt [sax/comp, Edward Boatner, Jr. Boston/Mass, 2-II-1924 - Washington, 22-VII-1982], Dave Allyn [cantant, Albert DiLello. Hartford/Conn, 19-VII-1923 - West Haven/Conn, 22-XI-2012], 'Eddie' Jefferson [cantant, Edward Jefferson. Pittsburgh/Penn, 3-VIII-1918 - Detroit/Mich, 9-V-1979], Clifford Jordan [sax, Clifford Laconia Jordan. Chicago/Illin, 2-IX-1931 - Manhattan/N.Y, 27-III-1993], 'Al' Cohn [sax, Alvin Gilbert Cohn. N.Y, 24-XI-1925 - Stroudsburg/Penn, 15-II-1988] i Warne Marsh [sax, Warne Marion Marsh. Los Angeles/Cal, 26-X-1927 - Los Angeles, 18-XII-1987]. De la seua discografia cal assenyalar: *Breakin' It Up* [1958]; *Barry Harris at the Jazz Workshop* [1960]; *Newer Than New* [1961]; *Chasin' The Bird* [1962]; *Luminescence* [1967]; *Barry Harris Trio: Magnificent* [1969]; *Vicissituds* [1972]; *Barry Harris plays Tadd Dameron* [1975]; *Confirmation* [1989, amb Kenny Barron/pno]; *Live in New York vol. 1* [2004] i *Live in Rennes* [2009].

- 133 **'Richie' Powell**: Nascut Richard Powell [Nova York, 5 de setembre 1931 - Bedford/Pennsylvania, 26 de juny de 1956]. Pianista, compositor i arranjador. Richie era el germà menor del també pianista Bud Powell. La manera d'atacar les notes al piano de Powell i el seu concepte harmònic foren decisius en el desenvolupament posterior de l'estil del pianista McCoy Tyner [pno, Alfred McCoy Tyner. Filadèlfia, 11-IX-1938] i d'altres. Volgué tocar la bateria però aviat es decidí pel piano. Aprengué amb el pianista Bob Bunyan i rebé classes de Mary Lou Williams. Començà tocant amb les bandes de Paul Williams [1951-1952] i de Johnny Hodges [1952-1954]. Enregistra quatre temes a l'àlbum de Hodges *Used to Be Duke* [1952]. Comença a fer arranjaments per al quintet del trompetista Clifford Brown i del bateria Max Roach [1954]. La banda feu una gira de dos anys arreu dels Estats Units. Amb el quintet, Powell grava el disc *Brown and Roach Incorporated*. També enregistra per a la cantant Dinah Washington. Grava amb el quintet [1955] però amb arranjaments de Neal Hefti [trompetista i arranjador, Neal Paul Hefti. Hastings/Neb, 29-X-1922 - Los Angeles, 11-X-2008]. Toquen al 'Newport Jazz Festival' [1955]. Sonny Rollins, reemplaça el saxofonista Harold Land al quintet i grava l'últim disc del quintet amb Powell al piano: *Clifford Brown and Max Roach at Basin Street*, disc que portava temes de Powell com ara *Time*, *Gertrude's Bounce* i *Powell's Prances*. El quintet grava un disc per a Rollins: *Sonny Rollins Plus 4* [1956]. Després de dos anys amb el quintet i tot just quan Powell començava a ser reconegut al món del jazz com tot un innovador ell, la seua dona, Nancy, i Clifford Brown patiren un malaurat accident de tràfic [26-VI-1956] mentrestant viajaven de Filadèlfia cap a Chicago. Powell tenia només 24 anys. De la seua discografia cal esmentar: *Used to Be Duke* [1954, amb Johnny Hodges/sax]; *Brown and Roach Incorporated* [1954, amb Clifford Brown/tpta i Max Roach/bat]; *Clifford Brown and Max Roach Clifford Brown with Strings* [1955, amb Max Roach/bat i Clifford Brown/tpta]; i *Clifford Brown and Max Roach at Basin Street* [1956, amb Clifford Brown/tpta i Max Roach/bat] i *Sonny Rollins Plus 4* [1956, amb Sonny Rollins/sax].

Clarke va ser membre fundador de The Modern Jazz Quartet¹³⁴ amb el pianista i compositor John Lewis¹³⁵, el vibrafonista Milt 'Bags' Jackson¹³⁶ i el contrabaixista Percy Heath¹³⁷.

134 'The Modern Jazz Quartet': [abreviat com MJQ] fou una formació de jazz que va desenvolupar la seva carrera entre 1952 i 1993. Representant de l'estil cool, va estar vinculat al moviment Third Stream. Els seus components originals foren Milt 'Bags' Jackson [vibràfon], John Lewis [pno i director musical], Percy Heath [cb] i Kenny Clarke [bat]. Connie Kay va substituir Clarke [1955]. Jackson, Lewis i Clarke havien tocat originàriament junts en un quartet en col·laboració amb l'orquestra de 'Dizzy' Gillespie [1946-1950]. Amb Ray Brown [cb], tocaven als interludis per ajudar a recuperar-se els trompetistes. Enregistraren sota el nom 'Milt Jackson Quartet' [1951]. En principi, Jackson i Lewis compartien la direcció musical del grup. Encara que va fer diverses incursions en la música clàssica, ràpidament el repertori del grup es va centrar en el Bop i el Swing. Entre les composicions originals de la banda hi trobem *Django* de John Lewis, homenatge al guitarrista Django Reinhardt; *Afternoon in Paris*, també de Lewis, i *Bag's Groove* de Milt 'Bags' Jackson. Gravaren per als segells 'Prestige' i 'Atlantic'. A finals dels 60' signaren amb Apple, el segell discogràfic de The Beatles, i es convertiren en l'únic grup de jazz de la discogràfica. Amb Apple van fer dos discs: *Under the Jasmine Tree* [1967] i *Space* [1969]. Jackson abandonà el grup [1974] que es dissolgué i es reorganitzà més tard [1981] per tocar en festivals. Enregistraren per darrera vegada als 90' [1993]. De la seua discografia cal fer esment de: *The Modern Jazz Quartet* [1951]; *Modern Jazz Quartet, Vol. 1: With Milt Jackson* [1952]; *Fontessa* [1956]; *Third Stream Music* [1957]; *The Modern Jazz Quartet with Sonny Rollins* [1958, amb Sonny Rollins/sax]; *Pyramid* [1960]; *European Concert* [1960]; *Dedicated to Connie* [1960]; *Lonely Woman* [1962]; *Collaboration with Almeida* [1964, amb Laurino Almeida/guit]; *Blues on Bach* [1974]; *The Last Concert* [1974]; *The Complete Last Concert* [1974]; *Echoes* [1984] i *Celebration* [1992].

135 John Lewis: Nascut John Aaron Lewis [La Grange/Illinois, 3 de maig de 1920 - Nova York, 29 de març de 2001]. Pianista, compositor i arranador. Coneix [1945] Kenny Clarke [bat, Kenneth Spearman Clarke. Pittsburgh/Cal, 9-I-1914 - París/FRA, 25-I-1985] i toca amb 'Hot Lips' Page [tpta, Oran Thaddeus Page. Dallas/Tex, 27-I-1908 - N.Y., 4-XI-1954] i 'Dizzy' Gillespie [1946-1948] tot substituint Thelonious Monk [pno/comp, Thelonious Sphere Monk. Rocky Mount/Car. N., 10-X-1917 - Englewood/N. Jersey, 17-II-1982]. Després d'una gira per Europa, Lewis i Clarke deixen 'Dizzy' i romanen a París. Quan Lewis torna als Estats Units toca [1947-1948] amb Charlie Parker [sax/comp, Charles Christopher Parker Jr. Kansas City, 29-VIII-1920 - N.Y., 12-III-1955], Illinois Jacquet [1948-49], Ella Fitzgerald [1040] i Miles Davis [tpta/comp, Miles Dewey Davis III. Alton/Illin, 26-V-1926 - Santa Mònica/Cal, 28-IX-1991], amb qui registra alguns temes del disc *Birth of the cool* [1949]. Toca i enregistra [1950-1951] amb Lester Young [sax/cinet, Lester Willis Young. Woodville/Miss, 27-VIII-1909 - N.Y., 15-III-1959], 'Zoot' Sims [sax, John Haley Zoot Sims. Inglewood/Cal, 29-X-1925 - N.Y., 23-III-1985], J.J. Johnson [tbó, James Louis Johnson. Indianàpolis/Ind, 22-I-1924 - Indianàpolis/Ind, 4-II-2001] i Milt Jackson [vib, Milton Jackson [Detroit/Mich, 1-I-1923 - Detroit/Mich, 9-X-1999]. Forma 'The Modern Jazz Quartet' [MJQ] [1951] amb Jackson [vibràfon], Ray Brown [cb] i Kenny Clarke [bat]. Quan mor Django Reinhardt [guit, Jean Baptiste Reinhardt. Liberchies/BÉL, 23-I-1910 - Fontainebleau/Seine-et-Marne, 16-V-1953] li compona el tema *Django*, un dels més coneguts del grup. John Lewis fou un dels investigadors de la 'Jazz and Classic Music Society' [meitat dels 50'], una de les formacions més importants del moviment 'Third Stream', corrent que volia una simbiosi entre jazz i música clàssica. Comença a donar classes [1977] al 'New York City College'. Lewis fou considerat com un gran acompanyant i músic de sessió enregistrant amb Ben Webster, Charles Mingus, Clifford Brown, Coleman Hawkins, Stan Getz, Sonny Rollins, Albert Mangelsdorff, Hank Jones i d'altres. De la seua discografia cal assenyalar: *Parker's Mood* [1948, amb Charlie Parker/sax]; *Charlie Parker* [1951-1953, amb Charlie Parker/sax]; *Memorial Album* [1953, amb Clifford Brown/tpta]; *Third Stream Music* [1957-1959-1960]; *A Quartet is a Quartet is a Quartet* [1963, amb 'The Modern Jazz Quartet']; *Orchestra U.S.A.* [1963]; *Under the Jasmin Tree* [1968, amb 'The Modern Jazz Quartet']; *P.O.V.* [1975]; *Preludes and Fugues from the Well-tempered Clavier Book 1* [1984] i *The Bridge Game* [1984].

136 Milt Jackson: Nascut Milton 'Milt' Jackson [Detroit, Michigan, 1 de gener de 1923 - Detroit, 9 d'octubre de 1999]. Vibrafonista. De malnom 'Bags' per les borses grans que hi tenia sota els ulls. Com a vibrafonista sobrepasà la fama d'altres col·legues d'instrument com ara Lionel Hampton [vib/pno/bat/dtor, Lionel Leo Hampton. Louisville/Kent, 20-IV-1908 - N.Y., 31-VIII-2002], Red Norvo [vib/dtor, Kenneth Norville. Beardstown/Illin, 31-III-1908 - Santa Mònica/Cal, 6-IV-1999] i dels més joves 'Bobby' Hutcherson [vibr, Robert Hutcherson. Los Angeles/Cal, 27-I-1941 - Montara/Cal, 15-VIII-2016] i Gary Burton [vibratonista. Anderson/Indiana, 23-I-1943]. Jackson començà tocant la guitarra i el piano. El seu debut professional com a vibrafonista fou acompanyant un grup de gòspel. 'Dizzy' Gillespie [tpta/comp/cantant, John Birks Gillespie. Cheraw/Carolina S, 21-X-1917 - Englewood/N. Jersey, 6-I-1993] el descobrí a Detroit i li oferí acompanyar-lo [1946]. Treballa amb Charlie Parker [1948-1949], Thelonious Monk [pno/comp, Thelonious Sphere Monk. Rocky Mount/Car. N., 10-X-1917 - Englewood/N. Jersey, 17-II-1982], Howard McGhee [tpta. Tulsa/Oklah, 6-III-1918 - N.Y., 17-VII-1987] i Woody Herman [cinet/sax/dtor, Woodrow Charles Herman. Milwaukee/Wisc, 16-V-1913 - Los Angeles/Cal, 29-X-1987]. Després de tocar amb Gillespie [1950 i 1952],

també va tocar amb John Coltrane [sax/comp, John William Coltrane. Hamlet/Carolina N, 23-IX-1926 - Huntington Hospital/Long Island/N.Y, 17-VII-1967]. Enregistra en quartet amb John Lewis [pno], Percy Heath [cb] i Kenny Clarke [bat], que es convertí en grup regular [fins 1974] anomenat 'The Modern Jazz Quartet' [MJQ]. Grava també amb Miles Davis, Thelonious Monk, Coleman Hawkins i músics de soul i blues com ara Ray Charles [cantant/pno/sax, Ray Charles Robinson. Albanya/Georg, 23-IX-1930 - Beverly Hills/Cal, 10-VI-2004]. MJQ tornà a refer-se [1981]. Jackson és autor, entre altres, del tema *Bags' Groove*, considerat un dels estàndards de jazz més interpretats. De la seua discografia cal esmentar: *Milt Jackson* [1951]; *All Star Bags* [1952]; *Second Nature* [1956]; *Ballads & Blues* [1956]; *The Jazz Skyline* [1956]; *Plenty, Plenty Soul* [1957]; *Bags' Opus* [1959]; *Bags and Trane* [1959]; *Bags Meets Wes!* [1961]; *Statements* [1962]; *Invitation* [1962]; *Milt Jackson at the Museum of Modern Art* [1965]; *Sunflower* [1972]; *The Milt Jackson Big Four* [1975]; *The Big 3* [1975, amb Joe Pass/guit i Ray Brown/cb]; *Soul Fusion* [1977]; *Night Mist* [1980]; *A London Bridge* [1982]; *Reverence and Compassion* [1993]; *The Prophet Speaks* [1994] i *The Very Tall Band* [1998, amb Oscar Peterson/pno i Ray Brown/cb].

- 137 Percy Heath:** [Wilmington/Carolina del Nort, 30 d'abril de 1923 - Southampton/Nova York, 28 d'abril de 2005]. Contra baixista. Germà del saxofonista tenor Jimmy Heath [sax, James Edward Heath. Filadèlfia/Penn, 25-X-1926] i del bateria Albert 'Tootie' Heath [bat, Albert Heath. Filadèlfia/Penn, 31-V-1935]. Heath també treballà amb Miles Davis, 'Dizzy' Gillespie, Charlie Parker, Wes Montgomery i Thelonious Monk, i formà part de 'The Modern Jazz Quartet'. Començà a tocar el violí als vuit anys. Enregistra al costat de Milt Jackson [1948] com a membre del sextet del trompetista Howard McGhee [tpta. Tulsa/Oklah, 6-III-1918 - N.Y, 17-VII-1987]. A finals dels anys 40', Percy i Jimmy Heath començaren a tocar amb 'Dizzy' Gillespie [tpta/comp/cantant, John Birks Gillespie. Cheraw/Carolina S, 21-X-1917 - Englewood/N. Jersey, 6-I-1993], Joe Morris [tpta, Joseph Lee Morris. Montgomery/Alab, 2-III-1922 - Phoenix/Ariz, 7-XI-1958] i 'Johnny' Griffin [sax. John Arnold Griffin III. Chicago/Illin, 24-IV-1928 - Poitiers/FRA, 24-VII-2008]. Membres de l'orquestra de Gillespie com ara John Lewis [pno], Kenny Clarke [bat], Milt Jackson [vibràfon] i Ray Brown [cb] abandonaren el trompetista i decidiren formar un grup: la nova banda fou 'The Modern Jazz Quartet'. Quan Ray Brown deixà el quartet per unir-se a la banda de la seua muller [Ella Fitzgerald] fou reemplaçat per Heath. Percy Heath i els seus germans formaren [1975] el grup 'Heath Brothers' amb Stanley Cowell [pno. Toledo/Ohio, 5-V-1941]. De la seua discografia cal esmentar les següents col·laboracions: *Modern Jazz Quartet*, *The Artistry of the Modern Jazz Quartet* [1952]; *Collectors' Items* [1956, amb Miles Davis/tpta]; *Jimmy Heath, Really Big!* [1960, amb Jimmy Heath/sax]; *Modern Jazz Quartet*, *Celebration* [1992] i *A Love Song* [2004]. Als 81 anys de edat, Heath llançà el seu primer disc com a líder: *A Love Song* [2003]. Percy Heath morí [28-IV-2005] dos dies abans de complir els 82 anys. De la resta de la seua discografia cal esmentar: *Bags' Groove* [1954, amb Miles Davis/tpta]; *Milt Jackson Quartet* [1955, amb Milt Jackson/vib]; *Bags & Flutes* [1957, amb Milt Jackson/vib]; *Miles Davis and the Modern Jazz Giants* [1958, amb Miles Davis/tpta]; *Know What I Mean?* [1961, amb Bill Evans/pno i Cannonball Adderley/sax]; *Live at the Public Theatre* [1979, amb 'The Heath Brothers']; *Brothers and Others* [1981, amb 'The Heath Brothers']; *Jazz Family* [1998, amb 'The Heath Brothers'] i *Endurance* [2009, amb 'The Heath Brothers'].

SESSIÓ V: Hard Bop i Jazz Modal

John Coltrane - Miles Davis - Bill Evans: el camí obert.

- *Hard Bop*
- *Jazz Modal*
- *Bill Evans*

- ***Hard bop***

Desenvolupat des de meitat dels 50' fins l'altra meitat dels anys 60'.

El Hard Bop representa desenvolupament natural del *Bebop*, vindria darrere del *Cool*¹³⁸ i precedí les avantguardes jazzístiques com ara el *Free-jazz*¹³⁹ i el *Jazz modal*. El *Hard Bop* vingué a denominar-se també *West Coast Jazz*. Al seu moment va rebre també la denominació *East Coast Jazz*, fou per la qual cosa que molts músics negres el

¹³⁸ **Cool jazz**: estil de jazz mesurat i més aviat feble que sovint fou associat també al *Cool West coast* [a Califòrnia]. Els primers enregistraments del nou estil va ser 'l'Orquestra de Claude Thornhill' [*Snowfall*, tot un clàssic dintre dels estàndards] i el pianista Lennie Tristano tot just a finals dels 40' quan encara el *Bebop* estava al seu millor moment. Cal trobar els arrels del *cool* entre els diversos estils primerencs del jazz. Entre els músics que abraçaren el seu estil [definitivament o en part] hi trobem: Dave Brubeck amb Paul Desmond; 'The Modern Jazz Quartet'; Gerry Mulligan amb Chet Baker; Miles Davis amb Bill Evans; Lee Konitz; Chico Hamilton; George Shearing i Shelly Manne.

¹³⁹ **Free-jazz**: estil de jazz que caracteritzat per la no dependència de la forma musical del gènere jazzístic com a tal. Desenvolupat en la dècada dels 50' i 60'. Els capdavanters de l'estil van ser músics com ara Ornette Coleman, Cecil Taylor, Albert Ayler, Archie Shepp, Bill Dixon i Paul Bley. De tota manera, els exemples més coneguts i que caldria considerar com a Big band podrien les darreres obres del mateix John Coltrane. Malgrat estar associat amb l'època cronològica del seu naixement, hi ha tot un seguit de músics que han mantingut viu l'estil 'free' fins hores d'ara. Com a representants més destacats del Big band hi podem trobar els següents: Peter Brotzmann; Cecil Taylor; Mars Williams; Ken Vandermark; William Parker; 'Art Ensemble of Chicago'; Muhal Richard Abrams; Albert Ayler; Marshall Allen; Roland Kirk; Carla Bley; Anthony Braxton; Don Cherry; Ornette Coleman; John Coltrane [darrers anys]; John Gilmore; John Zorn; Sun Ra; George Adams; Derek Bailey; Han Bennink; Charles Mingus; Ed Blackwell; Ernest Dawkins; Eric Dolphy; Scott Fields; Mike Garson; Charles Gayle; 'Globe Unity Orchestra'; Joe Harriott i Theo Jörgensmann.

consideraren com una cosa aliena doncs una bona part dels seus intèrprets eren blancs i arribaren a veure'l com una usurpació dels seus orígens musicals.

El *Cool* i el *West Coast Jazz* assimilaren algunes de les innovacions del *Bebop* però tot decantant-se per camins més propers a la música europea i a les formes més avantguardistes del *Swing*. Dintre del 'Cool' cal citar 'Dave Brubeck Quartet', amb Dave Brubeck¹⁴⁰ [pno]; Paul Desmond¹⁴¹ [sax]; 'Joe' Morello¹⁴² [bat] i Bob Bates [cb].

140 Dave Brubeck: Nascut sota el nom de Dave Warren Brubeck [Concord/Califòrnia, 6 de desembre de 1920 - Norwalk/Connecticut, 5 de desembre de 2012]. Pianista. Membre d'una família de músics formada en la tradició europe. Estudia música al 'College of Pacific' [1939]. Estudis de composició amb Darius Milhaud i piano amb Fred Saatman. Brubeck té un precedent en Stan Kenton [pno/dtor/arranj], Stanley Newcomb Kenton. Wichita/Kans, 19-II-1912 - Hollywood/Cal, 25-VIII-1979] amb qui comparteix el terme 'West Coast' per a assenyalar la seua música. Viatja a Europa en qualitat d'arranjador i pianista d'un conjunt militar [1944]. Forma l'octet 'Jazz Workshop Ensemble' i el quartet i el trio que portaren el seu nom [1949-1951]. A partir dels anys 50' s'incorporà al seu grup Paul Desmond [sax, Paul Emil Breitenfeld. San Francisco/Cal, 25-IX-1924 - N.Y, 30-V-1977]. Al 1958 S'afegeixen al quartet [1958] Joe Morello [bat, Joseph A. Morello. Springfield/Mass, 17-VI-1929 - N. Jers, 12-III-2011] i 'Gene' Wright [cb, Eugene Joseph Wright 'The Senator'. Chicago/Illin, 29-V-1923]. Amb el tema *Take Five* de Paul Desmond i inclòs al LP *Time out* assoliren un gran èxit. El seu estil pianístic té influències de George Shearing [pno/comp, George Albert Shearing. Battersea/Londres/UK, 13-VIII-1919 - N.Y, 14-II-2011] i Bud Powell [pno, Earl Rudolph Powell. N.Y, 27-IX-1924 - N.Y, 9-VIII-1966]. L'estil compositiu de Brubeck és un dels més originals i als seus temes sempre hi ha un referent 'classic' tot i que mai deixa de costat el jazz. Va pertànyer als grups: 'Dave Brubeck Quintet', 'Gil Mellé Quintet', 'Jimmy McPartland And His Orchestra', 'Joe Morello And His Orchestra', 'Joe Morello Sextet', 'Marian McPartland Trio', 'The Bob Alexander Quintet' i 'The Dave Brubeck Quartet'. De la seua discografia cal fer esment de: *Brubeck Trio with Cal Tjader, Volume 1* [1949, amb Cal Tjader/vib]; *The Dave Brubeck Octet* [1947-1948]; *Dave Brubeck/Paul Desmond* [1951-1953]; *Dave Brubeck Quartet* [1951]; *Jazz at College of the Pacific* [1953]; *Jazz Impressions of Eurasia* [1958]; *Southern Scene* [1960]; *Tonight Only with the Dave Brubeck Quartet* [1961, amb Carmen McRae/cantant]; *Music from West Side Story* [1962]; *Dave Brubeck in Berlin* [1964]; *The 1965 Canadian Concert* [1965, reedit, 2008]; *Buried Treasures* [1967, reedit, 1998]; *The Light in the Wilderness* [1968]; *Live at the Berlin Philharmonie* [1970]; *All the Things We Are* [1973-1974, amb Anthony Braxton/sax i Lee Konitz/sax]; *Brubeck and Desmond 1975: The Duets* [1975]; *The New Brubeck Quartet Live at Montreux* [1978]; *Blue Rondo* [1986]; *In Their Own Sweet Way* [1997]; *New Wine* [1987]; *One Alone* [2000]; *Tony Bennett/Dave Brubeck: The White House Sessions Live 1962* [amb Tony Bennett/cantant, reedit, 2013].

141 Paul Desmond: Nascut Paul Emil Breitenfeld [San Francisco/Califòrnia, 25 de novembre de 1924 - Nova York, 30 de maig de 1977]. Saxofonista. Son pare era pianista de cinema a on acompanyava pel·lícules mudes. Estudia violí, piano i clarinet. Toca a la banda de l'exercit quan fou reclutat [1944]. Influències estilístiques de Lee Konitz [sax/comp. Chicago/Illin, 13-X-1927]. A començament dels anys 50' i a San Francisco comença a tocar amb Dave Brubeck [pno/comp, David Warren Brubeck. Concord/Cal, 6-XII-1920 - Norwalk/Conn, 5-XII-2012] però un entrebanc econòmic el fa marxar a Nova York i toca al grup de Jack Finia [pno/dtor. Passaic/N.Jers, 13-VIII-1913 - Sherman Oaks/Cal, 14-V-1970]. Torna a Califòrnia i s'afegeix de nou al grup de Dave Brubeck [pno], amb qui hi hauria de col·laborar durant molts anys [1950-1967]. Desmond és autor del famós estàndard *Take five* [1959]. Amb 'The Dave Brubeck Quartet', Paul Desmond realitza nombroses gires arreu Estats Units i Europa, actuant als festivals de 'Monterrey' i 'Newport'. Als 70', Desmond forma el seu propi grup i actuaa assíduament al club 'Half Note' i col·labora amb altres músics com ara Gerry Mulligan [sax/pno/dtor, Joseph Gerald Mulligan. N.Y, 6-IV-1927 - Darien/Conn, 21-I-1996] i Jim Hall [guit, James Stanley Hall. Buffalo/N.Y, 4-XII- 1930 - N.Y, 10-XII-2013]. Fa un concert especial [Nadal de 1971] amb 'The Modern Jazz Quartet' al New York Town Hall. Enregistra amb Chet Baker [tpta/cantant, Chesney Henry Baker Jr. Yale, 23-XII-1929 - Amsterdam/PsB, 13-V-1988] i toca a Canadà amb 'Ed' Bickert [guit, Edward Isaac 'Ed' Bickert. Hochfeld/Manitoba/Can, 29-XI-1932]. De la seua discografia podem assenyalar: *The Dave Brubeck Octet* [1950]; *The Dave Brubeck Quartet* [1952]; *Jazz at Oberlin* [1953]; *Dave Brubeck at Storyville 1954* [1954]; *Chet Baker Quartet Plus: The Newport Years, Vol. 1* [1955, amb Chet Baker/tpta]; *Dave Digs Disney* [1957]; *1958 Newport 1958* [1958]; *Time Further Out* [1959]; *Take Five* [1961]; *Bossa Nova U.S.A.* [1962]; *Take Ten* [1963]; *The Canadian Concert of Dave Brubeck* [1965]; *The Quartet* [1966]; *Buried Treasures* [1967]; *From the Hot Afternoon* [1969]; *We're All Together Again for the First Time* [1972]; *Giant Box* [1973]; *She Was Too Good to Me* [1974, amb Chet Baker/tpta]; *The Paul Desmond Quartet Live* [1975]; *25th Anniversary Reunion* [1976, amb

La proposta *Hard Bop* intentà revitalitzar el jazz i abastava d'un costat a un altre des d'una barreja reactualitzada del *gospel* i el *blues* que donà lloc a un estil [dins el jazz] anomenat *funky* o *soul* [no el *soul* del carés més comercial de la discogràfica de Detroit, Tamla Motown], fins a una forma revisada del *Bebop*, mitjançant un retorn a l'expressionisme atés que és des d'aquesta perspectiva on existeix la impossibilitat de dissociar el *Hard bop* del *Funky jazz*.

Miles Davis [també Sonny Rollins] fou un dels primers músics associats amb el *Hard bop* juntament amb els músics que li acompanyaren al 'Miles Davis Quintet': John Coltrane [sax], Cannonball Adderley¹⁴³ [sax], Red Garland¹⁴⁴ [pno], Philly Joe Jones¹⁴⁵ [bat],

Dave Brubeck/pno; *You Can't Go Home Again* [1977, amb Chet Baker/tpta] i *Watermark* [1977, amb Art Garfunkel/cantant].

142 **'Joe' Morello**: Nascut Joseph A. 'Joe' Morello [Springfield/Massachusetts, 17 de juny del 1929 - Nova Jersey, 12 de març de 2011]. Bateria. Tal vegada el percussionista més conegut dels 12 que passaren per les diverses formacions de 'Dave Brubeck Quartet' i també per haver estat l'encarregat d'enregistrar alguns dels temes amb mesures no convencionals pel que fa als estàndards compostos per Brubeck, tal com *Take Five* i *Blue Rondo à la Turk*. Comença estudis de violí fins el punt d'arribar a tocar als nou anys el *Concert per a Violí* de Felix Mendelssohn acompanyat per 'l'Orquestra Simfònica de Boston'. Als quinze anys estudia percussió amb Joe Sefcik i George Lawrence Stone [autor del famós llibre de percussió *Stick Control for the Snare Drummer*]. També estudia amb Billy Gladstone. A Nova York treballa amb Johnny Smith [guit, John Henry Smith. Birmingham/Alab, 25-VI-1922 - Colorado Springs, 12-VI-2013], Tal Farlow [guit], Stan Kenton [pno], Phil Woods [sax], 'Sal' Salvador [guit/dtor, Silvio Smiraglia. Monson/Mass, 21-XI-1925 - Stamford/Conn, 22-IX-1999], Marian McPartland [pno/educ, Margaret Marian McPartland. Slough/UK: 20-III-1918 - N. Hempstead/N.Y, 20-VIII-2013], Jay McShann [pno/dtor, James Columbus McShann. Muskogee/Oklah, 12-I-1909 - Kansas C/Miss, 7-XII-2006], Art Pepper [sax] i Howard McGhee [tpta]. Rebutjà tocar en les big bands de Benny Goodman i Tommy Dorsey i entra al 'Dave Brubeck Quartet' [1955-1968]. Amb ells enregistra vora seixanta discs. Entre els seus alumnes cal destacar Danny Gottlieb [bat, Daniel Richard Gottlieb. N.Y, 18-IV-1953], Max Weinberg [bat, Newark/Nova Jers, 13-IV-1951], Patrick Wante i Rich Galichon [bat, Richard Alan Galichon. NY, ? 1968]. Morello ha escrit llibres didàctics del seu instrument, com ara: *Master Studies* [Modern Drummer Publications] i la sèrie de vídeos instructius *The Natural Approach to Technique*. Als anys 70' i 80', Morello recorregué el món fent demostracions tècniques per a una marca de bateries. Durant molts anys ha estat elegit com a millor bateria per la revista 'Modern Drummer Magazine's Hall of Fame'. De la seua discografia com a líder i no amb el 'Dave Brubeck Quartet' cal esmentar: *Tal Farlow Quartet* [1954, amb Tal Farlow/guit]; *Shades of Sal Salvador* [1956, amb Sal Salvador/guit]; *The Jazz Guitarist* [1956, amb Chuck Wayne/ guit]; *The Marian McPartland Trio* [1957, amb Marian McPartland/pno]; *Collections* [1957, amb Red Norvo/vib, Art Pepper/sax i Gerry Wiggins/pno]; *New Vibe Man in Town* [1961, amb Gary Burton/vib]; *It's About Time* [1962]; *Another Step Forward* [1969]; *Joe Morello* [1989]; *Going Places* [1993] i *Morello Standard Time* [1994] i *Burning for Buddy: A Tribute to the Music of Buddy Rich Vol. 2, Buddy Rich Big Band* [1997].

143 **'Cannonball' Adderley**: Nascut Julian Edwin 'Cannonball' Adderley [Tampa/Florida, 15 de setembre de 1928 - Gary/Indiana, 8 d'agost de 1975]. Saxofonista. El malnom 'Cannonball' és una corrupció de la paraula 'cannibal', fent referència a la seua manera de menjar. Toca [1957] amb el sextet de Miles Davis [tpta/comp, Miles Dewey Davis III. Alton/Illin, 26-V-1926 - Santa Mònica/Cal, 28-IX-1991] en substitució de Sonny Rollins [sax, Theodore Walter Rollins. N.Y, 7-IX-1930]. En aquesta etapa participa en àlbums tan importants com ara *Kind of Blue* o *Milestones* [Miles Davis, 1958]. Grava un disc molt important: *Somethin' Else* [1958], amb un quintet de luxe que incloïa Miles Davis [tpta], Hank Jones [pno/comp, Henry Jones. Vicksburg/Miss, 31-VII-1918 - N.Y, 16-V-2010], Sam Jones [cb, Samuel 'Sam' Jones. Jacksonville/Flor, 12-XI-1924 - 15-XII-1981] i Art Blakey [bat/dtor, Arthur Blakey -Abdullah Ibn Buhaina-. Pittsburgh/Cal, 11-X-1919 - N.Y, 16-X-1990]. Forma 'The Cannonball Adderley Quintet' [1961] on hi era també el seu germà Nat Adderley [tpta, Nathaniel Adderley. Tampa/Flor, 25-XI-1931 - Lakeland/Flor, 2-I-2000]. Van comptar amb la participació de músics notables com ara els pianistes Bud Powell [pno, Earl Rudolph Powell. N.Y, 27-IX-1924 - N.Y, 9-VIII-1966], 'Bobby' Timmons [pno/comp, Robert Henry Timmons. Filadèlfia/Penn, 19-XII-1935 - N.Y, 1-III-1974], 'Joe' Zawinul [pno/comp, Josef Erich Zawinul. Viena/ÀUS, 7-VII-1932 - Viena/ÀUS, 11-IX-2007]; Victor Feldman [vib/pno, Victor Stanley Feldman. Londres/UK, 7-IV-1934 - Los Angeles/Cal, 12-V-1987]; 'Sam' Jones [cb, Samuel 'Sam' Jones. Jacksonville/Flor, 12-XI-1924 - 15-XII-1981], Louis Hayes [bat. Detroit/Michigan, 31-V-1937], 'Wes' Montgomery [guit/comp, Leslie Montgomery. Indianàpolis/Ind, 6-III-1925 - Indianàpolis/Ind, 15-VI-1968] i 'Yusef' Lateef

[sax/flta/oboè, William Emanuel Huddleston. Chattanooga/Tenn, 9-X-1920 - Shutesbury/Mass, 23-XII-2013]. El grup va tenir èxit tot arribant a àmplies audiències sense fer concessions artístiques. De la seua discografia cal assenyalar: *Julian 'Cannonball' Adderley* [1955]; *Julian Cannonball Adderley and Strings* [1955]; *Sophisticated Swing* [1957]; *Cannonball Enroute* [1957]; *Somethin' Else* [1958, amb Miles Davis/tpta]; *Portrait of Cannonball* [1958]; *Things Are Getting Better* [1958, amb Milt Jackson/vib]; *Cannonball Adderley Quintet in Chicago* [1959]; *The Cannonball Adderley Quintet in San Francisco* [1959]; *Cannonball Adderley and the Poll Winners* [1960]; *Know What I Mean?* [1961, amb Bill Evans/pno]; *African Waltz - with orchestra conducted by Ernie Wilkins* [1961, amb Ernie Wilkins/sax/comp]; *The Cannonball Adderley Sextet in New York* [1962]; *Cannonball's Bossa Nova* [1962]; *Live Session!* [1964, amb Ernie Andrews/cantant]; *Domination - with orchestra conducted by Oliver Nelson* [1965, amb Oliver Nelson/sax]; *Mercy, Mercy, Mercy! Live at 'The Club'* [1966]; *Why Am I Treated So Bad!* [1967]; *Person* [1968, amb Lou Rawls/cantant i Nancy Wilson/cantant]; *The Cannonball Adderley Quintet & Orchestra* [1970]; *Inside Straight* [1973]; *Pyramid* [1974] i *Lovers* [1975].

144 'Red' Garland: Nascut William 'Red' Garland [Dallas, 13 de maig de 1923 - 23 d'abril de 1984]. Pianista. El seu estil 'block chord', creat parcialment per Milt Buckner [Milton Brent Buckner, Sant Lluís/Miss., 10-VII-1915 - Chicago, 27-VII-1977] influí en nombrosos pianistes de jazz posteriors. Comença estudiant clarinet i saxòfon alt, però es decideix pel piano [1940]. De jove fou boxador i arribà a lluitar amb Sugar Ray Robinson abans de dedicar-se a la música. La tècnica del 'block chord' implicava l'ús de tots o de quasi tots els dits d'ambdues mans: 3 notes a la mà dreta i quatre a l'esquerra on la mà dreta tocava la melodia doblegada en octaves. Garland, a l'igual que Wynton Kelly [pno, Wynton Charles Kelly. JAM, 2-XII-1931 - Toronto/CAN, 12-IV-1971], fue considerat un dels millors pianistes de jazz de la història. Toca amb Roy Eldridge [tpta/cantant, David Roy 'Little Jazz' Eldridge. Pittsburg/Penn, 30-I-1911 - Valley Stream/N.Y, 26-II-1989], Coleman Hawkins [sax, Coleman Randolph 'Bean' Hawkins. Saint-Joseph/Missou, 21-XI-1904 - N.Y, 19-V-1969], Charlie Parker [sax/comp, Charles Christopher Parker Jr. Kansas City, 29-VIII-1920 - N.Y, 12-III-1955] i Lester Young [sax/cinet, Lester Willis Young. Woodville/Miss, 27-VIII-1909 - N.Y, 15-III-1959]. Garland s'afegí al 'Miles Davis Quintet' [1955] al costat de John Coltrane [sax/comp, John William Coltrane. Hamlet/Carolina N, 23-IX-1926 - Huntington Hospital/Long Island/N.Y, 17-VII-1967], Philly Joe Jones [bat, Joseph Rudolph Jones. Filadèlfia/Penn, 15-VII-1923 - Filadèlfia/Penn, 30-VIII-1985], Paul Chambers [cb, Paul Laurence Dunbar Chambers, Jr. Pittsburgh/Penn, 22-IV-1935 - N.Y, 4-I-1969] i Miles Davis [tpta/comp, Miles Dewey Davis III. Alton/Illin, 26-V-1926 - Santa Mònica/Cal, 28-IX-1991]. Amb el quintet enregistra els discs *Steamin*, *Cookin*, *Relaxin* i, més endavant, *Milestones*. Forma el seu trio [1958] per on passaren Pepper Adams [sax], Nat Adderley [tpta, germà de Cannonball Adderley], Ray Barretto [perc], Kenny Burrell [guit], Eddie 'Lockjaw' Davis [sax], Jimmy Heath [sax, James Edward Heath. Philadelphia/Penn, 25-X-1926], Harold Land [sax, Harold de Vance Land. Houston/Tex, 18-XII-1928 - Los Angeles/Cal, 27-VII-2001], Philly Joe Jones [bat], Blue Mitchell [tpta, Richard Allen Mitchell. Miami/Flor, 13-III-1930 - Los Angeles/Cal, 21-V-1979], Ira Sullivan [tpta/sax/flta, Ira Brevard Sullivan, Jr. Washington, 1-V-1931] i Leroy Vinnegar [cb. Indianapolis/Ind, 13-VII-1928 - Portlan/Oreg, 3-VIII-1999]. També enregistra com a quintet amb John Coltrane [sax] i Donald Byrd [tpta/comp, Donaldson Toussaint L'Ouverture Byrd II. Detroit/Mich, 9-XII-1932 - 4-II-2013]. Grava *Crossings* [1977] amb Philly Joe Jones [bat] i Ron Carter [cb]. De la seua discografia cal esmentar: *A Garland of Red* [1956]; *Sugan* [1957, amb Phil Woods/sax]; *Milestones* [1958, amb Miles Davis/tpta]; *Red in Bluesville* [1959]; *Solar* [1962]; *The Believer* [1964, amb John Coltrane/sax]; *Equinox* [1978] i *So Long Blues* [1979].

145 'Philly' Joe Jones: Nascut Joseph Rudolph Jones [15 de juliol de 1923 - 30 d'agost de 1985]. Bateria. El malnom 'Philly' [diminutiu de Filadèlfia] se'l posaren per tal de distingir-lo d'altre bateria 'Papa' Jo Jones [bat, Jonathan David Samuel Jones. Chicago/Illin, 7-X-1911 - N.Y, 3-IX-1985] membre del grup de Count Basie. 'Philly' Joe Jones formà part del primer quintet de Miles Davis. Jones toca i grava [1955-1958] amb altres músics de relleu enregistrent discs antològics en la història del jazz com ara *Tenor Madness* [1956] i *Newk's Time* [1957] de Sonny Rollins [sax, Theodore Walter Rollins. N.Y, 7-IX-1930] i *Blue Train* [1957] de John Coltrane [sax/comp, John William Coltrane. Hamlet/Carolina N, 23-IX-1926 - Huntington Hospital/Long Island/N.Y, 17-VII-1967]. Encapçalà els seus grups [a partir de 1958] i treballa amb músics de l'alçària de Bill Evans [pno/comp, Williams John Evans. Plainfield/N. Jersey, 16-VIII-1929 - N.Y, 15-IX-1980], Hank Mobley [sax/comp, Henry Mobley. Eastman/Georg, 7-VII-1930 - Filadèlfia/Penn, 30-V-1986], Freddie Hubbard [tpta, Frederick Dewayne Hubbard. Indianapolis/Indi, 7-IV-1938 - Sherman Oaks/Cal, 29-XII-2008] i Dexter Gordon [sax/comp/actor. Los Angeles/Cal, 27-II-1923 - Filadèlfia/Penn, 25-IV-1990]. Visqué i treballà a Londres i París [1967-1972]. A Londres toca i enregistra amb Peter King [sax/cinet. Surrey/UK, 11-VIII-1940], Harold McNair [sax/flta, Kingston/JAM, 5-XI-1931 - Londres/UK, 7-III-1971], Chris Pyne [tbò, Norman Christopher Pyne. Bridlington/UK, 14-II-1939 - Londres/UK, 12-IV-1995], Kenny Wheeler [tpta, Kenneth Vincent John Wheeler. St. Catharines/Ontario/CAN, 14-I-1930 - London/UK, 18-IX-2014]. Encapçalà el grup 'Dameronia' [1981-1985], dedicat a la música de Tadd Dameron [pno/comp/arranj, Tadley Ewing Peake Dameron. Cleveland/Ohio, 21-II-1917 - Lexington/Kent, 8-III-1965]. De la seua discografia cal esmentar: *Tenor Madness* [1956, amb Sonny Rollins/sax]; *Mood Jazz* [1957, amb 'Joe' Castro/pno]; *Blues for Dracula* [1958]; *Milestones* [1958, amb Miles Davis/tpta]; *Showcase* [1959, amb Blue Mitchell/tpta, Julian Priestler/tbò i Pepper Adams/sax]; *Philly Joe's Beat* [1960]; *Smooth as the Wind* [1961, amb Blue Mitchell/tpta], *Inverted Image* [1961, amb Chris Anderson/pno]; *Together!* [1964]; *California Here I Come* [1967, amb Bill Evans/pno]; *Mo' Joe* [1968]; *Archie Shepp & Philly Joe Jones* [1969, amb Archie

Paul Chambers¹⁴⁶ [cb] i Milt Jackson [vibràfon]. Però és amb la creació dels 'Jazz Messengers'¹⁴⁷ d'Art Blakey¹⁴⁸ [1953], i amb els quintets de Horace Silver¹⁴⁹ [pno], Clifford

Shepp/sax]; *Mean What You Say* [1977]; *Keystones!* [1977, amb Red Garland/pno]; *Drum Songs* [1978]; *Advance!* [1979]; *Octet* [1981]; *To Tadd with Love* [1982].

146 Paul Chambers: Nascut Paul Laurence Dunbar Chambers, Jr. [Pittsburgh/Pensilvania, 22 d'abril de 1935 - Nova York, 4 de gener de 1969]. Contrabaixista. Hi és considerat com un dels millors contrabaixistes de jazz. Als tretze anys tocava el saxòfon baríton a Detroit, instrument que canvià per la tuba i, definitivament, pel contrabaix. Toca amb Kenny Burrell [guit, Kenneth Earl 'Kenny' Burrell. Detroit/Michigan, 1931] i Barry Harris [pno/comp/arranj, Barry Doyle Harris. Detroit/Mích, 15-XII-1929]. A Nova York toca amb Paul Quinichette [sax. Denver/Col, 17-V-1916 - N.Y., 25-V-1983], Benny Green [pno/comp. N.Y., 4-IV-1963], Charles Thomson [pno, Charles Phillip Thompson. Springfield/Ohio, 12-III-1918 - Tokio/JAP, 16-VI-2016], Sonny Stitt [sax/comp, Edward Boatner, Jr. Boston/Mass, 2-II-1924 - Washington, 22-VII-1982] i George Wallington [pno/comp, Giacinto Figlia. Palermo/ITÀ, 27-X-1924 - Cape Coral/Miami, 15-II-1993]. S'afegeix al grup de Miles Davis [1955-1963], amb qui toca a Europa [1960]. Sota la influència de Davis, Chambers assisteix a la transformació des del 'Be bop' vers el 'jazz fred i intel·lectualista' [Cool jazz]. Alternava la tècnica del pizzicato amb la de l'arc. Com a solista i com acompanyant es pot escoltar als enregistraments de nombroses formacions jazzístiques, com ara: Kenny Burrell [guit], Sonny Rollins [sax, Theodore Walter Rollins. N.Y., 7-IX-1930], Curtis Fuller [tbó, Curtis DuBois Fuller. Detroit/Mich, 15-XII-1934], John Coltrane [sax], 'Bud' Powell [pno], 'Cannonball' Adderley [sax], Art Blakey [bat], 'Milt' Jackson [vib] al tema *Bag's Opus*, Hank Jones [pno], Donald Byrd [tpta], Hank Mobley [sax], Miles Davis [tpta] al tema *Milestones*, Thelonius Monk [pno] al tema *Bemsha Swing*, Oliver Nelson [pno], Gil Evans [arranj] al tema *New Bottle, Old Wine* i en diverses formacions ocasionals sota el seu nom. De la seua discografia cal esmentar: *Julian 'Cannonball' Adderley* [1955, amb Cannoball Adderley/sax]; *Introducing Kenny Burrell* [1956, amb Kenny Burrell/guit]; *Whims Of Chambers* [1956]; *Groovy* [1957, amb Red Garland/pno]; *The Last Trane* [1958, amb John Coltrane/sax]; *On Green Dolphin Street* [1959, amb Bill Evans/pno]; *Chet* [1959, amb Chet Baker/tpta]; *1st Bassman* [1960]; *Sketches of Spain* [1960, amb Miles Davis/tpta]; *Turning Point* [1962, amb Benny Golson/sax]; *Comin' in the Back Door* [1963, amb Winton Kelly/pno]; *Alexandria the Great* [1964. Amb 'Lorez' Alexandria/cantant]; *The Turnaround* [1965, amb Hank Mobley/sax]; *Cannonball and Coltrane* [1965, amb John Coltrane/sax i Cannoball Adderley/sax]; *The Rajah* [1966, amb Lee Morgan/tpta] i *Straight, No Chaser* [1968, amb Joe Henderson/sax].

147 'The Jazz Messengers': Formació jazzística creada a meitat dels anys 50' pel bateria Art Blakey [bat/dtor, Arthur Blakey -Abdullah Ibn Buhaina-. Pittsburgh/Cal, 11-X-1919 - N.Y., 16-X-1990] i que conclougué a la mort d'aquest [1990] amb vora cinquanta anys de desenvolupament musical i escola jazzística per a una gran quantitat de jazzmen que per ella passaren. Blakey liderà el grup que aviat fou considerat com una veritable escola del gènere i que aviat fou imitat amb altres intents de desenvolupar la mateixa idea. Amb el grup de joves músics tocaven, de tant en tan, grans mestres del jazz. Pels 'The Jazz Messengers' hi passaren, entre altres: Lee Morgan, Benny Golson, Wayne Shorter, Freddie Hubbard, Bobby Timmons, Curtis Fuller, Cedar Walton, Chuck Mangione [fiscorno], Keith Jarrett, Joanne Brackeen, Woody Shaw, Wynton Marsalis, Branford Marsalis, Terence Blanchard, Donald Harrison i Mulgrew Miller. La darrera formació de 'The Jazz Messengers' [1989] incloïa: Brian Lynch [tpta], Javon Jackson [sax], Dale Barlow [sax], Steve Davis [tbó], Frank Lacy [tbó], Geoff Keezer [pno] i Essiet Okon Essiet [cb]. Un concert de 'The Jazz Messengers' a l'octubre de 1989 al 'Leverkusen Jazz Festival' d'Alemanya serví per commemorar el 89è aniversari d'Art Blakey i comptà amb músics convidats molt especials que, al seu moment, havien estat membres de la formació: Freddie Hubbard, Terence Blanchard, Donald Harrison, Jackie McLean, Wayne Shorter, Benny Golson, Curtis Fuller, Walter Davis, Jr., Buster Williams, Roy Haynes i Michele Hendricks, qui cantà un tema compost per a l'ocasió pel pianista Horace Silver. El disc enregistrat al concert fou *One for All*. De la seua extensa discografia cal esmentar: *Art Blakey & The Jazz Messengers* [1953]; *A Night at Birdland, Vol. 1* [1954]; *Blakey with the Jazz Messengers* [1954]; *Art Blakey & The Jazz Messengers* [1956]; *Sessions Live: Art Blakey and the Jazz Messengers* [1956]; *Art Blakey Big Band* [1957]; *Art Blakey's Jazz Messengers With Thelonious Monk* [1957, amb Thelonious Monk/pno]; *Ritual: The Modern Jazz Messengers* [1957]; *Au Club Saint-Germain, Vols. 1-3* [1958]; *At the Jazz Corner of the World, Vol. 1-2* [1959]; *Paris Concert: Art Blakey and the Jazz Messengers* [1959]; *Meet You at the Jazz Corner of the World, Vol. 1-2* [1960]; *Paris Jazz Concert* [1961]; *Three Blind Mice, Vols. 1 & 2* [1962]; *Buhaina's Delight* [1962]; *Free for All* [1964]; *Hold On, I'm Coming* [1966]; *Art Blakey & The Jazz Messengers* [1970]; *Art's Break: Art Blakey's Jazz Messengers* [1972]; *Anthenagin* [1973]; *Gypsy Folk Tales: Art Blakey and the Jazz Messengers* [1977]; *Reflections in Blue* [1978]; *Art Blakey & The All Star Messengers* [1982]; *Super Live: Art Blakey and the All Star Jazz Messengers* [1984]; i *Live at Ronnie Scott's: Art Blakey and the Jazz Messengers* [1985].

148 'Art' Blakey: Nascut Arthur 'Art' Blakey [Pittsburgh, 11 d'octubre de 1919 - Nova York, 16 d'octubre de 1990]. Anys després es canvià el nom pel d'Abdullah Ibn Buhaina. Bateria i director d'orquestra. Blakey fou guanyador d'un premi Grammy honorífic a la seua trajectòria [2005]. Al costat de Kenny Clarke i Max Roach, fou un dels inventors de l'estil 'Bebop' adaptat a la bateria. Aprèn a tocar la bateria tot seguint l'estil de Chick Webb [perc/dtor, William Henry Webb. Baltimore/Mary, 10-II-1909 - Baltimore/Mary, 16-VI-1939] i 'Big Sid' Catlett [bat, Sidney Catlett. Evansville/Indi, 17-I-1910 - Chicago/Illin, 25-III-1951]. A Nova York toca [1942] amb la pianista Mary Lou Williams [pno/arranj, Mary Elfrieda Scruggs. Atlanta, 8-V-1910 - Durham/Car. N, 28-V-1981]. També [1943-1944] amb la banda de Fletcher Henderson [pno/dtor/comp, Fletcher Hamilton Henderson, Jr. Cuthbert/Georgia, 18-XII-1897 - N.Y, 28-XII-1952]. S'afegeix [1944-1947] al grup de Billy Eckstine [cantant, William Clarence Eckstein. Pittsburgh/Penn, 8-VII-1914 - Pittsburgh, 8-III-1993] anomenat 'Cradle of modern jazz' i per ella passaren músics de l'alçària de 'Dizzy' Gillespie [tpta/comp/cantant, John Birks Gillespie. Cheraw/Carolina S, 21-X-1917 - Englewood/N. Jersey, 6-I-1993], Miles Davis [tpta/comp, Miles Dewey Davis III. Alton/Illin, 26-V-1926 - Santa Mònica/Cal, 28-IX-1991] i Charlie Parker [sax/comp, Charles Christopher Parker Jr. Kansas City, 29-VIII-1920 - N.Y, 12-III-1955]. Blakey forma la seua banda: 'Seventeen Messengers', però el primer enregistrament fou amb la nova banda que mai deixaria: 'Jazz Messengers'. Durant més de cinquanta anys els 'Jazz Messengers' fou una formació bastida per joves músics que, passats els anys, es convertirien en noms destacats del món del jazz. El llegat de la banda és, doncs, conegut tant per la música que produí, com per ser un camp de proves per a diverses generacions de jazzmen. En aquest sentit, els grups que dirigí Blakey són només comparables als de Miles Davis. Blakey entrà a formar part del 'Saló de la Fama del Jazz' [1982] i del 'Saló de la Fama del Grammy' [2001]. També fou guardonat amb el 'Grammy Lifetime Achievement Award' [2005] com un reconeixement a la seua contribució al jazz i a la música. De la seua discografia cal esmentar: *Horace Silver Trio & Art Blakey* [1953, amb Horace Silver/pno]; *A Night at Birdland* [1954, amb Clifford Brown/tpta, Lou Donaldson/sax, Horace Silver/pno i Curley Russell/cb]; *At the Cafe Bohemia, Vol. 1-2* [1955]; *Art Blakey with the Original Jazz Messengers* [1956]; *Art Blakey's Jazz Messengers* [1957, amb Thelonious Monk/pno, Bill Hardman/tpta, Johnny Griffin/sax i Spanky DeBrest/cb]; *Live in Holland* [1958]; *Au Club Saint-Germain, Vols. 1-3* [1958]; *Les Liaisons dangereuses* [1959, pel·lícula Roger Vadim]; *Like Someone in Love* [1960]; *The Witch Doctor* [1961]; *Three Blind Mice, Vols. 1 & 2* [1962]; *A Jazz Message* [1963]; *Free for All* [1964, amb Freddie Hubbard/tpta, Curtis Fuller/tbó, Wayne Shorter/sax, Cedar Walton/pno, Reggie Workman/cb]; *Hold On, I'm Coming* [1966]; *Mellow Blues* [1969]; *Child's Dance* [1972]; *Percussion Discussion* [1976]; *In My Prime, Vol. 2* [1978]; *Art Blakey & The Jazz Messengers (Who's Who)* [1980]; *Aurex Jazz Festival '83: Art Blakey and the All Star Jazz Messengers* [1983]; *Live at Kimbals* [1985]; *I Get a Kick out of Bu* [1988] i *Three Blind Mice, Vol. 2* [1990].

149 Horace Silver: Nascut Horace Ward Martin Tavares Silver [Norwalk/Connecticut, 2 de setembre de 1928 - Nova Rochelle/Nova York, 18 de juny de 2014]. Pianista i compositor. Fill de pare portuguès, Silver fou un dels pioners del 'Hard Bop' als anys 50'. Primeres influències de Thelonious Monk i Bud Powell. Silver toca [1950] a la secció rítmica de Stan Getz [sax, Stanley Gayetzsky. Filadèlfia/Penn, 2-II-1927 - Malibú/Cal, 6-VI-1991] al costat de Walter Bolden [bat, Walter Lee Bolden. Hartford/Conn, 17-XII-1925 - N.Y, 7-II-2002] i Joe Calloway [cb]. A Nova York toca amb Coleman Hawkins [sax, Coleman Randolph 'Bean' Hawkins. Saint-Joseph/Missou, 21-XI-1904 - N.Y, 19-V-1969], Lester Young [sax/clnet, Lester Willis Young. Woodville/Miss, 27-VIII-1909 - N.Y, 15-III-1959] i Oscar Pettiford [cb/comp, Okmulgee/Oklah, 30-IX-1922 - Copenhagen/DIN, 8-IX-1960]. Grava [1952] amb 'Lou' Donaldson [sax, Louis Andrew Donaldson. Badin/Car. N, 1-XI-1926] i [1953] amb Art Blakey [bat/dtor, Arthur Blakey -Abdullah Ibn Buhaina-. Pittsburgh/Cal, 11-X-1919 - N.Y, 16-X-1990] el disc *Horace Silver and The Jazz Messengers*. Alguns dels temes escrits per Silver per al disc són ja estàndards clàssics del jazz: *The Preacher, Doodlin'* i *Room 608*. Toca i enregistra [1954] a la banda de Miles Davis [tpta/comp, Miles Dewey Davis III. Alton/Illin, 26-V-1926 - Santa Mònica/Cal, 28-IX-1991] els discs: *Miles Davis Volume 1* [1954], *Blue Haze* [1956], *Walkin'* [1957] i *Bags' Groove* [1957]. Grava temes seus [1956] amb grups menuts: *Blowin' the Blues Away* i *Song for My Father* amb 'Blue' Mitchell [tpta, Richard Allen Mitchell. Miami/Flor, 13-III-1930 - Los Angeles/Cal, 21-V-1979] i 'Junior' Cook [sax, Herman Cook. Pensacola/Flor, 22-VII-1934 - N.Y, 4-II-1992]. Al llarg dels 80' i 90', Silver escriu lletres per als seus temes amb intencions espirituals: *Music to Ease Your Disease* i *Spiritualizing the Senses*. Foren nombrosos els músics de les dècades dels 50', 60' i 70' que començaren la seua carrera a l'ombra de Silver: Bennie Maupin [sax/flta, Detroit/Mich, 29-VIII-1940], 'Hank' Mobley [bat, Charles Moffett Sr. Fort Worth/Tex, 6-IX-1929 - 14-II-1997], Louis Hayes [bat. Detroit/Michigan, 31-V-1937], Donald Byrd [tpta], Woody Shaw [tpta], Joe Henderson [sax] i els germans Brecker: Randy i Michael. També, membres de l'anomenada 'avantguarda jazzística' com ara Cecil Taylor [pno/perc, Cecil Percival Taylor. N.Y, 15-III-1929] i Dave Douglas [tpta/comp, Montclair/Nova Jers, 24-III-1963]. De la seua discografia cal esmentar: *Horace Silver Trio* [1952-1953, amb Art Blakey/bat i Sabu Martinez/perc]; *A Night at Birdland Vol. 2* [1954, amb Art Blakey/bat]; *Miles Davis Quartet* [1954, amb Miles Davis/tpta]; *Horace Silver and the Jazz Messengers* [1954-1955]; *6 Pieces of Silver* [1956]; *Volume two* [1957, amb Sonny Rollins/sax]; *Live at Newport '58* [1958]; *Blowin' the Blues Away* [1959]; *Horace-Scope* [1960]; *Doin' the Thing* [1961]; *The Tokyo Blues* [1962]; *Silver's Serenade* [1963]; *Song for My Father* [1964]; *The Cape Verdean Blues* [1965]; *The Jody Grind* [1966]; *Serenade to a Soul* [1968]; *That Healin' Feelin'* [1970]; *In*

Brown¹⁵⁰ [tpa] i Max Roach [bat] quan realment cal fer esment del punt de partida d'aquestes dues tendències indissociables que conformen el *Hard Bop* [1954]. Enquadrats en aquest estil van quedar músics com ara: Kenny Burrell¹⁵¹ [guit], Barney Kessel¹⁵² [guit],

Pursuit of the 27th Man [1972]; *Silver 'N Voices* [1976]; *Silver 'N Strings Play the Music of Spheres* [1978-1979]; *Guides to Growing Up* [1981]; *There's No Need to Struggle* [1983]; *Continuity of Spirit* [1985]; *Music to ease Your Disease* [1988]; *It's Got to Be Funky* [1993]; *The Hardbop Grandpop* [1996] i *A Prescription for the Blues* [1997].

150 Clifford Brown: [Wilmington, 30 d'octubre del 1930 - Pensilvània, 26 de juny de 1956]. Trompetista. De malnom 'Brownie'. Toca [1948] a Filadèlfia. Influències de 'Fats' Navarro [tpa, Theodore Navarro. Key West/Flor, 24-XII-1923 - N.Y, 6-VII-1950]. Pateix el seu primer accident de cotxe [1950]. Fa la seua primera gravació [1952] amb la banda de rythm&blues 'Chris Powell's Blue Flames' [bat/dtor, Christopher E. Powell. Cazenovia/N.Y, 12-VII-1921 - Syracuse/N.Y, 24-V-1970]. Forma un quintet amb John Joyner [sax], Hasaan Ibn Ali [pno/comp, William Henry Langford, Jr. Philadelphia/Penn, 6-V-1931 - Philadelphia, ? 1980], William Armstrong [bat] i Steve Davis [cb. Philadelphia, 1929 - Philadelphia, 21-VIII-1987]. Toca amb Tadd Dameron [pno/comp/arranj, Tadley Ewing Peake Dameron. Cleveland/Ohio, 21-II-1917 - Lexington/Kent, 8-III-1965] i amb la Big band de Lionel Hampton amb els quals visitarà Europa on enregistrarà [1953] amb el saxofonista Gigi Gryce [sax/flta, George General Grice Jr. Pensacola/Flor, 28-XI-1925 - Pensacola, 17-III-1983]. Grava [1954] amb el quintet d'Art Blakey [bat] al club 'Birdland' i forma una banda amb Max Roach [bat/comp, Maxwell Lemuel Roach. New Land/Car. N, 10-I-1924 - N.Y, 16-VIII-2007], grup considerat com un dels primers a desenvolupar l'estil 'Hard bop'. Acompanya [1954] Sarah Vaughan [cantant, Sarah Lois Vaughan. Newark/N. Jersey, 27-III-1924 - Los Angeles/Cal, 3-IV-1990] al disc *S.V. sings* i Helen Merrill [cantant, Jelena Ana Milčetić. N.J, 21-VII-1930] al disc *Helen Merrill with Quincy Jones*. Els seus últims enregistraments [1956] els feu amb Sonny Rollins [sax, Theodore Walter Rollins. N.Y, 7-IX-1930], per al disc *Sonny Rollins Plus 4*. Morí [1956] junt al pianista Richie Powell i l'esposa d'aquest per culpa d'un accident automobilístic. Brown tenia només 25 anys. La seua influència davant altres trompetistes ha estat fonamental: Kenny Dorham, Dizzy Gillespie, Lee Morgan, Carmell Jones, Donald Byrd, Freddie Hubbard, Blue Mitchell, Louis Smith i Miles Davis. De la seua discografia cal assenyalar: *New Star On The Horizon* [1953, amb Gigi Gryce/sax/flta, Charlie Rouse/sax i John Lewis/pno]; *Clifford Brown And Art Farmer With The Swedish All Stars* [1953, amb Art Farmer/tpa]; *Clifford Brown Quartet In Paris* [1953]; *Max Roach and Clifford Brown In Concert* [1954, amb Teddy Edwards/sax i Carl Perkins/pno]; *Clifford Brown: Jazz Immortal* [1954-1955, reedit, 2001]; *Study in Brown* [1955]; *Clifford Brown and Max Roach at Basin Street* [1956, amb Max Roach] i *Clifford Brown All Stars* [1956].

151 Kenny Burrell: Nascut Kenneth Earl Burrell [Detroit/Michigan, 1931]. Guitarrista. Burrell és conegut com un dels músics que van desenvolupar el llenguatge de la guitarra de jazz dintre de l'estil 'Be Bop'. Les seues influències van ser Charlie Christian [guit, Charles Henry Christian. Dallas/Tex, 29-VII-1916 - N. Y, 2-III-1942], Oscar Moore [guit, Oscar Frederic Moore. Austin/Tex, 25-XII-1916 - Las Vegas/Nev, 8-X-1981], Django Reinhardt [guit, Jean Baptiste Reinhardt. Liberchies/BÈL, 23-I-1910 - Fontainebleau/Seine-et-Marne, 16-V-1953] i T-Bone Walker [cantant/guit, Aaron Thibeaux Walker. Linden/Tex, 28-V-1910 - Los Angeles/Cal, 16-III-1975]. Grava [1951] amb 'Dizzy' Gillespie, John Coltrane, Milt Jackson i Percy Heath. Es gradua en música a la 'Wayne State University' [1955] i estudia la tècnica de la guitarra clàssica amb Joseph Fava. Substitueix [1955] Herb Ellis al trio d'Oscar Peterson [pno/comp, Oscar Emmanuel Peterson. Mont-real/CAN, 15-VIII-1925 - Mississauga-Ontàrio/CAN, 23-XII-2007]. Kenny treballa amb Leo Wright, Kenny Dorham, Billie Holiday, Gene Amons, Thad Jones, Stant Getz i John Coltrane. A començament dels 60' enregistra un disc com a vocalista però [a partir de 1965] es dedica exclusivament al jazz com a instrumentista. Aquest mateix any enregistra i aconsegueix gran ressò amb el disc *Guitar Forms* dirigit per l'arranjador Gil Evans [arranj/comp/dtor, Ian Ernest Gilmore Green. Toronto/CAN, 13-V-1912 - Cuernavaca/MÈX, 20-III-1988]. Visita Europa i el Japó [1969-1971]. El 1973 es trasllada a Califòrnia per treballar com a músic d'estudi i amb el seu trio regular. De la seua discografia cal esmentar: *Introducing Kenny Burrell* [1956]; *All Day Long* [1957]; *Kenny Burrell and John Coltrane* [1958, amb John Coltrane/sax]; *On View At The Five Spot Cafe* [1959]; *Bluesy Burrell* [1962]; *Midnight Blue* [1963]; *Guitar Forms* [1964]; *Have Yourself a Soulful Little Christmas* [1967]; *God Bless the Child* [1971]; *'Round Midnight* [1972]; *Ellington Is Forever* [1975-1977]; *12-15-78* [1999] i *Lucky So and So* [2001].

152 Barney Kessel: [Muskogee/Oklahoma, 17 d'octubre de 1923 - San Diego/Califòrnia, 6 de maig de 2004]. Guitarrista. Comença a tocar als 16 anys amb la banda del còmic Chico Marx. Participa [1944] en la pel·lícula *Jammin 'the Blues*, que incloïa Lester Young [sax/cinet, Lester Willis Young. Woodville/Miss, 27-VIII-1909 - N.Y, 15-III-1959]. Enregistra [1947] amb els 'New Stars' de Charlie Parker [sax/comp, Charles Christopher Parker Jr. Kansas City, 29-VIII-1920 - N.Y, 12-III-1955] al tema *Relaxin' en Camarillo*. Les revistes *Esquire*, *Down Beat* i *Playboy* el consideren com a millor guitarrista dels Estats Units [1947-1960]. Als 50' enregistra en trio una sèrie de discs [*The Poll Winners*] amb Ray Brown [cb, Raymond Matthews Brown. Pittsburgh/Penn, 13-X-1926 - Indianàpolis/Indi, 2-VII-2002] i Shelly Manne [bat. N.Y, 11-VI-1920 - Los Angeles/Cal, 26-IX-1984]. Grava [1955] amb Julie

'Lee' Morgan¹⁵³ [tpta]; Curtis Fuller¹⁵⁴ [tbó], 'Lou' Donaldson¹⁵⁵ [sax], Jimmy Smith¹⁵⁶, 'Hank' Mobley¹⁵⁷, Pepper Adams¹⁵⁸ [saxòfon baríton], Bobby Timmons¹⁵⁹ [pno], 'Reggie' Workman¹⁶⁰

London [cantant, Julie Peck, Gayle Peck o Nancy Peck. Santa Rosa/Cal, 26-IX-1926 - Encino/Cal, 18-X-2000] al disc *Julie Is Her Name*. Als 50' forma part del trio d'Oscar Peterson [pno/comp, Oscar Emmanuel Peterson. Mont-real/CAN, 15-VIII-1925 - Mississauga-Ontàrio/CAN, 23-XII-2007]. Col·labora amb Sonny Rollins [sax, Theodore Walter Rollins. N.Y., 7-IX-1930] al disc *Contemporary Leaders*. Als 60', Kessel fou membre del grup de músics de sessió 'The Wrecking Crew' tot enregistrant per a grups de pop i d'altres estils, com ara 'The Beach Boys' i 'The Monkees'. Als 70', impartí docència arreu del món mitjançant seminaris de guitarra anomenats 'The Effective Guitarist'. Actua amb els guitarristes Herb Ellis [guit, Mitchell Herbert Ellis. Farmersville/Tex, 4-VIII-1921 - Los Angeles/Cal, 28-III-2010] i Charlie Byrd [guit, Charles Lee Byrd. Suffolk/Virg, 16-IX-1925 - Annapolis/Mary, 11-XI-1999] al trio 'The Great Guitars'. De la seua discografia cal esmentar: *Easy Like - 1953-1955* [1955]; *Music to Listen to Barney Kessel* [1956]; *The Poll Winners* [1957]; *The Poll Winners Ride Again!* [1958, amb Shelly Manne/bat i Ray Brown/cb]; *Barney Kessel's Swingin' Party* [1960]; *Workin' Out! with the Barney Kessel Quartet* [1961]; *Contemporary Latin Rhythms* [1963]; *Hair Is Beautiful!* [1968]; *I Remember Django* [1969, amb Stéphane Grappelli/ví]; *Feeling Free* [1969]; *The Poll Winners - Straight Ahead* [1975, amb Shelly Manne/bat i Ray Brown/cb]; *Soaring* [1976]; *Solo* [1981]; *Spontaneous Combustion* [1987, amb Monty Alexander/pno] i *Red Hot and Blues* [1988, amb Bobby Hutcherson/vib, Kenny Barron/pno, Rufus Reid/cb, Ben Riley/bat].

153 'Lee' Morgan: Nascut Edward Lee Morgan [Philadelphia/Pennsylvania, 10 de juliol de 1938 - Nova York, 19 de febrer de 1972]. Trompetista i compositor. Influenciat per Clifford Brown [tpta. Wilmington/Delaware, 30-X-1930 - Bedford/Penn, 26-VI-1956]. Als 18 anys comença a tocar al grup de Dizzy Gillespie [tpta/comp/cantant, John Birks Gillespie. Cheraw/Carolina S, 21-X-1917 - Englewood/N. Jers, 6-I-1993]. Primers enregistraments [1956] per al segell 'Blue Note'. Toca al disc *Blue Train* [1957] de John Coltrane [sax/comp, John William Coltrane. Hamlet/Carolina N, 23-IX-1926 - Huntington Hospital/Long Island/N.Y., 17-VII-1967] i a diversos discs de Hank Mobley [sax, Henry 'Hank' Mobley. Eastman/Geor, 7-VII-1930 - Filadèlfia, 30-V-1986]. Forma part del 'Jazz Messengers' d'Art Blakey i, entre altres discs del grup, grava un dels més famosos: *Moanin'* [1958] de 'Bobby' Timmons [pno/comp, Robert Henry Timmons. Filadèlfia/Penn, 19-XII-1935 - N.Y., 1-III-1974]. Escrigué per a la formació de Blakey els temes: *The Midget*, *Haina*, *Celine*, *Yama*, *Kozo's Waltz*, *Pisces* i *Blue Lace*. Degut a la seua adicció a les drogues, deixa de tocar dos anys [1961-1963]. Torna als escenaris amb Grachan Moncur III [tbó, N.Y., 3-VI-1937] i grava el disc *Evolution* [1963]. Morgan enregistra també el disc *The Sidewinder* [1963], amb Joe Henderson [sax/comp, Joseph Henderson. Lima/Ohio, 24-IV-1937 - San Francisco/Cal, 30-V-2001] i aconsegueix ser reconegut de nou pels jazzistes contemporanis. Toca [1965] amb Freddie Hubbard [tpta, Frederick Dewayne Hubbard. Indianapolis/Indi, 7-IV-1938 - Sherman Oaks/Cal, 29-XII-2008], John Gilmore [sax. Summit/Miss, 28-IX-1931 - Filadèlfia/Penn, 23-VIII-1995], John Hicks [pno, John Josephus Hicks, Jr. Atlanta/Georg, 21-XII-1941 - N.Y., 10-V-2006] i Victor Sproles [cb, Victor Sproles. Chicago/Illin, 18-XI-1927]. Morgan morí assassinat per la seua esposa enmig d'una forta discussió. De la seua discografia cal esmentar: *Lee Morgan Sextet* [1956]; *The Cooker* [1957]; *Sermon!* [1958, amb Jimmy Smith/orgue]; *Night in Tunisia* [1960, amb Art Blakey & The Jazz Messengers]; *Here's Lee Morgan* [1960]; *Expoobident* [1960]; *Take Twelve* [1962]; *The Sidewinder* [1963]; *Search for the New Land* [1964]; *Night Dreamer* [1964, amb Wayne Shorter/sax]; *Cornbread* [1965]; *The Gigolo* [1965]; *Delightfulee* [1966]; *The Sixth Sense* [1967]; *The Procastinator* [1967]; *Caramba* [1968]; *Live at the Lighthouse* [1970]; *Speedball* [1970]; *Lee Morgan* [1971] i *The Last Session* [1971].

154 Curtis Fuller: Nascut sota el nom de Curtis DuBois Fuller [Detroit/Michigan, 15 de desembre de 1934]. Trombonista. Orfe de pares jamaicans, marxa a Detroit on coneix Paul Chambers [cb, Paul Laurence Dunbar Chambers, Jr. Pittsburgh/Penn, 22-IV-1935 - N.Y., 4-I-1969], Donald Byrd [tpta/comp, Donaldson Toussaint L'Ouverture Byrd II. Detroit/Mich, 9-XII-1932 - 4-II-2013], 'Tommy' Flanagan [pno, Thomas Lee Flanagan. Detroit, 16-III-1930 - N.Y., 16-XI-2001], 'Thad' Jones [tpta/dtor/comp, Thaddeus Joseph Jones. Pontiac/Mich, 28-III-1923 - Copenhagen/DIN, 20-VIII-1986] i Milt Jackson [vib, Milton Jackson [Detroit/Mich, 1-I-1923 - Detroit/Mich, 9-X-1999]. Fuller toca [1953-1955] amb 'Cannonball' Adderley [sax, Julian Edwin Adderley. Tampa/Flor, 15-IX-1928 - Gary/Indi, 8-VIII-1975] i Nat Adderley [tpta, Nathaniel Adderley. Tampa/Flor, 25-XI-1931 - Lakeland/Flor, 2-I-2000] i al quintet de 'Yusef' Lateef [sax/flta/oboè, William Emanuel Huddleston. Chattanooga/Tenn, 9-X-1920 - Shutesbury/Mass, 23-XII-2013]. Als 50' toca amb Miles Davis [tpta/comp, Miles Dewey Davis III. Alton/Illin, 26-V-1926 - Santa Mònica/Cal, 28-IX-1991], Sonny Clark [pno, Conrad Yeatis Clark. Herminie/Penn, 21-VII-1931 - 13-I-1963] i John Coltrane [sax/comp, John William Coltrane. Hamlet/Carolina N, 23-IX-1926 - Huntington Hospital/Long Island/N.Y., 17-VII-1967]. Enregistra i toca amb Bud Powell [pno, Earl Rudolph Powell. N.Y., 27-IX-1924 - N.Y., 9-VIII-1966], Jimmy Smith [orgue, Jimmy Oscar Smith. Norristown/Penn, 8-XII-1928 - Scottsdale/Ariz, 8-II-2005], Wayne Shorter [sax/comp. Newark/N. Jersey, 25-VIII-1933], Lee Morgan [tpta/comp, Edward Lee Morgan. Philadelphia/Penn, 10-VII-1938 - N.Y., 19-II-1972] i Joe Henderson [sax/comp, Joseph Henderson. Lima/Ohio, 24-IV-1937 - San Francisco/Cal, 30-V-2001]. Fou membre de 'l'Art Farmer-Benny Golson Jazztet' i dels 'Jazz Messengers' d'Art Blakey [1961-1965]. A finals dels 60' toca en la banda de Dizzy Gillespie i fa una gira amb l'orquestra de Count Basie. De la seua discografia cal fer esment de: *Curtis Fuller with Red Garland* [1957, amb Red Garland/pno]; *Two Bones* [1958]; *The Curtis Fuller Jazztet* [1959]; *Groovin'* [1959, amb Benny Golson/sax]; *Boss of the Soul-Stream*

Trombone [1960]; *Cabin in the Sky* [1962]; *Crankin'* [1971]; *Smokin'* [1972]; *Four on the Outside* [1978]; *Live Messengers* [1978, amb Art Blakey/bat]; *Giant Bones '80* [1979]; *Giant Bones at Nice* [1980]; *Curtis Fuller Meets Roma Jazz Trio* [1982]; *Back to the City* [1986, amb Art Farmer/tpta]; *Blues-ette Part II* [1993]; *I Will Tell Her* [2010] i *Down Home* [2012].

- 155 **'Lou' Donaldson:** Nascut Louis Andrew Donaldson [Badin/Carolina del Norte, 1 de novembre de 1926]. Saxofonista. Influenciat pel so de 'Charlie' Parker [sax/comp, Charles Christopher 'Bird' Parker Jr. Kansas City, 29-VIII-1920 - N.Y., 12-III-1955]. Comença a tocar a Greenville/Carolina del Nord [1947] amb 'The Rhythm Vets', una banda que enregistrarà la banda sonora del musical *Pitch a Boogie Woogie*. Primers enregistraments jazzístics amb 'The Charlie Singleton Orchestra' [1950] i amb Milt Jackson [vib, Milton Jackson [Detroit/Mich, 1-I-1923 - Detroit/Mich, 9-X-1999] i [1952] Thelonius Monk [pno/comp, Thelonious Sphere Monk. Rocky Mount/Car. N., 10-X-1917 - Englewood/N. Jers, 17-II-1982]. Toci i enregistra amb Horace Silver [pno/comp, Horace Ward Martin Tavares Silver. Norwalk/Conn, 2-IX-1928 - Nova Rochelle/N.Y., 18-VI-2014], Gene Ramey [cb. Austin/Tex, 4-IV-1913 - Texas, 8-XII-1984] i Art Taylor [bat, Arthur S. Taylor, Jr. N.Y., 6-IV-1929 - N.Y., 6-II-1995] a més del seu quintet amb con Horace Silver [pno], 'Blue' Mitchell [tpta, Richard Allen 'Blue' Mitchell. Miami/Flor, 13-III-1930 - Los Angeles, 21-V-1979], Art Blakey [bat], Percy Heath [cb] i amb el seu sextet amb Heath, Blakey, Kenny Dorham [tpta, McKinley Howard 'Kenny' Dorham. Texas, 30-VIII-1924 - N.Y., 5-XII-1972], Matthew Gee [tbó/actor. Houston/Tex, 25-XI-1925 - N.Y., 18-VII-1979] i Elmo Hope [pno/comp, Elmo Sylvester Hope. N.Y., 27-VI-1923 - N.Y., 19-V-1967]. Grava [1953] amb Clifford Brown [tpta] i Philly Joe Jones [bat]. S'afegeix als 'Jazz Messengers' d'Art Blakey [1954] i apareix al disc *A Night at Birdland* del quintet de Blakey amb Clifford Brown [tpta], Horace Silver [pno] i Curly Russell [cb, Dillon 'Curly/Curley' Russell. N.Y., 19-III-1917 - 3-VII-1986], disc considerat com a capdavanter del gènere 'Hard bop'. Col·labora sovint amb organistes: Jimmy Smith [orgue, James Oscar Smith. Norristown/Penn, 8-XII-1928 - Scottsdale/Ariz, 8-II-2005], Lonnie Smith [orgue/Lackawanna/N.Y., 3-VII-1942] i 'Brother' Jack McDuff [orgue, Eugene McDuff. Champaign/Illin, 17-IX-1926 - Minneapolis/Minn, 23-I-2001]. De la seua discografia cal fer esment de: *Quartet/Quintet/Sextet* [1952-1954]; *Swing and Soul - Lou Donaldson, Vol. 3* [1957]; *LD + 3/Lou Donaldson with The Three Sounds* [1959]; *The Time Is Right* [1959]; *Gravy Train* [1961]; *The Natural Soul* [1962]; *Good Gracious!* [1963]; *Musty Rusty* [1965]; *Alligator Boogaloo* [1967]; *Midnight Creeper* [1968]; *Pretty Things* [1970]; *Sophisticated Lou* [1972]; *Sassy Soul Strut* [1973]; *A Different Scene* [1976]; *Color as a Way of Life* [1977]; *Fine and Dandy / Lou Donaldson, Red Garland* [1980, amb Red Garland/pno]; *Forgotten Man* [1981]; *The Best Of Lou Donaldson, Vol. 2. The Blue Note Years* [1994] i *Sentimental Journey* [1995].
- 156 **'Jimmy' Smith:** Nascut James Oscar Smith [Norristown/Pennsilvània, 8 de desembre de 1928 - Scottsdale/Arizona, 8 de febrer de 2005]. Organista. Expert en l'ús de l'orgue 'Hammond', feu que la sonoritat de l'instrument arribara als cercles jazzístics d'arreu del món. Estudia contrabaix a la 'Hamilton School of Music' [1948] i piano [1949-1950] a l'Ornstein School of Music'. Comença a tocar [1951] amb 'Don Gardner and His Sonotones'. Marxa a Nova York i forma el seu trio [1955] amb els quals enregistra els temes: *The Sermon!*, *House Party*, *Home Cookin'*, *Midnight Special*, *Back at the Chicken Shack* i *Prayer Meetin'* [1956]. Col·labora amb artistes com ara: Wes Montgomery [guit], Kenny Burrell [guit], Lee Morgan [tpta], Lou Donaldson [sax], Tina Brooks [sax], Jackie McLean [sax], Ike Quebec [sax, Ike Abrams Quebec. Newark/N. Jer, 17-VIII-1918 - N.Y., 16-I-1963] i Stanley Turrentine [sax]. El seu primer disc *Bashin'* [1962] permeté Smith tocar a la banda d'Oliver Nelson [sax]. Col·labora també amb 'Lalo' Schifrin [pno/comp, Boris Claudio Schifrin. Buenos Aires, 21-VI-1932] al disc *The Cat* i amb Wes Montgomery [guit] als dos discs *The Dynamic Duo* i *Further Adventures Of Jimmy and Wes*. Amb Kenny Burrell [guit] enregistra *Blue Bash* i *Organ Grinder Swing*. Amb George Benson [guit] el disc *The Boss*. Als 70' i 80' feu diverses gires arreu del món i als 90' va enregistrar i tocar amb: Quincy Jones [tpta/dtor], Frank Sinatra [cantant], Michael Jackson [cantant] al disc *Bad*, amb Dee Dee Bridgewater [cantant] i Joey DeFrancesco [organ]. De la resta de discografia cal citar-hi: *The Champ* [1956]; *The Sounds of Jimmy Smith* [1957]; *Softly as a Summer Breeze* [1958-reedit, 1965]; *Organ Grinder Swing* [1965, amb Kenny Burrell/guit]; *Peter and the Wolf* [1966]; *The Best of Jimmy Smith* [1967]; *Groove Drops* [1970]; *Bluesmith* [1972]; *Sit On It!* [1977]; *The Cat Strikes Again* [1980]; *Keep On Comin'* [1983]; *Go For Watcha Know* [1986] i *The Master* [1993]; *Dot Com Blues* [2001] i *Daybreak* [reedit, 2001].
- 157 **'Hank' Mobley:** Nascut Henry Mobley. Eastman/Georgia, 7 de juliol de 1930 - Filadèlfia, 30 de maig de 1986]. Saxofonista i compositor. Aprén a tocar el piano i, als 16 anys, ja toca el saxòfon i té com a referents Lester Young, Charlie Parker, Dexter Gordon, Don Byas i Sonny Stitt. Recomanat per Clifford Brown [tpta. Wilmington/Delaware, 30-X-1930 - Bedford/Penn, 26-VI-1956], comença a tocar [1949-1951] amb l'orquestra de Paul Gayten [pno/dtro, Paul 'Leon' Gayten. Kentwood/Louis, 29-I-1920 - Los Angeles, 26-III-1991]. Toca amb Walter Davis, Jr. [pno. Richmond/Virg, 2-IX-1932 - N.Y., 2-VI-1990] i amb Max Roach [bat/comp, Maxwell Lemuel Roach. New Land/Car. N., 10-I-1924 - N.Y., 16-VIII-2007]. Toca [1953] amb 'Milt' Jackson [vib, Milton Jackson [Detroit/Mich, 1-I-1923 - Detroit/Mich, 9-X-1999], Tadd Dameron [pno/comp/arranj, Tadley Ewing Peake Dameron. Cleveland/Ohio, 21-II-1917 - Lexington/Kent, 8-III-1965] i J.J. Johnson [tbó, James Louis Johnson. Indianàpolis/Ind, 22-I-1924 - 4-II-2001] i només un parell de setmanes amb Duke Ellington. També amb Dizzy Gillespie [1954] i Horace Silver [pno/comp, Horace Ward Martin Tavares Silver [Norwalk/Conn, 2-IX-1928 - Nova Rochelle/N.Y., 18-VI-2014] i als 'Jazz Messengers' d'Art Blakey. Mobley enregistra [1955] sota el seu nom amb 'The Hank Mobley Quartet'. Arrestat [1958]

torna [1959] amb Art Blakey i 'Al' Cohn [sax, Alvin Gilbert Cohn. N.Y, 24-XI-1925 - Stroudsburg/Pens, 15-II-1988] i, al 1960, grava els disc *Soul Station*, considerat com el millor de la seua carrera. Reemplaça [1961-1962] John Coltrane al quintet de Miles Davis [tpta]. Als 60' toca amb Lee Morgan [tpta/comp, Edward Lee Morgan. Philadelphia/Penn, 10-VII-1938 - N.Y, 19-II-1972]. Gires arreu d'Europa amb Slide Hampton [tbó/comp/arranj, Locksley Wellington Hampton. Jeannette/Penn, 21-IV-1932]. Toca de manera intermitent per problemes de salut [1970]. Acompanya [1986] 'Duke' Jordan [pno/comp, Irving Sydney Jordan. Brooklyn/N.Y, 1-IV-1922 - 8-VIII-2006]. De la seua discografia cal fer esment de: *Newark 1953* [1953]; *Hank Mobley Quartet* [1955]; *The Jazz Messengers* [1956]; *Hank Mobley Sextet* [1957]; *The Stylings of Silver* [1957, amb Jimmy Smith/orgue]; *Peckin' Time* [1958]; *My Conception* [1959, amb John Coltrane/sax, Zoot Sims/sax i Al Cohn/sax]; *Soul Station* [1960]; *Another Workout* [1961]; *Straight No Filter* [1963]; *The Turnaround!* [1965]; *A Slice of the Top* [1966]; *Far Away Lands* [1967]; *Reach Out* [1968]; *Thinking of Home* [1970] i *Breakthrough!* [1972].

158 'Pepper' Adams: Nascut Park Adams III [Highland Park/Michigan, 8 d'octubre de 1930 - Nova York, 10 de setembre de 1986]. Saxofonista baríton. Estudia piano i clarinet i saxòfon tenor. Comença a tocar el saxòfon baríton a causa de l'admiració que professava a Harry Carney [clnet/sax, Harry Howell Carney. Boston/Massach, 1-IV-1910 - N.Y, 8-X-1974]. Toca amb músics de Detroit com ara Lucky Thompson [sax, Eli Thompson. Columbia/S. Car, 16-VI-1924 - Seattle/Wash, 30-VII-2005], Tommy Flanagan [pno, Thomas Lee Flanagan. Detroit, 16-III-1930 - N.Y, 16-XI-2001], 'Kenny' Burrell [guit, Kenneth Earl 'Kenny' Burrell. Detroit/Michigan, 1931], 'Donald' Byrd [tpta/comp, Donaldson Toussaint L'Ouverture Byrd II. Detroit/Mich, 9-XII-1932 - 4-II-2013], Paul Chambers [cb, Paul Laurence Dunbar Chambers, Jr. Pittsburgh/Penn, 22-IV-1935 - N.Y, 4-I-1969] i Elvin Jones [bat, Elvin Ray Jones. Pontiac/Mich, 9-IX-1927 - Englewood/N. Jersey, 18-V-2004]. A Nova York [1956], toca amb Maynard Ferguson [tpta] i Chet Baker [tpta], abans d'entrar a la Big band de Stan Kenton [pno/dtor/arranj, Stanley Newcomb. Wichita/Kans, 19-II-1912 - Hollywood/Cal, 25-VIII-1979]. A Califòrnia treballa amb 'Shorty' Rogers [tpta/comp, Milton M. Rajonsky. Great Barrington/Massa, 14-IV-1924 - Van Nuys/Los Angeles, 7-XI-1994], Howard Rumsey [cb. Brawley/Cal, 7-XI-1917 - Newport Beach/Cal, 15-VII-2015] i Lennie Niehaus [sax/comp, Leonard Niehaus. St. Louis, Missou, 11-VI-1929]. A Nova York amb Benny Goodman [1958-1959]. Treballa [fins a 1962] amb un quintet format per Donald Byrd [tpta], Bobby Timmons [pno] i Elvin Jones [bat]. Toca [fins 1966] en la banda de Charles Mingus [cb] i fa aparicions esporàdiques amb Lionel Hampton [vibràfon] i amb el quintet de Thad Jones [tpta] i Ron Carter [cb]. Quan Thad Jones forma la big band amb Mel Lewis [bat, Melvin Sokoloff. Buffalo/N.Y, 10-V-1929 - N.Y, 2-II-1990], Adams s'integra com a saxòfon baríton [fins 1977]. Adams treballa com a músic de sessió, sobretot a Europa. De la seua discografia cal esmentar: *Baritones and French Horns* [1957, amb 'The Prestige All Stars']; *Pepper Adams Quintet* [1957]; *Blue Gene* [1958, amb Gene Ammons/sax]; *Motor City Scene* [1960, amb Donald Byrd/tpta]; *Mean What You Say* [1966, amb Thad Jones/tpta]; *MCMLXX* [1970, amb Ray Bryant/pno]; *Hello There, Universe* [1970, amb Mose Allison/pno]; *Ephemera* [1973]; *Twelfth & Pingree* [1975]; *Four on the Outside* [1978, amb Curtis Fuller/tbó] i *Generations* [1985] i *Be-Bop?* [1989, amb Barry Altschul/bat].

159 Bobby Timmons: Nascut Robert Henry Timmons [Filadèlfia, 19 de desembre de 1935 - Nova York, 1 de març de 1974]. Pianista i compositor. Conegut per formar part dels 'Jazz Messengers' d'Art Blakey [1958-1961] i per ser el compositor de temes de gospel, soul i jazz com ara el famós *Moanin'*, a més de *Dat Dere* i *This Here*. Timmons estudia música amb el seu oncle Robert Habershaw, qui, anys després, també ensenyaria al McCoy Tyner [pno, Alfred McCoy Tyner. Filadèlfia, 11-IX-1938]. Marxa a Nova York [1954] on grava amb 'Cannonball' Adderley [sax, Julian Edwin Adderley. Tampa/Flor, 15-IX-1928 - Gary/Indi, 8-VIII-1975], Chet Baker [tpta/cantant, Chesney Henry Baker Jr. Yale, 23-XII-1929 - Amsterdam/PB, 13-V-1988] i Kenny Dorham [tpta] amb qui enregistrarà de primera vegada [1956], Hank Mobley [sax], Lee Morgan [tpta], Donald Byrd [tpta], Kenny Burrell [guit], Curtis Fuller [tbó], Sonny Stitt [sax] i Maynard Ferguson [tpta]. Als 70' toca al quartet de Sonny Red [sax, Sylvester Kyner Jr. Detroit/Mich, 17-XII-1932 - Detroit, 20-III-1981] amb Dexter Gordon [sax/comp/actor. Los Angeles/Cal, 27-II-1923 - Filadèlfia/Penn, 25-IV-1990] i amb ells fa una gira arreu d'Europa. Toca a trio amb Etta Jones [cantant. Aiken/Car-Sud, 25-XI-1928 - N.Y, 16-X-2001]. Timmons morí de cirrosi a Nova York als 38 anys [1-III-1974]. De la seua discografia cal fer esment de: *Chet Baker Big Band* [1956, amb Chet Baker/tpta/cantant]; *Boy with Lots of Brass* [1957, amb Maynard Ferguson/tpta]; *Paris Olympia* [1958, amb Art Blakey/bat]; *Moanin'* [1958, amb Art Blakey/bat]; *The Cannonball Adderley Quintet in San Francisco* [1959, amb Cannonball Adderley/sax]; *Soul Time* [1960]; *Blue Jubilee* [1960, amb Joe Alexander/sax]; *This Here Is Bobby Timmons* [1960, amb Sam Jones/cb i Jimmy Cobb/bat]; *In Person* [1961]; *Easy Does It* [1961]; *Sweet and Soulful Sounds* [1962]; *Born to Be Blue!* [1962]; *From the Bottom* [1964]; *Moanin' Blues* [1964]; *Matador* [1964, amb Kenny Dorham/tpta]; *Live at the Connecticut Jazz Party* [1964, amb Sonny Red/sax, Sam Jones/cb i Mickey Roker/bat]; *Workin' Out* [1965]; *Do You Know the Way?* [1968, amb Joe Beck/guit, Bob Cranshaw/bass i Jack DeJohnette/bat]; *Quartets and Orchestra* [reedit, 2001] i *Prestige Trio Sessions* [reedit, 2003].

160 'Reggie' Workman: Nascut Reginald Workman [Filadèlfia/Pensilvania, 26 de juny de 1937]. Contrabaixista i compositor. Comença a tocar als anys 50' amb 'Gigi' Gryce [sax/flta, George General Grice Jr. Pensacola/Flor, 28-XI-1925 - Pensacola/Flor, 17-III-1983], Roy Haines [bat, Roy Owen Haynes. Boston/Mass, 13-III-1925] i [1958] i Red Garland [pno, William Garland. Dallas, 13-V-1923 - Dallas/Tex, 23-IV-1984]. Toca i enregistra [1960] amb John Coltrane [sax/comp, John William Coltrane. Hamlet/Carolina N, 23-IX-1926 - Huntington Hospital/Long Island/N.Y, 17-VII-

[cb], Paul Chambers [cb], Donald Byrd¹⁶¹ [tpa], Ahmad Jamal¹⁶² [pno], Lenny White¹⁶³ [bat], Jackie McLean¹⁶⁴ [sax], Gary Bartz¹⁶⁵ i Tommy Flanagan¹⁶⁶ [pno].

1967] i amb representants del Hard Bop com ara Art Blakey amb els 'Jazz Messengers' fent gires arreu Europa i Japó]. Toca amb James Moody [sax/flta/comp. Savannah/Georg, 26-III-1925 - San Diego/Cal, 9-XII-2010], Yuseef Lateef [sax/flta/oboè, William Emanuel Huddleston. Chattanooga/Tenn, 9-X-1920 - Shutesbury/Mass, 23-XII-2013], Wayne Shorter [sax/comp. Newark/N. Jersey, 25-VIII-1933] i Freddie Hubbard [tpa, Frederick Dewayne Hubbard. Indianapolis/Indi, 7-IV-1938 - Sherman Oaks/Cal, 29-XII-2008]. Músic de sessió amb Herbie Mann [flta], Thelonious Monk [pno], Alice Coltrane [pno/arpa/comp, Alice McLeod. Detroit/Mich, 27-VIII-1937 - Los Angeles/Cal, 12-I-2007], 'Jazz Composer's Orchestra' de Mike Mantler [tpa, Michael Mantler. Viena/AUS, 10-VIII-1943] i Carla Bley [comp/cantant/pno/arranj, Carla Borg. Oakland/Cal, 11-V-1938]. Als 70' toca amb Sonny Fortune [sax. Philadelphia/Penns, 19-V-1939] i Max Roach [bat] i enregistra amb 'Dee Dee' Bridgewater [cantant, Denise Garrett. Memphis/Tenn, 27-V-1950]. Grava el primer disc com a líder [1986]. De la seua discografia cal fer esment de: *Impressions* [1963, amb John Coltrane/sax]; *Indestructible* [1964, amb Art Blakey/bat]; *Manhattan Serenade* [1968, amb Earl Coleman/cantant]; *Another Earth* [1969, amb Gary Bartz/sax]; *Capra Black* [1973, amb Billy Harper/sax]; *Conversation* [1977]; *Synthesis* [1986]; *Gaia* [1987]; *Images* [1989]; *Summit Conference* [1993]; *Cerebral Caverns* [1995]; *Live in Willisau* [1997, amb Oliver Lake/sax] i *Altered Spaces* [2000].

161 Donald Byrd: Nascut Donaldson Toussaint L'Ouverture Byrd II [Detroit/Michigan, 9 de desembre de 1932 - 4 de febrer de 2013]. Trompetista i compositor. Hi és considerat un dels trompetistes més representatius del 'Hard bop' posteriors a la mort de Clifford Brown [tpa. Wilmington/Delaware, 30-X-1930 - Bedford/Penn, 26-VI-1956]. Byrd interpretava peces clàssiques amb la trompeta en la seua època d'institut. Comença tocant amb Lionel Hampton. Llicenciat en música a la "Wayne State University" [1954]. S'uneix als 'Jazz Messengers' d'Art Blakey [1955] i [al 1957] amb Gigi Gryce [sax/flta, George General Grice Jr. Pensacola/Flor, 28-XI-1925 - Pensacola, 17-III-1983] per crear el 'Jazz Lab Quintet'. S'associa [1958-1961] amb Pepper Adams [sax, Park 'Pepper' Adams III. Highland Park/Mich, 8-X-1930 - N.Y, 10-X-1986], on demostra la seua creativitat com a compositor. D'aquesta època destaca l'àlbum *Byrd in Hand* [1959]. Retorna d'Europa [1963] i grava *A New Perspective*, on incorpora cors de gòspel en els arranjaments. Inspirat pel moviment pels drets civils dels negres, comença a estudiar la música africana. En aquesta època grava els darrers àlbums d'estil 'Hard bop', com ara *Mustang!* [1966]. Enregistra [1969] *Fancy Free*, amb piano electrònic i guitarres. Amb el disc *Black Byrd* [1972], obté un gran èxit. Els anys 70' i 80' fa de mànager de músics joves, amb els quals també grava. Destaca especialment el grup de fusió 'The Blackbyrd'. De la seua discografia cal assenyalar: *Bohemia After Dark* [1955, amb Kenny Clarke/bat]; *Quartet-Quintet* [1955, amb Hank Jones/pno]; *Lights Out!* [1956, amb Jackie McLean/sax]; *Paul Chambers Quintet* [1957, amb Paul Chambers/cb]; *Wailing* [1957, amb Lou Donaldson/sax]; *Off to the Races* [1958]; *Fuego* [1959]; *Byrd in Flight* [1960]; *Motor City Scene* [1960, amb Pepper Adams/sax]; *The Cat Walk* [1961]; *The Turnaround* [1963, amb Hank Mobley/sax]; *A New Perspective* [1963]; *I'm Tryin' to Get Home* [1964]; *Blackjack* [1967]; *Far Away Lands* [1967, amb Hank Mobley/sax]; *Fancy Free* [1969]; *Ethiopian Knights* [1971]; *Street Lady* [1973]; *Places and Spaces* [1975]; *Caricatures* [1976]; *Love Byrd* [1981]; *Words, Sounds, Colors and Shapes* [1983]; *Getting Down to Business* [1989]; *Touchstone* [2000] i *The Transition Sessions* [2002].

162 'Ahmad' Jamal: Nascut Frederick Russell Jones [Pittsburgh/Pensilvània, 2 de juliol de 1930]. Pianista. Influències d'Errol Garner, Art Tatum, Teddy Wilson, Count Basie i Nat King Cole. Als onze anys tocava sota el nom 'Fritz Jones'. Fa una gira [1949] com acompanyant de l'orquestra de George Hudson [tpa/dtor. Stonewall/Missi, 7-III-1910 - Brookly/Illin, 10-VII-1996]. Toca i fa arranjaments [1950] al grup 'Four Strings' de Joe Kennedy [vli/comp, Jr. Joseph J. Kennedy. Jr. Pittsburgh/Penn, 16-XI-1923 - Richmond/Virg, 17-IV-2004]. Toca amb Eddie Calhoun [cb. Clarksdale/Missi, 13-XI-1921 - Paradise Lake/Missi, 27-I-1993] i Ray Crawford [guit, Ray Holland Crawford. Pittsburgh/Pens, 7-II-1924 - 30-XII-1997] i forma el seu grup 'Three Strings'. Es convertí a l'Islam [1952] i es canvià el nom per el d'Ahmad Jamal. El seu grup s'eixampla amb Walter Perkins [bat, Walter 'Baby Sweets' Perkins. Chicago/Illin, 10-II-1932 - Queens/N.Y, 14-II-2004]. Forma [1962] un altre trio amb Jamil 'Suliman' Nasser [cb, George Leon Joyner. Memphis/Tenn, 21-VI-1932 - Englewood/Nova Jers, 13-II-2010] i Chuck Lampkin [bat, Charles Roland Lampkin. Cleveland/Ohio, 5-VI-1934 - N.Y, 10-II-2003]. Deixa de tocar i torna [1973] refent el seu trio, després de canvis diversos, eixamplant-lo amb Charlie Keys [guit]. El trio de Jamal [al 1980] el completen Sabu Adeyola [cb] i Payton Crossley [bat]. Als 80' fa una gira amb Gary Burton [vibrafonista. Anderson/Indiana, 23-I-1943]. Els seu darrer trio sol estar format per Reginald Veal [cb. Chicago/Illin, 5-XI-1963] i Herlin Riley [bat. Nova Orleans/Louis, 15-II-1957]. De la seua discografia cal assenyalar: *Ahmad's Blues* [1951]; *The Ahmad Jamal Trio* [1955]; *Count 'Em 88* [1956]; *At the Pershing: But Not for Me* [1958]; *Ahmad Jamal Trio Volume IV* [1958]; *The Piano Scene of Ahmad Jamal* [1959]; *Ahmad Jamal's Alhambra* [1961]; *Poinciana* [1963]; *Naked City Theme* [1964]; *The Roar of the Greasepaint* [1965]; *Rhapsody* [1966]; *The Bright, the Blue and the Beautiful* [1968]; *Ahmad Jamal at the Top: Poinciana Revisited* [1968]; *Outertimeinnerspace* [1972]; *Ahmad Jamal '73* [1973]; *Jamalca* [1974]; *Steppin' Out with a Dream* [1976]; *Recorded Live at Oil Can Harry's* [1976]; *Live at*

Bubba's [1980]; *American Classical Music* [1982]; *Pittsburgh* [1989]; *Some of My Best Friends Are...The Piano Players* [1994, amb Ray Brown/cb]; *Live in Paris 1996* [1996]; *May the Music Never End* [2003, amb Shirley Horn/cantant]; *Saturday Morning* [2013]; *Ahmad Jamal featuring Yusef Lateef, Live at L'Olympia - 2012* [reedit, 2014] i *Marseille* [1017].

163 Lenny White: Nascut Leonard White III. [Nova York, 19 de desembre de 1949]. Bateria. Es autodidacta i esquerrà que toca com un dretà. Comença a tocar als anys 60' amb Jackie McLean [sax, John Lenwood McLean. N.Y., 17-V-1932 - Hartford/Conn, 31-III-2006]. Toca [1969] amb Miles Davis [tpta/comp, Miles Dewey Davis III. Alton/Illin, 26-V-1926 - Santa Mònica/Cal, 28-IX-1991] al disc *Bitches Brew*. Enregistra amb Freddie Hubbard [tpta, Frederick Dewayne Hubbard.Indianapolis/Indi, 7-IV-1938 - Sherman Oaks/Cal, 29-XII-2008] al disc *Red Clay* [1970] abans de formar part del grup 'Return to Forever' de Chick Corea [pno/comp, Armando Anthony Corea. Chelsea/Mass, 12-VI-1941] al costat d'Stanley Clarke [baix/cb, Stanley Marvin Clarke. Philadelphia/Penns, 30-VI-1951], Al Di Meola [guit, Al Laurence Dimeola. Jersey City, 22-VII-1954], Jean-Luc Ponty [ví/comp. Avranches/FRA, 29-IX-1942] i Frank Gambale [guit. Canberra/ATRL, 22-XII-1958]. Toca amb el grup de salsa 'Azteca' [1972] de 'Coke' Escovedo [perc, Joseph Thomas Escovedo. Los Angeles/Cal, 30-IV-1941 - 13-VII-1986] i 'Pete' Escovedo [perc, Peter Michael Escovedo. Pittsburg/Cal, 13-VII-1935]. Com a músic acompanyant, les seues col·laboracions són nombroses. De la seua discografia cal destacar: *Andrew Hill: Passing Ships* [1969, amb Andrew Hill/pno]; *Red Clay* [1970, amb Freddie Hubbard/tpta]; *Children of Forever* [1973, amb Stanley Clarke/baix]; *Where Have I Known You Before* [1974, amb el grup 'Return to Forever']; *Venusian Summer* [1975]; *Jaco Pastorius* [1976, amb Jaco Pastorius/baix]; *Al Di Meola* [1977, amb Al Di Meola/guit]; *The Adventures of Astral Pirates* [1977]; *Streamline* [1978]; *Best of Friends* [1979]; *29* [1980]; *Attitude* [1983]; *Present Tense* [1995] i *Collection* [2002]; *Tribute to Earth, Wind, and Fire* [2004]; *Jazz in the Garden* [2009, amb Stanley Clarke Trio mit Hiromi/pno] i *Anomaly* [2010].

164 Jackie McLean: Nascut John Lenwood McLean [Nova York, 17 de maig de 1932 - Hartford/Connecticut, 31 de març de 2006]. Saxofonista i compositor. Estudia a la 'New York School of Music'. Tenia per veïns Kenny Drew [pno, Kenneth Sidney Drew. Nova York, 28-VIII-1928 - Copenhagen, 4-VIII-1993], Andy Kirk [sax/tuba, Andrew Dewey Kirk. Newport/Kent, 28-V-1898 - N.Y., 11-XII-1992] i Sonny Rollins [sax, Theodore Walter Rollins. N.Y., 7-IX-1930]. Rep lliçons de Bud Powell [pno] qui el recomana per tocar amb Miles Davis [1951-1952]. Toca amb Thelonious Monk [pno] i Charles Mingus [1955-1956]. Enregistra, com a líder, amb Donald Byrd [tpta], Doug Watkins [cb, Douglas Watkins. Detroit/Mich, 2-III-1934 - 5-II-1962] i Elmo Hope [pno, Elmo Sylvester Hope. N.Y., 27-VI-1923 - N.Y., 19-V-1967]. Toca amb els 'Jazz Messengers' d'Art Blakey [1956-1957]. Enregistra [1958] per a Sonny Clark [pno], 'Art' Taylor [bat, Arthur S. Taylor, Jr. N.Y., 6-IV-1929 - N.Y., 6-II-1995], 'Bill' Hardman [tpta, William Franklin Hardman, Jr. Cleveland/Ohio, 6-IV-1933 - Paris, 5-XII-1990], Tony Williams [bat], Roy Haynes [bat] i Bobby Hutcherson [vibraf. Los Angeles, 27-I-1941 - 15-VIII-2016]. Treballa a com a músic i actor [1959] a Broadway [*The Connection*]. Enregistra com a líder [1959-1967] i forma el seu grup amb Larry Willis [pno/comp, Lawrence Elliot Willis. N.Y., 20-XII-1940] i Billy Higgins [bat]. McLean és empresonat per tràfic d'estupefaents, es converteix a l'Islam i deixa les drogues. Quan ix de la presó toca amb Herbie Hancock [pno], Woody Shaw [tpta], Kenny Dorham [tpta, McKinley Howard Dorham. Texas, 30-VIII-1924 - N.Y., 5-XII-1972], Hank Mobley [sax, Henry Mobley Eastman/Georg, 7-VII-1930 - Filadèlfia, 30-V-1986] i Ornette Coleman [sax]. Es retira temporalment per tal d'estudiar flauta. Torna i grava [1973] amb Gary Bartz [sax. Baltimore/Maryl, 26-IX-1940] i Dexter Gordon [sax]. Als 70' i 80' tocarà amb músics de perfil divers com ara Hiram Bullock [guit. Präfektur Ōsaka/Japó, 11-IX-1955 - N.Y., 25-VII-2008], Will Lee [cb/baix, William Franklin Lee IV. San Antonio/Tex, 8-IX-1952], Steve Jordan [bat. N.Y., 14-I-1957] i amb jazzmen consagrats: Hank Jones [pno], Ron Carter [cb], Tete Montoliu [pno], Woody Shaw [cinet] i McCoy Tyner [pno]. De la seua discografia cal esmentar: *4, 5 and 6* [1956]; *Strange Blues* [1957]; *Makin' the Changes* [1957]; *Swing, Swang, Swingin'* [1959]; *Capuchin Swing* [1960]; *A Fickle Sonance* [1961]; *Tippin' the Scales* [1962]; *One Step Beyond* [1963]; *Action Action Action* [1964]; *Right Now!* [1965]; *Consequence* [1965. reedit, 1979]; *New and Old Gospel* [1967]; *Live at Montmartre* [1972]; *A Ghetto Lullaby* [1974]; *The Meeting* [1974, amb Dexter Gordon/sax]; *Antiquity* [1975, amb Michael Carvin/bat]; *The Great Jazz Trio - New Wine in Old Bottles* [1978]; *Contour* [1980]; *Rhythm of the Earth* [1992]; *Nature Boy* [2000] i *The Complete Jubilee Sessions* [reedit, 2008].

165 Gary Bartz: [Baltimore/Maryland, 26 de setembre de 1940]. Saxofonista. Influències de la sonoritat de Charlie Parker. Estudia a la 'Juilliard School'. Fa jam sessions al club de son pare amb Freddie Hubbard [tpta, Frederick Dewayne Hubbard.Indianapolis/Indi, 7-IV-1938 - Sherman Oaks/Cal, 29-XII-2008], 'Pharoah' Sanders [sax, Farrel Sanders. Little Rock/Ark, 13-X-1940], Grachan Moncur III [tbó/comp. N.Y., 3-VI-1937] i Lee Morgan [tpta/comp, Edward Lee Morgan. Philadelphia/Penn, 10-VII-1938 - N.Y., 19-II-1972]. Toca amb 'Max' Roach [bat/comp, Maxwell Lemuel Roach. New Land/Car. N, 10-I-1924 - N.Y., 16-VIII-2007] i Art Blakey [bat/dtor, Arthur Blakey -Abdullah Ibn Buhaina-. Pittsburgh/Cal, 11-X-1919 - N.Y., 16-X-1990]. També [de 1968 a 1970] amb McCoy Tyner [pno, Alfred McCoy Tyner.Filadèlfia, 11-IX-1938]; [de 1970-1971] amb Miles Davis [tpta] amb Jackie McLean [sax, John Lenwood McLean. N.Y., 17-V-1932 - Hartford/Conn, 31-III-2006]. Als 80' encapçala grups diversos amb 'Woody' Shaw [tpta/comp, Woody Herman Shaw, Jr. Laurinburg/Car. N, 24-XII-1944 - N.Y., 10-V-1989] i Dick Griffin [tbó. James Richard 'Dick' Griffin. Jackson/Mississippi, 1940]. De la seua discografia cal esmentar: *Libra* [1967, amb Jimmy Owens/tpta, Albert Dailey/pno, Richard Davis/cb, Billy Higgins/bat]; *Members, Don't Git Weary* [1968, amb Max Roach/bat]; *Home!* [1969, amb Woody

Hi trobem influències del *blues* i del *gòspel* en el repertori *Hard Bop* sent molt notables els temes basats en les seues respectives estructures harmòniques. La utilització de *licks*¹⁶⁷ de *blues* on els acords emprats consoliden un lloc comú on referencio ar-se tot continuant la tradició iniciada per Charlie Parker.

A nivell melòdic, el *Hard Bop* és la lògica continuació del *Bebop*. L'ús melòdic de les extensions superiors en els acords [tal i com hi solia fer Parker], l'alteració sistemàtica de la nota de dominant i l'ús extensiu de la 5a disminuïda sobre els acords majors són trets característics del nou estil.

Pel que pertoca a nivell harmònic, les progressions es fan més complexes: en primer lloc s'eixampla el tipus de modulació amb moviments abruptes [com a exemple els temes

Shaw/tpta, Albert Dailey/pno, Bob Cunningham/cb, Rashied Ali/bat]; *The Cellar Door Sessions* [1970, amb Miles Davis/tpta]; *Follow the Medicine Man* [1972, amb Hector Centeno/guit/baix, Hubert Eaves III/pno/teclats]; [1973, Charlie Mariano/sax, Jackie McLean/sax, Lee Konitz/sax, Joachim Kühn/pno, Han Bennink/bat, Palle Danielsson/cb]; *Bartz* [1980, amb Hubert Eaves III/pno]; *The Montreal Concert* [2001] i *Soprano Stories* [2005, amb James King/sax, Greg Bandy/bat, George Cables/pno i John Hicks/pno].

166 Tommy Flanagan: Nascut Thomas Lee Flanagan [Detroit, 16 de març de 1930 - Nova York, 16 de novembre de 2001]. Pianista. També tocava el clarinete, el saxòfon, el contrabaix i el vibràfon. Es recordat com acompanyant d'Ella Fitzgerald [cantant, Ella Jane Fitzgerald. Newport News/Virg, 25-IV-1917 - Beverly Hills/Cal, 15-VI-1996]. Toca en gran nombre d'enregistraments històrics com ara a *Giant Steps* de John Coltrane; *Saxophone Colossus* de Sonny Rollins; *The Incredible Jazz Guitar* de Wes Montgomery i *Straight Life* d'Art Pepper. Influència dels pianistes Art Tatum, Teddy Wilson, Nat King Cole, Earl Van Riper i Willie Anderson però, sobretot, de Bud Powell [pno, Earl Rudolph Powell. N.Y, 27-IX-1924 - N.Y, 9-VIII-1966]. Toca [1950] amb Rudy Rutherford [sax/clinet, Elmer H. Rutherford. Huachuca City/Ariz, 18-VI-1924 - N.Y, 31-III-1995] i J. J. Johnson [tbó, James Louis Johnson. Indianàpolis/Ind, 22-I-1924 - Indianàpolis/Ind, 4-II-2001]. També amb Kenny Burrell [guit], Donald Byrd [tpta] i 'Yusef' Lateef [sax]. Acompanya [1956] Ella Fitzgerald. A Suècia, Flanagan grava el seu primer disc amb Wilbur Little [cb, Parmele/Car, N., 5-III-1928 - Amsterdam/PsB, 4-V-1987] i Elvin Jones [bat, Elvin Ray Jones. Pontiac/Mích, 9-IX-1927 - Englewood/N. Jersey, 18-V-2004]. Forma part de la banda de Miles Davis [1957]. Toca [1959-1960] amb Harry Edison [tpta, Harry 'Sweets' Edison. Columbus/Ohio, 10-X-1915 - Columbus/Ohio, 27-VII-1999] i [1961-1962] Coleman Hawkins [sax, Coleman Randolph 'Bean' Hawkins. Saint-Joseph/Missou, 21-XI-1904 - N.Y, 19-V-1969]. Enregistra amb Lionel Hampton [vib], Jo Jones [bat], 'Pee Wee' Russell [clinet] i col·labora amb Jim Hall [guit, James Stanley Hall. Buffalo/N.Y, 4-XII-1930 - N.Y, 10-XII-2013] i Percy Heath [cb, Wilmington/Car, N, 30-IV-1923 - Southampton/N.Y, 28-IV-2005] en formació de trio. Acompanya de nou Ella Fitzgerald [1962-1965]. Forma part [1966] del 'New York Jazz Sextet' d'Art Farmer [tpta] al disc *Group Therapy*. Enregistra [1975] amb el seu trio *The Tommy Flanagan Tokio Recital*. Continua tocant [des de 1979] amb altres intèrprets [1980], incloent trios amb Tal Farlow [guit] i Red Mitchell [cb]. Als anys 80' encapçala un trio amb George Mraz [cb, Jiří Mráz. Písek/TXÈ, 9-IX-1944] i diversos bateries. Flanagan toca en un homenatge a John Coltrane [sax] al 'San Francisco Jazz Festival' [2001]. Tommy Flanagan es mencionat per l'autor japonès Haruki Murakami al conte *Chance Traveler*. Fou nominat quatre vegades als 'Premis Grammy'. De la seua discografia cal assenyalar: *The Cats* [1957, amb John Coltrane/sax i Kenny Burrell/guit]; *Mainstream 1958* [1958]; *Lonely Town* [1959]; *The Tommy Flanagan Trio* [1970]; *Solo Piano* [1974]; *The Tokyo Recital* [1975]; *Positive Intensity* [1976]; *Ella Fitzgerald with The Tommy Flanagan Trio - Montreux '77* [1977, amb Ella Fitzgerald/cantant]; *Ballads and Blues* [1978]; *Presents Five Giants of Jazz* [1980]; *The Master Trio Featuring Tommy Flanagan/Ron Carter/Tony Williams* [1983, amb Ron Carter/cb i Tony Williams/bat]; *The Magnificent Tommy Flanagan* [1981]; *A Dream Comes True* [1982]; *The Master Trio Featuring Tommy Flanagan/Ron Carter/Tony Williams* [1983, amb Ron Carter/cb i Tony Williams/bat]; *Here' to My Lady* [1988, amb Phil Woods/sax]; *Like Someone in Love* [1990]; *Lady Be Good...For Ella* [1993]; *Sunset and the Mockingbird* [1997] i *Tommy Cecil/Tommy Flanagan/Billy Hart/Gary Bartz/Paul Bollenback/Cyro Baptista-Samba for Felix* [1999].

167 'Lick': patró de frase on hi són repetits acords en progressió. Pot emprar-se als 'solos' i també a l'acompanyament.

de John Coltrane¹⁶⁸: *Blue Train* i *Giant Steps*]. En segon lloc, als *heads*¹⁶⁹ i *compings*¹⁷⁰ dels pianistes, també als *voicings*¹⁷¹,afegeixen una major riquesa en extensions, davant d'una forma més minvada d'harmonies del *Bebop*.

168 John Coltrane: Nascut John William Coltrane [Hamlet/Carolina del Nord, 23 de setembre del 1926 - Huntington Hospital/Long Island/Nova York, 17 de juliol del 1967]. Saxofonista i compositor. Comença a tocar el saxòfon sent encara adolescent. Obté una beca per a estudiar música [1943]. Fa el servei militar [1945] tocant a la banda de música de la marina a l'illa de Hawai. Torna als Estats Units [1946] i descobreix el 'Bebop' i forma part [1947] de diverses orquestres. Toca el saxo alt [1949] a l'orquestra de 'Dizzy'Gillespie. Toca [1952-1954] amb 'l'Earl Bostic's Band', Eddie 'Cleanhead' i Johnny Hodges. Contacta amb el trompetista Miles Davis [1955] i entra a formar part del seu quintet al costat de Red Garland [pno, William Garland. Dallas, 13-V-1923 - Dallas/Tex, 23-IV-1984], Paul Chambers [cb, Paul Laurence Dunbar Chambers, Jr. Pittsburgh/Penn, 22-IV-1935 - N.Y, 4-I-1969] i 'Philly Joe' Jones [bat, Joseph Rudolph Jones. Filadèlfia/Penn, 15-VII-1923 - Filadèlfia/Penn, 30-VIII-1985]. Roman al grup de Miles [1955-1957]. Toca amb el quartet del pianista Thelonius Monk [pno/comp, Thelonious Sphere Monk. Rocky Mount/Car. N, 10-X- 1917 - Englewood/N. Jersey, 17-II-1982]. Forma un grup i enregistra el disc *Blue Train*, amb Lee Morgan [tpa], Paul Chambers [cb] i Curtis Fuller [tbó]. De les composicions de Coltrane hi destaquen *Moment's Notice* i *Lazy Bird*. De nou amb Miles Davis [1958-1959] enregistra dos dels 'àlbums més emblemàtics del Jazz': *Milestones* i *Kind of Blue*, al costat de Cannonball Adderley [sax]; Red Garland [pno], Bill Evans [pno] i Winton Kelly [pno]; Paul Chambers [cb] i Jimmy Cobb [bat] i Philly Joe Jones [bat]. Coltrane grava com a líder dos discs imprescindibles: *Giant Steps* [cim el Hard Bop] i *Coltrane Jazz*. Viatja a Europa [1960] on és rebut de manera multitudinària. Quan torna forma el seu grup amb McCoy Tyner [pno, Alfred McCoy Tyner.Filadèlfia, 11-IX-1938], Steve Davis [cb. Filadèlfia/Penn, 1929 - Filadèlfia/Penn, 21-VIII-1987], Jimmy Garrison [cb, James Emory Garrison. Americus/Geor, 3-III-1934 - N.Y, 7-IV-1976] i Elvin Jones [bat, Elvin Ray Jones. Pontiac/Mích, 9-IX-1927 - Englewood/N. Jersey, 18-V-2004]. Coltrane canvia vers el *jazz modal* quan enregistra amb el saxòfon soprano [1960] el tema *My Favorite Things* i incorpora músiques ètniques al seu repertori: *Olé Coltrane*, *Dahomey Dance*, *Àfrica* i *Aisha*. Afegeix el clarinet baix a la sonoritat del seu quintet amb Eric Dolphy [sax/flta/clnet, Eric Allan Dolphy. Los Angeles/Cal, 20-VI-1928 - Berlin Oest/RDA, 29-VI-1964]. Torna a Europa [1963] i grava [1964] *Crescent* i *A Love Supreme* amb McCoy Tyner [pno]; Elvin Jones [bat] i Jimmy Garrison [cb]. *Ascensió* [1965] al costat dels saxofonistes Archie Shepp [sax, Vernon Shepp. Fort Lauderdale/Flor, 24-V-1937], 'Pharoah' Sanders [sax, Farrel Sanders. Little Rock/Ark, 13-X-1940], Marion Brown [sax. Atlanta/Georgia, 8-IX-1935 - Hollywood/Flor, 18-X-2010], John Tchicai [sax, John Martin Tchicai. Copenhagen/DIN, 28-IV-1936 - Perpignan/FRA, 8-X-2012] i Freddie Hubbard [tpta, Frederick Dewayne Hubbard.Indianapolis/Indi, 7-IV-1938 - Sherman Oaks/Cal, 29-XII-2008]. Aleshores, Coltrane ja hi és adscrit al moviment 'Free Jazz' al costat d'Ornette Coleman, Albert Ayler i Sun Ra. Toca al club 'Village Vanguard' i realitza una gira pel Japó. John Coltrane morí [juliol de 1967] a l'edat de quaranta anys per culpa d'una infecció hepàtica, fet que l'impedí fer realitat un dels seus somnis: conèixer Àfrica. Figura imprescindible i cabdal [sols comparable a Louis Armstrong, Duke Ellington, Charlie Parker i Miles Davis] per al desenvolupament del Jazz al qual donà un nou sentit formal tot influenciant a gairebé tots els jazzistes de generacions posteriors. Va pertànyer als grups: 'Art Blakey's Big band', "Dizzy'Gillespie And His Orchestra", 'Elmo Hope Sextet', 'Gene Ammons' All Stars', 'John Coltrane Orchestra', 'John Coltrane Quintet', 'John Coltrane Trio', 'Johnny Hodges And His Orchestra', 'Miles and Coltrane Quintet', 'Oscar Pettiford & His All Stars', 'Paul Chambers Sextet', 'The John Coltrane Quartet', 'The John Coltrane Sextet', 'The Miles Davis Sextet', 'The Ray Draper Quintet', 'The Red Garland Quintet', 'Thelonious Monk Septet', 'Thelonious Monk Trio', 'Wilbur Harden Sextet'. De la seua nombrosa discografia restant cal fer esment de: *Cattin'* [1957, amb Paul Quinichette/sax]; *Wheelin And Dealin* [1957]; *Thelonious Monk With John Coltrane* [1957, amb Thelonious Monk/pno]; *Traneing in* [1957]; *The Last Trane* [1957]; *Settin' the Peace* [1958]; *Standard Coltrane* [1958]; *Blue Trane: John Coltrane Plays The Blues* [1958]; *The Stardust Session* [1958]; *Live At The Five Spot Discovery* [1958, amb Thelonious Monk/pno]; *Miles And Coltrane* [1958, amb Miles Davis/tpta]; *Giant Steps* [1959]; *Kind Of Blue* [1959, amb Miles Davis/tpta]; *Coltrane Jazz* [1959]; *My Favorite Things* [1960]; *The Avant Garde* [1960]; *Olé* [1961]; *The Heavyweight Champion* [1961]; *The Complete Africa/Brass* [1961]; *The Complete Copenhagen Concert* [1961]; *John Coltrane Quartet With Eric Dolphy* [1961, amb Eric Dolphy/sax/flta]; *Live At The Village Vanguard* [1961]; *Some Day My Prince Will Come* [1961, amb Miles Davis/tpta]; *The Complete Graz Concert vol 1* [1962]; *From The Original Master Tapes* [1962]; *Stockholm' 62 The Complete Second Concert vol 1* [1962]; *The 1962 Graz Concert. Complete* [1962]; *Bye Bye Blackbird* [1962]; *The Gentle Side Of John Coltrane* [1963]; *The Paris Concert* [1963]; *Coltrane Live At Birdland* [1963]; *Live in Stockholm, 1963* [1963]; *Afro Blue Impressions* [1963]; *Newport 63'* [1963]; *A Love Supreme* [1964]; *Dear Old Stockholm* [1964]; *Crescent* [1964]; *The John Coltrane Quartet Plays* [1965]; *Love In Paris* [1965]; *The Major Works Of John Coltrane* [1965]; *First Meditations* [1965]; *New York City 65' vol 2* [1965]; *New Thing At Newport* [1965]; *Live In Antibes 1965* [1965], *Sun Ship* [1965]; *Live At The Village Vanguard Again*

La instrumentació segueix els patrons clàssics del *Bebop*: quintets [amb trompeta i saxofon] i trios, tot i que al *Hard Bop* hi podem trobar exemples de gairebé qualsevol formació.

Les seccions rítmiques són més homogènies i lleugeres que en el *Bebop*, fent incidència en el rigor dels *tempi*.

Com que la postguerra fou una època socialment repressiva als Estats Units, les ideologies progressistes es van veure marginades a cercles molt concrets. En aquest context, el jazz entra en contacte amb aquests cercles mitjançant la seua difusió als locals nocturns on toquen –sobretot– els músics desplaçats dels circuits comercials. Aquest contacte suposà una empenta pel que fa a la ruptura amb el *Swing*. De tota manera, la relació jazz-política serà una dicotomia permanent al llarg del període *Bop*, arribant al seu màxim exponent amb l'aparició del *Free Jazz*.

El *Hard Bop* s'enorgulleix de ser 'música negra' i s'inspira clarament en el moviment de drets civils. El bateria Art Blakey va descriure el *Hard Bop* com 'el moviment de tornada als orígens'.

Com a referents significatius del *Hard Bop* cal destacar:

- Els enregistraments de Miles Davis [en quintet o amb altre tipus de formació] per al segell Prestige Records: *Miles*; *Cookin*; *Relaxin*; *Workin* i *Steamin*. Miles va aconseguir diferenciar-se de la resta de grups gràcies a un estil introspectiu i amb l'ajut del al vibrant so de John Coltrane.
- El pianista Thelonious Monk¹⁷² i les seues composicions. A destacar els dos quartets que formà:

[1966]; *Stellar Regions* [1966]; *Interstellar Space* [1966]; *One down, one up: Live at the Half Note* [1967] i *The Olatunji Concert: The Last Live Recording* [1967].

169 '**Head**': en realitat, el tema mateix [també: el tema principal o leitmotiv].

170 '**Compings**': abreviació de l'anglès 'accompanying' [*acompanyament*]. Descriu acords i ritmes tocats pels pianistes.

171 '**Voicings**': espai vertical i d'ordre de les notes en un acord. Per tal de crear un so que siga agradable i ensembles jazzístic, el seguit d'interval·ls de tercera sol ser-hi insuficient i és per aquest motiu que els acords base s'alteren [tot afegint notes] per tal de crear més tensió harmònica.

172 **Thelonious Monk**: Nascut Thelonious Sphere Monk [Rocky Mount/Carolina del Nord, 10 d'octubre, 1917 [altres biògrafs donen la data de 1920] - Englewood/Nova Jersey, 17 de febrer, 1982]. Pianista i compositor. De formació autodidacta, el seu estil pianístic mostra influències de Duke Ellington i de 'stride' dels anys 30', així com una preferència pels atacs impensats de les notes, les dissonàncies i una sonoritat agressiva. Als anys 40' col·labora en la creació del 'Be Bop' 'tardà' tot i que s'aparta de l'estil per a elaborar un llenguatge d'una gran originalitat. Comença enregistrant amb Art Blakey ['The Jazz Messengers'], Pee Wee Russell, Milt Jackson, John Coltrane, Sonny Rollins i Miles Davis, entre altres. Es trasllada a Nova York [1924] i als 11 anys acompanya al piano sa mare a l'església baptista a més de tocar l'orgue. Estudia [1937-1939] en la prestigiosa 'Juilliard School'. Comença tocant jazz amb dos bateries: Keg Purnell [bat, William Purnell. Charleston/Virg, 7-I-1915 - N.Y., 25-VI-1965] i Kenny Clarke [bat, Kenneth Spearman Clarke. Pittsburgh/Cal, 9-I-1914 - París/FRA, 25-I-1985]. Coneix Bud Powell [pno, Earl Rudolph Powell. N.Y., 27-IX-

1924 - N.Y., 9-VIII-1966]. Grava [1944] amb Coleman Hawkins [sax, Coleman Randolph 'Bean' Hawkins. Saint-Joseph/Missou, 21-XI-1904 - N.Y., 19-V-1969] i toca amb Cootie Williams [tpta, Charles Melvin Williams. Mobile/Alab, 10-VII-1911 - N.Y., 15-IX-1985] i [1946] amb 'Skippy' Williams [sax/arranj, Elbert Williams. ? 27-VII-1916 - ? 28-II-1994]. Entra a la Big band de 'Dizzy' Gillespie [tpta]. Enregistra [1947] sota el seu nom [en 'Blue Note']. Grava temes seus [1947-1952] com ara *Off Minor*, *I Mean You*, *Evidence*, *Straight No Chaser*, *Well You Needn't*, *Monk's Mood* o el reconegut *Round Midnight* i col·labora amb Art Blakey [bat/dtor, Arthur Blakey -Abdullah Ibn Buhaina-. Pittsburgh/Cal, 11-X-1919 - N.Y., 16-X-1990], 'Milt' Jackson [vib, Milton Jackson [Detroit/Mich, 1-I-1923 - Detroit/Mich, 9-X-1999], Lucky Thomson [sax, Eli Thompson. Columbia/Car. S, 16-VI-1924 - Seattle/Wash, 30-VII-2005] o Kenny Dorham [tpta, McKinley Howard Dorham. Fairfield/Tex, 30-VIII-1924 - N.Y., 5-XII-1972]. Grava [1954] amb Miles Davis [tpta]: *Bag's Groove* o *The Man I Love* [als discs: *Bag's Groove* i *Miles Davis and The Modern Jazz Giants*]. Monk toca amb Sonny Rollins i John Coltrane, amb els músics del seu trio: Ahmed Abdul-Malik [Cb/Ud', Jonathan Tim, Jr. Brooklyn/N.Y., 30-I-1927 - Long Branch/N. Jers, 2-X-1993] i Roy Haynes [bat, Roy Owen Haynes. Boston/Mass, 13-III-1925]. Toca [1958] amb els saxofonistes Johnny Griffin [sax, John Arnold Griffin III. Chicago/Illin, 24-IV-1928 - Poitiers/FRA, 24-VII-2008] i Charlie Rouse [sax/flta. Washington, DC, 6-IV-1924 - Seattle/Wash, 30-XI-1988]. També amb 'Phil' Woods [sax/dtor, Philip Wells Woods. Springfield/Mass, 2-XI-1931 - Stroudsborg/Penn, 29-IX-2015], 'Pepper' Adams [sax, Park Adams III. Highland Park/Mich, 8-X-1930 - N.Y., 10-X-1986], Donal Byrd [tpta/comp, Donaldson Toussaint L'Ouverture Byrd II. Detroit/Mich, 9-XII-1932 - 4-II-2013], 'Sam' Jones [cb, Samuel Jones. Jacksonville/Flor, 12-XI-1924 - N.Y., 15-XII-1981] i Art Davis [cb. Harrisburg/Penn, 5-XII-1934 - Longbeach/Cal, 29-VII-200]. A l'igual que Parker al seu moment, se li retirà el carnet de músic [1951] per un assumpte d'estupefacients i no va poder tocar a Nova York fins 1957. Es congregaren [1972] els 'grans' del jazz ['The Giants of Jazz'] on, a més de Monk, hi eren 'Dizzy' Gillespie [tpta]; Sonny Stitt [sax]; Kai Winding [tbó, Kai Chresten Winding. Aarhus/DIN, 18-V-1922 - Yonkers/N.Y., 6-V-1983] i Art Blakey [bat]. La banda feu una gira arreu del món. Temes com *Round Midnight* [considerada una peça capdal dintre del gènere jazzístic]; *Off Minor*, *Trinkle Tinkle*, *I Mean You*, *Epistrophy*, *Well You Needn't*, *Straight No Chaser*, *Blue Monk* o *Evidence* son composicions força originals i al marge d'altres peces significatives del jazz. Cal considerar Monk com una mena de 'visionari del jazz' i de la història de la música. De la seua discografia cal assenyalar: *After Hours at Minton's* [1943]; *Genius Of Modern Music: Volume 1* [1947-1948]; *Genius Of Modern Music Vol. 2* [1948-1952]; *Thelonious Monk Trio* [1952]; *Thelonious Monk and Sonny Rollins* [1953, amb Sonny Rollins/sax]; *Thelonious Monk Plays Duke Ellington* [1955]; *The Unique Thelonious Monk* [1956]; *Brilliant Corners* [1957]; *Mulligan Meets Monk* [1957, amb Gerry Mulligan/sax]; *Art Blakey's Jazz Messengers with Thelonious Monk* [1957]; *Thelonious Monk with John Coltrane* [1957, amb John Coltrane/sax]; *Misterioso* [1958]; *Complete Live at The Five Spot* [1958, amb John Coltrane/sax]; *Thelonious Alone in San Francisco* [1959]; *The Thelonious Monk Orchestra At Town Hall* [1959]; *Thelonious Monk at the Blackhawk* [1960]; *Monk in France* [1961]; *Criss Cross* [1962]; *Big Band and Quartet in Concert* [1963]; *It's Monk's Time* [1964]; *Live At the It Club* [1964]; *Live at the Jazz Workshop* [1964]; *Straight, No Chaser* [1966]; *Underground* [1967]; *Monk's Blues* [1968]; *The London Collection Vol. I-II* [1971]; *The Complete Riverside Recordings* [reed, 1986]; *The Best Of Thelonious Monk. The Blue Note Years 1947-1952* [reedit, 1991]; *The Columbia Years: 1962-1968* [reedit, 2001] i *Thelonious Monk Quartet with John Coltrane at Carnegie Hall* [reedit, 2005].

173 Charlie Rouse: [Washington, DC, 6 d'abril de 1924 - Seattle, 30 de novembre de 1988]. Saxofonista i flautista. Comença tocant amb la 'Billy Eckstine Orchestra' [1944] i a la "Dizzy'Gillespie Big Band" [1945]. Toca a la 'Duke Ellington Orchestra' [1949-1950] i al 'Count Basie Octet' [1950]. Toca [1953] amb 'Bull Moose Jackson And His Buffalo Bearcat' [sax, Benjamin Clarence Jackson. Cleveland/Ohio, 22-IV-1919 - Cleveland/Ohio, 31-VII-1989] i [1955] 'l'Oscar Pettiford Sextet' [cb/comp, Okmulgee/Oklah, 30-IX-1922 - Copenhagen/DIN, 8-IX-1960]. Enregistra per primera vegada amb Tadd Dameron [1947] i [1957] amb Paul Quinichette [sax, Denver/Col. 17-V-1916 - N.Y., 25-V-1983]. Ha estat membre del 'Thelonious Monk's Quartet' des [1957-1980]. Rouse fou un dels membres fundadors del grup 'Sphere' al costat de Kenny Barron [pno. Filadèlfia, 9-VI-1943], 'Buster' Williams [cb, Charles Anthony Williams, Jr. Camden/N. Jersey, 17-IV-1942] i Ben Riley [bat. Savannah/Georg, 17-VII-1933]. Rouse donà nom a un asteroide [número 10426/Charlierouse]. De la seua discografia cal esmentar: *The Chase Is On* [1957, amb Paul Quinichette/sax]; *Just Wailin'* [1958 amb Herbie Mann/flta, Kenny Burrell/guit i Mal Waldron/pno]; *We Paid Our Dues* [1961, amb Seldon Powell/sax]; *Bossa Nova Bacchanal* [1962]; *Two Is One* [1973]; *Cinnamon Flower* [1977]; *Moment's Notice* [1977]; *Upper Manhattan Jazz Society* [1981]; *Social Call* [1984]; *Four for All* [1987, amb 'Sphere'] i *Epistrophy* [1988].

174 Ahmed Abdul-Malik: Nascut Jonathan Tim, Jr. [Brooklyn/Nova York, 30 de gener de 1927 - Long Branch/Nova Jersey, 2 d'octubre de 1993]. Contrabaixista i intèrpret de 'ud' [una mena de cosí etimològic del 'llaüt']. Fill de pare provinent de l'illa de St. Vincent [British West Indies]. Ahmed estudia piano, violoncel, contrabaix i tuba. Ha tocat amb Art Blakey [bat/dtor, Arthur Blakey -Abdullah Ibn Buhaina-. Pittsburgh/Cal, 11-X-1919 - N.Y., 16-X-1990], Earl 'Fatha' Hines [pno, Earl Keneth Hines. Pittsburg, Pennsilvània, 28-XII-1905 - Oakland/Cal, 22-IV-1983], 'Randy' Weston [pno, Randolph Edward Weston. Brooklyn/N.Y., 6-IV-1926] i Thelonious Monk

-[1962], amb Charlie Rouse [sax]; John Ore¹⁷⁶ [cb] i 'Frankie' Dunlop¹⁷⁷ [bat].

[pno/comp, Thelonious Sphere Monk. Rocky Mount/Car. N, 10-X-1917 - Englewood/N. Jersey, 17-II-1982], entre altres. Com a intèrpret de 'ud' feu una gira per Amèrica del Sud patrocinada pel departament d'Estat del seu país. Entre altres, tocà a 'l'African Jazz Festival' del Marroc. Als anys 70' i 80' ensenyà a la 'Junior High School 281' de Brooklyn. De la seua discografia cal esmentar: *Jutta Hipp with Zoot Sims* [1956, amb Jutta Hipp/pno i Zoot Sims/sax]; *Jazz à la Bohemia* [1956, amb Randy Weston/pno]; *Thelonious Monk Quartet with John Coltrane at Carnegie Hall* [1957, amb Thelonious Monk/pno i John Coltrane/sax. Reedit, 2005]; *Misterioso* [1958, amb Thelonious Monk/pno]; *Jazz Sahara* [1958 amb Johnny Griffin/sax]; *Live! at the Village Vanguard* [1961, amb John Coltrane/sax]; *Sounds of Africa* [1962]; *Year of the Iron Sheep* [1962, amb Ken McIntyre/sax/flta]; *The Eastern Moods of Ahmed Abdul-Malik* [1963] i *Spellbound* [1964].

175 Roy Haynes: Nascut Roy Owens Haynes [Roxbury/Boston/Massachusetts, 13 de març del 1925]. Bateria. Comença tocant a les big bands de Frankie Newton [tpta, William Frank Newton. Emory/Virg, 4-I-1906 - N.Y, 11-III-1954] i [1945-1947] amb Louis Russell [pno/dtor, Luis Carl Russell. Bocas del Toro/PAN, 6-VIII-1902 - ? 11-XII-1963]. Toca [1947-1949] amb Lester Young [sax/clinet, Lester Willis Young. Woodville/Miss, 27-VIII-1909 - N.Y, 15-III-1959]. Forma part [1949-1952] del quintet de Charlie Parker [sax/comp, Charles Christopher Parker Jr. Kansas City, 29-VIII-1920 - N.Y, 12-III-1955]. Acompanya [1953-1958] Sara Vaughan [cantant, Sarah Lois Vaughan. Newark/N. Jersey, 27-III-1924 - Los Angeles/Cal, 3-IV-1990] i enregistra i acompanya 'Bud' Powell [pno], 'Stan' Getz [sax], Thelonious Monk [pno], Lennie Tristano [pno], Miles Davis [tpta], George Shearing [pno], entre altres i, de manera ocasional, substituint Elvin Jones [bat, Elvin Ray Jones. Pontiac/Mich, 9-IX-1927 - Englewood/N. Jersey, 18-V-2004] al quartet de John Coltrane [sax]. Als 60' i 70' toca amb Eric Dolphy [sax], Gary Burton [vib], 'Chick' Corea [pno], Pat Metheny [guit], Dizzy Gillespie [tpta], Art Pepper [sax], Henry Grimes [cb, Henry Alonzo Grimes Philadelphia, 3-XI-1935], Christian McBride [cb/baix, Christian Lee McBride. Philadelphia/Penn, 31-V-1972], Jackie McLean [sax, John Lenwood McLean. N.Y, 17-V-1932 - Hartford/Conn, 31-III-2006], Gerry Mulligan [sax] i Horace Tapscott [pno/tbó/comp, Horace Elva Tapscott. Houston/Tex, 6-IV-1934 - 27-II-1999]. Haynes ha estat un dels músics més prolífics a la història del Jazz pel que fa a enregistraments gràcies als més de seixanta anys de carrera musical. Participa [1988] en la direcció de la banda sonora de la pel·lícula *Bird* [Clint Eastwood, 1988]. A la fi dels 90', Haynes forma un trio amb Danilo Pérez [pno. Panamà, 29-XII-1965] i John Pattitucci [cb. Brooklyn/N.Y, 22-XII-1959]. Tots tres enregistraren el disc *The Roy Haynes Trio featuring Danilo Pérez & John Pattitucci*. Edita [2001] el disc *Birds of a Feather: A Tribute to Charlie Parker*. De la seua discografia cal fer esment de: *Out of the Afternoon* [1962]; *People* [1964]; *Hip Ensemble* [1971]; *Senyah* [1973]; *Sugar Roy* [1976]; *Thank You Thank You* [1977]; *Live at the Riverbop* [1979]; *True or False* [1986]; *When It's Haynes It Roars* [1992]; *My Shining Hour* [1994]; *The Roy Haynes Trio* [2000]; *Birds of a Feather: A Tribute to Charlie Parker* [2001]; *Love Letters* [2003]; *Quiet Fire* [2004] i *Whereas* [2006].

176 John Ore: [17 de desembre de 1933 - 22 d'agost de 2014]. Contrabaixista. Estudia violoncel [1943-1946] a la 'New School of Music in Philadelphia' i a la Juilliard School. Als anys 50' treballa amb 'Tiny' Grimes [guit, Lloyd Grimes. Newport/Virg, 7-VII-1916 - N.Y, 4-III-1989]; 'George' Wallington [pno/comp, Giacinto Figlia. Palermo/ITÀ, 27-X-1924 - Cape Coral/Miami, 15-II-1993]; Lester Young [1954], Ben Webster, Coleman Hawkins [saxòfons]; Elmo Hope [pno, Elmo Sylvester Hope, N. Y, 27-VI-1923 - N. Y, 19-V-1967]; Bud Powell [pno] i Freddie Redd [pno, Harlem/N. Y, 29-V-1928]. Enregistra [1955] amb Frank Foster [sax/flta/comp, Frank B. Foster. Cincinnati/Ohio, 23-IX-1928 - Chesapeake/Virg, 26-VII-2011]: *Hope Meets Foster*. Toca [1960-1963] amb el segon 'Thelonious Monk's Quartet' i [1964] amb 'Les Double Six of Paris'. Toca [1964] de nou amb Bud Powell [pno] i enregistrà amb Teddy Wilson [pno/dtor, Theodore Shaw Wilson. Austin/Tex, 24-XI-1912 - New Britain/Conn, 31-VII-1986]. Acompanya [1982] a la 'Sun Ra Arkestra' [pno/orgue/poeta, Herman Sonny Blount. Birmingham/Alab, 22-V-1914 - 30-V-1993]. Als 90' grava amb el saxofonista Cecil Payne [sax/flta, Cecil McKenzie Payne. Brooklyn, N.Y, 14-XII-1922 - Stradford/N. Jersey, 27-XI-2007] els discs: *Cerupa* [1993] i *Scotch & Milk* [1996].

177 'Frankie' Dunlop: Nascut Francis 'Frankie' Dunlop [Buffalo/Nova York, 6 de desembre de 1928 - Nova York, 7 de juliol de 2014]. Bateria. De família de músics, comença tocant la guitarra però als deu anys es passà a la bateria. El seu germà era pianista [pno. Boyd Lee Dunlop, Winston/Car, No., 20-VI-1926 - Buffalo/N. Y, 27-XII-2013]. Va rebre una educació acadèmica de percussió. Als 50' toca amb 'Big' Jay McNeely [sax, Cecil James McNeely. Los Ang, 29-IV-1927]; enregistra amb 'Moe' Koffman [saxòfon i flauta, Morris 'Moe' Koffman, Toronto/Can, 28-XII-1828 - Orangeville/Can, 28-III-2001]; Sonny Stitt [sax/comp, Edward Boatner, Jr. Boston/Mass, 2-II-1924 - Washington, 22-VII-1982]; Charles Mingus [cb/comp/arranj, Charles Mingus Jr. Nogales/Ariz, 22-IV-1922 - Cuernavaca/MÈX, 5-I-1979] i [1958-1966] amb Sonny Rollins [sax, Theodore Walter Rollins. N.Y, 7-IX-1930] i [1958-1960] amb Maynard Ferguson [tpta, Walter Maynard Ferguson. Montreal/CAN, 4-V-1928 - Ventura/Cal, 23-VIII-2006]; Lena Horne [cantant, Lena Mary Calhoun Horne. Brooklyn, 30-VI-1917 - N.Y, 9-V-2010]. Toca [1960] amb 'Duke' Ellington [dtor/pno/comp/arranj, Edward Kennedy Ellington. Washington D.C., 29-IV-1899 - N.Y, 24-V-1974] i al segon 'Thelonious Monk's Quartet' [1960-1964]. Va enregistrar amb Lionel Hampton [1975-1981], Earl Hines [1973-1974], Ray Crawford [guit, Ray Holland Crawford. Pittsburgh/Penn, 7-II-1924 - ? 30-XII-1997] i Joe Zawinul [pno/comp, Josef Erich Zawinul. Viena/ÀUS, 7-VII-1932 - Viena/ÀUS, 11-IX-2007]. Deixa de tocar [1984] havent enregirat més de 100 discs. De la seua discografia cal

-Col·laboració puntuals amb altres grups on hi eren músics com ara: 'Idrees' Suleiman¹⁷⁸.

- John Coltrane, a qui amb el desenvolupament d'una sonoritat especial [amb l'ajuda de Monk i Miles] va ser el que va revolucionar la música de jazz tot creant un estil d'interpretació que utilitzava grups de notes i no una nota cada vegada.

El Hard Bop no tardà en referenciar-se com a paradigma dels nous temps. Ben endinsats en la dècada dels 60', els nous 'hardboppers' nouvinguts des del *Bebop*, *Jazz modal*, *Free jazz* y del *Jazz Rock* van postular una 'regeneració' del *Hard Bop* ja de camí vers fusions no massa concretades però que abastaven tot un camp d'experimentació força atractiu i d'acord amb els nous temps que la societat nord-americana oferia. A partir de 1975, el *Hard Bop* té un fort revival de la mà dels anomenats grups VSOP¹⁷⁹, més aviat bandes *all stars* que desenvolupen una versió personal del *Bebop*, tot seguint patrons clàssics del gènere.

Al capdavant d'aquesta iniciativa hi eren, entre d'altres: Jhonny Griffin¹⁸⁰ [sax], Sonny Rollins¹⁸¹ [sax], Dexter Gordon¹⁸² [sax], Eric Dolphy [sax], Jimmy Owens¹⁸³ [tpta], Andrew

destacar: *Tijuana Moods* [1957, amb Charles Mingus/cb]; *The Chicago Sound* [1957, amb Wilbur Ware/cb]; *Maynard Ferguson Plays Jazz for Dancing* [1959, amb Maynard Ferguson/tpta]; *The Tenor Stylings of Bill Barron* [1961, amb Bill Barron/sax]; *Criss Cross* [1962, amb Thelonious Monk/pno]; *With Soul Talk* [1963, amb Leo Wright/sax]; *Miles & Monk at Newport* [1963, amb Miles Davis/tpta i Thelonious Monk/pno]; *Soul Talk* [1963/reedit, 1970, amb Leo Wright/sax/flta] i *The Philosophy of the Spiritual* [1971, amb Richard Davis/cb].

178 'Idrees' Suleiman: Nascut Leonard Graham [St. Petersburg/Flor, 7-VIII-1923 - St. Petersburg, 23-VII-2002]. Trompeta. Estudia al 'Boston Conservatory', i comença a tocar [1943-1944] amb els 'Carolina Cotton Pickers' i la 'Earl Hines Orchestra'. Toca [1947] amb Thelonious Monk [pno], Mary Lou Williams [pno], Cab Calloway [dtor], John Coltrane [sax], Count Basie [pno] i Lionel Hampton [vib]. Grava [1957] amb Coleman Hawkins [sax, Coleman Randolph 'Bean' Hawkins. Saint-Joseph/Missou, 21-XI-1904 - N.Y, 19-V-1969] i fa gires [1958-1959] amb 'Randy' Weston [pno, Randolph Edward Weston. Brooklyn/N.Y, 6-IV-1926]. Toca a Europa amb Oscar Dennard [pno. St. Petersburg/Flor, 1928 - El Cairo/EGI, 1960]. Toca a Suècia i Dinamarca [1961-1964]. Treballa de manera freqüent a emissores de ràdio europees i toca a la 'Kenny Clarke/Francy Boland Big Band'. Enregistra [1989] al disc *Aura* de Miles Davis [tpta/comp, Miles Dewey Davis III. Alton/Illin, 26-V-1926 - Santa Mònica/Cal, 28-IX-1991]. La seua carrera dona una davallada als 90'. De la seua discografia cal esmentar: *Three Trumpets* [1957, amb Donald Byrd/tpta i Art Farmer/tpta]; *Interplay for 2 Trumpets and 2 Tenors* [1957, amb John Coltrane/sax, Bobby Jaspar/sax i Webster Young/tpta]; *Art Blakey Big Band* [1957, amb Art Blakey/bat]; *Coolin'* [1957, amb 'Teddy' Charles/vib]; *Americans in Europe* [1963]; *Sax No End* [1967, amb Kenny Clarke/Francy Boland Big Band]; *Fellini 7 i 1/2* [1969, amb la 'Kenny Clarke/Francy Boland Big Band']; *Arrival* [1973, amb Horace Parlan/pno]; *More Than You Know* [1975, amb Dexter Gordon/sax]; *Groovin'* [1985, amb Horace Parlan/pno] i *Spirits of Our Ancestors* [1991, amb Randy Weston/pno].

179 'V.S.O.P.' és el nom d'una banda de jazz [1977-1992] dirigida pel pianista Herbie Hancock [pno/comp, Herbert Jeffrey Hancock. Chicago/Illin, 12-IV-1940]. Després d'una reunió al 'Newport Jazz Festival' [1976] de l'antic 'Miles Davis Quintet': Herbie Hancock [pno], Ron Carter [cb], Tony Williams [bat], Wayne Shorter [sax] i Freddie Hubbard [tpta] en compte de Miles Davis [tpta] els membres del grup decidiren anar de gira l'any següent sota el nom 'V.S.O.P.'. Després d'uns anys en els quals la el *jazz fusió* havia estat dominant, el *Post Be Bop* reprengué posicions i aplanà el camí de l'anomenat 'neo-tradicionalisme' ['Neo Bop'] dels 80', amb el trompetista Wynton Marsalis al capdavant [tpta/comp/dtor/arranj, Wynton Learson Marsalis. N. Orleans, 18-X-1961].

180 Jhonny Griffin: Nascut John Arnold Griffin III [Chicago, 24 d'abril de 1928 - Poitiers/França, 24 de juliol de 2008]. Saxofonista. Estudia clarinet i oboè a la 'DuSable High School' amb Walter Dyett [educador, Walter Henri Dyett. Chicago, 11-I-1901 - Chicago, 7-XI-1969]. Toca el saxo amb Lionel Hampton [vib/dtor] al costat d'Arnett Cobb [sax, Arnett Cleophus Cobb. Houston/Tex, 10-VIII-1918 - Houston, 24-III-1989]. Toca [1947-1949] amb 'Joe'

Morris [tpta, Joseph Lee Morris. Montgomery/Alab, 2-III-1922 - Phoenix/Ariz, 7-XI-1958]. Grava *Introducing Johnny Griffin* [1956] amb Wynton Kelly [pno, Wynton Charles Kelly. JAM, 2-XII-1931 - Toronto/CAN, 12-IV-1971], 'Curley' Russell [cb, Dillon Russell. 19-III-1917 - 3-VII-1986] i Max Roach [bat, Maxwell Lemuel Roach. New Land/Car. N, 10-I-1924 - N.Y, 16-VIII-2007]. Toca amb els 'Jazz Messengers' d'Art Blakey [1957]; al 'Thelonious Monk's Five Spot Quartet' tot substituint John Coltrane i al sextet de Thelonious Monk [1958]. Amb Clark Terry [tpta, Clark Virgil Terry Jr. S. Louis/Miss, 14-XII-1920 - Pine Bluff/Ark, 21-II-2015], Paul Chambers [cb, Paul Laurence Dunbar Chambers, Jr. Pittsburgh/Penn, 22-IV-1935 - N.Y, 4-I-1969] i Philly Joe Jones [bat, Joseph Rudolph Jones. Filadèlfia/Penn, 15-VII-1923 - Filadèlfia/Penn, 30-VIII-1985] enregistra el disc *Serenade to Bus Seat*. Toca i enregistra [1963] amb Matthew Gee [tbó, Houston/Tex, 25-XI-1925 - N.Y, 18-VII-1978]. Toca [1967] al nonet de Thelonious Monk [pno/comp, Thelonious Sphere Monk. Rocky Mount/Car. N, 10-X-1917 - Englewood/N. Jers, 17-II-1982]. Marxa a França [1963] i als Països Baixos [1978] on romandrà pràcticament la resta de la seua vida. Griffin enregistra a Alemanya [1970] amb Eddie 'Lockjaw' Davis [sax/comp, Edward F. Davis. N.Y, 2-III-1922 - Culver/Cal, 11-XI-1986] el disc *Davis Tough Tenors Again 'n' Again*. Grava amb la 'Peter Herbolzheimer and His Big Band' on hi eren Nat Adderley [tpta], Derek Watkins [tpta, Derek Roy Watkins. Reading/Berkshire/UK, 2-III-1945 - Claygate/Surrey/UK, 22-III-2013], 'Art' Farmer [tpta], 'Slide' Hampton [tbó], Jiggs Whigham [tbó, Oliver Haydn Whigham III. Cleveland/Ohio, 20-VIII-1943], Herb Geller [sax, Herbert Arnold Geller. Los Angeles, 2-XI-1928 - Hamburg/RFA, 19-XII-2013], Wilton Gaynair [sax, Wilton 'Bogey' Gaynair. Kingston/Jamaica, 11-I-1927 - Colònia/RFA, 13-II-1995], Stan Getz [sax], Gerry Mulligan [sax], Rita Reys [cantant, Maria Everdina Reijs. Rotterdam/PB, 21-XII-1924 - Breukelen/PB, 28-VII-2013], 'Toots' Thielemans [harmònica], Niels-Henning Ørsted Pedersen [cb], Grady Tate [bat. Durham/Car-Nord, 14-I-1932] i amb arranjaments de Quincy Jones [tpta/arranj]. Enregistra amb el 'Nat Adderley Quintet' [1978]. De la seua discografia cal esmentar: *Introducing Johnny Griffin* [1956]; *The Congregation* [1957]; *Johnny Griffin Sextet* [1958]; *The Little Giant* [1959]; *Johnny Griffin's Studio Jazz Party* [1960]; *The Midnight Show* [1961]; *Tough Tenor Favorites* [1962]; *Soul Groove* [1963, amb Matthew Gee/tbó]; *Night Lady* [1964]; *You Leave Me Breathless* [1967]; *Lady Heavy Bottom's Waltz* [1968]; *Tough Tenors Again 'n' Again* [1970]; *Blues for Harvey* [1973]; *Johnny Griffin Live at Music Inn* [1974]; *All the Things You Are* [1975]; *Johnny Griffin Live in Tokyo* [1976]; *Birds and Ballads* [1978]; *NYC Underground* [1979]; *Live - Autumn Leaves* [1980]; *Callitwhachawanna* [1983]; *Three Generations of Tenor Saxophone* [1985]; *Have You Met Barcelona* [1986]; *Take My Hand* [1988]; *Dance of Passion* [1992]; *Chicago, New York, Paris* [1995]; *In and Out* [1999]; *Johnny Griffin and Steve Grossman Quintet* [2000, amb Steve Grossman/sax] i *Johnny Griffin and the Great Danes* [2002].

- 181 **Sonny Rollins:** Nascut sota el nom de Theodore Walter 'Sonny' Rollins [Nova York, 7 de setembre de 1930]. Saxofonista. Reconegut com un dels músics de jazz més important i influent de l'era 'post Be bop' i Hard bop'. Algunes de les seues composicions, com ara *St. Thomas*, *Oleo* o *Airegin* han esdevingut estàndards de jazz. Comença tocant el piano i els saxòfons alt i tenor. Fa els primers enregistraments [1949] amb 'Babs' Gonzales [cantant, Lee Brown. Newark/N. Jers, 27-X-1919 - Newark, 23-I-1980], J. J. Johnson [tbó, James Louis Johnson. Indianàpolis/Ind, 22-I-1924 - Indianàpolis, 4-II-2001] i Bud Powell [pno]. Al llarg dels anys següents, toca amb Miles Davis [tpta], Charlie Parker [sax] i Thelonious Monk [pno]. Fou arrestat [1950] per atracament i condemnat a tres anys de presó. Fou arrestat de nou [1952]. Grava amb 'The Modern Jazz Quartet' i Miles Davis [1951]. Treballa [1953-1954] amb Thelonious Monk [pno], gravant el disc *Thelonious Monk and Sonny Rollins* que inclou els temes *Want to Be Happy* i *Friday the 13th*. Després [1955] al quintet de Clifford Brown [tpta] i Max Roach [bat]. Toca [1956] amb el seu grup. El seu disc *Saxophone Colossus* va ser enregistrat amb 'Tommy' Flanagan [pno, Thomas Lee Flanagan. Detroit, 16-III-1930 - N.Y, 16-XI-2001]; 'Doug' Watkins [cb, Douglas Watkins. Detroit/Mich, 2-III-1934 - Holbrook/Ariz, 5-II-1962] i 'Max' Roach [bat/comp, Maxwell Lemuel Roach. New Land/Car. N, 10-I-1924 - N.Y, 16-VIII-2007]. Enregistra [1956] el disc *Tenor Madness*, amb Red Garland [pno]; Paul Chambers [cb] i Philly Joe Jones [bat]. Comença a tocar sense pianista [1957], només amb contrabaix i bateria. Aquesta textura fins i tot va rebre un nom: 'strolling'. Edita dos discs en aquest format: *Way Out West* i *A Night at the Village Vanguard*. Amb Donald Bailey [bat, Donald 'Duck' Orlando Bailey. Philadelphia/Penn, 26-III-1934 - ? 15-X-2013]; Pete La Roca [bat/comp, Peter Sims. N.Y, 7-IV-1938 - ? 19-XI-2012], Wilbur Ware [cb, Wilbur Bernard Ware. Chicago/Illin, 8-IX-1923 - Philadelphia, 9-IX-1979] i Elvin Jones [bat]. Rollins grava *The Freedom Suite* [1958], amb Max Roach [bat] i Oscar Pettiford [cb]. Grava la banda sonora de la pel·lícula *Alfie* [Lewis Gilbert, 1966]. Publica [1985] *The Solo Album*. El seu disc *This Is What I Do* [2000] va guanyar un premi Grammy [2001] al millor disc de jazz instrumental. Va rebre a Estocolm [2007] el premi musical 'Polar'. Rollins ofereix un concert al 'Carnegie Hall' [18-IX-2007], tot celebrant el 50è aniversari del seu debut en aquell escenari acompanyat per Clifton Anderson [tbó, Harlem/N.Y, 5-X-1957]; Bobby Broom [guit, Robert Broom, Jr. N.Y, 18-I-1961]; Kimati Dinizulu [perc. N.Y, 27-IX-1956 - ? 7-VII-2013]; Roy Haynes [bat] i Christian McBride [cb/baix, Christian Lee McBride. Filadèlfia/Penn, 31-V-1972]. De la seua discografia cal fer esment també de: *Sonny Rollins Quartet* [1951]; *Sonny Rollins with the Modern Jazz Quartet* [1951]; *Sonny Rollins Plays Jazz Classics* [1954]; *Taking Care of Business* [1955]; *Tenor Madness* [1956, amb John Coltrane/sax]; *Sonny Rollins Plus Four* [1956, amb Max Roach/bat i Clifford Brown/tpta]; *Way Out West* [1957, amb Ray Brown/cb i Shelley Manne/bat]; *Sonny Rollins, Vol. 2* [1957, amb J.J. Johnson/tbó, Horace Silver/pno, Art Blakey/bat i Thelonius Monk/pno]; *Sonny Side Up* [1958]; *In Stockholm* [1959]; *Our Man in Jazz* [1962]; *Sonny Meets Hawk!* [1963, amb

Coleman Hawkins/sax]; *All the Things You Are* [1965]; *East Broadway Rundown* [1966, amb Jimmy Garrison/cb, Elvin Jones/bat i Freddie Hubbard/tpta]; *The Horn Culture* [1973]; *The Cutting Edge* [1974]; *Nucleus* [1975]; *Don't Stop the Carnival* [1978]; *Love at First Sight* [1980]; *No Problem* [1981]; *Sunny Days, Starry Nights* [1984]; *The Solo Album* [1985]; *Sonny Rollins/Thad Jones* [1988, amb Thad Jones/tpta] *Falling in Love with Jazz* [1989]; *Sonny Rollins Plus Three* [1996]; *Global Warming* [1998]; *Without a Song: The 9/11 Concert* [2005] i *Sonny, please* [2006].

- 182 Dexter Gordon:** [Los Angeles/Califòrnia, 27 de febrer de 1923 - Filadèlfia, 25 d'abril de 1990]. Saxofonista i compositor. Son pare era el metge de Duke Ellington i Lionel Hampton. Considerat un dels primers saxofonistes de 'Be bop'. Influències de Lester Young. Toca [1940-1943] a la banda de Lionel Hampton, al costat d'Illinois Jacquet [sax, Jean-Baptiste Jacquet. Broussard/Louis, 31-X-1922 - N.Y., 22-VII-2004] i Marshall Royal [sax, Marshal Walton Royal Jr. Sapulpa/Okla, 12-V- 1912 - Los Angeles/Cal, 9-V-1995]. Primers enregistraments com a líder [1943] al costat de Nat King Cole [pno/cantant] i Harry Edison [tpta, Harry 'Sweets' Edison. Columbus/Ohio, 10-X-1915 - Columbus, 27-VII-1999]. Toca [1943-1944] a les bandes de Louis Armstrong i Fletcher Henderson. Gordon es feu famós pels seus duels amb Wardell Gray [sax. Oklahoma City/Okla, 13-II-1921 - Las Vegas/Nev, 25-V-1955]. Degut a problemes amb les drogues estigué empresonat diverse vegades. Toca i enregistra [1961] amb Freddie Hubbard [tpta], Horace Parlan [pno. Pittsburgh/Cal, 19-I-1931 - Korsør/DIN, 23-II-2017], Kenny Drew [pno], Paul Chambers [cb], George Tucker [cb, George Andrew Tucker. Palatka/Flor, 10-X-1927 - N.Y., 10-X-1965], Al Harewood [bat. N.Y., 3-VI-1923 - ? 13-III-2014] i Philly Joe Jones [bat]. Viatja a Europa [1962], establint-se a Copenhague i participant als festivals més importants del continent. Als 70' toca i enregistra amb James Moody [sax], Barry Harris [pno], Buster Williams [cb, Charles Anthony Williams, Jr. Camden/N. Jers, 17-IV-1942], 'Tootie' Heath [bat, Albert Heath. Philadelphia/Penn, 31-V-1935], Tommy Flanagan [pno], Larry Ridley [cb. Indianapolis/Ind, 3-IX-1937], Alan Dawson [bat. Marietta/Penn, 14-VII-1929 - Boston/Mass, 23-II-1996], Wynton Kelly [pno], 'Sam' Jones [cb, Samuel Jones. Jacksonville/Flor, 12-XI-1924 - N.Y., 15-XII-1981], Roy Brooks [bat, Detroit/Mich, 3-IX-1938 - Detroit, 16-XI-2005], 'Gene' Ammons [sax, Eugene Ammons. Chicago/Illin, 14-IV-1925 - Chicago, 6-VIII-1974], 'Jodie' Christian [pno, Morris Christian. Chicago/Illin, 2-II-1932 - Chicago, 13-II-2012], John Merritt Young [pno/dtor. Little Rock/Ark, 16-III-1922 - Chicago/Illin, 16-IV-2008], Rufus Reid [cb. Atlanta/Georg, 10-II-1944], Wilbur Campbell [bat. Chicago/Illin, 30-VII-1926 - Chicago, 30-XII-1999], Steve McCall [bat. Chicago/Illin, 30-IX-1933 - 24-V-1989], Thad Jones [tpta/dtor], Freddie Hubbard [tpta] i Hank Jones [pno]. Torna a Europa [1986] per a protagonitzar la pel·lícula *Al voltant de mitjanit/Round Midnight* [Bertrand Tavernier, 1986]. De la seua discografia cal esmentar: *Dexter Gordon - Move!* [1947]; *Benny Carter And His Orchestra* [1947, amb Benny Carter/sax]; *The Chase and The Steeplechase* [1952, amb Wardell Gray/sax i Paul Quinichettesax. Reedit, 2003]; *Dexter Blows Hot and Cool* [1955]; *The Resurgence of Dexter Gordon* [1960]; *Doin' Allright* [1961]; *A Swingin' Affair* [1962]; *Our Man in Paris* [1963, amb Bud Powell/pno]; *One Flight Up* [1964]; *Setting the Pace* [1965, amb Booker Ervin/sax]; *Clubhouse* [1965/reedit, 1979]; *The Squirrel: Live at Montmartre* [1967]; *A Day in Copenhagen* [1969, amb Slide Hampton/tbó]; *Some Other Spring* [1970, amb Karin Krog/cantant]; *Generation* [1972, amb Freddie Hubbard/tpta i Cedar Walton/pno]; *Afterhours/The Great Pescara Jam Sessions Vol 1&2* [1973, amb Eric Ineke/bat]; *Stable Mable* [1975]; *Silver Blue* [1976, amb Al Cohn/sax]; *Sophisticated Giant - Big Band* [1977, amb Woody Shaw/tpta, Slide Hampton/tbó i Bobby Hutcherson/vib]; *Live at Carnegie Hall* [1978/reedit, 1998]; *Manhattan Symphonie* [1978, amb Rufus Reid/cb, Eddie Gladden/perc i George Cables/pno]; *American Classic* [1982, amb Grover Washington Jr./sax i Shirley Scott/orgue]; *Round Midnight* [1986]; *Awakenings* [1990]; i *The Rainbow People* [reedit, 2002, amb Benny Bailey/tpta].
- 183 Jimmy Owens:** Nascut sota el nom de James Robert 'Jimmy' Owens Jr. [Nova York, 9 de desembre de 1943]. Trompetista, compositor i educador. Comença a tocar als 14 anys. Estudia composició amb Henry Brant [comp, Henry Dreyfus Brant. Montréal/Can, 15-IX-1913 - Santa Barbara/Cal, 26-IV-2008]. Als 60', Owens és membre de la 'Marshall Brown's Newport Youth Band' i estudia un màster d'educació a la 'University of Massachusetts'. Toca al grup 'Ars Nova' i forma part del 'New York Jazz Sextet'. Toca amb 'Sir' Roland Hanna [pno/comp, 'Sir' Roland Hanna. Detroit/Mich, 10-II-1932 - Hackensack/N. Jer, 13-XI-2002], Ron Carter [cb], Billy Cobham [bat, William C. Cobham. Panamá, 16-V-1944], Benny Golson [sax], Hubert Laws [flta. Houston/Tex, 10-XI-1939] i Tom McIntosh [tbó, Thomas 'Tom' McIntosh. Baltimore/Mary, 6-II-1927]. Als 70' toca a diversos festivals. Al 1969 Ajuda [1969] a la formació del 'Collective Black Artist'. Fa una gira per França [1971] i toca al costat de Dizzie Gillespie [tpta] i Roy Eldridge [tpta]. Als 80' dona cursos a Amèrica del Sud i intensifica la seua tasca docent a Nova York. Enregistra [1989] els disc *The Jazz Mobile Allstars* amb Billy Taylor [pno/comp, William Taylor Jr. Greenville/Carol-Nord, 24-VII-1921 - N.Y., 28-XII-2010], Frank Wess [sax/flta, Frank Wellington Wess. Kansas C/Missou, 4-I-1922 - N.Y., 30-X-2013], Victor Gaskin [cb, Roderick Victor Gaskin, N.Y., 23-XI-1934], Ted Dunbar [guit, Earl Theodore 'Ted' Dunbar. Port Arthur/Tex, 17-I-1937 - New Brunswick/N.Jers, 29-V-1998] i Bobby Thomas [bat, Robert C. Thomas. Newark/N.Jers, 14-XI-1932 - 20-X-2013]. Al segle XXI, Owens continua la tasca docent arreu del món desenvolupant cursos i seminaris jazzístics. De la seua discografia cal assenyalar: *Dig These Blues* [1966, amb Hank Crawford/sax]; *Born Free* [1966, amb Milt Jackson/vib]; *You Had Better Listen* [1967, amb Kenny Barron/pno]; *The Dizzy Gillespie Reunion Big Band* [1968, amb Billy Harper/sax]; *Yusef Lateef's Detroit* [1969, amb Yusef Lateef/sax/flta]; *Comment* [1970, amb Charles Mingus/cb]; *Oliver Edward Nelson in London with Oily Rags*

Hill¹⁸⁴ [pno], Herbie Hancock [pno], Lee Konitz¹⁸⁵ [sax], Wayne Shorter [sax], George Cables¹⁸⁶ [pno], Melba Liston¹⁸⁷ [tbó], Joe Henderson¹⁸⁸ [sax]; Randy Weston¹⁸⁹ [pno]; Joe

[1974, amb Oliver Nelson/sax]; *Jimmy Owens* [1976]; *Innocence* [1978, amb Gary Bartz/sax]; *Variations in Blue* [1983, amb Bill Barron/sax]; *The Next Plateau* [1989, amb Bill Barron/sax] i *Monk Project* [2012].

184 Andrew Hill: [Chicago/Illinois, 30 de juny de 1937 - Jersey City/Nova Jersey, 20 d'abril de 2007]. Pianista i compositor. Crida l'atenció d'Earl 'Fatha' Hines [pno, Earl Keneth Hines. Pittsburg, Pennsilvània, 28-XII-1905 - Oakland/Cal, 22-IV-1983] i de 'Bill' Russo [tbó/dtor, William Joseph Russo. Chicago/Illin, 25-VI-1928 - Chicago, 11-I-2003]. Estudia [1950-1952] amb el compositor alemany Paul Hindemith [1895-1963]. Toca amb Miles Davis [tpta/comp, Miles Dewey Davis III. Alton/Illin, 26-V-1926 - Santa Mònica/Cal, 28-IX-1991] i Charlie Parker [sax/comp, Charles Christopher Parker Jr. Kansas City, 29-VIII-1920 - N.Y, 12-III-1955]. A Nova York [1961] acompanya Dinah Washington [cantant, Ruth Lee Jones. Tuscaloosa/Alab, 29-VIII-1924 - Detroit/Mich, 14-XII-1963] i toca [1962] amb l'orquestra de 'Rahsaan' Roland Kirk [sax/flta i d'altres, Ronald Theodore Kirk 'Rahsaan'. Columbus/Ohio, 7-VIII-1936 - Bloomington/Ind, 5-XII-1977]. Toca i enregistra amb Eric Dolphy [sax/flta/clnet, Eric Allan Dolphy. Los Angeles/Cal, 20-VI-1928 - Berlin Oest/RFA, 29-VI-1964], Joe Henderson [sax/comp, Joseph Henderson. Lima/Ohio, 24-IV-1937 - San Francisco/Cal, 30-V-2001], Woody Shaw [tpta/comp, Woody Herman Shaw, Jr. Laurinburg/Car. N, 24-XII-1944 - N.Y, 10-V-1989], Tony Williams [bat/comp, Tillmon Anthony Williams. Chicago/Illin, 12-XII-1945 - San Francisco/Cal, 23-II-1997], Elvin Jones [bat, Elvin Ray Jones. Pontiac/Mich, 9-IX-1927 - Englewood/N. Jersey, 18-V-2004], John Gilmore [sax. Summit/Missou, 28-IX-1931 - Filadèlfia/Penn, 23-VIII-1995] i Freddie Hubbard [tpta, Frederick Dewayne Hubbard. Indianapolis/Indi, 7-IV-1938 - Sherman Oaks/Cal, 29-XII-2008]. Als 70' es dedica a la docència però no deixa de tocar. Als 90' forma un sextet amb Marty Ehrlich [sax, Martin Lewis Ehrlich. St. Paul/Minn, 31-V-1955], 'Greg' Tardy [sax, Gregory Tardy. N. Orleans/Louis, 3-II-1966], Ron Horton [tpta. Bethesda/Mary, ? 1960], Scott Colley [cb, Scott Stephen Colley. Los Angeles/Cal, 24-XI-1963] i 'Billy' Drummond [bat, Willis Robert Drummond, Jr. Newport/Virg, 19-VI-1959]. El seu enregistrament *Dusk* [1999] fou guardonat com a 'millor disc' [2001]. De la seua discografia cal fer esment de: *Conflict* [1963, amb Jimmy Woods/sax] *Judgment!* [1964]; *Smoke Stack* [1966]; *Dance with Death* [1968, reedit, 1980]; *Passing Ships* [1969]; *Lift Every Voice* [1969]; *Divine Revelation* [1975]; *From California with Love* [1979]; *Verona Rag* [1986]; *Eternal Spirit* [1989]; *Earth Prayer* [1992, amb Russel Baha]; *Summit Conference* [1994, amb Reggie Workman/cb]; *Dusk* [1999] i *The Day the World Stood Still* [2003].

185 Lee Konitz: [Chicago, 13 d'octubre de 1927]. Saxofonista i compositor. Als 11 anys comença a tocar el clarinete i el saxofon tenor. Influències de les grans bandes que hi escoltava per la ràdio, com ara la de Benny Goodman [clnet/dtor]. Konitz ha influït en Paul Desmond [sax, Paul Emil Breitenfeld. San Francisco/Cal, 25-IX-1924 - N.Y, 30-V-1977] i 'Art' Pepper [sax, Arthur Edward Pepper, Jr. Gardena/Cal, 1-IX-1925 - Los Angeles/Cal, 15-VI-1982]. Comença a tocar amb Teddy Powell [guit/dtor, Teodoro Paoella. Oakland/Cal, 1-III-1905 - N.Y, 17-XI-1993] tot substituïnt Charlie Ventura [sax, Charles Venturo. Philadelphia/Penn, 2-XII-1916 - PleasantvilleN. Jers, 17-I-1992]. Coneix [1946] Lennie Tristano [pno/comp/arranj, Leonard Joseph Tristano. Chicago, 19-III-1919 - N.Y, 18-XI-1978] i toquen a duo en bars menuts. Toca [1947] amb Claude Thornhill [pno/comp], Gil Evans [arranj] i Gerry Mulligan [sax]. Col·labora amb la banda de Miles Davis [1948] i amb ells enregistra el disc *Birth of the Cool* [1957]. Com a líder grava *Subconscious-Lee* [1949]. Als 50', toca amb Stan Kenton [pno/dtor/arranj, Stanley Newcomb Kenton. Wichita/Kans, 19-II-1912 - Hollywood/Cal, 25-VIII-1979]. Enregistra Motion [1961] amb Elvin Jones [bat] i Sonny Dallas [cb, Francis Dominic Joseph Dallas. Rankin/Penn, 27-X-1931 - Long Island/N.Y, 22-VII-2007]. Grava [1967] *The Lee Konitz Duets* amb Marshall Brown [tbó, Marshall Richard Brown. Framingham/Massa, 21-XII-1920 - N.Y, 13-XII-1983]; Ray Nance [tpta/ví, Willis Raymond Nance. Chicago/Illin, 10-XII-1913 - N.Y, 29-I-1976] i Jim Hall [guit]. Konitz ha gravat i tocat amb Dave Brubeck [pno], Ornette Coleman [sax], Charles Mingus [cb], Gerry Mulligan [sax], Elvin Jones [bat], Brad Mehldau [pno] i Charlie Haden [cb, Charles Edward Haden. Shenandoah/Iowa, 6-VIII-1937 - Los Angeles, 11-VII-2014] i d'altres. Toca [1012] amb Bill Frisell [guit], Gary Peacock [cb, Burley/Idaho, 12-V-1935] i Joey Baron [bat, Richmond/Virg, 26-VI-1955]. De la seua discografia cal assenyalar: *Lee Konitz* [1949]; *Konitz Meets Mulligan* [1953, amb Gerry Mulligan/sax]; *Lee Konitz/Warne Marsh* [1954, amb Warne Marsh/sax]; *The Real Lee Konitz* [1957]; *Live at the Half Note* [1959]; *Trio and Quartet* [1965]; *Modern Jazz Compositions from Haiti* [1966]; *Impressive Rome* [1968]; *Spirits* [1971]; *Lone-Lee* [1974]; *Lee Konitz: The Lee Konitz Quintet* [1977]; *Yes, Yes Nonet* [1979]; *Lee Konitz/Gil Evans: Heroes* [1980, amb Gil Evans/arranj]; *Lee Konitz Quartet: Ideal Scene* [1986]; *Lee Konitz/The Space Jazz Trio: Blew* [1988]; Lee Konitz/Frank Wunsch/pno Quartet: *S'Nice* [1990]; *Lee Konitz/The Jazzpar All Star Nonet: Leewise* [1992]; *Lee Konitz Trio: Alone Together* [1996]; *Dearly Beloved* [1997]; *Lee Konitz Trio: Some New Stuff* [2001]; *Lee Konitz/Stephano Bollani: Suite for Paolo* [2003, amb Stephano Bollani/pno/comp]; *Lee Konitz-Ohad Talmor String Project: Inventions* [2006, amb Ohad Talmor/sax/flta] i *Lee Konitz/Brian Dickenson: The Glen Gould Session* [2007, amb Brian Dickenson/pno].

186 George Cables: [Brooklyn/Nova York, 14 de novembre de 1944]. Pianista i compositor. Estudis a la High School of Performing Arts i al 'Mannes College'. Forma un grup [1965] amb Steve Grossman [sax, N.Y, 18-I-1951] i Billy Cobham [bat, William C. Cobham. Panamá/PAN, 16-V-1944]. Col·labora amb Art Blakey [bat], Bobby Hutcherson [vibràfon, Los Angeles, 27-I-1941 - Montara/Calif, 15-VIII-2016] i Max Roach [bat]. Toca i grava

[1969] amb Sonny Rollins [sax] i [1970-1971] Joe Henderson [sax]. S'afegeix a la banda de Freddie Hubbard [tpta, Frederick Dewayne Hubbard. Indianapolis/Indi, 7-IV-1938 - Sherman Oaks/Cal, 29-XII-2008] amb qui romandrà cinc anys. Toca també amb Dexter Gordon [sax], Art Pepper [sax, fins 1982] i Tony Williams [bat]. Als 80' treballa al projecte 'Bebop & Beyond' que, entre altres, enregistraren discs homenatge a Dizzy Gillespie i Thelonious Monk. Al seu disc *Cables' Vision* [1979] col·labora amb Freddie Hubbard [tpta]; 'Ernie' Watts [sax, Ernest James Watts. Norfolk/Virg, 23-X-1945]; Bobby Hutcherson [vibr. Los Angeles/Cal, 27-I-1941 - 15-VIII-2016]; Tony Dumas [cb. Los Angeles/Cal, 1-X-1955] i Peter Erskine [bat. Somers Point/N. Jers, 5-VI-1954]. De la seua discografia cal fer esment del disc *Skylark* [1995] amb Jay Anderson [cb. Ontario/Cal, 24-X-1955] i 'Tootie' Heath [bat, Albert Heath. Philadelphia/Penn, 31-V-1935] i del disc *Alone Together* [2000] amb Philippe Soirat [bat. Menton/FRA, 1961] i Carlos Barretto [cb, Carlos António Barreto de Andrade Amaro. Estoril/POR 18-VII-1957]. De la seua discografia també cal assenyalar: *Why Not* [1975, amb Tony Dumas/cb i Carl Burnett/bat]; *Circle* [1979, amb Joe Farrell/guit, Ernie Watts/sax, Rufus Reid/cb i Eddie Gladden/bat]; *Some Of My Favorite Things* [1980, amb Tony Dumas/cb i Billy Higgins/bat]; *Sleeping Bee* [1983, amb David Williams/cb i Carl Burnett/bat]; *The Big Jazz Trio* [1984, amb Stanley Clarke/baix i Peter Erskine/bat]; *Phantom of the City* [1985]; *Whisper Not* [1987, amb Tony Dumas/cb i Peter Erskine/bat]; *Mean You* [1993, amb Jay Anderson/cb]; *Dark Side, Light Side* [1996, amb Jay Anderson/cb i Billy Hart/bat]; *One for My Baby* [2001, amb Jay Anderson/cb i Yoron Israel/bat]; *You Dont Know Me* [2010]; *My Muse* [2012, amb Essiet Essiet/cb i Victor Lewis/bat]; *Icons & Influences* [2014] i *In Good Company* [2015].

187 Melba Liston: Nascuda sota el nom de Melba Doretta Liston [Kansas City/Missouri, 13 de gener de 1926 -Inglewood/Califòrnia, 23 d'abril de 1999]. Trombonista. Comença a tocar el trombó als set anys. A Los Angeles, fou companya de classe de Dexter Gordon [sax] i amiga d'Eric Dolphy [sax]. Estudia amb Alma Hightower [cantant/prof, Alma Julia Hightower. Baton Rouge/Louis, 27-XI-1888 - Los Angeles/Cal, 1-VIII-1970]. Toca a la banda de Gerald Wilson [tpta/dtor, Gerald Stanley Wilson. Shelby/Misis, 4-IX-1918 - Los Angeles/Cal, 8-IX-2014]. Grava [1947] amb Dexter Gordon [sax] i toca a la banda de Dizzy Gillespie [tpta] al costat de John Coltrane [sax], Paul Gonsalves [sax. Boston/Mass, 12-IX-1920 - Londres/UK, 15-V-1974] i John Lewis [pno]. Toca [1948-1949] amb Count Basie [pno/dtor] i acompanya Billie Holiday [cantant]. Grava amb els 'Jazz Messengers' d'Art Blakey [1957] i fa una gira per Europa amb Billy Eckstine [cantant] i la 'Quincy Jones Orchestra'. Als 60' toca amb Randy Weston [pno], Milt Jackson [vib], Clark Terry [tpta] i Johnny Griffin [sax] i grava amb Ray Charles [cantant/pno]. Marxa a Jamaica [1973] on roman sis anys a la 'Jamaica School of Music'. Liston pateix una paràlització del costat esquerre [1985] però continua tocant amb Randy Weston [pno, Randolph Edward Weston. Brooklyn/N.Y, 6-IV-1926]. De la seua discografia cal assenyalar: *Art Blakey Big Band* [1957, amb Art Blakey/bat]; *Out There with Betty Carter* [1958, amb Betty Carter/cantant]; *Little Niles* [1958, amb Randy Weston/pno]; *The Birth of a Band!* [1959, amb Quincy Jones/tpta]; *I Dig Dancers* [1960, amb Quincy Jones/tpta]; *White Gardenia* [1961, amb Johnny Griffin/sax]; *For Someone I Love* [1963, amb Milt Jackson/vib]; *Hold On, I'm Coming* [1965, amb Art Blakey/bat]; *And Then Again* [1965, amb Elvin Jones/bat]; *Hoochie Coochie Man* [1966, amb Jimmy Smith/orgue]; *Hoochie Coochie Man* [1966, amb Jimmy Smith/orgue]; *Listen Here* [1968, amb Freddy McCoy/vib]; *I'm Not Blind, I Just Can't See* [1972, amb Calvin Scott/sax] i *Tanjah* [1973, amb Randy Weston/pno].

188 Joe Henderson: [Lima/Ohio, 24 d'abril de 1937 - San Francisco/Califòrnia, 30 de juny de 2001]. Saxofonista i compositor. Estudia al 'Kentucky State College' i la 'Wayne State University'. Coneix i és influït per 'Yusef' Lateef [sax/flta/oboè, William Emanuel Huddleston. Chattanooga/Tenn, 9-X-1920 - Shutesbury/Mass, 23-XII-2013]. Toca amb Sonny Stitt [sax/comp, Edward Boatner, Jr. Boston/Mass, 2-II-1924 - Washington, 22-VII-1982], Donald Byrd [tpta/comp, Donaldson Toussaint L'Ouverture Byrd II. Detroit/Mich, 9-XII-1932 - 4-II-2013] i 'Pepper' Adams [sax, Park Adams III. Highland Park/Mich, 8-X-1930 - N.Y, 10-X-1986]. Fa una gira [1962] amb el 'Rolling Along Show' on, fins i tot, tocava de tant en tant el contrabaix. Dirigeix un quintet amb Kenny Dorham [tpta, McKinley Howard Kenny Dorham. Texas, 30-VIII-1924 - N.Y, 5-XII-1972]. Toca amb Horace Silver [1964-1965], Freddie Hubbard [tpta] i Herbie Hancock [pno]. Al llarg de quatre mesos [1972] toca amb la banda de jazz rock 'Blood, Sweat & Tears' tot substituint Fred Lipsius [sax/pno/arranj, N.Y, 19-XI-1943]. Dirigeix els seus grups amb l'ajut de Ron McClure [cb, New Haven/Conn, 22-XI-1941]. Als 80' ensenya a San José/Califòrnia i Europa. Estigué també influït per la 'Bossa Nova'. Toca [1987] amb 'Charlie' Haden [cb, Charles Edward Haden. Shenandoah/Iowa, 6-VIII-1937 - Los Angeles/Cal, 11-VII-2014] i Al Foster [bat, Richmond/Virg, 18-I-1943]. Als 90' dirigeix els seus propis grups. A destacar de la seua ampla discografia [vora 100 discs]: *Our Thing* [1963]; *In 'n Out* [1964]; *Inner Urge* [1964]; *The Cape Verdean Blues* [1965, amb Horace Silver/pno]; *Mode for Joe* [1966]; *The Kicker* [1967]; *The Scavenger* [1968, amb Nat Adderley/tpta]; *Power to the People* [1969]; *Joe Henderson Quintet at the Lighthouse* [1970]; *Joe Henderson in Japan* [1971]; *Black Is the Color* [1972]; *Multiple* [1973]; *The Elements* [1974]; *Canyon Lady* [1975]; *Black Narcissus* [1976]; *Barcelona* [1977, amb Wayne Darling/cb i Ed Soph/bat]; *Relaxin' at Camarillo* [1979]; *A Little Night Music* [1981, amb Freddie Hubbard/tpta]; *Amber Skies* [1983, amb Dave Friesen/cb]; *The Paris Reunion Band* [1986]; *Evening with Joe Henderson* [1987, amb Charlie Haden/cb i Al Foster/bat]; *Sky Dance* [1988, amb Jon Ballantyne/pno]; *New York Reunion* [1991, amb McCoy Tyner/pno]; *James Williams Meets the Saxophone Masters* [1991, amb James Williams/pno]; *Lush Life: The Music of Billy Strayhorn* [1992]; *With the Tenors of Our Time* [1994, amb Roy Hargrove/tpta]; *Jazz in Film* [1998, amb Terence Blanchard/tpta] i *Warm Valley* [1999, amb Tony Martucci/bat, Tommy Cecil/cb i Louis Scherr/pno].

Zawinul [pno] i, sobretot, Wynton Marsalis [tpta]. Així, doncs, seria a la fi dels anys 70' quan el Hard Bop [tot afegint les experiències de cada músic en altres estils] experimentarà un fort renaixement.

- **Jazz Modal**

El *Jazz modal* és una manera de tocar jazz que no està lligada a la tonalitat de les notes: és a dir, a la correspondència entre acord i escala major, menor o semidisminuïda, sinó que utilitza les escales modals. De fet, la sonoritat canvia a partir de notes diferents d'una mateixa escala.

Es va desenvolupar a partir de mitjan els 60' amb l'intent d'aportar innovacions al llenguatge jazzístic i, sobretot, per allunyar-se de l'agressivitat del *Hard Bop*.

Aquest nou estil, a més, utilitzava escales substitutives, harmonies per quartes i una més gran llibertat en el fraseig.

El primer disc d'aquest nou corrent va ser *Kind of Blue* de Miles Davis¹⁹⁰ [1959]. Després va venir el disc *Maiden Voyage* de Herbie Hancock¹⁹¹ [1965].

189 Randy Weston: Nascut Randolph Edward Weston [Brooklyn/Nova York, 6 d'abril de 1926]. Pianista. Creix sota un ambient musical. Coneix Max Roach [bat, Maxwell Lemuel Roach. New Land/Car. N, 10-I-1924 - N.Y, 16-VIII-2007], Cecil Payne [sax baríton. Brooklyn/N.Y, 14-XII-1922 - 27-XI-2007], Duke Jordan [pno, Irving Sidney Jordan. Brooklyn/N.Y, 1-IV-1922 - Copenhagen, 8-VIII-2006] i Eddie Heywood [pno, Edward 'Eddie' Heywood. Atlanta/Georg, 4-XII-1915 - Miami Beach, 3-I-1989]. Estudia amb el seu cosí Wynton Kelly [pno, Wynton Charles Kelly. JAM, 2-XII-1931 - Toronto/CAN, 12-IV-1971] i amb Thelonious Monk [pno/comp, Thelonious Sphere Monk. Rocky Mount/Car. N, 10-X-1917 - Englewood/N. Jers, 17-II-1982], qui el va influenciar molt. Comença a tocar en grups de Rhythm&Blues [1940]. Enregistra com a líder el disc *Randy Weston plays Cole Porter - Cole Porter in a Modern Mood* [1954]. Als anys 50' toca a Nova York amb Cecil Payne [sax/flta, Cecil McKenzie Payne. Brooklyn, N.Y, 14-XII-1922 - Stratford/N. Jers, 27-XI-2007], Kenny Dorham [tpta, McKinley Howard Dorham. Fairfield/Tex, 30-VIII-1924 - N.Y, 5-XII-1972] i Melba Liston [tbó/comp, Melba Doretta Liston. Kansas/Miss, 13-I-1926 - Inglewood/Cal, 23-IV-1999], a més d'assolir una bona reputació com a compositor amb temes com ara: *Hi-Fly* i *Little Niles*. Visita Nigèria [1961-1963] i roman al Marroc [1968-1973] on estudia i aprèn la seua música. Fa gires arreu del món i als anys 80' torna al Marroc i enregistra discs dedicats a Ellington i Monk, a més de gravar l'ambició *The Spirits of Our Ancestors*, disc de blues que pretén trobar els orígens de la música africana. El seu estil pianístic abasta des del 'boogie-woogie' i el 'Be bop' fins el 'Free jazz' tenint com a referents Thelonious Monk [pno] i Abdullah Ibrahim [pno, Adolph Johannes Brand. Cape Town/Sud, 9-X-1934]. De la seua discografia cal assenyalar: *Cole Porter in a Modern Mood* [1954]; *Randy Weston Solo, Duo, Trio with Art Blakey* [1955, amb Art Blakey/bat]; *With These Hands* [1956]; *Piano à la Mode* [1957]; *Little Niles* [1959]; *Live at the Five Spot* [1959]; *Highlife* [1963, amb Melba Liston/tbó]; *African Cookbook* [1964]; *Monterey, '66* [1966]; *Blue Moses* [1972]; *Blues To Africa* [1974]; *African Rhythms* [1975]; *Randy Weston* [1976]; *Rhythms-Sounds Piano* [1978]; *The Healers* [1980]; *Blue* [1984]; *Self Portraits* [1989]; *Marrakech in the Cool of the Evening* [1994]; *Earth Birth* [1997, amb la Montreal String Orchestra]; *Spirit! The Power of Music* [1999]; *Nuit Africa* [2004]; *Zep Tepi* [2006] i *The Storyteller* [2009].

190 Miles Davis: Nascut sota el nom de Miles Dewey Davis III [Alton/Illinois el 26 de maig de 1926 - Santa Mònica/Califòrnia, 28 de setembre de 1991]. Trompetista i compositor. Ha estat un dels músics més influents dintre de l'evolució del jazz des de la fi de la II Guerra Mundial. Va tocar en algunes de les formacions més importants de l'estil 'Be Bop' [1944-1950] i en va formar les primeres de l'estil 'Cool'. Part fonamental en l'evolució del 'Jazz Modal' i el 'Jazz Fusió' a començament dels 70' tot i que no arribà a influir de manera significativa en l'anomenat 'Free Jazz'. Posseïdor d'una personalitat conflictiva, deixa

una seqüència estilística ben enllestida davant modes i influències d'allò més curtes. Davis és continuador d'una nissaga de trompetistes que marcaren el llenguatge jazzístic: Buddy Bolden [corneta, Charles 'Buddy' Bolden. Nova Orleans, 6-IX-1877 - Jackson/Louis, 4-XI-1931], Joe 'King' Oliver [corneta/dtor, Joseph Joe Oliver. Aben/Louis, 11-V-1885 - Savannah/Georg, 10-IV-1938], Joe Eldridge [sax, Joseph Eldridge. Pittsburgh/Penn, 5-III-1952], Roy Eldridge, Clark Terry i 'Dizzy'Gillespie i Louis Armstrong [tpta/cantant/dtor, Louis Daniel Armstrong. Nova Orleans/Louis, 4-VIII-1901 - Corona-Queens/N.Y, 6-VII-1971]. Primers contactes [1944] amb 'Dizzy'Gillespie i Charlie Parker, ambdós músics a la 'Billy Eckstine Band' i cabdals pel que fa naixement i desenvolupament del 'Be Bop'. Aprofita una beca i estudia uns mesos a la prestigiosa 'Julliard School of Music' [1944] però aviat ho deixa i marxa al costat de 'Charlie' Parker enregistrant amb el saxofonista temes que marcarien l'evolució del Jazz al llarg del segle XX. Treballa [1948] amb els saxofonistes Gerry Mulligan [sax/pno/arranj/dtor, Joseph Gerald Mulligan. N.Y, 6-IV-1927 - Darien/Conn, 21-I-1996] i Lee Konitz [sax/comp. Chicago/Illin, 13-X-1927] i enceta la col·laboració amb els arranjadors Gil Evans [Arranj/comp/dtor, Ian Ernest Gilmore Green. Toronto/CAN, 13-V-1912 - Cuernavaca/MÈX, 20-III-1988] i John Lewis [pno/comp/dtor, John Aaron Lewis. La Grange/Illin, 3-V-1920 - N.Y, 29-III-2001]. Enregistra el seu primer disc com a líder [1950]: *Birth of the cool*. Davis grava [1950-1955] *Dig* [1951] obra que cal considerar com a precursora de l'estil 'Hard Bob' i que comptà amb la col·laboració de Sonny Rollins [sax], John Lewis [pno], Kenny Clarke [bat], Jackie McLean [sax], Art Blakey [bat], Horace Silver [pno], Thelonious Monk [pno], J. J. Johnson [tbó], Percy Heath [cb], Milt Jackson [vib] i Charles Mingus [cb]. Davis congrega músics [1955] de l'alçària de John Coltrane, Red Garland, Paul Chambers i Philly Joe Jones a la seua formació ['Miles Davis Quintet']. Amb aquesta formació enregistrà els discs *Relaxin*; *Steamin*; *Workin* i *Cookin*. Grava el disc *Milestones* en formació de sextet [1958]. Sota els arranjaments de Gil Evans, enregistra *Miles Ahead* i *Porgy and Bess* [adaptació de l'opera de George Gershwin]; *Sketches of Spain* [1959] basat en melodies de compositors espanyols contemporanis [Manuel de Falla i Joaquin Rodrigo]. Les formacions següents inclouen els pianistes 'Bill' Evans [pno/comp, Williams John Evans. Plainfield/N. Jersey, 16-VIII-1929 - N.Y, 15-IX-1980] i Winton Kelly [pno, Wynton Charles Kelly. JAM, 2-XII-1931 - Toronto/CAN, 12-IV-1971]. Enregistra [1959] el que tothom considera el seu millor treball: *Kind of Blue*, tal vegada el disc de Jazz més venut fins hores d'ara. El treball tractava d'aconseguir enfocaments a l'hora d'improvisar d'allò més espontanis. Grava *Seven Steps to Heaven* [1963, amb George Coleman/sax, Ron Carter/cb, Tony Williams/bat i Herbie Hancock/pno] disc que marcaria el nou estil de Davis cap al 'Jazz Fusió' i sempre amb formacions canviants. Miles Davis anà una mica més enllà amb el instrument [sense fer esment d'un gran virtuosisme tècnic] així com també a la seua faceta de compositor a més d'envoltar-se de grans músics del gènere en les diverses formacions que formà al llarg de la seua trajectòria artística. De la resta de discografia cal esmentar: *Birth of the Cool* [1949-1950]; *The New Sounds* [1951]; *Young Man With A Horn* [1952]; *The Compositions Of Al Cohn* [1953]; *Miles Davis Quartet* [1953-1954]; *Miles Davis All-Star Sextet* [1954]; *Miles & Coltrane* [1955-1958]; *Miles: The New Miles Davis Quintet* [1955]; *Steamin'* [1956]; *Miles Ahead* [1957]; *Amsterdam Concert* [1957]; *Porgy and Bess* [1958]; *Kind of Blue* [1959]; *Sketches of Spain* [1960]; *Live in Stockholm* [1960, amb John Coltrane/sax]; *In Person Friday and Saturday Nights at the Blackhawk Vol 2* [1961]; *Live at the 1963 Monterey Jazz Festival* [1963]; *Miles in Tokyo* [1964]; *E.S.P.* [1965]; *Miles Smiles* [1966]; *Nefertiti* [1967]; *In a Silent way* [1969]; *Bitches Brew* [1969]; *Black beauty: Miles Davis at Filmore West* [1970]; *Jack Johnson* [1970]; *Get Up With It* [1974]; *The Man with the Horn* [1981]; *Decoy* [1983]; *Aura* [1985]; *Tutu* [1986]; *Amandla* [1988] i *Doo-Bop* [reedit, 1991].

191 Herbie Hancock: Nascut Herbert Jeffrey Hancock [Chicago, 12 d'abril de 1940]. Hi és considerat com un dels pianistes i compositors de jazz més importants i influents. Ha aportat al jazz elements de soul, rock, funk, disco i, fins i tot, de Hip Hop. Ha format part del 'Miles Davis Quintet', on va redefi el rol de la secció rítmica. Ha estat un dels primers a utilitzar el llenguatge dels sintetitzadors. Ha escrit èxits comercials importants com ara *Cantaloupe Island*, *Watermelon Man*, *Chameleon* i *Rock it*. Descobreix el jazz escoltant Oscar Peterson, George Shearing, McCoy Tyner, Wynton Kelly i Bill Evans i estudia els temes de Miles Davis, John Coltrane i Lee Morgan. Estudia també enginyeria elèctrica. Toca amb Oliver Nelson [sax/comp. San Luis/Miss, 4-VI-1932 - Los Angeles/Cal, 28-X-1975] i Phil Woods [sax/dtor, Philip Wells Woods. Springfield/Mass, 2-XI-1931 - Stroudsborg/Penn, 29-IX-2015] i grava el seu primer àlbum: *Takin' Off* [1962] amb Dexter Gordon [sax] i Freddie Hubbard [tpa]. Entra al segon gran quintet de Miles Davis [1963] amb Ron Carter [cb] i Tony Williams [bat]. El quintet és considerat com un dels grups de jazz més grans, del qual la secció rítmica ha estat notablement apreciada i reconeguda al llarg dels anys. En la segona meitat dels 60', el seu enfocament es torna tan sofisticat que resulta difícil localitzar els canvis d'acord. El seu concepte d'improvisació serà conegut com a 'Time, No Changes'. Acompanya altres músics, com ara: Wayne Shorter, Tony Williams, Grant Green, Bobby Hutcherson, Sam Rivers, Donald Byrd, Kenny Dorham, Hank Mobley, Lee Morgan i Freddie Hubbard. Els seus àlbums *Empyreans Isles* [1964] i *Maiden voyage* [1965] formen part dels LP's de jazz més influents dels anys 60'. Compon la banda sonora del film *Blow-Up* [Michelangelo Antonioni, 1966]. Dintre del 'carés electrònic' forma un sextet i enregistra *Mwandishi* [1971]; *Crossings* [1972]; *Sextant* [1973]; *Dedication* [1974], *VSOP: Tempest at the Colosseum* [1977] i *Direct Step* [1978]. Enregistra *Herbie Hancock Trio* [1981] amb Tony Williams [bat/comp, Tillmon Anthony Williams.

Estructura:

El jazz modal gira al voltant d'un sols acord, un pedal de baix i una melodia. La improvisació es molt difícil de realitzar degut a l'acord estàtic de fons, i es realment a on el músic que improvisa el ha de fer valer els seus recursos.

Al *jazz modal* hom sol tocar a sobre un acord tot emprant notes alternatives [melòdica, harmònica i la de semitò-tó, així com estructures harmòniques que concorden amb l'acord base.

Al *Bebop*, encara ortodox amb el cicle d'acords, qualsevol solista havia de mantenir-se en contacte amb bases molt concretes [marcades per la secció rítmica: piano; contrabaix i bateria]. Però a començament dels anys 50' nombrosos músics de jazz cercaren altres bases per a la improvisació.

George Russell [compositor i bateria] escriví el seu *Concepte cromàtic ludi* de la organització tonal, sentant les bases de com elaborar els 'solos' no ja basant-se en les notes dels acords corresponents de qualsevol tema, sinó en escales formades per diversos intervals [modes] a més de canviar el puns d'eixida.

Si els 'solos' del *Bebop* es miraven a cada nou acord, els 'solos' modals seguien corbes més suaus i l'estructura del discurs canviava. El resultat fou el sorgiment d'una música 'més contemplativa'.

El *modalisme* relaxava l'estructura formal, tal vegada per aquest motiu van ser nombrosos els intèrprets que combinaren *Jazz Modal* amb estructures antigues a l'hora d'improvisar.

Kind of Blue tingué una 'influència decisiva' al món del jazz en particular i de la música en general tot ancapçalant el nou estil: *Jazz modal*.

El pianista de John Coltrane [McCoy Tyner¹⁹²] esmentà al voltant del canvi formal: '... *Tothom volia tocar eixos temes. Però quan els toques no substraus massa coses sinó que*

Chicago/Illin, 12-XII-1945 - San Francisco/Cal, 23-II-1997] i Ron Carter [cb/comp, Ronald Levin Carter. Ferndale/Mich, 4-V-1937]. Tot seguit grava *Herbie Hancock Quartet* amb Wynton Marsalis [tpta/comp/dtor/arranj, Wynton Marsalis. N. Orleans, 18-X-1961]. Hancock compon de nou per al cinema fent una part de la banda sonora de *Round Midnight* [Bertrand Tavernier, 1986] pel·lícula dedicada al pianista Bud Powell [pno, Earl Rudolph Powell. N.Y., 27-IX-1924 - N.Y., 9-VIII-1966] i interpretada pel saxofonista Dexter Gordon [sax/comp/actor. Los Angeles/Cal, 27-II-1923 - Filadèlfia/Penn, 25-IV-1990]. Grava els darrers discs fins hores d'ara: *A Tribute To Miles* [1994, amb aRon Carter/cb, Tony Williams/bat, Wayne Shorter/sax i Wallace Roney/tpta]; *Possibilities* [2005] i *The Imagine Project* [2010].

¹⁹² **McCoy Tyner**: Nascut Alfred McCoy Tyner [Filadèlfia, 11 de desembre de 1938]. El seu nom musulmà era Sulaimon Saud. Pianista. Conegut per les seues col·laboracions al 'John Coltrane Quartet'. Sempre ha estat a l'avanguardia jazzística: jazz progressiu, jazz modal, hard bop, etc. Influències primerenques de Bud Powell [pno, Earl Rudolph Powell. N.Y., 27-IX-1924 - N.Y., 9-VIII-1966]. Toca al 'Golson's Jazztet' amb 'Benny' Golson [sax/comp. Philadelphia/Penn, 25-I-1929] i 'Art' Farmer [cb, Addison Gerald Farmer. Council Bluffs/Iowa, 21-VIII-1928 - N.Y., 20-II-1963]. S'uneix al grup de John Coltrane [sax/comp, John William Coltrane. Hamlet/Carolina N, 23-IX-1926 -

afegeixes, toques els nombrosos canvis d'acords tot intentant unir els estils clàssics del jazz amb el que llavors hi era de moda ...'.

El punt de sortida que va suposar el *Kind of Blue* de Miles i la influència del compositor i arranjador Gil Evans¹⁹³ pel que feia a modernitat i avenços jazzístics fou determinant per a

Huntington Hospital/Long Island/N.Y., 17-VII-1967] i toca en el tema *My Favourite Things* al costat de 'Jimmy Garrison' [cb, James Emory Garrison. Americus/Geor., 3-III-1934 - N.Y., 7-IV-1976] i Elvin Jones [bat, Elvin Ray Jones. Pontiac/Mích., 9-IX-1927 - Englewood/N. Jersey, 18-V-2004]. També enregistra els àlbums clàssics del segell 'Impulse!': *Live at the Village Vanguard, Ballads, Live at Birdland, Crescent, A Love Supreme* i *The John Coltrane Quartet Plays*. Amb el seu grup enregistra *The Real McCoy* [1967]; *Tender Moments* [1967]; *Expansions* [1968]; *Extensions* [1970]; *Sahara* [1972]; *Enlighthenment* [1973] i *Fly With The Wind* [1976]. Des dels anys 80' i 90' toca amb un trio que incloïa Avery Sharpe [cb] i Aaron Scott [bat. Chicago/Illin., 19-VI-1956]. Grava *Revelations* [1988] i *Soliloquy* [1991]. La manera de tocar de McCoy Tyner es defineix per l'ús del baix a la mà esquerra i per un atac dur a més d'accentuar de manera exagerada produïnt una tímbrica pianística totalment reconeguda. Els seus 'solos' amb la mà dreta es reconeixen també pel seu 'staccato', pels 'arpegis descendents' i per la manera de disposar les notes dels acords: 'per quartes', la qual cosa fou cabdal al seu moment, efecte que ha tingut molta influència en pianistes posteriors. Altres enregistraments a destacar són: *Inception* [1962]; *Great Moments with Mccoy Tyner* [1962]; *Today and Tomorrow* [1963]; *Nights of Ballads and Blues* [1963]; *McCoy Tyner Plays Ellington* [1964]; *Tender Moments* [1967]; *Expansions* [1968]; *Cosmos* [1969]; *Extensions* [1970]; *Song for My Lady* [1972]; *Song of the New World* [1973]; *Enlighthenment* [1973]; *Sama Layuca* [1974]; *Trident* [1975]; *Fly with the Wind* [1976]; *Inner Voices* [1977]; *Passion Dance* [1978]; *Horizon* [1979]; *4 X 4* [1980]; *13th House* [1981]; *Looking Out* [1982]; *Dimensions* [1984]; *Double Trios* [1986]; *Tribute to John Coltrane* [1987]; *Uptown/Downtown* [1988]; *Live at Sweet Basil, Vol. 1* [1989]; *Things Ain't What They Used to Be* [1989]; *Remembering John* [1991]; *The Turning Point* [1991]; *Manhattan Moods* [1993]; *Solar: McCoy Tyner Trio Live at Sweet Basil* [1993]; *Prelude and Sonata* [1994]; *What the World Needs Now: The Music of Burt Bacharach* [1997]; *Live in Warsaw: Lady From Caracas* [2001]; *McCoy Tyner Plays John Coltrane: Live at the Village Vanguard* [2001]; *Land of Giants* [2003]; *McCoy Tyner Quartet* [2007] i *Solo, Live From San Francisco* [2009].

193 Gil Evans: Nascut sota el nom d'Ian Ernest Gilmore Green [Toronto/Canadà, 13 de maig del 1912 - Cuernavaca/Mèxic, 20 de març de 1988]. Arranjador, compositor i director d'orquestra. Conegué la música de Louis Armstrong, Jack Teagarden i Joe 'King' Oliver. Començà a transcriure peces [1927] de Don Redman [comp/arranj/dtor/cantant/clnet/sax, Donald Matthews Redman. Piedmont/Virg., 29-VII-1900 - N.Y., 30-XI-1964], Fletcher Henderson [pno/dtor/comp, Fletcher Hamilton Henderson, Jr. Cuthbert/Georgia, 18-XII-1897 - N.Y., 28-XII-1952], Red Nichols [tpta/dtor, Ernest Loring Nichols. Ogden/Utah, 8-V-1905 - Las Vegas/Nev., 28-VI-1965] i Duke Ellington [dtor/pno/comp/arranj, Edward Kennedy Ellington. Washington D.C., 29-IV-1899 - N.Y., 24-V-1974]. Forma la seua orquestra [1933] i fa arranjaments [1938] per a Skinnay Ennis [cantant, Robert Ennis. Salisbury/Car-Nord, 13-VIII-1909 - Beverly Hills/Cal, 3-VI-1963]. Forma part [fins 1948] de 'l'Orquestra de Claude Thornhill' [pno/dtor/arranj. Terre Haute/Ind, 10-VIII-1909 - N.Y., 1-VII-1965]. La sonoritat de l'orquestra la defineix el mateix Evans: "... *Trompetes i trombons toquen sense sordina per tal que no hi haguera 'vibrato' i l'amalgama de les trompes amb el metall i el vent de fusta produeix una gran diversitat de colors tonals ...*". A partir del seu èxit *Snowfall*, Evans assolí una sòlida fama pel que feia als arranjaments d'estàndards per a orquestres. Thornhill i Evans [1941] van decidir deixar el treball conjunt. A Augusta/Geòrgia, coneix Lester Young [sax/clnet, Lester Willis Young. Woodville/Miss., 27-VIII-1909 - N.Y., 15-III-1959] i descobreix el 'Be Bop'. S'instal·là a un pis del carrer 55 de Nova York [1946], indret que seria lloc de trobada de grans músics: Gerry Mulligan, Dave Lambert, John Carisi, Lee Konitz, George Russell [pno, George Allen Russell. Cincinnati/Ohio 23-VI-1923 - Boston/Mass, 27-VII-2009], Miles Davis i Charlie Parker, entre altres. Renova la seua col·laboració amb Thornhill i enregistren l'àlbum *Nonet Capitol* amb Gerry Mulligan [sax]; J J Johnson/Kai Winding [tbó]; Max Roach/Kenny Clarke [bat]; John Lewis/Al Haig [pno]; 'Joe' Shulman/Nelson Boyd/'Al' McKibbon [cb]; Bill Barber/Sandy Siegelstein [tuba]; Junior Collins/Gunther Schuller [trompes]. A l'hora d'arranjar, Evans sempre tenia present la personalitat dels solistes la qual cosa feu pensar que l'orquestra fou creada a la mesura de Miles Davis i de Lee Konitz. Enregistraren *Bird of the Cool* i de tant en tant Evans escrivia per a cantants, per a la ràdio i per a la televisió. Al camp del Jazz treballa [1950] per a Pearl Bailey, Billy Butterfield, Charlie Parker [1953] i Miles Davis amb qui enregistrà *Miles Ahead* [1957] a més d'altres col·laboracions: *Porgy and Bess* [1958]; *Sketches Of Spain* [1960] i *Quiet Nights* [1962]. Gil Evans treballà també per a cantants com Johnny Mathis i Tony Bennett [cantant, Anthony Dominick Benedetto. Queens/N.Y., 3-VIII-1926]. Un projecte amb Jimi Hendrix fou tallat de soca-rel per la mort prematura del guitarrista. *Gil Evans l'Orquestra* fou el disc dedicat a Hendrix però no veuria la llum fins anys després [1974]. Inicia una nova etapa de la seua carrera amb la seua pròpia Big band al 'Club Village Vanguard' de New York. Evans escriu música per a

un desenvolupament *a posteriori* ja ben entrats als anys 60', bressol de canvis capdals en tots els sentits.

Un estudi recent del professor Keith Waters¹⁹⁴ al voltant del segon quintet de Miles Davis [*The studio recordings of the Miles Davis Quintet, 1965-68*]¹⁹⁵ format pel mateix trompetista amb Wayne Shorter [sax]; Herbie Hancock [pno], 'Ron' Carter¹⁹⁶ [cb] i 'Tony' Williams¹⁹⁷ [bat] el cita com a referent contextual del *Jazz modal* [o Jazz Post-Bop].

diverses bandes sonores: *Absolute Beginners* [Julian Temple, 1985] i *The Color Of Money* [Martin Scorsese, 1986]. Enregistrà [1987] un àlbum a duo amb 'Steve' Lacy [sax, Steven Norman Lackritz. N.Y., 23-VII-1934 - Boston/Mass., 4-VI-2004]; *Paris Blues*. Gil Evans morí de pulmonia [20-III-1988] en Cuernavaca/Mèxic, on Charles Mingus [cb/comp/arran], Charles Mingus Jr. Nogales/Ariz., 22-IV-1922 - Cuernavaca/MÈX., 5-I-1979] [abans que ell ho fera] també havia anat anys a morir [1979].

¹⁹⁴ Waters, Keith John és professor associat de Teoria de la Música i Composició a The University of Colorado de Boulder, i autor especialitzat en temes jazzístics: *The First Hundred Years* [2001 i coautor amb Henry Martin - Schirmer]; *Essential Jazz: The First Hundred Years* [2005 i coautor amb Henry Martin - Schirmer]; *Rhythmic and Contrapuntal Structures in the Music of Arthur Honegger* [2002 - Ashgate].

¹⁹⁵ Waters, Keith John [2011]: *The studio recordings of the Miles Davis Quintet, 1965-68*. Oxford studies in recording Jazz. Oxford University Press.

¹⁹⁶ 'Ron' Carter: Nascut Ronald Levin 'Ron' Carter [Ferndale/Míchigan, 4 de maig de 1937]. Contrabaixista i compositor. Apareix a més de 2.200 enregistraments i hi és, al costat de Milt Hinton, Ray Brown i Leroy Vinnegar, el contrabaixista amb més gravacions de la història del jazz. Estudia violoncel. Comença tocant amb Jaki Byard [multi-instrum, John A. Byard. Worcester/Mass., 15-VI-1922 - N.Y., 11-II-1999] i Chico Hamilton [bat, Foreststorn Hamilton. Los Angeles/Cal., 21-IX-1921 - N.Y., 25-XI-2013]. Enregistra i treballa [1960] amb Eric Dolphy [sax], Charlie Persip [bat, Charles Lawrence Persip. Morristown/N.Jers., 26-VII-1929], Mal Waldron [pno], Roy Haynes [bat], Randy Weston [pno], Thelonious Monk [pno], Wes Montgomery [guit], Bobby Timmons [pno], Cannonball Adderley [sax] i Art Farmer [tpta]. Als 60', Carter forma part del 'segon gran quintet' de Miles Davis [tpta/comp, Miles Dewey Davis III. Alton/Illin., 26-V-1926 - Santa Mònica/Cal., 28-IX-1991] que incloua Herbie Hancock [pno], Wayne Shorter [sax] i Tony Williams [bat]. Als 70' toca i enregistra sovint amb músics com ara: Herbie Mann [flta], Red Garland [pno], Paul Desmond [sax/comp, Paul Emil Breitenfeld. San Francisco/Cal., 25-IX-1924 - N.Y., 30-V-1977], George Benson [guit], Jim Hall [guit], Nat Adderley [tpta], Antonio Carlos Jobim [comp], J. J. Johnson [tbó, James Louis Johnson. Indianàpolis/Ind., 22-I-1924 - Indianàpolis, 4-II-2001], Kai Winding [tbó, Kai Chresten Winding. Aarhus/DIN., 18-V-1922 - Yonkers/N.Y., 6-V-1983], Eumir Deodato [pno], Esther Phillips [cantant, Esther Mae Jones. Galveston/Tex., 23-XII-1935 - Carson/Cal., 7-VII-1984], Freddie Hubbard [tpta], Stanley Turrentine [sax], Kenny Burrell [guit], Chet Baker [tpta], Billy Cobham [bat, William C. Cobham. Panamá/PAN., 16-V-1944], Stan Getz [sax], Coleman Hawkins [sax], Joe Henderson [sax], Horace Silver [pno], Shirley Scott [orgue. Philadelphia/Penn., 14-III-1934 - Philadelphia, 10-III-2002], Helen Merrill [cantant, Jelena Ana Milčetić. N.Jersey, 21-VII-1930], Houston Person [sax. Florence/Car-Sud, 10-XI-1934] i Johnny Frigo [vlí, Johnny Virgil Frigo. Chicago/Illin., 27-XII-1916 - Chicago, 4-VII-2007], entre altres. De la seua extensa discografia cal assenyalar de manera molt reduïda: *So Much Guitar* [1961, amb Wes Montgomery/guit]; *Where?* [1961]; *Speak No Evil* [1964, amb Wayne Shorter/sax]; *Out Front* [1966]; *Uptown Conversation* [1969]; *Quincy Jones - Gula Matari* [1970, amb Quincy Jones/tpta]; *All Blues* [1973]; *Blues Farm* [1973]; *Spanish Blue* [1974]; *Anything Goes* [1975]; *Yellow & Green* [1976]; *Piccolo* [1977]; *Standard Bearers* [1978]; *Parade* [1979]; *New York Slick* [1980]; *Alone Together* [1986, amb Jim Hall/guit]; *Harry Connick, Jr.* [1987, amb Harry Connick/cantant]; *Carnaval* [1990]; *Meets Bach* [1991]; *Friends* [1992]; *Jazz, My Romance* [1994]; *Mr. Bow Tie* [1995]; *The Bass and I* [1997]; *So What* [1998]; *Orfeu* [1999]; *When Skies Are Grey* [2001]; *The Golden Striker* [2003]; *Ron Carter Plays Bach* [2003]; *Live at The Village Vanguard* [2006]; *Jazz and Bossa* [2008] i *Ron Carter's Great Big Band* [2011].

¹⁹⁷ 'Tony' Williams: Nascut Tillmon Anthony Williams [Chicago, Illinois, 12 de diciembre de 1945 - San Francisco, California, 23 de febrero de 1997], Bateria i compositor. Considerat un dels bateries més importants i influents dels anys 60'. Als dotze anys toca en una jam session amb Art Blakey [bat/dtor, Arthur Blakey -Abdullah Ibn Buhaina-. Pittsburgh/Cal., 11-X-1919 - N.Y., 16-X-1990], i [1958] amb 'Max' Roach [bat/comp, Maxwell Lemuel Roach. New Land/Car. N., 10-I-1924 - N.Y., 16-VIII-2007]. Actua amb Toshiko Akiyoshi [pno/comp, Akiyoshi Toshiko. Liaoyang/MAN., 12-XII-1929], 'Charlie' Mariano [sax, Carmine Ugo Mariano. Boston/Mass., 12-XI-1923 - Colònia/RFA., 16-VI-2009] i 'Sam' Rivers [sax/flta, Samuel Carthorne Rivers. El Reno/Okla., 25-IX-1923 - Orlando/Flor., 26-XII-2011]. Marxa a Nova York [1962] on coneix Jackie McLean [sax, John Lenwood McLean. N.Y., 17-V-1932 - Hartford/Conn., 31-III-2006], qui li introdueix als grups de Bobby Hutcherson [vib] i Grachan Moncur III [tbó]. Amb només 17 anys [1963],

Quan va apareixer el terme *Jazz modal* per a definir el nou estil, es centrà en l'estructura harmònica [acords] deixant de costat el marc rítmic [la 'secció rítmica que tant havia marcat la pauta dels solistes].

Waters pren nota i repassa les diferents interpretacions del terme per part dels músics, dels teòrics i dels historiadors musicals i assenyala una sinòpsi de 6 punts que cal considerar com a distintius del *Jazz modal*:

- Les escales modals per a improvisar com a font que enriqueix l'acompanyament.
- Rítmica lenta [acords senzills a sobre 4, 8, 16 o més compassos]
- Harmonies amb pedal o a sobre un padal bàsic.
- Absència o ús limitat de progressions harmòniques funcionals [com ara: V - I o IIIm-V-I] per a acompanyar.
- Ús d'harmonies elaborades [1959] a partir d'acords de quartes suspenses; acords amb *slash* [quan el baix de l'acord és una nota que no pertany a la seua estructura]; harmonies sota el nom dels modes: [dòric, frigí, lídi, mixolídi, etc.].
- Ús de les ascales melòdiques de quarta justa.

Aquestos trets ens suggereixen que el terme *Jazz modal* no té una definició exacta tot i que fa esment a una sèrie de trets que es solapen o que apareixen en combinacions diverses.

entra a formar part del quartet de Miles Davis [fins 1969], tot bastint una de les seccions rítmiques més importants de la història del jazz al costat de Herbie Hancock [pno/comp, Herbert Jeffrey Hancock. Chicago/Illin, 12-IV-1940] i Ron Carter [cb/comp, Ronald Levin Carter. Ferndale/Mich, 4-V-1937]. Amb Davis enregistra els discs *Seven Steps to Heaven* [1963]; *E.S.P.* [1965]; *Nefertiti* [1967] i *In a Silent Way* [1969]. Ja fora del grup, toca amb Kenny Dorham [tpta], Eric Dolphy [sax], Cecil Taylor [pno] i John Coltrane [sax], fins formar el seu propi grup: 'Lifetime' amb John McLaughlin [guit/comp. Doncaster/West Riding of Yorkshire/UK, 4-I-1942] i Jack Bruce [baix]. Toca [1972] amb Stan Getz [sax], Chick Corea [pno], Stanley Clarke [baix], Hubert Laws [flta] i George Russell [bat/pno], enregistrant el disc *Living Time*, on hi és tocant Bill Evans [pno/comp, Williams John Evans. Plainfield/N. Jersey, 16-VIII-1929 - N.Y, 15-IX-1980]. Reorganitza el grup 'Lifetime' [1975] amb Cecil Taylor [pno], George Benson [guit], Jan Hammer [pno] i Herbie Hancock [pno]. Graven *The Joy of Flying* [1979]. Col·labora amb Gil Evans [arranj], McCoy Tyner [pno], Sonny Rollins [sax] i el grup 'Weather Report', i és membre actiu del 'supergrup' 'V.S.O.P.', amb Wayne Shorter [sax] i Freddie Hubbard [tpta]. A començament dels 80', toca amb Jaco Pastorius [baix], Wynton Marsalis [tpta], Herbie Hancock [pno] i John McLaughlin [guit]. Morí [1997] d'un atac al cor. Williams es convertí en símbol de la bateria moderna, capaç de mantenir la polirritmia intermitent davant ritmes binaris i ternaris. De la seua discografia cal esmentar: *Seven Steps to Heaven* [1963, amb Miles Davis/tpta]; *My Point of View* [1963, amb Herbie Hancock/pno]; *Miles Davis in Europe* [1963, amb Miles Davis/tpta]; *Life Time* [1964]; *Out to Lunch* [1964, amb Eric Dolphy/sax]; *The Complete Live at the Plugged Nickel* [1965, amb Miles Davis/tpta]; *Emergency!* [1969]; *The Old Bum's Rush* [1972]; *Million Dollar Legs* [1976]; *V.S.O.P.: Tempest in the Colosseum* [1977, amb Herbie Hancock/pno]; *May Dance* [1977, amb Teramasa Hino/tpta]; *Relaxin' at Camarillo* [1979, amb Joe Henderson/sax]; *Play Or Die* [1980]; *Third Plane* [1982]; *Town Hall Concert* [1985, amb Herbie Hancock/pno]; *Atavachron* [1986, amb Allan Holdsworth/guit]; *Native Heart* [1989]; *The Word* [1991, amb Jonas Hellborg/baix and 'The Soldier String Quartet']; *Tokyo Live* [1992]; *Unmasked* [1993] i *Young at Heart* [1996].

L'ús de l'harmonia *no funcional* [o de funcionalitat dèbil] afegida a l'harmonia tradicional comporta un domini que no tots els músics de començament dels anys 60' tenien al seu abast.

- **Bill Evans**¹⁹⁸

198 Bill Evans: Nascut Williams John Evans [Plainfield-Nova Jersey, 16 d'agost de 1929 - Nova York, 15 de setembre de 1980]. Pianista i compositor. La seua obra abasta el 'Cool', el 'Post-Bop' i la 'Música Modal'. Està considerat com un dels més importants pianistes de jazz de la història. La seua influència es pot percebre en nombrosos pianistes contemporanis com ara 'Brad' Mehldau [pno, Bradford Alexander Mehldau. Jacksonville/Flor, 23-VIII-1970], 'Chick' Corea [pno/comp, Armando Anthony Corea. Chelsea/Mass, 12-VI- 1941], Keith Jarrett [pno/comp. Allentown/Penn, 8-V-1945] i Herbie Hancock [pno/comp, Herbert Jeffrey Hancock. Chicago/Illin, 12-IV-1940]. Evans és un pianista que part de l'impressionisme de Claude Debussy i Maurice Ravel i porta al jazz una influència de tall clàssic europea, plena de lirisme, relaxació i introversió. D'ell va dir Gen Less que era un 'poeta del piano'. Una part de les crítiques que se li han dirigit estan encaminades a recordar la seua dificultat per al *swing* i un apartament excessiu de les arrels africanes del jazz. D'altra banda, també se li ha retret un considerable efecte de monotonia en una audició global de la seua obra, a causa del seu apegament rigorós a un determinat estil. Guanya una beca a la 'Southeastern Louisiana University' per estudiar flauta però aviat es passa al piano. Graduat [1950], va ser cridat a files i acaba tocant la flauta de nou en la 'Fifth Army Band' a Chicago. Després de tres anys de servei militar, arriba a Nova York [1954] i toca en el quartet de 'Tony' Scott [c/lnet, Anthony Joseph Sciacca. Morristown/N. Jersey, 17-VI-1921 - Roma/ITÀ, 28-III-2007] i amb el guitarrista Mundell Lowe [guit, Mundell James Lowe. Laurel/Miss, 21-IV-1922]. Al 'Mannes College' troba el compositor George Russell [comp/bat/pno, George Allen Russell. Cincinnati/Ohio, 23-VI-1923 - Boston/Mass, 27-VII-2009] i les seues teories sobre 'Jazz Modal'. Grava el seu primer àlbum: *New Jazz Conceptions* [1956] encara dominat per l'estil 'Be Bop' del mestre de pianistes Bud Powell, però presentant ja la que seria la seua composició més coneguda, *Waltz for Debby*. El disc ix al mercat [gener de 1957] i a pesar de les bones crítiques només va vendre vuit-centes còpies durant el primer any. Toca amb Charles Mingus [cb], Art Farmer [tpta], Leo Konitz [sax] i Oliver Nelson [sax] i, rep [1958] el 'Premi al Pianista Revelació'. De totes les seues col·laboracions cal destacar les dutes a terme amb George Rusell [arranjador], Art Farmer [tpta] i 'Hal' McKusick [sax/c/lnet, Harold Wilfred McKusick. Medford/Mass, 1-VI-1924 - Sag Harbor/N.Y, 11- IV-2012]. Evans comença una col·laboració de vuit mesos amb el 'Miles Davis Sextet' [1958], exercint una poderosa influència sobre el trompetista a més d'involucrar-se en la planificació i execució del disc *Kind of blue* [1959], contribuint amb idees sobre estil, estructura i improvisació de tipus modal, i col·laborant en les composicions. Enregistra l'àlbum *Everybody Digs Bill Evans* [1958], que inclou el tema *Peace Piece*. La seua imatge de trio va quedar completament definida al costat de Paul Motian [bat/comp, Paul Stephen Motian. Providence, 25-III-1931 - N.Y, 22-XI-2011] i Scott La Faro [cb, Rocco Scott LaFaro. Newark/N. Jersey, 3-IV-1936 - Geneva/N.Y, 6-VII-1961]. Aquest trio reinventà el concepte d'interparells tot donant protagonisme al contrabaix com al piano, trencant els conceptes d'instrument solista i acompanyants i on el contrabaix perd quasi per complet les seues funcions metronòmiques. Malauradament, La Faro va morir prematurament amb només 25 anys. Evans torna a refer el trio amb Chuck Israels [cb/comp, Charles H. Israels. Nova York, 10-VIII-1936]. Toca en duo amb 'Jim' Hall [guit, James Stanley Hall. Buffalo/N.Y, 4-XII- 1930 - N.Y, 10-XII-2013] i Freddie Hubbard [tpta, Frederick Dewayne Hubbard. Indianapolis/Indi, 7-IV-1938 - Sherman Oaks/Cal, 29-XII-2008]. També enregistra amb la Big band de Gary McFarland [comp/arranj. Los Angeles/Cal, 23-X-1933 - N.Y, 3-XI-1971] amb arranjaments de 'Claus' Ogerman [pno/comp/arranj, Klaus Ogermann. Racibórz/POL, 29-IV-1930 - Munic/RFA, 8-III-2016]; amb Stan Getz [sax], etc. Grava un parell de discs a duo amb el cantant Tony Bennet [1975 i 1977], pels que va guanyar un premi Grammy. L'experiment més destacable va ser *Conversations With Myself*, una sessió en la qual Evans va tocar un segon i un tercer piano a sobre el primer. El seu últim trio comptava amb Marc Johnson [cb/comp, Marc Alan Johnson. Omaha/Nebr, 21-X-1953] i Joe LaBarbera [bat, Joseph James LaBarbera. Mount Morris/N.Y, 22-II-1948] ha sigut considerat el millor des que va formar el primer amb LaFaro i Motian. Enfonsat pel suïcidi dels seu germà Harry, Evans es dedica per complet a la música acceptant totes les invitacions que li arribaven per tocar en clubs, teatres o festivals. Com a exemple: a la seua darrera gira europea de 24 dies, el trio d'Evans tocà en 21 actuacions, una d'elles al Teatre Principal de València [13-XII-1979]. Evans morí a causa d'una insuficiència hepàtica i una hemorràgia interna provocades per l'addicció a l'heroïna i cocaïna [15-IX-1980]. Tenia cinquanta-un anys i portava mes de vint dintre de l'elit del jazz. Evans va mantenir incòlume el seu estil líric i la seua sensibilitat fins als

Un dels afegiments més significatius de la fi dels anys 50' fins la fi dels 70' fou la figura del pianista Bill Evans, tot un paradigma d'evolució jazzística portada al seu extrem romàntic des de la formació de trio [piano, contrabaix i bateria].

La seua personalitat musical esdevindria en icona per a tota una generació de pianistes que, ara en formació de trio adés afegits en altre tipus de formació, anaven a fer del piano una peça cabdal per a l'evolució del jazz malgrat les noves possibilitats que l'estudi del teclat oferia tot partint de les noves tecnologies aplicades al teclat: sintetitzadors, pianos electrònics, etc.

El concepte d'estàndard [tema considerat 'clàssic' dintre del repertori jazzístic] dut a terme de manera quasi minimalista des del trio [exposició; solos -piano-contrabaix-; reexposició i *breaks* finals] arriba a ser dintre del concepte jazzístic de Bill Evans quasi un eixamplament de qualsevol big band però ajustat a l'ordre que imposa el diàleg constant entre piano, contrabaix i bateria, diàleg que en cap moment del discurs musical ha de trencar-se per cap motiu. De fet, una de les seues principals aportacions és la consecució *a posteriori* de trios jazzístics en els quals el piano 'obstaculitza' en un autèntic diàleg amb la bateria i el contrabaix. En una ocasió va haver d'acceptar un contracte al club 'Village Vanguard'¹⁹⁹ de Nova York, i per aqueix temps tenia el braç dret immobilitzat, així que

seus últims dies. De la seua discografia cal esmentar: *New Jazz Conceptions* [1957, amb Eddy Kotick/cb i Paul Motian/bat]; *Everybody Digs* [1958, amb Sam Jones/cb i Philly Joe Jones/bat]; *Portrait in Jazz* [1959, amb Scott LaFaro/cb i Paul Motian/bat]; *The Ivory Hunters* [1959, amb Bob Brookmeyer/pno, Percy Heath/cb, Connie Kay/bat]; *Explorations* [1961]; *Sunday at the Village Vanguard* [1961, amb Scott LaFaro/cb i Paul Motian/bat]; *Waltz for Debby* [1962, amb Scott LaFaro/cb i Paul Motian/bat]; *Interplay* [1962, amb Freddie Hubbard/tpta, Jim Hall/guit, Percy Heath/cb i Philly Joe Jones/bat]; *Time Remembered* [1963, amb Chuck Israels/cb i Larry Bunker/bat]; *Conversations With Myself* [1963]; *Bill Evans Trio with Symphony Orchestra* [1965, amb Chuck Israels/cb, Larry Bunker/bat i Grady Tate/bat, dirigits per Claus Ogerman]; *Bill Evans at Town Hall* [1966, amb Chuck Israels/cb i Arnold Wise/bat]; *A Simple Matter of Conviction* [1966, amb Eddie Gómez/cb i Shelly Manne/bat]; *Bill Evans at the Montreux Jazz Festival* [1968, amb Eddie Gomez/cb i Jack DeJohnette/bat]; *What's New* [1969, amb Jeremy Steig/flta, Eddie Gomez/cb i Marty Morell/bat]; *Paris Concert* [1970]; *The Tokyo Concert* [1973, amb Eddie Gomez/cb i Marty Morell/bat]; *Re: Person I Knew* [1974, amb Eddie Gomez/cb i Marty Morell/bat]; *The Tony Bennett - Bill Evans Album* [1975, amb Tony Bennett/cantant]; *Quintessence* [1976, amb Harold Land/sax, Kenny Burrell/guit, Ray Brown/cb i Philly Joe Jones/bat]; *Together Again* [1976, amb Tony Bennett/cantant]; *Crosscurrents* [1977, amb Lee Konitz/sax, Warne Marsh/sax, Eddie Gomez/cb i Eliot Zigmund/bat]; *You Must Believe in Spring* [1977, amb Eddie Gomez/cb i Eliot Zigmund/bat]; *Affinity* [1979, amb Toots Thielemans/harmònica, Larry Schneider/flta/sax, Marc Johnson/cb i Eliot Zigmund/bat]; *We Will Meet Again* [1979, amb Tom Harrell/tpta, Larry Schneider/sax, Marc Johnson/cb i Joe LaBarbera/bat]; *The Paris Concert: Edition One* [1979, amb Marc Johnson/cb i Joe LaBarbera/bat]; *Letter to Evan* [1980, amb Marc Johnson/cb i Joe LaBarbera/bat]; *The Last Waltz* [reedit, 2000, amb Marc Johnson/cb i Joe LaBarbera/bat] i *Portraiture* [reedit, 2003].

199 'Village Vanguard': Club de jazz de Nova York situat al número 178 de la Setena Avinguda, tot just a nivell del carrer 11, al barri Greenwich Village. Des de la seua creació [1935] ha acollit els millors músics de jazz de la història, des de John Coltrane [sax] qui va produir famoses gravacions fins Bill Evans [pno], Dexter Gordon [sax] i/o Wynton Marsalis [tpta]. A destacar els següents engistraments duts a terme al club de manera cronològica: [1957] - *Night at the Village Vanguard*, Sonny Rollins; [1961] - *Sunday at the Village Vanguard*, Bill Evans; [1961] - *Live at the Village Vanguard*, John Coltrane; [1963] - *Impressions*, John Coltrane; [1967] - *Live at the Village Vanguard Again!*, John Coltrane; [1976] - *Homecoming: Live at the Village Vanguard*, Dexter Gordon; [1984] - *Live at the Village Vanguard*, Michel Petrucciani i [1999] - *Live at the Village Vanguard*, Wynton Marsalis.

Evans va haver de tocar durant unes quantes setmanes només amb l'esquerra, ajudant-se amb el pedal.

Els trios més significatius dintre de la trajectòria artística de Bill Evans han estat formats pels següents músics:

- [1959 - 1961]: Paul Motian²⁰⁰ [bat] i Scott LaFaro²⁰¹ [cb] i Chuck Israels²⁰² [cb], qui substituï LaFaro.

200 Paul Motian: Nascut Paul Stephen Motian [Providence, 25 de març de 1931 - Nova York, 22 de novembre de 2011]. Bateria i compositor. Comença a tocar [1954] i enregistra [1956] amb George Russell [bat/pno/comp, George Allen Russell. Cincinnati/Ohio, 23-VI-1923 - Boston/Mass, 27-VII-2009], 'Tony' Scott [cinet, Anthony Joseph Sciacca. Morristown/N. Jers, 17-VI-1921 - Roma/ITA, 28-III-2007], Oscar Pettiford [al 1957], Lennie Tristano [pno], Al Cohn [sax, Alvin Gilbert Cohn. N.Y, 24-XI-1925 - Stroudsburg/Pens, 15-II-1988] i Zoot Sims [sax, 1958]. Fa gires amb Thelonious Monk [pno] i Coleman Hawkins [sax]. S'afegeix al trio de Bill Evans [pno, 1959] al costat de Scott LaFaro [cb, substituït a la seua mort per Chuck Israels]. Amb Evans roman sis anys la qual cosa el consolida com un dels bateries més importants dels 60'. Motian se sent a gust tocant amb jazzmen pertanyents al 'free jazz' i per músics 'post bop' com ara: Paul Bley [pno, Hyman Paul Bley. Montreal/CAN, 10-XI-1932 - Stuart/Flor, 3-I-2016], Martial Solal [pno/comp. Alger/ALG, 23-VIII-1927], Gary Peacock [cb. Burley/Idaho, 12-V-1935], Albert Ayler [sax], Pharoah Sanders [sax] i Don Cherry [tpta]. Toca [1968-1977] al trio de Keith Jarrett [pno] amb Charlie Haden [cb, Charles Edward Haden. Shenandoah/Iowa, 6-VIII-1937 - Los Angeles/Cal, 11-VII-2014]. Als 80', Motian enregistra amb el seu propi trio amb Bill Frisell [guit] i Joe Lovano [sax] a més dels contrabaixistes Ed Schuller [cb, Edwin G. Schuller. N.Y, 11-I-1955], Charlie Haden [cb] i Marc Johnson [cb]. Toca també amb 'Jim' Pepper [sax/cantant, James Gilbert Pepper II. Salem /Oreg, 18-VI-1941 - Portland/Oreg, 10-II-1992], Lee Konitz [sax] i Dewey Redman [sax, Walter Dewey Redman. Fort Worth/Tex, 17-V-1931 - N.Y, 2-IX-2006] a més de Geri Allen [pno/comp. Detroit/Mich, 12-VI-1957]. Als 90' forma una banda elèctrica amb Joshua Redman [sax, Berkeley/Cal, 1-II-1969], Chris Cheek [sax. St. Louis/Missou, 16-IX-1968] i Chris Potter [sax. Chicago/Illin, 1-I-1971] i amb Kurt Rosenwinkel [guit, Kurt Peter Rosenwinkel. Philadelphia/Penns, 28-X-1970]. De la seua discografia cal esmentar: *Tribute* [1974]; *Dance* [1977]; *Le Voyage* [1979]; *The Story of Maryam* [1984]; *Jack of Clubs* [1985]; *Misterioso* [1986]; *One Time Out* [1987]; *Monk in Motian* [1988]; *On Broadway Volume 2* [1990]; *Paul Motian and the Electric Bebop Band* [1992]; *Reincarnation of a Love* [1994]; *At the Village Vanguard* [1995]; *Play Monk and Powell* [1999]; *On Broadway Vol. 4 or The Paradox of Continuity* [2005]; *Live at the Village Vanguard Vol. II* [2008] i *Lost in a dream* [2010].

201 Scott LaFaro: Nascut Rocco Scott LaFaro [Newark, Nova Jersey; 3 d'abril de 1936 - Geneva/Nova York; 6 de juliol de 1961]. Contrabaixista. Estudia piano, clarinet i saxòfon. Als 17 anys es decantà pel contrabaix degut a una lesió que patí jugant a basquet. Rep algunes lliçons de contrabaix de Red Mitchell [cb, Keith Moore Mitchell. N.Y, 20-IX-1927 - Salem/Oreg, 8-XI-1992]. Comença tocant [1955] a l'orquestra de 'Buddy' Morrow [tbó/dtor, Muni Zudekoff. New Haven/Conn, 8-II-1919 - Raleigh/Car. N, 27-IX-2010] i amb Chet Baker [tpta/cantant, Chesney Henry Baker Jr. Yale, 23-XII-1929 - Amsterdam/PsB, 13-V-1988] i [1958] amb Victor Feldman [pno i vibràfon, Victor Stanley Feldman. Edgware/London, 7-IV-1934 - Woodland Hills/Cal, 12-V-1987], Stan Kenton [pno/dtor/arranj], Stanley Newcomb. Wichita/Kans, 19-II-1912 - Hollywood/Cal, 25-VIII-1979], Cal Tjader [vibràfonista, Callen Radcliffe 'Cal' Tjader, Jr. San Luis/Miss, 16-VII-1925 - Manila/FIL, 5-V-1982], i Benny Goodman [cinet]. Entra [1959] al trio de Bill Evans [pno/comp, Williams John Evans. Plainfield/N. Jersey, 16-VIII-1929 - N.Y, 15-IX-1980] al costat de Paul Motian [bat/comp, Paul Stephen Motian. Providence, 25-III-1931 - N.Y, 22-XI-2011], formació considerada com una de les més influents de la història del jazz. Enregistren el primer disc: *Portrait in Jazz*. LaFaro redefiní el rol del contrabaix dintre de les formacions menudes com ara el trio llevant-lo de la funció bàsica com a suport rítmic. Admirador de Leroy Vinnegar [cb. Indianapolis/Ind, 13-VII-1928 - Portland/Oreg, 3-VIII-1999], la influència de LaFaro davant els contrabaixistes posteriors [Eddie Gómez, Marc Johnson, Charlie Haden, Miroslav Vitous, Jaco Pastorius i d'altres] ha estat cabdal. Al disc *Pieces of Jade* [reedit, 2009] hi ha 5 temes enregistrats per LaFaro [al 1961] amb Don Friedman [pno] i Pete LaRoca [bat] a més d'una peça de 22 minuts del mateix LaFaro i de Bill Evans assajant [al 1960] l'estàndard *My Foolish Heart*. De la seua discografia cal esmentar: *Pat Moran Trio* [1957, amb Pat Moran McCoy/pno]; *For Real!* [1958-1961, amb Hampton Hawes/pno]; *Sung Heroes* [1959, amb Tony Scott/cinet]; *Jazz Abstractions* [1960, amb Günther Schuller/dtor]; *Free Jazz: A Collective Improvisation* [1961, amb Ornette Coleman/sax]; *Explorations* [1961, amb Bill Evans/pno]; *Sunday at the Village Vanguard* [1961, amb Bill Evans/pno] i *Waltz for Debby* [1962, amb Bill Evans/pno].

- [1966 - 1974]: Eddie Gómez²⁰³ [cb] i Marty Morell²⁰⁴ [bat].
- [1978 - 1980]: Marc Johnson²⁰⁵ [cb] i Joe LaBarbera²⁰⁶ [bat].

- 202 'Chuck' Israels:** Nascut Charles H. 'Chuck' Israels [Nova York, 10 d'agost de 1936]. Contrabaixista i compositor. Estudia Massachusetts Institute of Technology]. Comença a tocar [1954] amb Billie Holiday [cantant], Max Roach [bat], 'Tony' Scott [clnet], Cecil Taylor [pno] i John Coltrane [sax]. Toca a París [1959-1960] amb 'Bud' Powell [pno] i amb *jazzmen* francesos. A Nova York toca amb George Russell [comp/bat/pno, George Allen Russell. Cincinnati/Ohio, 23-VI-1923 - Boston/Mass, 27-VII-2009], Eric Dolphy [sax, 1961] i 'Charlie' Byrd [guit, 1962]. Substitueix Scott LaFaro [cb, Rocco Scott LaFaro. Newark/N. Jersey, 3-IV-1936 - Geneva/N.Y, 6-VII-1961] al trio de Bill Evans [1962] on roman quatre anys. A la fi dels 60' toca amb Gary Burton [vib] i forma [1973] una big band de 17 músics: la 'National Jazz Ensemble' on hi són, entre altres: Lew Soloff [tpta], Randy Brecker [tpta], Jimmy Owens [tpta] i Michael Lawrence [tpta]. Dona classes a la Universitat de Washington, toca amb el 'Kronos Quartet' i amb Rosemary Clooney [cantant. Maysville/Kent, 23-V-1928 - Beverly Hills/Cal, 29-VI-2002]. De la seua discografia cal destacar: *George Russell Sextet at the Five Spot* [1960, amb George Russell/comp/bat]; *In Europe* [1961, amb Eric Dolphy/sax]; *Nirvana* [1962, amb Bill Evans/pno i Herbie Mann/flta]; *Something's Coming!* [1963, amb John Coltrane/sax]; *Nardis* [1964, amb Bill Evans Trio]; *End of a Rainbow* [1976, amb Patti Austin/cantant]; *Black and Tan Fantasy* [1984, amb 'Kronos Quartet'] i *Rosemary Clooney Sings Ballads* [1985, amb Eric Dolphy/sax i Rosemary Clooney/cantant].
- 203 Eddie Gómez:** Nascut Edgardo Gómez [Santurce/San Juan de Puerto Rico, 4 d'octubre de 1944]. Contrabaixista. Toca a la 'Newport Festival Youth Band', sota la direcció de Marshall Brown [dctor. Framingham/Mass, 21-XII-1920 - N.Y, 13-XII-1983]. Influències de Scott LaFaro [cb, Rocco Scott LaFaro. Newark/N. Jersey, 3-IV-1936 - Geneva/N.Y, 6-VII-1961]. Estudia a la 'Julliard School of Music' [1963] i toca amb el trio de Marian McPartland [pno/educ, Margaret Marian McPartland. Slough/UK: 20-III-1918 - N. Hempstead/N.Y, 20-VIII-2013]. Col·labora amb Paul Bley [pno, Hyman Paul Bley. Montreal/CAN, 10-XI-1932 - Stuart/Flor, 3-I-2016], Gerry Mulligan [sax] i Jim Hall [guit]. Passa a formar part [1966-1977] del trio de Bill Evans [pno/comp, Williams John Evans. Plainfield/N. Jersey, 16-VIII-1929 - N.Y, 15-IX-1980] enregistrant més de vint-i-cinc discs però continua tocant amb altres músics: Miles Davis [tpta], Steve Gadd [bat], Lee Konitz [sax], Jay McShann [pno/dctor, James Columbus McShann. Muskogee/Oklah, 12-I-1916 - Kansas City/Miss, 7-XII-2006], Jeremy Steig [flta. N.Y, 23-IX-1942 - Yokohama/JAP, 13-IV-2016] i Albert Magelsdorff [tbó. Frankfurt/RFA, 5-IX-1928 - Frankfurt/RFA, 25-VII-2005]. Després de l'etapa Evans, Gómez toca amb Charles Mingus [cb] i Chick Corea [pno]. Als 80', treballa com a músic de sessió i amb 'Steps Ahead', grup de 'jazz fusió' del qual fou co-fundador. Grava el primer disc com a líder [1984]: *Gomez*, recolzat per 'Chick' Corea [pno] i 'Steve' Gadd [bat, Stephen Kendall Gadd. Irondequoit/N.Y, 9-IV-1945]. Toca [1986] amb Randy Brecker [tpta], Eliane Elias [pno. São Paulo/BRA, 19-III-1960], Lew Soloff [tpta] i Michel Petrucciani [pno/comp. Orange/Vaucluse/FRA, 28-XII-1962 - N.Y, 5-I-1999]. De la seua discografia cal assenyalar: *Barrage* [1965, amb Paul Bley/pno]; *More Giuseppi Logan* [1965, amb Giuseppi Logan/multi-instr]; *Something Borrowed - Something Blue* [1966, amb Gerry Mulligan/sax]; *Peacemeal* [1969, amb Lee Konitz/sax] *Montreux II* [1970, amb Bill Evans/pno]; *The Bill Evans Album* [1971, amb Bill Evans/pno]; *Special Identity* [1982, amb Joanne Brackeen/pno]; *Gómez* [1984, amb Chick Corea/pno i Steve Gadd/bat]; *Amorphism* [1985, amb Masahiko Sato/pno]; *Power Play* [1988]; *Street Smart* [1989]; *Next Future* [1993]; *Uptown Music* [1998]; *Art of the Heart* [2004]; *Jazz Fiddler on the Roof* [2005]; *Palermo* [2007]; *Beautiful Love* [2008]; *Forever* [2010] i *Per Sempre* [2012].
- 204 Marty Morell:** [Nova York, 25 de febrer de 1944]. Bateria. Estudia a la 'Manhattan School of Music' amb Morris Goldberg [sax/flta. Ciutat del Cap/SUD, ? 1936] i a la 'Julliard School of Music' amb Saul Goodman [perc. N.Y, 16-VII-1907 - Palm Beach/Flor, 26-I-1996]. Toca al 'Al Cohn-Zoot Sims Quintet', amb Henry 'Red' Allen [tpta], Gary McFarland [vibrafon, Los Angeles, 23-X-1933 - N. Y, 3-XI-1971], Steve Kuhn [pno/comp, Stephen Lewis Kuhn. Brooklyn/N.Y, 24-III-1938] i Gábor Szabó [guit. Budapest/HUN, 8-III-1936 - Budapest/HUN, 26-II-1982]. Toca al trio de Bill Evans [1968-1974] al costat d'Eddie Gómez [cb, Edgardo Gómez. Santurce de San Juan/PR, 4-X-1944]. Quan deixa el trio [1974] marxa a Toronto on crea una escola de percussionistes. Ha compostat bandes sonores i música per a anuncis de TV. Ha treballat amb 'Don' Sebesky [tbó/comp, Donald J. Sebesky. Perth Amboy/N. Jersey, 10-XII-1937], 'Stan' Getz [sax], Kenny Wheeler [tpta, Kenneth Vincent John Wheeler. Toronto, 14-I-1930 - Londres, 18-IX-2014], Claus Ogerman [comp/arranj, Ratibor/POL, 29-IV-1930 - Munic/RFA, 8-III-2016] i els 'Rob McConnell & the Boss Brass'. Morell és professor a la 'University of Central Florida'. Ha tocat i enregistrat [2008] amb Takana Miyamoto [pno]. De la seua discografia cal esmentar:
- 205 Marc Johnson:** Nascut Marc Alan Johnson [Omaha/Nebraska, 21 d'octubre de 1953]. Contrabaixista i compositor. Comença a tocar a la 'One O'Clock Lab Band' al costat de Lyle Mays [pno. Wausaukee/Wisc, 27-XI-1953]. Als anys 70' fa gires amb els 'Thundering Herd' de Woody Herman [clnet/sax/dctor, Woodrow Charles Herman. Milwaukee/Wisc, 16-V-1913 - Los Angeles/Cal, 29-X-1987]. Amb només vint-i-cinc anys [1978], toca amb Bill Evans [pno/comp, Williams John Evans. Plainfield/N. Jersey, 16-VIII-1929 - N.Y, 15-IX-1980] al costat de Joe LaBarbera [bat. Mount Morris/N.Y, 22-II-1948] fins la mort del pianista [1980]. Johnson registra el seu primer disc: *Bass Desires* [1985] amb Bill Frisell [guit. Baltimore/Mary, 18-III-1951], John Scofield [guit. Dayton/Ohio, 26-XII-1951] i Peter Erskine [bat. Somers Point/Nova Jers, 5-VI-1954]. Grava *The Sound Of Summer Running* [1998] amb Bill Frisell

Evans fou, dintre del jazz, un compositor més aviat 'romàntic' [també 'impressionista'] i, tal vegada, siga aquest un dels més grans afegiments al gènere que hom haja dut a terme en un període relativament curt [morí amb només 51 anys] perquè canvià de dalt a baix la manera de tocar el instrument tot fugint de virtuositats innecessàries pròpies de pianistes antecessors provinents de l'escola de Art Tatum, Bud Powell i d'altres; de contemplar el *swing* des d'altre punt de mira [morí pensant que no 'swingava' com els músics negres]; de bastir composicions d'un nivell altíssim tot pensant en la formació [trio] i mai amb les possibles virtuts del pianista; de posar a sobre el teclat conceptes rítmics [i, sobretot, harmònics] que esdevindrien cabdals a l'hora de fer evolucionar el gènere i el instrument pel que al jazz pertoca.

Bill Evans és tot un referent jazzístic arreu del món a gairebé 40 anys de la seua mort atesa la seua 'actualitat constant' i extraordinària influència no sols en els pianistes posteriors, sinó -més aviat- a l'hora de fer jazz al segle XXI sense oblidar arrels i ensenyaments afegits des del segle XX.

[guit] i 'Pat' Metheny [guit/comp, Patrick Bruce Metheny. Lee's Summit/Miss, 12-IX-1954] i Joey Baron [bat. Richmond/Virg, 26-VI-1955]. Johnson hi és maridat amb la cantant i pianista Eliane Elias [pno. São Paulo/Brasil, 19-III-1960]. De la seua discografia cal esmentar: *Bass Desires* [1985]; *Second Sight* [1987]; *2x4 (Two by Four)* [1989]; *Yellow and Blue Suites* [1990, amb Enrico Pieranunzi/pno]; *Right Brain Patrol* [1991]; *Magic Labyrinth* [1996]; *The Sound of Summer Running* [1997]; *Current Conditions* [2001, amb Enrico Pieranunzi/pno i Joey Baron/bat]; *Shades of Jade* [2004]; *The Third Quartet* [2006, amb John Abercrombie/guit] i *Swept Away* [2012, amb Eliane Elias/pno].

206 Joe LaBarbera: [Mount Morris/Nova York, 22 de febrer de 1948]. Bateria i compositor. És germà menut de John LaBarbera [tpta i arranjador]. Estudia a la 'Berklee College of Music' de Boston. Comença tocant amb els 'Woody Herman and the Thundering Herd' i amb el 'Chuck Mangione Quartet' [fiscorn, Charles Frank Mangione. Rochester/N.Y., 29-XI-1940]. Treballa a Nova York de *freelance* amb 'Jim' Hall [guit], 'Phil' Woods [sax], 'Joe' Farrell [sax], 'Art' Farmer [tpta], Gary Burton [vibràfon], 'Art' Pepper [sax], John Scofield [guit], 'Bob' Brookmeyer [tbó] i Toots Thielmans [harmònica]. Forma part [1978-1980] del darrer trio de Bill Evans [pno/comp, Williams John Evans. Plainfield/N. Jersey, 16-VIII-1929 - N.Y., 15-IX-1980] amb Marc Johnson [cb/comp, Marc Alan Johnson. Omaha/Nebr., 21-X-1953]. Mort Evans, LaBarbera toca amb el cantant Tony Bennett [cantant, Anthony Dominick Benedetto. Queens/N.Y., 3-VIII-1926] i amb el pianista Bill Cunliffe [pno, William Henry Cunliffe, Jr. Andover/Mass., 26-VI-1956]. LaBarbera és professor [des del 1993] al 'Institute of the Arts' de Califòrnia i a la 'Bud Shank Jazz Workshop' de Washington.

SESSIÓ VI: Anys 60', 70' i 80'.

Multiplicitat de subgèneres jazzístics, fusions i simbiosis musicals.

- *Relació entre el jazz i l'anomenada 'música culta' [Third Stream]*
- *Jazz Rock*
- *Jazz Rock Fússió: Frank Zappa*
- *Jazz Llatí*
- *Free Jazz*

Al llarg del tercer quart del segle XX es van crear noves tendències, nous estils dintre del gènere jazzístic.

Podríem qualificar com a '*altra edat d'or del jazz*' aquella compresa dintre de les dècades dels anys 60', 70' i 80'. Com ara una eclosió musical, els trenta anys que abasta el període abans esmentat van veure nàixer i morir infinitat d'intents a un costat i a l'altre del jazz. El *Hard Bop* hi era present encara amb força [John Coltrane] però una altra veu significativa [Miles Davis] rondinava vers altres camins tot i que el preu a pagar seria molt costós.

Si de cas associàrem jazz amb esdeveniments diversos [socials, polítics, artístics, ...] trobaríem un punt d'inflexió que ens demanara 'calma' atesa la varietat d'estils [intents, més aviat] que hoi proliferaren al llarg dels trenta anys que intentem analitzar.

Des de la continuació dels primers intents per fusionar jazz i música clàssica que ja venien dels anys 20 i 30' fins a les infinites fusions amb músics de rock en un intent gaire desesperat per atraure vers el món jazzístic una part dels guanys monetaris que gaudien les discogràfiques i promotors musicals amb els músics de rock, tot aquest recorregut té sentit contextuant-lo des del *punt de mira estrictament musical* i des de la distància.

- **Relació entre el jazz i l'anomenada 'música culta' [Third Stream]**

Generalment el jazz i la 'música culta' han estat considerats com 2 pols oposats dins de l'esfera musical, basant-se per a això en paràmetres tals com: *el seu origen popular; la improvisació i les seues estructures harmòniques/rítmiques*. Acceptant el significat més emprat del terme que inclou alguns dels seus precedents com ara *el ragtime*, ha existit entre aquest estil i els compositors de l'anomenada 'música seria' un intercanvi de procediments que ha enriquit ambdós llenguatges com ara el *cake-walk*.

El *cake-walk* era una dansa pròpia dels esclaus negres que parodiava les danses de saló dels seus amos. En elles trobem algunes característiques que posteriorment trobarem al *ragtime* com, per exemple, l'ús de la 'síncope'. El primer compositor que emprà aquesta forma a les seues composicions va ser Claude Debussy qui a la seua obra *Children's Corner Suite* [1906-1908] inclou una peça anomenada *Golliwog's Cakewalk*²⁰⁷. També trobem influència del *ragtime* en *Minstrels - 'Preludes, 1r Llibre'* [1909-1910], un preludi per a piano clarament influenciat pel jazz en el qual es pot escoltar l'ús de l'escala 'pentatònica' juntament amb altres elements jazzístics, com ara acords de novena, síncopes i frasejos entretallats típics de la improvisació.

El *ragtime* va tenir gran acceptació entre els compositors clàssics, destacant que ho van fer servir Satie, Stravinsky, Darius Milhaud, Honegger o Hindemith. Cal tenir en compte que l'ús del jazz que fan aquestos compositors esdevindrà més per una atracció per allò exòtic que no per un veritable coneixement d'aquesta música que, en molts casos, sols havien estudiat mitjançant partitures [el *ragtime*] o pels escassos enregistraments existents a Europa en aqueix moment.

Caldrà esperar a la dècada dels 20 per a que aparega un veritable intent de fusionar jazz i música clàssica, en el que es va donar a anomenar com a *jazz simfònic*

Sens dubte, el compositor més important en aquest sentit és George Gershwin [1898-1937] de qui Harrison²⁰⁸ ens diu que inaugurarà el gènere amb la seua òpera en un acte *Blue Monday* [1922]. Altres obres d'aquest autor han de ser col·locades també dins d'aquest estil: *Rhapsody in blue* [1924], que va ser estrenada per l'orquestra de Paul Whiteman, el

²⁰⁷ '*Golliwog's Cakewalk*': El títol de la peça, *Golliwog*, procedeix d'un joguet molt de moda en aqueixa època, concretament un canell negre, que va resultar un gran èxit comercial.

²⁰⁸ *Max Harrison*: Així com també de diverses obres sobre jazz, destacant *A jazz retrospect* publicat per Newton Abbot [1976]. Max Harrison és autor de diverses entrades referents al jazz en *The New Grove dictionary of music and musicians*.

'*Concert per a Piano*' [1925] i, abans de res, l'òpera *Porgy and Bess* [1935]²⁰⁹, que ha de considerar-se com el cim d'aquest estil.

També a Europa es van compondre obres que poden situar-se dins de l'esfera del *jazz simfònic*, tal com *La creation du monde* [1923], ballet compost pel francès Darius Milhaud, que a l'igual que la resta dels seus companys del 'Grup dels Sis'²¹⁰ va tenir un gran interès pel jazz, arribant, fins i tot, a practicar-lo, encara que el mateix Milhaud va aclarir en èpoques posteriors la "... *seua alegria pel fet que no existeixen enregistraments d'aqueixos intents*', la qual cosa ens duu a pensar que no hagueren de tenir massa èxit en aqueix sentit ...".

França fou el país europeu on major penetració va tenir el jazz fet que es va veure afavorit per la presència al país d'orquestrades de jazz nord-americanes durant la I Guerra Mundial, destacant entre aquestes la de Jim Reese Europe. Aquesta nova influència musical [tot i ser un jazz clarament primigeni] va ser vital en els compositors francesos, entre els quals destaquem Maurice Ravel²¹¹ que al seu *Concert per a Piano en Sol M* emprà l'escala de blues fent així una recerca de noves sonoritats, sobretot al II moviment.

Durant la dècada dels 30' va créixer el nombre de compositors que van utilitzar el jazz a les seues composicions, al mateix temps que el *jazz simfònic* va anar caient a l'oblit després de la mort de Gershwin. Aquest fet pot explicar-se per diversos factors. El principal va ser, sens dubte, la dificultat existent en el fet de combinar l'escriptura occidental amb la improvisació típica del jazz, així com la dificultat [rítmica, sobretot] que tenien els músics de les orquestrades per a interpretar aqueix nou tipus de música atès el seu general desconeixement dels recursos tècnics propis del jazz. En aquest sentit és paradigmàtic el cas de Louis Armstrong qui va visitar Londres [1932]²¹² cridant l'atenció dels trompetistes locals que no s'explicaven la quantitat de nous efectes que era capaç d'extraure Armstrong del seu instrument.

²⁰⁹ '*Porgy and Bess*': En múltiples obres es considera que aquesta és la primera òpera negra, la qual cosa és un error, ja que el cèlebre compositor de *ragtime* Scott Joplin va compondre *Treemonisha* [1911], òpera en 3 actes que va ser estrenada esdevenint un gran fracàs que va dur el seu autor vers un psiquiàtric, caent en l'oblit fins la seua reestrena [1975].

²¹⁰ '*Grup dels Sis*': [en francès, Groupe des Six o Les Six]. Grup de compositors francesos de començament del segle XX. El nom els hi va ser donat pel crític i compositor Henri Collet en l'article *Les cinq Russes, les six Français et M. Satie* [Els cinc russos, els sis francesos i el Sr. Satie] de la revista *Comoedia* [16-I-1920]. Format per Georges Auric [1899-1983]; Louis Durey [1888-1979]; Arthur Honegger [1892-1955]; Darius Milhaud [1892-1974]; Francis Poulenc [1899-1963] i Germaine Tailleferre [1892-1983]. La seua música reaccionava essencialment contra el *wagnerianisme* i la *música impressionista* de Claude Debussy [1862-1918] i Maurice Ravel [1875-1937]. Estaven molt influenciats per les idees d'Erik Satie [1866-1925] i de Jean Cocteau [1889-1963].

²¹¹ **Maurice Ravel** va mantenir una relació d'amistat i admiració mútua amb Gershwin, qui va visitar París en els anys 20. Sens dubte aquest fet va ser determinant en el seu posterior interès pel jazz.

²¹² 'London Palladium' [18/19-VII-1932].

Igor Stravinsky, qui ja havia utilitzat *el ragtime* a la seua *Història d'un soldat*, escrigué per al clarinetista 'Woody' Herman²¹³ *L'Ebony Concert* [1946]. Aquesta obra va partir d'un desig del mateix Stravinsky, qui quedà fascinat pel so de l'orquestra d'Herman després d'escoltar una retransmissió d'un concert d'aquesta per la ràdio.

Fou altre clarinetista [Benny Goodman] una de les figures cabdals en la unió d'ambdós estils. Goodman destaca d'igual manera en la interpretació del jazz i de la música clàssica, sent el primer músic en moure's amb soltesa en ambdós estils. Rebé encàrrecs d'autors clàssics [com ara Bèla Bartok] qui va escriure per a ell *Contrastos*, obra que va gravar al costat del violinista Joseph Szigeti [1940]. A més a més, encarregà altres concerts de clarinet a Paul Hindemith i a Aaron Copland²¹⁴ [1947].

213 **'Woody' Herman:** Nascut Woodrow Charles Herman [Milwaukee/Wisconsin, 16 de maig de 1913 - Los Angeles/Califòrnia, 29 d'octubre de 1987]. Clarinetista, saxofonista i director d'orquestra. Amb només quinze anys treballa amb les bandes de Myron Stewart i Joe Lichter. Toca [1929-1933] amb Tom Gerum, Harry Sosnick [dctor. Chicago/Illin, 13-VI-1906 - ?], Gus Arnheim [pno/dctor/actor, Philadelphia, 4-IX-1897 - Los Angeles/Cal, 19-I-1955], Joe Moss [al 1934] i Isham Jones [sax/dctor. Coalton/Iowa, 31-I-1894 - Hollywood/Flor, 19-X-1956]. Herman dirigeix la banda de Jones [1936] sota el nom 'The Band That Plays the Blues' aconseguint un gran èxit amb el tema *Woodchopper's Ball* [1939]. Per les bandes de Herman hi passaren, entre altres: 'Sonny' Berman [tpta, Saul Berman. New Haven/Conn, 21-IV-1925 - N.Y, 16-I-1947], 'Flip' Phillips [sax/clnet, Joseph Edward Phillips. N.Y, 26-III-1915 - Fort Lauderdale/Flor, 17-VIII-2001], 'Pete' Candoli [tpta, Walter Joseph Candoli. Mishawaka/Ind, 28-VI-1923 - Studio City/Cal, 11-I-2008], 'Ralph' Burns [pno/comp. Newton/Mass, 29-VI-1922 - Los Angeles/Cal, 21-XI-2001], 'Shorty' Rogers [tpta/comp, Milton M. Rajonsky. Great Barrington/Massa, 14-IV-1924 - Van Nuys/Los Angeles/Cal, 7-XI-1994]. Igor Stravinsky escriu *Concert de banús* [1946] per a la banda de Herman, apropament de la música clàssica vers el jazz, una mena de 'Third Stream'. Incorpora a la seua banda [1947] els 'Four Brothers': 'Stan' Getz [sax], 'Zoot' Sims [sax], Herbie Steward [sax, Herbert Bickford Steward. Los Angeles/Cal, 7-V-1926 - Clearlake/Cal, 9-VIII-2003] i Serge Chaloff [sax. Boston/Mass, 24-XI-1923 - Boston, 16-VII-1957] i titol també del tema més famós del Jimmy Giuffre [sax/clnet/fltas/arranj, James Peter Giuffre. Dallas/Tex, 26-IV-1921 - Pittsfield/Mass, 24-IV-2008]. 'Al' Cohn [sax, Alvin Gilbert Cohn. N.Y, 24-XI-1925 - Stroudsburg/Penn, 15-II-1988] substitueix Herbie Steward. Altres músics de la banda de Herman van ser 'Gene' Ammons [sax, Eugene Ammons. Chicago/Illin, 14-IV-1925 - Chicago, 6-VIII-1974], Jimmy Giuffre [sax], 'Richie' Kamuca [sax, Richard Kamuca. Philadelphia/Penn, 23-VII-1930 - Los Angeles/Cal, 22-VII-1977] i 'Bill' Perkins [sax/flta, William Reese Perkins. San Francisco/Cal, 22-VII-1924 - Sherman Oaks/Cal, 9-VIII-2003]. Als 60' la formació hi és basada en joves estudiants però els arranjaments incorporen temes de John Coltrane [sax] o Chick Corea [pno]. D'aqueixos músics joves cal destacar: 'Bill' Chase [tpta, William Edward Chiaiese. Boston/Mass, 20-X-1934 - Jackson/Minn, 9-VIII-1974]; Joe Temperley [sax. Lochgelly/SCO, 20-IX-1929 - N.Y, 11-V-2016], 'Bill' Watrous [tbó, William Russel Watrous III. Middletown/Conn, 8-V-1939] i com arranjador hi era Alan Broadbent [pno/arranj, Alan Leonard Broadbent. Auckland/NZE, 23-IV-1947], qui havia estudiat amb Lennie Tristano [pno]. De la seua discografia cal esmentar: *How Hi the Fi* [1954]; *Encore* [1963]; *Woody's Herman's Greatest Hits* [1966]; *Giant Steps* [1973]; *Children of Lima* [1975]; *Live at Montreaux* [1975] i *It Had to be Us* [reedit, 1999, amb Ruby Braff/tpta].

214 **Aaron Copland:** [Nova York, 14 de novembre de 1900 - Sleepy Hollow/Nova York, 2 de desembre de 1990]. Compositor. Va compondre música de concert i cinematogràfica, creant un estil genuïnament nord-americà, per la qual cosa va ser conegut com el degà dels compositors estatunidencs del segle XX. La música de Copland intenta un difícil balanç entre l'avantguarda i el folklore nord-americà. Les harmonies canviants i obertes d'algunes de les seues obres han estat considerades com una evocació fidel del paisatge americà. Incorpora una orquestració percussiva, polirítmies, poliacords i sèries tonals. A més de compositor, Copland fou professor, escrigué llibres i articles i actuà com a director d'orquestra. Destaquen les seues obres: *Oda simfònica* [1929], *Short Symphony* [1933], *Music for Theater* [1925] i *Piano Variations* [1930], *Billy the Kid* i *El Salón México* [1933], *Fanfare for the Common Man*, *Rodeo* i *Lincoln Portrait* [al 1942]. Per haver defensat el Partit Comunista dels Estats Units d'Amèrica [1936], Copland va ser investigat per l'FBI durant la cacera de bruixes dels anys 50'. Va ser apuntat a la llista negra de Hollywood [1953] i la seua música va ser eliminada del concert inaugural de la presidència de Dwight Eisenhower a causa del clima polític. Els seus enregistraments clàssics inclouen, a més a més, obres de Poulenc, Nielsen, Debussy, Weber i Morton Gould.

Als anys 50' es produeix un fet important: l'aparició de la anomenat *Third stream* [o 'Tercer Corrent'], que cercava una veritable fusió d'ambdós estils i no una superposició, tal i com havia ocorregut fins llavors. El inventor del terme i el seu representant més destacat és el nord-americà Günter Schuller²¹⁵, qui va acunyar el terme en una conferència a la Brandeis University [1957]. Schuller començà la seua carrera musical com a trompa solista de la 'Metropolitan Orchestra' [1945-1959]. La seua primera composició important fou *Suite for Wind quintet* [1944], peça que ja mostra el seu interès per integrar dintre de la seua música diversos estils. En la seua obra [a més d'influències del jazz] veiem l'ús de diversos procediments emprats pels compositors del S.XX com ara: *el ritme de Stravinsky; el serialisme de Schoenberg i l'orquestració de Webern*. Una de les seues obres més representatives és l'òpera *The Visitation* [1966] on, sobre una música marcadament jazzística, integra procediments clàssics convertint-se en un paradigma dins del *third stream*.

Altres compositors que han realitzat obres que podem situar-hi dins del *Third stream* són: André Hodeir, Milton Babbitt, Bill Russo, Bill Smith, Jimmy Giuffre²¹⁶, Larry Austin, Mike Mantler, Steve Lacy²¹⁷ i Dave Douglas.

²¹⁵ **Gunther Schuller**: Nascut Gunther Alexander Schuller [Nova York, 22 de novembre de 1925 - 21 de juny de 2015]. Compositor, trompa i director d'orquestra. Fill d'immigrants alemanys, son pare era violinista de 'l'Orquestra Filharmònica' de Nova York'. Comença tocant la trompa a 'l'Orquestra Simfònica de Cincinnati' i a la 'Metropolitan Opera' de Nova York. Com a compositor hi trobem influències de Schönberg, Babbitt i Stravinski, però també amb trets jazzístics. Forma part del nonet de Miles Davis [1949]. Realitza gires internacionals i arriba a enregistrar amb grans del jazz com ara 'Dizzy' Gillespie [tpta/comp/cantant, John Birks Gillespie. Cheraw/Carolina S, 21-X-1917 - Englewood/N. Jersey, 6-I-1993], Miles Davis [tpta/comp, Miles Dewey Davis III. Alton/Illin, 26-V-1926 - Santa Mònica/Cal, 28-IX-1991], Eric Dolphy [sax/flta/clnet, Eric Allan Dolphy. Los Angeles/Cal, 20-VI-1928 - Berlin Oest/RDA, 29-VI-1964] i John Lewis [pno/comp/dtor, John Aaron Lewis. La Grange/Illin, 3-V-1920 - N.Y, 29-III-2001]. Crea el terme 'Third Stream' per qualificar els seus avenços dintre de la barreja jazz/música clàssica així com el programa de jazz al NEC ['New England Conservatory'], programa considerat a hores d'ara com un dels més importants i complets del món pel que a jazz pertoca. Entre els nombrosos reconeixements que Schuller ha rebut està el 'Ditson Director's Award' [1970]; el 'Premi William Schuman' [1988]; el 'Premi Pulitzer' [1994]; a més de tenir deu títols honoraris per diverses universitats. La revista *Down Beat* el premià amb el 'Lifetime Achievement Award' [1993] per la seua contribució al jazz. Té diversos premis Grammy: [1974 i 1976]. De la seua discografia cal tenir en compte: *Symphony for Brass and Percussion* [1950]; *Meditation for Concert Band* [1963]; *Study in Textures for Concert Band* [1966]; *Diptych for Brass Quintet and Concert Band* [1967]; *Eine kleine Posaunenmusik* [1980]; *Eine kleine Fagottmusik* [1985]; *On Winged Flight für Blasorchester und 3 Celli* [1989]; *Song and Dance für Blasorchester und Violine* [1990] i *Witchi-Tai-To: The Music of Jim Pepper* [1998].

²¹⁶ **Jimmy Giuffre**: Nascut sota el nom de James Peter 'Jimmy' Giuffre [Dallas/Texas, 26 d'abril de 1921 - Pittsfield/Massachusetts, 24 d'abril de 2008]. Saxofonista, clarinetista, flautista i arranjador. Giuffre és considerat per molts com l'inventor del 'jazz modern'. Comença a tocar a les big bands de 'Jimmy' Dorsey [clnet/sax/trpta/comp, James Francis Dorsey. Shenandoah/Penn, 29-II-1904 - N.Y, 12-VI-1957] i 'Buddy' Rich [bat/dtor, Bernard Rich. N.Y, 30-IX-1917 - Los Angeles/Cal, 2-IV-1987]. Toca als 'Second Herd de Woody Herman' [1949]. Herman adaptà el tema de Giuffre *Four Brothers* tot convertint-lo en un clàssic del jazz de la Costa Oest i del moviment 'cool'. Als anys 50' forma els seus grups amb 'Bob' Brookmeyer [tbó/pno, Robert Brookmeyer. Kansas City/Missou, 19-XII-1929 - ? 16-XII-2011], 'Jim' Hall [guit, James Stanley Hall. Buffalo/N.Y, 4-XII- 1930 - N.Y, 10-XII-2013] i 'Pee Wee' Russell [clnet, Charles Elworth Russell. St. Luis/Miss, 27-III-1906 - Alexandria/Virg, 15-II-1969]. Col·labora 'amb 'The Modern Jazz Quartet' [1957]. Enregistra *The train and the river* [1958]. Als anys 60, toca amb representants del 'Free jazz': Carla Bley [comp/cantant/pno/arranj, Carla Borg. Oakland/Cal, 11-V-1938] i

A partir dels anys 60' [i, de manera especial, en dècades posteriors] comença a produir-se un fet fins a aleshores quasi anecdòtic: un gran nombre de músics comencen a treballar en ambdós estils, ja siga amb col·laboracions, realitzant enregistraments, etc. Aquest fet no té gran importància des d'un punt de vista musical, però si a un nivell sociològic, atès que va servir perquè el jazz assolira un major prestigi dintre de la globalitat musical que fins aleshores no posseïa.

Com exemples més significatius hi destaquem:

Steve Swallow [cb/comp. Fair Lawn/N. Jersey, 4-X-1940]. Viu a França vora cinc anys. Als 70', Giuffre ensenya i munta 'combos' a la 'New York University'. Col·labora amb Paul Bley [pno, Hyman Paul Bley. Montreal/CAN, 10-XI-1932 - Stuart/Flor, 3-I-2016] i treballa amb sintetitzadors i música electrònica. Als anys 90', fa classes magistrals al 'New England Conservatory of Music'. Dels seus enregistraments cal destacar: *The Jimmy Giuffre 3* [1956]; *The Four Brothers Sound* [1958]; *Herb Ellis Meets Jimmy Giuffre* [1959, amb Herb Ellis/guit]; *Lee Konitz Meets Jimmy Giuffre* [1959, amb Lee Konitz/sax]; *Emphasis, Stuttgart 1961* [1993, amb Steve Swallow/baix i Paul Bley/pno]; *Olympia 23 Fevrier 1965* [1965], *Night Dance* [1971]; *Quiet Song* [1974]; *The Train And The River* [1975]; *IAI Festival* [1978]; *Dragonfly* [1983]; *Quasar* [1985]; *The Life Of A Trio* [1989, amb Steve Swallow/baix i Paul Bley/pno]; *Eiffel/River Station/Momentum* [1988/reedit, 1991]; *Fly Away Little Bird* [1992]; *Conversations with a Goose* [1996]; *The Swamp People* [reed, 2009].

217 **Steve Lacy**: Nascut Steven Norman Lackritz [Nova York, 23 de juliol 1934 - Boston/Massachusetts, 4 de juny de 2004]. Saxofonista. Fotògraf de professió a, contacta amb el jazz venent als músics fotos dels seus concerts. Estudia clarinet i comença a tocar el saxòfon [1954]. Col·labora amb 'Pee Wee' Russell [clnet, Charles Elworth Russell. St. Luis/Miss, 27-III-1906 - Alexandria/Virg, 15-II-1969]; Henry 'Red' Allen [tpta]; 'Dicky' Wells [tbó]; 'Buck' Clayton [tpta, Wilbur Dorsey Clayton. Parsons/Kans, 12-XI-1911 - N.Y, 8-IX-1991]; Zutty Singleton [bat]; Willie 'The Lion' Smith [pno] i d'altres. Toca [1953-1959] amb Cecil Taylor [pno/perc, Cecil Percival Taylor. N.Y, 15-III-1929], fet que li canviarà el seu concepte jazzístic. Enregistra com a saxofonista al primer disc de Taylor: *Jazz Advance* [1956]. A començament dels 60' treballa amb l'arrendador Gil Evans [Arranj/comp/dtor, Ian Ernest Gilmore Green. Toronto/CAN, 13-V-1912 - Cuernavaca/MÈX, 20-III-1988]. Enregistra amb la banda d'Evans [1962-1964] per a Miles Davis [tpta] i Kenny Burrell [guit] tenint com a companys Eric Dolphy [sax], Phil Woods [sax] i Wayne Shorter [sax]. Primer disc com a líder: *Soprano Sax* [1957] amb Wynton Kelly [pno, Wynton Charles Kelly. JAM, 2-XII-1931 - Toronto/CAN, 12-IV-1971]. Grava amb 'Mal' Waldron [pno] i Elvin Jones [bat]. Toca també amb 'Sonny' Rollins [sax], Ornette Coleman [sax] i 'Jimmy' Giuffre [sax]. S'introdueix a l'estil 'Free jazz' tot col·laborant amb la 'Jazz Composer's Orchestra' i amb Don Cherry [tpta/comp, Donald Eugene Cherry. Oklahoma City, Oklah, 18-XI-1936 - Alhaurín el Grande/Màlaga, 19-X-1995]. Als anys 70' forma Steve Lacy Sextet amb la seua esposa Irene Aebi [ví/violoncel/cantant. Zürich/SUÏ, 27-VII-1939]; Steve Potts [sax]; Bobby Few [pno]; Jean-Jacques Avenel [cb]; Oliver Johnson [bat] i John Betsch [bat]. Viatja a Europa i toca amb Niels-Henning Ørsted Pedersen [cb. Osted/DIN, 27-V-1946 - Ishøj/DIN, 19-IV-2005] i altres músics com Carla Bley [comp], Enrico Rava [tpta. Trieste/ITÀ, 20-VIII-1939], Michel Portal [clnet/sax. Baiona/FRA, 25-XI-1935] i Alan Silva [cb, Alan Lee da Silva, Bermuda/BrE, 22-I-1939]. Als anys 80', enregistra sovint. Toca amb Mal Waldron [pno] i amb la 'Globe Unity Orchestra' a més de músics hindús. Amb els anys, Lacy es decantà pel saxòfon soprano com a únic instrument. Dels seus enregistraments cal destacar: *Soprano Sax* [1957]; *Reflections* [1959]; *The Straight Horn of Steve Lacy* [1961]; *Epistrophy* [1969]; *The Gap* [1972]; *Live in Lisbon: Estilhacos* [1972]; *Concert Solo* [1974]; *Dreams* [1975]; *Opium for Franz* [1975, amb Bill Dixon/tpta]; *Clangs* [1976, amb Andrea Centazzo/perc]; *The Wire* [1977]; *Points* [1978]; *Torments* [1979]; *The Way* [1980]; *Capers* [1981]; *The Flame* [1982]; *Change of Season* [1984, amb Misha Mengelberg/pno i Han Bennink/bat]; *Futurities* [1985]; *The Condor* [1986]; *Hocus-Pocus* [1986]; *Only Monk* [1987]; *The Window* [1988]; *The Door* [1989]; *Rushes: Ten Songs from Russia* [1990]; *Steve Lacy Solo* [1991]; *Spirit of Mingus* [1992]; *We See* [1993]; *Actuality* [1995]; *Blues for Aida* [1996]; *5 x Monk 5 x Lacy* [1997]; *Live at Unity Temple* [1998]; *Monk's Dream* [1999]; *10 of Dukes & 6 Originals* [2002]; *Materioso (Monk's Moods)* [2003] i *New Jazz Meeting Baden-Baden 2002* [2004].

- El pianista i director André Previn²¹⁸, qui ja als anys 50' va simultanejar la seua carrera com a concertista clàssic amb col·laboracions amb músics de jazz com ara Jim Hall i Red Mitchell.
- El pianista Keith Jarrett²¹⁹, qui començà com a *jazzman* amb Miles Davis, va realitzar enregistraments d'obres clàssiques, incloent-se entre elles una versió del *Clau Ben*

- 218 'André' Previn:** Nascut Andreas Ludwig Priwin/André George Previn [Berlín/RFA, 6 d'abril de 1929]. Pianista, director d'orquestra i compositor. Aconseguix la nacionalitat nord-americana [1943] i s'estableix a Los Angeles/Califòrnia. Comença arranjant i composant música per a pel·lícules de Hollywood [1948]. A finals dels 50' enregistra discs com a pianista de jazz per al segell 'Contemporary Records'. Col·labora amb 'Shelly' Manne [bat, Sheldon Manne. N.Y., 11-VI-1920 - Los Angeles/Cal, 26-IX-1984] i 'Benny' Carter [sax, Bennett Lester Carter. N.Y., 8-VIII-1907 - Los Angeles/Cal, 13-VII-2003]. Previn fou nomenat director de 'l'Orquestra Simfònica de Houston' [1967] i de 'l'Orquestra Simfònica de Londres' [1968]. Altres orquestres amb les què va col·laborar van ser 'l'Orquestra Simfònica de Pittsburgh', la 'Royal Philharmonic Orchestra de Londres' i 'l'Orquestra Filharmònica de Los Angeles'. És director musical de 'l'Orquestra Filharmònica d'Oslo' [2002]. De la seua discografia cal esmentar: *André Previn Plays Songs by Vernon Duke* [1958]; *André Previn Plays Songs by Harold Arlen* [1960]; *André Previn and J. J. Johnson* [1961, amb J. J. Johnson/tbó]; *Nice Work if You Can Get It* [1983, amb Ella Fitzgerald/cantant i Niels-Henning Ørsted Pedersen/cb]; *Kiri Sidetracks: The Jazz Album* [1992, with Kiri Te Kanawa/cantant, Mundell Lowe/guit and Ray Brown/cb]; *After Hours* [1989, amb Joe Pass/guit, i Ray Brown/cb]; *Ballads: Solo Jazz Standards* [1996] i *Alone: Ballads for Solo Piano* [2007].
- 219 Keith Jarrett:** [Allentown, Pennsilvània, 8 de maig de 1945]. Pianista i compositor. Als 17 anys oferia concerts de dues hores amb material propi. Una part dels seus estudis els desenvolupa a Boston/Massachusetts, on assisteix a la 'Berklee College of Music'. Debuta als 'Jazz Messengers' d'Art Blakey [bat/dtor, Arthur Blakey -Abdullah Ibn Buhaina-. Pittsburgh/Cal, 11-X-1919 - N.Y., 16-X-1990] i al 'Charles Lloyd Quartet' [sax. Memphis/Tenn, 15-III-1938] amb qui enregistra el disc *Forest Flower*. Jarrett també grava com a líder d'un trio amb 'Charlie' Haden [cb, Charles Edward Haden. Shenandoah/Iowa, 6-VIII-1937 - Los Angeles/Cal, 11-VII-2014] i Paul Motian [bat/comp, Paul Stephen Motian. Providence, 25-III-1931 - N.Y., 22-XI-2011]: *Life Between The Exit Signs* [1967]. A la fi dels 60' entra al grup elèctric de Miles Davis al costat de Dave Holland [cb. Wolverhampton/UK, 1-X-1946], Airtó Moreira [perc], Gary Bartz [sax] i Jack DeJohnette [bat] i enregistra el disc *Live/Evil* [1970]. La seua carrera en solitari està íntimament lligada a la discogràfica alemanya ECM, de la qual Keith Jarrett és un símbol amb l'edició de més de cinquanta discs entre els quals hi són: *My song, Belonging* o *Nude ants*. Com a 'piano solo' aconseguix l'èxit amb als discs *The Köln Concert* i *La Scala*. A destacar les formacions en quartet amb músics de l'alçària de: Dewey Redman [sax, Walter Dewey Redman. Fort Worth/Tex, 17-V-1931 - N.Y., 2-IX-2006], Charlie Haden [cb], Paul Motian [bat], Jan Garbarek [sax/flta. Mysen/NOR, 4-III-1947], Palle Danielsson [cb] i Jon Christensen [bat]. Destaquen els concerts i enregistraments del seu trio: 'Keith Jarrett Trio' [des del 1983] el qual l'acompanya centrat en interpretar i versionar estàndards jazzístics. 'Keith Jarrett Trio' hi és considerat com un dels grups de jazz més importants del món hi està format per Jack DeJohnette [bat/pno/comp. Chicago, 9-VIII-1942], Gary Peacock [cb. Burley/Idaho, 12-V-1935] i el mateix Jarrett al piano. Hi destaquen els enregistraments *Standards, Volume 1* [1983]; *Standards, Volume 2* [1985] i *Changeless* [1987]. La seva tècnica d'improvisació combina no solament jazz, sinó també unes altres formes de música, especialment clàssica, gòspel, blues i música folklòrica i ètnica. A finals dels 90', Jarrett va ser diagnosticat amb la 'síndrome de fatiga crònica' [SFC] i no va poder sortir de casa durant llargs períodes de temps. Va ser durant aquest període que va gravar *The Melody at Night, With You* [1999] un disc de 'piano solo' compostat per estàndards de jazz. Al Carnegie Hall, Jarrett va realitzar el seu primer concert en solitari als Estats Units en més de deu anys tot enregistrant-lo en disc que es donà a conèixer un any més tard en un doble CD: *The Carnegie Hall Concert* [2005]. Jarrett és capaç de 'swingar' en tots els estils jazzístics ensembles enregistra peces de Bach i Shostakòvich. De la seua discografia cal esmentar: *Swinging Big Sound* [1962, amb 'Don Jacoby and the College All-Stars']; *Buttercorn Lady* [1966, amb 'Art Blakey and the New Jazz Messengers']; *Dream Weaver* [1966, amb 'Charles Lloyd Quartet']; *Charles Lloyd in the Soviet Union* [1967, amb Charles Lloyd/sax]; *Somewhere before* [1968]; *The Mourning of a Star* [1971]; *Expectations* [1972]; *Solo Concerts: Bremen and Lausanne* [1973]; *Treasure Island* [1974]; *Death and the Flowers* [1975]; *The Survivor's Suite* [1976]; *My Song* [1977, amb Jan Garbarek/sax]; *Sun Bear Concerts Piano Solo* [1978]; *Invocations - The Month and the Flame* [1979]; *Eyes of the Heart* [1979]; *Celestial Hawk* [1981]; *Standards, Vol. 1* [1983, amb Gary Peacock/cb i Jack DeJonette/bat]; *Changes* [1984]; *Spheres* [1985]; *Standards, Vol. 2*, [1985, amb Gary Peacock/cb i Jack DeJonette/bat]; *Still Live* [1986]; *Changeless* [1987]; *J.S. Bach: Das Wohltemperierte Klavier Buch I* [1988]; *Goldberg Variations* [1989]; *Bye Bye Blackbird* [1991]; *Dmitri Shostakovich: 24 Preludes and Fugues Op. 87*, [1992]; *Bridge of Light* [1994]; *Tokyo '96* [1998];

Temperat de J.S. Bach, enregistrament que alguns crítics consideren 'de referència' o, per exemple, els 24 Preludis i Fugues de Dimitri Shostakovich. Al seu costat formant part del trio estable que formen hi és sovint el bateria Jack DeJohnette²²⁰.

- El pianista i director Daniel Barenboim ha mostrat sempre un gran interès pel jazz, enregistrant un disc homenatge a Duke Ellington.
- El trompetista Winton Marsalis²²¹ qui debutà amb l'orquestra de Nova Orleans amb 14 anys interpretant el *Concert per a Trompeta en Mib* de Joseph Haydn. Abans de

Carnegie Hall [2006]; *La Scala* [1997]; *Whisper Not* [2000]; *The Out-of-Towners* [2004]; *Radiance* [2005]; *My Foolish Heart - Live in Montreux* [2007]; *Yesterday* [2009] i *Somewhere Keith Jarrett*, Gary Peacock, Jack DeJohnette [2013, amb Gary Peacock/cb i Jack DeJohnette/bat].

220 Jack DeJohnette: [Chicago, 9 d'agost de 1942]. Bateria, pianista i compositor. Comença a tocar als catorze anys [1966] a la banda de Charles Lloyd [sax, Memphis/Tenn, 15-III-1938] on coneix Keith Jarrett [pno/comp, Allentown/Penn, 8-V-1945]. Grava amb Jackie McLean [sax, John Lenwood McLean. N.Y, 17-V-1932 - Hartford, 31-III-2006], Herbie Hancock [pno/comp, Herbert Jeffrey Hancock. Chicago/Illin, 12-IV-1940], Joe Henderson [sax/comp, Joseph Henderson. Lima/Ohio, 24-IV-1937 - San Francisco/Cal, 30-V-2001] i [al 1968] amb Bill Evans [pno/comp, Williams John Evans. Plainfield/N. Jersey, 16-VIII-1929 - N.Y, 15-IX-1980]. Toca [1969-1972] amb Miles Davis [tpta/comp, Miles Dewey Davis III. Alton/Illin, 26-V-1926 - Santa Mònica/Cal, 28-IX-1991] reemplaçant 'Tony' Williams [bat/comp, Tillmon Anthony Williams. Chicago/Illin, 12-XII-1945 - San Francisco/Cal, 23-II-1997] i amb ell enregistra els discs *Live-Evil* [1971], *Jack Johnson* [1971] i *On the Corner* [1972]. Grava i toca amb Wayne Shorter [sax], 'Chick' Corea [pno], Lee Konitz [sax], 'Sonny' Rollins [sax], Stanley Turrentine [sax], Keith Jarrett [pno], Cannonball Adderley [sax], McCoy Tyner [pno], Miroslav Vitous [cb] i Freddie Hubbard [tpta]. Forma part del grup 'Directions' [1976] amb Alex Foster [sax, Paul Alexander Foster. Oakland/Cal, 10-V-1953], Mike Richmond [cb, Michael Richmond. Philadelphia/Penn, 26-II-1948] i John Abercrombie [guit/comp, John Laird Abercrombie. Port Chester/N.Y, 16-XII-1944]. DeJohnette forma part [des del 1983] del 'Keith Jarrett's Trio', al costat de Gary Peacock [cb, Burley/Idaho, 12-V-1935], formació a la qual roman més de 25 anys incloent gires i enregistraments considerats modèlics pel que fa al jazz actual. Ha col·laborat, entre altres, amb: Vernon Reid [guit, Vernon Alphonse Reid. Londres/UK, 22-VIII-1958], John Scofield [guit/comp, Dayton/Ohio, 26-XII-1951], Dave Holland [cb, Wolverhampton/UK, 1-X-1946], Giovanni Hidalgo [perc. San Juan/PR, 22-XI-1963], 'Don' Byron [cinet/sax, Donald Byron. N.Y, 8-XI-1958], Edsel Gómez [pno, Edsel Robert Gomez Rentas. Bayamon/PR, 9-VIII-1962], Jerome Harris [baix/guit. Flushing/N.Y, 5-IV-1953], Danilo Perez [pno. Panamá, 29-XII-1965], John Patitucci [cb. Brooklyn/N.Y, 22-XII-1959], Larry Goldings [pno/orgue, Lawrence Sam Goldings. Boston/Mass, 28-VIII-1968], Bobby McFerrin [cantant/dtor, Robert Keith 'Bobby' McFerrin Jr. Manhattan/N.Y, 11-III-1950], 'Chick' Corea [pno/comp, Armando Anthony Corea. Chelsea/Mass, 12-VI-1941], Rudresh Mahanthappa [sax. Trieste/ITÀ, 4-V-1971], George Colligan [pno/tpta, Nova Jersey, 29-XII-1969], Bruce Hornsby [pno, Bruce Randall Hornsby. Williamsburg/Virg, 23-XI-1954], Esperanza Spalding [cb/cantant, Esperanza Emily Spalding. Portland/Oreg, 18-X-1984], Lionel Loueke [guit. Benin/ÀFR, 27-IV-1973], Jason Moran [pno/comp. Houston/Tex, 21-I-1975], Ravi Coltrane [sax/comp, Long Island/N.Y, 6-VIII-1965] i 'Matt' Garrison [baix, Matthew Garrison. N.Y, 2-VI-1970]. De la seua discografia cal assenyalar: *Bill Evans at the Montreux Jazz Festival* [1968, amb Bill Evans/pno]; *Ruta and Daitya* [1972, amb Keith Jarrett/pno]; *Black is the Color* [1973, amb Joe Henderson/sax]; *Polar AC* [1975, amb Freddie Hubbard/tpta]; *Pictures* [1976]; *In Our Style* [1986, amb David Murray/sax]; *Parallel Realities* [1990, amb Pat Metheny/guit]; *The New Standard* [1996, amb Herbie Hancock/pno]; *Universal Syncopations* [2003, amb Miroslav Vitous/cb] i *Setting Standards - New York Sessions* [2008, amb Keith Jarrett/pno].

221 Wynton Marsalis: Nascut Wynton Learson Marsalis [Nova Orleans/Louisiana, 18 d'octubre de 1961]. Compositor, director d'orquestra, pedagog i un destacat defensor de la cultura americana. Estudia jazz i música clàssica i als 14 anys actua a 'l'Orquestra Filharmònica de Nova Orleans'. Marsalis toca [1975-1979] amb la banda local de funk, 'The Creators' i també amb la 'New Orleans Symphony Brass Quintet', la 'New Orleans Community Concert Band'; la 'New Orleans Youth Orchestra' i la 'New Orleans Symphony'. A Nova York assisteix a la 'Juilliard School' i ingressa [1980] als 'Jazz Messengers' d'Art Blakey [bat/dtor, Arthur Blakey/Abdullah Ibn Buhaina-. Pittsburgh/Cal, 11-X-1919 - N.Y, 16-X-1990]. Toca en una gira amb el quartet de Herbie Hancock [pno/comp, Herbert Jeffrey Hancock. Chicago/Illin, 12-IV-1940]. Forma el seu propi quintet [1982] juntament amb el seu germà Branford Marsalis [sax/comp. Breaux Bridge/Luisiana, 26-VIII-1960] i publica [1983] la seua primera gravació d'autors clàssics: *Trumpet Concertos* amb peces de Haydn, Hummel i Mozart. En aquest darrer any esdevé el primer i únic artista en guanyar dos premis 'Grammy' el mateix any en les modalitats de música clàssica [*Trumpet Concertos*] i de jazz [*Think of One*]. Torna a guanyar dos premis Grammy [1984] en música clàssica i jazz amb *Baroque Music for Trumpet* i *Hot House Flowers*, respectivament. Aconsegueix altres dos premis Grammy [1985] per *Black Codes From*

formar el seu propi grup passà pels 'Jazz Messengers' d'Art Blakey. Marsalis es converteix en el primer músic que el mateix any guanya el 'Grammy' al 'Millor Disc de música clàssica' i al 'Millor Enregistrament de jazz' [1984]. Aleshores, Winton comptava amb només 23 anys.

La música de concert, el jazz i altres músiques populars segueixen [en ocasions] camins paral·lels que fan difícil diferenciar-les. Destaquen figures com Salvatore Martirano, qui en obres com *Underworld* [1965], accepta influències del jazz i de la música pertanyent al gènere dels *gingles* [anuncis publicitaris]. També William Bolcom, qui en *Songs of Innocence and experiencie* [1981], barreja jazz i rock amb elements de la música folklòrica i el contrapunt d'Alban Berg.

• Jazz Rock

Té els seus orígens estilístics dintre del mateix *Jazz*, del *soul*, del *Rhythm and Blues* i de l'anomenat 'rock progressiu', Com a orígens culturals cal ubicar-lo des de meitat dels 60' i, sobretot, a la dècada dels 70'. Emmarcat inicialment dins d'un corrent més ampli, el rock progressiu, va conformar el seu propi llenguatge i va desenvolupar diverses línies de característiques ben definides. Tot i que els principals grups van raure als Estats Units, els orígens del 'Jazz Rock' es van plantejar a Anglaterra a començament dels anys 60' [1963].

La seua estructura rítmica hi era fortament basada en el compàs de quatre temps [propri del rock] a sobre el qual les línies del baix [electrònic deixant de costat moltes vegades el

The Underground. Guanya el 'Premi Pulitzer en Música' [1997] per *Blood on the Fields*. Al següent grup que forma Marsalis hi eren Marcus Roberts [pno/comp, Marthaniel Roberts. Jacksonville/Flor, 7-VIII-1963], 'Bob' Hurst [cb, Robert Leslie Hurst III. Detroit/Mich, 4-X-1964] i Jeff Watts [bat, Jeff 'Tain' Watts. Pittsburgh/Penn, 20-I-1960] formació que, amb el temps, esdevindria en septet tot incorporant Wycliffe Gordon [tbó, Wycliffe A. Gordon. Waynesboro/Georg, 29-V-1967], Wessell Anderson [sax, Wessell 'Warmdaddy' Anderson. Brooklyn7N.Y, 21-XI-1964 / ? 1966], Todd Williams [sax. Sant Louis/Missouri, 16-VII-1967], Reginald Veal [cb. Chicago/Illin, 5-XI-1963], Herlin Riley [bat. N. Orleans/Louis, 15-II-1957] i Eric Reed [pno, Eric Scott Reed. Philadelphia/Penn, 21-VI-1970]. Composa i interpreta *Abyssinian 200: A Celebration* [2008] per a commemorar el dos-cents aniversari d'aquesta església baptista de Harlem. La ciutat de Vitòria/País Basc li atorga la 'Medalla d'Or' [2009] i rep la insígnia de 'Cavaller de la Legió d'Honor', el guardó més gran que concedeix el govern francès. Crea [1988] l'associació musical no professional 'The Jazz at Lincoln Center Orchestra' [JLCO] per tal d'ajudar els joves a manprendre el camí artístic. Basada al 'Time Warner Center' de Manhattan/New York. De la seua discografia cal fer esment de: *Wynton Marsalis* [1981]; *Think of One* [1983]; *Live at Blues Alley* [1986]; *Tune in Tomorrow* [1989]; *Blue Interlude* [1991]; *Joe Cool's Blues* [1994]; *Standard Time, Vol. 6: Mr. Jelly Lord* [1999]; *All Rise* [2002]; *From the Plantation to the Penitentiary* [2007]; *He and She* [2009]; *From Billie Holiday to Edith Piaf Live in Marciac* [2010] i *Wynton Marsalis & Eric Clapton Play the Blues* [2011, amb Eric Clapton/guit].

contrabaix acústic] i la bateria van recollir maneres típicament jazzístiques, especialment durant els solos.

Normalment, els arranjaments per a les seccions de vent es limitaren a l'harmonització dels riff de guitarra clàssics del 'Rock'. La influència en la secció de vents va variar des dels clarament influïts pel *Be bop* [primers enregistraments de grups com 'Blood, Sweat & Tears'] fins a aquells altres que van prendre les seues arrels en les orquestres de 'Swing' ['Chase', 'The Flock']. No obstant això, la influència de les improvisacions i arranjaments col·lectius del 'Free jazz' va ser evident.

Un dels àlbums més representatius d'aquest estil és *Head Hunters* [1973] pel grup amb aquest mateix nom encapçalat per Herbie Hancock [pno/teclats]. Es tracta de l'àlbum amb més vendes de la història del jazz [després del *Kind of blue* de Miles Davis], disc al qual prosseguien altres treballs de no inferior qualitat per part del mateix grup: *Thrust* i *Secrets*.

Encara que el concepte de 'solo' ja era conegut i usat pel 'Rock' [abans de 1967], al 'Jazz Rock' es desenvolupa de manera habitual prenent en molts d'ells un paper rellevant a la manera de la tradició jazzística. Això va exigir la presència a les bandes d'instrumentistes solvents, en alguns casos de nivell musical considerat com a alt: Eddie Henderson²²², Randy Brecker²²³, Bill Chase, Chick Corea, Cedar Walton²²⁴, Stanley Clarke, 'Lew' Soloff²²⁵, Dave Bargerón, Wayne Shorter²²⁶.

222 'Eddie' Henderson: Nascut Edward Jackson Henderson [Nova York, 26 d'octubre de 1940]. Trompetista i fiscorn. De família de músics, estigué influït pels trompetistes Booker Little [tpta, Booker Little Jr. Memphis/Tenn, 2-IV-1938 - N.Y, 5-X-1961], Clifford Brown [tpta. Wilmington/Delaware, 30-X-1930 - Bedford/Penn, 26-VI-1956], 'Woody' Shaw [tpta/comp, Woody Herman Shaw, Jr. Laurinburg/Car. N, 24-XII- 1944 - N.Y, 10-V-1989] i Miles Davis [tpta/comp, Miles Dewey Davis III. Alton/Illin, 26-V-1926 - Santa Mònica/Cal, 28-IX-1991]. Als nou anys rep una lliçó ocasional de Louis Armstrong [tpta/cantant/dtor, Louis Daniel Armstrong. Nova Orleans/Louis, 4-VIII-1901 - Corona-Queens/N.Y, 6-VII-1971]. Intèrpret a la 'San Francisco Conservatory Symphony Orchestra'. Als 17 anys toca al costat de Miles Davis [tpta] només per un concert. Conclou els seus estudis de medicina però torna a la música. Toca [1970-1973] i enregistra amb els 'Mwandishi' d'Herbie Hancock [pno/comp, Herbert Jeffrey Hancock. Chicago/Illin, 12-IV-1940] i amb 'Pharoah' Sanders [Sax, Farrel Sanders. Little Rock/Ark, 13-X-1940], 'Mike' Nock [pno, Michael Anthony Nock. Christchurch/NZE, 27-IX-1940], Norman Connors [bat/comp. Philadelphia/Penn, 1-III-1947] i els 'Jazz Messengers' d'Art Blakey [bat/dtor, Arthur Blakey/Abdullah Ibn Buhaina-. Pittsburgh/Cal, 11-X-1919 - N.Y, 16-X-1990]. Als 70' enregistra diversos discs de 'fusió jazz'. Torna a exercir la medicina a temps parcial [1975-1985]. Toca 'hard bop' [1991] amb Billy Harper [sax. Houston/Tex, 17-I-1943]. Enregistra el disc *So What?* [2002] amb temes de Miles Davis, acompanyat de Bob Berg [sax, Robert Berg. Brooklyn/N.Y, 7-IV-1951 - Amaganset/L. Island, 5-XII-2002], Dave Kikoski [pno. New Brunswick/N. Jers, 29-IX-1961], Ed Howard [cb, Edward U. Howard. Washington D.C., 9-IV-1960] i Victor Lewis [bat. Omaha/Nebr, 20-V-1950]. Toca al Regne Unit i a Europa. Henderson ensenya a l'Escola Juilliard' [2007]. De la seua discografia cal destacar: *Crossings* [1972, amb Herbie Hancock/pno]; *Inside Out* [1973]; *Sunburst* [1975]; *Heritage* [1976], *Music Is My Sanctuary* [1977, amb Gary Bartz/sax]; *Comin' Through* [1977]; *Runnin' to Your Love* [1979]; *Phantoms* [1989]; *Quickstep* [1991, amb Kenny Barron/pno]; *Hand in Hand* [1992, amb Mulgrew Miller/pno]; *I Remember Miles* [1992, amb Benny Golson/sax]; *My Dear Family* [1993, amb Mal Waldrom/pno]; *Manhattan in Blue* [1994]; *Flight of Mind* [1996]; *Dark Shadows* [1997]; *Reemergence* [1999]; *Time and Spaces* [2004]; *For All We Know* [2010]; *Eddie Henderson & Friends Play the Music of Amit Golan* [2011] i *Collective Portrait* [2015].

223 'Randy' Brecker: Nascut Randal Edward Brecker [Filadèlfia/Pensilvània, 27 de novembre de 1945]: Trompetista. Toca a la Big band de la Universidad de Indiana i fa una gira arreu Europa i Orient Mitjà

[1965]. Toca al grup de jazz-rock 'Blood, Sweat & Tears' [1967] i amb ells enregistra el disc *Child is father to the man*, sent substituït [1968] pel trompetista 'Lew' Soloff [tpta, Lewis Michel Soloff. N.Y., 20-II-1944 - N.Y., 8-III-2015]. Crea el grup 'Dreams' [1971] amb Billy Cobham [bat, William C. Cobham. Panamá/PAN, 16-V-1944], John Abercrombie [guit/comp, John Laird Abercrombie. Port Chester/N.Y., 16-XII-1944] i el seu germà Michael Brecker [sax, Michael Leonard Brecker. Filadèlfia/Penns, 20-III-1949 - N.Y., 13-I-2007]. Ambdós germans formen 'The Brecker Brothers' [1975-1981]. Randy col·labora amb Horace Silver [pno/comp, Horace Ward Martin Tavares Silver. Norwalk/Conn, 2-IX-1928 - Nova Rochelle/N.Y., 18-VI-2014], Janis Joplin [cantant], Stevie Wonder [cantant] i Art Blakey [bat/dtor, Arthur Blakey/Abdullah Ibn Buhaina-. Pittsburgh/Cal, 11-X-1919 - N.Y., 16-X-1990]. Toca també al grup 'Eleventh House' amb 'Larry' Coryell [guit, Lorenz Albert Van DeLinder III. Galveston/Tex, 2-IV-1943 - N.Y., 19-II-2017] i amb 'Jaco' Pastorius [baix/comp, John Francis Anthony Pastorius III. Norristown/Penn, 1-XII-1952 - Fort Lauderdale/Flor, 21-IX-1987]. Als 80', enregistra i actua amb Eliane Elias [pno. São Paulo/Brasil, 19-III-1960]. Forma la banda 'Soulbop', amb Bill Evans [sax, William D. Evans. Clarendon Hills/Illin, 9-II-1958], Benny Golson [sax] i Curtis Fuller [tbó], en un homenatge a Art Blakey [bat]. Toca amb la banda experimental de 'Dave' Grusin [pno/comp, Robert David Grusin. Littleton/Color, 26-VI-1934] i amb 'Larry' Rousen [bat/productor. N.Y., 25-V-1940 - Park Ridge/N. Jers, 9.-X-2015], Russell Ferrante [teclista. San José/Cal, 18-I-1952], Arturo Sandoval [tpta], Eric Marienthal [sax. Sacramento/Cal, 13-XII-1957], 'Alex' Acuña [bat/perc, Alejandro Neciosup Acuña. Pativilca/PER, 12-XII-1944], 'Dave' Valentin [flta, David Joseph Valentin. Bronx/N.Y., 29-IV-1952 - N. Y., 8-III-2017], John Patitucci [cb. Brooklyn/N.Y., 22-XII-1959] i 'Dave' Weckl [bat, David Joseph Weckl. St. Louis/Misso, 8-I-1960] entre altres. Ha col·laborat amb Frank Zappa [comp/guit/cantant, Frank Vincent Zappa. Baltimore/Mary, 21-XII-1940 - Hollywood/Cal, 4-XII-1993] al disc *Zappa in New York* [1978]; *You Can't Do That on Stage Anymore, Vol. 6* [1992] i *Láther* [1996]. Brecker ha esta guardonat quatre vegades amb el premi Grammy. De la seua discografia cal esmentar també: *Dreams* [1971, amb el grup 'Dreams']; *The Brecker Brothers* [1975]; *The Atlantic Family Live In Montreaux* [1977]; *Invitation* [1979, amb Jaco Pastorius/baix]; *Straphangin'* [1981, amb 'The Brecker Brothers']; *In the idiom* [1986]; *Return of The Brecker Brothers* [1992, amb The Brecker Brothers]; *Into the Sun* [1995]; *Hangin' in the city* [2001] i *Randy in Brasil* [2008].

224 Cedar Walton: Nascut Cedar Anthony Walton, Junior [Dallas/Texas, 17 de gener de 1934 - Brooklyn/Nova York, 19 d'agost de 2013]. Pianista i compositor. Influències de Nat King Cole, Bud Powell, Thelonious Monk i Art Tatum. Comença tocant en grups de blues com el de David Noon. A Nova York toca amb 'Kenny' Dorham [tpta, McKinley Howard 'Kenny' Dorham. Fairfield/Tex, 30-VIII-1924 - N.Y., 5-XII-1972] i amb 'Gigi' Gryce [sax/flta, George General Grice Jr. [Pensacola/Flor, 28-XI-1925 - Pensacola, 17-III-1983], 'Lou' Donaldson [sax, Louis Andrew Donaldson. Badin/Car. N, 1-XI-1926] i 'Jay Jay' Johnson [tbó, James Louis Johnson. Indianàpolis/Ind, 22-I-1924 - Indianàpolis, 4-II-2001]. Toca [1960-1961] amb 'The Jazztet' amb 'Art' Farmer [tpta, Arthur Stewart Farmer. Council Bluffs/Iowa, 21-VIII-1928 - N.Y., 4-X-1999] i Benny Golson [sax/comp. Philadelphia/Penn, 25-I-1929]. Fa arranjaments i toca [1961-1964] amb els 'Jazz Messengers' d'Art Blakey. Forma els seus propis grups i col·labora amb 'Etta' James [cantant, Jamesetta Hawkins. Los Angeles/Cal, 25-I-1938 - Riverside/Cal, 20-I-2012] i 'Abbey' Lincoln [cantant/comp, Anna Marie Wooldridge. Chicago/Illin, 6-VIII-1930 - N.Y., 14-VIII-2010]. Toca amb Eddie Harris [sax. Chicago/Illin, 20-X-1934 - Los Angeles/Cal, 5-XI-1996], 'Blue' Mitchell [tpta, Richard Allen Mitchell. Miami/Flor, 13-III-1930 - Los Angeles/Cal, 21-V-1979], Lee Morgan [tpta/comp, Edward Lee Morgan. Philadelphia/Penn, 10-VII-1938 - N.Y., 19-II-1972], 'Freddie' Hubbard [tpta, Frederick Dewayne Hubbard. Indianapolis/Indi, 7-IV-1938 - Sherman Oaks/Cal, 29-XII-2008] i 'Milt' Jackson [vib, Milton Jackson [Detroit/Mich, 1-I-1923 - Detroit/Mich, 9-X-1999]. Als 80' toca al quartet 'Eastern Rebellion' amb George Coleman [sax, George Edward Coleman. Memphis/Tenn, 8-III-1935] i 'Sam' Jones [cb, Samuel 'Sam' Jones. Jacksonville/Flor, 12-XI-1924 - N.Y., 15-XII-1981]. També amb Billy Higgins [bat. Los Angeles/Cal, 11-X-1936 - Inglewood/Cal, 3-V-2001], Tony Dumas [cb. Los Angeles/Cal, 1-X-1955], Bog Berg [sax, Robert Berg. Brooklyn/N.Y., 7-IV-1951 - Amaganset/N.Y., 5-XII-2002]. De la seua discografia cal assenyalar: *Cedar!* [1967]; *Plays Cedar Walton, 1967-69* [1969]; *Breakthrough!* [1972]; *Firm Roots* [1974]; *Eastern Rebellion, Vol. 1* [1975]; *The Pentagon* [1976]; *Eastern Rebellion 2* [1977]; *Animation* [1978]; *Soundscapes* [1980]; *Among Friends* [1982]; *The Trio, Vol. 1* [1985]; *Bluesville Time* [1985]; *Cedar Walton Plays* [1986]; *This Is For You, John* [1987]; *Eastern Rebellion - Mosaic* [1990]; *Manhattan Afternoon* [1992]; *Eastern Rebellion - Just One of Those... Nights At The Village Vanguard* [1994]; *Roots* [1999]; *Latin Tingé* [2002]; *Naima* [2005] i *Seasoned Wood* [2008].

225 'Lew' Soloff: Nascut Lewis Michel Soloff [Nova York, 20 de febrer de 1944 - 8 de març de 2015]. Trompetista. Estudia a 'l'Eastman School' de Rochester/Nova York i la 'Juilliard School of Music' i amb el trompetista Carmine Caruso. Toca i grava [1965] amb Tito Puente [perc/dtor, Ernest Anthony Puente Jr. N.Y., 20-IV-1923 - N.Y., 31-V-2000], Maynard Ferguson [tpta], Joe Henderson [sax], Clark Terry [tpta] i Gil Evans [arranj]. Toca 'música clàssica' amb diverses orquestres simfòniques de Rochester i Nova Orleans. Toca amb el grup de jazz-rock 'Blood, Sweat & Tears' [1968-1973] tot substituïnt Randy Brecker [tpta. Randal Edward Brecker. Filadèlfia/Pens, 27-XI-1945]. Ajuda Gil Evans en la direcció de la seua big band. Als 80' toca a la 'Manhattan Jazz Quintet'. Soloff toca amb antics membres de 'Blood, Sweat & Tears': Larry Willis [pno/comp, Lawrence Elliott Willis. N.Y., 20-XII-1940], Mike Stern [guit, Michael Sedgwick. Boston, 10-I-1953] i Lou Marini [sax/flta, Louis Marini, Jr. Charleston/Car. S, 13-V-1945] i amb músics com Carla Bley [comp/cantant/pno/arranj, Carla Borg. Oakland/Cal, 11-V-1938], Teo Macero [sax/comp, Attilio Joseph Macero. Glens Falls/N.Y., 30-X-1925 - Riverhead/N.Y., 19-II-2008], Mark Egan [baix, Mark McDaniel Egan. Brockton/Massa, 14-I-1951] i Hiram Bullock [guit. Präfektur Ōsaka/JAP, 11-

Al 'Jazz Rock' hi podem trobar, almenys, dos subgèneres ben diferenciats:

- Les *big bands de rock*, les quals tenien molta influència dels grups de *soul* [del segell Tamla Motown de Detroit] i 'Rhythm and Blues' de mitjans dels anys 60'. Al nucli instrumental bàsic dels grups clàssics de rock [guitarra, baix elèctric, bateria i teclats], es van incorporar instruments de metall [trompeta, saxo, trombó], inusuals fins aleshores en el 'Rock', però d'àmplia tradició en els gèneres abans citats. Els grups pioners van aparèixer als Estats Units. Al Kooper [cantant/pno] va formar la banda que seria considerada la més important d'aquestes *big bands de rock*: 'Blood, Sweat & Tears' [1967], encara que la formació que aconseguí millors resultats comercials va ser el grup 'Chicago' [1968]. Altres grups importants van ser: 'Dreams' [1968]; els canadencs 'Lighthouse' [1968]; 'Chase' [1969]; 'The Ides Of March' [1964]; 'The Flock' [amb el violinista Jerry Goodman²²⁷ qui col·laborà després amb diversos

IX-1955 - N.Y., 25-VII-2008]. De la seua discografia cal assenyalar: *Yesterdays* [1986]; *My Romance* [1989]; *Ray Anderson's Pocket Brass, Where Home Is* [1994, amb Ray Anderson/tbó]; *Teo Macero, Impressions of Miles Davis* [2001, amb Teo Macero/sax] i *Lincoln Center Jazz Orchestra, A Love Supreme* [2005].

226 Wayne Shorter: [Newark/Nova Jersey, 25 d'agost de 1933]. Saxofonista i compositor. Cal considerar Shorter com a hereu de John Coltrane [sax/comp, John William Coltrane. Hamlet/Carolina N, 23-IX-1926 - Huntington Hospital/Long Island/N.Y., 17-VII-1967] ensem amb ell ha influït també en altres saxofonistes com ara Branford Marsalis [sax/comp. Breaux Bridge/Luisiana, 26-VIII-1960] i d'altres. Estudia clarinet a la 'New York University'. Toca amb Horace Silver [pno/comp, Horace Ward Martin Tavares Silver. Norwalk/Conn, 2-IX-1928 - Nova Rochelle/N.Y., 18-VI-2014] i amb l'orquestra de Maynard Ferguson [tpta, Walter Maynard Ferguson. Montreal/CAN, 4-V-1928 - Ventura/Cal, 23-VIII-2006] on coneix Joe Zawinul [pno]. Toca en 'jam sessions' amb John Coltrane [sax] i Sonny Rollins [sax], i [1959-1963] amb els 'Jazz Messengers' d'Art Blakey [bat/dtor, Arthur Blakey/Abdullah Ibn Buhaina-. Pittsburgh/Cal, 11-X-1919 - N.Y., 16-X-1990]. Miles Davis [tpta] aconsegueix dur-lo al seu quintet [1964-1970]. Shorter compona temes per al quintet de Davis com ara: *E.S.P.*; *Pinocchio*; *Nefertiti*; *Sanctuary*; *Footprints*; *Fall i Prince of Darkness*. Forma 'Weather Report' [1970] amb Joe Zawinul [pno/comp, Josef Erich Zawinul. Viena/ÀUS, 7-VII-1932 - Viena/ÀUS, 11-IX-2007] i Miroslav Vitous [cb, Miroslav Ladislav Vitouš. Praga/RTX, 6-XII-1947]. A la fi dels 70' fa una gira amb Freddie Hubbard [tpta], Herbie Hancock [pno], Ron Carter [cb] i Tony Williams [bat], associació que esdevindria a denominar-se 'V.S.O.P.'. Shorter deixa 'Weather Report' [1985] i desapareix de l'escena musical. Toca [1992] amb Wallace Roney [tpta. Philadelphia, 25-V-1960] i la secció rítmica de 'V.S.O.P.' en un homenatge discogràfic vers Miles Davis [tpta]. Grava [1998] amb Herbie Hancock [pno] el disc *Gershwin's World*. Fins hores d'ara, Shorter ha rebut 8 premis Grammy com a compositor i com a instrumentista. Li lliuraren un Doctorat Honorífic per la 'New York University' [2010]. De la seua discografia cal esmentar: *Blues à la Carte* [1959]; *Introducing Wayne Shorter* [1959]; *Second Genesis* [1960]; *At The Free Trade Hall - Free Trade Hall, Manchester, United Kingdom. May 6, 1961* [1961, amb Art Blakey and The Messengers]; *Caravan* [1962, amb Art Blakey/bat]; *Night Dreamer* [1964]; *The All Seeing Eye* [1965]; *Delightfulee* [1966, amb Lee Morgan/tpta]; *Schizophrenia* [1967]; *Super Nova* [1969]; *Moto Grosso Feio* [1970]; *Odyssey of Iska* [1970]; *Weather Report* [1971, amb 'Weather Report']; *Native Dancer* [1974]; *Black Market* [1975, amb 'Weather Report']; *Heavy Weather* [1977, amb 'Weather Report']; *Chalk Mark in a Rain Storm* [1981/reedit, 1988, amb Joni Mitchell/cantant]; *Procession* [1983, amb 'Weather Report']; *Phantom Navigator* [1986]; *Joy Ryder* [1988]; *High Life* [1994]; *1 + 1* [1997, amb Herbie Hancock/pno]; *Footprints Live* [2002]; *Beyond the Sound Barrier* [2005]; *Without a Net* [2013] i *Portrait* [2014].

227 Jerry Goodman: [Chicago/Illinois, 16 de març de 1949]. Violinista. Comença treballant de muntador d'escenari del grup 'The Flock' abans d'incorporar-se com a músic a la formació. Els seus pares tocaven cordes a la 'Chicago Symphony Orchestra' i son tio és el compositor Marty Rubenstein. Toca al disc de John McLaughlin [guit] *My Goal's Beyond* [1970] i, tot seguit, passa a ser membre de la 'Mahavishnu Orchestra' [fins 1973] amb McLaughlin [guit/comp. Doncaster/West Riding of Yorkshire/UK, 4-I-1942], Jan Hammer [pno/teclats, Jan Hamr. Praga/RTX, 17-IV-1948] i Billy Cobham [bat, William C. Cobham. Panamà/PAN, 16-V-1944]. Goodman i Hammer enregistren el disc *Like Children* [1975] i grava [des del 1985] tres discs seguits com a

jazzmen]. Els grups 'Rare Earth' i 'Malo' [1972] també van incorporar potents seccions de vent. Diversos autors també inclouen en aquest subgènere a un dels més influents grups de 'fussió' dels anys 70', 'Steely Dan'.

- **Jazz rock a Anglaterra:** els anglesos no van ser grans creadors de *big bands de rock*, tot i la seua forta tradició de blues [anomenat 'Blues blanc']. Cal destacar el grup 'CCS' ['Collective Consciousness Society'] que sí tenia formació jazzística com a Big band. Fundat pel pianista del John Cameron²²⁸ va editar el seu primer disc a començament dels anys 70' [1971]. Tot i que molt escorats cap als sons ètnics, el grup anglo-africà 'Osibisa' també va beure d'aquest corrent. A destacar la creació de la millor Big band anglesa apareguda fins hores d'ara: la 'New Jazz Orchestra': ['NJO']²²⁹, la qual romangué activa vora vuit anys [1963-1970].

A Espanya va haver-hi alguns grups [1967] que van tenir relació amb aquest subgènere o moviment. Amb una forta secció de metalls hi trobem 'Los Canarios' que van aconseguir

líder: *On the Future of Aviation, Ariel i It's Alive* [en directe] i amb Fred Simon [pno/comp, Frederick Victor Simon. Chicago ?] i Jim Hines [bat]. Ha enregistrat en més de cinquanta discs per a artistes tan diversos com ara: Toots Thielemans [harmònica, Jean-Baptiste Frédéric Isidor Thielemans. Marollen/BÈL, 29-IV-1922 – Brussel·les/BÈL, 22-VIII-2016] amb duo als discs *Blue Eyed Soul, Hall & Oates, Styx*; amb Jordan Rudess [teclista, Jordan Charles Rudess. N.Y., 4-XI-1956]; la banda 'Choking Ghost' i amb Derek Sherinian [teclista. Laguna Beach/Cal, 25-VIII-1966]. Goodman toca amb 'The Dixie Dregs' [1993], banda encapçalada per Steve Morse [guit, Steve J. Morse. Hamilton/Ohio, 28-VII-1954]. Torn als escenaris [2004-2005] amb la banda 'Gary Husband's Force Majeure' [bat. Leeds/UK, 14-VI-1960]. De la seua discografia cal esmentar: *The Stranger's Hand* [1999, amb Steve Smith/bat, Howard Levy/harmònica i Oteil Burbridge/baix] i *Violin Fantasy* [2016].

228 John Cameron: [Woodford/Essex, U.K., 20 de març de 1944]. Pianista i compositor. Conegut per les seues bandes sonores. Estudia a Cambridge on, per la nit, tocava jazz en clubs i bars. Comença de manera professional fent arranjaments [*Sunshine Superman*] per a cantants 'pop' com Donovan [Donovan Philips Leitch, 10-V-1946], co-arranjada amb el contrabaixista Spike Heatley [cb, Brian John Heatley. London/UK, 17-II-1933] a més dels temes *Jennifer Juniper* i *Epistle to Dippy*. Crea per al director cinematogràfic Ken Loach la banda sonora del film *Poor Cow* [1967] a mitges amb el cantant Donovan. A començament dels anys 70', Cameron forma la banda de Jazz-rock 'Collective Consciousness Society' [C.C.S.], grup a l'estil de la banda nord-americana 'Blood, Sweat & Tears' i on hi eren tocant, entre altres: Mickie Most [productor i guitarrista], Alexis Korner [cantant] i 'Herbie' Flowers [cb, Brian Keith Flowers, 19-V-1938], tot i que el treball de Cameron s'ha centrat en bandes sonores per al cinema i la T.V., i molt poc amb el jazz.

229 New Jazz Orchestra [NJO]: Big band anglesa [1963-1970] la qual comptà entre els seus músics amb Harry Beckett [tpta, Harold Winston Beckett. St. Michael Parish/Bridgetown/BAR, 30-V-1935 - London, 22-VII-2010], Jack Bruce [baix i membre del grup 'Cream'], 'Ian' Carr [tpta, Henry Randell Carr. Dumfries/Schottland/UK, 21-IV-1933 - London, 25-II-2009], 'Dave' Gelly [sax/crític, David Gelly. Bexleyheath/Kent/UK, 28-I-1938], Dick Heckstall-Smith [sax, Richard Malden Heckstall-Smith. Ludlow/Shropshire/UK, 26-IX-1934 - Londres/UK, 17-XII-2004 i fundador del grup 'Colosseum'], Jon Hiseman [bat, Philip John Hiseman. Woolwich/Londres/UK, 21-VI-1944], Henry Lowther [tpta, Thomas Henry Lowther. Leicester/UK, 11-VII-1941], Don Rendell [sax/flta/arranj, Donald Percy Rendell. Plymouth/UK, 4-III-1926 - Londres/UK, 20-X-2015], Frank Ricotti [vib/perc. Londres/UK, 31-I-1949], Paul Rutherford [tbó, Paul William Rutherford. Greenwich/London/UK, 29-II-1940 - Londres/UK, 5-VIII-2007], Barbara Thompson [sax/flta/comp, Barbara Gracey Thompson. Oxford/UK, 27-VII-1944], Trevor Tomkins [bat, Trevor Ramsey Tomkins. Londres, 12-V-1941], Michael Phillipson [tpta], 'Les' Carter [flta], 'Tom' Harris [sax], Trevor Watts [sax/comp, Trevor Charles Watts. York/UK, 26-II-1939], Lionel Grigson [pno/tpta/comp. Cheltenham/Gloucestershire/UK, 12-II-1942 - Londres/UK, 14-VI-1994], 'Bob' Leaper [tpta/dtor], 'Mike' Phillipson [tpta], Tony Dudley [tpta], Mick Palmer [fiscorn], John Mumford [tbó], Peter Harvey [tbó], Dick Hart [tuba], Tom Harris [sax], Sebastian Freudenberg [sax], Mike Barrett [pno] i Tony Reeves [cb, Anthony Reeves. New Eltham/Londres/UK, 18-IV-1943].

un cert èxit amb el seu tema *Get on your knees* [1968]. També van adoptar alguns elements del 'Jazz Rock' grups com a 'Henry And The Seven' [l'embrió dels futurs 'Pop Tops'] i, més endavant, 'Alcatraz', molt influïts en els seus arranjaments per grups com 'Chicago' o 'Blood, Sweat & Tears'.

A partir de finals dels 70' el 'Jazz Rock', com a gènere específic dins del camp del 'Rock', va començar a decaure. Bona part dels músics que, provinents del jazz, havien desembarcat en ell, tornaren a les seues arrels [Chick Corea, Wayne Shorter, Herbie Hancock, Stanley Clarke, etc.], i les big bands de 'Rock' van desaparèixer.

- **Jazz Rock Fusió: Fran Zappa**

El 'Jazz Rock Fusió' és més aviat un gènere que no un estil musical codificat, la fusió es pot veure com una tendència o acostament musical d'una tendència global [Jazz] fins a una altra molt present a la societat [Rock]. Es tracta d'un estil típicament instrumental. Conté formes complexes de tempo, mètrica i patrons rítmics tot oferint improvisacions molt llargues. Els músics de 'Jazz Fusió' són reconeguts per tenir un alt nivell de virtuosisme, combinat amb composicions complexes i improvisació musical vistes rarament en altres formes musicals occidentals, tret del jazz.

A partir de les experiències a finals dels anys 60' de Frank Zappa²³⁰ [músic cabdal en la història de la música del segle XX], van ser nombrosos els rockers que es reconvertiren

²³⁰ **Frank Zappa:** Nascut Frank Vincent Zappa [21 de desembre de 1940 - 4 de desembre de 1993]. Compositor, guitarrista, cantant i productor discogràfic. Amb una carrera de més de trenta anys, Zappa va compondre rock, jazz, blues, música electrònica, música clàssica i música concreta o acusmàtica, entre altres. També va treballar com a director de cinema i de videoclips i va dissenyar portades d'àlbums. A més, es va encarregar de la producció dels més de vuitanta àlbums que va gravar amb el seu grup 'The Mothers of Invention' i en solitari. Li agradaven compositors avant-garde com ara Edgard Varèse, Igor Stravinsky i Anton Webern i la música 'Rhythm and Blues' dels anys 50'. Comença a escriure música clàssica a l'escola secundària. Zappa es considerava compositor i músic autodidacta. El seu àlbum debut amb 'The Mothers of Invention', *Freak Out!* [1966] combinava cançons de rock convencionals amb improvisacions impossibles i sons generats en l'estudi d'enregistrament. Els àlbums posteriors eren una barreja de música experimental i eclèctica, independentment que estigueren qualificats com a rock, jazz o música clàssica. Fou molt crític amb allò 'políticament correcte', amb la religió i va ser un gran defensor de la llibertat d'expressió i de l'abolició de la censura. Molts dels seus àlbums són considerats essencials en la història del Rock i del 'Jazz Rock', i és reconegut com un dels guitarristes i compositors més originals del seu temps, sent avui dia una referència inqüestionable per a un gran nombre d'artistes. Fou inclòs, de manera pòstuma, al 'Saló de la Fama del Rock and Roll' [1995] i va rebre el premi Grammy a tota la seua carrera [1995]. Després de dissoldre's 'The Mothers of Invention', Zappa va editar l'àlbum en solitari *Hot Rats* [1969]. Inclou, per primera vegada en enregistraments d'estudi un solo de guitarra de Zappa, a més d'una de les seues composicions més reconegudes, *Peaches En Regalia*, que apareix en diversos enregistraments posteriors. L'àlbum inclou músics de jazz, blues i R&B, com Don 'Sugarcane' Harris [ví/guit, Don Francis Bowman Harris. Pasadena/Cal, 19-VI-1938 - Los Angeles/Cal, 30-XI-1999]; Paul Humphrey [bat, Paul Nelson Humphrey. Detroit/Mich, 12-X-1935]; Ian Underwood [multi inst, Ian Robertson Underwood. N.Y, 22-V-1939] i Shuggie [baix]. El disc va tenir cert èxit al Regne Unit i una gran influència en el

en jazzístes [alguns d'ells de manera eventual que no definitiva]. Com a antecedent hi trobem el saxofonista Julian 'Cannonball' Adderley qui va començar a realitzar la música que fusionava el Jazz amb el 'Pop' al seu 'Cannonball Adderley Sextet' al costat de 'Nat' Adderley²³¹ [tpa], Joe Zawinul [pno], 'Sam' Jones [cb, Samuel 'Sam' Jones. Jacksonville/Flor, 12-XI-1924 - 15-XII-1981], Louis Hayes [bat. Detroit/Michigan, 31-V-1937] i Charles Lloyd²³² [sax].

posterior desenvolupament del gènere de fusió 'Jazz Rock'. Zappa va conèixer al director d'orquestra indi Zubin Mehta [1970] i ambdós van organitzar per al maig d'aquell any un concert on Mehta dirigia a l'Orquestra Filharmònica de Los Angeles amb el suport d'una banda de rock. La música de Zappa ha influït a un gran nombre de músics, bandes i orquestres de diversos gèneres. Artistes de rock com Mr. Bungle, Butthole Surfers, Alice Cooper, Fee Waybill de The Tubes i Billy Bob Thornton [també actor] han esmentat sovint la influència de Zappa, igual que artistes de *rock progressiu* com ara Henry Cow, Trey Anastasio de Phish i John Frusciante. Formacions de *heavy metal* com 'Black Sabbath', Warren DeMartini, Steve Vai, 'System of a Down', i 'Clawfinger' reconeixen la inspiració de Zappa. Pel que fa a l'escena de música clàssica, Tomas Ulrich, 'Meridian Arts Ensemble' i 'The Fireworks Ensemble' toquen de manera habitual composicions de Zappa. Músics i compositors de jazz contemporanis com Bill Frisell [guit/comp, William Richard William. Baltimore/Maryland, 18-III-1951] i John Zorn [sax/comp. Queens/N.Y., 2-IX-1953] s'inspiren en Zappa. De la seua ampla discografia cal assenyalar: *We're Only In It For The Money* [1967]; *Lumpy Gravy* [1968]; *Burnt Weeny Sandwich* [1969]; *Hot Rats* [1969]; *Weasels Ripped My Flesh* [1970]; *200 Motels* [1971]; *Fillmore East: June 1971* [1972]; *Over-Nite Sensation* [1973]; *Roxy & Elsewhere* [1974]; *One Size Fits All* [1975]; *Zoot Allures* [1976]; *Hammersmith Odeon* [1978]; *Zappa in New York* [1978]; *Orchestral Favorites* [1979]; *Tinseltown Rebellion* [1981]; *Ship Arriving Too Late to Save a Drowning Witch* [1982]; *London Symphony Orchestra, Vol. 1* [1983]; *Boulez Conducts Zappa: The Perfect Stranger* [1984]; *Frank Zappa Meets the Mothers of Prevention* [1985]; *Jazz From* [1986]; *London Symphony Orchestra, Vol. 2* [1987]; *The Best Band You Never Heard in Your Life* [1991]; *You Can't Do That on Stage Anymore, Vol. 6* [1992] i *HellThe Yellow Shark* [1992].

231 'Nat' Adderley: Nascut sota el nom de Nathaniel Adderley [Tampa/Florida, 25 de novembre de 1931 - Lakeland/Florida, 2 de gener de 2000]. Cornetista i trompetista. Germà del saxofonista Cannonball Adderley [sax, Julian Edwin Adderley. Tampa/Flor, 15-IX-1928 - Gary/Indi, 8-VIII-1975]. Els dos germans toquen [1946] amb Ray Charles [cantant/pno/sax, Ray Charles Robinson. Albany/Georg, 23-IX-1930 - Beverly Hills/Cal, 10-VI-2004]. Es llicencia en Sociologia per la Universitat de Florida. Toca [1954-1955] amb Lionel Hampton [vib/pno/bat/dtor, Lionel Leo Hampton. Louisville/Kent, 20-IV-1908 - N.Y., 31-VIII-2002] incloent una gira europea. Marxa amb el seu germà a Nova York i forma 'The Cannonball Adderley Quintet' [1955-1957]. Nat toca amb J.J. Johnson [tbó, James Louis Johnson. Indianàpolis/Ind, 22-I-1924 - Indianàpolis, 4-II-2001] i amb Woody Herman [clnet/sax/dtor, Woodrow Charles Herman. Milwaukee/Wisc, 16-V-1913 - Los Angeles/Cal, 29-X-1987]. Enregistren [1959] el tema *This Here* de 'Bobby' Timmons [pno/comp, Robert Henry Timmons. Filadèlfia/Penn, 19-XII-1935 - N.Y., 1-III-1974]. Composa el tema *Work Song* considerat, a hores d'ara, un estàndard molt interpretat. Treballa i enregistra amb 'Kenny' Clarke [bat, Kenneth Spearman Clarke. Pittsburgh/Cal, 9-I-1914 - París/FRA, 25-I-1985], 'Wes' Montgomery [guit/comp, Leslie Montgomery. Indianàpolis/Ind, 6-III-1925 - Indianàpolis/Ind, 15-VI-1968], Walter Booker [cb, Prairie View/Tex, 17-XII-1933 - N.Y., 24-XI-2006] i amb el seu germà Cannonball. Doblega l'actor Sammy Davis, Jr. tocant la trompeta a la pel·lícula *A Man Called Adam* [1966]. A la mort del seu germà, Nat forma [1980] un sextet: 'The Adderley Brotherhood' que fa una gira per Europa. Als 90' segueix tocant i participa al 'Monterey Jazz Festival' [1993]. Fa altra gira europea [1994]. De la seua discografia cal assenyalar: *That's Nat* [1955]; *To the Ivy League from Nat* [1956]; *The Swingin'est* [1958, amb Johnny Griffin/sax]; *Branching Out* [1958]; *Kelly Blue* [1959, amb Winton Kelly/pno]; *That's Right!* [1960]; *Naturally!* [1961]; *In the Bag* [1962]; *Little Big Horn* [1963]; *Autobiography* [1964]; *Live at Memory Lane* [1966]; *Encyclopedia of Jazz* [1966, amb Oliver Nelson/sax]; *The Scavenger* [1968]; *Comin' Out Of The Shadows* [1969]; *Soul of the Bible* [1972]; *Double Exposure* [1974]; *Ellington Is Forever Volume Two* [1975, amb Kenny Burrell/guit]; *Don't Look Back* [1976]; *Work Songs* [1978]; *Blue Autumn* [1982]; *On the Move* [1983]; *We Remember 'Cannon'* [1989]; *Work Song: Live at Sweet Basil* [1990] i *Mercy, Mercy, Mercy* [1995].

232 Charles Lloyd: [Memphis/Tennessee, 15 de març de 1938]. Saxofonista. Estudia piano amb Phineas Newborn [pno, Phineas Newborn, Jr. Whiteville/Tenn, 14-XII-1931 - Memphis/Tenn, 26-V-1989] i amb Irvin Reason [sax, Irvin L. Reason Jr. Memphis/Tenn, 25-VI-1928 - 8-VII-2006]. Comença a tocar amb George Coleman [sax, George Edward Coleman. Memphis/Tenn, 8-III-1935], Harold Mabern [pno, Memphis/Tenn, 20-III-1936] i Frank Strozier [sax, Frank R. Strozier, Jr. Memphis/Tenn, 13-VI-1937]. Fou acompanyant habitual de bandes de blues com ara les de B. B. King [guit], Howlin' Wolf [bluesman, Chester Arthur Burnett. West Point/Miss, 10-VI-1910 - Chicago/Illin, 10-VI-1976] i la 'Bobby 'Blue' Bland'. Marxa a Los Angeles [1956] i toca al costat de Ornette Coleman [sax/trpta/vlí/comp,

Però el veritable antecessor va ser Miles Davis, qui va amb el seu disc *Bitches Brew* [1969] posà una bona part de les premisses estilístiques del nou estil. Una bona part dels músics de jazz que el van acompanyar l'enregistrament de Davis, generarien Grups de 'Jazz Rock' en els anys següents: Chick Corea amb el seu grup 'Return To Forever', John McLaughlin²³³ i el seu 'Mahavishnu Orchestra', Joe Zawinul i el grup 'Weather Report',

Randolph Denard Ornette Coleman. Fort Worth/Tex, 9-III-1930 - Manhattan/N.Y., 11-VI-2015], Billy Higgins [bat. Los Angeles/Cal, 11-X-1936 - Inglewood/Cal, 3-V-2001], Scott LaFaro [cb, Rocco Scott LaFaro. Newark/N. Jersey, 3-IV-1936 - Geneva/N.Y., 6-VII-1961], 'Don' Cherry [tpta/comp, Donald Eugene Cherry. Oklahoma City, Oklah, 18-XI-1936 - Alhaurin el Grande/Málaga, 19-X-1995], Charlie Haden [cb, Charles Edward Haden. Shenandoah/Iowa, 6-VIII-1937 - Los Angeles/Cal, 11-VII-2014], Eric Dolphy [sax/flta/clnet, Eric Allan Dolphy. Los Angeles/Cal, 20-VI-1928 - Berlin Oest/RDA, 29-VI-1964] i Bobby Hutcherson [vibr. Los Angeles/Cal, 27-I-1941 - 15-VIII-2016]. Toca a la big band de Gerald Wilson [tpta/dtor, Gerald Stanley Wilson. Shelby/Misis, 4-IX-1918 - Los Angeles, 8-IX-2014] i amb 'Chico' Hamilton [bat, Foreststorn 'Chico' Hamilton. Los Angeles, 21-IX-1921 - N.Y., 25-XI-2013] al costat de Gábor Szabó [guit. Budapest, 8-III-1936 - Budapest, 26-II-1982] i Albert 'Sparky' Stinson [cb, Albert Stinson. Cleveland/Ohio, 2-VIII-1944 - VI-1969]. Toca [1964] al 'Cannonball Adderley Sextet' al costat de 'Nat' Adderley [tpta, Nathaniel Adderley. Tampa/Flor, 25-XI-1931 - Lakeland/Flor, 2-I-2000], Joe Zawinul [pno/comp, Josef Erich Zawinul. Viena/ÀUS, 7-VII-1932 - Viena/ÀUS, 11-IX-2007], 'Sam' Jones [cb, Samuel 'Sam' Jones. Jacksonville/Flor, 12-XI-1924 - 15-XII-1981] i Louis Hayes [bat. Detroit/Michigan, 31-V-1937]. Enregistra com a líder [1964] amb 'Tony' Williams [bat/comp, Tillmon Anthony Williams. Chicago/Illin, 12-XII-1945 - San Francisco/Cal, 23-II-1997] i Richard Davis [cb. Chicago/Illin, 15-IV-1930]. Al seu grup [1965] hi són Keith Jarrett [pno/comp. Allentown/Penn, 8-V-1945], Jack DeJohnette [bat/pno/comp. Chicago, 9-VIII-1942] i Cecil McBee [cb. Tulsa/Oklah, 19-V-1935]. El disc del quartet, *Forest Flower*, fou un dels primers a aconseguir vendre més d'un milió de còpies. Fou el primer grup de jazz nord-americà en tocar a l'antiga URSS [1967]. Torna [1981] al costat de Michel Petrucciani [pno/comp. Orange/Vaucluse/FRA, 28-XII-1962 - N.Y., 5-I-1999]. Forma altre quartet [1988] amb 'Bobo' Stenson [pn, Bo Gustav Stenson. Västerås/SUÈ, 1944]. Toca [1989] amb Brad Mehldau [pno, Bradford Alexander Mehldau. Jacksonville/Flor, 23-VIII-1970], John Abercrombie [guit/comp, John Laird Abercrombie. Port Chester/N.Y., 16-XII-1944], Larry Grenadier [cb. San Francisco, 6-II-1966], Billy Higgins [bat] i Jason Moran [pno/comp. Houston/Tex, 21-I-1975]. De la seua discografia cal assenyalar: *Cannonball Adderley's Fiddler on the Roof* [1964]; *Of Course, Of Course* [1965]; *Dream Weaver* [1966]; *Charles Lloyd in Europe* [1966]; *Charles Lloyd in the Soviet Union* [1967]; *Soundtrack* [1968]; *Moon Man* [1970]; *Warm Waters* [1971]; *Morning Sunrise* [1973]; *Weavings* [1978]; *Big Sur Tapestry* [1979]; *Autumn in New York Volume One* [1979]; *Montreux 82* [1982]; *A Night in Copenhagen* [1983]; *Fish Out of Water* [1989]; *Notes from Big Sur* [1992]; *All My Relations* [1994]; *Voice in the Night* [1999]; *The Water Is Wide* [2000]; *Hyperion with Higgins* [2001]; *Which Way is East* [2004]; *Jumping the Creek* [2005]; *Rabo de Nube* [2008]; *Athens Concert* [2011, amb Maria Farantouri/cantant]; *Hagar's Song* [2013, amb Jason Moran/pno] i *I Long To See You* [2016].

233 John McLaughlin: Conegut també com Mahavishnu John McLaughlin [Doncaster/West Riding of Yorkshire/UK, 4 de gener de 1942]. Guitarrista i compositor. Fou pioner en els moments d'integració del jazz amb una part de la música hindú i amb el flamenc. Estudia violí i piano i, als onze anys, s'interessa per la guitarra. A Londres toca amb 'The Marzipan Twisters' i les bandes de Georgie Fame [cantant/teclista], Brian Auger [orgue/pno, Brian Albert Gordon Auger. Hammersmith/Londres/UK, 18-VII-1939] i amb la 'Graham Bond Quartet' [1963]. Enregistra [1969] el disc *Extrapolation* amb Tony Oxley [bat. Sheffield/UK, 15-VI-1938] i John Surman [sax, John Douglas Surman. Tavistock/West Devon/UK, 30-VIII-1944]. Als Estats Units s'afegeix al grup 'The Tony Williams Lifetime' de Tony Williams [bat/comp, Tillmon Anthony Williams. Chicago/Illin, 12-XII-1945 - San Francisco/Cal, 23-II-1997]. Toca amb Miles Davis [tpta] als discs *In A Silent Way*, *Bitches Brew*, *On The Corner* i *Big Fun*. A començament dels 70' forma la banda 'Mahavishnu Orchestra', amb Jerry Goodman [ví. Chicago/Illinois, 16-III-1943], Jan Hammer [pno/teclats, Jan Hamr. Praga/TXE, 17-IV-1948] i Billy Cobham [bat, William C. Cobham. Panamá/PAN, 16-V-1944] amb un carés innovador i virtuosístic. Forma un grup de fusió amb la música hindú 'Shakti' [1975-1978]. Als 80' inicia la fusió amb el flamenc de la mà de Paco de Lucia [guit] i d'Al Di Meola [guit, Al Laurence Dimeola. Jersey City, 22-VII-1954] tot formant 'Guitar Trio'. McLaughlin ha estat un referent i una gran influència per a nombrosos músics de les darreres generacions. Entre altres, ha col·laborat amb músics de l'alçària de Miroslav Vitous [cb, Miroslav Ladislav Vitouš. Praga/RTx, 6-XII-1947], Larry Coryell [guit, Lorenz Albert Van DeLinder III. Galveston/Tex, 2-IV-1943 - N.Y., 19-II-2017], Joe Farrell [sax, Joseph Carlo Firrantello. Chicago Heights/Illin, 16-XII-1937 - Los Angeles, 10-I-1986], Wayne Shorter [sax] i Carla Bley [orgue/pno]. De la seua discografia cal assenyalar: *Extrapolation* [1969]; *Devotion* [1970]; *The Inner Mounting Flame* [1971, amb 'Mahavishnu Orchestra']; *Birds Of Fire* [1973, amb 'Mahavishnu Orchestra']; *Visions Of Emerald Beyond* [1975, amb 'Mahavishnu Orchestra']; *Electric Guitarist* [1978]; *Adventures In Radioland* [1986, amb 'Mahavishnu Orchestra'];

Larry Coryell i 'Eleventh House', Tony Williams i els seus 'Lifetime' on hi era, entre altres, 'Bill' Pierce²³⁴ [sax]. Altres músics de jazz, com Stanley Clarke, 'Pat' Metheny²³⁵ o David Sanborn²³⁶, o de Rock, com Jeff Beck, van treballar en aquesta mateixa línia.

Miles Davis al seu àlbum *Bitches Brew*, revela possibles influències del compositor avant-garde Karlheinz Stockhausen i al seu disc *Miles in the Sky* [1967] compta amb

Mediterranean [1988]; *Time Remembered: John McLaughlin Plays Bill Evans* [1993]; *The heart of things* [1997] i *To the One* [2010] i *Black light* [2015, amb 'John McLaughlin and the 4th Dimension'].

234 'Bill' Pierce: Nascut Billy Pierce [Hampton/Virginia, 25 de setembre de 1948]. Saxofonista. Estudia amb Joe Viola [instrumentista de vent, Malden/Mass, 25-VI-1920 - Stoneham/Mass, 11-IV-2001] i Andy McGhee [Wilmington/Carnord, 3-XI-1927] a la 'Berklee College of Music' de Boston i amb Joe Allard [sax, Joseph Paul Allard. Lowell/Mass, 31-XII-1910 - 3-V-1991]. A començament del 80', Pierce comença tocant amb els 'Jazz Messengers' d'Art Blakey i amb el 'Tony Williams's Quintet' amb Wallace Roney [tpa. Philadelphia, 25-V-1960] i Mulgrew Miller [pno/comp. Greenwood/Miss, 13-VIII-1955 - Allentown/Penn, 29-V-2013]. Ha enregistrat també com a líder. Cal destacar de la seua discografia: *Art Blakey in Sweden* [1981, amb Art Blakey/bat]; *Oh-By the Way* [1982, amb Art Blakey/bat]; *Civilization* [1987, amb Tony Williams/bat]; *Superblue* [1988, amb Tony Williams/bat]; *Native Heart* [1990] i *Tokyo Live* [1992]; *Zen Food* [2010]; *The Messenger* [2013, amb Kevin Eubanks/guit] i *East West Time Line* [2017, amb Kevin Eubanks/guit].

235 'Pat' Metheny: Nascut Patrick Bruce 'Pat' Metheny [Lee's Summit/Missouri, 12 de setembre de 1954]. Guitarrista i compositor. Influït pel guitarrista Attila Zoller [guit, Attila Cornelius Zoller. Visegrád/HUN, 13-VI-1927 - Townshend/Vermont/USA, 25-I-1998]. Ha estat professor assistent a la 'Berklee College of Music' amb el vibrafonista Gary Burton [vibrafonista. Anderson/Indiana, 23-I-1943]. Comença a registrar [1974] tot col·laborant en la gravació de dues sessions per al pianista canadenc Paul Bley [Hyman 'Paul' Bley, Montreal/Can, 10-XI-1932 - Stuart/Flor, 3-I-2016] i una altra amb Jaco Pastorius [baix/comp, John Francis Anthony Pastorius III. Norristown/Penn, 1-XII-1952 - Fort Lauderdale/Flor, 21-IX-1987]. Enregistra el seu primer disc com a líder [1976]: *Bright Size Life* amb Jaco Pastorius [baix] i Bob Moses [bat, Robert Lawrence Moses. N.Y, 28-I-1948]. Munta el seu grup més estable: 'Pat Metheny Group' [1977] amb Lyle Mays [pno. Wausaukee/Wisc, 27-XI-1953], Mark Egan [baix, Mark McDaniel Egan. Brockton/Massa, 14-I-1951] i Dan Gottlieb [bat, Daniel Richard Gottlieb. N.Y, 18-IV-1953]. Composa [1985] amb el cantant anglès David Bowie el tema *This Is Not America* per a la pel·lícula *The Falcon and the Snowman* [John Schlesinger, 1985]. També compon tota la banda sonora per al film *A Map of the World* [Scott Elliott, 1999]. És guanyador de 17 premis Grammy. El seu estil incorpora elements del jazz progressiu i contemporani, 'Post-Bop', 'Jazz llatí' i 'Jazz fusió'. És germà del fliscornista de jazz i periodista Mike Metheny [fiscorn. Lee's Summit/Miss, 28-VIII-1949]. De la seua discografia cal destacar: *Pat Metheny Group* [1978]; *American Garage* [1979]; *As Falls Wichita, So Falls Wichita Falls* [1981]; *Offramp* [1982]; *Works* [1984]; *First Circle* [1984]; *The Falcon And The Snowman* [1985]; *Still Life* [1987]; *Letter From Home* [1989]; *Question And Answer* [1990, amb Dave Holland/cb i Roy Haynes/bat]; *The Road To You* [1993]; *We Live Here* [1995]; *Quartet* [1996]; *Imaginary Day* [1997]; *A Map Of The World* [1999]; *Speaking Of Now* [2002] i *The Way Up* [2005]; *The Orchestron Project* [2012] i *Tap: John Zorn's Book of Angels, Vol. 20* [2013]; *The Unity Sessions* [2016] i *Cuong Vu Trio Meets Pat Metheny* [2016, amb Cuong Vu/tpa].

236 David Sanborn: [Tampa/Florida, 30 de juliol de 1945]. Saxofonista. És associat amb els estils 'Smooth-jazz' i 'Pop-jazz' tot i haver-hi experimentat amb el Free-jazz. Comença a tocar el saxòfon als onze anys sota recomanació mèdica per tal de combatre la poliomielitis. Estudia amb Roscoe Mitchell [sax, Chicago/Illin, 3-VIII-1940] i Julius Hemphill [sax, Fort Worth/Tex, 24-I-1938 - N.Y, 2-IV-1995]. Publica el seu primer diss: *Taking Off* [1975]. Torna al 'Free Jazz' [1992] quan enregistrà el disc de Tim Berne [sax. Syracuse/N.Y, 16-X-1954] *Diminutive Mysteries*, dedicat a Hemphill. Als 60' fou músic de sessió i ha tocat i enregistrat al costat de tot tipus de músics: Eric Clapton, Roger Daltrey, Stevie Wonder, Paul Simon, Jaco Pastorius [baix/comp, John Francis Anthony Pastorius III. Norristown/Penn, 1-XII-1952 - Fort Lauderdale/Flor, 21-IX-1987], 'The Brecker Brothers', David Bowie, Bruce Springsteen, Little Feat, Bob James, James Taylor, Al Jarreau, George Benson, Joe Beck, Donny Hathaway, Elton John, Gil Evans, Carly Simon, Gurú, Linda Ronstadt, Billy Joel, Roger Waters, Steely Dan, 'Ween', The Eagles, Roxy Music, 'Nena' i Utada Hikaru. De la seua discografia cal esmentar: *Taking Off* [1975]; *Heart to Heart* [1978]; *Voyeur* [1980]; *Straight to the Heart* [1984]; *A Change of Heart* [1987]; *Upfront* [1992]; *Songs from the Night Before* [1996]; *Time Again* [2003]; *Here and Gone* [2008]; *Then Again: The Anthology* [2012] i *Bye Bye Blackbird* [2016, amb Jimmy Chamberlin/bat i Frank Catalano/sax].

músics amb estils diversos, com ara el guitarrista George Benson²³⁷. La instrumentació de l'estil també s'apropa al 'Rock'; així, el disc *Tony Williams Lifetime*, usa instruments com la guitarra elèctrica, el baix i el piano elèctric. Més endavant, Herbie Hancock, Joe Zawinul²³⁸, Jan Hammer i 'Chick' Corea²³⁹, començaren a incorporar sintetitzadors com el

-
- 237 George Benson:** [Pittsburgh/Pensilvània, 22 de març de 1943]. Guitarrista, cantant i compositor. Als deu anys grava el seu primer single: *It should have been me*. Als 21 anys [1964] enregistra el seu primer àlbum: *The Guitar New Boss*. Forma el 'George Benson Quartet' [1965]. Miles Davis [tpta/comp, Miles Dewey Davis III. Alton/Illin, 26-V-1926 - Santa Mònica/Cal, 28-IX-1991] el demana per al seu disc *Miles in the Sky* [1967]. A la segona meitat dels 70' enregistra el disc *Breezin* amb temes que l'apropen més al 'jazz funk' de la costa oest. De la mà de Quincy Jones [comp/tpta/arranj/prod, Quincy Delight Jones, Jr. Chicago/Illin, 14-III-1933] enregistra *Give Me the Night* [1980], disc que l'apropa més vers el món de la música pop i l'allunya del jazz. Grava el disc *20/20* [1984] que aconsegueix moltes vendes. Durant aquestos anys, Benson s'apropat molt més vers un estil de música més comercial, deixant la seua guitarra en un segon pla, tan sols emprada per alguns solos instrumentals. A finals dels 80' va tornar a terrenys jazzístics gravant un disc d'estàndards: *Tenderly* i un altre amb la banda de Count Basie [dtor/pno, William James Basie. Red Bank/N. Jers, 21-VIII-1904 - Hollywood/Cal, 26-IV-1984]. La seua oscil·lació entre jazz i pop ha estat freqüent des d'aleshores. També cal destacar de la seua discografia: *Givin' It Up* [2006, amb Al Jarreau/cantant]; *Songs and Stories* [2009] i *The Guitar Man* [2011] amb els músics Harvey Mason [bat/comp, Harvey William Mason. Atlantic City/N. Jers, 22-II-1947], Joe Sample [pno/comp, Joseph Leslie Sample. Houston/Tex, 1-I-1939 - 12-IX-2014], David Garfield [teclista/comp, Chicago/Illin, 27-IX-1956] i Ben Williams [cb. Washington, 28-XII-1984]. Enregistra *My Inspiration: A Tribute to Nat King Cole* [2013] amb arranjaments de Nelson Riddle [arranj/dtor, Nelson Smock Riddle Jr. Oradell/N.Jers, 1-VI-1921 - Los Angeles/Cal, 6-X-1985] i la participació de Wynton Marsalis [tpta/comp/dtor/arranj, Wynton Learson Marsalis. N. Orleans, 18-X-1961].
- 238 Joe Zawinul:** Nascut Josef Erich Zawinul [Viena/Àustria, 7 de juliol de 1932 - Viena, 11 de setembre de 2007]. Pianista, teclista i compositor austríac. Reconegut com un dels majors impulsors del Jazz Fusió. Estudis de piano clàssic al 'Conservatori de Viena'. Marxa als Estats Units per eixamplar estudis a la 'Berklee School of Music' de Boston. Toca amb Maynard Ferguson [tpta, Walter Maynard Ferguson. Montreal/CAN, 4-V-1928 - Ventura/Cal, 23-VIII-2006], Harry 'Sweets' Edison [tpta, Harry 'Sweets' Edison. Columbus/Ohio, 10-X-1915 - Columbus/Ohio, 27-VII-1999]; [1959-1961] amb la cantant 'Dinah' Washington [cantant, Ruth Lee Jones. Tuscaloosa/Alab, 29-VIII-1924 - Detroit/Mich, 14-XI-1963]; [1961-1969] amb 'Cannonball' Adderley [sax, Julian Edwin Adderley. Tampa/Flor, 15-IX-1928 - Gary/Indi, 8-VIII-1975] i Miles Davis [a l'àlbum *In a Silent Way*]. Fou un pioner amb l'ús del piano electrònic i dels sintetitzadors. Amb Wayne Shorter [sax/comp. Newark/N. Jersey, 25-VIII-1933], amb qui tocà quan hi era al grup de Miles, forma el grup 'Weather Report' de reconegut prestigi atesa la fusió estilística duta a terme per la formació i dels quals cal destacar els següents enregistraments: *Weather Report* [1971]; *I Sing the Body Electric* [1971, amb 'Weather Report']; *Sweetnighter* [1973]; *Black Market* [1976, amb 'Weather Report']; *Heavy Weather* [1977, amb 'Weather Report']; *This Is This!* [1986, amb 'Weather Report'] i *Live and Unreleased* [2002]. Anys després formaria 'The Zawinul Syndicate'. Zawinul va rebre 28 vegades el premi al 'Millor Teclista' de la revista *Down Beat*. De la resta de discografia cal esmentar: *What a Difference a Day Makes!* [1960, amb Dina Washington/cantant]; *Nancy Wilson/Cannonball Adderley* [1961, amb Cannonball Adderley/sax]; *Soulmates* [1963, amb Ben Webster/sax]; *The Scavenger* [1968, amb Nat Adderley/tpta]; *The Cannonball Adderley Quintet & Orchestra* [1970, amb Cannonball Adderley/sax]; *The Immigrants* [1988] i *Brown Street* [2006].
- 239 'Chick' Corea:** Nascut Armando Anthony Corea [Chelsea/Massachusetts, 12 de juny de 1941]. Pianista. Comença la seua carrera als anys 60' amb gegants de l'escena 'jazz latino' [1962-1963] com ara 'Mongo' Santamaria [perc/dtor, Ramón Santamaría Rodríguez. La Habana/CUB, 7-IV-1922 - Miami/Flor, 1-II-2003], 'Willie' Bobo [perc, William Correa. N.Y, 28-II-1934 - Los Angeles/Cal, 15-IX-1983] o 'Cal' Tjader [vib/comp, Callen Radcliffe Tjader, Sr. St. Luis/Miss, 16-VII-1925 - Manila/FIL, 5-V-1982]. Col·labora a les formacions de jazzistes cèlebres [1964-1966] com ara el 'Blue' Mitchell [tpta, Richard Allen Mitchell. Miami/Flor, 13-III-1930 - Los Angeles/Cal, 21-V-1979], Herbie Mann [flta, Herbert Jay Solomon. Brooklyn/N.Y, 16-IV-1930 - Specos/N. Mèx, 1-VII-2003] i [1967] amb Stan Getz [sax, Stanley Gayetzsky. Filadèlfia/Penn, 2-II-1927 - Malibú/Cal, 6-VI-1991]. El seu primer enregistrament fou *Tones for Joan's Bones*. Toca amb Miles Davis [1968] i Herbie Hancock [1968-1970]. Corea apareix als discs de Davis *In A Silent Way* i *Bitches Brew*. Crea el grup 'Circle' amb Dave Holland [cb. Wolverhampton/UK, 1-X-1946], Anthony Braxton [comp/sax/clnet/flta/pno. Chicago, 4-VI-1945] i Barry Altschul [bat. N.Y, 6-I-1943]. Crea el grup de Jazz-Fusió 'Return to Forever' [1971-1975] amb Stanley Clarke [baix/cb, Stanley Marvin Clarke. Filadèlfia/Penn, 30-VI-1951]. Comença a tocar en duet amb el vibrafonista Gary Burton [vibrafonista. Anderson/Indiana, 23-I-1943]. Col·labora amb 'Bobby' Womack [cantant, Robert Dwayne Womack. Cleveland/Ohio, 4-III-1944 - Tarzana/Cal, 27-VI-2014]. Forma els grups 'The Elektric Band', 'The Akoustic Band' i 'Origin'. Crea el segell 'Stretch Records', companyia discogràfica

minimoog. A destacar l'aparició en escena del vibrafonista Gary Burton²⁴⁰, continuador de l'estel de Milt Jackson però amb un llenguatge i discurs més innovador del seu instrument, i del trombonista i compositor Mike Gibbs²⁴¹.

on es donen a conèixer músics de l'alçària de Bob Berg, John Patitucci, Eddie Gomez o Robben Ford. Ha col·laborat amb els músics: Al Di Meola [guit, Al Laurence Dimeola. Jersey City/N. Jersey, 22-VII-1954], Al Jarreau [cantant, Alwyn López Jarreau. Milwaukee/Wisc, 12-III-1940 - Los Angeles/Cal, 12-II-2017], Anthony Jackson [cb], Avishai Cohen [cb], Bobby McFerrin [cantant], Bunny Brunel [cb], Carlos Rios [guit], Dave Weckl [bat], Earl Klugh [guit], Eddy Gomez [cb], Eric Marienthal [sax], Fiora Purim [cantant], Frank Gambale [guit], Gayle Moran Corea [cantant], Hiromi Uehara [pno], John Patitucci [cb] i Larry Coryell [guit]. Interpreta essencialment temes de la seua composició i no li agrada refer allò que ja ha estat fet abans. Ha publicat més de 100 discs en 30 anys, 9 dels quals durant el mateix any [1978]. Els artistes que més l'han influenciat són Mozart, Beethoven, però també Art Tatum, Thelonious Monk, Bill Evans i, sobretot, Bud Powell. De la seua discografia cal esmentar: *Tones for Joan's Bones* [1966]; *Now He Sings, Now He Sobs* [1968]; *Filles De Kilimanjaro* [1969, amb Miles Davis/tpta]; *Piano Improvisations Vol. 2* [1971]; *My Spanish Heart* [1976]; *An Evening With Herbie Hancock & Chick Corea: In Concert* [1978, amb Herbie Hancock/pno]; *Electric Guitarist* [1978, amb John McLaughlin/guit]; *Live in Montreux* [1981]; *Trio Music* [1982]; *On two pianos* [1983, amb Nicolas Economou/pno]; *Trio Music Live in Europe* [1987]; *Play* [1992, amb Bobby McFerrin/cantant]; *The Mozart Sessions* [1996, amb Bobby McFerrin/cantant]; *New Trio: Past, Present & Futures* [2001]; *Rendezvous In New York* [2003]; *The Enchantment* [2007, amb Béla Fleck/banjo]; *Duet* [2009, amb Hiromi Uehara/pno]; *Orvietto* [2011, amb Stefano Bollani/pno] i *Trilogy* [2013].

240 'Gary' Burton: [Anderson/Indiana, el 23 de gener del 1943]. Vibrafonista. Anunciat com 'el successor de Milt Jackson', tot i que Gary hagué d'esperar uns anys per tal que la crítica considerara de debò el seu treball. Burton desenvolupà la tècnica pianística [que llavors coneixia molt bé] amb les quatre macetes tocades a sobre el vibràfon. Estudia a la 'Berklee College of Music' de Boston amb, entre altres, el pianista i compositor George Shearing [pno/comp, George Albert Shearing. Battersea/Londres/UK, 13-VIII-1919 - N.Y, 14-II-2011] amb qui feu una gira pel Japó, Herb Pomeroy [tpta] i Michael Gibbs [1962] i [1964-1966] amb el saxofonista Stan Getz [sax, Stanley Gayetzsky. Filadèlfia/Penn, 2-II-1927 - Malibú/Cal, 6-VI-1991], amb qui començà a tocar. Crea el seu primer quartet: 'Gary Burton Quartet' [1967] amb Larry Coryell [guit, Lorenz Albert Van DeLinder III. Galveston/Tex, 2-IV-1943 - N.Y, 19-II-2017], Steve Swallow [cb/comp, Fair Lawn/N. Jersey, 4-X-1940] i Roy Haynes [bat, Roy Owen Haynes. Boston/Mass, 13-III-1925]. Pels seus grups han passat músics com ara: Jerry Hahn [guit], Mick Goodrick [guit], Pat Metheny [guit], John Scofield [guit], Kurt Rosenwinkel [guit] i Julian Lage [guit]. Toca amb el quartet de 'Mick' Goodrick [guit, Sharon/Penn, 9-VI-1945] i enregistra dos discs amb Chick Corea [pno/comp, Armando Anthony Corea. Chelsea/Mass, 12-VI-1941] i Ralph Towner [guit/comp, Chehalis/Wash, 1-III-1940]. Grava [1971] amb Keith Jarrett [pno/comp, Allentown/Penn, 8-V-1945]. Burton ha tocat també amb músics diversos com ara: Carla Bley [comp], Gato Barbieri [sax], Steve Lacy [sax], Makoto Ozone [pno], Adam Nussbaum [bat], Tiger Okoshi [tpta], Herbie Hancock [pno], B.B. King [guit], 'Tommy' Smith [sax], Stephane Grappelli [vi] i Àstor Piazzolla [bandoneó]. De la seua discografia [té enregistrats al voltant de 60 discs] cal esmentar els següents treballs: *Who Is Gary Burton?* [1962]; *The Groovy Sound of Music* [1964]; *Gary Burton Quartet in Concert Live* [1968]; *Gary Burton & Keith Jarrett* [1969, amb Keith Jarrett/pno]; *Crystal Silence* [1972, amb Chick Corea/pno]; *Slide Show* [1986, amb Ralph Towner/guit]; *Like Minds* [1978, amb Chick Corea/pno, Pat Metheny/guit, Roy Haynes/bat i Dave Holland/cb]; *Libertango: The Music of Àstor Piazzolla* [2000, amb Àstor Piazzolla/bandoneó] i *Music of Duke Ellington* [2003].

241 Mike Gibbs: Nascut Michael Clement Irving Gibbs [Salisbury/Rodesia, 25 de setembre de 1937]. Trombonista, pianista, compositor i arranjador. Influències, entre altres, d'Olivier Messiaen. Estudia al Regne Unit, a Boston ['Berklee'] i a la 'Lenox School' amb Gunther Schuller, George Russell i J.J. Johnson [1959-1962]. Primer enregistrament [1962] amb Gary Burton [vibrafonista, Anderson/Indiana, 23-I-1943]. Estudis de composició contemporània amb Aaron Copland i Iannis Xenakis. Toca a les big bands de 'Johnny' Dankworth [sax/dtor, John Phillip William Dankworth. Woodford/Essex/UK, 20-IX-1927 - London/UK, 6-II-2010], Tubby Hayes [sax/flta/comp, Edward Brian Hayes. London/UK, 30-I-1935 - London/UK, 8-VI-1973] i en la 'New Jazz Orchestra' [NJO] de Neil Ardley [pno/comp, Neil Richard Ardley. Wallington/Surrey/UK, 26-V-1937- Londres/UK, 23-II-2004], Big band anglesa [1963-1970] la qual comptà entre els seus músics amb Harry Beckett [tpta], Jack Bruce [baix], 'Ian' Carr [tpta], 'Dave' Gelly [sax/critic], 'Dick' Heckstall-Smith [sax], 'Jon' Hiseman [bat], Henry Lowther [tpta], Don Rendell [sax/flta/arranj], Frank Ricotti [vib/perc], Paul Rutherford [tbó], Barbara Thompson [sax/flta/comp], Trevor Tomkins [bat], Michael Phillipson [tpta], 'Les' Carter [flta], 'Tom' Harris [sax], Trevor Watts [sax/comp], Lionel Grigson [pno/tpta/comp], 'Bob' Leaper [tpta/dtor], 'Mike' Phillipson [tpta], 'Tony' Dudley [tpta], Mick Palmer [fiscorn], John Mumford [tbó], Peter Harvey [tbó], 'Dick' Hart [tuba], Tom Harris [sax], Sebastian Freudenberg [sax], Mike Barrett [pno] i Tony Reeves [cb]. Gibbs composa bandes sonores i arranjaments per a Joni Mitchell [cantant], Peter Gabriel [cantant] i el grup 'Manfred Mann'. Arranjaments i temes per a

Apareixen nous intèrprets tocant instruments que, fins llavors, encara no havien estat del tot introduïts al món jazzístic. Així el cas del 'baix elèctric' i, tal vegada, el seu millor representant: Jaco Pastorius²⁴².

El 'Jazz Rock Fusió' va tenir també representants a Europa.

Ala països escandinaus, país sempre acollidor de músics nord-americans de gira per Europa i de bons aficionats al jazz, apareix als 80' la figura indiscutible del saxofonista Jan Garbareck²⁴³ [sax].

Stanley Clarke [baix/cb, Stanley Marvin Clarke. Filadèlfia/Penn, 30-VI-1951], 'Mahavishnu Orchestra', Jaco Pastorius [baix/comp, John Francis Anthony Pastorius III. Norristown/Penn, 1-XII-1952 - Fort Lauderdale/Flor, 21-IX-1987] i d'altres músics de l'escena 'jazz fusió'. Discografia a assenyalar: *Michael Gibbs* [1970]; *Seven Songs For Quartet And Chamber Orchestra* [1974] i *Century/Close My Eyes* [1994]; *Europeana* [1995] i *Nonsequence* [2001].

242 Jaco Pastorius: Nascut John Francis Anthony 'Jaco' Pastorius III [Norristown/Pennsylvania, 1 de desembre de 1952 - Fort Lauderdale/Florida, 21 de setembre de 1987]. Baixista i compositor. Influències de Monk Montgomery [baix/cb, William Howard Montgomery. Indianapolis/Ind, 10-X-1921 - Las Vegas/Nev, 20-V-1982], James Jamerson [baix, James Lee Jamerson. Edisto Island/Car-Sud, 29-I-1936 - Los Angeles/Cal, 2-VIII-1983], 'Duck' Dunn [baix, Donald Dunn. Memphis/Tenn, 24-XI-1941 - Tokio/JAP, 13-V-2012] i Jerry Jemmott [baix, Gerald Joseph Stenhouse Jemmott. N.Y, 22-III-1946]. Fill i nét de bateries, als 15 anys comença a tocar el baix i al llarg dels 3 anys següents desenvolupa l'estil que el faria famós, tocant en bandes de R&Blues. Toca amb la banda de 'soul' 'Wayne Cochran and his C.C. Riders' [1972-1973], mentre estudiava l'estil de Charles Sherrell [baix, Charles Emanuel Sherrell. Nashville/Tenn, 8-III-1943], Bernard Odum [baix. Mobile/Alab, 1932 - Mobile/Alab, 17-VIII-2004], Paul Chambers [cb] i d'altres Rep lliçons de teoria i composició de Charlie Brent [dtor. New Orleans/Flor, 31.VIII-1948]. Toca al quartet d'Ira Sullivan [tpta/sax/flta, Ira Brevard Sullivan, Jr. Washington, 1-V-1931]. Toca [1974] al quartet de Paul Bley [pno] amb Pat Metheny [guit] i Bruce Ditmas [bat. Atlantic City/Nova Jer, 12-XII-1946], i també en trio amb Metheny i Bob Moses [bat, Robert Lawrence Moses. N.Y, 28-I-1948]. Toca amb 'Blood, Sweat and Tears' [1975] i substitueix [1976] Alphonso Johnson [baix/cb. Philadelphia, 2-II-1951] a 'Weather Report' [fins 1981]. Pastorius va participar en nombroses sessions d'enregistrament per a altres músics, com ara: *Hejira* de la cantant Joni Mitchell [1976]. Deixa 'Weather Report' [1982] i comença a actuar amb la seua banda, 'Word of Mouth'. Forma [1985] el trio [PDB] amb Hiram Bullock [guit. Präfektur Ōsaka/Japó, 11-IX-1955 - N.Y, 25-VII-2008] i Kenwood Dennard [bat, Kenwood Marshall Dennard. N.Y, 1-III-1956]. Pastorius va ser agredit per un porter de club [12-IX-1987] i pocs dies després va morir a l'hospital. De la seua discografia cal assenyalar: *Bright Size Life* [1975, amb Pat Metheny]; *Trilogue-Live!* [1976, Albert Mangelsdorff/tbó]; *Heavy Weather* [1977, amb 'Weather Report']; *Weather Report* [1982, amb 'Weather Report'] i *Mood Swings* [1986, amb Mike Stern/guit].

243 Jan Garbareck: [Mysen/Noruega, 4 de març de 1947]. Saxofonista i flautista. La seua tasca professional hi és lligada al segell ECM, segell discogràfic alemany creat a la fi dels 60' pel músic Manfred Eicher. El seu primer enregistrament fou els disc *Free at last* [1969] del pianista Mal Waldron [pno, Malcolm Earl Waldron. N.Y, 16-VIII-1925 - Brussel·les/BÈL, 2-XII-2002]. Considerat un jazzmen 'post Free Jazz', Garbarek ha tocat i enregistrat tot tipus de músiques i estils. Entre els músics amb qui ha col·laborat hi destaca l'associació amb Keith Jarrett [pno/comp. Allentown/Penn, 8-V-1945] a més de: Egberto Gismonti [pno/guit/comp, Egberto Amín Gismonti. Carmo/Rio de Janeiro/Br, 5-XII-1947], Gary Peacock [cb], Miroslav Vitous [cb], Zakir Hussain [tabla. Bombai/India, 9-III-1951], Charlie Haden [cb, Charles Edward Haden. Shenandoah/Iowa, 6-VIII-1937 - Los Angeles, 11-VII-2014], Anouar Brahem [llaüt/comp, Halfaouine/Tunis, 20-X-1957], Ralph Towner [guit/comp. Chehalis/Wash, 1-III-1940], David Torn [guit. Long Island/N.Y, 25-V-1953], Manu Katché [bat. Saint-Maur-des-Fossés/França, 27-X-1958], Naná Vasconcelos [perc, Juvenal de Holanda Vasconcelos. Recife/Brasil, 2-VIII-1944 - Recife, 9-III-2016], Eberhard Weber [cb. Stuttgart/Alemanya, 22-I-1940], Terje Rypdal, Bill Frisell [guit], 'Palle' Danielsson [cb, Nils Paul Danielsson. Stockholm/Suècia, 15-X-1946], Jon Christensen [bat, Jon Ivar Christensen. Oslo/Noruega, 20-III-1943], George Russell [bat/pno/comp, George Allan Russell. Cincinnati/Ohio, 23-VI-1923 - Boston/Mass, 27-VII-2009], Bill Connors [guit, William A. Connors. Los Angeles, 24-IX-1949], Ustad Bade, Fateh Ali Khan, Deepika Thathaal, Ustad Shaukat Hussain Khan i Oystein Sevag [flta/teclat/comp. Bærum/Noruega, 19-III-1957]. De la seua extensa discografia destaquem: *Luminessence* [1974, amb Keith Jarrett]; *My Song* [1977, amb Keith Jarrett/pno]; *Sol Do Meio Dia* [1977, amb Egberto Gismonti/pno]; *Star* [1991, amb Miroslav Vitous/cb]; *Nightstage* [1987, Jan Garbarek Group] i *Officium Novum* [2009, 'The Hilliard Ensemble'].

Al Regne Unit cal destacar 'Soft Machine', formació que crearia [al 1970] una de les pedres angulars del moviment 'Third Stream'; 'Nucleus' [del trompetista Ian Carr]; Phil Wachsmann; 'Colosseum' i 'Paraphernalia' [amb la saxofonista Barbés Thompson].

A Alemanya destaquem 'Dzyan' i 'Pork Pie', a més de músics com el guitarrista Volker Krieger i Klaus Doldinger [sax]. A França, Jean Luc Ponty²⁴⁴ [ví] a qui cal considerar hereu del també violinista Stephan Grappelli²⁴⁵, membre destacat del 'Quintette du Hot Club de France'²⁴⁶ qui llavors hi era **tocant** al costat de Django Reinhard [guit]. A Suècia cal fer

244 Jean-Luc Ponty: [Avranches/França) 29 de setembre de 1942]. Violinista. Fill d'un professor de violí, conclou estudis al 'Conservatoire National Supérieur de Musique' de París. S'interessa pel jazz escoltant Miles Davis [tpta/comp, Miles Dewey Davis III. Alton/Illin, 26-V-1926 - Santa Mònica/Cal, 28-IX-1991] i John Coltrane [sax/comp, John William Coltrane. Hamlet/Carolina N, 23-IX-1926 - Huntington Hospital/Long Island/N.Y, 17-VII-1967]. Ha tocat, entre altres, amb la 'Mahavishnu Orchestra' i amb Frank Zappa [comp/guit/cantant, Frank Vincent Zappa. Baltimore/Mary, 21-XII-1940 - Hollywood/Cal, 4-XII-1993]. Treballa amb altre violinista: Stéphane Grappelli [ví. París/FRA, 26-I-1908 - París/FRA, 1-IX-1997]. 'The Modern Jazz Quartet' convidà Ponty per tocar amb ells al 'Monterey Jazz Festival' [1967]. Toca amb la 'Gerald Wilson Big band' [tpta/dtor, Gerald Stanley Wilson. Shelby/Miss, 4-IX-1918 - Los Angeles/Cal, 8-IX-2014] i formà la 'Jean-Luc Ponty Experience' amb 'The George Duke Trio' [pno. San Rafael/Cal, 12-I-1946 - Los Angeles/Cal, 5-VIII-2013]. Col·labora amb Niels-Henning Orsted Pedersen/NHOP [cb. Osted/DIN, 27-V-1946 - Ishøj/DIN, 19-IV-2005]. Ponty fou capdavanter en la combinació del violí electrònic amb els sons 'midi'. Toca [2004] amb 'The Rite of Strings'. Forma el grup 'Trio!' [2005] amb Stanley Clarke [baix/cb, Stanley Marvin Clarke. Filadèlfia/Penn, 30-VI-1951] i Béla Fleck [banjo, Béla Anton Leoš Fleck. N.Y, 10-VII-1958]. Entre els seus enregistraments més importants hi trobem: *Upon the Wings of Music* [1975]; *Imaginary Voyage* [1976]; *Enigmatic Ocean* [1977]; *Cosmic Messenger* [1978]; *A Taste for Passion* [1979]; *Civilized Evil* [1980]; *Mystical Adventures* [1982]; *Individual Choice* [1983]; *Open Mind* [1984]; *Fables* [1985]; *The Gift of Time* [1987]; *Storytelling* [1989]; *Tchokola* [1991]; *No Absolute Time* [1993]; *Life Enigma* [2001]; *The Atacama Experience* [2007] i *Electric Fusion* [2011].

245 Stéphane Grappelli: [París, 26 de gener del 1908 - París, 1 de desembre de 1997]. Violinista. Als seus inicis tingué influències de Joe Venuti [ví, Giuseppe Venuti. Filadèlfia/Penn, 16-IX-1903 - Seattle/Wash, 14-IV-1978]. Fundador, al costat de Django Reinhardt [guit, Jean Baptiste Reinhardt. Liberchies/BÈL, 23-I-1910 - Fontainebleau/Seine-et-Marne, 16-V-1953], del 'Quintette du Hot Club de France' [1934], quintet que comença tocant l'estil anomenat 'Jazz Hot'. Grappelli i Django Reinhardt han estat decisius a l'hora de difondre el Jazz arreu del món. Fill de pare italià i mare francesa a qui va perdre quan només tenia quatre anys. Als dotze comença a tocar el violí pels carrers i als patis per tal de portar diners a casa. Als quinze [1923] debuta com a professional tocant el violí i també el piano a diversos cinemes tot acompanyant pel·lícules mudes. Quan esclata la II Guerra Mundial, Stéphane Grappelli es troba a Anglaterra. Django Reinhardt torna a França, però ell, malaltís, es queda bloquejat a Londres. Es retroben i enregistren [1946] de manera espontània *La Marseillaise*, llavors reanomenada '*Echoes of France*' pel seu enregistrament a Anglaterra, fet que provoca un fort escàndol i la destrucció de la matriu de l'enregistrament. A més de Reinhardt [amb qui va compondre *Swing Manouche*] enregistra un centenar de discs amb grans músics, com ara: Oscar Peterson [pno/comp, Oscar Emmanuel Peterson. Mont-real/CAN, 15-VIII-1925 - Mississauga-Ontàrio/CAN, 23-XII-2007], Jean-Luc Ponty [ví/comp. Avranches/FRA, 29-IX-1942], Philip Catherine [guit. Londres/UK, 27-X-1942], Michel Petrucciani [pno/comp. Orange/Vaucluse/FRA, 28-XII-1962 - N.Y, 5-I-1999], Paul Frederic Simon [cantant], David Grisman [mandolina/comp. Hackensack/N. Jersey, 23-III-1945] o Yehudi Menuhin [ví]; sense oblidar els grans noms de la música del món, com el músic hindú Lakshminarayana Subramaniam [ví]. Toca [1975] a la peça *Wish You Were Here*, cançó del grup de Rock anglès Pink Floyd. Fou compositor de les pel·lícules *Les Valseuses* [Bertrand Blier, 1974] i *Milou en mai* [Louis Malle, 1989]. L'estil de Grappelli influirà en altres generacions de violinistes de Jazz atès que fou un músic obert a totes les tendències per avantguardistes que foren.

246 'Quintette du Hot Club de France': Considerats per a molts historiadors com 'la millor banda de jazz europea'. El grup començà [1933] arrel d'una sessió informal a l'Hotel Claritge, al número 37 del carrer François I de París. Stéphane Grappelli [ví. París/FRA, 26-I-1908 - París/FRA, 1-IX-1997], Django Reinhardt [guit, Jean Baptiste Reinhardt. Liberchies/BÈL, 23-I-1910 - Fontainebleau/Seine-et-Marne, 16-V-1953], Roger Chaput [guit. Montluçon/FRA, ?-V-1909 - ? 1995] i Louis Vola [cb. La Seyne-sur-Mer, France, 6 July 1902 - 15 August 1990, Paris] hi eren tocant, en formacions diferents, als diversos salons de ball de l'hotel. Al descans de les sessions, tocaven junts en una habitació sense ús que hi havia a la part de darrere de l'edifici. Un dia, Pierre

esment dels grups 'Magma' i 'Ole Baver Group'. Potser el que més fama va assolir va ser el grup holandès 'Focus' [1972], liderat pel flautista Thijs Van Leer i el guitarrista Jan Akkerman²⁴⁷, formació on es barregen sons de Jazz, Rock, lòdel [cant a la tirolesa] i música nativa del Països Baixos.

A Espanya, hi va haver un bon nombre de grups que es van nodrir d'aquest corrent, sobretot dins del que es va anomenar el 'Rock Laietà': 'Om', 'Orquestra Mirasol', 'Música Urbana', 'Barcelona Traction', 'Fusioon' i 'Companyia Elèctrica Dharma'.

A Andalusia: 'Goma', 'Guadalquivir', 'Cai', 'Vega' i 'La Banda del Tío Paco'.

A Madrid, el grup 'Dolores' [que incloua Pedro Ruy-Blas²⁴⁸ i Jorge Pardo, entre d'altres] va ser el representant d'aquest corrent. Tanmateix, el grup que millor va assumir els conceptes del 'Jazz Fusió' a Espanya fou 'Iceberg' [1974] i, més endavant, 'Pegasus', [1982], amb Max Sunyer [guit] i Josep Mas 'Kitflus' [teclats] al capdavant.

• Jazz Llatí

Nourry i Charles Delaunay [membres del 'Hot Club' parisenc] es presentaren a una de les sessions i arranaren un enregistrament [a desembre i per al segell 'Ultraphone'] dels músics que allí hi eren tocant. Aviat el grup assolí molta fama arreu del continent. Per culpa de la II Guerra Mundial [1939], el quintet hagué de separar-se. La banda hi era tocant a Londres quan el Regne Unit declarà la guerra a Alemanya. Stéphane Grappelli decidí romandre a Londres mentre Django Reinhardt tornà a París. Tornaren a ajuntarse [1946].

247 Jan Akkerman: [Àmsterdam/Països Baixos, 24 de desembre de 1946]. Guitarrista. Estudia també saxòfon i piano al 'Amsterdam Music Lyceum'. Estudia llaüt inspirant-se amb el guitarrista anglès Julian Bream. Comença a tocar en grups de Rock com ara 'The Friendship Sextet', 'The Shaking Hearts' i 'Johnny and The Cellar Rockers'. Akkerman enregistra per al cantant Kazimierz 'Kaz' Lux [1968], al costat de Pierre van der Linden [bat] i André Reynen [baix]. Els quatre formen el grup 'Brainbo' [1969]. Akkerman passa a tocar amb el 'Thijs van Leer Trio' que esdevindria en el grup 'Focus' on Akkerman començaria a ser conegut arreu del món. El seu estil és una barreja entre el classicisme acadèmic de la guitarra, el rock i el jazz més ortodox dintre d'un virtuosisme molt original a l'hora d'abordar els 'solos'. Ha enregistrat al voltant de quaranta discs i entre els seus com a solista cal destacar: *Profile* [1972]; *Tabernakel* [1973]; *Meditation* [1977, amb Tony Scott/clnet]; *The Best of Jan Akkerman and Friends* [1979]; *Oil In The Family* [1980]; *It Could Happen To You* [1982]; *From the Basement* [1984]; *The Complete Guitarist* [1986]; *The Noise Of Art* [1990]; *Puccini's Café* [1993]; *The Guitar Player* [1996]; *10,000 Clowns On A Rainy Day* [1997]; *Live at Alexander's* [1999]; *C.U.* [2003]; *Live in Concert – The Hague 2007* [2007]; *Fromage a Trois* [2009]; *Minor Details* [2011] i *North Sea Jazz* [2013].

248 Pedro Ruy-Blas: Nascut Pedro Ample Candell [Madrid, 1949]. Compositor, cantant, bateria i actor. El seu nom artístic l'escollí degut a la seua admiració pel personatge de Victor Hugo. Toca la bateria als grups 'Los Príncipes' i 'Los Grimm'. Substitueix [1968] el cantant Teddy Bautista al grup 'Los Canarios'. Aconseguix [1970] un èxit de vendes amb la cançó *A los que hirió el amor* [produïda per Alain Milhaud]. De llavors ençà, enfilà la seua carrera vers el Jazz. Funda el grup 'Dolores' amb *jazzmen* madrilenys com Jorge Pardo [sax/flta. Madrid, 1-XII-1956], Jose Antonio Galicia [bat], Rubem Dantas [perc] i Tomás San Miguel [pno/acordiò]. Col·laboraren amb el guitarrista Paco de Lucía. A la dècada dels 80' torna a registrar com a cantant [*Madre ciudad*]. És escollit [1991] per al paper de Jean Valjean de *Los Miserables* de Victor Hugo. *De Todo Corazón* [2003] fent temes de la memòria col·lectiva en clau de Jazz. Al disc hi és Horacio Icasto, pianista acompanyant habitual de Gato Barbieri [sax/comp. Leandro Barbieri. Rosario/Santa Fé/ARG, 28-XI-1932 - N.Y, 2-IV-2016]. Li hi lliuren el Premi d'Honor del 'Festival Internacional Viajazz' [2005], a tota la seua carrera. Pedro Ruy Blas és un referent inqüestionable pel que fa al Jazz a Madrid i a l'Estat espanyol com a músic i empresari.

El 'Jazz Llatí' és una branca del jazz que es nodreix de la fusió de ritmes i formes originàries de la música llatina, sobretot de la música caribenya, i en especial de la cubana, amb elements propis del jazz. La seua conformació com un subgènere definit es produeix a la dècada dels 40', encara que la influència de la música llatina en el jazz és present des dels primers temps d'aquest.

El 'Jazz Llatí' va començar com una fusió del 'són' cubà i el Jazz, però amb el temps va abastar també música procedents de Puerto Rico, la República Dominicana, el Brasil i l'Argentina. Es va originar a finals dels anys 40, quan Dizzy Gillespie i Stan Kenton²⁴⁹ van començar a combinar el ritme i l'estructura de la música afro-cubana [exemplificada per Machito i els seus Afro-Cubans] amb instruments de jazz.

En comparació del jazz americà, el 'Jazz Llatí' emprava un ritme fix usant alhora una forma de 'clau' [obstinat rítmic amb poques variants]. La conga, el timbal, el güiro i les claus [instruments] són instruments de percussió que contribueixen al so llatí.

Les dues principals branques del 'Jazz Llatí' són:

- *La brasilera*: el 'Jazz Llatí' brasiler inclou la 'Bossa nova' i la 'Samba'. La 'Samba' s'origina en la música afro-brasilera del segle XIX tal com el 'Lundu'. La 'Bossa nova' és una música híbrida, que utilitza una mica del ritme de la 'Samba', però influïda per música europea i nord-americana des de Debussy fins el Jazz estaudounidenc. La

²⁴⁹ **Stan Kenton**: Nascut sota el nom d'Stanley Newcomb Kenton [Wichita/Kansas, 19 de febrer de 1912 - Hollywood/Califòrnia, 25 d'agost de 1979]. Pianista, director i arranjador. Comença tocant al grup de Gus Arnheim [pno/dtor/actor, Filadèlfia, 4-IX-1897 - Los Angeles/Cal, 19-I-1955] i els 'Vido Musso' on coneix Howard Rumsey [cb. Brawley/Cal, 7-XI-1917 - Newport Beach/Cal, 15-VII-2015] amb qui [al 1941] amb qui enregistra el seu *Concerto for Doghouse*. Acompanya [1943] cantants de l'època com ara: Anita O'Day, June Christy i Chris Connor. Grava els discs *A Concert in progressive Jazz*, *Artistry in Rhythm*, *Encore* i *Innovation in Modern Music*. Intenta apropar-se a la forma simfònica tot abandonant el 'swing' però cercant un jazz més progressista. Col·labora amb compositors i arranjadors diversos, com ara: Ken Hanna, [1942] i [1945-1948] amb 'Pete' Rugolo [comp/arranj, Pietro Rugolo. San Piero Patti/Sicília/ITÀ, 25-XII-1915 - Sherman Oaks/Cal, 16-X-2011] amb els temes *Artistry In Percussion*, *Artistry in Brass*, *Collaboration*, *Machito*, *Peanut*, *Vendor*, *Conflict*; i [1945] amb Johnny Richards [comp/arranj, Juan Manuel Cascales. Querétaro/MÈX, 2-XI-1911 - N.Y, 7-X-1968] als temes *Soliloquy*, *Prologue*, *Bags and Baggage*, *Cuban Fire*; Shorty Rogers [1950-1951]; Maynard Ferguson; Art Pepper; Jolly Rogers; Viva Prado; Bill Russo [1950-1954] als temes *Hall of Brass*, *23.º North 82.º West*, *My Lady*, *Bacante*, *Lover Man*; Bill Holman [1952-1955] als temes *Stella by Starlight*, *Invention for Guitar and Trumpet*, *Bags*; Chico O'Farrill; Gerry Mulligan [sax/pno/arranj/dtor, Joseph Gerald Mulligan. N.Y, 6-IV-1927 - Darien/Conn, 21-I-1996], de qui tocà pràcticament totes les composicions. També [1941 i 1951] amb 'Chico' Álvarez [tpa, Alfred Alvarez. Montreal/CAN, 3-II-1920 - Las Vegas/Nev, 1-VIII-1992] als temes *Harlem Holiday* i *Minor Riff*. Kenton forma una orquestra de 'jazz progressiu' [1950], amb arranjaments dintre del 'Third Stream', de 'Bob' Graettinger [pno/sax/arranj, Robert Graettinger, Ontario/CAN, 31-X-1923 - Los Angeles/Cal, 12-III-1957]. Als 70' crea la 'Neophonic Orchestra', formació de grans dimensions que interpretava peces de Friedrich Gulda i Richard Wagner. De la seua discografia cal fer esment de: *City of Glass* [1947-1953]; *Innovations in Modern Music* [1950]; *The Innovations Orchestra* [1950-1951]; *City of Glass & This Modern World* [1951]; *New Concepts of Artistry in Rhythm* [1952]; *The European Tour* [1953]; *Cuban Fire!* [1956]; *Kenton in Hi-Fi* [1956-1958]; *Kenton's Christmas* [1961]; *Adventures in Jazz* [1961]; *Kenton/Wagner* [1964]; *Stan Kenton Today* [1972] i *Fire, Fury & Fun* [1974].

'Bossa nova' s'origina als anys 60', principalment pels esforços dels músics brasilers Luiz Bonfá [autor de *Orfeu negro* - *Orfeu da Conceição*] obra de teatre [1956]; Vinícius de Moraes; Antonio Carlos Jobim²⁵⁰ i João Gilberto. A ells se'ls afegí el saxofonista nord-americà Stan Getz²⁵¹ i l'arranjador alemany 'Cláudio' Ogerman²⁵².

250 Antonio Carlos 'Tom' Jobim: Nasceu Antônio Carlos Brasileiro de Almeida Jobim [Rio de Janeiro, 25 de gener del 1927 - Nova York, 8 de desembre del 1994]. També conegut com 'Tom' Jobim. Compositor, cantant, guitarrista i pianista. Comença estudis d'arquitectura però aviat es guanya la vida tocant el piano en clubs i estudis d'enregistrament. Grava el seu primer disc [1954] acompanyat pel cantant Bill Farr: *Tom e a sua banda*. Escriu [1956], la part musical de l'obra de teatre *Orfeu da Conceição* [al cinema: *Orfeu Negro*, de Marcel Camus] amb text de Vinícius de Moraes. Enregistra el disc *Chega de Saudade* [1958] amb el guitarrista i cantant João Gilberto. Quan els músics Stan Getz i Charlie Byrd [1962] aconseguiren l'èxit amb el seu tema *Desafinado*, Jobim i altres músics van ser convidats a actuar al 'Carnegie Hall' de Nova York presentant la nova música per ells desenvolupada. Jobim fou l'artista que internacionalitza la 'Bossa Nova' i, amb l'ajut de *jazzmen* nord-americans, la fusiona amb el Jazz tot creant un nou estil que apropa trets jazzístics al gran públic. Feu enregistraments amb Gerry Mulligan [sax/pno/arranj/dtor, Joseph Gerald Mulligan. N.Y., 6-IV-1927 - Darien/Conn., 21-I-1996], Chet Baker [tpa/cantant, Chesney Henry Baker Jr. Yale, 23-XII-1929 - Amsterdam/PsB, 13-V-1988], Barney Kessel [guit. Muskogee/Okla., 17-X-1923 - San Diego/Cal., 6-V-2004] i altres músics de l'estil 'West Coast Jazz' o 'Cool'. Jobim fa una darrera gira arreu del món [1985]. Entre els seus temes més coneguts, interpretats i versionats dintre del Jazz ne trobem els següents: *Garota de Ipanema*, *Samba de uma nota só*, *Insensatez*, *Desafinado*, *Chega de saudade*, *Triste*, *Fotografia*, *Águas de março* i *Wave*. A destacar l'àlbum d'Ella Fitzgerald cantant temes de Jobim [1981]: *Ella Abraça Jobim* [o *Ella Fitzgerald Sings the Antonio Carlos Jobim Songbook*]. Entre altres tants, també han enregistrat els seus temes els músics Oscar Peterson [pno/comp, Oscar Emmanuel Peterson. Montreal/CAN., 15-VIII-1925 - Mississauga-Ontàrio/CAN., 23-XII-2007], Herbie Hancock [pno/comp, Herbert Jeffrey Hancock. Chicago/Illin., 12-IV-1940], Chick Corea [pno/comp, Armando Anthony Corea. Chelsea/Mass., 12-VI-1941] i 'Toots' Thielemans [harmònica, Jean-Baptiste Frédéric Isidor Thielemans. Marollen/BÈL., 29-IV-1922 - Brussel·les/BÈL., 22-VIII-2016]. L'aeroport internacional de Rio de Janeiro du el seu nom. De la seua discografia cal esmentar: *The composer of Desafinado, plays* [1963]; *Wave* [1967]; *Francis Albert Sinatra & Antonio Carlos Jobim* [1967, amb Frank Sinatra/cantant]; *Stone Flower* [1970]; *Matita Perê* [1973]; *Elis & Tom* [1974, amb Elis Regina/cantant]; *Terra Brasilis* [1980]; *Passarim* [1987]; *Antonio Carlos Jobim and friends* [1993] i *Antonio Brasileiro* [1994].

251 'Stan' Getz: Nasceu Stanley Gayetzsky [Filadèlfia/Pensilvània el 2 de febrer de 1927 - Malibú/Califòrnia, 6 de juny del 1991]. Saxofonista. Considerat com un dels més importants saxofonistes tenors de jazz, va ser conegut per l'àlies 'The Sound' ['El So'] a causa del seu to càlid i líric. Comença estudiant contrabaix i fagot abans de decidir-se pel saxo a l'edat de tretze anys. Als quinze debuta professionalment amb l'orquestra de 'Dick' Rogers [1912-1970] i toca en nou big bands [1944-1946], algunes de les quals serviran per enregistrar els seus primers 'solos'. Als dècades anys escolta Dexter Gordon i Wardell Gray [ambdós deixebles de Lester Young i Charlie Parker]. Toca a l'orquestra de Woody Herman [1947] i comença a encapçalar *combos* diversos amb Horace Silver [pno/comp, Horace Ward Martin Tavares Silver. Norwalk/Conn., 2-IX-1928 - Nova Rochelle/N.Y., 18-VI-2014], 'Al' Haig [pno, Alan Warren Haig. Newark/N. Jersey, 19-VII-1924 - N.Y., 16-XI-1982], Roy Haynes [bat, Roy Owen Haynes. Boston/Mass., 13-III-1925], Tiny Kahn [bat, Norman Kahn. N.Y., ? 1924 - Martha's Vineyard/Mass., 19-VIII-1953] i Jimmy Raney [guit, James Elbert Raney. Louisville/Kentucky, 20-VIII-1927 - Louisville/Kent., 9-V-1995]. Als anys 50', Getz es feu famós tocant l'estil 'Cool' amb Horace Silver, Oscar Peterson i d'altres. Els dos primers quintets de Getz inclouen la secció rítmica de Charlie Parker: Roy Haynes [bat], Al Haig [pno] i Tommy Potter [baix]. Getz roman una temporada a Copenhaguen [1958]. Torna a Estats Units [1961] on descobreix que el públic americà l'ha oblidat en gran manera degut, entre altres, a l'estel de John Coltrane. Per a contraatacar enregistra el seu històric àlbum *Focus. Jazz Samba* fou el seu primer àlbum de Bossa-Nova [1962] enregistrat amb el guitarrista Charlie Byrd [guit, Charles Lee Byrd. Suffolk/Virg., 16-IX-1925 - Annapolis/Mary., 11-XI-1999]. Getz guanyà el premi Grammy pel tema *Desafinat* [1963]. Tot seguit, enregistra al Brasil amb el compositor Antonio Carlos Jobim, el guitarrista João Gilberto i la cantant Astrud Gilberto. El tema *Garota de Ipanema* es converteix en una de les cançons de 'Bossa Nova/Jazz' més conegudes de la història. L'àlbum *Getz/Gilberto* [1965] guanya dos premis Grammy: millor àlbum i millor 'single'. La Bossa-Nova ajudà la propagació del Jazz entre milions de persones arreu del món. Getz s'interessa per la fusió Jazz-Rock [1967] i altres tendències 'Post Bop'. Enregistra amb 'Chick' Corea [pno/comp, Armando Anthony Corea. Chelsea/Mass., 12-VI-1941], Stanley Clarke [baix/cb, Stanley Marvin Clarke. Filadèlfia/Penn., 30-VI-1951] i Gary Burton [vibrafonista. Anderson/Indiana, 23-I-1943]. Als 80' tocarà amb Jim McNeely [pno] i Kenny Barron [pno], 'George' Mraz [cb], Rufus Reid [cb] i Victor Lewis [bat]. Dels seus enregistraments cal destacar: *West Coast Jazz* [1955], *Hamp and Getz* [1955], *For Musicians Only* [1956], *Stan Getz And The Oscar Peterson*

Cal considerar com a punt de sortida la seua cançó més representativa: *Garota de Ipanema* [La Noia d'Ipanema], cantada per Joao Gilberto i la seua esposa, Astrud Gilberto.

- *L'afro cubà*; el jazz *afro-cubà* es nodreix de la salsa, el merengue, el songo, el son, el mambo, el bolero, la xaranga i el cha cha cha.

La forma actual d'entendre el 'Jazz llatí' deu molt a la cançó *Sagí*, de Mongo Santamaría, que aplicava la clau de salsa i patrons rítmics amb síncope propis de les formes tradicionals del jazz nord-americà.

Músics a assenyalar dintre del jazz llatí hi són:

Francisco Aguabella; Jesús Alemany; Ray Barretto²⁵³; Mario Bauzá; John Benitez; Michel Camilo²⁵⁴; Milton Cardona; Nardy Castellini; Simón Char; Gilberto Colón Jr.; Willie

Trio [1957, amb Oscar Peterson/pno], *Getz Meets Mulligan In Hi-Fi* [1957, amb Gerry Mulligan/sax] *Focus* [1961], *Jazz Samba* [1962], *Getz/Gilberto* [1963], *Stan Getz & Bill Evans* [1964, amb Bill Evans/pno], *Sweet Rain* [1967], *Captain Marvel* [1972], *The Best Of Two Worlds* [1976]; *The Peacocks* [1977], *Apasionado* [1990]; *Serenity* [1991]; *With European Friends* [1958-1959, reedit, 1991]; *People Time* [1991, amb Kenny Barron/pno]; *Bossas & Ballads - The Lost Sessions* [1989/reedit, 2003] i *Selections from Getz/Gilberto 76* [1976/reedit, 2015].

252 'Claus' Ogerman: Nascut Klaus Ogermann [Racibórz/Polònia, 29 d'abril de 1930 - Munic/RFA, 8 de març de 2016]. Pianista, compositor i arranador. Feu els arranjaments del famós estàndard de Tom Jobim *Garota de Ipanema*. Als anys 50' toca i fa arranjaments per a les orquestres de Kurt Edelhagen, Max Greger i Delle Haensch. Marxa cap als Estats Units [1959] i treballa amb Antonio Carlos Jobim [pno/guit(comp/cantant, Antônio Carlos 'Tom' Brasileiro de Almeida Jobim. Rio de Janeiro/BRA, 25-I-1927 - N. Y, 8-XII-1994), 'Bill' Evans [pno/comp, Williams John Evans. Plainfield/N. Jersey, 16-VIII-1929 - N.Y, 15-IX-1980], 'Wes' Montgomery [guit/comp, Leslie Montgomery. Indianàpolis/Ind, 6-III-1925 - Indianàpolis/Ind, 15-VI-1968], Kai Winding [tbó, Aarhus/DIN, 18-V-1922 - N.Y, 6-V-1983] i Cal Tjader [vibr, Callen Radcliffe Tjader, Jr. St. Louis/Miss, 16-VII-1925 - Manila/FIL, 5-V-1982]. Ogerman arranja i dirigeix [1966] el disc *Bill Evans Trio with Symphony Orchestra*. Ha fet arranjaments per a Frank Sinatra [cantant/actor, Francis Albert Sinatra. Hoboken/N.Jersey, 12-XII-1915 - Los Angeles/Cal, 14-V-1998] i per a Diana Krall [cantant/pno, Diana Jean Krall. Nanaimo/Br. Columbia, 16-IX-1964]. Ha col·laborat amb Jan Akkerman [guit. Àmsterdam/PsB, 24-XII-1946] i Michael Brecker [sax, Michael Leonard Brecker. Filadèlfia/Penns, 20-III-1949 - N.Y, 13-I-2007]. És autor de diverses bandes sonores a Alemanya i Estats Units. De la seua discografia cal fer esment de: *Lady in Satin* [1958, amb Billie Holiday/cantant]; *Voices* [1967, amb Stan Getz/sax]; *Symbiosis* [1974, suite composada per Ogerman per a Bill Evans/pno]; *Uptown Dance* [1978, amb Stephane Grappelli/vlí] i *The Look of Love* [2001, amb Diana Krall/cantant].

253 'Ray' Barretto: Nascut Raymond Barretto Pagán [Nova York, 29 d'abril de 1929 - Nova Jersey, 17 de febrer de 2006]. Percussionista i compositor. Ha estat un dels més destacats representats de l'anomenat Jazz llatí. Aprén a tocar 'swing' abans que no els ritmes llatins. A finals dels 50' substitueix 'Mongo' Santamaría [perc/dtor, Ramón Santamaría Rodríguez. La Habana/CUB, 7-IV-1922 - Miami/Flor, 1-II-2003] a la banda de 'Tito' Puente [perc/dtor, Ernest Anthony Puente Jr. N.Y, 20-IV-1923 - N.Y, 31-V-2000]. Als anys 60' aconsegueix èxits com a músic de sessió i acompanyant músics de jazz i de pop com ara: Gene Ammons [sax], Cannonball Adderley [sax], Kenny Burrell [guit], Lou Donaldson [sax], Red Garland [pno], 'Dizzy' Gillespie [tpta], Freddie Hubbard [tpta], Wes Montgomery [guit], Cal Tjader [vibr] i d'altres. Fou director musical de la 'Fania All-Stars'. Enregistra el disc *Acid* [1968]. S'apropa al jazz mitjançant el disc *The Other Road* [1973]. Enregistra el disc *La cuna* [1980], amb 'Tito' Puente [perc], 'Joe' Farrell [sax] i 'Charlie' Palmieri [pno]. Forma un sextet: 'New World Spirit' [1991] amb els quals enregistra vuit discs. Barretto descobrí i presentà els cantants Ruben Blades, Adalberto Santiago, 'Tito' Allen i 'Tito' Gómez.

254 Michel Camilo: [Santo Domingo/República Dominicana, 4 d'abril de 1954]. Pianista i compositor. Composa la seua primera peça musical amb només 5 anys. Als 16 anys és membre de 'l'Orquestra Simfònica Nacional Dominicana' on debuta [1987] com a director. Influències d'Art Tatum [pno, Arthur Tatum Jr. Toledo/Ohio, 13-X-1909 - Los Angeles/Cal, 5-XI-1956], Oscar Peterson [pno], McCoy Tyner [pno], Chick Corea [pno], Bill Evans [pno], Ahmad Jamal [pno], Sonny Clark [pno, Conrad Yeatis Clark. Herminie/Penn, 21-VII-1931 - 13-I-

Colón; Joe Cuba; José Curbelo; Dom Um Romão; Emiliano Salvador; Coke Escovedo; Pete Escovedo; Chico O'Farrill; Hugo Fattoruso; Osvaldo Fattoruso; Joe Gallardo; Jerry González; Tata Güines; Lenny Hambro; Giovanni Hidalgo; Joe Holiday; Jack Costanzo; Johnny Colon; Herbie Mann; Ray Mantilla; Sabú Martínez; Noro Morales; Fernando Lobo Nuñez; Charlie Palmier; Eddie Palmieri; Chano Pozo; Tito Puente; Mario Rivera; Paquito D'Rivera²⁵⁵ [sax/cinet]; Johnny 'Dandy' Rodríguez Jr; Barry Rogers; Lina Romay [veu]; Hilton Ruiz; Luis Salinas; Bobby Sanabria; Arturo Sandoval²⁵⁶ [tpa]; Mongo Santamaría;

1963], Keith Jarrett [pno] i Erroll Garner [pno] marxa a Nova York [1979] on eixampla estudis a les escoles de música 'Mannes' i 'Julliard' i s'endinsa al món jazzístic. Publica els discs *Why Not?* [1985] i *Michel Camilo* [1988]. Estrena *Rhapsody for two pianos and Orchestra* [1992] i crea diverses bandes sonores per les pel·lícules *Amo tu cama rica* [Emilio Martínez-Lázaro, 1992]; *Rendezvous* [1993] i *Two much* [Fernando Trueba, 1995]. Enregistra amb Katia Labeque [*Little girl*]. A duo amb el pianista Chano Domínguez [pno, Sebastián Domínguez Lozano. Cadis, 29-III-1960] i el cantant 'Tomatito' enregistra el disc *Spain* [2000]. Estrena a Madrid el seu *Concert per a piano i orquestra* [2002]. De la seua discografia cal fer esment de: *Why Not?* [1985]; *Michel Camilo* [1988]; *On the Other Hand* [1990]; *Rendezvous* [1993]; *Hands of Rhythm* [1997, amb Giovanni Hidalgo/perc]; *Piano Concerto, Suite & Caribe* [2001]; *Live at the Blue Note* [2003]; *Rhapsody In Blue* [2006]; *Spirit of the Moment* [2007, amb Charles Flores/cb i Dafnis Prieto/bat]; *Mano a Mano* [2011] i *Spain Forever* [2016].

255 'Paquito' D'Rivera: Nascut Francisco de Jesús Rivera Figueras [L'Havana/Cuba, 4 de juny de 1948]. Clarinetista, saxofonista i compositor. Son pare, Tito D'Rivera, fou un famós saxofonista i director cubà. Amb tan sols 10 anys [1958], D'Rivera actua al 'Teatre Nacional' de L'Havana amb gran èxit. Amb dotze anys entra al 'Conservatori de L'Havana' per a estudiar clarinet, composició i harmonia. Funda amb el pianista Chucho Valdés 'l'Orquestra Cubana de Música Moderna' que va dirigir durant poc més de dos anys. Amb aquest grup va recórrer Amèrica del Nord i Europa i va ser nominat per a diversos premis Grammy [1979] i [1980]. Sol·licita asil en l'ambaixada dels Estats Units [1981], deixant a la seua dona i fills en l'illa. El músic cubà va rebre suport de nombroses personalitats del jazz com 'Dizzy' Gillespie, David Amram [comp/flta/trompa. Filadelfia/Penn, 17-XI-1930], Mario Bauza [sax/tpa/dtor. La Havana/CUB, 28-IV-1911 - N.Y, 11-VII-1993] i Bruce Lundvall. Als Estats Units col·labora amb *jazzmen* com Arturo Sandoval, Claudio Roditi, Michel Camilo i 'rescata' el pianista Bebo Valdés, pare de Chucho Valdés. Durant els anys 80' col·labora amb 'Dizzy' Gillespie [tpa/comp/cantant, John Birks Gillespie. Cheraw/Carolina S, 21-X-1917 - Englewood/N. Jersey, 6-I-1993], amb el qual funda [1988] la 'United Nations Orchestra, banda de quinze membres. Comença a compondre per a altres grups com el 'Gerald Danovich Saxophone Quartet' i 'l'Aspen Wind Quintet'. Entre les seues composicions més cèlebres figuren *Grán Danzón* per a la 'Filharmònica de Rotterdam' [2002]; *Panamericana Suite* [2000] o *Rivers*, estrenada per la 'New Jersey Chamber Music Society'. Ha col·laborat amb músics de gèneres diversos com el 'Ying Quartet', 'Turtle Island String Quartet', el violoncel·lista Mark Summer, el pianista Alon Yavnai, o Jo-Jo Dt. És membre de 'l'Alon Yavnai-Paquito D'Rivera Duet' i del 'Jazz Chamber Trio'. Ha rebut set premis Grammys, un doctorat honoris causa en música per la 'Berklee College of Music' i la medalla nacional de les arts dels Estats Units. En l'actualitat continua actuant amb les bandes fundades per ell i col·laborant amb orquestres d'arreu del món. De la seua discografia cal esmentar: *Havana Jam* [1979]; *Paquito D'Rivera, Blowin'* [1981]; *The Young Lions* [1983]; *Paquito D'Rivera, Manhattan Burn* [1987]; *Libre-Echange Free Trade/Gerald Danovitch Saxophone Quartet* [1989]; *Autumn Leaves-Severi Comes* [1989]; *Reunion/Paquito D'Rivera Featuring Arturo Sandoval* [1991, amb Arturo Sandoval/tpa]; *Paquito D'Rivera Presents 40 Years Of Cuban Jam Session* [1993]; *Messidor's Finest Volume 1 Paquito D'Rivera* [1996]; *Portraits Of Cuba Paquito D'Rivera* [1996]; *Caribbean Jazz Project Island Stories/Paquito D'Rivera/Dave Samuels/Andy Narel* [1997]; *Paquito D'Rivera Cubarama* [1999]; *Mexico City Woodwind Quintet/Visiones Panamericanas* [2001]; *The Best Of Paquito D'Rivera* [2002]; *Caribbean Jazz Project/ Mosaic Concord Music Group* [2006]; *Sebastian Schunke/Paquito D'Rivera - Back in New York* [2008] i *Paquito D'Rivera/Chano Domínguez* [2009, amb Chano Domínguez/pno].

256 Arturo Sandoval: [Artemisa/Cuba, 6 de noviembre de 1949]. Trompetista, pianista, percussionista, compositor i arranjador. Als 13 anys es decideix per la trompeta amb la qual ha guanyat un important prestigi i ressò arreu del món. Després d'escoltar un disc de 'Dizzy' Gillespie i Charlie Parker es decanta pel jazz. Amb 17 anys ingressa a 'l'Orquestra Nacional de Cuba'. Funda el mític grup 'Irakere' amb Paquito D'Rivera [sax/cinet/comp, Francisco de Jesús Rivera Figueras. L'Havana/CUB, 4-VI-1948] i Chucho Valdés [pno]. Toquen [1978] al 'Festival de Jazz de Newport'/Nova York que els introdueix al públic nord-americà. Forma la seua pròpia banda [1981]. Exiliat a Miami, Arturo Sandoval aconsegueix la plaça de professor a

Orquesta SCC; Israel Tanenbaum; Osvaldo Tarantino; Cal Tjader; Néstor Torres; Carlos 'Patato' Valdés; Chucho Valdés i Bebo Valdés.

A destacar també la formació de la 'Fania All-Stars'²⁵⁷ [1968], veritable punt de fusió entre la salsa més elaborada i el jazz.

- **Free jazz**

Aquesta tendència dels anys seixanta va elevar al punt màxim la llibertat dels músics per improvisar, fugint de la tonalitat i tornant als inicis, quan els instruments tocaven d'una manera espontània. De vegades, les peces consisteixen en una improvisació contínua sobre uns pocs elements bàsics. Extrapolant el seu significat social, cal considerar el 'Free jazz' com una compressió musical dels moviments afroamericans més radicals, en lluita per la consecució dels drets civils.

També cal considerar com a 'Free jazz' [jazz lliure] un estil de jazz que es caracteritza per la disminució de la dependència dels límits formals. Es va desenvolupar a la fi de la dècada dels cinquanta i seixanta, tot coincidint amb les primeres manifestacions de carés racial i a favor dels drets dels afro-americans arreu del país. Caldria considerar com un

la 'Universitat Internacional de Florida' i grava el seu primer disc als Estats Units sota el títol *Flight to Freedom* [1991]. També ha impartit classes a diversos conservatoris i universitats com ara el 'Conservatori de París', el 'Conservatori Chaikovsky' a la Unió Soviètica, la 'Universitat de Califòrnia', 'Universitat de Miami', 'Universitat de Wisconsin', 'Universitat de Purdue' i en moltes altres institucions arreu del món. Destaca la gravació del disc *The Classical Album* [1994] on s'inclouen concerts de Hummel i Mozart i en la composició de bandes sonores de les pel·lícules *Vampiros en La Habana I*; *La Família Pérez*; *Los Reyes del Mambo* i *La Habana*. Es realitza la pel·lícula biogràfica del trompetista sota el títol *For Love or Country: The Arturo Sandoval Story* [2000]. Sandoval obri un local musical a Miami Beach amb el nom de 'The Arturo Sandoval Jazz Club' [2006]. Pel seu escenari han passat des d'artistes locals fins a figures internacionals del món del jazz com Joshua Redman, Roberta Flack, Roy Haynes, Omar Insulsa, The Bad Plus, Moe Goldstein i Danilo Pérez o el mateix Sandoval amb el seu combo. De la seua discografia cal fer esment de: *Havana* [1976, amb David Amram/comp]; *The Best of Irakere* [1978, amb el grup 'Irakere']; *To a Finland Station* [1982]; *Breaking the Sound Barrier* [1983]; *Tumbaito* [1987]; *Arturo Sandoval* [1989]; *I Remember Clifford* [1992]; *Dreams Come True* [1993]; *Arturo Sandoval y el Tren Latino* [1995]; *Just Music* [1997]; *Los Elefantes - Arturo Sandoval & Wynton Marsalis* [1999, amb Winton Marsalis/tpta]; *My Passion for the Piano* [2002]; *Live at the Blue Note* [2005]; *Arturo Sandoval & the Latin Jazz Orchestra* [2007]; *Featured in 'The Last' album with Aventura* [2009] i *A Time for Love* [2010].

²⁵⁷ **'Fania All-Stars'**: Agrupació de 'salsa' i música llatina creada a la fi del 1967 a la ciutat de Nova York. La 'Fania' ha experimentat amb diversos gèneres musicals, com ara: rock, jazz, mambo, soul i d'altres. Van ser la primera formació llatina que actuà a Àfrica ['Festival Zaire 74']. Dirigits per Johnny Pacheco [Juan Azarías Pacheco Kiniping: República Dominicana, 25-III-1935, compositor i arranador] i Jerry Masucci, del segell discogràfic 'Fania Records', marca d'on agafà el nom il·lustratiu. Per la Fania All-Stars han passat músics com ara: Larry Harlow, Richie Ray, 'Papo' Lucca, 'Mongo' Santamaría, 'Yomo' Toro, 'Bobby' Valentín, 'Ray' Barreto, Roberto Roena, Johnny Pacheco, 'Louie' Ramírez, Celia Cruz, Héctor Lavoe, 'Willie' Colón, Rubén Blades, 'Cheo' Feliciano, Ismael Miranda, Ismael Quintana, Santos Colón, Adalberto Santiago, Peter 'El Conde' Rodríguez. La 'Fania' ha enregistrat quinze discs en directe i més de vint en estudi a més de diverses recopilacions.

dels 'pares espirituals' del 'Free Jazz' [tot i que quasi una dècada abans d'aparèixer] el desenvolupament formal i algunes de les composicions del pianista i compositor Lenny Tristano²⁵⁸.

Els capdavanters de l'estil van ser músics com ara Ornette Coleman²⁵⁹ [sax]; Cecil Taylor [pno]; Albert Ayler [sax], Archie Shepp [sax]; Bill Dixon [tpta/pno] i el canadenc Paul

258 Lenny Tristano: Nascut Leonard Joseph Tristano [Chicago, 19 de març de 1919 - Nova York, 18 de novembre de 1978]. Pianista, compositor, arranjador i docent. Era el segon de quatre germans. Als deu anys perdé la visió per complet com a resultat d'una malaltia. Estudia a Chicago a 'l'American Conservatory of Music' [1938-1941], i, tot seguit, marxa a Nova York [1946] on comença a tocar amb boppers reconeguts. Aleshores, Tristano tocava també el saxòfon i tingué influències de Charlie Parker [sax/comp, Charles Christopher 'Bird' Parker Jr. Kansas City, 29-VIII-1920 - N.Y., 12-III-1955] i Lester Young [sax/clinet, Lester Willis Young. Woodville/Miss, 27-VIII-1909 - N.Y., 15-III-1959]. Com que donava classes particulars, va rebre a casa seua alumnes que arribarien a ser llegendes del jazz com ara Lee Konitz [sax/comp. Chicago/Illin, 13-X-1927]. Mentrestant, tocava en un restaurant de Long Island amb Arnold Fishkin [cb, Arnold Aaron Fishkind. N.Y., 20-VII-1919 - 6-IX-1999] i Billy Bauer [guit, N.Y., 14-XI-1915 - 16-VI-2005]. Enregistra amb músics de la 'Woody Herman's Band' [1945]. Coneix [1947] Charlie Parker [sax/comp] i toca amb boppers diversos de més alt nivell. El seu quintet enregistra allò que serien les primeres 'improvisacions lliures i en grup' de la història del jazz considerades com 'l'origen' del 'free jazz' [1949]. Les composicions de Tristano allunyades del Be bop imperant eren: *Wow*, *Crosscurrent*, *Intuition* i *Digression*. Grava el tema *Descent into the Maelstrom* [1953] basat en un conte d'Edgar Allan Poe, tema amb estructura harmònica atonal i que ja anticipa treballs de músics avantguardistes com Cecil Taylor [pno/perc, Cecil Percival Taylor. N.Y., 15-III-1929] i Borah Bergman [pno, Brooklyn/N. Y., 13-XII-1926 - N.Y., 18-X-2012]. Toca al 'Newport Jazz Festival' [1954]. Tristano desfà el seu grup [1955] i, a la fi dels 50', es dedica a la docència per complet. Torna a tocar al 'New York's Half Note Club' [1958] lloc per on hi solien passar-se tots els jazzmen de la ciutat com ara John Coltrane [sax] i Zoot Sims [sax]. Reforma el seu quintet i toca a Canadà [1959]. Fa una gira arreu d'Europa [1965] que repetirà al Regne Unit [1968]. Als anys 70', Tristano patí moltes malalties que s'agreuaren [1978]. Cal fer esment dels seus enregistraments: *A Knight in the Village* [1947, amb Bill Harris/tbó]; *Live at Birdland* [1949]; *The Metronome All-Star Bands* [1949]; *Chicago - April 1951* [1951]; *Live in Toronto Jazz* [1952, amb Lee Konitz/sax, Warne Marsh/sax, Peter Ind/cb i Al Levitt/bat]; *The Lennie Tristano Quartet* [1955/reedit, 1982 amb Lee Konitz/sax, Gene Ramey/cb i Art Taylor/bat]; *New York Improvisations* [1955-1956]; *Continuity* [1958-1964]; *Note to Note* [1964-1965]; *Concert in Copenhagen* [1965]; *Lennie Tristano Solo in Europe and Lee Konitz Quartet in Europe* [1965, amb Lee Konitz/sax] i *Betty Scott Sings with Lennie Tristano* [1965-1974, a duo amb Betty Scott/cantant].

259 Ornette Coleman: Nascut Randolph Denard Ornette Coleman [Fort Worth/tex, 9 de març de 1930 - Manhattan/Nova York, 11 de juny de 2015]. Saxofonista, trompetista, violinista i compositor. Comença a tocar als setze anys amb les bandes de R&Blues de Red Connors i 'Pee Wee' Crayton [guit, Connie Curtis Crayton. Rockdale/Tex, 18-XII-1914 - Los Angeles/Cal, 25-VI-1985]. A Los Angeles coneix Don Cherry [tpta/comp, Donald Eugene Cherry. Oklahoma City, Oklah, 18-XI-1936 - Alhaurín el Grande/Màlaga, 19-X-1995], Charlie Haden [cb, Charles Edward Haden. Shenandoah/Iowa, 6-VIII-1937 - Los Angeles/Cal, 11-VII-2014], 'Ed' Blackwell [bat, Edward Joseph Blackwell. Nova Orleans/Louis, 10-X-1929 - Hartford/Conn, 7-X-1992], 'Bobby' Bradford [tpta, Bobby Lee Bradford. Cleveland/Miss, 19-VII-1934], Charles Moffett [bat, Charles Moffett senior. Fort Worth/Tex, 6-IX-1929 - 14-II-1997] i Billy Higgins [bat. Los Angeles/Cal, 11-X-1936 - Inglewood/Cal, 3-V-2001]. Toca al quintet de Paul Bley [pno, Hyman Paul Bley. Montreal/Can, 10-XI-1932 - Stuart/Flor, 3-I-2016]. Amb l'ajut de John Lewis [pno/comp/dtor, John Aaron Lewis. La Grange/Illin, 3-V-1920 - N.Y., 29-III-2001], Coleman i Cherry entren a la 'Lenox School of Jazz' [1959]. Coleman grava una serie de discs [1959-1961] que han esdevingut en 'clàssics' pel que fa al nou estil 'Free jazz'. El seu quartet amb Don Cherry, Charlie Haden, Scott LaFaro [cb, Rocco Scott LaFaro. Newark/N. Jers, 3-IV-1936 - Geneva/N.Y., 6-VII-1961], Jimmy Garrison [cb], Billy Higgins [bat] i Ed Blackwell [bat], creà una música que influiria molt als anys 60', tot incloent músics com ara John Coltrane [sax], Eric Dolphy [sax] i d'altres tants. Decebut, Coleman es retira [1962] i es dedica a estudiar trompeta i violí. Enregistra [1965-1967] *At the Golden Circle Stockholm*, tres discs que marquen el seu retorn. Entre altres, Coleman interpreta la banda sonora del film *Naked Lunch* [David Cronenberg, 1991] sobre temes de Howard Shore [comp]. De la seua discografia cal fer esment de: *Something Else! The Music of Ornette Coleman* [1958]; *The Shape of Jazz to Come* [1959]; *Change of the Century* [1959]; *The Art of the Improvisers* [1959-61]; *Free Jazz - A Collective Improvisation* [1960]; *The Paris Concert* [1965]; *Live in Milano* [1968]; *Crisis* [1969]; *Science Fiction* [1971]; *Skies of America* [1972]; *Dancing in Your Head* [1973-1976]; *Soapsuds, Soapsuds* [1977]; *Of Human Feelings* [1979]; *Opening The Caravan Of Dreams* [1983]; *In All Languages* [1987]; *Virgin Beauty* [1988]; *Naked Lunch* [1991]; *Sound*

Bley [pno]. Tot i que, potser, els exemples més coneguts són les darreres obres de John Coltrane, les quals caldria ubicar-les dintre del nou estil atès el grau de llibertat formal que comportaven. A destacar les aportacions del 'Chicago Art Ensemble'²⁶⁰, tal vegada els representants de l'estil més coneguts arreu del món.

Tot i que el 'Free jazz' és sovint associat amb l'època en què va nàixer, hi ha tot un seguit de músics que han mantingut viu l'estil fins a l'actualitat i n'han continuat l'evolució dins del jazz malgrat incomprendiments i impediments amb els quals amb topat. Com a continuadors del 'Free jazz' cal destacar-ne: l'alemany Peter Brotzmann [sax]; Cecil Taylor [pno]; Mars Williams²⁶¹ [sax]; Theo Jörgensmann²⁶² [clnet]; Ken Vandermark [sax] o William Parker [cb].

Museum - Three Women [1994]; *Tone Dialing* [1995]; *Colors* [1996]; *Sound Grammar* [2006] i *The 1987 Hamburg Concert* [2011].

260 'Art Ensemble of Chicago': Grup nord-americà de jazz, considerat un dels icones del Big band. El grup sorgeix al si de la 'Associació per a l'Avenç dels Músics Creatius', cap a la fi dels anys 60'. Format pel saxofonista Roscoe Mitchell [sax/flta. Chicago/Illinois, 3-VIII-1940] amb motiu d'un concert ofert a Chicago [1966], sota el nom de 'Roscoe Mitchell's Art Ensemble'. A París adoptaren el nom de 'Chicago Art Ensemble' [1969]. La formació original comptava amb Roscoe Mitchell [sax]; Lester Bowie [tpta/comp, William Lester Bowie. Frederick/Mary, 11-X-1941 - Brooklyn/N.Y., 8-XI-1999]; Malachi Favors [cb, Malachi Magoustous Favors. Lexington/Miss, 22-VIII-1937 - Chicago/Illin, 30-I-2004] i Philip Wilson [bat, Phillip Sanford Wilson. St. Louis/Miss, 8-IX-1941 - N.Y., 25-III-1992]. Joseph Jarman [sax. Pine Bluff/Ark, 14-IX-1937] s'afegí al grup [1967]. S'incorporà també [1970] Don Moye [bat, 'Famoudou' Don Moye. Rochester/N.Y., 23-V-1946]. El grup assolí una sòlida reputació dintre del Free Jazz tot col·laborant de tant en tant amb altres músics: Brigitte Fontaine [cantant/actriu], Fontella Bass [cantant]; Muhal Richard Abrams [pno/clnet. Chicago/Illin, 19-IX-1930] i Cecil Taylor [pno/perc, Cecil Percival Taylor. N.Y., 15-III-1929]. El trompetista Lester Bowie morí de càncer [1999] i el grup continuà [fins 2003] com a trio tot afegint músics complementaris per a esdeveniments concrets. Malachi Favors morí mentre enregistren el disc *Sirius Calling* [2004]. El grup es reorganitza amb el trompetista Corey Wilkes [tpta. Chicago/Illin, 3-VI-1979] i el contrabaixista Jaribu Shahid [cb. Detroit/Mich, 11-IX-1955] amb els quals enregistren *Non-Cognitive Aspects of the City* [2006]. De la seua discografia cal esmentar: *Sound - Roscoe Mitchell Sextet* [1966]; *Numbers 1 & 2 - Lester Bowie* [1967]; *A Jackson in Your House* [1969]; *Message to Our Folks* [1969]; *Les Stances a Sophie* [1970]; *Live at Mandell Hall* [1972]; *Kabalaba* [1974]; *Nice Guys* [1978]; *Among the People* [1980]; *The Complete Live in Japan* [1984]; *Ancient to the Future* [1987]; *Thelonious Sphere Monk* [1990, amb Cecil Taylor/pno]; *Salutes the Chicago Blues Tradition* [1993]; *Coming Home Jamaica* [1996]; *Tribute to Lester* [2001]; *Reunion* [2003] *Non-Cognitive Aspects of the City* [2006].

261 Mars Williams: [Elmhurst/Illinois, 29 de maig de 1955]. Saxofonista. Estudia clarinet clàssic i, als deu anys i a l'últim any d'estudi, canvia vers el saxòfon tenor. Influxa per Eric Dolphy, John Coltrane i Charlie Parker. Alumne de 'l'Association for the Advancement of Creative Musicians', estudia amb Anthony Braxton [comp/sax/clnet/flta/pno. Chicago/Illin, 4-VI-1945] i Roscoe Mitchell [sax/flta. Chicago/Illinois, 3-VIII-1940]. Ha tocat amb grups de Pop-rock com ara 'The Waitresses', 'The Psychedelic Furs', Billy Idol, 'The Power Station', Billy Squier, 'Massacre', 'Ministry' i Die Warzau. Williams és representat de l'anomenat 'Àcid-jazz' i membre actiu de l'escena 'underground' a Chicago.

262 'Theo' Jörgensmann: Nascut Theodor Franz Jörgensmann [Bottrop/RFA, 29 de setembre de 1948]. Clarinetista i compositor. Pertany a la segona generació de jazzmen europeus centrats en el desenvolupament del Free Jazz. Tot i ser una de les figures més representatives del Free Jazz, ha tocat amb músics d'altres estils jazzístics, com ara: Mike Richmond, Barre Phillips, Kent Carter, John Lindberg, Charlie Mariano, Wilber Morris, Eric Vloeimans, Jeanne Lee, John Fischer, Vincent Chancey, Paul McCandless, Lee Konitz, John Carter, Perry Robinson, Barre Phillips, Kenny Wheeler i d'altres. Barreja elements del jazz, música clàssica, música contemporània i diversos estils ètnics. Theo Jörgensmann forma el 'Trio Oleś Jörgensmann Oleś' [2003] amb dos germans besons polonesos: Marcin Oleś [cb. Sosnowiec/POL, 4-I-1973] i Bartłomiej Oleś [bat. Sosnowiec/POL, 4-I-1973]. Toca amb el 'Trio Hot' [2008] al costat d'Albrecht Maurer [vi] i Peter Jacquemyn [cb]. Toca també amb la 'Tribal Trio' amb Etienne Rolin [clnet]. Treballa a Londres [2009] amb joves músics del Regne Unit, com ara: Seb Rochford, Dominic Lash, Shabaka Hutchings i Noel Taylor. Forma un nou trio: 'The Freedom Trio', [2011] amb Christian Sydney

A Europa cal destacar la 'Intercommunal Free Dance Music Orchestra', formació dels anys 70' pionera de l'estil a França, liderada pel pianista i compositor François Tusques.

Com a músics destacats del 'Free jazz' hi destaquem:

'Art Ensemble of Chicago'; Lester Bowie²⁶³, Archie Shepp²⁶⁴, Muhal Richard Abrams; Albert Ayler²⁶⁵; Marshall Allen; Roland Kirk²⁶⁶; Carla Bley²⁶⁷; Steve Swallow²⁶⁸; Don

Ramond [cb] i Hagen Stüdemann [guit]. Després de 12 anys de desconnexió, torna a tocar amb el pianista Bernd Köppen [pno/orgue/comp. Wuppertal/RFA, 4-IX-1951 - Wuppertal/RFA, 9-XII-2014].

263 Lester Bowie: Nascut William Lester Bowie [Frederick/Maryland, 11 d'octubre de 1941 - Brooklyn/Nova York, 8-XI-1999]. Trompetista i compositor. Comença tocant amb bluesmen com ara Little Milton i Albert King i amb músics de Rhythm&Blues com Solomon Burke, Joe Tex i Rufus Thomas. Forma 'The Art Ensemble of Chicago' [1968] amb Roscoe Mitchell [sax/flta. Chicago/Illinois, 3-VIII-1940], Joseph Jarman [sax. Pine Bluff/Ark, 14-IX-1937] i Malachi Favors [cb, Malachi Magoustous Favors. Lexington/Miss, 22-VIII-1937 - Chicago/Illin, 30-I-2004]. Després d'una exitosa trajectòria, 'The Art Ensemble of Chicago' es desfà i Bowie forma el grup 'Lester Bowie's Brass Fantasy' [1984] amb nou músics de vent. Fou membre del 'Jack DeJohnette's New Directions Quartet' [bat/pno/comp. Chicago, 9-VIII-1942]. A meitat dels 80' forma part del grup 'The Leaders' al costat Chico Freeman [sax, Earl Lavon Freeman Jr. Chicago/Illin, 17-VII-1949], Don Cherry [tpta/comp, Donald Eugene Cherry. Oklahoma City, Oklah, 18-XI-1936 - Alhaurín el Grande/Màlaga, 19-X-1995], Arthur Blythe [sax, Arthur Murray Blythe. Los Angeles, 5-VII-1940 - Lancaster/Cal, 27-III-2017], Don Pullen [pno/orgue/comp. Roanoke/Virg, 25-XII-1944 - Los Angeles/Cal, 22-IV-1995], Cecil McBee [cb. Tulsa/Oklah, 19-V-1935] i 'Famoudou' Don Moye [bat, 'Famoudou' Don Moye. Rochester/N.Y, 23-V-1946]. Als 90' enregistra amb músics diversos com ara David Bowie [cantant] i Michael Jackson [cantant] i els grups 'Marilyn Manson' i 'Spice Girls'. De la seua discografia cal assenyalar: *Sound - Roscoe Mitchell Sextet* [1966]; *Early Combinations - Art Ensemble* [1967]; *Congliptious - Roscoe Mitchell Art Ensemble* [1968]; *Reese and the Smooth Ones* [1969]; *Les Stances a Sophie* [1970]; *Live at Mandell Hall* [1972]; *Fanfare for the Warriors* [1973]; *Fast Last!* [1974]; *Rope-A-Dope* [1976]; *Nice Guys* [1978]; *Among the People* [1980]; *The Great Pretender* [1981]; *All the Magic* [1983]; *The Complete Live in Japan - Art Ensemble* [1984]; *Duet* [1985, amb Nobuyoshi Ino/cb]; *Ancient to the Future* [1987]; *Serious Fun* [1989]; *Dreaming of the Masters Suite* [1990]; *The Fire This Time* [1992]; *Salutes the Chicago Blues Tradition* [1993]; *Urban Magic* [1997]; *The Odyssey Of Funk & Popular Music* [1999]; *When the Spirit Returns* [1997/reedit, 2003] i *Non-Cognitive Aspects of the City* [reedit, 2006].

264 'Archie' Shepp: Nascut Vernon Shepp [Fort Lauderdale/Florida, 24 de maig de 1937]. Saxofonista tenor, alt i soprano. Son pare tocava el banjo. Estudia piano, clarinet i saxòfon alt. Es conegut per la seua música 'afrocèntrica' de finals dels 60', amb una forta càrrega de compromís amb les injustícies patides pels homes i dones negres. Estudia dret i art dramàtic. Coneix [1960] Cecil Taylor [pno/perc, Cecil Percival Taylor. N.Y, 15-III-1929] amb quienregistra diversos discs. Toca [1962] amb Bill Dixon [tpta/pno, William Robert Dixon. Nantucket/Mass, 5-X-1925 - N. Bennington/Verm, 16-VI-2010] i, tot seguit, amb el 'New York Contemporary Five', quintet on l'acompanyaven Don Cherry [tpta], Don Moore [cb], J.C. Moses [bat] i John Tchicai [sax]. Colabora amb John Coltrane [sax/comp, John William Coltrane. Hamlet/Carolina N, 23-IX-1926 - Huntington Hospital/Long Island/N.Y, 17-VII-1967] a l'àlbum *Ascensió* al costat de Freddie Hubbard [tpta], Marion Brown [sax], Pharoah Sanders [sax], McCoy Tyner [pno], Elvin Jones [bat] i Jimmy Garrison [cb]. També formà part de la 'Jazz Composer's Orchestra' amb altres músics de l'avantguarda com Cecil Taylor [pno], Sun Ra [pno], Carla Bley [pno/comp], Paul Bley [pno] i Roswell Rudd [tbó]. Enregistra la considerada com a seua obra mestra, l'àlbum *Fire Music* [1965], disc de gran originalitat. Compté composicions de Coltrane i alguns temes tenen inspiració en la problemàtica social, com ara *Los Olvidados*, homenatge a la pel·lícula del mateix nom [Luís Buñuel, 1950]. Viatja a Europa [1967] i enregistra *The Way Ahead*, punt d'inflexió en la seua carrera professional. Després grava dos àlbums a duo amb Horace Parlan [pno. Pittsburgh/Cal, 19-I-1931 - Korsør/DIN, 23-II-2017]: *Going Home* [1980] i *Trouble in Mind* [1980]. Fa classes d'Història del Jazz a la 'Universitat de Massachusetts'. Crea 'l'Attica Blues Big band'. Als seus grups han estat músics de l'alçària de: Charlie Haden, Ron Carter, Lars Gullin, Tete Montoliu, Niels-Henning Orsted Pedersen, Cedar Walton, Bernard Purdie, Wilton Felder, Hank Mobley, Harold Mabern, Cornell Dupree, Bobby Hutcherson i Grachan Moncur III. Als 80', forma duos amb Niels-Henning Orsted Pedersen [cb] i Max Roach [bat], entre altres. La seua tècnica integra elements de Ben Webster [sax, Benjamin Francis Webster. Kansas C./Miss, 27-II-1909 - Amsterdam/PsB, 20-IX-1973] i de John Coltrane. De la seua discografia cal assenyalar: *Archie Shepp - Bill Dixon Quartet* [1962, amb Bill Dixon/tpta]; *Four for Trane* [1964]; *The Dedication Series/Vol. XVII Further Fire Music* [1965]; *Live in San Francisco* [1966]; *The Magic of Ju-Ju* [1967]; *The Way Ahead* [1968]; *Things Have Got to Change* [1971]; *The Cry of My People* [1972]; *A Sea of Faces* [1975, amb 'Bunny' Foy/cantant]; *Goin' Home* [1976]; *Archie Shepp & Dollar Brand - Duet* [1982, amb 'Dollar' Brand-

Abdullah Ibrahim/pno/sax]; *Down Home New York* [1984]; *California Meeting* [1985]; *Archie Shepp & Chet Baker - In Memory of* [1988]; *Black Ballads* [1993]; *Archie Shepp meets Kahil El'Zabar's Ritual Trio: Conversations* [1999]; *Roswell Rudd & Archie Shepp Live in New York* [2000, amb Roswell Rudd/tbó]; *Phat Jam in Milano* [2009] i *Archie Shepp Attica Blues Orchestra: I Hear the Sound* [2013].

265 Albert Ayler: [Cleveland Heights/Ohio, 13 de juliol de 1936 - Nova York, 23 de novembre de 1970]. Saxofonista. Membre destacat de l'estil Free Jazz. Estudia amb el saxofonista Benny Molinero. Toca [1962] al grup de Little Walter [bluesman, Marion Walter Jacobs. Marksville/Louis, 1-V-1930 - Chicago/Illin, 15-II-1968] i marxa cap a Suècia i Dinamarca on munta grups diversos i toca, a Europa, amb Cecil Taylor [pno/perc, Cecil Percival Taylor. N.Y., 15-III-1929]. A Copenhagen enregistra els disc *My Name is Albert Ayler* amb Niels-Henning Ørsted Pedersen [cb. Osted/DIN, 27-V-1946 - Ishøj/DIN, 19-IV-2005] i Ronnie Gardiner [bat, Ronald Gardiner - ? 25-VII-1932]. De nou als Estats Units, crea el seu grup. Torna a Europa [1964] amb el seu trio tot afegint Don Cherry [tpta/comp, Donald Eugene Cherry. Oklahoma City, Oklah, 18-XI-1936 - Alhaurín el Grande/Màlaga, 19-X-1995]. Dintre d'aquesta gira s'enregistra el disc *The Hilversum Session*. És autor de temes com ara *Ghosts, Spirits, Spirits Rejoice* i *Bells*, peces molt significatives a la dècada dels 60' i representatives del 'Free Jazz'. De la seua discografia cal esmentar: *The First Recordings, Vol. 2* [1962]; *My name is Albert Ayler* [1963]; *Swing low sweet* [1964]; *Spirits rejoice* [1965]; *The Village Concerts* [1966]; *At Slug's saloon, vol. 1 & 2* [1966]; *Love Cry* [1967]; *New Grass* [1968]; *Music is the Healing Force of the Universe* [1969]; *The Last Album* [1969]; *Albert Ayler Quintet 1970 - live Italy* [1970] i *The Complete* [reedit, 2006].

266 'Roland' Kirk: Nascut Ronald Theodore Kirk [Columbus/Ohio, 7 d'agost de 1936 - Bloomington/Indiana, 5 de desembre de 1977]. Adopta el malnom 'Rahsaan' [1970]. Diversos i nombrosos instruments de vent. Als dos anys queda cec per la qual cosa hagué d'estudiar al 'Ohio State College for the Blinds'. Als 9 anys comença a tocar instruments de vent [trompeta] i després, d'una recomanació mèdica, toca el saxòfon i d'altres de vent de fusta. Als quinze anys forma el seu grup i, un any després comença a experimentar tocant dos saxòfons a la vegada. Inventa 'el manzello' i 'el stritch', instruments característics al llarg de la seua carrera. Toca [1961] amb Charles Mingus [cb/comp/arranj, Charles Mingus Jr. Nogales/Ariz, 22-IV-1922 - Cuernavaca/MÈX, 5-I-1979] i col·labora amb Dexter Gordon [sax], Johnny Griffin [sax] i Quincy Jones [tpta/arranj]. Als anys 70' forma un grup anomenat 'Vibration Society', amb el qual feu gires arreu del món. Morí [1977] com a conseqüència d'un atac de cor. De la seua discografia cal fer esment de: *Introducing Roland Kirk* [1960]; *We Free Kings* [1961, amb Richard Wyands/pno]; *Domino* [1962]; *Kirk in Copenhagen* [1963]; *Gifts and Messages* [1964]; *Roland Kirk Meets the Benny Golson Orchestra* [1964, amb Benny Golson/sax]; *Rip, Rig and Panic* [1965, amb 'Jaki' Byard/pno, Richard Davis/cb i Elvin Jones/bat]; *Now Please Don't You Cry, Beautiful Edith* [1967]; *Left and Right* [1968]; *Rahsaan Rahsaan* [1970]; *Natural Black Inventions: Root Strata* [1971]; *A Meeting of the Times* [1972, amb Al Hibbler/cantant]; *Prepare Thyself to Deal With a Miracle* [1973]; *Bright Moments - live at Keystone Corner, San Francisco* [1973]; *The Return of the 5000 Lb. Man* [1975]; *Other Folks' Music* [1976]; *Boogie-Woogie String Along for Real* [1977] i *Boogie-Woogie String Along for Real* [1977].

267 Carla Bley: Nascuda Carla Borg [Oakland/Califòrnia, l'11 de maig de 1938]. Compositora, cantant, saxofonista, teclista i arranjadora. Als quinze anys hi és tocant als piano-bars de la Costa Oest dels estats Units. Ja a Nova York, es marida [1957] amb Paul Bley [pno, Hyman Paul Bley. Montreal/CAN, 10-XI-1932 - Stuart/Flor, 3-I-2016] i comença a compondre per a ell i per a altres músics: Jimmy Giuffre [sax/cinet/fitas/arranj, James Peter Giuffre. Dallas/Tex, 26-IV-1921 - Pittsfield/Mass, 24-IV-2008], George Russell [comp/bat/pno, George Allen Russell. Cincinnati/Ohio, 23-VI-1923 - Boston/Mass, 27-VII-2009], 'Art' Farmer [tpta, Arthur Stewart Farmer. Council Bluffs/Iowa, 21-VIII-1928 - N.Y., 4-X-1999] i d'altres. S'afegeix [1964] a la 'Jazz Composer's Guild' creada per Bill Dixon [tpta/pno, William Robert Dixon. Nantucket/Mass, 5-X-1925 - N. Bennington/Verm, 16-VI-2010]. Amb Michael Mantler forma la 'Jazz Composer's Orchestra' [1965] i fa gires arreu d'Europa. Crea un quintet amb Peter Brötzmann [sax], Michael Mantler [tpta] i Steve Lacy [sax]. Es dedica a la composició de la seua obra de més relleu: *Escalator over the hill* [1972] sobre un llibret de Paul Hines, que es grava en col·laboració amb Charlie Haden [cb, Charles Edward Haden. Shenandoah/Iowa, 6-VIII-1937 - Los Angeles/Cal, 11-VII-2014] i la 'Liberation Music Orchestra'. Keith Jarrett [pno/comp. Allentown/Penn, 8-V-1945] estrena la seua obra *3/4* [1974]. Als 70' i 80', desenvolupa projectes diversos amb la 'Vienna Art Orchestra', Larry Willis [pno], Steve Swallow [cb] i Jack Bruce [baix] per a qui composita la mini-òpera *Under the Volcano*. Carla Bley ha evolucionat des del 'Free Jazz' vers la fusió d'estils diversos passant pel 'Jazz Rock' i per la música europea contemporània. De la seua discografia cal destacar: *Escalator over the Hill* [1971, amb Paul Haines/poeta]; *Tropic Appetites* [1974]; *European Tour 1977* [1978]; *Musique Mecanique* [1979]; *Social Studies Social Studies* [1981]; *I Hate to Sing* [1984]; *Night-Glo* [1985, amb Steve Swallow/cb]; *Duets* [1988, amb Steve Swallow/cb]; *Orchestra Jazz Siciliana Plays the Music of Carla Bley* [1990]; *The Very Big Carla Bley Band* [1991]; *Go Together* [1992, amb Steve Swallow/cb]; *Big Band Theory* [1993]; *Fancy Chamber Music* [1998]; *Are We There Yet?* [1999]; *Looking for America* [2003]; *The Lost Chords* [2004]; *The Lost Chords Find Paolo Fresu* [2007, amb Paolo Fresu/fiscorn, Andy Sheppard/sax, Steve Swallow/cb i Billy Drummon/bat]; *Trios* [2013, amb Steve Swallow/cb i Andy Sheppard/bat] i *Andando el Tiempo* [2015, amb Andy Sheppard/bat i Steve Swallow/cb].

Pullen²⁶⁹, Anthony Braxton²⁷⁰; Don Cherry²⁷¹; Ornette Coleman; John Coltrane; John Gilmore; John Zorn; Sun Ra²⁷²; George Adams²⁷³; Derek Bailey; Jimmy Garrison²⁷⁴, Han

268 Steve Swallow: [Fair Lawn/Nova Jersey, 4 d'octubre de 1940]. Contrabaixista i compositor. Estudia piano i trompeta, però als catorze anys comença a estudiar contrabaix. Composició a la 'Yale University' amb Donald Martino [comp, Plainfield/N. Jersey, 16-V-1931 - Isla Antigua, 8-XII-2005]. Toca amb Pee Wee Russell [cinet], Buck Clayton [tpa] i Vic Dickenson [tbó]. Toca [1960] amb Paul Bley [pno] i amb Gary Burton [vib], Jimmy Giuffre [sax], Stan Getz [sax] i 'The Art Farmer Quartet' [tpa, Arthur Stewart Farmer. Council Bluffs/Iowa, 21-VIII-1928 - N.Y, 4-X-1999]. Col·labora amb Carla Bley [comp/cantant/pno/arranj, Carla Borg. Oakland/Cal, 11-V-1938] i tots dos formen parella sentimental [1978]. També ha tocat amb 'George Russell's Sextet', Joao Gilberto, Sheila Jordan, Benny Goodman, Marian McPartland, Chico Hamilton, Al Cohn, Zoot Sims, Clark Terry, Bob Brookmeyer, Chick Corea, 'Dizzy' Gillespie, Michael Brecker, George Benson, Herbie Hancock, Bob Moses, Steve Lacy, Michael Mantler, Kip Hanrahan, Hal Willner, Dr. John, James Taylor, John Scofield, Joe Lovano, Motohiko Hino, Ernie Watts, Michael Gibbs, Rabih Abou-Khalil, Herni Texier, Michel Portal i Allen Ginsberg. Han enregistrat temes seus: Bill Evans [pno/comp, Williams John Evans. Plainfield/N. Jersey, 16-VIII-1929 - N.Y, 15-IX-1980], Chick Corea [pno/comp, Armando Anthony Corea. Chelsea/Mass, 12-VI-1941], Stan Getz [sax], Gary Burton [vib], Art Farmer [tpa], Phil Woods [sax], Jack DeJohnette [bat], Steve Kuhn [pno] i Lyle Mays [pno]. De la seua discografia cal fer esment de: *Home* [1979]; *Carla* [1987]; *Swallow* [1991]; *Blue Camel* [1992]; *Real Book* [1993]; *The Sultan's Picnic* [1994, amb Rabih Abu-Khalil/oud/flta]; *Deconstructed* [1996]; *Always Pack Your Uniform on Top* [2000]; *L' Histoire Du Clochard: The Bum's Tale Palmet* [2004]; *So There* [2006]; *Carla's Christmas Carols* [2009, amb Carla Bley i 'The Partyka Brass Quintet'] i *The New Standard* [2014, amb Carla Bley/pno/orgue, Jamie Saft/teclats i Bobby Previte/bat].

269 Don Pullen: Nascut Don Gabriel Pullen [Roanoke/Virginia, 25 de desembre de 1941 - East Orange/Nova Jersey, 22 d'abril de 1995]. Pianista i organista. Estudia piano clàssic [1954]. Pullen comença estudis de medicina però aviat els deixà. A Chicago [1964] coneix Muhai Richard Abrams [pno, Chicago, 19-IX-1930] amb qui treballa. A Nova York enregistra [1965] amb Giuseppi Logan [sax, flta i pno, Philadelphia/Penn, 22-V-1935]. Forma un duet amb Milford Graves [bat, Queens/N.Y, 20-VIII-1941]. Toca l'orgue i acompanya Charles Williams [sax, Charles Isaac Williams. Halls/Tenn, 18-VII-1932] i toca [1970-1972] amb 'Nina' Simone [cantant/comp/pno, Eunice Kathleen Waymon. Tryon/Car. N, 21-II-1933 - Carry-le-Rouet/FRA, 21-IV-2003]. Entra al grup de Charles Mingus [1973] al costat de George Adams [sax/flta/cinet, George Rufus Adams. Covington/Georg, 29-IV-1940 - N.Y, 14-XI-1992], 'Dannie' Richmond [bat, Charles Daniel Richmond. N.Y, 15-XII-1935 - N.Y, 15-III-1988] i Jack Walrath [tpa, Jack Arthur Walrath Junior. Stuart/Flor, 5-V-1946]. Amb ells enregistra els discs *Mingus Moves* [1973]; *Mingus at Carnegie Hall* [1974] i *Changes One, Changes Two* [1974] on apareixen dos temes de Pullen: *Newcomer* i *Big Alice*. Toca [1974] als 'Jazz Messengers' d'Art Blakey. Grava a Toronto el disc *Solo Piano Album* [1975]. Pullen enregistra *Tomorrow's Promises* i *Montreux Concert* [1977]. Fa gires arreu d'Europa amb Billy Hart [bat, William 'Billy' Hart. Washington, D.C., 29-XI-1940], Hamiet Bluiett [sax. Brooklyn/Illin, 16-IX-1940], Cecil McBee [cb. Tulsa/Oklah, 19-V-1935], Sunny Murray [bat, James Marcellus Arthur 'Sunny' Murray. Idabel/Oklah, 21-IX-1936] i Marcello Melis [cb. Cagliari/ITÀ, 16-VIII-1939 - París/FRA, 5-X-1994]. Adams i ell munten el 'George Adams/Don Pullen Quartet' [1979-1988] amb Dannie Richmond [bat, Charles Daniel Richmond. N.Y, 15-XII-1935 - N.Y, 15-III-1988] i Cameron Brown [cb, Cameron Langdon Brown. Detroit, 21-XII-1945]. Junts feren gires per Europa i enregistraren: *Of these, Earth Beams* [1980], *Live At The Village Vanguard* [1983] i *Decisions* [1984]. Graven el considerat per la crítica com un dels millors enregistraments a la història del Jazz: *Breakthrough* [1986]. Després de la mort de Richmond [1988], Pullen dirigí amb 'Beaver' Harris [bat, William Godwin Harris. Pittsburgh/Penn, 20-IV-1936 - N.Y, 22-XII-1991] el grup de jazz experimental '360 Degrees Music Experience', amb Hamiet Bluiett [sax. Brooklyn/Illin, 16-IX-1940]; Roy Brooks [bat, Detroit/Mich, 3-IX-1938 - Detroit, 16-XI-2005]; Jane Bunnett [sax/flautista, Mary Jane 'Jane' Bunnett. Toronto/Can, 22-X-1956]; Kip Hanrahan [perc. Bronx/N.Y, 9-XII-1954]; Beaver Harris; Marcello Melis [cb] i David Murray [sax, Oakland/Cal, 19-II-1955]. Grava *New Beginnings* [1988] amb Gary Peacock [cb. Burley/Idaho, 12-V-1935] i 'Tony' Williams [bat/comp, Tillmon Anthony Williams. Chicago/Illin, 12-XII-1945 - San Francisco/Cal, 23-II-1997]. Als 90' forma un trio amb James Genus [cb] i Lewis Nash [bat]. Toca amb 'l'African Brazilian Connection' [ABC], on eren Carlos Ward [sax], Nilson Matta [cb], Guilherme Franco i Mor Thiam [perc]. El seu disc *Ode To Life* [1993] era un tribut envers el seu amic i col·lega George Adams [mort el 1992]. De la seua discografia cal esmentar: *In Concert at Yale University* [1966, amb Milford Graves/bat]; *Jazz a Confronto 21* [1975]; *Warriors* [1976, amb Chico Freeman/sax, Fred Hopkins/cb i Bobby Batt]; *Montreux Concert* [1977]; *The Magic Triangle* [1979, amb Joseph Jarman/sax i Don Moye/bat]; *Evidence of Things Unseen* [1984]; *New Beginnings* [1989]; *Kele Mou Bana* [1991, amb 'African-Brazilian Connection']; *Live...Again: Live at Montreux* [1993, amb 'African-Brazilian Connection'] i *Sacred Common Ground* [1995].

270 Anthony Braxton: [Chicago, 4 de junio de 1945]. Compositor, saxofonista, clarinetista, flautista, pianista i filòsof. Braxton és un dels més prolífics compositors dels Estats Units. Ha publicat més de 100 discs des dels anys 60'. Estudia filosofia a la 'Roosevelt University'. Comença a tocar amb Leroy Jenkins [violí] i Wadada Leo Smith [tpa], tots tres pertanyents a 'The Association for the Advancement of Creative

Musicians' [AACM], creada a Chicago. A començament dels 70', Braxton toca amb Chick Corea [pno], Dave Holland [cb] i Barry Altschul [bat] en el quartet 'Circle'. Enregistra el disc *Muhal with the Creative Construction Company* [1975], amb un grup format per Braxton, Richard Davis [cb], Steve McCall [bat], Muhal Richard Abrams [pno/violoncel], Wadada Leo Smith [tp] i Leroy Jenkins [vj]. Crea la 'Creative Orchestra Music' [1976], formació que es mantindrà fins els anys 80' la qual hi era formada per Marilyn Crispell [pno/comp. Filadèlfia/Penn, 30-III-1947], Mark Dresser [cb/comp. Los Angeles/Cal, 26-IX-1952] i Gerry Hemingway [bat. New Haven/Conn, 23-III-1955]. La seua tasca pedagògica ha esta molt important: als anys 80' ensenya al 'Mills College' i a la 'Wesleyan University' de Middletown/Connecticut [anys 90'-2013]. Entre els instruments que empra a les seues actuacions hi destaquen: la flauta, el saxòfon [sopranino, soprano, alt en Mb, mezzosoprano en FA, melòdic en DO, baríton, baix i contrabaix] i el clarinet [soprano en Sb, alt en Mb i contrabaix en Sb]. De la seua discografia cal destacar: *Quartet Live at Moers New Jazz Festival* [1974]; *With Robert Schumann String Quartet* [1979]; *Six Compositoins* [1984]; *Vancouver Duets* [1989]; *Knitting Factory Vol. 1* [1994]; *9 Compositions* [2000] i *Quintet 2004: Live at the Royal Festival Hall* [2005].

271 Don Cherry: Nascut Donald Eugene Cherry [Oklahoma City, Oklahoma, 18 de novembre de 1936 - Alhaurín el Grande/Màlaga, 19 d'octubre, 1995]. Trompetista i compositor. L'encontre [1957] amb 'Ornette' Coleman [sax/trpta/vl/comp, Randolph Denard Ornette Coleman. Fort Worth/Tex, 9-III-1930 - Manhattan/N.Y, 11-VI-2015] li canvià el concepte jazzístic que ja hi tenia. Al 'Lennox School' [institució de Massachusetts] aprengué flauta, percussió i composició. Forma un grup [1963] amb Archie Shepp [sax, Vernon Shepp. Fort Lauderdale/Flor, 24-V-1937], John Tchicai [sax, John Martin Tchicai. Copenhagen/DIN, 28-IV-1936 - Perpignan/FRA, 8-X-2012], Don Moore [cb. Filadèlfia/Penn, 1937] i J.C. Moses [bat, John Curtis Moses. Pittsburgh/Penn, 18-X-1936 - Pittsburgh, 2-IX-1977], l'anomenat 'Quintet Contemporani de Nova York'. Residí en diversos països europeus com ara Dinamarca, Suècia, Alemanya i França. Recupera la seua 'societat' [1969] amb Ornette Coleman i torna a Nova York. Abandona els Estats Units [1970] en senyal de protesta contra la política del president Nixon al Vietnam i Cambodja tot marxant a Suïssa, la Índia, Polònia i Sud-àfrica. Del conjunt d'aquesta influència sorgí en la seua personalitat una evolució mística que es reflectí en la seua música definida com a 'encontre amb la comunitat humana'. De la seua discografia cal destacar [de primeres]: *Ghosts; Complete Communion; Infant Happiness; Broken Shadows* i *La Santa Espina* [mostra de la seua multiculturalitat]. Però la peça que expressa més bé la seua visió musical és *The Voice of Silence*, tema pertanyent al disc *El corazón* [1982]. Cherry emmalaltí de càncer i es retirà a la vila malaguenya d'Alhaurín el Grande, on morí. De la seua discografia cal esmentar: *Tomorrow Is the Question!* [1959, amb Ornette Coleman/sax]; *The Avant-Garde* [1961]; *New York Contemporary Five Vol. 2* [1963]; *Complete Communion* [1965]; *Symphony for Improvisers* [1966]; *Eternal Rhythm* [1968]; *Don Cherry* [1971]; *Organic Music Society* [1972]; *Relativity Suite* [1973, amb la 'Jazz Composer's Orchestra']; *Brown Rice* [1975]; *Hear & Now* [1976]; *Don Cherry* [1977]; *Old and New Dreams* [1979, amb 'New Dreams']; *Yes We can* [1980, amb 'Endika']; *El Corazón* [1982]; *Home Boy* [1985]; *Art Deco* [1988]; *Multikulti* [1991]; i *Dona Nostra* [1993].

272 Sun Ra: Nascut Herman Sonny Blount [Birmingham, Alabama, 22 de maig de 1914 - 30 de maig de 1993]. Figura destacada de l'avantguarda jazzística. Pianista i organista, a més de poeta. De formació autodidacta, va aprendre a escriure música als deu anys. Entra a la banda de Fletcher Henderson [pno/dtor/comp, Fletcher Hamilton Henderson, Jr. Cuthbert/Georgia, 18-XII-1897 - N.Y, 28-XII-1952] com a arranjador i pianista. Canvia el seu nom pel de 'Sony'r Ra' i, poc després, pel de 'Sun Ra', i amb un nucli de músics fidels, forma la 'Sun Ra Arkestra', en actiu des dels anys 50 fins l'actualitat. Orquestra influïda per la filosofia del mateix Sun Ra i amb arrels en la ciència-ficció i els viatges espacials, en l'antic Egipte i en teories filosòfiques cabalístiques, sent en realitat una banda de jazz basada més en la filosofia que en la música pròpiament dita. Sun Ra va ser el primer músic de jazz a utilitzar tot tipus d'instruments electrònics a més del piano clàssic. La 'Sun Ra Arkestra' comptava amb John Gilmore [sax. Summit/Miss, 28-IX-1931 - Filadèlfia/Penn, 23-VIII-1995]; Julian Priestler [tbó, Julian Anthony Priestler. Chicago/Illin, 29-VI-1935]; Pat Patrick [sax, Laurdine Kenneth Patrick. East Moline/Illin, 23-XI-1929 - East Moline/Illin, 31-XII-1991] i Marshall Allen [sax/flta/oboè/dtor, Marshall Belford Allen. Louisville/Kent, 25-V-1924] qui, a hores d'ara i després de la mort de Sun Ra, també director de la banda. A començament dels 70' la formació feu gires arreu d'Europa i, a la fi de la dècada, comencen a ser freqüents al seu repertori les versions de clàssics com ara Duke Ellington [dtor/pno/comp/arranj, Edward Kennedy Ellington. Washington D.C., 29-IV-1899 - N.Y, 24-V-1974], Fletcher Henderson i d'altres. De la seua discografia cal esmentar: *Jazz by Sun Ra* [1956]; *Sound of Joy* [1957]; *Visits Planet Earth* [1958]; *The Nubians of Plutonia* [1959]; *Holiday For Soul Dance* [1960]; *The Futuristic Sounds of Sun Ra* [1961]; *When Sun Comes Out* [1963]; *Other Planes of There* [1964]; *The Heliocentric Worlds of Sun Ra, Vol. 1* [1965]; *Strange Strings* [1966]; *The Sensational Guitars of Dan and Dale: Batman and Robin* [1966]; *Outer Spaceways, Incorporated* [1968]; *Atlantis* [1969]; *Sound Sun Pleasure!!* [1970]; *The Solar-Myth Approach vol.1&2* [1971, amb 'The Solar-Myth Arkestra']; *Space Is the Place* [1972]; *Concert for the Comet Kohoutek* [1973]; *The Invisible Shield* [1974, amb 'The Intergalactic Research Arkestra']; *Cosmos* [1976]; *Disco 3000* [1978]; *Nuclear War* [1979]; *Sunrise in Different Dimensions* [1980]; *The Sun Ra Arkestra Meets Salah Ragab In Egypt* [1983, amb la 'Sun Ra Arkestra' i Salah Ragab/perc]; *Reflections in Blue* [1986]; *Mayan Temples*

Bennink; Charles Mingus²⁷⁵; Ed Blackwell; 'Gato' Barbieri²⁷⁶, Ernest Dawkins; Eric Dolphy²⁷⁷; Scott Fields; Mike Garson; Grover Whashington Jr.²⁷⁸, Charles Gayle; 'Globe Unity Orchestra'; Joe Harriott i Theo Jörgensmann.

[1990]; *At the Village Vanguard* [1991]; *Destination Unknown* [1992, amb 'Sun Ra & Omniverse Arkestra']; *Solo Piano Recital: Teatro La Fenice Venizia* [2003] i *Wake up Angels* [reedit, 2011].

273 George Adams: Nascut George Rufus Adams [Covington/Georgia, el 29 d'abril del 1940 - Nova York 14 de novembre del 1992]. Saxofonista, flautista i clarinetista baix. Primeres influències del saxofonista 'Rahsaan' Roland Kirk [sax/flta i d'altres, Ronald Theodore Kirk 'Rahsaan'. Columbus/Ohio, 7-VIII-1936 - Bloomington/Ind, 5-XII-1977] amb qui toca a la banda de Charles Mingus [cb/comp/arranj, Charles Mingus Jr. Nogales/Ariz, 22-IV-1922 - Cuernavaca/MÈX, 5-I-1979]. També de John Coltrane [sax] i d'Albert Ayler [sax]. La seua col·laboració amb Don Pullen [pno/orgue, Don Gabriel Pullen. Roanoke/Virg, 25-XII-1941 - East Orange/N. Jersey, 22-IV-1995] fou un dels esdeveniments més significatius en la història del Jazz modern. Quan George Adams morí [14-XII-1992], Don Pullen li dedicà el disc/epitafi *Ode To Life*, enregistrat amb el grup 'African-Brazilian Connection' [ABC] i on destacava de manera especial la balada *Ah George, We Hardly Knew Ya*. Al seu disc *America* [1989] hi havia un recull de cançons clàssiques nord-americanes arranades sota el prisma avantguardista d'Adams i, entre elles, cal destacar: *Tennessee Waltz, You Are My Sunshine, Take Me Out to the Ballgame, The Star Spangled Banner* i *America the Beautiful*. Fou membre de la mítica banda de Charles Mingus a més de col·laborar amb diverses formacions on eren Gil Evans [arranj/comp/dtor, Ian Ernest Gilmore Green. Toronto/CAN, 13-V-1912 - Cuernavaca/MÈX, 20-III-1988], Roy Haynes [bat, Roy Owen Haynes. Boston/Mass, 13-III-1925] i el seu quartet amb Don Pullen [pno] on tambe eren Cameron Brown [cb, Cameron Langdon Brown. Detroit/Mich, 21-XII-1945] i Dannie Richmond [bat, Charles Daniel Richmond. N.Y, 15-XII-1935 - N.Y, 15-III-1988]. De la seua discografia caldría destacar: *Hip Ensemble* [1971, amb Roy Haynes/bat]; *There Comes a Time* [1975, amb Gil Evans/arranj]; *Song of Adams* [1975]; *Priestess* [1977, amb Gil Evans/arranj]; *Sound Suggestions* [1979]; *Don't Lose Control* [1979]; *Earth Beams* [1980]; *Live at the Village Vanguard* [1983]; *Black Bone* [1983, amb Craig Harris/tbó]; *Decisions* [1984]; *Live at Montmartre* [1985, amb John Scofield/guit]; *Breakthrough* [1986]; *Nightingale* [1988]; *Paradise Space Shuttle* [1989 i on era una versió del clàssic *Send in the Clowns*]; *Things Ain't What They Used to Be* [1989, amb McCoy Tyner/pno] i *Tribute to George Adams* [1991, amb 'The New York Unit'].

274 'Jimmy' Garrison: Nascut James Emory Garrison [Americus/Georgia, 3 de març de 1934 - Nova York, 7 d'abril, 1976]. Contrabaixista. Conviur a Miami amb Regginald Workman [cb. Filadèlfia/Penns, 26-VI-1937] i Henry Grimes [cb. Philadelphia/Penns, 3-XI-1935], McCoy Tyner [pno] i Lee Morgan [tpta]. Garrison toca i enregistra [1952-1962] amb Kenny Dorham [tpta, McKinley Howard 'Kenny' Dorham. Fairfield/Tex, 30-VIII-1924 - N.Y, 5-XII-1972]; Tony Scott [clnet, Anthony Joseph Sciacca. Morristown/N. Jers, 17-VI-1921 - Roma, 28-III-2007]; Philly Joe Jones [bat]; Bill Barron [sax, William Barron, Jr. Philadelphia/Penns, 27-III-1927 - Middletown/Connec, 21-IX-1989]; Lee Konitz [sax]; 'Jackie' McLean [sax]; Curtis Fuller [tbó]; Benny Golson [sax], 'Lennie' Tristano [pno] i 'Pharoah' Sanders [sax, Farrel 'Pharoah' Sanders- Little Rock/Arkan, 13-X-1940], entre altres. Grava [1959] amb Ornette Coleman [sax] el disc *Art of Improvisers*. Toca amb Walter Bishop, Jr. [pn, Ibrahim Ibn Ismail. N.Y, 4-X-1927 - N.Y, 24-I-1998] i Cal Massey [tpta, Calvin 'Cal' Massey. Philadelphia/Penn, 11-I-1928 - N.Y, 25-X-1972]. Entra a formar part [1962-1967] del quartet de John Coltrane tot substituïnt Reginald Workman [cb]. Després de la mort de Coltrane, Garrison toca i enregistra amb Hampton Hawes [pno], Archie Shepp [sax], Clifford Thornton [tbó/tpta, Clifford Edward Thornton. Philadelphia/Penn, 6-IX-1936 - Ginebra/Suïssa, 25-XI-1983] i Elvin Jones [bat]. De la seua discografia cal assenyalar: *Live at the Half Note* [1959, amb Lee Konitz/sax, reedit, 1994]; *Drums Around the World* [1959, amb Philly Joe Jones/bat]; *Blues-ette* [1959, amb Curtis Fuller/tbó]; *Images of Curtis Fuller* [1960, amb Curtis Fuller/tbó]; *The Art of the Improvisers* [1961, amb Ornette Coleman/sax]; *Blues to Coltrane* [1961, amb Cal Massey/tpta, reedit, 1987]; *Duke Ellington & John Coltrane* [1962, amb John Coltrane/sax]; *Illumination!* [1963, amb Elvin Jones/bat]; *A Love Supreme* [1964, amb John Coltrane/sax]; *Live at the Half Note: One Down, One Up* [1965, amb John Coltrane/sax, reedit, 2005]; *Live at the Village Vanguard Again!* [1966, amb John Coltrane/sax]; *Live in Japan* [1966, amb John Coltrane/sax] i *East Broadway Run Down* [1966, amb Sonny Rollins/sax]; *Freedom & Unity* [1967, amb Clifford Thornton/tbó/tpta]; *Puttin' It Together* [1968. Amb Elvin Jones/bat]; *New York Is Now!* [1968, amb Ornette Coleman/sax]; *Universal Consciousness* [1971, amb Alice Coltrane/pno/arpa]; *The Cry of My People* [1972, amb Archie Shepp/sax] i *There's a Trumpet in My Soul* [1975, amb Archie Shepp/sax].

275 Charles Mingus: Nascut Charles Mingus Jr. [Nogales/Arizona, 22 d'abril de 1922 - Cuernavaca/Mèxic, 5 de gener de 1979]. Contrabaixista, compositor i líder de banda. Cal considerar Mingus com un dels més grans músics i compositors de jazz de tots els temps. Molts dels seus àlbums estan qualificats com obres mestres. Molta de la música de Mingus desprén el so càlid i ple de sentiment del *hard bop*, enllaçant directament amb el *gospel*, tot i que de vegades també s'apropa al 'Free Jazz'. Al crear les seues bandes, Mingus es fixava no només en les habilitats musicals dels músics, sinó també en el seu tarannà. Va tocar nombroses vegades amb Charlie Parker [sax/comp, Charles Christopher Parker Jr. Kansas City,

29-VIII-1920 - N.Y., 12-III-1955] a qui considerava com el geni i l'innovador més gran de tota la història del jazz. Mingus anà de gira [1943] amb Louis Armstrong [tpta/cantant/dtor, Louis Daniel Armstrong. Nova Orleans/Louis, 4-VIII-1901 - Corona-Queens/N.Y., 6-VII-1971]. Toca també a la banda de Lionel Hampton [vib/pno/bat/dtor, Lionel Leo Hampton. Louisville/Kent, 20-IV-1908 - N.Y., 31-VIII-2002]. Mingus forma un trio [1950-1951], amb Red Norvo [vib/dtor, Kenneth Norville. Beardstown/Illin, 31-III-1908 - Santa Mònica/Cal, 6-IV-1999] i 'Tal' Farlow [guit, Talmage Holt Farlow. Greensboro/Car. N, 7-VI-1921 - Manhattan/N.Y., 25-VII-1998] que va rebre les lloances de la crítica. Mingus funda la discogràfica Debut Records [1952] conjuntament amb 'Max' Roach [bat/comp, Maxwell Lemuel Roach. New Land/Car. N, 10-I-1924 - N.Y., 16-VIII-2007]. Toca al mític concert del 'Massey Hall' [1953] al costat de 'Dizzy' Gillespie [tpta/comp/cantant, John Birks Gillespie. Cheraw/Carolina S, 21-X-1917 - Englewood/N. Jersey, 6-I-1993], 'Charlie' Parker [sax], 'Bud' Powell [pno, Earl Rudolph Powell. N.Y., 27-IX-1924 - N.Y., 9-VIII-1966] i 'Max' Roach [bat]. Mingus enregistra i llança del disc *Pithecanthropus Erectus* [1956], la seua primera 'obra mestra' com a líder de banda i com a compositor. La seua banda comptava amb músics orientats cap al blues com ara 'Jackie' McLean [sax, John Lenwood McLean. N.Y., 17-V-1932 - Hartford/Conn, 31-III-2006], Leo Wright [sax/flta, Leo Nash Wright. Wichita Falls/Tex, 14-XII-1933 - Viena/ÀUS, 4-I-1991] o 'Mal' Waldron [pno/comp, Malcolm Earl Waldron. N.Y., 16-VIII-1925 - Brussel·les/BÈL, 2-XII-2002]. *The Clown* [1957], va ser el primer disc a comptar amb la presència de 'Dannie' Richmond [bat, Charles Daniel Richmond. N.Y., 15-XII-1935 - N.Y., 15-III-1988]. Richmond i Mingus formaren una de les seccions rítmiques més impressionants i versàtils dins del món del jazz. A la dècada dels 60' grava tretze àlbums enregistrats amb els músics: Pepper Adams [sax]; Jaki Byard [multi-instr]; Eric Dolphy [sax]; Booker Ervin [sax]; 'Rahsaan' Roland Kirk [sax]; Jimmy Knepper [tbó]; John Handy [sax]; Jackie McLean [sax]; Charles McPherson [sax] i Horace Parlan [pno]. Va formar un quartet amb Richmond [bat], 'Ted' Curson [tpta, Theodore Curson. [Filadèlfia/Penn, 3-VI-1935 - Montclair/N. Jers, 4-XI-2012], i Eric Dolphy [sax/flta/cinet, Eric Allan Dolphy. Los Angeles/Cal, 20-VI-1928 - Berlin Oest/RFA, 29-VI-1964] i amb ells enregistra *Charles Mingus Presents Charles Mingus* [1960]. Treu al mercat el disc *The Black Saint and The Sinner Lady* [1963] considerada com una de les fites més grans en orquestració de la història del jazz. A mitjan dels anys 70', Mingus es veié afectat per l'esclerosi, malaltia que li impedí tocar el contrabaix, tot i que continuà composant. Morí a Cuernavaca/Mèxic [1979] on havia anat per tractar-se la malaltia. Les seues cendres van ser escampades pel riu Ganges. A més dels ja citats, cal destacar els seus altres enregistraments: *Strings and keys* [1951]; *Mingus at the Bohemia* [1955]; *Pithecanthropus erectus* [1956]; *Mingus Three* [1957]; *Jazz Portraits* [1959]; *Mingus in Wonderland* [1959], *Mingus Dynasty* [1959]; *Tonight at Noon* [1961]; *Money Jungle* [1961, amb 'Duke' Ellington/dtor]; *Oh Yeah* [1962]; *Tijuana Moods* [1962]; *The Black Saint and the Sinner Lady* [1963]; *Mingus Plays Piano* [1963]; *Mingus in Europe Volume 1* [1964]; *Mingus at Monterey* [1964]; *Live in Europe Volume 2* [1964]; *Let My Children Hear Music* [1971]; *The Shoes of the Fisherman's Wife Are Some Jive Ass Slippers* [1971]; *Let My Children Hear Music* [1972]; *Mingus Moves* [1973]; *Changes One* [1974]; *Changes Two* [1974]; *Cumbia & Jazz Fusion* [1976]; *Three or Four Shades of Blues* [1977]; *Me, Myself an Eye* [1979]; *Epitaph* [reedit, 1990]; *Charles Mingus Sextet Live* [1991] i *Cornell 1964* [reedit, 2007].

276 **'Gato' Barbieri**: Nascut Leandro Barbieri [Rosario,/Santa Fe/Argentina, 28 de novembre de 1932 - Nova York, 2 d'abril de 2016]. Saxofonista i compositor. Influències de John Coltrane [sax/comp, John William Coltrane. Hamlet/Carolina N, 23-IX-1926 - Huntington Hospital/Long Island/N.Y., 17-VII-1967] i 'Pharoah' Sanders [sax, Farrel Sanders. Little Rock/Ark, 13-X-1940]. Als 60' es feu popular dintre del 'Free jazz'. Composa la banda sonora de la pel·lícula *L'últim tango a París* [1972, Bernardo Bertolucci] per la qual va guanyar el Grammy a la millor composició instrumental [1973]. Estudis de clarinet. Toca [1953] amb Lalo Schifrin [pno/comp, Boris Claudio Schifrin. Buenos Aires/ARG, 21-VI-1932]. Viatja a Itàlia i marxa a Nova York. A la fi dels 60' toca amb Don Cherry [tpta/comp, Donald Eugene Cherry. Oklahoma City, Oklah, 18-XI-1936 - Alhaurín el Grande/Màlaga, 19-X-1995]. Als 90' estigué inactiu per culpa d'un atac al cor. Torna i toca [1997] al 'Playboy Jazz Festival' de Los Angeles. De la seua discografia cal esmentar: *Complete Communion* [1966, amb Don Cherry/tpta]; *In Search of the Mystery* [1967]; *Swiss Suite* [1971, amb Oliver Nelson/sax]; *Bolivia* [1973]; *Tropic Appetites* [1974, amb Carla Bley/dtor]; *Chapter Four: Alive in New York* [1975]; *The Shadow of The Cat* [2002] i *New York Meeting* [2010].

277 **Eric Dolphy**: Nascut Eric Allan Dolphy [Los Angeles/Califòrnia, 20 de juny de 1928 - Berlin Oest/RFA, 29 de juny de 1964]. Saxofonista, flautista i clarinetista baix. Es dona a conèixer a la dècada dels 60'. També va ser el primer solista important del jazz tocant el clarinet baix i un dels primers flautistes significatius. La seua improvisació es basava en l'ús intervals llargs sovint emprant l'escala dodecafònica. Les seues composicions han fet que se'l considere un improvisador d'avantguarda. Toca amb Gerald Wilson [tpta/dtor, Gerald Stanley Wilson. Shelby/Miss, 4-IX-1918 - Los Angeles/Cal, 8-IX-2014] i Roy Porter [bat, Roy Lee Porter. Walsenburg/Color, 30-VII-1923 - Los Angeles/Cal, 24-I-1998]. Passa al circuit dels grans jaazmen com a membre del quintet de 'Chico' Hamilton [bat, Foreststorn 'Chico' Hamilton. Los Angeles, 21-IX-1921 - N.Y., 25-XI-2013]. Abandona aquesta formació i s'estableix a Nova York [1959] on comença a tocar amb John Coltrane [sax/comp, John William Coltrane. Hamlet/Carolina N, 23-IX-1926 - Huntington Hospital/Long Island/N.Y., 17-VII-1967] i amb ell enregistra *Coltrane al Vanguard* [1961] disc considerat per la crítica com a 'cabdal' per al desenvolupament del jazz. Col·labora amb altres enregistraments importants com ara: *Free Jazz d'Ornette Coleman* [1960, amb Ornette Coleman/sax], *The Blues and the Abstract Truth* i *Straight Ahead* de

l'arranjador Oliver Nelson [sax/comp. San Luis/Miss, 4-VI-1932 - Los Angeles/Cal, 28-X-1975] i *Ezz-Thetics*, de George Russell [bat/pno/comp, George Allan Russell. Cincinnati/Ohio, 23-VI-1923 - Boston/Mass, 27-VII-2009]. Com a líder, Dolphy enregistra *Outward Bound* [amb Freddie Hubbard/tpta] i *Out There. Far Cry* [1960] amb Booker Little [tpta, Booker Little Jr. Memphis/Tenn, 2-IV-1938 - N.Y, 5-X-1961]. La música 'clàssica contemporània' també forma part del repertori de Dolphy: *Density 21.5 per a flauta sola* d'Edgard Varèse. Dolphy enregistra *Out to Lunch!*, [1964] amb Freddie Hubbard [tpta], Bobby Hutcherson [vibr, Robert Hutcherson. Los Angeles/Cal, 27-I-1941 - Montara/Cal, 15-VIII-2016], Richard Davis [cb. Chicago/Illin, 15-IV-1930] i Tony Williams [bat]. Dolphy va morir a Berlin Oest/RFA [29-VI-1964] per culpa d'un coma diabètic. Fou inclòs, pòstumament [al 1964] a la llista 'Hall of Fame' de la prestigiosa revista 'Down Beat'. De la seua discografia cal assenyalar: *The Original Ellington Suite* [1958, amb Chico Hamilton/bat. Reedit, 2000]; *The Three Faces of Chico* [1959, amb Chico Hamilton/bat]; *Mingus* [1960, amb Charles Mingus/cb]; *Trane Whistle* [1960, amb Eddie 'Lockjaw' Davis/sax]; *Where?* [1961, amb Ron Carter/cb]; *Live! at the Village Vanguard* [1961, amb John Coltrane/sax]; *The Quest* [1961]; *The Latin Jazz Quintet* [1961, amb Phil Diaz/vib]; *The Blues and the Abstract Truth* [1961, amb Oliver Nelson/sax/cinet]; *Essence* [1962, amb John Lewis/pno]; *Impressions* [1963, amb John Coltrane/sax]; *The Illinois Concert* [1963]; *Charles Mingus Sextet* [1964, amb Charles Mingus/dtor/cb]; *The Great Concert of Charles Mingus* [1964, amb Charles Mingus/dtor/cb]; *Last Date* [1964] i *The Individualism of Gil Evans* [1964, amb Gil Evans/arranj].

278 Grover Washington Jr.: [Buffalo/New York, 12-XII-1943 - Nova York, 17 de desembre de 1999]. Saxofonista. A començament dels 70' toca en dos discs de Leon Spencer [pno/orgue, Leon Spencer Jr. Houston/Tex, 1-XI-1945 - 11-III-2012] al costat de Idris Muhammad [bat, Leo Morris. N.Orleans/Luis, 13-XI-1939 - N.Orleans, 29-VII-2014] i Melvin Sparks [guit. Houston/Tex, 22-III-1946 - Mount Vernon/N.Y, 15-III-2011]. L'absència de Hank Crawford [sax, Bennie Ross 'Hank' Crawford. Memphis/Tenn, 21-XII-1934 - Memphis, 29-I-2009] va servir Grover per poder enregistrar el disc *Inner City Blues* [1972]. Als 80' i 90' treballa tots els estils amb els músics Kenny G [sax], Walter Beasley [cnet/sax. El Centro/Cal, 24-V-1961], Steve Cole [sax. Chicago/Illin, 17-VIII-1970], Pamela Williams [sax/cantant, Filadèlfia/Penn, ?], Boney James [sax, James Oppenheim. Lowell/Mass, 1-IX-1961] i George Howard [sax. Filadèlfia/Penn, 15-IX-1956 - ? 20-III-1998]. De la seua discografia cal assenyalar: *Inner City Blues* [1971]; *All the King's Horses* [1972]; *Soul Box* [1973]; *Mister Magic* [1974]; *Feels So Good* [1975]; *A Secret Place* [1976]; *Live At The Bijou* [1977]; *Reed Seed* [1978]; *Paradise* [1979]; *Come Morning* [1980]; *Winelight* [1980]; *Baddest* [1981]; *American Classic* [1982, amb Dexter Gordon/sax]; *Inside Moves* [1984]; *House Full Of Love* [1986]; *Strawberry Moon* [1987]; *Time Out of Mind* [1989]; *Next Exit* [1992]; *All My Tomorrows* [1994]; *So Many Stars* [1995, amb Kathleen Battle/cantant]; *Dragonfly* [1995, amb Gerry Mulligan/sax]; *Soulful Strut* [1996]; *Breath of Heaven: A Holiday Collection* [1997]; *Aria* [2000]; *Discovery - The First Recordings* [2001] i *Grover Live* [2010].

SESSIÓ VII: Anys 90' i nou mil·lenni.

Oblit, menyspreu i ressorgiment del Jazz. Veus femenines.

- *Jazz contemporani*
- *Els anys 90' i el Post-jazz - L'avantguarda novaiorquesa*
- *Solistes Post-jazz i hiper-fusió*
- *Big Bands de la era Post-jazz*
- *La nova escena de Chicago*
- *Nova generació d'improvisadors novaiorquesos*
- *Àcid-jazz*
- *Els anys 2000*
- *Free jazz al nou mil·lenni*
- *Jazz electrònic*
- *Jazz Rap*
- *Veus femenines*

- ***Jazz contemporani***

Tota vegada assolides les premisses formals i estilístiques que arrossegaren les diverses fusions jazzístiques dels anys 70' i 80', els camins estaven oberts, tot incloent una mena de 'revival' o recuperació del *Be bop* i, fins i tot, del *Swing*.

Aquest entendre de 'reformatzació' ateses les preses sota les quals la societat va viure els avenços que la fi de segle i començament de l'altre anaven a dur generaren una vasta escena mundial que, a la seua globalitat, denominarem 'Jazz contemporani'.

Dintre d'aquesta denominació cal incloure corrents, estils i formes jazzístiques ben diferenciades entre sí. La terminologia anglesa inclogué, sota aquest seguit de canvis estructurals dintre del mateix gènere, l'etiqueta *Modern Creative*.

- ***Els anys 90' i el Post-jazz - L'avantguarda novaiorquesa***

Ja des de mitjans dels anys 70' la ciutat de Nova York hi era experimentant una nova onada de creativitat musical per tot arreu de les diversitats musicals. Els arrels d'aquestes inquietuds artístiques cal cercar-les entre arrels de tot tipus i on hi era molt visible la qüestió racial doncs els músics blancs hi eren els capdavanters del moviment atès que els músics negres havien estat apartats de la escena 'rock' com també de la 'clàssica'.

Tot i que el jazz ja s'avia encreuat amb altres músiques denominades 'negres' [*el blues, el funk, el soul*] hi era arribat el moment d'intentar-ho amb estils com ara el rock o la música clàssica d'avantguarda, fins aleshores sempre dominades pels músics blancs. Arribat el moment, la revolució novaiorquesa va canviar l'ordre de les coses.

El primer en catalitzar tots aquests elements fou el saxofonista John Zorn a les seues obres *Lacrosse* [1977] o *Archery* [1981] i d'altres al llarg dels anys fins arribar al canvi de segle.

Eugene Chadbourne integrava elements del jazz d'avantguarda amb la música blanca d'origen rural [*country*].

El guitarrista Elliott Sharp destacà per la seua orientació vers l'experimentació doncs les seues composicions són exemple de síntesi de dissonància, repetició i improvisació, és a dir: els tres eixos cardinals a sobre els quals hi són palesats la música clàssica, el rock i el jazz d'avantguarda, respectivament.

Henry Kaiser [guit] recollí la influència de Derek Bailey i de Captain Beffheart per poder crear una música caracteritzada per la improvisació atonal i el carés psicodèlic.

Tom Cora [violoncel·lista] fou el responsable d'una sèrie d'obres experimentals on el seu instrument adopta les funcions típiques d'una guitarra i dels instruments de percussió.

Christy Doran [guitarrista irlandés] liderà el quartet de *Jazz-rock* abstracte *New Bag*.

El saxofonista Tim Berne congregava a la seua obra *el neuroticisme* del seu llenguatge amb temes on els límits entre composició i improvisació no quedaven d'allò més aclarits.

Lesli Dalaba [tpta] contribuí a la renovació del llenguatge del seu instrument amb un estil que transformava les composicions més cerebrals en poemes lírics.

Joey Baron [bat] debutà amb el disc *Tongue in Groove* [1991], un àlbum a trio amb el Bill Swell [tbó] i Ellery Eskelin [sax].

John Abercrombie²⁷⁹ [guit] hi era arribat del 'Jazz Fusió' però amb un punt de mira musical molt personal.

'The Microscopic Septet' fou una agrupació que fusionava influències del 'Free jazz', del 'Rock progressiu' i del 'Rhythm and Blues' amb elements teatrals i circenses, tal com Frank Zappa havia desenvolupat anys abans al costat, entre altres, de Charles Owen²⁸⁰.

279 John Abercrombie: Nascut John Laird Abercrombie [Port Chester/Nova York, 16 de desembre de 1944 - Nova York, 22-VIII-2017]. Guitarrista. Estudia a la 'Berklee College of Music' de Boston. Coneix els germans Brecker [Michael i Randy] i amb el seu grup ['Dreams'] feu el seu primer enregistrament. Marxà a Nova York [1969] i es converteix en un sol·licitat músic de sessió. Enregistra amb Gil Evans [dtor], Gato Barbieri [sax] i Barry Miles [pno/bat/comp. Newark/Nova Jers, 28-III-1947] i toca regularment amb Chico Hamilton [bat, Foreststorn 'Chico' Hamilton. Los Angeles, 21-IX-1921 - N.Y, 25-XI-2013]. Participa als discs *Crosswinds*, *Total Eclipse* i *Shabazz* de Billy Cobham [bat, William C. Cobham. Panamà/PAN, 16-V-1944]. Enregistra *Timeless* amb Jan Hammer [pno/teclats, Jan Hamr. Praga, 17-IV-1948] i Jack DeJohnette [bat/pno/comp. Chicago, 9-VIII-1942]. Li seguí *Gateway* amb DeJohnette [bat] i Dave Holland [cb. Wolverhampton/UK, 1-X-1946]. Crea el seu quartet amb 'Richie' Beirach [pno/comp, Richard Alan Beirach. Brooklyn/N.Y, 23-III-1947], George Mraz [cb, Jiří Mráz. Písek/Txèquia, 9-IX-1944] i Peter Donald [bat. Peter Alexander Donald. San Francisco/Cal, 15-V-1945] i amb ells enregistra: *Arcade*, *Abercrombie Quartet* i *M. Col-labora amb Ralph Towner* [guit/comp. Chehalis/Wash, 1-III-1940]. El trio John Abercrombie, Marc Johnson [cb/comp, Marc Alan Johnson. Omaha/Nebr, 21-X-1953] i Peter Erskine [bat. Somers Point/Nova Jers, 5-VI-1954] grava els discs *Current Events*, *Getting There* i *John Abercrombie/Marc Johnson/Peter Erskine* [1988]. Enregistra [1990] *Animato* amb Vince Mendoza [pno/comp/arranj. Norwalk/Conn, 17-XI-1961] i 'John' Christensen [bat, Jon Ivar Christensen. Oslo/Noruega, 20-III-1943]. Grava *While We're Young* [1992] amb Dan Wall [orgue, Daniel Lee Wall, Jr. Atlanta/Georgia, 7-IX-1953] i Adam Nussbaum [bat. N.Y, 29-XI-1955]. Ha col·laborat també amb Mark Feldman [ví. Chicago/Illin, 17-VII-1955], Kenny Wheeler [tpta/comp, Kenneth Vincent John Wheeler. St. Catharines/Ontario/Can, 14-I-1930 - London/UK, 18-IX-2014] i Joe Lovano [sax, Joseph Salvatore Lovano. Cleveland, 29-XII-1952]. De la resta de la seua discografia cal fer esment de: *Timeless* [1974, amb Jack DeJohnette/bat i Jan Hammer/pno/teclats]; *Characters* [1977]; *Arcade* [1978, amb Richie Beirach/pno]; *Straight Flight* [1979]; *Abercrombie Quartet* [1979, amb Richie Beirach/pno]; *Five Years Later* [1981, amb Ralph Towner/guit]; *Night* [1984, amb Jack DeJohnette/bat, Jan Hammer/pno i Michael Brecker/sax]; *Current Events* [1985, amb Marc Johnson/cb i Peter Erskine/bat]; *Getting There* [1987, amb Marc Johnson/cb, Peter Erskine/bat i Michael Brecker/sax]; *John Abercrombie/Marc Johnson/Peter Erskine* [1988]; *Animato* [1989, amb Vince Mendoza/pno/arranj i Jon Christensen/bat]; *Music for Large & Small Ensembles* [1990, amb Kenny Wheeler/tpta]; *Landmarks* [1991, amb Joe Lovano/sax, Kenny Werner/pno, Marc Johnson/cb i 'Bill' Stewart/bat]; *While We're Young* [1992, amb Dan Wall/orgue]; *November* [1993, amb Marc Johnson/cb, Peter Erskine/bat i John Surman/sax]; *Tactics* [1996, amb 'Dan' Wall/orgue i Adam Nussbaum/bat]; *Cat 'n' Mouse* [2000, amb Mark Feldman/ví, Marc Johnson/cb i Joey Baron/bat]; *Class Trip* [2003, amb Mark Feldman/ví, Marc Johnson/cb i Joey Baron/bat]; *It Takes Two!* [2006, amb Kenny Wheeler/tpta]; *The Third Quartet* [2007, amb Mark Feldman/ví, Marc Johnson/cb i Joey Baron/bat]; *Baseline: The Guitar Album* [2008, amb Hein Van De Geyn/cb]; *Another Place* [2009, amb Marc Copland/pno]; *Within a Song* [2012]; *39 Steps* [2013] i *Up and Coming* [2017].

280 Charles Owen: Nascut Charles M. Owens [Phoenix/Arizona, 4 de maig de 1939]. Instrumentista de vent de fusta. Comença tocant a les bandes de Buddy Rich [bat], 'Mongo' Santamaría [perc/dtor, Ramón Santamaría Rodríguez. La Habana/CUB, 7-IV-1922 - Miami/Flor, 1-II-2003], Bobby Bryant [tpta, Hattiesburg, Missi, 19-V-1934 - Los Angeles, 10-VI-1998], Henry Franklin [cb, Henry 'Skipper' Franklin. Los Angeles/Cal, 1-X-1940], Patrice Rushen [cantant/pno/comp, Patrice Louise Rushen. Los Angeles/Cal, 30-IX-1954], Gerald Wilson [tpta, Gerald Stanley Wilson. Shelby/Missi, 4-IX-1918 - Los Angeles/Cal, 8-IX-2014], James Newton [flta, James W. Newton. Los Angeles/Cal, 1-V-1953] al disc *Water Mystery* [1985] amb John Carter [cnet, John Wallace Carter, Fort Worth/Tex, 24-IX-1929 - Inglewood/Cal, 31-III-1991], Horace Tapscott [pno, Horace Elva Tapscott. Houston/Tex, 6-IV-1934 - Los Angeles/Cal, 27-II-1999], Frank Zappa [comp/guit/cantant, Frank Vincent Zappa. Baltimore/Mary, 21-XII-1940 - Hollywood/Cal, 4-XII-1993], la 'Duke Ellington Orchestra' i la 'Clayton/Hamilton Jazz Orchestra'. Ha enregistrat també per a altres estils: Marvin Gaye, Dave Grusin, Eddie Harris, Gladys Knight i Barbra Streisand. Grava el disc *The Two Quartets* [1978] amb Red Saunders [bat/dtor, Theodore Dudley Red Saunders. Memphis/Tenn, 2-III-1912 - Chicago/Illin, 5-III-1981], John Heard [cb/baix, John William Heard. Pittsburgh/Penn, 3-VII-1938] i Alex Acuña [bat/perc, Alejandro Neciosup Acuña. Pativilca/PER, 12-XII-1944]. Enregistra el disc *New York Art Ensemble Plays the Music of Harry Warren* [1980], amb Ray

• **Solistes Post-jazz i hiper-fusió**

La revolució novaïorquesa es deixà sentir pel que pertocava al tipus de material treballat pels músics que no pels canvis tècnics que arrossegà a l'hora de plantejar-se les improvisacions.

Ned Rothenberg²⁸¹ [sax] s'establí com a capdavanter de les noves generacions de *jazzmen* amb el seu disc *Trials of the Argo* [1980], obra on emprava tot tipus d'instruments de llengüeta i que donà inici a tot un seguit de treballs que es desenvoluparien al llarg de la dècada.

El percussionista Kip Hanrahan feu diversos enregistraments i Sam Bennett [bat] presentà treballs on la bateria era l'únic instrument només acompanyada per efectes electrònics diversos.

Jim Staley [tbó] experimentà amb diverses formacions.

Marty Fogel [sax] amb el seu àlbum *Many Bobbing Head At Once*, presentava un treball on hi eren barrejats elements de tot tipus considerant tot allò que hi sonava com a instrument.

Tom Varner [corno francès] fou considerat un dels compositors més originals de la seua generació.

Guy Klucevsek [acordiò] experimentà amb formacions més aviat inusuals.

Bill Frisell²⁸² [guit] barrejà a les seues obres *jazz*, *folk*, *rock*, música de *marching bands* i, fins i tot, *eclesiàstica*. Comptà amb l'ajut, entre altres, de 'Joe' Lovano²⁸³ [sax].

Brown [cb, Raymond Matthews Brown. Pittsburgh/Penn, 13-X-1926 - Indianàpolis/Indiana, 2-VII-2002], George Cables [pno/comp, Brooklyn/N.Y, 14-XI-1944] i Roy McCurdy [bat. Rochester/N.Y, 28-XI-1936].

281 Ned Rothenberg: [Boston/Massachusetts, 15 de setembre de 1956]. Multi instrumentista de vent. Estudià a l'Oberlin Conservatory of Music [Oberlin/Ohio]. Membre fundador del trio 'New Winds' amb J. D. Parran i Robert Dick, formació experimental de instruments de llengüeta. Rothenberg ha tocat amb músics de perfil divers, com ara: Sainkho Namtchylak [cantant], Samm Bennett [cantant], Fred Frith [comp], Paul Drescher [comp], Yuji Takahashi [pno/comp], Elliott Sharp [guit/sax/clnet/comp, Cleveland/Ohio, 1-III-1951], John Zorn [sax/comp. Queens/N.Y, 2-IX-1953], Katsuya Yokoyama [multi-instr], Evan Parker [sax, Evan Parker Shaw. Bristol/UK, 5-IV-1944], Marc Ribot [guit. Newark/N. Jersey, 21-V-1954] i Samir Chatterjee [taula]. Desenvolupa també concerts en solitari [1978]. Barreja la música clàssica contemporània amb el jazz més avançat.

282 'Bill' Frisell: Nascut William Richard William [Baltimore/Maryland, 18 de març de 1951]. Guitarrista i compositor. Ha barrejat jazz amb folk progressiu, música clàssica, música 'country', 'noise' i d'altres estils. Empra gran quantitat d'efectes sonors tot creant un ventall sonor eclèctic. Estudia a la 'Berklee College of Music' de Boston a més de Jim Hall [guit, James Stanley Hall. Buffalo/N.Y, 4-XII- 1930 - N.Y, 10-XII-2013], qui va influir-hi al concepte jazzístic de Frisell. Enregistra amb Jan Garbareck [sax/flta. Mysen/NOR, 4-III-1947] els discs *Paths*, *Prints* [1981] i *Wayfarer* [1983]. El seu primer disc com a líder és *In Line* [1983] amb Arild Andersen [cb. Lillestrøm/NOR, 27-X-1945]. Forma un quartet amb Kermit Driscoll [cb/baix, Kermit James Driscoll. Kearney/Nebr, 4-III-1956], Joey Baron [bat. Richmond/Virg, 26-VI-1955] i Hank Roberts [violoncel/cantant. Terre Haute/Ind, 24-III-1954]. A Nova York forma part del grup 'Naked City' i toca amb Paul Motian [bat/comp, Paul Stephen

Marc Johnson [cb], qui acompanyà Bill Evans als darrers anys del pianista, emfasitzà el llenguatge post-modernista al costat dels guitarristes Bill Frisell i John Scofield²⁸⁴.

David Thorn [guit] intentà omplir el buit guitarrístic entre Jimi Hendrix i Sonny Sharrock.

Motian. Providence, 25-III-1931 - N.Y., 22-XI-2011] i Joe Lovano [sax, Joseph Salvatore Lovano. Cleveland, 29-XII-1952]. Als 90' publica dos discs força significatius pel que pertoca al seu llenguatge jazzístic: *Have a Little Faith* [1992] i *This Land* [1994]. Publica *Nashville* [1997] on barreja jazz amb 'country'. Frisell enregistra [2011] en formació de quintet *All We Are Saying*, versionant temes de John Lennon. Altres enregistraments a destacar de Frisell són: *In Line* [1983]; *Lookout for Hope* [1987]; *Before We Were Born* [1989]; *Is That You?* [1990]; *Have a Little Faith* [1992]; *This Land* [1994]; *Go West: Music for the Films of Buster Keaton* [1995]; *Quartet* [1996]; *Nashville* [1997]; *Gone, Just Like a Train* [1998]; *Good Dog, Happy Man* [1999]; *Ghost Town* [2000]; *With Dave Holland and Elvin Jones* [2001, amb Dave Holland/cb i Elvin Jones/bat]; *The Willies* [2002]; *The Intercontinentals* [2003]; *Further East/Further West* [2005]; *Bill Frisell, Ron Carter, Paul Motian* [2006, amb Ron Carter/cb i Paul Motian/bat]; *Disfarmer* [2009]; *Beautiful Dreamers* [2010]; *All We Are Saying* [2011]; *Silent Comedy* [2013] i *When You Wish Upon A Star* [2016].

283 'Joe' Lovano: Nascut Joseph Salvatore Lovano [Cleveland, 29 de desembre de 1952]. Saxofonista. Son pare, Tony 'Big T' Lovano, li ensenya els primers estàndards al saxòfon. Influenciat per John Coltrane [sax], Dizzy Gillespie [tpta] i Sonny Stitt [sax], Lovano estudia a la 'Berklee College of Music' amb Herb Pomeroy [tpta, Irving Herbert Pomeroy III. Gloucester/Mass, 15-IV-1930 - Gloucester, 11-VIII-2007] i Gary Burton [vib]. Comença a tocar a la 'Woody Herman's Orchestra' i la 'Mel Lewis's Big Band'. Als 80', toca al 'John Scofield's Quartet' [guit/comp. Dayton/Ohio, 26-XII-1951] i amb Paul Motian [bat] i Bill Frisell [guit]. Amb Bill DeArango [guit, William De Arango. Cleveland/Ohio, 20-IX-1921 - Cleveland, 26-XII-2005] grava el disc *Anything Went* [1996]. El disc de 'Lovano's Quartets': *Live at the Village Vanguard*, guanya el premi al millor disc de l'any a la revista *Down Beat*. Enregistra [2006] *Streams of Expression*, un homenatge al 'free jazz' i al 'cool jazz' amb l'ajut de Gunther Schuller [comp/dtor/tmpa, Günther Alexander Schuller. N.Y., 22-XI-1925 - Boston/Mass, 21-VI-2015]. Grava [2007] amb Hank Jones [pno] el disc *Kids*. De la seua discografia cal esmentar: *Tones, Shapes and Colors* [1985]; *Solid Steps* [1986]; *Village Rhythms* [1988]; *Worlds* [1989]; *Landmarks* [1990]; *Sounds of Joy* [1991]; *Universal Language* [1992]; *Tenor Legacy* [1993]; *Quartets: Live at the Village Vanguard* [1994 amb Tom Harrell/tpta i Mulgrew Miller/pno]; *Live at the Village Vanguard* [1995, amb Paul Motian/bat i 'Bill' Frisell/cb]; *Celebrating Sinatra* [1996]; *Flying Colors* [1997, amb Gonzalo Rubalcaba/pno]; *Trio Fascination: Edition One* [1998]; *Friendly Fire* [1999, amb Greg Osby/sax]; *Flights of Fancy: Trio Fascination, Volume 2* [2001]; *Viva Caruso* [2002]; *I'm All for You* [2004]; *Joyous Encounter* [2005]; *Streams of Expression* [2006]; *Symphonica* [2008]; *Masada Quintet: Stolas: The Book of Angels Volume 12* [2009, amb John Zorn/sax, Dave Douglas/tpta, Uri Caine/pno, Greg Cohen/cb i Joey Baron/bat]; *Folk Art* [2009] i *Bird Songs* [2011].

284 John Scofield: [Dayton/Ohio, 26 de desembre de 1951]. Guitarrista i compositor. Ha col·laborat amb Miles Davis [tpta], Jaco Pastorius [baix], Phil Lesh [baix], Billy Cobham [bat], Medeski Martin & Wood, Dennis Chambers [bat] i George Duke [pno], entre altres. A la seua adolescència, Scofield tocava rythm & blues, blues urbà, soul i rock and roll amb grups locals tot i que de seguida assimila els estils de 'Wes' Montgomery [guit/comp, Leslie Montgomery. Indianàpolis/Ind, 6-III-1925 - Indianàpolis/Ind, 15-VI-1968], 'Tal' Farlow [guit, Talmage Holt Farlow. Greensboro/Car. N, 7-VI-1921 - Manhattan/N.Y., 25-VII-1998], Barney Kessel [guit. Muskogee/Okla, 17-X-1923 - San Diego/Cal, 6-V-2004] i 'Jim' Hall [guit, James Stanley Hall. Buffalo/N.Y., 4-XII- 1930 - N.Y., 10-XII-2013]. Estudia jazz a la 'Berklee School of Music' amb Jim Hall [guit] i Mick Goodrick [guit. Sharon/Penn, 9-VI-1945]. Col·labora amb Gary Burton [vibrafonista. Anderson/Indiana, 23-I-1943] i toca amb Gerry Mulligan [sax]; Chet Baker [tpta]; Charles Mingus [cb] i George Duke [pno]. Enregistra el disc *Sinola* [1982] i toca en la banda de Miles Davis [1982-1984]. També ha tocat i gravat amb Pat Metheny [guit], Bill Frisell [guit], John Abercrombie [guit], Steve Swallow [cb], Charlie Haden [cb], Dennis Chambers [bat] i Jack DeJohnette [bat]. Toca ensembles estils com 'funk' tots plegats al jazz,. De la seua discografia cal esmentar: *John Scofield Live* [1977]; *Who's Who?* [1979]; *Four Keys* [1979, amb Martial Solal/pno, Lee Konitz/sax i Niels-Henning Ørsted Pedersen/cb]; *Bar Talk* [1980]; *Out Like a Light* [1981]; *Hand Jive* [1984]; *Electric Outlet* [1984]; *Warm* [1986]; *Blue Matter* [1987]; *Loud Jazz* [1988]; *Time on My Hands* [1990]; *Grace Under Pressure* [1992]; *Hand Jive* [1994]; *Groove Elation* [1995]; *Quiet* [1996, influenciat per Gil Evans]; *A Go Go* [1998]; *Old Folks* [1999, amb Kenny Garrett/sax, Michael Brecker/sax i David Friesen/cb]; *Bump* [2000]; *Überjam* [2002]; *John Scofield Trio Live En Route* [2004]; *That's What I Say: John Scofield Plays the Music of Ray Charles* [2005]; *This Meets That* [2007]; *54* [2010, amb Vince Mendoza/arranj i 'Metropole Orchestra']; *Überjam Deux* [2013]; *Juice as Medeski Scofield Martin & Wood* [2014]; *Country for Old Men* [2016] i *Hudson* [2017, amb Jack DeJohnette/bat, Larry Grenadier/cb i John Medeski/teclats].

Hank Roberts [violoncel] incorpora elements del 'Free jazz', del 'Soul', del 'Blues' o de la música clàssica, mentre que la de Mike Shrieve [bat] presenta elements onírics tot partint de sonoritats exclusivament percudides.

- **Big Bands de la era Post-jazz**

Cap a la segona meitat dels 90' esdevingué una mena de *revival* vers la música de Big Bands. Però fou a la dècada anterior [els 80'] quan músics com Saheb Sarbib [cb] o Butch Morris [tpta] ja ho havien intentat amb no massa èxit.

Wayne Horvitz [teclats] desenvolupà la idea del 'jazz progressiu de cambra' al costat de la seua dona Robin Holcomb [cantant/pno].

Bobby Previte [bat] es retrobà entre les influències del jazz més barroc i la música de Frank Zappa.

Marty Ehrlich [sax/clnet] replegà la influència del jazz tradicional, la improvisació, la música 'lleugera' i la música clàssica d'avantguarda en discs com ara *Pliant Plaint* [1987].

Maria Schneider²⁸⁵ [comp/dtora], alumna de Gil Evans, resucità l'estil del seu mestre en obres com *Evanescence* [1992] o *Coming About* [1995]. Schneider seguí, en part, l'escola que Mary Lou Williams²⁸⁶ [pno/comp] havia començat anys abans.

285 Maria Schneider: [Windom/Minnesota, 27 de novembre de 1960]. Compositora i directora de Big band. Pel seu disc *Concert in the Garden* guanya [2005] un premi Grammy com a 'Millor Àlbum de Grup de Gran Format', sent el primer Grammy per a un treball només venut a través d'Internet. Estudia Composició a la 'Universitat de Minnesota'. Conclou els seus estudis a Eastman, Schneider és acollida com alumna pel mateix Gil Evans [arranj/comp/dtor, Ian Ernest Gilmore Green. Toronto/CAN, 13-V-1912 - Cuernavaca/MÈX, 20-III-1988]. Fa arranjaments per al cantant Sting i diverses bandes sonores: *El color del dinero* [1986, Martin Scorsese] i, amb Gil Evans com a co-autor, *Absolute Beginners* [1986, Julian Temple]. Estudia [1986-1991] amb Bob Brookmeyer [tbó/pno, Robert Brookmeyer. Kansas City/Missou, 19-XII-1929 - ? 16-XII-2011]. Forma 'The Maria Schneider Jazz Orchestra' [1993]. La seua Big band ha actuat en un gran nombre de festivals i gires arreu d'Europa. *Concert in the Garden* fou també escollit 'Disc de jazz de l'any' per la 'Jazz Journalists'. El tema de Schneider *Cerulean Skies*, pertanyent al seu disc *Sky Blue* [2008], guanyà el Grammy a la 'Millor composició instrumental'. De la seua discografia cal esmentar: *Evanescence* [1994]; *Coming About* [1996]; *Live at the Jazz Standard - Days of Wine and Roses* [2000]; *Allégresse* [2000]; *Concert in the Garden* [2004]; *Days of Wine and Roses* [2005]; *Sky Blue* [2007]; *Winter Morning Walks* [2013] i *The Thompson Fields* [2015].

286 Mary Lou Williams: Nascuda Mary Elfrieda Scruggs [Atlanta, 8 de maig de 1910 - Durham/Carolina del Nord, 28 de maig de 1981]. Pianista i arranjadora. Rep una educació musical clàssica. Es donà a conèixer [1926] com a professional de l'orquestra de John Williams [sax], amb qui va contraure matrimoni. Ingressa com arranjadora [1929] en la banda d'Andy Kirk [sax/tuba/dtor, Andrew Dewey Kirk. Newport/Kent, 28-V-1898 - N.Y., 11-XII-1992], on posteriorment [1931-1942] treballà com a pianista. Actua com a solista i treballa [1940-1950] en diversos locals del carrer 52 de Nova York. Forma una banda [1942] amb Harold Baker [tpta], segon espós seu i, tot seguit, desenvolupa treballs per a Duke Ellington [dtor/pno/comp/arranj, Edward Kennedy Ellington. Washington D.C., 29-IV-1899 - N.Y., 24-V-1974]. Per aquesta època compon *The Zodiac Suite*, interpretada per 'l'Orquestra Filharmònica de Nova York' [1946]. En la dècada dels 50' inicia una gira per Europa: Gran Bretanya [1952] i França [1954]. Tornà als Estats Units [1955], on fa presentacions esporàdiques. Convertida al catolicisme [1950], només va compondre música religiosa i obres litúrgiques.

- **La nova escena de Chicago**

Al llarg dels anys 90', Chicago esdevingué en un focus d'activitat i de creativitat musical on van sorgir músics com ara Myra Melford [pno], qui havia fet el seu debut discogràfic al amb *One For Now* [1984], àlbum a piano solo.

Ken Vandermark [sax], qui era provinent del món del 'Rock', enregistrà *Big Head Heddie* com a homenatge a Thelonious Monk i al *guru* del 'Funk' George Clinton.

El violoncel·lista Fred Lonberg-Holm, deixeble d'Anthony Braxton, s'afegí a la nova onada d'improvisadors creatius amb els seus discs *Theory of Motion* [1990] o *Personal Scratch* [1996].

Scott Rosenberg [sax], també deixeble de Braxton, eixamplà el vocabulari jazzístic amb una mena d'anarquia polifònica al seu disc *V - Solo Improvisations* [2000].

- **Nova generació d'improvisadors novaiorquesos**

Zeena Parkins [arpista], a partir del seu disc *Something Out There* [1987] introduí l'arpa en el context de la improvisació creativa, un treball capdavanter on Parkins continuà explorant la relació de la música de cambra amb la improvisació i l'electrònica.

Robert Dick [flta] feu el mateix que Zeena Parkins en treballs com ara *Venturi Shadows* [1991] o *Irrefragable Dreams* [1994].

Peter Zummo [tbó] portà el trombó al límit de l'experimentació amb *Zummo with a X* [1985] o *Experimenting with Household Chemicals* [1991].

Toshinori Kondo [tpta] investigà en la relació del seu instrument amb l'electrònica en *Fuigo From a Different Dimension* [1979] o *Panta Rhei* [1993].

Alan Licht [guit] treballà amb sonoritats més aviat anàrquiques i dadaistes en *Sint The Aging Process* [1994] o *Plays Well* [2000].

Mary Lou Williams fou membre [des de 1977] del Departament de Música de la Universitat Duke. Entre els seus arranjaments orquestrals més aconseguits hi trobem: *Walkin'and Swinging* [1936, per a Andy Kirk/sax/dtor]; *Roll'em* [1937, per a Benny Goodman/clnet/dtor]; *Trumpet non End* [1946, per a Duke Ellington/dtor]. De la seua discografia cal fer esment de: *Twinklin* [1938]; *Roll 'Em* [1944]; *The Zodiac Suite* [1946]; *The First Lady of the Piano* [1953]; *My Blue Heaven* [1963]; *Mary Lou's Mass* [1964]; *From the Heart* [1970]; *Free Spirits* [1975]; *My Mama Pinned a Rose on Me* [1977]; *Solo Recital - Montreux Jazz Festival 1978* [1978] i *The Circle Recordings* [reedit, 2007].

Uri Caine [pno] explorà la relació entre melodies clàssiques i el 'Free jazz' més dissonant al seu àlbum *Sphere Music* [1992], disc dedicat a Thelonious Monk.

Dave Douglas [tpta] començà el treball investigador amb el disc *Parallel Words* [1993], entre el 'Hard bop', el 'Free jazz' i la *música clàssica*.

Ivo Perelman [sax], músic brasiler, rendí tribut als seus arrels amb *Cama de Terra*, un experiment entre la música d'Heitor Villa-Lobos i el *Free jazz* d'Albert Ayler.

Denman Maroney [pno] va introduir un nou concepte del instrument amb el seu disc *Hyperpiano* [1998].

- **Àcid-jazz**

L'*Àcid jazz* [també anomenat 'Groove jazz'] és un estil musical que combina influències del jazz amb elements originaris del *soul*, del *funk*, del 'disco' i del *Hip-hop*.

L'*Àcid jazz* comença a prendre forma al llarg dels anys 80' i 90' i, de manera inicial, a Londres [gràcies a segells com *Talkin' Loud*] i, més endavant, arreu del món.

El nom *Àcid Jazz* vindria originat per una broma dita a terme durant una de les nits [sessions] típiques del principi del moviment, en referència a l'*Àcid House*, estil força popular a l'època.

L'*Àcid jazz* apareix a la fi dels anys 80' [1987] amb la creació d'un segell creat pels DJ's anglesos Gilles Peterson i Eddie Piller. Aquest moviment constitueix una concatenació de tribus urbanes novingudes o arrelades a diversos indrets de les gran ciutats. Aquestes giraven al voltant del *Hip-hop*, del *funk* i d'una mena de 'trànsfuges' del *Rhythm & Blues* i del *Pop* dels anomenats 'mods', reunits per introduir un tipus de jazz allunyat d'aquell que hi practicaven als anys 70' i començament dels 80' els representants del gènere a la Gran Bretanya.

Més que un estil musical per si mateix, 'l'*Àcid jazz*' vindria a ser l'expressió dels exclosos de la festa', tal com la concebia la gent del West End londinenc, on es practicaven filtratges racistes per preservar un espai festiu asèptic, tret característic dels anys 80'.

A principis dels 90', el públic, cansat dels 80' i les seves 'micro-tendències' marcades totes pel so dels sintetitzadors comença a canviar de tendència cap a una renovació i cap al caliu de l'estil *Groove*. És la renaixença del so en directe, d'interpretacions vocals, de ritmes ternaris aptes per ballar que, menys utilitzats durant els anys 80', volien a més

deixar enrere la postura *Post-punk* dels anomenats *Neo-romàntics* [*New wave*, *Cold wave* i d'altres].

Així doncs, els anys 90' contempnen l'afirmació d'una nova tendència, representada per músics que intenten recomençar amb les arrels del jazz, sense oblidar la seua vocació primerenca: ballar sense deixar de pensar. És a dir, un tipus de música que no hi és reservada ni als intel·lectuals, ni als estudiosos del jazz, ni lliurada a la dansa exasperada ni al mercat del disc. Abans que el *House* no es convertira en la banda sonora de mitjans dels 90', l'*Àcid-jazz* ha estat el cant d'una època històricament decisiva: caiguda del mur de Berlín, fi de les tensions est-oest i de la 'guerra freda', retorn al creixement mundial, etc.

Alguns estudiosos del tema refermen que el nou mil·lenni sembla haver eclipsat l'*Àcid-jazz*, en tant que gènere, atès que en certa manera ha predominat molt el *revival* dels 80'. Els amateurs s'interessen en les experiències dels londinencs Belleruche, en els mix de Jazzanova, en N'Dea Davenport quan tornen amb 'The Brand New Heavies', en el retorn a l'escena del grup Incognito.

Un grup típic d'*Àcid jazz* consta, en general: d'una base rítmica [baix electrònic, guitarra elèctrica i bateria]; d'una secció de metalls [trompeta, saxòfon, trombó, etc.]; d'un teclat [Fender Rhodes o qualsevol altre piano electrònic] i d'un cantant.

- ***Els anys 2000***

Al començament del mil·lenni i més enllà de les fronteres de Nova York, aparegueren una sèrie de músics i artistes que reelaboraren de múltiples i creatives maneres els conceptes establerts per generacions de jazzístes anteriors.

El contrabaixista Michael Formanek debutà amb el disc *Wide Open Spaces* [1990].

El compositor Joe Maneri edità el seu primer àlbum de jazz: *Kalavinka* [1989] amb 68 anys i, des de llavors, no ha parat d'explorar noves vies.

Stevan Tickmayer coliderà 'The Science Group' [1997-2003], intent de fusionar música de cambra amb carés improvisador.

Guillermo Gregorio [músic argentí] desenvolupa la seua activitat entre la música clàssica d'avantguarda i el *Free jazz*: *Approximately* [1995]; i *Ellipsis* [1997].

El canadenc Paul Plimley inaugurarà la seua carrera amb *When Silence Pulls* [1991], un disc fortament inspirat en el pianista Cecil Taylor.

Greg Kelley [tpta] investigà la fusió entre *música concreta* y *Free jazz* en *Trumpet* [2000].

Eric Glick-Rieman [multi instrumentista] mostrà el seu virtuosisme en *Ten To The Googolplex* [2000].

Eyvind Kang [vli], músic eclèctic, desenvolupà *Co-ordinates* [2000] entre el *Rock*, el *Jazz* y la *música clàssica*.

A començament del nou mil·lenni aparegueren discs que refermaren nous talents com ara Josh Roseman [tbó]; Ben Allison [cb]; David Binney [sax] i Jason Lindner [pno].

A destacar també els treballs dels músics Erik Truffaz [francés] i del trompetista israelià Avishai Cohen.

• *Free jazz al nou mil·lenni*

A les acaballes del segle XX, el llegat del 'Free Jazz' hi era visible entre la comunitat negra de músics de jazz, sobretot a Nova York.

David Ware, pertanyent a l'escola de John Coltrane i després de tocar amb Cecil Taylor²⁸⁷ [pno] i Andrew Cyrille²⁸⁸ [bat], edita *Birth of a Being* [1977], treball que inaugura una

287 Cecil Taylor: Nascut Cecil Percival Taylor [Nova York, 15 de març de 1929]. Pianista i percussionista. Ha tocat gairebé tots els estils sorgits arrel del 'Hard Bop', sobretot 'Free Jazz'. Duke Ellington [dtor/pno/comp/arranj], Edward Kennedy Ellington. Washington D.C., 29-IV-1899 - N.Y., 24-V-1974] i Dave Brubeck [pno/comp, David Warren Brubeck. Concord/Cal, 6-XII-1920 - Norwalk/Conn, 5-XII-2012] van ser les seues primeres influències. Comença estudis de piano als 6 anys a la 'New York College of Music' i, més endavant, al 'Conservatori de Música de Nova Anglaterra'. Toca amb Johnny Hodges [sax, John Cornelius Hodges. Cambridge/Mass, 25-VII-1906 - N.Y., 11-V-1970] i 'Hot Lips' Page [tpta, Oran Thaddeus Page. Dallas/Tex, 27-I-1908 - N.Y., 4-XI-1954]. A meitat dels 50' forma un grup amb 'Steve' Lacy [sax, Steven Norman Lackritz. N.Y., 23-VII-1934 - Boston/Mass, 4-VI-2004]; Buell Neidlinger [violoncel/cb. Westport/Conn, 2-III-1936] i Dennis Charles [bat, Dennis Alphonso Charles. St. Croix/VE, 4-XII-1933 - N.Y., 26-III-1998]. Toquen al 'Newport Jazz Festival' [1957]. Enregistra [1960] amb Archie Shepp [sax, Vernon Shepp. Fort Lauderdale/Flor, 24-V-1937]. Toca amb Jimmy Lyons [sax. Jersey City/N.J., 1-XII-1933 - N.Y., 19-V-1986] i 'Sunny' Murray [bat, James Marcellus Arthur Murray. Idabel/Oklah, 21-IX-1936]. Gira de vora un any arreu d'Europa [1962]. Col·labora [1964] en la fundació 'The Jazz Composer's Guild'. Amb Carla Bey [pno/comp], Don Cherry [tpta], Michael Mantler [tpta] i d'altres, forma una associació cooperativa de músics de Free Jazz anomenada 'Jazz Composer's Orchestra Association' [1968]. Als anys 70' ensenya a la 'Universitat de Wisconsin', a l'Antioch College' i al 'Glassboro State College'. Sovint grava amb el seu grup 'Unit', a més de realitzar diverses gires per Europa. Ha tocat també amb Mary Lou Williams [pno/arranj, Mary Elfrieda Scruggs. Atlanta, 8-V-1910 - Durham/Car. N., 28-V-1981] i Max Roach [bat/comp, Maxwell Lemuel Roach. New Land/Car. N., 10-I-1924 - N.Y., 16-VIII-2007]. Destaquen els seus treballs discogràfics: *Unit Structures* [1966]; *Conquistador!* [1966]; *Praxis* [1968]; *The Great Concert* [1969]; *Spring of Two Blue J's* [1973]; *Silent Tongues* [1974]; *Air Above Mountains* [1976]; *Cecil Taylor Unit* [1978]; *One Too Many Salty Swift and Not Goodbye* [1978]; *It is in the Brewing Luminous* [1980]; *The Eighth* [1981]; *Winged Serpent - Sliding Quadrants* [1984]; *Iwontunwonsi* [1986]; *Live in Bologna* [1987]; *Riobec* [1988, amb Günter Sommer/bat]; *In Florescence* [1989]; *The Tree of Life* [1991/reedit, 1998]; *Always a Pleasure* [1993]; *The Light of Corona* [1996, amb Harri Sjöström/sax]; *Momentum Space* [1998, amb Dewey Redman/sax i Elvin Jones/bat]; *Two T's for a Lovely T* [2003]; *The Owner of the River Bank* [2004] i *The Last Dance* [2009].

288 Andrew Cyrille: Nascut Andrew Charles Cyrille [Brooklyn/Nova York, 10 de novembre del 1939]. Bateria. Estudia [1958] amb Philly Joe Jones [bat, Joseph Rudolph Jones. Filadèlfia/Penn, 15-VII-1923 - Filadèlfia/Penn, 30-VIII-1985] i a la 'Juilliard School' i 'Hartnett School of Music' ensem toca amb Mary Lou Williams [pno],

carrera en solitari del saxofonista que s'allargarà fins hores d'ara tot convertint-lo en un dels músics més importants del moviment 'Free'.

Craig Harris²⁸⁹ [tbó] esdevingué figura important del moviment, així com el pianista Matthew Shipp, qui després d'editar *Sonic Explorations* [1988], flirtejà amb l'estil *Hip hop* al disc *Nu-bop* [2000] o amb *Equilibrium* [2002].

Don Byron [clinet] aparegué a l'escena novaïorquesa a començament dels 90', a l'igual que Roy Nathanson [sax] o Curtis Fowlkes [tbó], ambdós ex-membres de la formació 'The Jazz Passengers'²⁹⁰.

Coleman Hawkins [sax], 'Illinois' Jacquet [sax], Kenny Dorham [tpta], Freddie Hubbard [tpta], 'Walt' Dickerson [vib] i 'Rahsaan' Roland Kirk [sax]. Roman [des del 1964] onze anys tocant amb el pianista Cecil Taylor [pno/perc, Cecil Percival Taylor. N.Y, 15-III-1929]. Hi és considerat un dels millors bateries nord-americans d'avantguarda. Toca amb altres bateries [1969] experimentant noves tendències rítmiques en diversos grups de percussió: Kenny Clarke [bat, Kenneth Spearman Clarke. Pittsburgh/Cal, 9-I-1914 - París/FRA, 25-I-1985], Milford Graves [bat. Queens/N.Y, 20-VIII-1941], Don Moye [bat, 'Famoudou' Don Moye. Rochester/N.Y, 23-V-1946], 'Rashied' Ali [bat, Robert Patterson. Filadèlfia/Penn, 1-VII-1933 - N.Y, 12-VIII-2009], Daniel Ponce [perc. Havana/CUB, 21-VII-1953], Michael Carvin [bat, Michael Wayne Carvin. Houston/Tex, 12-XII-1944] i Vladimir Tarasov [perc. Archangelsk/RUS, ? 1947]. Forma [1975] el grup 'Maono' ['Sentiments']. Ha col·laborat amb els músics més importants del jazz contemporani: David Murray [sax], Muhal Richard Abrams [pno/clinet], Mal Waldron [pno], Horace Tapscott [pno/tbó], James Newton [flta] i Oliver Lake [sax]. Cyrille enregistra amb Billy Bang [ví, William Vincent Walker. Mobile/Alab, 20-IX-1947 - N.Y, 11-IV-2011] per al disc *A Tribute to Stuff Smith* [1982], disc que fou el darrer enregistrament en estudi de Sun Ra [pno/orgue/poeta, Herman Sonny Blount. Birmingham/Alab, 22-V-1914 - 30-V-1993]. Ensenya a 'l'Antioch College' d'Ohio [1971-1973] i, com activista social, fou membre de la 'New School for Social Research in New York City'. Ha tocat també amb David S. Ware [sax], David Murray [sax], Irène Schweizer [comp/pno. Schaffhausen/SUI, 2-VI-1941], Marilyn Crispell [pno/comp] i Carla Bley [pno/comp]. De la seua discografia cal esmentar: *The Music of Ahmed Abdul-Malik* [1961, amb Ahmed Abdul-Malik/cb/'ud']; *Jazz Impressions of Lawrence of Arabia* [1963, amb Walt Dickerson/vib]; *Hot Line* [1964, amb Bill Barron/sax]; *Student Studies* [1966, amb Cecil Taylor/pno]; *The Jazz Composer's Orchestra* [1968]; *Liberation Music Orchestra* [1969, amb Charlie Haden/cb]; *What About?* [1971]; *Spring of Two Blue J's* [1973, amb Cecil Taylor/pno]; *Tell Us Only the Beautiful Things* [1975, amb Walt Dickerson/vib]; *Metamusicians' Stomp* [1978]; *The Navigator* [1982]; *Dance of the Love Ghosts* [1986, amb John Carter/clinet/sax]; *Irène Schweizer/Andrew Cyrille* [1988, amb Irène Schweizer/pno/comp]; *Something in Return* [1991]; *My Friend Louis* [1992]; *Live in Willisau* [1997, amb Oliver Lake/sax]; *Ode To The Living Tree* [1997]; *Expansion* [2004, amb Dave Burrell/pno]; *Time Being* [2006, amb Oliver Lake/sax]; *Route de Frères* [2011] i *The Declaration Of Musical Independence* [2016].

289 Craig Harris: Nascut Craig S. Harris [Hempstead, Nova York, 10 de setembre de 1953]. Trombonista i compositor. Representant del 'Free Jazz' i del jazz contemporani. Comença [1976] tocant amb Sun Ra [pno/orgue/poeta, Herman Sonny Blount. Birmingham/Alab, 22-V-1914 - 30-V-1993]. Ha tocat i enregistrat amb Abdullah Ibrahim [pno, Adolph Johannes Brand. Cape Town/SUD, 9-X-1934], David Murray [sax], Lester Bowie [tpta], Cecil Taylor [pno], Sam Rivers [sax/flta], Muhal Richard Abrams [pno/clinet] i Charlie Haden [cb]. Forma el grup 'The Tailgaters Tails' amb Don Byron [clinet/sax, Donald Byron. N.Y, 8-XI-1958], 'Eddie' Allen [tpta. Milwaukee/Wisc, 12-VII-1957], Anthony Cox [cb. Ardmore/Oklah, 24-X-1954] i Pheeroan akLaff [bat, Paul Maddox. Detroit/Mich, 27-I-1955]. Dirigeix la big band 'Cold Sweat' que interpretava temes de James Brown. Craig dirigeix també un grup de trombonistes contemporanis com ara Ray Anderson [tbó, Ray Robert Anderson. Chicago/Illin, 16-X-1952], George Lewis [tbó, George E. Lewis. Chicago/Illin, 14-VII-1952] i 'Joe' Bowie [Joseph Bowie. St. Luis/Missou, 17-X-1953]. Fa una gira mundial [1981] amb Abdullah Ibrahim [pno, Adolph Johannes Brand. Cape Town/SUD, 9-X-1934] en la qual comença a tocar el 'didgeridoo' a més del trombó. De la seua discografia cal esmentar: *Strange Celestial Road* [1980, amb Sun Ra/pno/orgue]; *Dollar Brand Live at Montreux* [1980, amb 'Dollar' Brand/pno/sax]; *Blues Forever* [1981, amb Muhal Richard Abrams/pno/clinet]; *Just the Facts and Pass the Bucket* [1983, amb Henry Threadgill/sax/flta]; *Aboriginal Affairs* [1983]; *Tailgaters Tales* [1986]; *Hope Scope* [1987, amb David Murray/sax]; *Cold Sweat: 4-Play* [1990]; *F-Stops* [1993]; *Istanbul* [2003]; *Souls Within the Veils* [2005] i *Political Blues* [2006].

290 'The Jazz Passengers': Grup format [1987] pel saxofonista Roy Nathanson [Nova York, 17 de maig del 1951] i el trombonista Curtis Fowlkes [Nova York, 19 de març de 1950]. Ambdós músics havien treballat a la banda de John Lurie 'The Lounge Lizards' [sax/guit/harmònica/actor/dtor. Worcester/Mass, 14-XII-1952]. La banda incloïa músics com ara Bill Ware III [vib, William Anthony Ware III. East Orange/N. Jersey, 28-I-1959]; Brad Jones [cb, Bradley Christopher Jones. N.Y, 20-V-1963]; i E. J. Rodriguez [bat]. També tocaven de manera ocasional Rob Thomas

El grup 'B Sharp Jazz Quartet' inserí la seua obra entre el 'Hard bop' i el 'Free jazz'.

- **Jazz electrònic**

Tot allò que porta de revolucionaria la música electrònica tingué també influència en el desenvolupament del jazz, gènere que es va veure renovat amb tota una generació de músics joves provinents del 'Free jazz' però que també arplegaven les diverses influències de l'avantguarda.

Ben Neill, intèrpret de 'mutantrompeta'" [instrument electroacústic híbrid] col·laborà amb Paul 'Dj Spooky' Miller per crear una música que combinava elements del jazz; de diversos subestils de la *música dance* contemporànea, del *techno*, l'*Hip hop*, l'*Àcid jazz* o el *Drum'n'bass*.

Kevin Drumm [guit/teclats] feu experiments psicoacústics en discs com *Kevin Drumm* [1986] o *Land of Lurches* [2003].

Günter Müller [percussionista suís] destacà com a figura de l'àmbit de l'experimentació electrònica amb el disc *Eight Landscapes* [2002].

Miya Masaoka, es mantingué fidel entre les fronteres de la *música clàssica*, el *jazz*, la *música electrònica* o la música tradicional japonesa als seus discs *Compositions / Improvisations* [1993] o *While I Was Walking I Heard A Sound* [2003].

El músic japonés Taku Sugimoto feu una cosa semblant a Masaoka amb els discs *Unaccompanied Violoncello Solo* [1994] o *Chamber Music* [2003].

Tyondai Braxton experimentà amb la manipulació de *loops orquestrals* en *History That Has No Effect* [2002].

Jean-Luc Guionnet experimentà amb l'acústica dels instruments en el disc *Synapses I & IV* [1999].

Greg Headley manipulà electrònicament les sonoritats de la guitarra al disc *A Table of Opposites* [2001].

[ví], Jim Nolet [ví, James Michael Nolet. Dallas/Tex, 11-XII-1961] i Sam Bardfeld [ví, Samuel J. Bardfeld. N.Y, 14-I-1968]. També Marc Ribot [guit. Newark/N. Jersey, 21-V-1954] i David Fiuczynski [guit, David 'Fuze' Fiuczynski. Newark/N. Jersey, 5-III-1964] havien passat pel grup quan l'origen de la formació. Enregistraren l'àlbum més significatiu de la banda: *High Street* [1994], que tingué col·laboracions puntuals dels músics Deborah Harry [cantant], Jeff Buckley [cantant/pno], 'Jimmy' Scott [cantant/actor, James Victor Scott. Cleveland/Ohio, 17-VII-1925 - Las Vegas/Nev, 12-VI-2014], Bob Dorough [pno/cantant/comp, Robert Lrod Dorough. Cherry Hill/Ark, 12-XII-1923] i Mavis Staples [cantant/actriu. Chicago/Illin, 10-VII-1939]. Altre disc important fou *In Love* [1994]. El tema *Individually Twisted*, incloïa un duet amb el músic Elvis Costello. Nathanson compona [2005] la banda sonora per a un monument australià dedicat a la formació de la terra com a planeta: *Rock Concert* fou enregistrat en directe a Madison i Wisconsin a l'abril del mateix any.

Earl Howard treballà amb la superposició de sons electrònics i música en directe al disc *Strong Force* [1999].

Kazuhisa Uchihashi treballà de manera centralitzada amb formacions on l'electrònica hi era el fonament de les seues composicions.

Els grups 'Triosk': *Moment Returns* [2004] o 'Zanana': *Holding Patterns* [2005] lliuraren avenços i contribucions a la idea de Uchihashi.

- **Jazz Rap**

Jazz rap es un subgènere del *Rap* que incorpora influències del jazz. El seu desenvolupament es produí tot just a les acaballes del segle XX gràcies a músics provinents de l'*Hip hop*, com ara: 'The Sound Providers', Kanye West, J Rawls, 88-Keys, Crown City Rockers, Kero One, Nujabes, Freddie Joachim, Asheru, Fat Jon, Madlib, el dúo anglès The Herbaliser, o els franceses Hocus Pocus, entre altres.

Les seues lletres tenen un contingut d'allò més políticament conscient i de temàtica afrocentrica. Suposa un intent de fusionar la música afroamericana del passat amb una nova forma dominant en el present. El *Jazz Rap* emprà ritmes típics de *Hip Hop* i no de jazz, a sobre els quals es basteixen frasejos i instrumentacions de jazz que inclouen trompeta, contrabaix o saxòfon.

L'enregistrament *Heebie Jeebies* de Louis Armstrong [1925] hi és considerat dintre de la línia temporal del *Hip hop*²⁹¹.

Als anys 70', 'The Last Poets', Gil Scott-Heron i 'The Watts Prophets' situaven su *spoken word* i *poesía rimada* sobre un fons de temes de sonoridad jazzística.

Hi existeixen també possibles paral·lelismes entre el jazz i las frases improvisades del *Freestyle Rap*, toit i que el *Jazz Rap* [com a estil definit] no surgí fins la fi dels anys 80'.

Encara que el *Jazz rap* no havia tingut massa èxit comercial, l'últim àlbum del mateix Miles Davis, publicat de manera pòstuma: *Doo-Bop* [1992], es basava en gran part en *beats* de 'Hip Hop' i col·laboracions puntuals amb el productor Easy Mo Bee. Un membre importantíssim de l'antiga banda de Davis, Herbie Hancock, tornà vers les influències *Hip hop* cap a mitjans dels 90' amb el seu disc *Dis Is Da Drum* [1994]. El saxofinista Branford

²⁹¹ Peter Shapiro [2005]: *Rough Guide to Hip-Hop*. Rough Guides LTD, London.

Marsalis²⁹² [germà de Winton Marsalis] col·laborà amb el productor de Gang Starr [DJ Premier] en el seu projecte *Buckshot LeFonque* [1994].

El disc de 'Digable Planets' [1993] *Reachin: A New Refutation of Time and Space*, esdevingué tot un èxit comercial *samplejant* mestres del jazz com ara Don Cherry, Sonny Rollins, Art Blakey, Herbie Mann²⁹³, Herbie Hancock, Grant Green²⁹⁴ i 'Rahsaan' Roland Kirk. Inclou el tema *Rebirth of Slick [Cool Like Dafi]*.

292 Branford Marsalis: [Breaux Bridge/Luisiana, 26 d'agost de 1960]. Saxofonista. És el major de sis germans d'una nissaga important en la història del jazz. Son pare és el pianista Ellis Marsalis, Jr. [pno, Ellis 'Louis' Marsalis, Jr. Gert Town/N. Orleans, 14-XI-1934] i els seus germans són Wynton [tpta/comp/dtor/arranj, Wynton Learson Marsalis. N. Orleans, 18-X-1961], Ellis [pno, Ellis 'Louis' Marsalis, Jr. Gert Town/N. Orleans, 14-XI-1934], Delfeayo [tbó. New Orleans/Louis, 28-VII-1965], Mboya i Jason Marsalis [bat, Nueva Orleans/Louis, 4-III-1977]. Estudia a la 'Southern University' de Berklee i comença a tocar el saxòfon baríton als anys 80' amb 'l'Art Blakey's Big band' de Clark Terry [tpta, Clark Virgil Terry Jr. Saint Louis/Miss, 14-XII-1920 - Pine Bluff/Ark, 21-II-2015] i el saxofon alt als 'Jazz Messengers' d'Art Blakey [bat/dtor, Arthur Blakey/Abdullah Ibn Buhaina-. Pittsburgh/Cal, 11-X-1919 - N.Y, 16-X-1990]. Rep influències de Wayne Shorter [sax/comp. Newark/N. Jersey, 25-VIII-1933] i de John Coltrane [sax/comp, John William Coltrane. Hamlet/Carolina N, 23-IX-1926 - Huntington Hospital/Long Island/N.Y, 17-VII-1967]. Fa una gira pel Japó [1981] acompanyant Herbie Hancock [sax/comp, John William Coltrane. Hamlet/Carolina N, 23-IX-1926 - Huntington Hospital/Long Island/N.Y, 17-VII-1967]. Toca el tenor i el soprano en el grup del seu germà Wynton [1982-1985] i el saxofon soprano a la banda del cantant Sting al costat de Omar Hakim [bat. N.Y, 12-II-1958], Darryl Jones [baix. Chicago/Illin, 11-XII-1961] i Kenny Kirkland [pno, Kenneth David Kirkland. Brooklyn/N.Y, 28-IX-1955 - N.Y, 12-XI-1998]. Enregistra el seu primer disc: *Scenes in the City* [1984]. Munta el seu grup [1986] amb Kenny Kirkland [pno], Bob Hurst [cb, Robert Leslie Hurst III. Detroit/Mich, 4-X-1964] i Jeff 'Tain' Watts [bat, Jeff Watts. Pittsburgh/Penn, 20-I-1960]. Als anys 90' crea el projecte 'Buckshot LeFonque' que tenia per objectiu la fusió del jazz amb el 'Rhythm and Blues', 'Hip Hop' i 'Rock'. Branford col·labora amb el grup 'Grateful Dead' i amb Bruce Hornsby [pno, Bruce Randall Hornsby. Williamsburg/Virg, 23-XI-1954]. Arriba a tocar amb Miles Davis a les darreres actuacions del trompetista [tpta/comp, Miles Dewey Davis III. Alton/Illin, 26-V-1926 - Santa Mònica/Cal, 28-IX-1991]. Crea la banda 'Branford Marsalis Quartet' [2002]. De la seua discografia cal esmentar: *Scenes in the City* [1984]; *Royal Garden* [1985]; *Romances for Saxophone* [1986]; *Renaissance - The Peacocks* [1987, amb Herbie Hancock/pno i Buster Williams/cb]; *Random Abstract* [1988]; *Trio Jeepy* [1989, Milt Hinton/cb i Jeff Watts/bat]; *Mo' Better Blues* [1990, banda sonora de la pel·lícula de Spike Lee]; *The Beautiful Ones Are Not Yet Born* [1991, amb Courtney Pine/sax]; *Sneakers* [1992]; *Bloomington* [1993]; *Buckshot LeFonque* [1994]; *Loved Ones* [1996, amb Ellis Marsalis/pno]; *Music Evolution* [1997]; *Requiem* [1999, a la memòria de Kenny Kirkland/pno]; *Contemporary Jazz* [2000]; *Wandering Moon* [2000, amb Terence Blanchard/tpta]; *Creation* [2001]; *Footsteps of Our Fathers* [2002]; *Romare Bearden Revealed* [2003]; *A Love Supreme -Live-* [2004]; *A Duo Occasion* [2005, amb Harry Connick Jr./pno/cantant]; *Marsalis Music Honors Bob French* [2007, amb Bob French/bat]; *Braggtown* [2006]; *Metamorphosen* [2009]; *In My Solitude: Live at Grace Cathedral* [2014] i *Upward Spiral* [2016].

293 Herbie Mann: Nascut Herbert Jay Solomon [Brooklyn/Nova York, 16 d'abril de 1930 - Specos/Nou Mèxic, 1 de juliol de 2003]. Flautista. Comença a tocar [1953] amb el quintet de Mat Mathews [acordiò, Mathieu Schwartz. La Haia/PsB, 18-VI-1924 - Rotterdam, 12-II-2009]. Toca [1954-1958] amb Phil Woods [sax/dtor, Philip Wells Woods. Springfield/Mass, 2-XI-1931 - Stroudsborg/Penn, 29-IX-2015], Buddy Collette [sax/clnet, William Merzell Collette. Los Angeles/Cal, 6-VIII-1921 - Los Angeles/Cal, 19-IX-2010], Sam Most [flta/sax, Samuel Most. Atlantic City/N. Jersey, 16-XII-1930 - Los Angeles/Cal, 13-VI-2013], Bobby Jaspar [sax/flta, Robert B. Jaspar. Lüttich/BEL, 20-II-1926 - N.Y, 4-III-1963] i Charlie Rouse [sax/flta. Washington, DC, 6-IV-1924 - Seattle/Wash, 30-XI-1988]. Fou un dels primers a enregistrar amb el clarinet baix. Sovint grava amb la flauta sense cap acompanyament [1957]. Forma el grup 'Afro-Jazz Sextet' [1959]. Gires per Àfrica i Brasil i grava amb Antonio Carlos Jobim [pno/comp] i Baden Powell [guit]. Té èxit amb el tema *Comin' Home Baby* i grava temes amb Bill Evans [pno/comp, Williams John Evans. Plainfield/N. Jersey, 16-VIII-1929 - N.Y, 15-IX-1980]. Ha col·laborat amb músics de diverses cultures: Willie Bobo [perc], Chick Corea [pno/1965], Attila Zoller [guit, Attila Cornelius Zoller. Visegrád/HUN, 13-VI-1927 - Townshend/Vermont/USA, 25-I-1998] i Roy Ayers [cantant/vib, Roy Edward Ayers. Los Angeles/Cal, 10-IX-1940]. Al seu sextet [1972] hi eren David Newman [sax/flta, David 'Fathead' Newman. Corsicana/Tex, 24-II-1933 - Kingston/N.Y, 20-I-2009] i 'Sonny' Sharrock [guit, Warren Harding Sharrock. Ossining/N.Y, 27-VIII-1940 - N.Y, 25-V-1994]. Ha estat productor discogràfic d'altres músics: *Ron Carter's Uptown Conversation* [1970]; *Miroslav Vitous* [1969] i *Phil Woods/European Rhythm Machine at the Frankfurt Jazz Festival*, [1971]. De la seua discografia cal esmentar: *The Family of Mann* [1961]; *Brazil Bossa Nova & Blues* [1962]; *Do the Bossa Nova* [1963, amb Castro Neves/guit, Baden Powell/guit i Antonio Carlos Jobim/pno/guit]; *Herbie Mann & João Gilberto with Antonio Carlos Jobim* [1965, amb Joao Gilberto/guit i Antonio Carlos Jobim/pno/guit]; *The Wailing Dervishes* [1967]; *Memphis*

El començament del nou mil·lenni marcà la fi del Jazz rap. Les seues referències musicals deixaren ja no tenien raó de ser. No obstant això, el jazz ha continuat formant part de nombroses produccions d'*Hip hop*:

La sèrie *Jazzmatazz* del 'rapero' Guru, emprava músics de jazz en directe i quan els enregistraments a l'estudi. Els quatre volums de la sèrie [1993-2007] compten amb músics de l'alçària de Freddie Hubbard²⁹⁵, Donald Byrd, Courtney Pine²⁹⁶, Herbie Hancock, Kenny Garrett²⁹⁷ i Lonnie Liston Smith.

Underground [1969, amb Larry Coryell/guit]; *Muscle Shoals Nitty Gritty* [1970]; *Mississippi Gamble* [1972]; *London Underground* [1974, amb Mick Taylor/guit]; *Reggae* [1974, amb Mick Taylor/guit i Albert Lee/guit]; *Fire Island* [1977]; *Brazil: Once Again* [1978] i *Sunbelt* [1979].

294 Grant Green: [St. Louis/Missouri, 6 de juny de 1935 - Nova York, 31 de gener de 1979]. Guitarrista. Enregistrà i tocà els estils hard hop, houl jazz, be bop i jazz llatí. Durant molts anys, Green ha estat infravalorat per músics i crítica. Influències de Charlie Christian [guit, Charles Henry Christian. Dallas/Tex, 29-VII-1916 - N. Y, 2-III-1942], Lester Young [sax/cinet, Lester Willis Young. Woodville/Miss, 27-VIII-1909 - N.Y, 15-III-1959], 'Jimmy' Raney [guit, James Elbert Raney. Louisville/Kentucky, 20-VIII-1927 - Louisville/Kent, 9-V-1995] i Charlie Parker [sax/comp, Charles Christopher Parker Jr. Kansas City, 29-VIII-1920 - N.Y, 12-III-1955]. Comença tocant 'Rythm and Blues' i és descobert per Lou Donaldson [sax, Louis Andrew Donaldson. Badin/Car. N, 1-XI-1926]. Treballa amb Jimmy Forrest [sax] i Elvin Jones [bat]. Green fa els primers enregistraments a Nova York [1960] però aquestos no veuran la llum fins més endavant: *First Sessions* [2001]. Els primers àlbums publicats com a líder van ser *Grant's First Stand* [1961], *Green Street* [1961] i *Grantstand* [1961]. Acompanya Hank Mobley [sax, Eastman/Georgia: 7-VII-1930 - Filadèlfia/Pensilvània: 30-V-1986]; Ike Quebec [sax, Newark/Nova Jersey, 17-VII-1918 - Nova York, 16-I-1963]; Stanley Turrentine [sax, Pittsburgh/Pensilvània: 5-IV-1934 - Nova York: 12-IX-2000] i Larry Young [organista, Newark/Nova Jersey: 7-X-1940 - Nova York: 30-III-1978]. Tornà i creà un nou grup [1969] i enregistrà la banda sonora de la pel·lícula *The Final Comedown* [Oscar Williams, 1972]. A la fi dels 70' la seua salut s'afeblí molt i deixà de tocar. Molts dels seus enregistraments van quedar a l'oblit tot i que, entre altres, hi eren fets al costat de músics com McCoy Tyner [pno, Alfred McCoy Tyner. Filadèlfia, 11-IX-1938], Elvin Jones [bat, Elvin Ray Jones. Pontiac/Mích, 9-IX-1927 - Englewood/N. Jersey, 18-V-2004] i Sonny Clark [pno, Conrad Yeatis Clark. Herminie/Penn, 21-VII-1931 - 13-I-1963]. De la seua discografia cal esmentar també: *Grant's First Stand* [1961]; *Gooden's Corner* [1961/reedit, 1979]; *Goin' West* [1962/reedit, 1969]; *Idle Moments* [1963, amb Joe Henderson/sax i Bobby Hutcherson/vibrafon]; *Solid* [1964]; *Street of Dreams* [1964]; *I Want to Hold Your Hand* [1965]; *Hold On, I'm Coming* [1966, amb Art Blakey/bat]; *Iron City!* [1967]; *Carryin' On* [1969]; *Green Is Beautiful* [1970]; *Live at Club Mozambique* [1971]; *Live at the Lighthouse* [1972]; *The Real Thing* [1973, amb Houston Person/sax]; *The Main Attraction* [1976] i *Easy* [1978].

295 Freddie Hubbard: Nascut Frederick Dewayne Hubbard [Indianapolis/Indiana, 7 d'abril de 1938 - Sherman Oaks/Califòrnia, 29 de desembre de 2008]. Trompetista. Influències de Clifford Brown [tpta. Wilmington/Delaware, 30-X-1930 - Bedford/Penn, 26-VI-1956] i Lee Morgan [tpta/comp, Edward Lee Morgan. Philadelphia/Penn, 10-VII-1938 - N.Y, 19-II-1972]. Començà a tocar amb Wes i 'Monk' Montgomery [baix/cb, William Howard Montgomery. Indianapolis/Ind, 10-X-1921 - Las Vegas/Nev, 20-V-1982]. A Nova York [1958] comparteix estança amb Eric Dolphy [sax/flta/cinet, Eric Allan Dolphy. Los Angeles/Cal, 20-VI-1928 - Berlin Oest/RFA, 29-VI-1964]. Toca [1958-1959] als grups de 'Philly' Joe Jones [bat, Joseph Rudolph Jones. Filadèlfia/Penn, 15-VII-1923 - Filadèlfia/Penn, 30-VIII-1985], Sonny Rollins [sax, Theodore Walter Rollins. N.Y, 7-IX-1930], Slide Hampton [tbó/comp/arranj, Locksley Wellington Hampton. Jeannette/Penn, 21-IV-1932] i J.J. Johnson [tbó, James Louis Johnson. Indianàpolis/Ind, 22-I-1924 - Indianàpolis/Ind, 4-II-2001], i fa una gira per Europa [1960-1961] amb Quincy Jones [arranj/comp/tpta/prod, Quincy Delight Jones, Jr. Chicago/Illin, 14-III-1933]. Enregistra amb Oliver Nelson [sax/comp. San Luis/Miss, 4-VI-1932 - Los Angeles/Cal, 28-X-1975] i Ornette Coleman [sax/trpta/vli/comp, Randolph Denard Ornette Coleman. Fort Worth/Tex, 9-III-1930 - Manhattan/N.Y, 11-VI-2015] el disc *Blues and the Abstract Truth* [1961]; amb Eric Dolphy [sax/flta/cinet, Eric Allan Dolphy. Los Angeles/Cal, 20-VI-1928 - Berlin Oest/RFA, 29-VI-1964] el disc *Out to Lunch* [1964] i amb John Coltrane [sax/comp, John William Coltrane. Hamlet/Carolina N, 23-IX-1926 - Huntington Hospital/Long Island/N.Y, 17-VII-1967] el disc *Ascension* [1965]. Toca amb els 'Jazz Messengers' d'Art Blakey [1961-1964] al costat de Wayne Shorter [sax] i Curtis Fuller [tbó]. Grava [1965] al disc *Maiden Voyage* de Herbie Hancock [pno/comp, Herbert Jeffrey Hancock. Chicago/Illin, 12-IV-1940]. Toca [1965-1966] amb Max Roach [bat/comp, Maxwell Lemuel Roach. New Land/Car. N, 10-I-1924 - N.Y, 16-VIII-2007] i forma el seu grup amb James Spaulding [sax, Indianàpolis/Indiana: 30-VII-1937]. Als anys 80' i 90' deixa gairebé de tocar per problemes personals i físics. De la seua discografia cal esmentar: *Here to Stay* [1962]; *The Body & the Soul* [1963]; *Breaking Point* [1964]; *Blue Spirits* [1965]; *Backlash* [1966]; *High Blues Pressure* [1968]; *The Hub of Hubbard* [1970]; *Keep Your Soul Together* [1973]; *Windjammer*

Apareix el disc *Jazz Magnetism* [2011] de Kase-O amb una influència notable de Jazz Rap.

- **Veus femenines**

Parlar de *Jazz Vocal* sense nomenar **Billie Holliday**²⁹⁸, **Sarah Vaughan**²⁹⁹, **Ella Fitzgerald**³⁰⁰, **Carmen McRae**³⁰¹ i altres increïbles cantants de l'època amb més *glamour*

[1976]; *The Love Connection* [1979]; *Live at the North Sea Jazz Festival* [1980]; *Rollin'* [1982]; *Double Take* [1985, amb Woody Shaw/tpta]; *The Eternal Triangle* [1987, amb Woody Shaw/tpta]; *Times Are Changing* [1989]; *Live at Fat Tuesday's* [1992]; *MMTC: Monk, Miles, Trane & Cannon* [1995]; *New Colors* [2001] i *On the Real Side* [2008].

296 Courtney Pine: [Londres/UK, 18 de març de 1964]. Saxofonista. A més de tot tipus de saxòfons, Pine toca també el clarinet, la flauta i els teclats. Comença en la línia 'Hard Bop' amb el grup 'Dwarf Steps'. Estudia els estils de Sonny Rollins [sax, Theodore Walter Rollins. N.Y, 7-IX-1930] i John Coltrane [sax/comp, John William Coltrane. Hamlet/Carolina N, 23-IX-1926 - Huntington Hospital/Long Island/N.Y, 17-VII-1967]. Treballa amb Charlie Watts [bat, The Rolling Stones], John Stevens [bat, John William Stevens. Brentford/Middlesex/UK - 10-VI-1940 - Ealing/Londres/UK, 13-IX-1994], George Russell [bat/pno/comp, George Allen Russell. Cincinnati/Ohio, 23-VI-1923 - Boston/Mass, 27-VII-2009] i amb els 'Jazz Messengers' d'Art Blakey [bat/dtor, Arthur Blakey/Abdullah Ibn Buhaina-. Pittsburgh/Cal, 11-X-1919 - N.Y, 16-X-1990]. Enregistra el disc *Journey to the Urge Within* [1986]. Publica *Destiny's song* [1988], disc produït per Delfeayo Marsalis [tbó. New Orleans/Louis, 28-VII-1965] germà de Winton i Branford Marsalis. Al disc *Within the realms of our dreams* [1991] toca al costat de Charles Moffett [bat, Charles Moffett Sr. Fort Worth/Tex, 6-IX-1929 - N.Y, 14-II-1997], Jeff Watts [bat, Jeff 'Tain' Watts. Pittsburgh/Penn, 20-I-1960] i 'Kenny' Kirkland [pno, Kenneth David Kirkland. N.Y, 28-IX-1955 - 12-XI-1998]. Publica *Back in the Day* [2000], homenatge al so funky-afro-soul-jazz acompanyat de Gary Bartz [sax, Baltimore/Mary, 26-IX-1940], Fela Kuti [cantant], Manu Dibango [sax, Emmanuel N'Djoké Dibango. Douala/CAM, 12-XII-1933], Eddie Harris [sax, Chicago/Illi, 20-X-1934 - Los Angeles/Cal, 5-XI-1996], Idris Muhammad [bat, Leo Morris. N.Orleans/Louis, 13-XI-1939 - N.Orleans, 29-VII-2014] i Bernard Purdie [bat, Bernard 'Pretty' Purdie. Elkton/Mary, 11-VI-1939]. Enregistra [2009] el disc *Transition in Tradition*, com a homenatge a Sidney Bechet. A destacar també els discs: *Journey to the Urge Within* [1986]; *Destiny's Songs* [1988]; *The Vision's Tale* [1989]; *Closer To Home* [1990]; *Within The Realms of Our Dreams* [1991]; *The Eyes of Creation* [1992]; *Modern Day Jazz Stories* [1995]; *Underground* [1997]; *Back in the Day* [2000]; *Devotion* [2003]; *Resistance* [2005]; *Transition in Tradition: En Hommage a Sidney Bechet* [2009]; *Europa* [2011]; *House of Legends* [2012] i *Song - The Ballad Book* [2015].

297 Kenny Garrett: [Detroit/Michigan, 9 d'octubre de 1960]. Saxofonista i flautista. Comença a tocar a 'l'Orquestra de Duke Ellington' [1978] dirigida per Mercer Ellington [tpta/dtor, Mercer Kennedy Ellington. Washington, 11-III-1919 - Copenhagen/Din, 8-II-1996]. Toca [1981] a l'orquestra de Mel Lewis [bat, Melvin Sokoloff. Buffalo/N.Y, 10-V-1929 - N.Y, 2-II-1990] i al quartet de Dannie Richmond [bat, Charles Daniel Richmond. N.Y, 15-XII-1935 - N.Y, 15-III-1988], basat en la música de Charles Mingus [cb/dtor]. Enregistra sota el seu nom el disc *Introducing Kenny Garrett* [1984]. Garrett ha tocat i enregistrat amb part dels millor jazzmen dels darrers anys com ara: Miles Davis [tpta], Art Blakey [bat], Freddie Hubbard [tpta], Woody Shaw [tpta], McCoy Tyner [pno], Pharoah Sanders [sax, Farrel 'Pharoah' Sanders. Little Rock/Ark, 13-X-1940], Brian Blade [bat/comp. Shreveport/Louis, 25-VII-1970], Christian McBride [cb/baix, Christian Lee McBride. Filadèlfia/Penn, 31-V-1972], Brian Blade [bat/comp. Shreveport/Louis, 25-VII-1970], Marcus Miller [baix/pno], Chick Corea [pno], John McLaughlin [guit], Herbie Hancock [pno], Bobby Hutcherson [vibr. Los Angeles/Cal, 27-I-1941 - 15-VIII-2016], Ron Carter [cb], Elvin Jones [bat] i Mulgrew Miller [pno]. De la seua discografia cal assenyalar: *Introducing Kenny Garrett* [1984]; *Solid* [1986, amb Cedar Walton/pno]; *5 Paddle Wheel* [1988]; *Prisoner of Love* [1989]; *Miles & Quincy Live at Montreux* [1991, amb Miles Davis/tpta i Quincy Jones/tpta]; *Hand in Hand* [1993, amb Mulgrew Miller/pno]; *Threshold* [1994]; *Pursuance: The Music of John Coltrane* [1996]; *Live & More* [1998, amb Marcus Miller/baix/ptor]; *Simply Said* [1999]; *Happy People* [2002]; *Standard of Language* [2003]; *Panther/Live* [2004, amb Marcus Miller/baix/ptor]; *Beyond The Wall* [2006]; *Sketches of MD - Live at the Iridium* [2008]; *Seeds from the Underground* [2012] i *Pushing the World Away* [2013].

298 Billie Holiday: Nascuda Eleanora Fagan Gough [Filadèlfia, 7 d'abril 1915 - Nova York, 17 de juliol 1959]. Cantant. Anomenada també 'Lady Day'. Juntament amb Sarah Vaughan [cantant, Sarah Lois Vaughan. Newark/N. Jersey, 27-III-1924 - Los Angeles/Cal, 3-IV-1990] i Ella Fitzgerald [cantant, Ella Jane Fitzgerald. Newport News/Virg,

25-IV-1917 - Beverly Hills/Cal, 15-VI-1996], hi és considerada entre les més importants i influents veus femenines del jazz. El tema *Strange Fruit* va ser contemplat com la millor cançó del segle XX per la revista *Time* [1999]. El valor artístic de Billie Holiday resideix en la seua capacitat interpretativa, en el seu domini del *Swing* i en l'adaptació de les seues qualitats vocals al contingut de la cançó. El seu estil estigué vinculat a intèrprets clàssics del *blues* com ara 'Bessie' Smith [cantant, Elizabeth Smith. Chattanooga/Tenn, 15-IV-1894 - Clarksdale/Miss, 26-IX-1937] o 'Ma' Rainey [cantant, Gertrude Malissa Nix Pritgett. Columbus/Geòrg, 26-IV-1886 - Rome/Geòrg, 22-XII-1939]; i amb Louis Armstrong [tpta/cantant/dtor, Louis Daniel Armstrong. Nova Orleans/Louis, 4-VIII-1901 - Corona-Queens/N.Y, 6-VII-1971] i amb qui seria el seu principal acompanyant: el saxofonista Lester Young [sax/clnet, Lester Willis Young. Woodville/Miss, 27-VIII-1909 - N.Y, 15-III-1959]. Va treballar amb Count Basie [pno/dtor], Artie Shaw [clnet/dtor], Benny Goodman [clnet], Lester Young [sax] i Ray Ellis [dtor/arranj. Filadèlfia, 28-VII-1923 - Encino/Cal, 27-X-2008]. Órfena des de molt menuda, la seua vida estiga marcada per l'infortuni. Sa mare [Sadie Fagan] va tindre-la amb només 13 anys. Son pare [Clarence Holiday] guitarrista i baixista de jazz que tocà amb l'orquestra de Fletcher Henderson tenia 15 anys quan fou pare. Violada als deu anys, als dotze es prostituí després de marxar amb sa mare a Nova Jersey i Brooklyn, fet pel qual anà a parar a la presó. Fou descoberta de manera casual pel productor John Hammond. El seu primer disc l'enregistrà al costat de Benny Goodman [clnet] quan només tenia 18 anys el tema *Your Mother's Son-In-Law* [1933]. Va conviure amb el pianista Bobby Henderson [pno/tpta. N.Y, 16-IV-1910 - N.Y, 9-XII-1969] i actua amb Teddy Wilson [pno/dtor], Lester Young [sax] amb qui es maridà a més d'enregistrar algunes de les seues millors cançons; 'Count' Basie [pno/dtor] i Artie Shaw [clnet/dtor]. També es maridà [1941] amb Jimmy Monroe [tpta] i amb Louis Mckay [1952]. Té vincles amb altres cantants de blues com les abans esmentades Bessie Smith o Ma Rainey i una gran influència de Louis Armstrong, qualitats que l'han classificada com la més personal i autèntica de totes les cantants de jazz. Les drogues i l'alcohol la portaren a una profunda depressió i gairebé cau a l'oblit. A mitjans dels 50' refeu la seua carrera però aviat morí [1959] amb només 44 anys] per culpa d'una sobredosi d'heroïna. Escrigué la seua autobiografia: *Lady Sings the Blues* [1956] portada al cinema per la cantant Diana Ross [al 1972]. Billie Holiday fou soterrada al cementiri Saint Raymond al barri del Bronx [Nova York]. De la seua discografia cal esmentar: *An Evening With Eddie Heywood and Billie Holiday* [1950, amb Eddie Heywood/pno]; *Billie Holiday and Teddy Wilson Orchestras* [1954, amb Teddy Wilson/dtor]; *Hall Of Fame Series* [1956]; *Lover Man* [1958]; *Seven Ages of Jazz* [1959] i *1958 At Monterey* [reed, 1986].

299 Sarah Vaughan: Nascuda Sarah Lois Vaughan [Newark/Nova Jersey, 27 de març de 1924 - Los Angeles/Califòrnia, 3 d'abril del 1990], malanomenada 'Sassy' i 'La Divina'. Cantant. Juntament amb Billie Holiday [cantant, Eleanora Fagan Gough. Filadèlfia, 7-IV-1915 - N.Y, 17-VII-1959] i Ella Fitzgerald [cantant, Ella Jane Fitzgerald. Newport News/Virg, 25-IV-1917 - Beverly Hills/Cal, 15-VI-1996]. Vaughan és considerada com la més important i influent veu femenina del jazz. La veu de Vaughan es caracteritza per la seua tonalitat greu, per la seua enorme versatilitat i pel seu control del vibrato. La seua tessitura li permetia botar del registre greu al de soprano amb gran facilitat. Fou una de les primeres cantants a incorporar el 'Be bop' a la seua veu. Les seues capacitats més destacades són la seua inventiva harmònica i el seu alt sentit de la improvisació. Va ser també una mestra en el 'Scat'. Vaughan va rebre lliçons de piano [1931-1939]. Es va afegir a la Big band d'Earl 'Fatha' Hines [pno, Earl Keneth Hines. Pittsburg, Pennsilvània, 28-XII-1905 - Oakland/Cal, 22-IV-1983]. Quan 'Billy' Eckstine [cantant, William Clarence Eckstein. Pittsburgh/Penn, 8-VII-1914 - Pittsburgh, 8-III-1993] forma la seua pròpia orquestra, Sarah es va unir a ell. Comença a desenvolupar la seua carrera en solitari [1945-1946]. La seua veu era ja inqüestionable [1945]. Enregistra [25-V-1945] al costat de 'Dizzy' Gillespie [tpta/comp/cantant, John Birks Gillespie. Cheraw/Carolina S, 21-X-1917 - Englewood/N. Jersey, 6-I-1993] i Charlie Parker [sax/comp, Charles Christopher Parker Jr. Kansas City, 29-VIII-1920 - N.Y, 12-III-1955]. Grava [1946-1948] temes com ara *If You Could See Me Now*, *Tenderly* i *It's Magic* on demostra la seua maduresa com a cantant i el seu fraseig 'bopper' aplicat a les cançons populars. Enregistra [1950] vuit temes amb la banda de Jimmy Jones [pno, James Henry Jones. Memphis/Tenn, 30-XII-1918 - Burbank/Cal, 29-IV-1982] que són considerats entre les seues interpretacions més memorables. Col·labora amb Clifford Brown [tpta. Wilmington/Delaware, 30-X-1930 - Bedford/Penn, 26-VI-1956]. Vaughan grava una col·lecció de balades [1972] escrites i dirigides per Michel Legrand [pno/comp, Michel Jean Legrand. París/FRA, 24-II-1932]. Continua cantant fins a la fi dels anys 80' tota vegada haver-hi signat amb el segell discogràfic 'Pablo'. De la seua discografia cal fer esment de: *Divine Sarah Sings* [1954]; *Sassy* [1956]; *After Hours at the London House* [1959]; *Lonely Hours* [1964]; *Jazz Fest Masters* [1969]; *I Love Brazil* [1977]; *Mystery of Man* [1984] i *Close to You* [1990].

300 Ella Fitzgerald: Nascuda Ella Jane Fitzgerald [Newport News/Virgínia, 25 d'abril de 1917 - Beverly Hills/Califòrnia, 15 de juny de 1996]. Cantant. També coneguda com 'Lady Ella' o 'The First Lady of Song'. Considerada, a més de Billie Holiday [cantant, Eleanora Fagan Gough. Filadèlfia, 7-IV-1915 - N.Y, 17-VII-1959] i Sarah Vaughan [cantant, Sarah Lois Vaughan. Newark/N. Jersey, 27-III-1924 - Los Angeles/Cal, 3-IV-1990], com la cantant més important i influent de la història del jazz. Comença a cantar al cor de la 'Bethany African Methodist Episcopal Church'. Aprèn a tocar el piano i estudia tots els enregistraments que Louis Armstrong [tpta/cantant/dtor, Louis Daniel Armstrong. Nova Orleans/Louis, 4-VIII-1901 - Corona-Queens/N.Y, 6-VII-1971] i les

del jazz seria considerat d'injustícia intel·lectual tot i que, a cada vegada més, hi ha menys oportunitats per a les veus femenines del jazz a l'hora a de donar-se a conèixer. Veus que hi solien estar acompanyades per músics d'alçària com ara: Joe Pass³⁰² [guit] en el cas de Fitzgerald i Vaughan.

'Boswell Sisters' treien al marcat. Dotada d'una veu amb un rang vocal de tres vuitenes, destaca per la seua vocalització i la capacitat d'improvisació, sobretot als 'Scat'. Debuta com a cantant als setze anys al 'Harlem Apollo Theater' de Nova York al concurs 'Amateur Night Shows'. S'havia presentat a concurs com a ballarina però els nervis feren que es posara a cantar la cançó *Judy* interpretada a la manera de l'aleshores la seua ídol: Connee Boswell [cantant, Constance Boswell/del grup 'The Boswell Sisters'. N. Orleans/Louis, 3-XII-1907 - N.Y., 11-X-1976]. Benny Carter [sax, Bennett Lester Carter. N.Y., 8-VIII-1907 - Los Angeles/Cal,13-VII-2003] hi era aquella nit al teatre i va quedar impressionat fins el punt de convèncer Chick Webb [perc/dtor, William Henry Webb. Baltimore/Mary, 10-II-1909 - Baltimore/Mary, 16-VI-1939] per contractar-la per a la seua orquestra. Amb Webb enregistrà *If You Can't Sing It* i *You'll Have to Swing It*, però l'èxit li arribà amb el tema *A tisket a tasket* [1938]. Quan Chick Webb morí, Ella es va quedar a càrrec de l'orquestra tot canviant-li el nom: 'Ella Fitzgerald and Her Famous Orchestra'. Comença a cantar en solitari [1942]. Canvia el seu estil [1945] i després d'una gira amb Dizzy Gillespie [tpta/comp/cantant, John Birks Gillespie. Cheraw/Carolina S, 21-X-1917 - Englewood/N. Jersey, 6-I-1993] s'apropa vers el 'Be bop'. Estigué maridada amb Ray Brown [cb, Raymond Matthews Brown. Pittsburgh/Penn, 13-X-1926 - Indianàpolis/Indi, 2-VII-2002]. Col·labora amb Louis Armstrong [amb ell aprèn a cantar 'Scat'] i enregistra els temes *Lady be Good* i *How high the moon*. Canta en duet [1950] amb el pianista Ellis Larkins [pno, Ellis Lane Larkin. Baltimore/Maryl, 15-V-1923 - Baltimore, 30-IX-2002] i interpreta temes de George Gershwin [comp/pno, Jacob Gershowitz. Brooklyn, N.Y., 26-IX-1898 - Hollywood/Cal, 11-VII-1937]. Enregistra *Song Books* [1955], diverses peces amb música dels grans compositors americans: Cole Porter, els germans Gershwin, Duke Ellington, Rodgers & Hart i Harold Arlen amb una interpretació més propera a la melodia i acompanyada d'una orquestra de corda. Enregistra i canta en directe amb Count Basie [pno/dtor], Joe Pass [guit] i Oscar Peterson [pno]. De la seua discografia cal fer esment de: *Lullabies of Birdland* [1954]; *Ella in Rome: The Birthday Concert* [1958]; *Hello, Dolly!* [1964]; *Whisper Not* [1966]; *Sunshine of your Love* [1969]; *Ella in Budapest, Hungary* [1970]; *Montreux '77* [1977]; *Easy Living* [1986, amb Joe Pass/guit] i *Back on the Block* [1989, amb Quincy Jones/dtor].

301 Carmen McRae: Nascuda Carmen Mercedes McRae, [Harlem/Nova York, 8 d'abril de 1922 - Beverly Hills/Califòrnia, 10 de novembre de 1994]. Cantant, compositora, pianista i actriu. Coneguda com a 'Cantant de cantants'. Al llarg de la seua carrera enregistra 60 àlbums i viatja arreu d'Europa, Sudamèrica i Japó. McRae s'inspira en Billie Holiday [cantant, Eleanora Fagan Gough. Filadelfia, 7-IV-1915 - N.Y., 17-VII-1959], però crea una veu del tot reconeguda. De pares jamaicans, estudia piano i composició des dels vuit anys. Als 15 anys coneix Billie Holiday i crida l'atenció de Teddy Wilson [pno/dtor, Theodore Shaw Wilson. Austin/Tex, 24-XI-1912 - New Britain/Conn, 31-VII-1986] i la seua dona, la compositora Irene Kitchings [cantant/pno/comp, Irene Wilson Kitchings. Marietta/Ohio, ? 1908 - ? 1975]. Canta i actua [1944] en la banda de 'Benny' Carter [sax, Bennett Lester Carter. N.Y., 8-VIII-1907 - Los Angeles/Cal,13-VII-2003] i en la Big band de 'Count' Basie [dtor/pno, William James Basie. Red Bank/N. Jers, 21-VIII-1904 - Hollywood/Cal, 26-IV-1984]. Es marida [1950] amb 'Ike' Isaacs [cb, Charles Isaacs. Cleveland/Ohio, 28-III-1923 - Atlanta/Georg, 27-II-1981]. Al llarg de la seua carrera, treballa amb Sammy Davis Jr [cantant]; Sarah Vaughan [cantant, Sarah Lois Vaughan. Newark/N. Jersey, 27-III-1924 - Los Angeles/Cal, 3-IV-1990]; 'Nat King' Cole [pno/cantant, Nathaniel Adams Coles. Montgomery/Alab, 17-III-1919 - Santa Monica/Cal, 15-II-1965]; Dave Brubeck [pno/comp, David Warren Brubeck. Concord/Cal, 6-XII-1920 - Norwalk/Connt, 5-XII-2012]; 'Duke' Ellington [dtor/pno/comp/arranj, Edward Kennedy Ellington. Washington D.C., 29-IV-1899 - N.Y., 24-V-1974] i Thelonious Monk [pno/comp, Thelonious Sphere Monk. Rocky Mount/Car. N, 10-X- 1917 - Englewood/N. Jersey, 17-II-1982]. Fumadora empedreïda, hagué de retirar-se [1991] a causa d'un emfisema pulmonar tot morint poc després a Beverly Hills/California. Fou set vegades nominada als premis Grammy. De la seua discografia cal assenyalar: *Carmen McRae* [1954]; *Boy Meets Girl* [1957, amb Sammy Davis Jr./cantant]; *Book of Ballads* [1958]; *Something to Swing About* [1959]; *Carmen McRae Sings Lover Man and Other Billie Holiday Classics* [1961]; *Second to None* [1964]; *For Once in My Life* [1967]; *Just a Little Lovin'* [1970]; *As Time Goes By, Live at the Dug in Japan* [1973]; *Can't Hide Love* [1976]; *I'm Coming Home Again* [1980]; *You're Lookin' at Me/A Collection of Nat King Cole Songs* [1983]; *Fine and Mellow: Live at Birdland West* [1988]; *Carmen Sings Monk* [1990] i *Sarah: Dedicated to You* [1991].

302 Joe Pass: Nascut Joseph Anthony Jacobi Passalacqua [New Brunswick/Nova Jersey, 13 de gener de 1929 - Los Angeles, 23 de maig de 1994]. Guitarrista. Influències primerenques de Django Reinhardt [guit, Jean Baptiste Reinhardt. Liberchies/BÈL, 23-I-1910 - Fontainebleau/Seine-et-Marne, 16-V-1953]. Als anys 50' passa per la presó diverses vegades per la seua addicció a l'heroïna. Toca amb Louis Bellson [bat, Luigi Paulino Alfredo Francesco Antonio Balassoni. Rock Falls/Illin, 6-VII-1924 - Los Angeles, 14II-2009], Frank Sinatra [cantant/actor,

Tot seguit, nomenarem deu veus més o menys joves que han tornat al jazz vocal al seu indret de a on les modes i altres paradigmes comercials no haurien d'haver-lo llevat mai.

Cassandra Wilson: [nascuda el 4 de desembre de 1955 a Jackson/Mississipi]. Cantant. Son pare, contrabaixista, la inicià als estudis de piano. Rebé lliçons vocals d'Ella Fitzgerald. S'instal·là a Nova Orleans [1981]. Veu fosca i greu que, de vegades, recorda **Nina Simone**³⁰³. Des de començament de segle ha publicat 8 discs, l'últim: *Another Country* [2012]. Ha explorat altres sonoritats com ara el Folk,

Francis Albert Sinatra. Hoboken/N.Jers, 12-XII-1915 - Los Angeles/Cal, 14-V-1998], Sarah Vaughan [cantant, Sarah Lois Vaughan. Newark/N. Jers, 27-III-1924 - Los Angeles/Cal, 3-IV-1990], Joe Williams [cantant, Joe Goreed. Cordele/Georg, 12-XII-1918 - Las Vegas, 29-III-1999], 'Della' Reese [cantant, Delloreese Patricia Early. Detroit/Mich, 6-VII-1931] i Johnny Mathis [cantant] i treballa a diversos programes de TV. Col·labora amb Herb Ellis [guit, Mitchell Herbert Ellis. Farmersville/Tex, 4-VIII-1921 - Los Angeles/Cal, 28-III-2010] amb qui enregistra el disc *Jazz*, al costat de Ray Brown [cb, Raymond Matthews Brown. Pittsburgh/Penn, 13-X-1926 - Indianàpolis/Indi, 2-VII-2002] i Jake Hanna [bat, John Hanna. Roxbury/Mass, 4-IV-1931 - Los Angeles/Cal, 12-II-2010]. Als 70' edita llibres de música i el seu *Joe Pass Guitar Style* [1985] escrit per Bill Thrasher [guit] ha estat cabdal per formar nous guitarristes. Forma 'The Trio' [1974] amb Oscar Peterson [pno/comp, Oscar Emmanuel Peterson. Montreal/CAN, 15-VIII-1925 - Mississauga/Ontàrio/CAN, 23-XII-2007] i Niels-Henning Ørsted Pedersen [cb. Osted/DIN, 27-V-1946 - Ishøj/DIN, 19-IV-2005]. Pass també gravà amb Benny Carter [sax], Milt Jackson [vib], Herb Ellis [guit], Zoot Sims [sax], Duke Ellington [dtor], Dizzy Gillespie [tpta], Ella Fitzgerald [cantant], Count Basie [dtor] i altres. De la seua discografia cal esmentar els següents: *For Django* [1964]; *A Sign Of The Times* [1965]; *Guitar Interludes* [1969]; *Intercontinental* [1970]; *At The Montreux Jazz Festival 1975* [1975]; *Fitzgerald & Pass...Again* [1976]; *Virtuoso* [1978]; *The Complete "Catch Me" Sessions* [1980]; *Live At Long Beach City College* [1984]; *Easy Living* [1986]; *Blues For Fred* [1988]; *Summer Nights* [1990]; *Two For The Road* [1992]; *Porgy And Bess* [1994]; *Better Days* [reedit. 1995]; *Meditation* [reedit, 1998] i *Simplicity / A Sign Of The Times* [reedit, 2002].

303 'Nina' Simone: Nascuda Eunice Kathleen Waymon [Tryon, Carolina del Nord, 21 de febrer, de 1933 - Carry-le-Rouet-França, 21 d'abril de 2003]. Cantant, compositora i pianista. Classificada com a cantant, ella es definia com a cantant i música de 'Blues', 'Rhythm and Blues' i 'Soul'. El seu estil vocal es caracteritzava per la passió i l'ús del *tremolo*. Decideix canviar-se [1954] el nom artístic pel de 'Nina Simone'. Amb la cançó *I Love You Porgy*, de George Gershwin [comp/pno, Jacob Gershowitz. Brooklyn, N.Y, 26-IX-1898 - Hollywood/Cal, 11-VII-1937], es dona a conèixer arreu del món. El seu tema *My Baby Just Cares for Me* la consagra tot i que la cançó tornaria a ser un èxit als anys 80' quan fou emprat com a fons per a un anunci de perfum. Als anys 60', Simone estigué involucrada en el 'Moviment pels Drets Civils' i enregistra cançons de carés polític, com ara: *To Be Young; Gifted and Black; Blacklash Blues; Mississippi Goddam; Alabama; I Wish I Knew How it Would Feel to be Free* i *Pirate Jenny*, de Kurt Weill. Simone grava [1961] una versió de la cançó tradicional *House of the Rising Sun*, cançó que, anys després, seria un èxit cantada per Bob Dylan i el grup anglès 'The Animals'. El seu tema *Sinnerman* aparegué a la pel·lícula *The Thomas Crown Affair* [John McTiernan, 1999] convertint-se en un gran èxit. 'Nina Simone' abandona Estats Units [1970] en direcció a Barbados per culpa del racisme de la sociedad nord-americana. Als anys 80' canta de manera regular al club de jazz 'Ronnie Scott' de Londres. Viu a Suïssa i als Països Baixos abans d'establir-se [1992] a França/Aix-en-Provence. El mateix any apareix la seua autobiografia: *I Put a Spell on You*. Simone fou la convidada especial en la festa del 80é aniversari de Nelson Mandela [24-VII-1998]. Rebé el títol de 'Honorary Citizenship' d'Atlanta [2000]; el 'Diamond Award for Excellence in Music' de la 'Association of African American Music de Filadèlfia' i el 'Honorable Musketeer Award' de la 'Compagnie des Mousquetaires d'Armagnac' de França. Morí [2003] mentrestant hi era dormint a Carry-le-Rouet/Marsella. De la seua discografia cal esmentar: *Little Girl Blue* [1958]; *Nina Simone And Her Friends* [1959]; *Nina Simone Sings Ellington* [1962]; *Nina Simone With Strings* [1966]; *Nina Simone Sings The Blues* [1967]; *Here Comes The Sun* [1971]; *Baltimore* [1978]; *The Rising Sun Collection* [1980]; *Nina's Back* [1985]; *Live At Ronnie Scott's* [1987]; *A Single Woman* [1993]; *Gold* [2003] i *Nina Simone's Finest Hour* [reed, 2004].

Blues o Pop. A destacar els seus treballs: *Loverly* [2008] i *Sings Standards* [2002].

Patricia Barber. [nascuda el 8 de novembre del 1955 a Chicago]. Cantant, pianista i compositora. Son pare, Floyd 'Shim' Barber, tocà a la orquestra de Glenn Miller. Estudià piano clàssic i Psicologia a la Universitat d'Iowa. Posseeix una intensa i íntima manera d'interpretar els seus temes. Sovint hi és actuant al 'Green Mill Club' de Chicago. Dels seus 7 discs cal destacar *Café Blue* [1994]; *Modern Cool* [1998] i *Live at the Green Mill* i *Smash*.

Diana Krall. [nascuda Diana Jean Krall el 16 de novembre del 1964 a Nanaimo/Colúmbia Britànica, Canadà]. Pianista i cantant. Després del seu primer àlbum, *Stepping Out*, Krall enregistra un segon, *Only Trust Your Heart* [1994]. El seu següent treball, *Love Scenes* [1997] la situà entre les grans figures del jazz de tots els temps. La seua versió [2001] del tema de Burt Bacharach *The look of love* és reconeguda a nivell mundial. Ha tret 6 discs en directe i un d'estudi: *Glad rag doll* [2012] l'apropa a sons de *vodevil* i *burlesque*³⁰⁴. Krall ha estat influenciada per: Dinah Washington, Shirley Horn, Carmen McRae, Ella Fitzgerald, Chris Connor, Ray Brown³⁰⁵ [cb], Kenny Drew³⁰⁶ [pno], Oscar Peterson³⁰⁷ [pno], Benny Green³⁰⁸, Nat

³⁰⁴ **'Burlesque'** descriu treballs d'operetes musicals dels segles XIX i XX que expresaven un ànim joïós amb notes iròniques que contrastaven amb la serietat, tot donant a l'escolta una sensació d'ironia. La peça musical de *burlesque* més coneguda és el *Burleske en Re menor* de Richard Strauss [1885]. De vegades, el *ragtime* comparat amb el *burlesque* atès que ambdós estils comparteixen certes similituds: *tempo* ràpid i matització d'*allegro*.

³⁰⁵ **Ray Brown:** Nascut Raymond Matthews Brown [Pittsburgh/Pensilvània, 13 d'octubre de 1926 - Indianàpolis/Indiana, 2 de juliol de 2002]. Contrabaixista. Brown fou descobridor de la cantant i pianista Diana Krall [cantant/pno, Diana Jean Krall. Nanaimo/Columbia Brit, 16-IX-1964] en un restaurant de Nanaimo/Colúmbia Br. Comença a tocar en dues bandes de Pittsburgh: el 'Jimmy Hinsley' Sextet' i la banda de 'Snookum Russell' [pno/dtor, Isaac Edward Russell. Columbia/Car-Sud, 6-IV-1913 - ? VIII-1981]. S'afegeix [1946-1951] a la banda de Dizzy Gillespie [tpta] mitjançant Hank Jones [pno/comp, Henry Jones. Vicksburg/Missi, 31-VII-1918 - N.Y, 16-V-2010] al costat de Milt Jackson [vib], Kenny Clarke [bat] i John Lewis [pno]. Toca de manera esporàdica amb Art Tatum [pno] i Charlie Parker [sax]. Forma el seu grup i aconsegueix l'èxit acompanyant Ella Fitzgerald [cantant, Ella Jane Fitzgerald. Newport News/Virg, 25-IV-1917 - Beverly Hills/Cal, 15-VI-1996] amb qui es maridà [1948]. Entra a formar part de 'l'Oscar Peterson Trio' [1952] amb els quals toca vora 16 anys [1951-1966] i, més tard, amb 'The Modern Jazz Quartet'. Brown es converteix en el contrabaixista de Jazz més famós arreu del món. Acompanya tot tipus d'intèrprets [1966]: Frank Sinatra [cantant], Billy Eckstine [cantant], Tony Bennett [cantant], Sarah Vaughan [cantant] i Nancy Wilson [cantant]. Composa temes per a sèries de TV. Als anys 70' enregistra un disc amb 'Duke' Ellington homenajant Jimmy Blanton, [cb/Chattanooga/Tenn, 5-X-1918 - Los Angeles, 30-VII-1942] qui fou contrabaixista d'Ellington [dtor/pno/comp/arranj, Edward Kennedy Ellington. Washington D.C., 29-IV-1899 - N.Y, 24-V-1974]. Brown grava [1974-1982] amb Laurindo Almeida [guit], Bud Shank [sax/flta, Clifford Everett Shank Fr. Dayton/Ohio, 27-V-1926 - Tucson/Ariz, 2-IV-2009] i Shelly Manne [bat, Sheldon Manne. N.Y, 11-VI-1920 - Los Angeles/Cal, 26-IX-1984] sota el nom The L.A. Four. Toca de nou [1983] amb Milt Jackson [vib] i J. J. Johnson [tbó, James Louis Johnson. Indianàpolis/Ind, 22-I-1924 - Indianàpolis, 4-II-2001], Tom Ranier [pno/comp, Thomas John Ranier. Chicago/Illin, 13-VII-1949], John Collins [guit, John Elbert Collins. Montgomery/Alab, 20-IX-1913 - Los Angeles/Cal, 4-X-2001] i Roy McCurdy [bat. Rochester/N.Y, 28-XI-1936]. Als 90' enregistra amb Benny Green [pno/comp. N.Y, 4-IV-1963] i Gene Harris [pno, Eugene Harris. Benton Harbor/Mich, 1-IX-1933 - Boise/Idaho, 16-I-2000]. De la seua discografia cal assenyalar: *New Sounds in Modern Music* [1946]; *Bass Hit!* [1956]; *This is Ray Brown* [1958]; *Jazz Cello* [1960]; *Ray Brown with the All Star Band* [1962]; *Featuring Cannonball Adderley* [1962, amb Cannonball Adderley/sax]; *Ray Brown with Milt Jackson* [1965, amb Milt

Jackson/vib]; *This One's for Blanton* [1972]; *The Giants* [1974, amb Oscar Peterson/pno i Joe Pass/guit]; *Brown's Bag* [1975]; *As Good as it Gets* [1977]; *Something for Lester* [1977]; *Tasty!* [1979]; *Echoes from West* [1981]; *Ray Brown, vol 3* [1982]; *Soular Energy* [1984]; *Bye Bye Blackbird* [1985]; *Two Bass Hits* [1988]; *Georgia on My Mind* [1989]; *3 Dimensional: The Ray Brown Trio* [1991]; *Bassface* [1993]; *Some of My Best Friends Are ... The Piano Players* [1994]; *Seven Steps to Heaven* [1995]; *Live at Scullers* [1996]; *SuperBass* [1997]; *Moonlight in Vermont* [1998]; *Christmas Songs with The Ray Brown Trio* [1999]; *Live at Starbucks* [2001] i *Live from New York to Tokyo* [reedit, 2003].

306 'Kenny' Drew: Nascut Kenneth Sidney Drew [Nova York, 28 d'agost de 1928 - Copenhaguen, 4 d'agost de 1993]. Pianista i compositor. Dona el seu primer concert als vuit anys. Enregistra el seu primer disc [1950] amb Howard McGhee [tpta. Tulsa/Oklah, 6-III-1918 - N.Y., 17-VII-1987]. Acompanya Charlie Parker [sax], Coleman Hawkins [sax], Lester Young [sax] i Buddy DeFranco [clnet, Bonifacio Ferdinand Leonard DeFranco. Camden/N. Jers, 17-II-1923 - Panama/Flor, 24-XII-2014]. Toca a Califòrnia [1953] i a Nova York amb Art Blakey [bat], Dinah Washington [cantant, Ruth Lee Jones. Tuscaloosa/Alab, 29-VIII-1924 - Detroit/Mich, 14-XII-1963], John Coltrane [sax], Donald Byrd [tpta], Johnny Griffin [sax] i Buddy Rich [bat]. Toca [1957] al disc *Blue Train* de John Coltrane [sax/comp, John William Coltrane. Hamlet/Carolina N, 23-IX-1926 - Huntington Hospital/Long Island/N.Y., 17-VII-1967]. Viatja a París [1961] i s'instal·la a Dinamarca. Acompanya músics nord-americans que viuen a Europa [Ben Webster i Dexter Gordon] i d'altres del continent com ara Niels-Henning Ørsted Pedersen [cb]. Grava amb Chet Baker [tpta], Sonny Rollins [sax] i Ernie Henry [sax. Brooklyn/N.Y., 3-IX-1926 - N.Y., 29-XII-1957]. Hi és soterrat al 'Assistens Cemetery' a Nørrebro/Copenhaguen i un carrer de la ciutat du el seu nom: 'Kenny Drews Vej'. De la seua discografia cal esmentar: *New Faces, New Sounds* [1953]; *Talkin' & Walkin'* [1955]; *Kenny Drew Trio* [1956]; *I Love Jerome Kern* [1957]; *Duo* [1973, amb Niels-Henning Ørsted Pedersen/cb]; *In Concert* [1977]; *Home Is Where the Soul Is* [1978]; *Havin' Myself a Time* [1981, amb Kim Parker]; *Moonlit Desert* [1982]; *By Request* [1985]; *Recollections* [1989, amb NHØP/cb i Alvin Queen/bat]; *At the Brewhouse* [1993, amb NHØP/cb i Alvin Queen/bat] i *Solo-Duo* [reedit, 1996, amb NHØP/cb i Bo Stief/cb].

307 Oscar Peterson: Nascut Oscar Emmanuel Peterson [Mont-real/Canadà, 15 d'agost de 1925 – Mississauga-Ontàrio/Canadà, 23 de desembre de 2007]. Pianista i compositor. Considerat 'tot un clàssic' dintre del jazz 'tradicional' i un dels millors pianistes del gènere. Estigué influït per 'Nat King' Cole [pno/cantant, Nathaniel Adams Coles. Montgomery/Alab, 17-III-1919 - Santa Monica/Cal, 15-II-1965] i 'Art' Tatum [pno, Arthur Tatum Jr. Toledo/Ohio, 13-X-1909 - Los Angeles/Cal, 5-XI-1956]. Comença a tocar amb l'orquestra de Johnny Holmes. El productor Norman Granz el descobreix a Canadà [1949] i després d'un concert al 'Carnegie Hall' de Nova York, comença diverses gires que el portaren arreu del món. Peterson grava una sèrie de dúos [1950] amb els contrabaixistes Ray Brown [cb, Raymond Matthews Brown. Pittsburgh/Penn, 13-X-1926 - Indianàpolis/Indi, 2-VII-2002] i Major Holley [cb, Major Holley, Detroit/Mich, 10-VII-1924 - Maplewood/N. Jers, 25-X-1990]. Fa una versió del tema *Tenderly* [Walter Gross, 1946] que li dona fama mundial. Forma un trio [1952] amb Ray Brown [cb], Barney Kessel [guit. Muskogee/Okla, 17-X-1923 - San Diego/Cal, 6-V-2004], després amb Herb Ellis [guit, Mitchell Herbert Ellis. Farmersville/Tex, 4-VIII-1921 - Los Angeles/Cal, 28-III-2010], trio considerat un dels més importants en la història del jazz [1952-1958]. Repeteix la fórmula [1968] amb Joe Pass [guit, Joseph Anthony Jacobi Passalacqua. New Brunswick/N. Jersey, 13-I-1929 - Los Angeles/Cal, 23-V-1994] i Niels-Henning Ørsted Pedersen [cb. Osted/DIN, 27-V-1946 - Ishøj/DIN, 19-IV-2005]. Ha tocat amb Dizzy Gillespie [tpta], Billie Holiday [cantant], Roy Eldridge [tpta] i Louis Armstrong [tpta]. És autor del tema *Canadian Suite* [1964]. Enregistrà prop de 200 àlbums i guanyà set premis Grammy. De la seua discografia cal assenyalar: *Oscar Peterson Plays Irving Berlin* [1952]; *Oscar Peterson Plays Richard Rodgers* [1952]; *Oscar Peterson Plays the Count Basie Songbook* [1955]; *At the Stratford Shakespearian Festival* [1956]; *At the Concertgebouw* [1957]; *On the Town* [1958]; *Oscar Peterson Plays The Harry Warren And Vincent Youmans Songbook* [1959]; *Night Train, Vol. 1* [1962]; *Oscar Peterson Trio Plus One* [1964]; *Oscar Peterson Plays for Lovers* [1965]; *My Favorite Instrument* [1968]; *Hello, Herbie* [1969]; *Oscar Peterson Trio - Another Day* [1972]; *Oscar Peterson Featuring Stéphane Grappelli* [1973, amb Stéphane Grappelli/vlj]; *Oscar Peterson & Clark Terry* [1975, amb Clark Terry/tpta]; *Live at the North Sea Jazz Festival 1980* [1980]; *Two of the Few* [1983]; *Oscar Peterson with Harry Edison & Eddie Vinson* [1986, amb Harry Edison/tpta i Eddie Vinson/sac/cantant] i *Live at the Blue Note* [1999].

308 Benny Green: [Nova York, 4 d'abril de 1963]. Pianista. Fill del saxofonista anglès Benny Green [sax, Bernard 'Benny' Green. Leeds/York/UK, 9-XII-1927 - 22-VI-1998]. Influències de 'Bud' Powell [pno, Earl Rudolph Powell. N.Y., 27-IX-1924 - N.Y., 9-VIII-1966]. Estudia a la 'Berkeley High School' d'Oakland i comença a tocar al quintet d'Eddie Henderson [tpta/fisc, Edward Jackson Henderson. N.Y., 26-X-1940] sent descobert per Faye Carroll [bluesman] ensem toca en jam sessions al 'Yoshi's Club' de San Francisco. Marxa a Nova York [1983] i toca amb 'Betty' Carter [cantant, Lorraine Carter. Flint/Michi, 16-V-1929 - Brooklyn/N.Y., 26-IX-1998] i forma el seu trio [1991] per on passaren Russell Malone [guit. Albany/Georgia, 8-XI-1963], Christian McBride [cb/baix, Christian Lee McBride. Filadèlfia/Penn, 31-V-1972], Peter Washington [cb. Los Angeles/Cal, 28-VIII-1964] i Kenny Washington [bat. N.Y., 29-V-1958]. Toca [1985-1989] amb els 'Jazz Messengers' d'Art Blakey [bat/dtor, Arthur Blakey -Abdullah Ibn Buhaina-. Pittsburgh/Cal, 11-X-1919 - N.Y., 16-X-1990]. Ha acompanyat també Ray Brown [cb, Raymond Matthews Brown. Pittsburgh/Penn, 13-X-1926 - Indianàpolis/Indiana, 2-VII-2002], Arnett Cobb [sax, Arnett Cleophus Cobb. Houston/Tex,

King Cole³⁰⁹, Annie Ross, Mildred Bailey i Frank Sinatra i, al seu torn, ha estat motiu d'inspiració per a Norah Jones, Lindsey Muir, Jamie Cullum, Reneé Olstead, Katie Melua i Elisabeth Kontomanou.

Eliane Elias: [nascuda el 19 de març de 1960, Sao Paulo/Brasil]. Virtuosa del piano i amb una veu molt suggerent. Se instal·la a Nova York. Als seus disc sempre barreja sonoritats brasileres amb un toc jazzístic. Fou convidada a afegir-se al grup 'Steps Ahead' [1983], format per Michael Brecker³¹⁰, Peter Erskine, Mike Manieri

10-VIII-1918 - Houston, 24-III-1989] i Freddie Hubbard [tpa, Frederick Dewayne Hubbard.Indianapolis/Indi, 7-IV-1938 - Sherman Oaks/Cal, 29-XII-2008], entre altres. De la seua discografia cal fer esment de: *In This Direction* [1988]; *I Get a Kick Out of Bu* [1988, amb Art Blakey/bat]; *Lineage* [1990]; *Greens* [1991]; *That's Right!* [1992]; *Place to Be* [1994]; *Diana Krall All for You* [1995, amb Diana Krall/pno/cantant]; *Kaleidoscope* [1997]; *Oscar & Benny Oscar Peterson & Benny Green* [1998, amb Oscar Peterson/pno]; *Naturally* [2000, Russell Malone/guit i Christian McBride/cb]; *Green's Blues* [2001]; *Jazz at the Bistro - Benny Green & Russell Malone* [2003, amb Russell Malone/guit]; *Bluebird* [2004, amb Russell Malone/guit]; *Source* [2011] i *Magical Beans* [2013].

309 'Nat King' Cole: Nascut Nathaniel Adams Coles [Montgomery/Alabama, 17 de març de 1919 - Santa Monica/Califòrnia, 15 de febrer de 1965]. Pianista i cantant. Comença acompanyant a l'orgue oficis religiosos a Chicago. Fa el seu primer enregistrament [1936] amb el seu germà Eddie Cole [cantant. Montgomery/Alab, 1910 - Los Angeles/Cal, 17-VI-1970]. Fa una gira amb la companyia de la revista Shuffle Along [1939]. A Long Beach/Califòrnia, comença a tocar en locals nocturns. Actua a Hollywood. Aviat aconsegueix l'èxit com a cantant amb el tema *Sweet Lorraine* [1940]. Forma, a Nova York, el trio 'King Cole Swinbers'. A Los Angeles, i ja famós com a cantant, forma 'Nat King Cole Trio' amb Oscar Moore [guit, Oscar Frederic Moore. Austin/Tex, 25-XII-1916 - Las Vegas/Nev, 8-XI-1981] i Wesley Prince [cb, Clarence Wesley Prince. Pasadena/LA, 8-IV-1907 - Los Angeles 30-X-1980]. Arriba al cim de totes les llistes d'èxit [1950] amb la cançó *Mona Lisa*. Fa una gira arreu Europa i Amèrica del Sud [1963]. Cole no oblidà mai els seus arrels jazzístics tot i que, fins la seua mort [1965], fou més cantant que no instrumentista. De la seua discografia cal fer esment de: *The King Cole Trio* [1945]; *The King Cole Trio, Volume 2* [1946]; *The King Cole Trio, Volume 3* [1947]; *The King Cole Trio, Volume 4* [1949]; *Nat King Cole at the Piano* [1950]; *King Cole for Kids* [1951]; *Top Pops* [1952]; *Unforgettable* [1954]; *Nat King Cole Sings for Two in Love* [1955]; *The Piano Style of Nat King Cole* [1955]; *After Midnight* [1957]; *Just One of Those Things* [1957]; *Welcome to the Club* [1958]; *Wild Is Love* [1960]; *Every Time I Feel the Spirit* [1960]; *The Touch of Your Lips* [1961]; *Dear Lonely Hearts* [1962]; *Those Lazy-Hazy-Crazy Days of Summer* [1963]; *Where Did Everyone Go?* [1963] i *I Don't Want to Be Hurt Anymore* [1964].

310 Michael Brecker: Nascut Michael Leonard Brecker [Filadèlfia/Pennsilvània, 20 de març de 1949 - Nova York, 13 de gener de 2007]. Saxofonista. Comença estudiant clarinet. Escolta tot tipus de música que tinga a veure amb el Rock i el Jazz: Eric Clapton, Jimmy Hendrix, John Coltrane [sax/comp, John William Coltrane. Hamlet/Carolina N, 23-IX-1926 - Huntington Hospital/Long Island/N.Y, 17-VII-1967] o Charlie Parker [sax/comp, Charles Christopher 'Bird' Parker Jr. Kansas City, 29-VIII-1920 - N.Y, 12-III-1955]. Enregistra [1969] el seu primer disc [*Score*] amb el seu germà Randy Brecker [tpa. Randal Edward Brecker. Filadèlfia/Pens, 27-XI-1945]. S'afegeix a la banda de jazz-rock 'Dreams' [1970], liderada pel seu germà Randy i per Billy Cobham [bat, William C. Cobham. Panamá/PAN, 16-V-1944]. Forma amb Randy el grup 'The Brecker Brothers' [1975], formació que intenta la fusió Jazz amb el 'Funky'. Influint per Coltrane, les seues interpretacions d'estudi marquen els diversos àlbums on va tocar amb músics com ara Frank Zappa [comp/guit/cantant, Frank Vincent Zappa. Baltimore/Mary, 21-XII-1940 - Hollywood/Cal, 4-XII-1993], 'Aerosmith', Lou Reed, John Lennon, Frank Sinatra [cantant/actor, Francis Albert Sinatra. Hoboken/N.Jersey, 12-XII-1915 - Los Angeles/Cal, 14-V-1998], Donald Fagen, Joni Mitchell, Bruce Springsteen o Elton John. Als 80' es consolida com a músic de jazz i comença els seus experiments amb el saxo electrònic EWI [Electronic Wind Instrument]. Gravà discs amb jazzistes reconeguts com ara Herbie Hancock [pno], Chick Corea [pno], Chet Baker [tpa], George Benson [guit], Quincy Jones [tpa], Charles Mingus [cb], Jaco Pastorius [baix], McCoy Tyner [pno], Pat Metheny [guit], Elvin Jones [bat], Roy Hargrove [tpa], Gil Evans [dtor], Billy Cobham [bat], John Patitucci [cb], Mike Mainieri [vib], Torsten de Winkel [guit], Richard Bona [baix/cantant], Claus Ogerman [comp] i Bob Mintzer [sax] entre altres. Qualificat com 'el saxofonista perfecte', fou un dels millors intèrprets de saxo de la seua època i guanyador de 13 premis Grammy. De la seua discografia cal esmentar: *Brecker Brothers, The Brecker Brothers* [1975]; *Brecker Brothers, Don't Stop the Music* [1977]; *Steps Paradox* [1982]; *Steps Ahead Live in Tokyo* [1986]; *Michael Brecker* [1987]; *Brecker Brothers, The Collection Vol.1* [1990]; *Brecker Brothers, Out of the Loop* [1994]; *Tales From The Hudson* [1996]; *Time Is Of The Essence* [1999] i *Pilgrimage* [2007].

i Eddie Gómez. Amb ells enregistra el disc *Steps Ahead*. Treballà amb músics com ara Jack DeJohnette [bat] i Marc Johnson [cb], amb qui es maridà. Formà un trio amb Johnson i Satoshi Takeshi [bat]. A destacar el seu disc *Light my fire* [2011] on barreja jazz i 'Bossa nova' de manera efectiva. També, *Something for you* [2008] on homenatja Bill Evans [pno].

Dee Dee Bridgewater. [nascuda el 27 de maig de 1950, Memphis/Tennessee]. És una de les més rellevants veus femenines des de mitjans dels 90'. El seu repertori hi és basat en estàndards jazzístics, tot i que arrisca constantment en la improvisació interpretativa. La seua veu és nítida i forta, amb un punt de gravetat. Durant molt temps va ser ignorada pel món del jazz i fou per la qual cosa que es va traslladar a França als anys 80' per a reconduir la seua carrera. A destacar els seus discs *This Is New* [2002]; *J'ai Deux Amours* [2005]; *Dee Bridgewater, Vol. 2* [2006]; *Red Earth. A malian journey* [2007]; *Eleanora Fagan* [1915-1959]; *To Billie With Love From Dee Dee* [2010] dedicat a Billie Holiday i *Midnight sun* [2012].

Stacey Kent. [nascuda el 27 de març de 1968 a South Orange/Nova Jersey]. Eixamplà estudis al al Guildhall School of Music and Drama de Londres i es maridà amb el saxofonista Jim Tomlinson [1991]. Al seu primer disc fou *The Boy Next Door* [2003] el següent: *Hushabye mountain* [2011]; *Dreamer in concert* [2011] i *The Changing Lights* [2013]. Ha estat reconeguda, sobretot, pel seu disc *Breakfast on the morning* [2007].

Madeleine Peyroux. [nascuda el 18 d'abril del 1974 a Athens/Georgia]. Cantant, guitarrista i compositora. Les seues influències són d'allò més diverses: Billie Holiday, Bessie Smith, Patsy Cline, Édith Piaf, Leonard Cohen, Johnny Mercer, Charlie Chaplin, Serge Gainsbourg i Bob Dylan. Molts crítics afirmen que Peyroux té el timbre de Billie Holiday, la vocalització de Anita O'Day i el fraseig de Bessie Smith. Hi era cantant a un bar de Nova York quan el músic William Galison l'escoltà [2002]. Ambdós músics gravarien el disc *Got You On My Mind* [2003]. El disc *Carless Love* [2004], es convertí en un fenomen de vendes a l'aconseguir la xifra d'1 milió de discs venuts. Al disc, Peyroux versiona temes contemporanis como ara *Dance Me To The End of Love*, de Leonard Cohen; *You're Gonna Make Me Lonesome When You Go*, de Bob Dylan o *Between the Bars*, d'Elliott Smith. Cal destacar el seu recopilatori *Keep Me in Your Heart for a While: The Best of Madeleine Peyroux* [2014].

Dianne Reeves: [nascuda el 23 d'octubre de 1956 a Detroit/Míchigan]. Fou descoberta pel Clark Terry³¹¹ quan encara hi era a l'escola. Grava [1976] amb con Lenny White, Stanley Turrentine³¹², Alphonso Johnson i el grup 'The Latin Ensemble'. En 1981 treballa amb Sergio Mendes [pno] i el compositor Phil Moore. Enregistra *Welcome To My Love* [1982]. Reeves s'instal·la a Nova York [1986] i enregistra

-
- 311 Clark Terry**: Nascut Clark Virgil Terry Jr. [Saint Louis/Missouri, 14 de desembre de 1920 - Pine Bluff/Arkansas, 21 de febrer de 2015]. Trompetista. Toca el trombó de vàlvules quan hi era fent el servei militar. Comença a les bandes de Charlie Barnet [1947], Count Basie [1948-1951], Duke Ellington [1951-1959], Quincy Jones [1960] i amb Oscar Peterson [1964-1996]. Toca al llarg de 10 anys [fins 1972] a la banda 'Tonight Show Band' d'un programa de TV de la NBC. Des dels 70', Terry deixa la trompeta i passa a tocar el fiscorn. Actua al Carnegie Hall, Town Hall i Lincoln Center, tot fent una gira amb 'The Newport Jazz All Stars' i 'Jazz at the Philharmonic' al costat James Moody [sax/flta/comp. Savannah/Georg, 26-III-1925 - San Diego/Cal, 9-XII-2010], 'Dizzy' Gillespie [tpta/comp/cantant, John Birks Gillespie. Cheraw/Carolina S, 21-X-1917 - Englewood/N. Jersey, 6-I-1993], Coleman Hawkins [sax, Coleman Randolph 'Bean' Hawkins. Saint-Joseph/Missou, 21-XI-1904 - N.Y, 19-V-1969], 'Benny' Carter [sax, Bennett Lester Carter. N.Y, 8-VIII-1907 - Los Angeles/Cal, 13-VII-2003], 'Teddy' Wilson [pno/dtor, Theodore Shaw Wilson. Austin/Tex, 24-XI-1912 - New Britain/Conn, 31-VII-1986], 'Bob' Cranshaw [cb/baix, Melbourne R. Cranshaw. Evanston/Illin, 10-XII-1932 - N.Y, 2-XI-2016], Louie Bellson [bat/dtor, Luigi Paulino Alfredo Francesco Antonio Balassoni. Rock Falls/Illin, 6-VII-1924 - Los Angeles/Cal, 14-II-2009] i T-Bone Walker [cantant/guit, Aaron Thibeaux Walker. Linden/Tex, 28-V-1910 - Los Angeles/Cal, 16-III-1975]. Toca als anys 90' amb la 'Skitch Henderson's New York Pops Orchestra'. Enregistra el disc *George Gershwin: Let's Call the Whole Thing Off* [1998]. Terry morí amb 95 anys. Com a líder té enregistrats més de cinquanta discs, a destacar: *Introducing Clark Terry* [1955]; *Serenade to a Bus Seat* [1957]; *Duke with a Difference* [1957]; *Mellow Moods* [1961]; *Plays the Jazz Version of 'All American'* [1962]; *What Makes Sammy Swing* [1963]; *Oscar Peterson Trio Plus One Clark Terry* [1964, amb Oscar Peterson/pno]; *Angyumaluma Bongliddleany Nannyany Awhan Yi!* [1966]; *At the Montreux Jazz Festival* [1969]; *Big B-A-D Band In Concert, Live 1970...* [1970]; *Live at the Wichita Jazz Festival* [1974]; *Clark Terry and His Jolly Giants* [1975]; *The Globetrotter* [1977]; *Brahms Lullabye* [1978]; *Live in Chicago, Vol. 1* [1979]; *Memories of Duke* [1980]; *To Duke and Basie* [1986]; *The Clark Terry Spacemen* [1989]; *Live at the Village Gate* [1990]; *What a Wonderful World: For Lou* [1993]; *Top and Bottom Brass* [1995]; *Ritter der Ronneburg, 1998* [1998]; *A Jazz Symphony* [2000]; *Friendship* [2002]; *Live! At Buddy's Place* [2003]; *George Gershwin's Porgy and Bess* [2004] i *Live at Marian's with the Terry's Young Titans of Jazz* [2005].
- 312 Stanley Turrentine**: Nascut Stanley William Turrentine [Pittsburgh/Pennsylvania, 5 d'abril de 1934 - Nova York, 12 de setembre de 2000]. Saxofonista. Aprén a tocar de forma autodidacta tot i que el seu germà [Tommy Turrentine] era trompetista professional i els seus pares eren músics. Comença a tocar [1956] en bandes de blues i hi és influenciat pel saxofonista 'Illinois' Jacquet [sax, Jean-Baptiste Jacquet. Broussard/Louis, 31-X-1922 - N.Y, 22-VII-2004]. Toca [1959] amb la banda de Max Roach [bat/comp, Maxwell Lemuel Roach. New Land/Car. N, 10-I-1924 - N.Y, 16-VIII-2007] amb qui enregistraria títols tan significatius com *Tamborilee*, *Conversation* i *Parisian sketches*. Fa gires [1960] amb la seua esposa, l'organista Shirley Scott [orgue. Filadèlfia/Penn, 14-III-1934 - Filadèlfia/Penn, 10-III-2002]. També toca amb altre organista, 'Jimmy' Smith [orgue, Jimmy Oscar Smith. Norristown/Penn, 8-XII-1928 - Scottsdale/Ariz, 8-II-2005] amb qui enregistra el disc *Midnight Special* [1961] a més de set discs més al llarg de la seua carrera com a duo. Als 70' signa pel segell CTI i enregistra el disc *Sugar* [1971] que esdevingué tot un ressò musical però fou molt criticat des de l'ortodòxia jazzística. Turrentine col·laborà també amb músics diversos com Freddie Hubbard [tpta], Milt Jackson [vib], George Benson [guit], Bob James [pno], Richard Tee [pno], 'Idris' Muhammad [bat], Ron Carter [cb], Grant Green [guit] i Eric Gale [guit]. Als 80' i 90' torna a l'estil 'Soul-jazz'. Entre discs propis i col·laboracions diverses amb Kenny Burrell [guit], Donald Byrd [tpta], Georgie Fame [orgue], Roy Hargrove [tpta], 'Gene' Harris [pno], Freddie Hubbard [tpta], Diana Krall [cantant/pno], Abbey Lincoln [cantant], Les McCann [pno/cantant] i d'altres] Turrentine apareix en vora 130 enregistraments. De la seua discografia cal esmentar: *Stan 'The Man' Turrentine* [1960]; *Up at Minton's* [1961]; *That's Where It's At* [1962]; *A Chip off the Old Block* [1963]; *Tiger Tail* [1965]; *Rough 'n' Tumble* [1966]; *Common Touch* [1968]; *Another Story* [1969]; *Gilberto with Turrentine* [1971, amb Astrud Gilberto/cantant, Eumir Deodato/pno, Toots Thielemans/harmònica, Ron Carter/cb, Dom Um Romão/bat/perc, i Aírto Moreira/perc]; *Pieces of Dreams* [1974]; *Love's Finally Found Me* [1977]; *What About You!* [1978]; *Tender Togetherness* [1981]; *Home Again* [1983]; *Straight Ahead* [1984]; *Wonderland* [1986, amb Stevie Wonder/comp/cantant]; *The Baddest Turrentine* [1987]; *La Place* [1989]; *Introducing the 3 Sounds* [1990]; *More than a Mood* [1992]; *Three of a Kind Meet Mr. T* [1995]; *Live at Minton's* [1995]; *Do You Have Any Sugar?* [1999]; *The Blue Note Stanley Turrentine Quintet/Sextet Sessions* [reed, 2002] i *Story of Jazz* [reedit, 2004].

els diecs *Fore Every Heart* i *Dianne Reeves* [1987] on hi és un arranjament d'un tema d'Ellington: *Better Days* que es converteix en èxit i la dona a conèixer. Reeves grava un disc amb els grans *jazzmen* del moment [1996], com ara: Joe Williams, Clark Terry, Harry Sweets Edison, James Moody³¹³, Phil Woods³¹⁴,

313 James Moody: [Savannah/Georgia, 26 de març de 1925 - San Diego/Califòrnia, 9 de desembre de 2010]. Saxofonista, flautista i compositor. Primeres influències de George Holmes Tate [sax, George Holmes Tate. Sherman/Tex, 22-II-1913 - Chandler/Ariz, 10-II-2001] i 'Don' Byas [sax, Carlos Wesley Byas. Muskogee/Oklah, 21-X-1912 - Amsterdam/PsB, 24-VIII-1972]. Comença a tocar a la big band de 'Dizzy' Gillespie [tpta/comp/cantant, John Birks Gillespie. Cheraw/Carolina S, 21-X-1917 - Englewood/N. Jersey, 6-I-1993] on hi eren Kenny Barron [pno. Filadèlfia, 9-VI-1943] i 'Les' Spann [guit/flta, Leslie L. Spann jr. Pine Bluff/Ark, 23-V-1932 - ? 24. Januar 1989] i impressiona tothom fent un solo al tema *Emanon*. El tema *Moody's Mood for Love* [d'Eddie Jefferson] escrit basant-se en un solo de del mateix Moody [1949] es converteix en tot un èxit [1952] i llança Moody vers millors feines. Als 60', toca al quintet de Gillespie i forma el seu grup: 'The James Moody Quartet' [1969] amb Renee Rosnes [pno, Irene Louise Rosnes. Regina/Saskatchewan/Canadà, 24-III-1962], Todd Coolman [cb, Todd Francis Coolman. Gary/Ind, 14-VII-1954] i Adam Nussbaum [bat. N.Y, 29-XI-1955]. Manté els seus problemes amb l'alcohol i és ingressat diverses vegades per a recuperació. Moody apareix a la pel·lícula *Midnight in the garden of good and evil* [Clint Eastwood, 1997] i toca en bandes menudes. Col·labora, entre altres, amb: Jon Faddis [tpta/comp. Oakland/Cal, 24-VII-1953], la 'Philip Morris Superband' [1986], la 'WDR Big Band' de Colònia/ALE [Michael Abene, 2007], amb 'Jimmy' Smith [orgue], 'Kenny' Burrell [guit], 'Grady' Tate [bat. Durham/Car-Nord, 14-I-1932], Barbara Morrison [cantant. Ypsilanti/Mich, 10-IX-1952], Niels-Henning Orsted Pedersen [cb], 'Jimmy' Heath [sax], 'Kenny' Washington [bat. N.Y, 29-V-1958], Slide Hampton [tbó] i Monty Alexander [pno]. Enregistra [2009] el seu darrer disc [*Moody 4B*] d'un total de vora 70 dels quals cal assenyalar: *James Moody and his Modernists* [1952]; *Moody* [1954]; *Hi Fi Party* [1955]; *Moody's Mood for Love* [1956]; *Moody with Strings* [1960]; *Another Bag* [1962]; *Running the Gamut* [1964]; *New York Jazz Sextet: Group Therapy* [1966, amb Art Farmer/tpa]; *Got to Get It!* [1967, amb Bobby Timmons/pno/comp]; *More Power!* [1969, amb Dexter Gordon/sax]; *Teachers* [1970]; *Charles Mingus and Friends in Concert* [1972, amb Charles Mingus/cb]; *Beyond this World* [1977]; *Something Special* [1986]; *Sweet and Lovely* [1988]; *Moving Forward* [1991]; *Moody's Party: Live at the Blue Note* [1995]; *Moody Plays Mancini* [1997]; *Homage* [2003]; *Our Delight* [2008, amb Hank Jones/pno] i *Moody 4A* [2009].

314 Phil Woods: Nascut Philip Wells Woods [Springfield/Massachusetts, 2 de novembre de 1931 - Stroudsbouurg/Pensilvània, 29 de setembre de 2015]. Saxofonista i director de big band. Estudia amb Lennie Tristano [pno/comp/arranj, Leonard Joseph Tristano. Chicago, 19-III-1919 - N.Y, 18-XI-1978] a la 'Manhattan School of Music' i a la 'Juilliard School' gràcies a les lliçons de Joe Lopes [cnet]. Influències de Charlie Parker [sax/comp, Charles Christopher 'Bird' Parker Jr. Kansas City, 29-VIII-1920 - N.Y, 12-III-1955], Sonny Stitt [sax/comp, Edward Boatner, Jr. Boston/Mass, 2-II-1924 - Washington, 22-VII-1982] i Cannonball Adderley [sax, Julian Edwin Adderley. Tampa/Flor, 15-IX-1928 - Gary/Indi, 8-VIII-1975]. Comença a tocar als anys 50'. Quincy Jones [arranj/comp/tpta/prod, Quincy Delight Jones, Jr. Chicago/Illin, 14-III-1933] el convida per a acompanyar Dizzy Gillespie [tpta/comp/cantant, John Birks Gillespie. Cheraw/Carolina S, 21-X-1917 - Englewood/N. Jersey, 6-I-1993] en una gira mundial. Toca a Rússia [1962] amb Benny Goodman [cnet]. Roman a França al llarg d'uns anys i encapçala 'The European Rhythm Machine', banda formada dintre de l'avantguarda jazzística europea. Woods grava el disc *More Live* al club 'Armadillo World Headquarters' d'Austin/Texas [1979]. Enregistra el tema *Just the Way You Are* per al cantant Billy Joel [1977] i es dona a conèixer a una part del públic no aficionat al jazz. Comença a tocar amb músics que tenen poca o alguna vinculació jazzística: al tema *Doctor Wu*, de 'Steely Dan' [1975] i *Have a Good Time* del cantant Paul Simon [1975]. Woods es maridà amb la vídua de Charlie Parker, Chan Parker. Ha guanyat gairebé 30 vegades el premi al 'millor saxofonista alt' lliurat per la revista 'Downbeat'. De la seua discografia cal assenyalar: *Pot Pie* [1954]; *Pairing Off* [1956]; *Rights of Swing* [1961]; *Full Nelson* [1963, amb Oliver Nelson/sax]; *A Generation Ago Today* [1967, amb Kenny Burrell/guit]; *Round Trip* [1969]; *Phil Woods and his European Rhythm Machine at the Montreux Jazz Festival* [1070]; *Musique du Bois* [1974]; *Symbiosis* [1974, amb Bill Evans/pno]; *Anything Goes* [1975, amb Ron Carter/cb]; *Summer Afternoon Jazz* [1977]; *Phil Woods Quartet Live* [1979]; *Dizzy Gillespie Meets Phil Woods Quintet* [1986]; *Evolution*; *Here's to My Lady* [1988]; *All Bird Children*; *Real Life* [1990]; *Just Friends*; *Our Monk* [1994]; *Mile High Jazz Live in Denver* [1996]; *The Rev and I with* [1998, amb Johnny Griffin/sax]; *Pass the Bebop* [2006] i *Man with the Hat* [2011].

Toots Thielemans³¹⁵ i Kenny Barron³¹⁶: *The Grand Encounter*. Treu 6 discs més [des de 2000]. A destacar: *When you know* [2008] i *A little moonlight* [2003].

René Marie: [nascuda René Marie Stevens, el 7 de novembre de 1955 a Warrenton/Virginia]. Compositora i cantant. Comença la seua carrera professional als 42 anys. Publica quatre àlbums amb el segell Vértigo: *Renaissance* [1999]; *How Can I Keep from Singing?* [2000]; *Vertigo* [2001]; *Live at Jazz Standard* [2003] i *Serene Renegade* [2004]. Al seu disc *Black Lace Freudian Slip* [2011] tots els temes són

315 Toots Thielemans: Nascut Jean-Baptiste Frédéric Isidor Thielemans [Marollen/Brussel·les/BÈL, 29 d'abril de 1922 - Brussel·les/BÈL, 22 d'agost del 2016]. Intèrpret d'harmònica. Hi és considerat com el músic que afegí l'harmònica a l'univers del jazz. Comença com a guitarrista tot fent jam sessions a París [1949] amb Sidney Bechet [cnet/sax/comp, Sydney Joseph Bechet. N. Orleans/Louis, 14-V-1897 - París/FRA, 14-V-1959], 'Charlie' Parker [sax/comp, Charles Christopher 'Bird' Parker Jr. Kansas City, 29-VIII-1920 - N.Y, 12-III-1955], Miles Davis [tpta/comp, Miles Dewey Davis III. Alton/Illin, 26-V-1926 - Santa Mònica/Cal, 28-IX-1991], 'Max' Roach [bat/comp, Maxwell Lemuel Roach. New Land/Car. N, 10-I-1924 - N.Y, 16-VIII-2007] i d'altres. Marxa de gira [1951] amb 'Bobbejaan' Schoepen [cantant, Modest Schoepen, Boom/BÈL, 16-V-1925 - Turnhout/BÈL, 17-V-2010]. Viatja als Estats Units [1952] i toca amb els 'Charlie Parker's All-Stars'. Col·labora amb Ella Fitzgerald [cantant], George Shearing [pno], Quincy Jones [tpta/arranj], Bill Evans [pno], Paul Simon [cantant], Billy Joel [cantant], Astrud Gilberto [cantant], Elis Regina [cantant], Jaco Pastorius [baix] i d'altres. Thielemans és autor, entre altres, del famós estàndard *Bluessette* [1962]. Com a intèrpret de l'harmònica, Thielemans pot ser escoltat en bandes sonores de pel·lícules com *The Pawnbroker* [Sidney Lumet, 1964], *Midnight Cowboy* [John Schlesinger, 1969], *Cinderella Liberty* [Mark Rydell, 1973], *The Sugarland Express* [Steven Spielberg, 1974] i *Looking for Mr. Goodbar* [Richard Brooks, 1977]. De la seua discografia cal esmentar: *The Sound* [1955]; *Man Bites Harmonica!* [1958]; *The Soul of Toots Thielemans* [1959]; *The Whistler and His Guitar* [1964]; *Guitar and Strings...and Things* [1967]; *Honeysuckle Rose Aquarela Do Brasil* [1969, amb Elis Regina/cantant]; *Only Trust Your Heart* [1988]; *The Brasil Project* [1992]; *The Brasil Project Vol. 2* [1993]; *East Coast, West Coast* [1994]; *Chez Toots* [1998]; *The Live Takes, Vol. 1* [2000]; *Toots Thielemans & Kenny Werner* [2001, amb Kenny Werner/pno]; *One More for the Road* [2006]; *Yesterday and Today* [2012] i *Live at Le Chapiteau* [2013].

316 Kenny Barron: [Filadèlfia, 9 de juny de 1943]. Pianista. Influenciat per Thelonious Monk, Art Tatum, McCoy Tyner, Tommy Flanagan i Wynton Kelly. És germà del saxofonista Bill Barron [William Barron, Jr. Filadèlfia, 27-III-1927 - Middletown/Conn, 21-IX-1989]. Es gradua al 'Arts from Empire State College' de N.Y. [1978]. Als 60' acompanya 'Dizzy' Gillespie [tpta/comp/cantant, John Birks Gillespie. Cheraw/Carolina S, 21-X-1917 - Englewood/N. Jersey, 6-I-1993] i, entre altres, ha treballat amb Yusef Lateef [sax], James Moody [sax/flta], Joe Henderson [sax], Freddie Hubbard [tpta], Buddy Rich [bat], Ron Carter [cb], Chet Baker [tpta], Benny Carter [sax], Stan Getz [sax], Regina Carter [ví] i Ornette Coleman [sax]. Co-lidera el grup 'Sphere' amb Charlie Rouse [sax, Washington, 6-IV-1924 - Seattle, 30-XI-1988] substituït a la seua mort per Gary Bartz [sax. Baltimore/Mary, 26-IX-1940]; Buster Williams [cb, Charles Anthony Williams, Jr. Camden/Nova Jer, 17-IV-1942] i Ben Riley [bat. Savannah/Georg, 17-VII-1933]. Entre els discs de 'Sphere' cal fer esment de *Four for All* [1987] i *Bird Songs* [1988]. Barron toca i enregistra [1987-1991] nombrosos discs amb 'Stan' Getz [sax, Stanley Gayetzsky. Filadèlfia/Penn, 2-II-1927 - Malibú/Cal, 6-VI-1991] al costat de Victor Lewis [bat] i Rufus Reid [cb], a destacar: *Voyage* [1986] i *Bossas & Ballads - The Lost Sessions* [1989/reed, 2003]. Com a professor, ensenya [des de 1973] a la 'Rutgers University de Nova Jersey'. Enregistra a duo amb Charlie Haden [cb, Charles Edward Haden. Shenandoah/Iowa, 6-VIII-1937 - Los Angeles/Cal, 11-VII-2014] el disc *Night and the City* [1998], tot un referent del jazz contemporani. De la seua discografia també cal esmentar: *You Had Better Listen Barron-Jimmy Owens Quintet* [1968, amb Jimmy Owens/ tpta, Bennie Maupin/sax/flta, Chris White/cb, Freddie Waits/bat i Rudy Collins/bat]; *Sunset To Dawn* [1973]; *In Tandem* [1975, amb Ted Dunbar/guit]; *Pastels* [1976, amb Ron Carter/cb]; *Innocence* [1978]; *Dedicated to Tadd* [1979, amb Charles Davis/sax]; *Green Chimneys* [1983, amb Buster Williams/cb i Ben Riley/bat]; *Autumn In New York* [1985, amb Rufus Reid/cb i Freddie Waits/bat]; *Two as One* [1986]; *Live At Fat Tuesdays* [1988, amb Cecil McBee/cb, Victor Lewis/bat, John Stubblefield/sax/flta i Eddie Henderson/tpta]; *Rhythm-a-ning* [1989, amb John Hicks/pno]; *Live at Maybeck Hall* [1990]; *People Time* [1992, amb Stan Getz/sax]; *Wanton Spirit* [1994, amb Roy Haynes/bat i Charlie Haden/cb]; *Swamp Sally* [1996, amb Mino Cinelu/multi-inst]; *Night and the City* [1998, amb Charlie Haden/cb]; *Live At Bradley's* [2001]; *Peace* [2003, amb George Robert/sax]; *Super Standard* [2004, amb Jay Leonhart/cb, Al Foster/bat]; *The Traveler* [2008, amb Kiyoshi Kitagawa/cb, Francisco Mela/perc, Steve Wilson/sax, Lionel Loueke/guit]; *Minor Blues* [2009, amb George Mraz/cb i Ben Riley/bat]; *Thrasher Dream Trio* [2013, amb Ron Carter/cb i Gerry Gibbs/bat] i *Book of Intuition* [2016, amb Kiyoshi Kitagawa/cb i Jonathan Blake/bat].

seus tret de tres. Actua, compona i produeix l'espectacle *Slut Energy Theory - U'Dean*, en el qual explora el viatge des de l'abús sexual fins l'autoestima.

Nnenna Freelon: [nascuda el 28 de juliol de 1954 a Cambridge/Massachusetts]. Cantant, compositora, productora i arranjadora. Eixampla estudis musicals Yusef Lateef³¹⁷ [sax] i actua amb el grup de Woody Williams [bat]. Ha col·laborat amb Ray Charles, Ellis Marsalis³¹⁸, Al Jarreau, Anita Baker, Aretha Franklin, Dianne Reeves, Diana Krall, Ramsey Lewis, George Benson, Clark Terry, Herbie Hancock i Terence Blanchard³¹⁹. Destaquen els seus discs: *Shaking Free Jazz*

317 Yusef Lateef: Nascut William Emanuel Huddleston [Chattanooga/Tennessee, 9 d'octubre de 1920 - Shutesbury/Massachusetts, 23 de desembre de 2013]. Saxofonista, flautista i oboïsta. Influències de Lester Young [sax/cinet, Lester Willis Young. Woodville/Miss, 27-VIII-1909 - N.Y, 15-III-1959]. A Detroit, i molt jove, intenta contactar i col·laborar amb Milt Jackson [vib], Paul Chambers [cb], Elvin Jones [bat] i amb Kenny Burrell [guit]. Amb només 17 anys [1946], toca amb Lucky Millinder [dtor, Lucius Venable Millinder. Anniston/Alab, 8-VIII-1910 - N.Y, 28-IX-1966], 'Hot Lips' Page [tpta, Oran Thaddeus Page. Dallas/Tex, 27-I-1908 - N.Y, 4-XI-1954], Roy Eldridge [tpta/cantant, David Roy 'Little Jazz' Eldridge. Pittsburg/Penn, 30-I-1911 - Valley Stream/N.Y, 26-II-1989] i a la Big band [1949-1950] de Dizzy Gillespie [tpta/comp/cantant, John Birks Gillespie. Cheraw/Carolina S, 21-X-1917 - Englewood/N. Jers, 6-I-1993]. Comença a estudiar la flauta [1950] a la 'Wayne State University'. Els instruments que Lateef tocava eren construïts per ell. Actua [1960] amb Charles Mingus [cb/comp/arranj], Charles Mingus Jr. Nogales/Ariz, 22-IV-1922 - Cuernavaca/MÈX, 5-I-1979], Donald Byrd [tpta/comp, Donaldson Toussaint L'Ouverture Byrd II. Detroit/Mich, 9-XII-1932 - 4-II-2013] i al 'Cannonball Adderley Sextet' [1962-1964]. Als anys 80' marxa a l'Àfrica i es dedica a l'ensenyament a Nigèria. Als anys 90' col·labora amb músics com ara: Ricky Ford [sax, Boston/Mass, 4-III-1954], Archie Shepp [sax, Vernon Shepp. Fort Lauderdale/Flor, 24-V-1937] i 'Von' Freeman [sax, Earle Lavon Freeman Sr. Chicago/Illin, 3-X-1923 - Chicago, 11-VIII-2012]. De la seua discografia assenyalam: *Jazz and the Sounds of Nature* [1957]; *Stable Mates* [1957]; *Cry!/Tender* [1959]; *The Three Faces of Yusef Lateef* [1960]; *Into Something* [1961]; *The Live Session* [1964]; *Live at Pep's* [1964]; *The Golden Flute* [1966]; *The Blue Lateef* [1968]; *Hush 'N' Thunder* [1972]; *The Doctor is In ... And Out* [1974]; *Ten Years Hence* [1975]; *Autopsiopsychic* [1977]; *Yusef Lateef's Little Symphony* [1987]; *Plays Ballads* [1992]; *Tenors of Yusef Lateef & Ricky Ford* [1994, amb Ricky Ford/sax]; *The African-American Epic Suite* [1996]; *The World at Peace* [1997] i *Like the Dust* [1998].

318 Ellis Marsalis: Nascut Ellis Marsalis, Jr. [Gert Town/Nova Orleans, 14 de novembre de 1934]. Pianista i pedagog. Reconegut com un dels més importants pianistes de jazz de tots els temps. Ellis és el pare d'una nissaga important de jazzmen: Wynton [tpta/comp/dtor/arranj], Wynton Learson Marsalis. N. Orleans, 18-X-1961], Branford [sax/comp. Breaux Bridge/Luisiana, 26-VIII-1960], Delfeayo [tbó. New Orleans/Louis, 28-VII-1965] i Jason Marsalis [bat, Nueva Orleans/Louis, 4-III-1977]. Estudia a la 'Xavier University Junior School of Music'. Estudia clarinet a la 'Dillard University'. Dirigeix la big band de Breux Bridge/Louisiana [1964]. Toca amb Ed Blackwell [bat, Edward Joseph Blackwell. Nova Orleans/Louis, 10-X-1929 - Hartford/Conn, 7-X-1992], Alvin Batiste [cinet/sax. N. Orleans/Louis, 7-XI-1932 - N. Orleans, 6-V-2007] i Harold Battiste [sax/comp, Harold Raymond Battiste Jr. N. Orleans/Louis, 28-X-1931 - N. Orleans, 19-VI-2015]. Marsalis dona classes a la 'Xavier University' [1966-1974] i toca en clubs locals. Ensenya al llarg de nou anys a la 'New Orleans Center for Creative Arts'. Es fa càrrec de la càtedra de jazz de la 'University of New Orleans' [1988]. Ha estat mestre, entre altres, dels músics Terence Blanchard [tpta/comp. Nova Orleans/Luis, 13-III-1962], Donald Harrison [sax, Donald Harrison, Jr. N. Orleans/Louis, 23-VI-1960], Harry Connick, Jr. [pno/cantant, Joseph Harry Fowler Connick, Jr. N. Orleans, Lous, 11-IX-1967] i Nicholas Payton [tpta, Nicholas Anthony Payton. N. Orleans/Louis, 26-IX-1973]. Ha enregistrat amb alguns dels músics més destacats de l'escena actual. Dels seus més de 40 enregistraments cal destacar: *Loved Ones* [1996, amb Branford Marsalis/sax] i *An Evening With The Ellis Marsalis Quartet* [2005, amb Derek Douget/sax, Bill Huntington/cb i Jason Marsalis/bat]. De la seua discografia cal assenyalar també: *Monkey Puzzle* [1963]; *Piano Reflections* [1978]; *Father and Sons* [1982]; *Syndrome* [1983]; *Homecoming* [1985]; *The New Orleans Music* [1988]; *A Night at Snug Harbor* [1989]; *Ellis Marsalis Trio - Something Else* [1990]; *Piano in E* [1991]; *Heart of Gold* [1992]; *Whistle Stop* [1994]; *Loved Ones* [1996, amb Branford Marsalis/sax]; *Ruminations in New York* [2005, solo piano] i *Loved Ones* [1996, amb Branford Marsalis/sax]

319 Terence Blanchard: [Nova Orleans/Luisiana, 13 de març de 1962]. Trompetista, compositor i arranjador. Representant de l'anomenat 'Neo Bop'. Comença a estudiar piano als 5 anys, trompeta als vuit i teoria de la música als 10 amb Ellis Marsalis [pno, Ellis 'Louis' Marsalis, Jr. Gert Town/N. Orleans, 14-XI-1934]. Toca a la 'New Orleans Civic Orchestra'. Paul Jeffrey [sax/dtor. N.Y, 8-IV-1933 - Durham/Car. N, 20-III-2015] el presenta a la

Concord [1996]; *Maiden Voyage* [1998]; *Tales of Wonder* [2002]; *Live at The Kennedy Center, Washington D.C.* [2003] i *Better Than Anything* [2008].

Tierney Sutton: [nascuda el 28 de juny de 1963 a Omaha/Nebraska]. Cantant. Ha estat cinc vegades candidata per al Premi Grammy al Millor Àlbum de Jazz Vocal. Estudià al 'Berklee College of Music' en Boston. Des de fa vint anys, ancapçala la Tierney Sutton Band amb Christian Jacob [pno]; Trey Henry i Kevin Axt [cb] i Ray Brinker [bat]. A les actuacions del trio se'ls ha afegit Hubert Laws [flta] i Larry Koonse [guit]. De la seua discografia cal esmentar: *Introducing Tierney Sutton* [1998]; *Unsung Heroes* [2000]; *Blue in Green* [2001]; *Dancing in the Dark* [2004]; *I'm with the Band* [2005]; *On the Other Side* [2007]; *American Road* [2011]; *After Blue* [2013]; *Paris Sessions* [2014] i *The Sting Variations* [2016].

Altres noms per a incloure en aquest llistat hi són: Lizz Wright; Diane Schuur; Robin Mckelle, Karrin Allyson; Melody Gardot; Rachelle Ferrell i Esperanza Spalding³²⁰ [cb/cantant].

Big band de Lionel Hampton [fins 1982]. Toca amb els 'Jazz Messengers' d'Art Blakey tot substituïnt Wynton Marsalis [tpta/comp/dtor/arranj], Wynton Learson Marsalis. N. Orleans, 18-X-1961]. Blanchard dirigirà els 'Messengers' [fins 1986]. Toca amb Larry Willis [pno, Lawrence Elliot Willis. Nova York, 20-XII-1940] i forma un quintet on hi eren Donald Harrison [sax, Donald Harrison. Nova Orleans/Louis, 23-VI-1960] i Mulgrew Miller [pno/comp. Greenwood/Miss, 13-VIII-1955 - Allentown/Penn, 29-V-2013]. Blanchard deixa el 'Messengers' [1990]. Als 90' compona diverses bandes sonores per al director de cinema Spike Lee: *Do the Right Thing* [1989]; *Mo' Better Blues* [1990]; *Jungle Fever* [1991]; *Malcolm X* [1992]; *Clockers* [1995]; *Summer of Sam* [1999]; *Inside Man* [2006]; *25th Hour* [2012] i *Chi-Raq* [2015]. Ha enregistrat i fet arranjaments per a Diana Krall [cantant/pno, Diana Jean Krall. Nanaimo/Br. Columbia, 16-IX-1964], Jane Monheit [cantant. Oakdale/Long Island/N.Y., 3-XI-1977], Dianne Reeves [cantant, Dianne Elizabeth Reeves. Detroit/Mich, 23-X-1956] i Cassandra Wilson [cantant. Jackson/Miss, 4-XII-1955]. Dirigeix el 'Thelonious Monk Institute of Jazz' de la Universitat del Sud de Califòrnia. De la seua discografia cal esmentar: *New York Second Line* [1984]; *Nascence* [1986]; *Black Pearl* [1988]; *The Malcolm X Jazz Suite* [1993]; *Assault at West Point: The Court-Martial of Johnson Whittaker* [1994]; *Crooklyn* [1994]; *Clockers* [1995]; *The Heart Speaks* [1996]; *4 Little Girls* [1997]; *Femme de rêve* [1998]; *Summer of Sam* [1999]; *Wandering Moon* [2000]; *Bounce* [2003]; *She Hate Me* [2004]; *All the Invisible Children* [2005]; *Waist Deep* [2006]; *A Tale of God's Will (A Requiem for Katrina)* [2007]; *Miracle à Santa Anna* [2008]; *Choices* [2009]; *Magnetic* [2013] i *Breathless* [2015].

320 Esperanza Spalding: Nascuda Esperanza Emily Spalding [Portland/Oregon, 18 d'octubre de 1984]. Baixista, cel·lista i cantant. Ha guanyat quatre premis Grammy, incloent el 'Grammy Award for Best New Artist' sent la primera dona que ho aconsegueix. Spalding es va criar al barri King de Portland/Oregon, un barri que ella va descriure com un 'ghetto'. Comença estudiant violí, instrument que va desenvolupar tocant a la 'Chamber Music Society of Oregon'. També estudia guitarra, oboè i clarinet abans de descobrir el contrabaix a l'institut als 14 anys i dedicar-se a l'estudi del instrument a 'The Northwest Academy' on va guanyar una beca. Canta en anglès, castellà i portuguès. De la seua discografia cal esmentar: *Junjo* [2006]; *Esperanza* [2008]; *Chamber Music Society* [2010] i *Radio Music Society* [2012].

SESSIÓ VIII: Jazz a l'Estat espanyol I.

Arribada, II República i dictadura franquista (mancances i assoliment tardà).

Anys 60': enregistraments, músics i ambient.

- *Inicis del Jazz a Espanya*
- *'Hot Club' de València*
- *Barcelona i Madrid*
- *Els intel·lectuals i el jazz*
- *La ràdio i el jazz*
- *Barcelona: cronologia jazzística fins els anys seixanta*
- *Madrid: cronologia jazzística fins els anys seixanta*
- *Clàssics del Jazz a Espanya*
- *Anys seixanta*

- ***Inicis del Jazz a Espanya***

A Espanya, el Jazz entrà mitjançant el port de Barcelona i la frontera gironina tot i que encara tardaria en arrelar-s'hi. A Madrid, músics i aficionats anaren conformant-lo de manera intermitent creant un ambient jazzístic de minories. No obstant això, el Jazz a Espanya no ha estat exclusiu de barcelonins o madrilenys. A la resta de l'Estat el seu arrelament dintre de la societat i, en particular, al món musical de les anomenades 'capitals de província' cal considerar-lo més aviat com a tardà.

El Jazz arribà a la ciutat de València fent servir les seues relacions amb Barcelona i Madrid atès que la ciutat distava igual de Barcelona [on gairebé totes les novetats culturals i polítiques arribaven pel nord] que de Madrid [novetats culturals d'altre tipus però més relacionades amb l'administració política i civil de l'Estat].

Quan el Jazz es donà a conèixer a Barcelona [procedent de França] i es generalitzà als ambients culturals del Madrid dels anys cinquanta [recolzat per la presència de soldats que hi eren destinats a les primeres bases nord-americanes a Espanya], València continuà romanent just al mig d'ambdues grans ciutats i arrossegant un bagatge cultural distant i d'índole provincià.

Però a València ciutat comptàvem amb una estima i un interès per la música que es palesava en les inquietuds d'alguns músics [tal vegada massa pocs] pertanyents a orquestrines locals i [a menor escala] al món de les bandes de música.

A Espanya hi hagué músics de renom com ara José Iturbi, Juan P. Heredero i Jesús Guridi, entre altres] que inclogueren als seus repertoris peces [de vegades pròpies o d'altres autors], sota l'estructura musical de *Blues* i de *Boogie-Woogie*. El mestre Jacinto Guerrero va compondre un *Ragtime* per a piano que inclogué a la sarsuela *La reina de las praderas*. A la revista *Las niñas del Molinero*³²¹, Guerrero escrigué el xarleston *El sobre verde*.

El centre vitalista d'Europa es trobava a París, ciutat on els balls de Josephine Baker enterbolien l'atmosfera cultural dels seus habitants i, a València ciutat, els cabarets i 'dancings' es concentraven al voltant del carrer Pi i Margall [el '*Broadway valencià*']. Els més famosos eren 'Bataclán' i 'Eden Concert', ambdós disposaven de bar americà, saló de fumadors, atraccions diverses i 'orquestra americana'.

Allò que hom anomenava Jazz, entrà a Espanya mitjançant altres ritmes:

- *Ragtime*: Sinònim de 'temps trossejat'. Conegut com a *Ragtime crazy*. Fou presentat a l'exposició Universal de París. Creat pel negre americà tot imitant els blancs quan aquestos ballaven. Pel seu tret rítmic sincopat cal incloure'l entre els antecedents immediats del Jazz.
- *Fox-trot*: estil que fou una mena de carta de presentació de la qual es va servir el jazz per a fer la seua particular entrada a les societats europees. Ritme de natural frenètic. Dansa sorgida en temps de l'esclavitud, recollida als espectacles *minstrell*. Vingué a Europa [1913] gràcies al tema *Ballin' the Jack* de James Reese 'Jim' Europe. La variant fox-slow [definida per l'adjectiu] era de temps molt més lent i a Espanya fou conegut com 'dancing-agarrao'.
- *Xarleston*: Successor del *Fox-Trot*. Nomenat així quan hom el reconegué com 'el ball que *Charlot* [Charles Chaplin] ballà a Boston'. Fou portat a Europa per

³²¹ *Las niñas del Molinero*, amb llibret de Paradas i Giménez, fou interpretada per Reyes Castillo ['La Yankee'] cantant que tornà a Espanya [1926] després de cantar a París al costat de la mateixa Josephine Baker.

Josephine Baker. Inspirat en balls de l'Àfrica Central, es ballava solt, genolls junts, peus separats i amb les mans creuades a sobre els genolls.

Altres ritmes nouvinguts a Espanya des de Nova Orleans s'imposaren de seguida: la *Rumba*; l'*Havanera*; la Colombiana [duta per soldats que tornaven de Cuba]; *Machicha*; *Bolero*; *Tango*, ball que arribà de la mà del 'couplet' francès [1914]; *Capricho*; *Conga*; *Milonga*; *Guaracha* i *Mambo*

No obstant això, l'arribada de les novetats musicals no implicava coneixement del gènere jazzístic, de fet, la paraula 'Jazz' s'identificava a Espanya amb el gust per allò excèntric, per l'aldarull i amb una mena de 'culte vers el soroll'.

Dos van ser els instruments que de seguida foren associats al món visual i sonor del Jazz: la bateria i el saxòfon:

- La bateria [o Jazz-Band]: instrument que es feu imprescindible per a tot tipus d'orquestrines. Consta de: *Bombo*, *Tom base* [Goliat], *Caixa*, *Tom-toms*, *Hi-hat*, *Crash* i *Ride*. A poc a poc s'aconseguí que aquell conjunt d'instruments foren tocats junts per només un intèrpret [1930], tot donant peu a la bateria moderna. 'Drumen' [deformació de la paraula anglesa 'drummer'] o 'Jazz' eren els noms pels quals hom coneixia el músic que la tocava. Els bateries cobraven tres vegades més que qualsevol altre músic. El primer bateria conegut a Espanya [1919] fou Isidro Paulí [també pianista i violinista].
- El saxòfon³²², icona de la imatge jazzística per excel·lència: el primer saxofonista reconegut a Espanya fou Francisco Casanovas a qui pertany l'honor de ser el

³²² **El saxòfon - Adolph Sax:** Nascut Adolphe Antoine Joseph Sax [Dinant/Bèlgica, el 6 de novembre del 1814 - París, el 4 de febrer del 1894]. Fabricant d'instruments musicals. Conegut pertot arreu per haver inventat 'el saxòfon' ['so de Sax']. Intèrpret de clarinet, s'adonà de seguida de les moltes imperfeccions de l'instrument per la qual cosa es dedicà a superar-les. Quan tenia vint-i-cinc anys perfeccionà un clarinet baix lliurant-li avenços significatius en la seua afinació. Obsessionat amb la idea d'inventar un instrument de vent que poguera apropar-se als instruments de corda, construí al taller de son pare a Brussel·les [1840] el primer saxòfon aprofitant la resolució de part dels problemes acústics que tenia el clarinet. El primer saxòfon era un instrument baix de coure i es presenta a la 'Fira de Brussel·les' [1841]. El nou instrument no tingué una bona acollida, fins i tot fou ridiculitzat per alguns músics. Mesos després, Sax el toca davant el públic de Brussel·les tot rebent una bona acollida de part dels compositors de l'època. El nou instrument estava concebut per cobrir a les bandes el forat existent entre la força del metall i la dolçor de la fusta sent un instrument efectiu i fonamental per tal de ressaltar la sonoritat del conjunt. Allò que avui coneixem com 'família de saxòfons' ['sopranino', soprano, alt, tenor, baríton, baix i contrabaix] va patentar-la Sax a París [28-VI-1846]. Hector Berlioz composà la primera obra coneguda per a aquest instrument: *El sextet Cant Sagrat* [3-II-1944] sota la direcció de l'autor sent un dels intèrprets el mateix Adolphe Sax. Perfecciona i patenta [a partir d'un joc de claus ideat per Kent] el fiscorn [1945]. Conservatori de París crea [1857] càtedres especials per a saxòfon, càtedres dirigides pel mateix Sax, però, per raons econòmiques, van ser clausurades [1870]. Diversos entrebancs econòmics el portaren a la ruïna i tingué que vendre sa casa, un museu d'instruments, la seua editorial de partitures i part dels tallers de la Rue Saint George. Gràcies a l'ajut dels seus amics pogué restablir-se tot creant

difusor de l'invent del belga Adolphe Sax. Casanovas donà un recital a Barcelona [1926] i, anys després, fou l'Intèrpret oficial de *Rhapsody in Blue* de Gershwin. A Madrid destacaren els saxofonistes Jesús Fernández [de l'Orquestra Simfónica de Madrid] i Pedro Vallribera, qui estrenà la *Rhapsody in Blue* de George Gershwin [maig de 1948].

Les partitures dels temes més populars als Estats Units que interpretaven les orquestres locals arribaven via París o Londres i solien pertànyer a versions d'orquestres blanques com ara les de Paul Whiteman, Jack Hylton i Savoy Orpheans, la qual cosa no donava peu a intervencions de solistes o variacions rítmiques i melòdiques significatives.

Sam Wooding³²³ and His Chocolate Kids [primera banda de Jazz que vingué a Espanya] actuaren a Madrid, Barcelona, Sevilla i Cadis [6/30-VI-1929]. Els músics de Wooding³²⁴ que tocaren a Barcelona [primers jazzístes arribats a la península] van ser els següents³²⁵: Bobby Martin; Adolphus 'Doc' Cheatham [tpta]; Albert Wynn; Billy Burns [tbó]; Willie Lewis; Jerry Blake; Gene Sedric [clnet/sax]; Freddy Johnson [pno]; John Mitchell [banjo]; Summer 'King' Edwards [tuba]; Tom Fields [bat] i Sam Wooding [dtor/arranj]³²⁶.

una nova fàbrica d'instruments: 'Sax & Cia'. Morí oblidat a París [4-II-1894]. No obstant això, a la dècada dels 20', el saxòfon assolí un gran ressò degut a l'aparició i posterior desenvolupament del Jazz.

323 Sam Wooding: Nascut Sam David Wooding, Jr. [Philadelphia/Pennsilvània, 17 de juny de 1895 - Nova York, 1 d'agost de 1985]. Comença tocant a Atlantic City i aviat es trasllada a Nueva York [1914] tot just abans d'incorporar-se a l'exercit quan la 'I Primera Guerra Mundial' [o 'Gran Guerra']. Tota vegada llicenciat crea la seua primera banda 'Society Syncopators', amb la qual actua sovint a Nova York [1919-1923] i fent-se un espai en la nova sonoritat: 'l'estil Nova York'. 'Sam Wooding and his Orchestra' acompanyaren la revista *Chocolate Kiddies* [1925] on hi havia 11 músics i 30 xiques al cor. Gira per Alemanya, Suècia, Espanya, França, Suïssa, Turquia, Romania, Itàlia, Txecoslovàquia, Països Baixos, Bèlgica i Rússia sent els primers instèrprets nord-americans de jazz que actuaren a aquell país [1926]. Enregistraments per al segell Parlaphone a Barcelona [VII-1929]. Wooding disold la banda a la fi de la segona gira europea [1931] començada anys abans [1928] i torna als Estats Units tot i que una gran part dels seus músics romanen al continent europeu. Wooding s'aparta de l'escena jazzística [1935] per dedicar-se a l'ensenyament. Als anys 70', torna a tocar i fa una gira per Europa i Israel tot i que ja allunyat del món jazzístic. L'orquestra de Wooding ha estat considerada como un de los pilars del desenvolupament i extensió internacional del corrent 'mainstream' que esdevindria en el 'Swing'. A la banda de EWooding van tocar importants músics de l'època: 'Tommy' Ladnier [tpta, Thomas James Ladnier. N. Orleans/Louis, 28-V-1900 - N.Y, 4-VI-1939], 'Doc' Cheatham [trpta/cantant/dtor, Adolphus Anthony Cheatham. Nashville/Tenn, 13-VI-1905 - Washington DC, 2-VI-1997], Gene Sedric [sax, Eugene 'Honeybear' Sedric. San Luis/Misou, 17-VI-1907 - N.Y, 3-IV-1963], Freddie Johnson [pno/cantant. Freddy Johnson. N.Y, 12-III-1904 - N.Y, 23-III-1961] i 'Pat' Patrick. Segona gira europea [1928].

324 'Chocolate' fou un eufemisme fet servir al món de l'espectacle per denominar a algú amb peu negra o fosca Clayton, Peter - Gammond, Peter [1990].

325 Chadbourne, Eugene. *All Music Guide*.---Byrd, John E. [1990] [as dictated to Rae Harrison Wooding] *Dean of jazz: The Life and Music Sam Wooding Jr.*

326 Papo, Alfredo [1985].

Es representa al *Teatre Olympia* de Barcelona la revista musical *Harry Flemming's Blue Birds* [juny de 1929] revista presentada pel ballarí nord-americà del gènere 'stap/step' Harry Flemming³²⁷. Al quadre orquestral hi era també el trompetista Tommy Ladnier³²⁸.

A Harry Flemming el seguiren Willie Lewis and His Entertainers [1931], orquestra que ja portava músics de l'alçària de Bill Coleman, Adelaide Hall³²⁹, Benny Carter i George Johnson.

De Cuba arribaren bandes de Jazz anomenades 'bandas danzoneras', entre les quals cal destacar l'orquestra Havane Cubains Jazz. Josephine Baker³³⁰ actuà per primera

-
- 327 Harry Fleming** [o Flemming]: Conegut també com 'Flemming' [Virgin Islands, llavors sota domini danès]. Ballarí, presentador, aventurer i boxador. Harry convida el duo 'Los Lobos': Gaston Bueno Lobo i el guitarrista Oscar Aleman [guit/cantant, Oscar Marcelo Alemán. Resistencia-Chaco/ARG, 20-II-1909 - Buenos Aires, 14-X-1980] a afegir-se a la seua revista musical. Entre els músics que tocaren amb ell cal destacar: Tommy Ladnier [tpta, Thomas James Ladnier. N. Orleans/Louis, 28-V-1900 - N.Y, 4-VI-1939], Herb Flemming [tbó/cantant. Butte/Mont, 5-IV-1898 - N.Y, 3-X-1976], Roy Butler [sax. Richmond/N. Angl, ? 1902 - ? 198---?], Wilson Townes [sax], Frank Ethridge [banjo/vl], 'Strappy' Jones [bat] i Albert Wynn [tbó, Albert 'Al' Wynn. Nova Orleans/Louis, 29-VII-1907 - Chicago/Illin, 1-V-1973]. Els arranjaments de la banda els feia un músic anglès: Bobby Wolly. També hi era la ballarina Florence Miller. Arribaren a Europa [1929] i tocaren a Portugal, Bèlgica, Suïssa. Grècia, Itàlia, Països Baixos i Alemanya]. A Espanya [II-1929], tocaren a Madrid ['Circo Price Teatro'], Barcelona, Bilbao, Sevilla i Cádiz on presentaven dos musicals: 'Harry Flemming's Blue Birds' i 'Hawaiian Guitarists'.
- 328 Tommy Ladnier** [II]: Nascut Thomas J. 'Tommy' Ladnier [Nova Orleans, 28 de maig de 1900 - Nova York, 4 de juny de 1939]. Trompetista. Cobrí la baixa de Louis Armstrong a la 'King Oliver Band' [1924-1925] i viatja a Europa [1925] amb Sam Wooding [pno/comp/dtor, Samuel David Wooding. Filadèlfia/ Penn, 17-VI-1895 - N.Y, 1-VIII-1985] i [1928-1929] amb Harry Fleming [ballarí/boxador]. A Espanya actua [II-1929] al Circo/Teatro Price de Madrid, també a Barcelona, Bilbao, Sevilla i Cadis on presentaven dos musicals: 'Harry Flemming's Blue Birds' i 'Hawaiian Guitarists'. Redescobert per Hughes Panassié [crític. París/FRA, 27-II-1912 - Montauban/Tarn i Garona/FRA, 8-XII-1974], enregistra a París [1938] les *Panassié Sessions*.
- 329 Adelaide Hall**: Nascuda Adelaide Louise Hall [Brooklyn/Nova York, 20 d'octubre del 1901 - Londres, 7 de novembre del 1993]. Cantant. Forma part del cor als musicals de Broadway 'Shuffle Along' i 'Blackbirds' [1921]. Adelaide Hall es marida amb un mariner anglès [Bert Hicks] que feu construir un club per ella ['La Grosse Pomme']. Després de moltes actuacions a ambdós costats de l'atlàntic, torna a Londres per presentar al 'Theatre Royal' una versió musical de l'obra d'Edgar Wallace 'The Sun Never Sets'. L'obra fou un èxit tan gran que Hall fou considerada la cantant més popular del seu temps. Des de llavors va romandre a Londres fins la seua mort. La seua carrera va veures envoltada d'èxits constants. Apareix a diverses pel·lícules i mai deixa de cantar en clubs europeus, sobretot a Londres i París. Al llarg de la 'II Guerra Mundial' feu actuacions diverses per als soldats. Treballa amb els millors artistes de l'època com ara: Ethel Waters [cantant/actriu. Chester/Penn, 31-X-1896 - Los Angeles/Cal, 1-IX-1977], Josephine Baker [cantant/ballarina, Freda Josephine McDonald. Saint Louis/Miss, 3-VI-1906 - París/FRA, 12-IV-1975], Louis Armstrong [tpta/cantant/dtor, Louis Daniel Armstrong. Nova Orleans/Louis, 4-VIII-1901 - Corona-Queens/N.Y, 6-VII-1971], Lena Horne [cantant, Lena Mary Calhoun Horne. Brooklyn, 30-VI-1917 - N.Y, 9-V-2010], 'Cab' Calloway [cantant/dtor, Cabell Calloway III. Rochester/N.Y, 25-XII-1907 - Cokebury Village/Delaware, 18-XI-1994] i enregistra amb el mateix Duke Ellington [dtor/pno/comp/arranj, Edward Kennedy Ellington. Washington D.C., 29-IV-1899 - N.Y, 24-V-1974] amb qui ella havia fet al el seu tema més famós: *Creole Love Call* [1927], Fats Waller [pno/orgue/cantant, Thomas Waller. N.Y, 21-V-1904 - Kansas City, 15-IX-1943] i Art Tatum [pno, Arthur Tatum Jr. Toledo/Ohio, 13-X-1909 - Los Angeles/Cal, 5-XI-1956]. Apareix al film *Kiss Me, Kate* i fou estrella [al costat de Lena Horne] en l'espectacle de *Broadway Jamaica*. Enregistra dos discs [1969-1970] amb Humphrey Lyttelton [tpta, Humphrey Richard Adeane Lyttelton. Eton/Berkshire/UK, 23-V-1921 - London/UK, 25-IV-2008]. Canta al concert a la memòria de Duke Ellington esdevingut a Londres [1974] a l'església de St Martin-in-the-Fields i dona un recital al Carnegie Hall [1988]. La darrera aparició d'Adelaide Hall fou a la serie per a TV *Cabaret Comes to Carnegie*. Morí al London's Charing Cross Hospital [1993] a l'edat de noranta-dos anys.
- 330 Josephine Baker**: Nascuda Freda Josephine McDonald [Saint Louis/Missouri, el 3 de juny del 1906 - París, 12 d'abril del 1975]. Cantant i ballarina. Fou una de les figures introductores del 'Xarleston' i de l'anomenat 'Hot Jazz' a Europa. Als setze anys es converteix en ballarina i s'afegeix a un grup de dansa de Filadèlfia però fou rebutjada com artista doncs la consideraven torpe i de pell 'massa fosca'. Aconsegueix afegir-se al cor de *The Dixie Steppers* [1923], els quals representaven el musical *Shuffle*

vegada a Madrid i Barcelona [març de 1930], al teatre Principal Palace acompanyada per l'Orquestra Demon's Jazz dirigida pel 'Mestre Demon' qui, en realitat, era el pianista Lorenzo Torres Nin. Baker compartí cartell amb artistes d'estils diversos, fins i tot, pallassos [Pompoff-Thedy]. La cantant tornà a Espanya en diverses ocasions. De quan la segona visita [maig de 1941] cantà per primera vegada a València [Teatre Apolo i acompanyada per l'Orquestra Gong].

De França arribaren les orquestres de Ray Ventura i Roland Dorsey qui actuà al *Teatre Principal* de València [29/IV/1933]. El violinista Robert Edward 'Juice' Wilson³³¹ [1934] i Napoleón Zayas, saxofonista dominicà, tocaren a Barcelona.

- **'Hot Club' de València**

Llavors va tenir capdal importància l'aparició de la primera revista mensual exclusivament dedicada al jazz que es publicava a Espanya: '*Música Viva*', revista que influí sobre manera en la creació dels primers Hot Clubs al nostre país.

Along tot traslladant-se a Nova York. A Broadway forma part de l'espectacle *Chocolate Dandies*. D'igual manera, actua al 'Plantation Club' i al 'Cotton Club' de Harlem. Abans de complir els 19 anys [1925] es trasllada a París com a corista de la *La Reveu Nègre* al Teatre Music-Hall dels Champs Elisés, espectacle amb orquestra de Jazz dirigida per Claude Hopkins [pno/dtor, Claude Driskett Hopkins. Alexandria/Virg, 24-VIII-1903 - Bronx/N.Y, 19-II-1984] i on tacava Sidney Bechet [clnet/sax/comp, Sydney Joseph Bechet. N. Orleans/Louis, 14-V-1897 - París/FRA, 14-V-1959] i on triomfaria amb la seua personal manera de ballar la 'Danse Sauvage' [2-X-1925]. Josephine Baker era l'artista del món de l'espectacle millor pagada a Europa [1927] i rivalitzava amb Gloria Swanson i Mary Pickford [actrius] per ser la dona més fotografiada del món. Començà a cantar [1930] i enregistra els seus primer discs aconseguint un gran èxit amb la cançó *J'ai deux amours* [1931]. Participa a diversos llargmetratges [*La Sirène des tropiques*, *Zou-Zou* i *La Princesa Tam-Tam*]. Actua a St. Louis al 'Ziegfield Follies' [1936] amb Bob Hope i Fanny Brice, però les crítiques als diaris nord-americans foren dolentes i, fins i tot, diversos hotels i restaurants l'impediren l'accés de Baker als seus locals. Assoleix, doncs, la nacionalitat francesa [1937]. A la 'II Guerra Mundial', s'afegí a la Resistència Francesa i fou sotstinent de les Forces Aèries Franceses. També serví actuant davant les tropes aliades i col·laborà amb la Creu Roja. Per aquestos motius fou condecorada amb la 'Creu d'Or de Lorena', la 'Medalla de la Resistència' i la 'Legió d'Honor'. Decideix adoptar dotze xiquets provinents d'etnies diverses [1947]. Torna als Estats Units amb la intenció de lluitar per la integració i contra la discriminació racial de la dècada dels 50'. Josephine Baker ha estat un dels icones imprescindibles pel que fa a l'expansió dels primers temes de Jazz arreu del món i, sobretot, a Europa. Morí a conseqüència d'una hemorràgia cerebral [12-IV-1975]. El seguici del seu soterrar fou immens. Fou la primera dona a França a rebre honors militars. Hi és soterrada al Principat de Mònaco.

331 **'Juice' Wilson:** [nascut Robert Edward 'Juice' Wilson a Sant Louis el 21 de gener del 1904 - ?1962]. Violinista. Toca el clarinet abans que el violí. Considerat un dels més grans violinistes de Jazz de tots els temps. Comença la seua carrera a Chicago al costat d'Eddie South [ví. Louisiana/Missou, 27-XI-1904 - Chicago/Illin, 25-IV-1962] a la 'Jimmy Wade's Orchestra' [1918]. Als anys 20' hi és a Nova York amb James P. Johnson [pno, James Price Johnson. New Brunswick/N. Jers, 1-II-1894 - N.Y, 17-XI-1955] però deixa de tocar per estudiar violí amb el professor alemany Joseph A. Ball a Buffalo/Nova York. Arriba a Europa [1929] amb l'orquestra de 'Noble Sissle' i enregistra a Hayes/Middlesex/UK amb la 'Noble Sissle Band'. L'any següent [1930] actua a Itàlia, Espanya i Nord d'Àfrica. Malgrat aparèixer a poques sessions d'enregistrament, el seu estil ha influït en músics posteriors. S'instal·la a Barcelona [1934] i marxa cap a Malta [1936] on actua al 'Cairo Bar' de La Valletta [fins 1954].

De fet, va néixer a València el 'Hot Club de Jazz' [meitat de 1935] tot imitant els 'Hot Club' de Barcelona, creat per Alfredo Papo i Alberto Mallofré [11-V-1935]; el de Madrid, fundat per Alberto Bosch, Eduardo Ruiz de Velasco i Eduardo Prada i el 'Hot Club' de París, creat per Jules Pannassié a imitació del primer de tots: el 'Hot Club' de Brusel·les [1932].

El 'Hot Club' de València hi era ubicat als baixos de l'Hotel Europa [on seria després el 'Club Tabú']. Al voltant del nou centre d'aficionats es congregaren joves intel·lectuals [sobretot estudiants de la Facultat de Dret] als qui agradava el jazz, joves com José Aguilera Cerni, el futur cineasta [i director de la Filmoteca Valenciana] Ricardo Muñoz Suay, el periodista Rafael Alfaro Taboada, Vicente Redal Redal, Luis Galan Gisbert [qui partí a l'exili que va reflectir a un llibre de memòries], Adolfo Torrente [periodista taurí], els germans Talón [foren portats a Rússia de menuts], els germans Vilar [metges], joves que es congregaven a la nit per escoltar discs [ells les anomenaven 'misses negres' tot volent imitar la clandestinitat i l'espiritualitat de la comunitat negra a la Nova Orleans del segle XIX], discs que encomanaven al Regne Unit.

També escrivien a diversos segells discogràfics estrangers demanant fotografies dels seus artistes favorits, a més de mantenir correspondència amb els caps d'orquestra Paul Whiteman i Ted Lewis. Malgrat la diversitat de criteris musicals, al grup es trobaven atrets per músics com ara Django Reinhardt i Stéphane Grappelli, és a dir: pels músics més representatius del 'Quintet del Hot Club de França' i també pel Gòspel. Intentaren dur Josephine Baker a València [Teatro Apolo] a més de portar diverses vegades i des de Barcelona L'Orquestra de Jaume Planas i el ballarí Juan Peiró. Quan la contesa civil espanyola, la majoria acabaren lluitant al costat del bàndol republicà com a membres de la FUE.

- **Barcelona i Madrid**

La literatura jazzística a Espanya només ha tingut Barcelona i Madrid [a més del 'Festival de Jazz de Sant Sebastià'] com a referents fonamentals.

Motius per a l'assoliment jazzístic d'ambdues ciutats:

- Barcelona:
 - motius geogràfics: proximitat amb la frontera francesa; port important a la Mediterrània.

-motius econòmics: burgesia amb poder adquisitiu i possibilitat de viatjar a l'estranger.

-motius laborals: arriben *jazzmen* procedents de París com ara Don Byas³³², George Johnson, Peer Wyboris³³³, Eric Peter i Lou Bennett³³⁴.

332 'Don' Byas [II]: Nascut Carlos Wesley Byas [Muskogee/Oklahoma, 21 d'octubre del 1912 - Amsterdam, 24 d'agost del 1972]. Saxofonista. Romangué una llarga estada a Europa i cal considerar-lo com el primer intèrpret 'Bopper' que tocà amb jazzmen espanyols. Als dèssset anys ja hi era tocant a diverses orquestres: Bennie Moten [pno/dtor, Benjamin Moten. Kansas C./Miss, 13-XI-1894 - Kansas C, 2-IV-1935], Terrence Holder [tpta. Muskogee/Oklah, 1898 - ?] i els 'Walter Page's Blue Devils' [cb/dtor, Walter Sylvester Page. Gallatin/Miss, 9-II-1900 - N.Y, 20-XII-1957]. Llavors comença a tocar el saxòfon tenor. Marxa a Nova York [1937]. Fa una gira [1938-1940] amb Don Redman [comp/arranj/dtor/cantant/clnet/sax, Donald Matthews Redman. Piedmont/Virg, 29-VII-1900 - N.Y, 30-XI-1964]. Enregistra el tema *Is This to Be My Souvenir* [maig 1939]. Toca amb Lucky Millinder [dtor, Lucius Venable Millinder. Anniston/Alab, 8-VIII-1900 - N.Y, 28-IX-1966], Andy Kirk [sax/tuba, Andrew Dewey Kirk. Newport/Kent, 28-V-1898 - N.Y, 11-XII-1992], Edgar Hayes [pno/dtor, Edgar Junius Hayes. Lexington/Kent, 23-V-1904 - San Bernardino/Cal, 28-VI-1979] i, el seu ídol d'adolescència, Benny Carter [sax, Bennett Lester Carter. N.Y, 8-VIII-1907 - Los Angeles/Cal, 13-VII-2003]. Enregistra [1939-1940] bona part dels seus millors solos: a destacar el del tema *You Set Me on Fire*. Toca també amb Pete Johnson [pno], 'Hot Lips' Page [tpta] i Big Joe Turner [veu]. Al 'Minton's Playhouse' [1941] toca amb Charlie Christian [guit, Charles Henry Christian. Dallas/Tex, 29-VII-1916 - N. Y, 2-III-1942], Thelonious Monk [pno/comp, Thelonious Sphere Monk. Rocky Mount/Car. N, 10-X- 1917 - Englewood/N. Jers, 17-II-1982] i Kenny Clarke [bat, Kenneth Spearman Clarke. Pittsburgh/Cal, 9-I-1914 - París/FRA, 25-I-1985]. Count Basie [pno/dtor] el crida per substituir Lester Young [sax/clnet, Lester Willis Young. Woodville/Miss, 27-VIII-1909 - N.Y, 15-III-1959] a la seua Big band. Grava amb la banda de Basie la música de les pel·lícules *Reveille with Beverly* i *Stage Door Canteen* [1942]. Toca [1944] amb Coleman Hawkins [sax, Coleman Randolph 'Bean' Hawkins. Saint-Joseph/Missou, 21-XI-1904 - N.Y, 19-V-1969] al 'Yacht Club'. S'afegeix als 'boppers' 'Dizzy' Gillespie [tpta], Charlie Parker [sax], George Wallington [pno, Giacinto Figlia. Palermo/ITÀ, 27-X-1924 - Cape Coral/Miami, 15-II-1993], Oscar Pettiford [cb] i Max Roach [bat] per tocar a l'Onyx Club'. Enregistra *Woody 'n You* amb Coleman Hawkins [1944]. Amb 'Dizzy' Gillespie grava [1945] els temes Bop, *Good Bait* i el famós *Salt Peanuts*. Aconsegueix èxit amb *Laura*, tema de David Raksin. Enregistra amb Gillespie *Night in Tunisia* [II-1946]. Byas marxa cap a Europa [IX-1946] amb la banda de Don Redman [dtor]. Actua a Dinamarca, Bèlgica, Suïssa i Alemanya. Són la primera orquestra 'negra' que toca a França després de l'alliberament. Roman a París després de tocar a Bèlgica, de nou, i a Espanya. Enregistra per primera vegada a França [XII-1946] amb Don Redman [dtor/sax], Tyree Glenn [tbó, William Tyree Glenn. Corsicana/Tex, 23-XI-1912 - Englewood/N. Jers, 18-V-1974] i Peanuts Holland [tpta, Herbert Lee 'Peanuts' Holland. Norfolk/Virg, 9-II-1910 - Estocolm/SUÈ, 7-II-1979]. Byas comença a ser una figura familiar al paisatge de la 'Riviera' francesa [1948]. Grava a París [1953] amb Mary Lou Williams [pno, Mary Elfrieda Scruggs. Atlanta, 8-V-1910 - Durham/Car. N, 28-V-1981] i amb l'Andy Kirk Band'. Tot seguit, marxa als Països Baixos on es marida i treballa pertot arreu d'Europa amb músics que venien al continent de gira, com ara: Art Blakey [bat], Kenny Clarke [bat], Duke Ellington [dtor/pno], Gillespie [tpta], als programes de 'Jazz at the Philharmonic', Bud Powell [pno] i Ben Webster [sax]. Ha enregistrat estils diversos com el 'fado' amb Amalia Rodrigues [cantant]. Don Byas tornà a EUA [1970] quan fou convidat a tocar al 'Newport Jazz Festival' de George Wein. Morí a Amsterdam víctima d'un càncer [1972].

333 Peer Wyboris: [Brandis/Alemanya al 1937 - Barcelona, 22 d'agost de 2008]. Als setze anys inicia estudis de percussió. Viaja per Àfrica, Europa i Orient Mitjà [1956]. Torna a Alemanya i, amb el saxofonista Pedro Iturralde [sax/comp, Pedro Iturralde Ochoa. Falces/Navarra, 13/VII/1929], fa una gira per Grècia, Turquia i Espanya, tot instalant-se a Madrid on toca amb músics de l'alçària de Booker Ervin [sax, Booker Telleferro Ervin II. Denison/Tex, 31-X-1930 - N.Y, 31-VII-1970], Donald Byrd [tpta/comp, Donaldson Toussaint L'Ouverture Byrd II. Detroit/Mich, 9-XII-1932 - 4-II-2013], Gerry Mulligan [sax/pno/dtor, Joseph Gerald Mulligan. N.Y, 6-IV-1927 - Darien/Conn, 21-I-1996], Don Byas [sax, Carlos Wesley Byas. Muskogee/Oklah, 21-X-1912 - Amsterdam/PsB, 24-VIII-1972], Dexter Gordon [sax/comp/actor. Los Angeles/Cal, 27-II-1923 - Filadèlfia/Penn, 25-IV-1990], Pony Poindexter [sax, Norwood Poindexter. N. Orleans/Louis, 8-II-1926 - Oakland/Cal, 14-IV-1988], Lee Konitz [sax/comp. Chicago/Illin, 13-X-1927], Albert Bover [pno], Perico Sambeat [sax/flta/comp, Pedro Sambeat. València, 23-VII-1962], Lou Bennett [org, Louis Benoît. Filadèlfia/Penn, 18-V-1926 - Hospital de Chesnay/París/FRA, 10-II-1997] i Tete Montoliu [pno/comp, Vicenç Montoliu i Massana. Barcelona, 28-III-1933 - Hospital Clínic/Barcelona, 24-VIII-1997], jazzman amb qui compartí escenari al llarg de vora tres dècades al costat d'Eric Peter [cb]. Després de la mort de Montoliu, Peer Wyboris deixa de tocar i anà sobrevivint gràcies al recolzament d'amics seus. A la seua curta discografia cal destacar el darrer disc de Tete Montoliu *Per sempre*, *Tete* publicat de manera pòstuma [1997].

334 'Lou' Bennet: Nascut Louis Benoît [Filadèlfia/Pensilvània, el 18 de maig del 1926 - Hospital de Chesnay/París el 10 de febrer de 1997]. Organista. Quan hi era fent el servei militar [1943-1946] toca la tuba a la banda del regiment fet que influiria força amb la disposició sonora del pedalier del seu orgue.

- Madrid:

- motius socials: centre administratiu i polític de l'Estat; escenari obligat per als primers intèrprets nord-americans arribats a Espanya.

- motius estratègics: bases militars i contacte amb músics nord-americans.

- novetats discogràfiques de Jazz per ser distribuïdes a la resta de l'Estat mitjançant segells i editorials arrelades a Madrid.

Així, doncs, la trajectòria musical de Barcelona i Madrid serà punt de referència constant pel que fa als orígens i desenvolupament jazzístics a l'Estat Espanyol

En ambdues ciutats els músics començaren a emprar la paraula 'Jazz' [1910-1920]. Però l'ús que es feia del Jazz distava molt dels seus orígens: ni la instrumentació de les orquestrines ni el fraseig melòdic ni tampoc els temes tocats semblaven tenir res a veure amb el Jazz primerenc aleshores ja desenvolupat per Louis Armstrong o 'King' Oliver.

La contesa civil acabà amb l'anomenada *Edat d'Or del Jazz* [a l'igual que amb gairebé tota la cultura del país]. Però hom no s'havia assabentat [tret d'algun mitjà ben informat] que el llavors considerat com a primer músic de Jazz del Regne Unit era un pianista i director navarrès anomenat Fred [Federico] Elizalde³³⁵ i que gràcies a ell, als seus músics

Treballa com a sabater [1946] i forma un trio amateur amb repertori del 'Nat King Cole Trio' i cinc anys després inicià la seua carrera com a músic professional. Després d'haver-hi escoltat [1949] els organistes Wild Bill Davis [orgue/pno, William Strethen Davis. Glasgow/Missou, 24-XI-1918 - Moorestown/N. Jers, 17-VIII-1995] i Jimmy Smith [orgue, Jimmy Oscar Smith. Norristown/Penn, 8-XII-1928 - Scottsdale/Ariz, 8-II-2005], decideix canviar d'instrument i tocar l'orgue. Als anys 60' toca al club parisenc 'Blue Note' i enregistra el seu primer disc: *Amen* [París, VII-1960]. A França desenvolupa [fins 1968] gran activitat musical gairebé sempre acompanyat per Jimmy Gourley [guit, James Pasco Gourley Jr. St. Louis/Miss, 9-VI-1926 - Villeneuve-Saint-Georges/FRA, 7-XII-2008] i Kenny Clarke [bat, Kenneth Spearman Clarke. Pittsburgh/Cal, 9-I-1914 - París/FRA, 25-I-1985]. Arriba a Espanya [1962] com a membre de la banda on hi eren els guitarristes Philippe Catherine [guit. Londres/UK, 27-X-1942], André Condouant [guit. Pointe-à-Pitre/GUA, 6-IX-1935 - ? 8-X-2014], René Thomas [guit. Lieja/BÈL, 25-II-1927 - Santander, 3-I-1975] i Billy Brooks [bat, Billy Lewis Brooks. ? 1943] o Kenny Clarke [bat, Kenneth Spearman Clarke. Pittsburgh/Cal, 9-I-1914 - París/FRA, 25-I-1985] actuant al club 'Jamboree' de Barcelona. Grava *Enfin!* [París, III-1963] amb René Thomas [guit], Gilbert Rovère [cb, Gilbert 'Bibi' Rovère. Toulon/FRA, 29-VIII-1939 - Menton/FRA, 13-III-2007] i Charles Bellonzi [bat. Niça/FRA, 14-I-1941]. Torna als Estats Units [1964] per tal de tocar al 'Newport Jazz Festival'. Ha tocat gairebé arreu tot l'Estat espanyol, fins i tot en localitats menudes on gairebé hom mai havia escoltat Jazz en directe. S'estableix a Madrid i obri el seu propi club a la Costa Daurada [1975]. Entre els seus enregistraments més destacats cal fer esment d'un LP acompanyant la cantant Núria Feliu: *Núria Feliu, Lou Bennett...i els seus amics* [1966], *Improvisacions* [1966] i una banda sonora: *La vil seducció* [1968] acompanyat d'André Condouant [guit. Pointe-à-Pitre/GUA, 6-IX-1935 - ? 8-X-2014] i Peer Wyboris [bat. Brandis/RFA, 1937 - Barcelona, 22-VIII-2008]. Cal destacar el disc: *Escolania Montserrat - Lou Bennett* [1969] i altres bandes sonores per als films: *Le Glaive et la Balance* [1963] i *El Momento de la Verdad* [1965].

335 'Fred' Elizalde: Nascut Federico Elizalde [Navarra, 12 de desembre de 1907 - Manila/Filipines, 16 de gener de 1979]. Director d'orquestra. El seu germà [Lizz] marxa a Cambridge i toca el saxòfon alt a 'The Quinquaginta Band'. Fred pren la direcció de la banda i grava composicions seues [1927]. Porta per a la banda músics cap al Regne Unit des dels Estats Units, músics de l'alçària de: Adrian Rollini [sax, Adrian Francis Rollini. N.Y, 28-VI-1903 - Homestead/Flor, 15-V-1956], Bobby Davis [multi-instrumentista] i Chelsea Quealey [tpa. Hartford/Conn, ? 1905 - Las Vegas/Nev, 6-V-1950] qui aleshores tocava als 'California Ramblers'. A Espanya escriu l'òpera *La Pajara Pinta* i estudia amb Manuel de Falla. Estrena la *Sinfonia Concertante* [IV-1935].

i al seu millor saxofonista [el nord-americà Adrian Rollini³³⁶] el Jazz europeu començà a tenir certa entitat i criteri.

Tota vegada conclosa la contesa [1939], aparegué la censura. El Jazz estigué vora 10 anys absent de la ràdio i de la vida oficial, la qual cosa no significà que deixara d'emetre, atès que els locutors l'anunciaven sota el terme 'música moderna'.

Seguint les ordres dels govern franquista pel que feu a la moral als espectacles cal apuntar alguns dels canvis significatius que patí la societat espanyola:

- Els *dancings* i els *cabarets* passaren a ser 'balls' i 'sales de festa'.
- Els *cocktails*, 'combinacions' i les revistes 'comèdies musicals'.
- El ballet, 'bailes'.
- L'actor Charles Chaplin ['Charlot'], 'Carlitos'.
- La paraula Jazz calia escriure-la com a 'yas'.
- La cançó *Besame mucho* fou prohibida, després autoritzada i tornada a prohibir davant la perplexitat de tothom .
- El tema *Ansiedad* [del cantant i pianista Nat King Cole] passà la censura gairebé de puntetes per motius literaris que no musicals.

Autor del *Piano Concerto* [1948] i el *Concert per a violí* [1950]. Als anys 50' i 60' dirigeix 'l'Orquestra Simfònica de Manila' i 'l'Orchestra of the Japanese Broadcasting Commission'.

336 Adrian Rollini: [Nova York, 28 de juny del 1904 - James Archer Smith Hospital-Homestead/Florida, 15 de maig del 1956]. Saxofonista, vibrafonista i director d'orquestra. Precursor del saxòfon baríton aplicat a les orquestres de ball i bandes de jazz. Als 14 anys forma la seua banda i als anys 20' toca als 'California Ramblers'. Per donar un toc original al so de la banda canvia vers el saxòfon baix [1922]. L'orquestra acompanya 'Red' Nichols [tpta, Ernest Loring Nichols. Ogden/Utah, 8-V-1905 - Las Vegas/Nev, 28-VI-1965] al disc *Red Nichols Five Pennies* i també Jimmy i Tommy Dorsey. Treballa amb 'l'Orquestra de Frankie Trumbauer' [sax/fagot, Frankie 'Tram' Trumbauer. Carbondale/Illin, 30-V-1901 - Kansas City, 11-VI-1956] i enregistra temes amb Cliff Edwards [cantant/actor, Clifton Avon Edwards. Hannibal/Missou, 14-VI-1895 - Hollywood/Cal, 17-VII-1971] i Bix Beiderbecke [corneta, Leon Bismark Beiderbecke. Davenport/Iowa, 10-III-1903 - N.Y, 6-VIII-1931]. A Nova York contacta amb Manuel [Lizz] Elizalde quan era cercant músics per a la banda del seu germà Fred, qui l'esperava al 'Savoy' de Londres. Junt a Chelsey Quealey [tpta. Hartford/Conn, ? 1905 - Las Vegas/Nev, 6-V-1950], Bobby Davis [multi-instrumentista], Tommy Felling [banjo/guit, Tomaso Fellini. ? 1900 - ?] i Jack Russin [pno], marxa cap al Regne Unit. També toca [1914-1939] amb ells el seu germà Arthur Rollini [sax/clnet, Arthur Francis Rollini. N.Y, 3-II-1912 - Florida/Louis, 30-XII-1993] qui llavors tocava amb Benny Goodman [clnet]. De tornada als Estats Units, comença a enregistrar treballs per a Lee Morse [cantant/actriu, Lena Corinne Morse. Cove/Oreg, 30-XI-1897 - Rochester/N.Y, 16-XII-1954], els germans Dorsey, Ben Selvin [dtor, Benjamin B. Selvin. N.Y, 5-III-1898 - Manhasset/N.Y, 15-VII-1980] i Jack Teagarden [tbó/dtor] a més de Bunny Berigan [tpta] i Benny Goodman [clnet]. Crea la seua orquestra i enregistra [1933] per als segells 'Vocalion' i 'Banner'. Els seus treballs amb Joe Venuti [ví, Giuseppe Venuti. Filadèlfia/Penn, 16-IX-1903 - Seattle/Wash, 14-IV-1978] ja aportaven el seu nom a la portada. A destacar els temes *Savage Serenade*, *Who Walks In While I Walk Out?* i *Got The Jitters*, temes on el so del seu baríton comença a ser insinuant. De les moltes influències que aportà el so d'Adrian Rollini vers músics posteriors cal destacar la de Coleman 'Bean' Hawkins [sax, Coleman Randolph 'Bean' Hawkins. Saint-Joseph/Missou, 21-XI-1904 - N.Y, 19-V-1969] qui feu ús breu del baríton a 'l'Orquestra de Fletcher Henderson'. De la seua reedició discogràfica cal assenyalar: *Adrian Rollini: Bouncin' in Rhythm* [reed, 1995]; *The Goofus Five* [reed, 1998]; *Tap Room Swing* [2002]; *Adrian Rollini 1934-1938* [reed, 2004] i *Adrian Rollini Trio, Quartet and Quintet* [reed, 2005] i *Adrian Rollini as a Sideman, Volume 1: 1929-1933* [reed, 2006].

Aparegué el '*nacionalflamenquisme*', moviment transmissor d'essències musicals pàtries, segons el règim franquista, allunyades de tota intromissió musical aliena. Així, doncs, a qualsevol emissora de ràdio d'arreu l'Estat era molt difícil trobar un tipus de música allunyada d'aquell establert pels paràmetres artístics del franquisme.

Altres efectes de la censura política al món del Jazz espanyol van ser els següents:

- Per culpa de la censura franquista Thelonious Monk passà a convertir-se en 'Celedonio el Monje' i Count Basie es convertí en 'El Conde Basie'.
- Els títols de les cançons calia transcriure'ls en castellà, creant-se així situacions hilarants doncs molts censors no coneixien l'idioma anglès.
- Als clubs de Jazz se'ls manava una comptabilitat rigorosa fiscalitzant-se també les seues reunions i els seus estatuts sota sospita de 'propagar una música *exòtica i pagana*'.
- El Hot-Club de Barcelona acabà per tancar temporalment [tornà a obrir al 1946]. La reobertura permeté patrocinar la publicació de butlletins; editar una revista força important per al Jazz a Espanya: *Ritmo y Melodia* i l'edició de discs.

- ***Els intel·lectuals i el jazz***

La celebració del 'Primer Saló del Jazz' de Barcelona [inspirat al 'Saló de Jazz' parisenc] organitzat pel Hot-Club, l'associació cultural 'Club 49' i la revista *Dau al Set*, tragué a la llum pública l'obra d'una generació d'artistes plàstics que no dubtaren en servir-se del jazz com a font d'inspiració. Era l'inici d'un renaixement jazzístic de la ciutat. Al llarg de 4 edicions [1951, 1952, 1953 i 1957] els artistes Cuixart, Tàpies, Saura, Guinovart, Joan Brossa etc., es congregaren per a un singular confrontament plàstic-literari-musical al voltant d'un disc de jazz abans seleccionat. Alguns d'ells arribaren a cedir obres seues per tal de treure 3 números monogràfics: '*Dau al set: blues*' [1951], '*Saló del jazz*' [1952] i '*Antologia del jazz*' [1953].

El 'Hot Club' de Barcelona creà el gran premi del disc de jazz [1957-1964] amb la finalitat d'estimular les companyies discogràfiques i fomentar l'hàbit selectiu al consumidor. El primer guanyador fou Duke Ellington i el seu disc *Creole love call*.

A València [teatre Russafa] s'organitzaren 'matineés' amb el títol de *Ritmo en jazz* atès que els seus programes consistien en actuacions del Quartet Harlem, l'orquestra de Pedro Oltra i la coneguda cantant folklòrica Lolita Garrido. Al Teatre Fontalba, seguiren

organitzant concerts de jazz que consistien en la interpretació orquestrada de la *Rapsòdia en blau* per José Iturbi. als programes de mà es feia constar que es tractava del 'cim del jazz simfònic'.

Allò de fundar un Hot-Club acabà per fer-se costum.

Va haver-hi a Palma de Mallorca, a Alacant [José Bauzà], a Valladolid i a Sevilla.

En Bilbao el dirigia el saxofonista Vladimiro Bas, fins que anà a provar sort com a músic a Madrid.

• **La ràdio i el jazz**

Per a l'aficionat al jazz, la recerca d'emissores de ràdio donà aviat el seu fruit quan li arribava a orella l'emissora la 'Voz de América' [a l'ona curta de la BBC].

La ràdio creà el sistema mitjançant el qual pogueren ser conegudes les primeres orquestres. Amb el temps els seus responsables anaren diferenciant allò que era jazz d'allò altre que no ho era. entre els pioners de la radiofonia jazzística a Espanya hi destaquen:

- Radio Nacional, Juan Mª Mantilla: *Melodias y Ritmos modernos*
- Luís Sanchez Monleón [àlies Jorge Sepúlveda de nom artístic]: *Música para todos*, amb orquestra en directe dirigida pel mestre Tejada
- Radio Madrid, Luís Araque i Eduardo de Prada [fill]: *Canciones en el aire*
- Radio Espanya i Radio Zaragoza: *Ritmo y Canciones de América*
- Radio Barcelona, Alfredo Papo: *Club de hot de Barcelona*
- Radio Miramar, Josep Mª Fonollosa: *Quince minutos con los grandes solistas del jazz*
- Radio Espanya i Radio Tetuán, Francisco Concepción Cruz: *Melodias en jazz*
- Radio Bilbao, Pio Lindegaard [cònsul de Dinamarca a Bilbao]: *Los blancos y negros* amb el patrocini del Hot-Club Local
- Xavier Añúa i Luis Abaitua: *Música de jazz comentada*
- Fet-22, Oviedo, César Milego: *Antena de ritmos*
- Eaj 48 - Radio Vigo, Carlos Prada i Fernando Castillo: *Melodía en jazz'*
- Radio Salamanca, Gabriel Núñez Larraz: *Club de música joven*
- Fet-1-Valladolid, Alfonso Guillén: *Melodias en jazz*
- Radio Alicante i Radio Falange Alicante, José Bauzà

- Radio Mediterráneo de València, Antonio Balanzà: *Figuras del jazz i Estrellas del jazz*

Però els 2 programes que defineixen molt bé la radiofonia jazzística a Espanya durant els anys 40' van ser:

- Radio Madrid, Ruiz de Velasco 'Pototo': *Casino fin de semana*
- Radio Barcelona EAJ-1, Francisco Ortega: *Ritmo y Melodia: reyes del Jazz*

- **Barcelona: cronologia jazzística fins els anys seixanta**

-Inauguració de l'Hotel Ritz [octubre de 1919]. Orquestrina Nic-Fusly [2 pianos, una secció de corda, 3 violins, violoncel, banjo, saxòfon tenor, contrabaix i l'afegiment d'un instrument nou: la bateria].

-L'Orquestrina Verdura incorporà una corneta i un trombó.

-El pianista Lorenzo Torres Nin [pno] fou un dels primers a fer servir la paraula 'Jazz' [1922] amb els Jazz Band Demon's.

-Fundació del Hot Club de Barcelona [1934] amb la intenció de propagar el Jazz com a gènere. L'esperit del Hot Club de Barcelona arribaren a altres ciutats: Bilbao, Valladolid, Madrid i, també, a València.

-El Sindicat Únic de l'Espactacle [CNT] tancava el local del carrer Clarís [agost 1936], al·legant que al seu interior hi era amagat tot un servei d'espionatge .

-I Festival Internacional de Jazz [1935].

-Per la ciutat passaren els saxofonistes Ben Lafosse i Delle Haeënsch i el trombonista Helmut Hunch [de l'Orquestra Alemanya de Juan Llosas] .

-Adelaide Hall cantà a Barcelona durant 15 dies al Club Monterrey [agost 1950].

-Tete Montoliu fundà el 'Be-bop Trío' amb Ramon 'Jerry' De Larrocha [cb] i Juli Ribera [bat].

-Bonet de San Pedro [cantant i guitarrista mallorquí] Destacà pel seu Jazz 'típicament llatí', gènere que anys després desenvoluparia el pianista i cantant italià Renato Carosone. Un dels seus temes [*Rasca-yú*] fou considerat irreverent i prohibit per l'autoritat eclesiàstica. Semblava tret del tema de Louis Armstrong: *You-Rascal-You*.

-La cantant Rina Celi fou una de les primeres veus en imposar l'ús del micròfon a l'escenari.

-L'orquestra de Bernard Hilda i els seus Violins inaugurà a Barcelona la Sala Copacabana [1947]. Entre els músics de l'orquestra destacà de seguida Don Byas [sax] músic fonamental per al desenvolupament del Jazz a Espanya. Els músics de la ciutat anaven a escoltar el *jazzman* més important arribat a Barcelona des de Benny Carter³³⁷. Al costat de Byas, romangué George Johnson [sax], qui provenia de l'Orquestra de Willie Lewis³³⁸ i arribà a Barcelona [1946] tot i que ja havia estat abans a Espanya [1931] amb la primera orquestra de Lewis i al costat de Bill Coleman, Benny Carter i Adelaide Hall]. L'estada de Don Byas a Espanya assolí el caràcter de llegenda i, entre altres conseqüències, ajudà Tete Montoliu en la determinació de convertir-se en músic de Jazz i a altres músics a entendre *el com, el per què i el per a què* del llenguatge jazzístic.

-Willie 'The Lion' Smith [pno] a la Casa del Metge [7/II/1950].

-Milton 'Mezz' Mezzrow [clinet] amb Lee Collins [tpa] i Zutty Singleton [bat] a la Casa del Metge [17-18/IX/1951].

-Bill Coleman Septet [tpa] al Cinema Astòria [19/XI/1952].

-Dizzy Gillespie [tpa] i el seu Sextet al Cinema Windsor [10/II/1953]. Amb ells hi era Al Jones [bat].

-'Big Bill' Broonzy [bluesman] al Teatre Capsa [juny 1953].

-Orquestra de Lionel Hampton [vibràfon] al Cinema Windsor [19/II/1955].

-Louis Armstrong & All Stars al Cinema Windsor [22-23/XII/1955]. Sols tocaren el dia 23 però feren tres sessions davant la demanda del públic: matí, vesprada i nit.

³³⁷ **'Benny' Carter** [II]: Nascut Bennett Lester Carter [Nova York, 8 d'agost de 1907 - Los Angeles/Califòrnia, 13 de juliol de 2003]. Saxofonista, arranjador i compositor. El seu so i el de Johnny Hodges [sax, John Cornelius Hodges. Cambridge/Mass, 25-VII-1906 - N.Y, 11-V-1970] fou determinant per a músics com Charlie Parker [sax/comp, Charles Christopher 'Bird' Parker Jr. Kansas City, 29-VIII-1920 - N.Y, 12-III-1955]. A Los Angeles [1943] escriu bandes sonores sent un dels primers músics negres en fer-ho. Mentor de l'arranjador i trompetista Quincy Jones [arranj/comp/tpa/prod, Quincy Delight Jones, Jr. Chicago/Illin, 14-III-1933], ajudà també altres músics com ara un jove Miles Davis [tpa/comp, Miles Dewey Davis III. Alton/Illin, 26-V-1926 - Santa Mònica/Cal, 28-IX-1991].

³³⁸ **'Willie' Lewis** [II]: Nascut William T. Lewis [Cleburne/Texas, 10 de juny 1905 - Nova York, 13 de gener de 1971]. Clarinetista. No sols tocà el clarinet, sinó també els saxòfons alt i baríton i arribà, fins i tot, a enregistrar temes com a cantant. Estudià al 'New England Conservatory of Music' i comença tocant en espectacles de varietats. Després d'una audició entra a formar part de la 'Will Marion Cook Orchestra', grup que abandonaria per anar-se'n amb la Sam Wooding Band per viatjar arreu del món [1925]. Amb els 'Wooding's Symphonic Syncopators' recorre Amèrica del Sud, Àfrica del Nord i Europ. Forma la seua orquestra 'Willie Lewis and his Entertainers' [1931] amb membres provinents de la banda de Sam Wooding [pno/comp/dtor, Samuel David Wooding. Filadèlfia/ Penn, 17-VI-1895 - N.Y, 1-VIII-1985] i fou el primer director d'una orquestra de Jazz negra que actuà a Europa. Torna a Nova York [1941] i es guanya la vida treballant de cambrer. Entre els seus enregistraments cal destacar els següents: *Christopher Columbus* [1936], *Swinging for a Swiss Miss* [1937], *Happy Feet* [1941] i *Willie Lewis and His Entertainers* [1985, compilació de les millors col·laboracions amb Bill Coleman/tpa]. Es feu una compilació de la seua obra sota el títol *Willie Lewis in Paris* [1988].

- Orquestra de Lionel Hampton al Cinema Windsor [12-13/III/1956]. Jam session on tocà Tete Montoliu [pno].
- Sammy Price [dixieland] al Cinema Astòria [4/V/1956].
- Count Basie's Orchestra al Cinema Windsor [2-3/X/1956].
- Sister Rosetta Tharpe [guitarra i veu] al Col·legi d'Advocats [febrer 1957].
- Cootie Williams [tpa] al Cinema Windsor [6/II/1959].
- Quincy Jones³³⁹ Orchestra [18 músics] al Cinema Windsor [29/V/1960].

- **Madrid: cronologia jazzística fins els anys seixanta**

- A la postguerra: diversos 'festivals de jazz' matutins i vespertins als cinemes Capitol, Fontalba, Proyecciones i Coliseum.
- El ballarí Harry Fleming fa una gira per Europa [1929].
- El guitarrista Oscar Alemán³⁴⁰ [Duo Los Lobos] roman a Madrid durant més d'un any abans de marxar a França i acompanyar Josephine Baker [cantant].

339 'Quincy' Jones: Nascut Quincy Delight Jones, Jr., [Chicago/Illinois el 14 de març del 1933]. Compositor, director, trompetista, arranjador i productor. Conegut al món del Jazz com 'Q'. El seu espectre musical abasta 'R&B', 'Pop' [discs *Off the Wall*, *Thriller* i *Bad* de Michael Jackson], 'Jazz' [Swing i Bop] i 'fusió'. Als 18 anys estudia trompeta a la 'Berklee College of Music' [Boston] però el deixa per anar a tocar a la banda de Lionel Hampton [vib/pno/bat/dtor, Lionel Leo Hampton. Louisville/Kent, 20-IV-1908 - N.Y, 31-VIII-2002]. A Nova York escriu temes i arranjaments per a Tommy Dorsey [tbó/dtor], Gene Krupa [bat], Sarah Vaughan [cantant], Count Basie [pno/dtor], Duke Ellington [dtor], Dinah Washington [cantant], Cannonball Adderley [sax] i Ray Charles [pno/cantant]. És trompeta i arranjador de la banda de 'Dizzy' Gillespie [1956]. Marxa a París per a estudiar composició amb Nadia Boulanger i Olivier Messiaen [1957]. Fa una gira europea amb una Big band de 18 músics. Ha rebut set nominacions als Premis Oscar. Ha col·laborat també amb Aretha Franklin [cantant], Peggy Lee [cantant], 'Count' Basie [dtor] i 'Joe' Williams [cantant, Joe Goreed. Cordele/Georg, 12-XII-1918 - Las Vegas/Nev, 29-III-1999]. Dirigeix i produeix el darrer disc enregistrat per Frank Sinatra: *L.A. is my Lady* [1984]. Ha pertangut als grups: 'All Star Choir', 'Quincy Jones & Band', 'Quincy Jones And His Orchestra', 'Quincy Jones And His Swedish Band', 'Quincy Jones And West Coast All-Stars', 'Quincy Jones All Star Big band', 'The Art Farmer Septet', 'The Jones Boys', 'The Quincy Jones - Sammy Nestico Orchestra' i 'The Quincy Jones Big band'. Ha rebut un total de 25 Premis Grammy. El seu primer disc fou *Big band Bossa Nova* [1964] i, a més a més, cal destacar: *Big Band Bossa Nova* [1962]; *The Pawnbroker* [1964]; *The Slender Thread* [1965]; *The Deadly Affair* [1966]; *Enter Laughing* [1967]; *In the Heat of the Night* [1967]; *The Counterfeit Killer* [1968]; *Gula Matari* [1970]; *Walking in Space* [1970]; *Smackwater Jack* [1971]; *You've Got It Bad, Girl* [1973]; *Body Heat* [1974]; *Mellow Madness* [1975]; *I Heard That!* [1976]; *Roots* [1977]; *Sounds...And Stuff Like That!* [1978]; *The Dude* [1981]; *The Birth of a Band, Vol. 1* [1984]; *Back on the Block* [1989]; *Reel Quincy Jones* [1999]; *Basie and Beyond* [2000]; *Original Jam Sessions 1969* [reed, 2004] i *Soul Bossa Nostra* [2011].

340 Oscar Alemán: Nascut Oscar Marcelo Alemán [Resistencia-Chaco/Argentina, 20 de febrer del 1909 - Buenos Aires, 14 d'octubre del 1980]. Guitarrista, cantant i ballarí. Als deu anys restà orfe [morí sa mare, pianista, i son pare, guitarrista, se suïcidà]. Oscar es guanya la vida ballant, tocant i cantant pels carrers de Santos. Forma duo artístic [1924] amb el guitarrista brasiler Gaston Bueno Lobo i, tot seguit, signen sota el nom 'Los Lobos', pel segell 'Argentina Victor'. 'Los Lobos' i Harry Fleming [ballarí] fan una gira europea [1929]. Alemán descobrí el Jazz de la mà d'Eddie Lang [guit, Salvatore Massaro. Filadèlfia/Penn, 25-X-1902 - N.Y, 26-III-1933] i Joe Venuti [ví, Giuseppe Venuti. Filadèlfia/Penn, 16-IX-1903 - Seattle/Wash, 14-IV-1978]. Roman a Madrid un any i, tot seguit, es presenta com a solista al Casino de París. A Madrid enregistra [1930-1932] el seu primer disc: *Ya lo sé*, d'un total de vint a la seua vida. A París enregistra tres discs més: *Fox-*

- Fernando Garcia Morcillo feu una versió del clàssic *Flat foot floogie* [1938] de Benny Goodman sota el títol *Pies planos*.
- Jam sessions* a la *boite* Castelló sota el patrocini de la revista *Ritmo y Melodia* i del 'Hot-Club' de Madrid.
- El 'Hot Club' de Madrid obrí de nou [1948].
- Músics habituals a les *jam sessions* madrilenyes hi eren dos joves jazzmen espanyols: Pedro Iturralde [sax] i Vladimiro Bas [sax].
- El 'Hot-Club' de Madrid promogué l'edició de les revistes i butlletins com ara *Jazz Crisis* i *Jazz Hot*.
- Alfredo Matas [col·laborador del 'Hot-Club'] portà figures del jazz que llavors hi eren actuant o de passada a París .
- Aprofitant les actuacions a Barcelona, ho feren també a Madrid: Willie 'The Lion' Smith; Mezz Mezzrow; Bill Coleman, 'Big Bill' Broonzy; Dizzy Gillespie i la seua Orquestra Atòmica i Lionel Hampton i la seua Orquestra [març 1956].

• **Clàssics del Jazz a Espanya**

Cronologia de jazzistes espanyols considerats per la crítica especialitzada com a 'clàssics': Pedro Iturralde³⁴¹ [saxòfon tenor] i Vlady Bas³⁴² [saxòfon alt].

Musette [1933-1935]; *St. Louis Stomp* [1936-1938] i *Doing the Gorgonzola* [1939-1940]. És contractat [1932-1938] com a músic de la banda de Josephine Baker [cantant/ballarina, Freda Josephine McDonald. Saint Louis/Miss, 3-VI-1906 - París/FRA, 12-IV-1975]. Coneix Louis Armstrong [tpta/cantant/dtor, Louis Daniel Armstrong. Nova Orleans/Louis, 4-VIII-1901 - Corona-Queens/N.Y, 6-VII-1971], Duke Ellington [dtor/pno/comp/arranj, Edward Kennedy Ellington. Washington D.C., 29-IV-1899 - N.Y, 24-V-1974] i d'altres músics que passaven per París. Entra en contacte amb el quintet del 'Hot Club de França', sobretot amb Django Reinhardt [guit, Jean Baptiste Reinhardt. Liberchies/BÉL, 23-I-1910 - Fontainebleau/Seine-et-Marne, 16-V-1953] i Stéphane Grappelli [ví. París/FRA, 26-I-1908 - París/FRA, 1-IX-1997]. Tot i que mai enregistraren junts, Django i Oscar compartiren escenari diverses vegades i mai deixaren de ser amics. El crític de Jazz Leonard Feather visita París [1939] i torna als Estats Units dient tothom que Oscar Alemán: "... tenia més Swing que cap altre guitarrista al continent ...". Alemán torna a l'Argentina quan les tropes alemanyes entren a París. A Buenos Aires registra en quintet diversos temes de 'Swing' i triomfa amb el tema *Rosa madre selva*. Continua fent gires pel continent i crea una escola per a guitarristes joves sense mitjans econòmics [1950]. Toca amb dues guitarres: una hi és de la marca 'Selmer/Macafferi D-Hole', model també emprat per Django Reinhardt, i una altra 'National Style 1' amb ressonador. El seu darrer disc l'enregistra just un any abans de morir [1979]. Va pertànyer als grups: 'Bill Coleman & His Orchestra', 'Danny Polo & His Swing Stars', 'Eddie Brunner Et Son Orchestre', 'Freddy Taylor And His Orchestra', 'L'Orchestre Victor', 'Les Loups' [*Los Lobos*], 'Orchestre Musette Victor Sous' 'Oscar Aleman Trio', 'Oscar Aleman Y Su Orquesta De Jazz', 'Oscar Aleman y Su Quinteto De Swing', 'Oscar Alemán y Los Cinco Caballeros' i 'Trio Victor'. De la seua discografia cal esmentar: *St. Louis Stomp* [París, 1936-1938]; *Doing the gorgonzola* [1939-1940]; *Río Swanee* [Buenos Aires, 1951]; *Ardiente sol* [Buenos Aires, 1954]; *Guitarra de amor* [Buenos Aires, 1965]; *Moritat* [Buenos Aires, 1970-1972] i *Vestido de bolero* [Buenos Aires, 1979-1980].

341 Pedro Iturralde: Nascut Pedro Iturralde Ochoa [Falces/Navarra, 13/VII/1929]. Saxofonista i compositor. Fa una gira [1949] per Liban, Grècia, Turquia, França i Alemanya amb diverses orquestrines. Estudis oficials de saxòfon al Conservatori Superior. Actua al 'Whisky Jazz Club' de Madrid amb Joe Moro [tpta,

-Reconeixement internacional de Pedro Iturralde [1967]: el disc *Jazz Flamenco* es presenta al Festival de Jazz de Berlin. És un intent per fusionar la línia discursiva de John Coltrane amb el món estilístic del flamenc. Destaca l'enregistrament a duo amb el pianista Hampton Hawes³⁴³.

Jose Moro y Casas. Portugalete/País Basc, 9-XII-1910 - Madrid, 19-V-1980], Juan Carlos Calderón [pno/comp/arranj, Juan Carlos Calderón López de Arróyabe. Santander/Cantabria, 7-VII-1938 - Madrid, 25-XI-2012], Enrique Llàcer 'Regolí' [bat/perc/comp, Enrique Llàcer Soler. Alcoi/Alacant, 1934], Vlady Bas [sax/clnet/flta, Vladimiro Bas Zabache. Bilbao, 2/II/1929] i Santiago Pérez i fa jam sessions al costat de Donald Byrd [tpta/comp, Donaldson Toussaint L'Ouverture Byrd II. Detroit/Mich, 9-XII-1932 - 4-II-2013], Hampton Hawes [pno/comp, Hampton Barnett Hawes, Jr. Los Angeles/Cal, 13-XI-1928 - Los Angeles/Cal, 22-V-1977], Lee Konitz [sax/comp. Chicago/Illin, 13-X-1927] i Gerry Mulligan [sax/pno/dtor, Joseph Gerald Mulligan. N.Y, 6-IV-1927 - Darien/Conn, 21-I-1996]. Eixampla estudis a la 'Berklee Music' de Boston i [1972] amb Herb Pomeroy [tpta, Irving Herbert Pomeroy III. Gloucester/Mass, 15.-IV-1930 - Gloucester/Mass, 11-VIII-2007]. Actuacions a Londres, Helsinki i ciutats d'Alemanya i amb les orquestres clàssiques d'Astúries i Tenerife; 'Simfònica de RTVE' i 'Orquestra Nacional d'Espanya'. Publica [1967] el disc *Jazz Flamenco* tot fent una barreja Jazz-Flamenc, disc premiat amb diversos premis. Ha estat catedràtic de saxòfon al Conservatori de Madrid [1978-1994]. Autor de diverses bandes sonores. Dirigeix a Torrent/Horta Oest [des de 1981] el 'Curs d'Estiu de Saxòfon'. És considerat, segons Barry Kernfeld [1988, *New Grove Dictionary of Jazz*. McMillan Press Limited] un dels primers 'clàssics' al Jazz espanyol tot just al costat de Tete Montoliu [pno] i Vlady Bas [sax]. De la seua discografia cal esmentar: *Jazz Flamenco* [1967]; *Jazz Flamenco 2* [1968]; *Pedro Iturralde Quartet Featuring Hampton Hawes* [1968, amb Hampton Hawes/pno]; *Flamenco Jazz* [1974]; *Flamenco Studio* [1976]; *Los ojos de Eva* [1982]; *Fabuloso* [1982]; *Una noche en el Central* [1994]; *Etnofonías* [1999] i *Entre amigos* [2014].

342 Vlady Bas: Nascut Vladimiro Bas [Bilbao/País Basc, 2 de febrer de 1929]. Saxofonista alt, clarinetista i flautatista. Arriba a Madrid [1950] després de treballar com a crític musical a Bilbao. A les seues actuacions al 'Hot Club' de Madrid tocava temes de Charlie Parker i Dizzy Gillespie. Actua al 'Festival de Newport' [1958] amb la 'Marshall Brown's International Youth Jazz Band'. Al final de l'actuació feren una jam i isqué Louis Armstrong [tpta/cantant/dtor, Louis Daniel Armstrong. Nova Orleans/Louis, 4-VIII-1901 - Corona-Queens/N.Y, 6-VII-1971] a tocar el tema *On the sunny side of the street*. A Madrid ha tocat a duo amb Lee Konitz [sax/comp. Chicago/Illin, 13-X-1927], Oscar Pettiford [cb/comp, Okmulgee/Oklah, 30-IX-1922 - Copenhagen/DIN, 8-IX-1960] i Paul Desmond [sax, Paul Emil Breitenfeld. San Francisco/Cal, 25-IX-1924 - N.Y, 30-V-1977]. Tal vegada siga el músic espanyol que més vegades ha tocat al 'Col·legi Major San Juan Evangelista' de Madrid. Funda 'The Vlady Bas Quartet' [2010] format per Carlos Villa [guit]; Fernando Sobrino [pno]; Antonio Domínguez [cb] i Antonio Calero [bat]. A hores d'ara encara hi és en actiu. Bas hi és considerat, al costat de Pedro Iturralde [sax/comp, Pedro Iturralde Ochoa. Falces/Navarra, 13/VII/1929] i Tete Montoliu [pno/comp, Vicens Montoliu i Massana. Barcelona, 28-III-1933 - Hospital Clínic/Barcelona, 24-VIII-1997], un dels 'clàssics pioners' del Jazz a Espanya. De la seua discografia cal esmentar: *Viva Europa!* [1972]; *Old Spain - Italian Style* [1972]; *Rompiendo la barrera del sonido* [1974] i *What'd I Say* [1974].

343 Hampton Hawes: Nascut Hampton Barnett Hawes, Jr. [Los Angeles, 13 de novembre de 1928 - 22 de maig de 1977]. Pianista i compositor. Grava [1947] amb Dexter Gordon [sax/comp/actor. Los Angeles/Cal, 27-II-1923 - Filadèlfia/Penn, 25-IV-1990] i Wardell Gray [sax. Oklahoma City/Oklah, 13-II-1921 - Las Vegas/Nev, 25-V-1955] i, més endavant, amb Charlie Parker [sax], Red Norvo [vib] i Shorty Rogers [tpta/comp, Milton M. Rajonsky. Great Barrington/Mass, 14-IV-1924 - Van Nuys/Los Angeles/Cal, 7-XI-1994]. Forma un quartet [1952] amb Art Pepper [sax, Arthur Edward Pepper, Jr. Gardena/Cal, 1-IX-1925 - Los Angeles/Cal, 15-VI-1982] i [1954] amb Red Mitchell [cb, Keith Moore Mitchell. N.Y, 20-IX-1927 - Salem/Oreg, 8-XI-1992]. Enregistra [1957] amb Charles Mingus [cb]. És empresonat [1959-1963]. Als anys 60' toca amb 'Jon' Hendricks [cantant, John Carl Hendricks. Newark/Ohio, 16-IX-1921]; Jackie McLean [sax, John Lenwood McLean. N.Y, 17-V-1932 - Hartford/Conn, 31-III-2006]; Harold Land [sax, Harold de Vance Land. Houston/Tex, 18-XII-1928 - Los Angeles/Cal, 27-VII-2001] i, de nou, Red Mitchell [cb] i Jimmy Garrison [cb, James Emory Garrison. Americus/Geor, 3-III-1934 - N.Y, 7-IV-1976]. Als anys 70' fa gires arreu d'Europa i grava amb Joan Báez [cantant] i [1976] amb 'Charlie' Haden [cb, Charles Edward Haden. Shenandoah/Iowa, 6-VIII-1937 - Los Angeles/Cal, 11-VII-2014]. Fou un dels pianistes preferits pels músics de la West Coast californiana. Fou un dels pianistes preferits pels músics de la West Coast californiana. De la seua discografia cal esmentar: *The Hampton Hawes Memorial Album* [1952-1956]; *Curtis Fuller and Hampton Hawes with French Horns* [1957, amb Curtis Fuller/tbó]; *Four!* [1958, amb Barney Kessel/guit, Shelly Manne/bat i Red Mitchell/cb]; *The Sermon* [1958/reedit, 1987]; *The Green Leaves Of Summer* [1964, amb Monk Montgomery/cb i Steve Ellington/bat]; *Here and Now* [1966]; *The Challenge* [1968]; *Blues for Walls* [1973]; *Recorded Live at the Great American Music Hall* [1975/reedit, 1983]; *As Long As There's Music* [1976, amb Charlie Haden/cb] i *Memory Lane Live* [1977].

-Vlady Bas: únic músic espanyol [reconegut] que haja tocat amb Louis Armstrong. Fou al 'Newport Festival' [1958] amb la 'Marshall Brown's International Youth Band', on també hi eren músics de l'alçària de Dusko Gojkovich [tpa] i Albert Mangelsdorff [tbó].

Pel que fa a les cantants de Jazz 'clàssiques' cal esmentar els dos casos més significatius atesa la seua valentia musical i personal quan llavors a Espanya ningú cantava estàndards de Jazz: Nuria Feliu³⁴⁴ i Elia Fleta³⁴⁵.

-Nuria Feliu: a qui el crític Albert Mallofré li proporcionà el repertori per cantar al 'I Festival de Jazz' de Barcelona. Tete Montoliu dirigí els assajos i Jaume Picas feu la transcripció al català de les lletres dels estàndards *Misty* i *Loverman*. Amb l'ajut de Booker Erwin³⁴⁶ [sax] enregistraren el disc *Nuria Feliu, Tete Montoliu Trio amb Booker Erwin* [1965].

344 Núria Feliu: Nascuda Núria Feliu i Mestres [Barri de Sants/Barcelona, 21/IX/1941]. Cantant i actriu. Al seu primer EP [4 cançons] enregistrà l'estàndard *Tu parles molt/You talk too much* [1965]. Adapta els texts dels estàndards de l'anglès al català. Amb Tete Montoliu [pno/comp, Vicenç Montoliu i Massana. Barcelona, 28-III-1933 - Hospital Clínic/Barcelona, 24-VIII-1997] enregistra *Tot és gris/Misty* del pianista Erroll Garner [pno/comp, Erroll Louis Garner. Pittsburgh/Penn, 15-VI-1921 - Los Angeles/Cal, 2-I-1977]. El disc *Núria Feliu, Lou Bennett i els seus amics* [1966] reuneix un repertori de temes de pel·lícules arranats per l'organista [org, Louis Benoît. Filadèlfia/Penn, 18-V-1926 - Hospital de Chesnay/París/FRA, 10-II-1997], així com a *Te Per Tots* [1974]. Amb el disc *25 anys* [1990] canta de nou [vint-i-cinc anys després] acompanyada al piano per Montoliu, versionant temes de Cole Porter [comp, Cole Albert Porter. Peru/Indi, 9-VI-1891 - Santa Mònica/Cal, 15-X-1964] i Irving Berlin [comp, Israel Isidore Baline. Tiumén/RÚS, 11-V-1888 - N.Y./USA, 22-IX-1989]. De la seua discografia cal fer esment de: *Núria Feliu amb Tete Montoliu Trio* [1965, amb Tete Montoliu/pno i Booker Ervin/sax]; *El cant dels ocells* [1967]; *No encenguis l'espelma* [1969]; *Núria de nit* [1972]; *Cançons de m'agraden* [1973]; *La Comèdia Musical Catalana* [1979]; *Núria Feliu. 25 anys* [1990]; *Per raons sentimentals* [1996]; *Amb un aire country* [2002]; *Núria Feliu. 40 anys* [2005] i *Te'n recordes?* [recompilació, 2014].

345 Elia Fleta: [Madrid, 13 de febrer de 1928]. Cantant. Filla del cantant Miguel Fleta. Comença cantant en duo amb sa germana Paloma. Primeres actuacions al 'Club Bourbon' de Madrid i 'Club Jamboree' de Barcelona i es presenta al 'I Festival de Jazz de Barcelona' [1967] actuant amb el Trio de Tete Montoliu [pno/comp, Vicenç Montoliu i Massana. Barcelona, 28-III-1933 - Hospital Clínic/Barcelona, 24-VIII-1997] esdeveniment del qual s'enregistra un disc: *Tete Montoliu presenta Elia Fleta*. Canta al 'Festival de Jazz de Cardedeu' [1974] al costat de Johnny Griffin [sax. John Arnold Griffin III. Chicago/Illin, 24-IV-1928 - Poitiers/FRA, 24-VII-2008], Lou Bennett [org, Louis Benoît. Filadèlfia/Penn, 18-V-1926 - Hospital de Chesnay/París/FRA, 10-II-1997], així com al disc *Te Per Tots* [1974] amb Tete Montoliu [pno]. Després d'uns anys de silenci, reapareix [maig de 1978] al club 'Tres Tristes Tigres' de València acompanyada pel trio del pianista Jean Luc Vallet [pno. La Seguinier/Orleans/FRA, 15-X-1941 - Barcelona, 17-XI-1991]. De la seua discografia cal esmentar: *Tete Montoliu Presenta Elia Fleta* [1966, amb Tete Montoliu/pno; Eric Peter/cb i Peer Wyboris/bat] i *Elia Fleta i el Jazztet de Madrid* [1966, amb Juan Carlos Calderón/pno].

346 Booker Ervin: Nascut Booker Telleferro Ervin II [Denison/Texas, 31 d'octubre de 1930 - Nova York, 31 de juliol de 1970]. Saxofonista. Son pare era trombonista. Estudia saxòfon tenor [1950-1953]. Forma un grup a Okinawa [Japó] on hi era fent el servei militar. Torna als Estats Units i, a Boston, estudia harmonia. Toca al grup de blues [1954] d'Ernie Fields [tbó/dtor, Ernest Lawrence Fields. Nacogdoches/Tex, 28-VIII-1904 - Tulsa/Oklah, 11-V-1997]. Toca a Nova York [1955] amb el 'Horace Parlan Quartet' [pno. Pittsburgh/Cal, 19-I-1931 - Korsør/DIN, 23-II-2017], amb qui grava els discs *Up & Down* i *Happy Frame of Mind*. Toca [1956-1963] amb Charles Mingus [cb/comp/arranj, Charles Mingus Jr. Nogales/Ariz, 22-IV-1922 - Cuernavaca/MÈX, 5-I-1979] tot enregistrant amb ell els discs *Ah Um* i *Mingus at Antibes*. Viatja arreu d'Àsia i Àfrica: Antíbol [Alps Marítims] i a Lagos [Nigèria], al 'Festival de les Arts Negres'. Ervin forma el seu propi quartet amb 'Jaki' Byard [multi-instrum, John A. Byard. Worcester/Massach, 15-VI-1922 - N.Y., 11-II-1999], Richard Davis [cb. Chicago/Illin, 15-

-Elia Fleta: considerada com a prototipus de dona culta espanyola. Descoberta pels pianistes Juan Carlos Calderón i Tete Montoliu. A les seues interpretacions alternava l'anglès, el castellà i també el català.

Les cantants nord-americanes Joan Shaw [més endavant reapareguda sota el nom de Salena Jones] i Donna Hightower³⁴⁷ vingueren contractades per actuar al Club d'Oficials de la Base Militar de Torrejón de Ardoz a Madrid.

• Anys seixanta

Als anys 60', la crítica fou fonamental per mantenir l'esperit de la gent i del món del jazz. Cal destacar la tasca duta a terme per dues revistes:

- *Aria Jazz*, l'existència del qual durà el mateix que la dècada i ...
- *Swing*, revista oficial del Seminari de Jazz de Barcelona amb 10 números publicats [1963-1966].

També la ràdio, el mitjà més abast de l'aficionat continuà sent important.

IV-1930] i Alan Dawson [bat. Marietta/Penns, 14-VII-1929 - Boston/Mass, 23-II-1996]. Toca [1963-1966] amb Randy Weston [pno, Randolph Edward Weston. Brooklyn/N.Y, 6-IV-1926]. Dintre d'una gira europea, Ervin apareix per Barcelona [1965] on tocà amb el 'Tete Montoliu Trio' i enregistra amb Núria Feliu [cantant] el disc: *Núria Feliu, Tete Montoliu Trio amb Booker Erwin*. De la seua discografia cal destacar: *Jazz Portraits: Mingus in Wonderland* [1959, amb Charles Mingus/cb/dtor]; *The Book Cooks* [1960]; *Cookin'* [1960]; *Reincarnation of a Lovebird* [1960, amb Charles Mingus/cb/dtor]; *Oh Yeah* [1961, amb Charles Mingus/cb]; *Hot Line* [1962, amb Bill Barron/sax]; *Gumbo!* [1963, amb Pony Poindexter/sax]; *Happy Frame of Mind* [1963/reedit, 1988, amb Horace Parlan/pno]; *The Song Book* [1964]; *The Exciting New Organ of Don Patterson* [1964, amb Don Patterson/orgue]; *The Space Book* [1964]; *Núria Feliu con Booker Ervin* [1965, amb Tete Montoliu/pno i Núria Feliu/cantant]; *Groovin' High* [1965]; *Setting the Pace* [1965, amb Dexter Gordon/sax]; *Structurally Sound* [1966]; *Monterey '66* [1966, amb Randy Weston/pno]; *Booker 'n' Brass* [1967]; *Tex Book Tenor* [1968]; *The In Between* [1968]; *In the Land of the Giants* [1969, amb Eric Kloss/sax] i *Back from the Gig* [1964-1968/reedit, 1976].

347 Donna Hightower: Nascuda Donna Lubertha Hightower [Caruthersville/Missouri, 28 de desembre de 1926 - Austin/Texas, 19 d'agost de 2013]. Influències de les cançons 'Gòspel' i 'Soul'. També de Dinah Washington [cantant, Ruth Lee Jones. Tuscaloosa/Alab, 29-VIII-1924 - Detroit/Mich, 14-XII-1963]. Treballa al circuit dels 'race clubs' dels estats del sud amb músics com ara Louis Jordan [cantant/sax] i B. B. King [bluesman/guit]. Arriba a Madrid [1969] amb l'Orquestra de Quincy Jones [arranj/comp/tpa/prod, Quincy Delight Jones, Jr. Chicago/Illin, 14-III-1933]. Contractada pels clubs 'Whisky & Jazz' i 'Bourbon Street' de Madrid a meitat dels anys 60', assoleix molta popularitat al circuit jazzístic cantant a duo de manera ocasional amb músics locals com ara Tete Montoliu [pno/comp, Vicenç Montoliu i Massana. Barcelona, 28-III-1933 - Hospital Clínic/Barcelona, 24-VIII-1997] i amb el pianista argentí Horacio Icasto. També a la Big Band de Pedro Iturralde [sax/comp, Pedro Iturralde Ochoa. Falces/Navarra, 13/VII/1929] amb qui enregistra el disc *El jazz y Donna Hightower* [1982]. Roman uns anys més a Espanya [fins els 90'] on sobreviu barrejant música comercial i actuacions jazzístiques. Triomfa amb la cançó *El vals de la mariposas* [1971] a duo amb el cantant Danny Daniel. Després de tres dècades amb nosaltres, tornà als Estats Units.

Molts dels presentadors d'eixos programes 'ho eren tot' dintre del context informatiu i de divulgació: presentadors, productors, editors, tècnics [posaven els discs], fins i tot molts dels discs que s'emetien eren de les seues col·leccions.

A Catalunya eren coneguts:

- Enric Vázquez i Xavier Coma [*Jazz selección*, Radio Nacional d'Espanya a Barcelona];
- Albert Mallofré; Joan de Segarra; Antoni Colomé, Jesús Jarabo, Daniel Carbonell i Josep Oriol Torrent [*Jazz Estudio*, Ràdio Barcelona]
- Nicolás Benejam, Pere Colomer, Vicente Mensua i Fidel Bofill [*Meridiano musical*, Ràdio Vic]

A Madrid, els radiooients escoltaven:

- Juan Claudio Cifuentes³⁴⁸ [*Jazz porque sí*] programa que es convertí en tota una institució radiofònica
- Paco Montes; Sabas de Hoces, Juan Pruneda; Juan Mª Mantilla, Narciso Muné, Antonio Navarro, Jean-Pierre Bourbon i Enrique Sancho [*Jazz mundial*, Ràdio Peninsular].

A la resta de l'Estat hi eren:

- Gaspar Marque, Alfredo Escalera i Manuel Manosalbas [*Jazz panorama*, Ràdio Nacional de Sevilla]
- *Esto es jazz* de Ràdio Vida
- Plácido Serrano, Pío Lindegaard [*Bateria y contrabajo*, Ràdio Bilbao]
- Emeterio Gándara [*Jazz en la noche* ('Take Five'), La Voz de Cantabria]

³⁴⁸ **Juan Claudio Cifuentes 'Cifu'**: Nascut Juan Claudio Cifuentes Benito [París, 20 d'abril de 1941 - Madrid, 17 de març de 2015]. De malnom 'Cifu'. Professional de ràdio i televisió especialitzat en jazz. Ha estat guanyador de la 'Medalla de Oro al Mérito en las Bellas Artes' [2015] i del 'Premi Ondas' per la seua tasca divulgativa del jazz. Comença escrivint a la revista *Aria Jazz*. Aviat s'especialitza en història del jazz i fa conferències amb audicions musicals arreu de diversos centres educatius. Al llarg dels anys 60' i 70' treballa a la indústria discogràfica sota diversos càrrecs. Treballa [1971] al món de la ràdio [Radio Popular-FM de Madrid]. Des d'aleshores manté el seu programa diari '*Jazz Porque Sí*' a través d'emissores diverses tot conclouent la darrera etapa a Radio Clásica de RNE. La segona cadena de RTVE li ofereix fer un programa de jazz [1984]. Neix '*Jazz Entre Amigos*', programa setmanal que es mantingué vora set anys en antena. Deixa més de 350 programes enregistrats amb les seues respectives actuacions en directe. Ha traduït al castellà el llibre '*Los Grandes Creadores del Jazz*', de G. Arnauld y J. Chesnel. El 'Festival de Jazz de Sant Sebastià' li lliurà el '*Premio Donostiako Jazzaldia*' [juliol 2013] per tota la tasca duta a terme al llarg de tants anys en la difusió del jazz.

- Antonio Vergara [*El jazz*, La Voz de València]
- Joaquín Vidal [*Jazz nocturno*, Ràdio Mallorca]
- Eloy Guerrero [*Jazz club*, La Voz de Granada]
- José Antonio Menéndez [*Hot jazz*, Ràdio Granada].

El jazz tingué accés a la pantalla menuda tota vegada inaugurada la nova font d'oci.

El primer programa fou *Discorama* [16-II-1964 fins 26-IX-1965] presentat i dirigit pel locutor valencià Pepe Palau³⁴⁹ i realitzat per Jose Carlos Garrido. Al cap de 2 anys, Garrido realitzà *Jazz vivo* i al llarg de vora 10 anys, les càmeres del programa anaren als festivals de San Sebastià i de Barcelona, entre altres, malgrat perdre's -anys després- moltes imatges per culpa del reciclatge que feren a TVE per tal de sobreimpressionar damunt del material jazzístic imatges de partits de futbol, sobretot al programa esportiu *La moviola*.

L'arribada de les bases militars hispano-americanes d'utilització conjunta dugué un considerable cabdal d'informació, com ara: importació de material discogràfic, emissions radiofòniques i l'aportació de músics aficionats o, fins i tot, professionals que arribaren a Torrejón de Ardoz, Rota, Zaragoza i Morón de la Frontera. Tot això unit a la maduresa expressiva de la generació de músics nascuda al jazz a la dècada anterior contribuí a l'assentament d'una afició que creixia al voltant dels llegendaris clubs 'Whisky & Jazz' [Madrid, al carrer Marqués de Villamagna]; 'Whisky Jazz' [carrer Diego de León] i 'Jazz Club Jamboree', a la Plaza Reial de Barcelona. També a Barcelona aparegué el 'Jubilee Jazz-Club', el qual no tenia seu social i organitzava les sessions dominicals al Teatro Candilejas.

³⁴⁹ **'Pepe' Palau**: [València, 1926-2003]. Locutor de ràdio i presentador de TV. Professional molt conegut des dels anys 50', fou director de programació i presentador de la primera emissora de FM d'Espanya [1956], mitjançant RNE. Quan Palau encara roman a València col·labora amb Antonio Balanzà en algunes iniciatives radiofòniques. Balanzà i Palau intentaren reviscolar l'esperit de l'antic 'Hot Club' de València [creat al 1935] mitjançant audicions, actuacions i passades de pel·lícules musicals al 'Cau d'Art' [balneari de 'Las Arenas']. Aconseguiren dues hores setmanals per als programes *Figuras del Jazz* i *Estrellas del Jazz* [1942]. Allí sonaven Glenn Miller, Harry James i altres orquestres blanques de música lleugera. Palau marxa a Madrid i continua fent programes musicals. Fou el primer en emprar el terme anglés 'disc-jockey' per tal d'anunciar-se com a presentador de discs o d'actuacions musicals. S'afegeix a la 'Cadena SER' [1961] on s'especialitza en programes musicals: *La historia de un disco* i *Música de última hora*. Dirigeix i presenta un programa de sobretaula dominical setmanal en TVE-Barcelona: *Discorama* [1964-1965] que ens permeté veure en directe músics de l'alçària de West Montgomery [guit], Erroll Garner [pno], 'Les Double Six', etc. Així mateix, fou el primer en presentar al seu programa de televisió [febrer 1966] la primera visita a Espanya d'Ella Fitzgerald i Duke Ellington. Dirigí i presentà '*Ritmo 70*' [1969], amb José María Íñigo. Actua com a presentador als primers 'Festivals de Jazz de Sant Sebastià' [des del 1966]. Palau comenta actuacions de Jazz [1972-1973] en TVE dintre de l'espai *Jazz en vivo*.

Pel 'Whisky & Jazz' passaren músics de l'alçària de Bud Powell [pno]; Dexter Gordon [sax]; Donald Byrd [tpa]; Paul Bley [pno]; Carmen McRae [cantant] acompanyada per Jimmy Rowles³⁵⁰ [pno].

Al 'Whisky Jazz' anaren: Stéphane Grappelli [ví]; Jean-Luc Ponty [ví]; Perry Robinson [cnet]; Gerry Mulligan³⁵¹ [sax]. A destacar una 'jam session' [26-X-1962] considerada com

350 'Jimmy' Rowles: Nascut sota el nom de James George Hunter [Spokane/Washington, 19-VIII-1918 - Los Angeles/Califòrnia, 28-V-1996]. Pianista. Comença a tocar [1942] amb Lester Young [sax]. Toca amb Benny Goodman [cnet], Woody Herman [cnet], Les Brown [cnet/dtor, Lester Raymond 'Les' Brown, Sr. Reinerton/Penn, 14-III-1912 - Los Angeles, 24-I-2001], Tommy Dorsey [tbó] i Tony Bennett [cantant]. Als anys 50' i 60' toca amb Billie Holiday [cantant] i Peggy Lee [cantant, Norma Deloris Egstrom. Jamestown/Dako, 26-V-1920 - Los Angeles, 21-I-2002]. Enregistra amb Sarah Vaughan [cantant] i forma el 'Jimmy Rowles Quintet' tot acompanyant Carmen McRae [cantant/pno/comp/actriu, Carmen Mercedes McRae. Harlem/N.Y., 8-IV-1922 - Beverly Hills/Cal, 10-XI-1994] al seu disc *The Great American Songbook* [1972] qui va descriure Rowles com 'el músic amb el que una cantant amb seny li agradaria treballar'. Treballa a Nova York [1973] amb Zoot Sims [sax] i Stan Getz [sax], entre altres., Enregistra amb el seu trio [1977-1978] format, alternativament, per Rufus Reid [cb. Atlanta/Georg, 10-II-1944], Mickey Roker [bat, Granville William Roker. Miami/Florida. 3-IX-1932], George Mraz [cb, Jiří Mráz. Pisek/Txèquia, 9-IX-1944], Leroy Williams [bat, Chicago/Illinois, 3-II-1937]. Sucedeeix [1981] Paul Smith [pno, Paul Thatcher Smith. San Diego/Cal, 17-IV-1922 - Torrance/Cal, 29-VI-2013] com acompanyant d'Ella Fitzgerald [cantant] amb arranjaments de Nelson Riddle [arranj/dtor, Nelson Smock Riddle Jr. Oradell/N.Jers, 1-VI-1921 - Los Angeles, 6-X-1985] al disc *To Come* [1982]. Toca amb Diana Krall [1983] quan encara era estudiant tot animant-li a també a cantar i [1994] amb Jeri Brown [cantant. Missouri, 20-III-1952] al disc *A Timeless Place* que conté sols composicions de Rowles. Bill Evans [pno] grava el seu tema *The Peacocks* al seu últim disc *You Must Believe in Spring* [1981]. De l'extensa discografia de Rowles cal assenyalar: *Rare, But Well Done* [1954]; *Bill Harris and Friends* [1957, amb Bill Harris/tbó]; *Jazz Giant* [1958, amb Benny Carter]; *Upper Classmen* [1959]; *Fiorello Uptown, Mary Sunshine Downtown* [1960]; *Kinda Groovy* [1963]; *Whisper Not* [1967, amb Ella Fitzgerald]; *Our Delight* [1968]; *Some Other Spring* [1972]; *The Special Magic of Jimmy Rowles* [1974]; *The Peacocks* [1975, amb Stan Getz/sax]; *Music's the Only Thing That's on My Mind* [1976]; *Heavy Love* [1977, amb Al Cohn/sax]; *Shade and Light* [1978]; *We Could Make Such Beautiful Music Together* [1978]; *Tasty!* [1979]; *Plays Ellington and Billy Strayhorn* [1981]; *I'm Glad There Is You: Jimmy Rowles, Vol. 2* [1985]; *With the Red Mitchell Trio* [1986, amb Red Mitchell/cb]; *Sometimes I'm Happy, Sometimes I'm Blue* [1988]; *Trio* [1990]; *Lilac Time* [1994]; *A Timeless Place* [1995]; *Grandpa's Vibrato* [reedit, 2002]; *The Chess Players* [reedit, 2011] i *Jam Face* [reedit, 2014].

351 Gerry Mulligan: Nascut Joseph Gerald Mulligan [Nova York, 6 d'abril de 1927 - Darien/Connecticut, 21 de gener de 1996]. Saxofonista, pianista, arranjador i director d'orquestra. Tal vegada el saxofonista baríton més famós del jazz. Col·labora amb el nonet de Miles Davis [1949] per a qui compona *Geru*, *Venus del Milo* i *Rocker* a hores d'ara veritables estàndards del gènere. Toca amb Stan Getz [sax, Stanley Gayetzsky. Filadèlfia/Penn, 2-II-1927 - Malibú/Cal, 6-VI-1991] i George Wallington [pno, Giacinto Figlia. Palermo/Sicília, 27-X-1924 - Cape Coral/Miami, 15-II-1993]. Toca a París [1954] i munta un sextet. Forma la 'Concert Jazz Band' [1956], grup de 13 intèrprets que dirigí i per als quals composà nombroses peces. Per la banda de Mulligan hi passaren Conte Candoli [tpta, Conte Secondo Candoli. Mishawaka/Ind, 28-VI-1923 - Mishawaka/Ind, 14-XII-2001]; Nick Travis [tpta, Nicholas Anthony Traviscio. Filadèlfia/Penn, 16-XI-1925 - N.Y., 7-X-1964]; Clark Terry [tpta, Clark Virgil Terry Jr. S. Louis/Miss, 14-XII-1920 - Pine Bluff/Ark, 21-II-2015]; Don Ferrara [tpta, Brooklyn/N.Y., 10-III-1928 - N.Y., 18-I-2011]; Al DeRisi [tpta], Thad Jones [tpta/dtor/comp, Thaddeus Joseph Jones. Pontiac/Mich, 28-III-1923 - Copenhagen/DIN, 20-VIII-1986]; Doc Severinsen [tpta/dtor, Carl Hilding Severinsen. Arlington/Oreg, 7-VII-1927]; Zoot Sims [sax, John Haley Zoot Sims. Inglewood/Cal, 29-X-1925 - N.Y., 23-III-1985]; Jim Reider [sax]; Gene Allen [cnet/sax, Eugene Sufana Allen. East Chicago/Ind, 5-XII-1928 - 14-II-2008]; Bobby Donovan [sax]; Phil Woods [sax/dtor, Philip Wells Woods. Springfield/Mass, 2-XI-1931 - Stroudsborg/Penn, 29-IX-2015]; Gene Quill [sax/cnet, Daniel Eugene Quill. Atlantic C./N. Jers, 15-XII-1927 - Atlantic C./N. Jers, 8-XII-1988]; Willie Dennis [tbó, William DeBerardinis. Filadèlfia/Penn, 10-I-1926 - N.Y., 8-VII-1965]; Alan Raph [tbó/comp. N.Y., 3-VII-1933]; Bob Brookmeyer [tbó/pno, Robert Brookmeyer. Kansas City/Missou, 19-XII-1929 - ? 16-XII-2011]; Mel Lewis [bat, Melvin Sokoloff. Buffalo/N.Y., 10-V-1929 - N.Y., 2-II-1990]; 'Gus' Johnson [bat. Tyler/Tex, 15-XI-1913 - Westminster/Color, 6-II-2000]; Buddy Clark [cb, Walter Clark Jr. Kenosha/Wisc, 10-VII-1929 - Mission Hills/Cal, 8-1999] i Bill Crow [cb, William Orval Crow. Othello/Wash, 27-XII-1927]. Als 70' toca amb Charles Mingus [cb] i grava amb el bandoneonista argentí Astor Piazzolla [1974]. Enregistra amb Jimmy Witherspoon [cantant], Theleonus Monk [pno] i Paul Desmond [sax]. Toca a Espanya [1992] amb la banda 'Re-Birth of The Cool'. Mulligan fou un dels primers músics de jazz reconegut que tocà en jam sessions al club 'Whiskey Jazz' de Madrid als 50'. De la seua discografia cal fer esment de: *Mulligan-Baker* [1951, amb Chet Baker/tpta]; *Lee Konitz and the Gerry Mulligan Quartet* [1953, amb Lee Konitz/sax]; *Gerry Mulligan in Paris* [1954]; *California Concerts* [1954]; *At*

'històrica pels presents per ser el primer esdeveniment veritablement jazzístic succeït a Espanya.

Al 'Jamboree' de Barcelona: Les Double Six³⁵² [grup vocal francès]; Gloria Stewart [cantant]; Lotto Lewis [cantant]; Win Morris [cantant]; Memphis Slim [cantant]; 'Peanuts' Holland [tpta]; Bill Coleman [tpta]; Lou Bennett [orgue]; René Thomas³⁵³ [guit]; Philip Catherine³⁵⁴ [guit]; Pony

Storyville [1956]; *Gerry Mulligan Quartet - Paul Desmond Quintet* [1956, amb Paul Desmond/sax]; *Songbook* [1957]; *What Is There to Say?* [1958]; *Gerry Mulligan Meets Ben Webster* [1959, amb Ben Webster/sax]; *The Gerry Mulligan Concert Jazz Band on Tour* [1960]; *Gerry Mulligan and the Concert Jazz Band* [1961]; *Age of Steam* [1971]; *Summit* [1974, amb Astor Piazzolla/bandonió/comp]; *Gerry Mulligan meets Enrico Intra* [1975, amb Enrico Intra/pno]; *Lionel Hampton Presents Charles Mingus* [1978, amb Lionel Hampton/vib i Charles Mingus/cb/dtor]; *Walk on the Water* [1980]; *Meets Scott Hamilton - Soft Lights and Sweet Music* [1985, amb Scott Hamilton/sax]; *Lonesome Boulevard* [1989]; *Lonesome Boulevard* [1990]; *Paraiso* [1993]; *Billy Taylor and Gerry Mulligan* [1993, amb Billy Taylor/pno]; *Dream a Little Dream - Gerry Mulligan Quartet* [1994, amb Ted Rosenthal/pno, Dean Johnson/cb i Ron Vincent/bat] i *Gerry Mulligan & Paul Desmond Quartet* [1994, amb Paul Desmond/sax].

352 'Les Double Six': També coneguts com 'Les Double Six de París' era un grup vocal francès creat [1959] per Mimi Perrin [pno/cantant, Jeannine 'Mimi' Perrin. Saint-Maurice/FRA, 2-II-1926 - París/FRA, 16-XI-2010]. El seu període musical [1959-1966] crea un estil personal que apropa el jazz vers oients que desconeixien el gènere. El nom del grup esdevingué degut a la tècnica d'enregistrament en la qual doblegaven els registres i l'engruixaven donant la sensació que hi eren dotze [i no sis] els cantants escoltats. Cantaven, en francès estàndards de jazz, sobretot temes de Quincy Jones [tpta/arranj] i 'Dizzy' Gillespie [tpta] tot afegint noves lletres i interludis humorístics als contrapunts vocals acompanyats per un contrabaix i un bateria [de vegades se'ls afegia un pianista i un vibrafonista]. Els jocs de veus permetien fer 'scats' tot imitant el discurs jazzístic de les improvisacions originals de saxòfons, trompetes o trombons. Degut a problemes de salut de Perrin, el grup se separà [1966]. Enregistraren quatre àlbums [1959-1964]. Alguns membres del grup formaren 'The Swingle Singers', grup que abandonà els estàndards de jazz i es centrà en fer versions de peces del barroc [Bach, sobretot] i del classicisme però sempre amb acompanyament jazzístic. Els membres del grup anaven variant disc a disc. Per 'Les Double Six' hi passaren els següents cantants i músics: Mimi Perrin, Monique Guérin, Louis Aldebert, Ward Swingle [arranjador dels futurs 'The Swingle Singers'], Jean-Louis Conrozier, Roger Guérin, Christiane Legrand, Claude Germain, Jacques Denjean, Jean-Claude Briodin, Eddy Louiss, Claudine Barge, Robert Smart, Bernard Lubat i Jef Gilson.

353 René Thomas: [Lieja/Bèlgica, el 25 de febrer del 1927 - Santander, el 3 de gener del 1975]. Guitarrista. Coneix l'obra del seu paísà Django Reinhardt [guit, Jean Baptiste Reinhardt. Liberchies/BÈL, 23-I-1910 - Fontainebleau/Seine-et-Marne, 16-V-1953]. A la postguerra toca a Lieja amb Hubert Simpliss, Raoul Faisan i els 'Bob Shots' al costat de Bobby Jaspar [sax/flta, Robert B. Jaspar. Lüttich/BEL, 20-II-1926 - N.Y, 4-III-1963]. Marxa a París [1954] i coneix el guitarrista Jimmy Raney [guit, James Elbert Raney. Louisville/Kent, 20-VIII-1927 - Louisville, 9-V-1995]. Comparteix escenaris amb Chet Baker [tpta/cantant, Chesney Henry Baker Jr. Yale, 23-XII-1929 - Amsterdam/PsB, 13-V-1988], Henry Renaud [pno/comp. Villedieu-sur-Indre/FRA, 20-IV-1925 - París/FRA, 17-X-2002] i Bobby Jaspar [sax/flta]. Marxa a Canadà i toca amb Miles Davis [tpta/comp, Miles Dewey Davis III. Alton/Illin, 26-V-1926 - Santa Mònica/Cal, 28-IX-1991], Duke Jordan [pno, Irving Sydney Jordan. Brooklyn/N.Y, 1-IV-1922 - Valby/DIN, 8-VIII-2006], Jackie McLean [sax, John Lenwood McLean. N.Y, 17-V-1932 - Hartford/Conn, 31-III-2006] i Lee Konitz [sax/comp. Chicago/Illin, 13-X-1927]. Thomas torna a Europa i actua al 'Festival de Jazz de Comblain-La Tour' a Bèlgica i tot seguit forma un quintet amb part dels músics que l'havien acompanyat: René Urtreger/Amadeo Tommasi [pno]; Benoit Quersino/Giovanni Tommaso [cb] i Daniel Humair/Franco Mondini [bat]. El quintet fou el primer grup no americà que tocà al club 'Ronnie Scott' de Londres. Sovint aquell quintet es convertia en sextet amb la incorporació de Chet Baker [tpta]. A la mort de Jaspar [1963], Thomas acompanya Chet Baker [1969-1972] fent gires per Mèxic i Estats Units. Quan Baker torna al seu país, Thomas s'afegeix al trío de Lou Bennett [org, Louis Benoît. Filadèlfia/Penn, 18-V-1926 - Hospital de Chesnay/París/FRA, 10-II-1997]. Només uns dies després de tocar amb Lou Bennett a la 'Sala Estudio' de València [16/20-XII-1974], René Thomas moria a Santander víctima d'un infart, ciutat on hi era tocant amb Bennett. De la seua discografia cal fer esment de: *The 1954 Paris Sessions* [1954/reedit, 2001, amb Roy Haynes/bat] *Guitar Groove* [1960]; *Chet Is Back!* [1962, amb Chet Baker/tpta]; *Meeting Mr. Thomas* [1963]; *Blue Note* [1964]; *Dynasty* [1971, amb Stan Getz/sax]; *Eddy Louiss-Kenny Clarke-René Thomas* [1974]; *From Newport to Nice* [1992, amb Lee Konitz/sax]; *Hammond Bond, Ingfried Hoffmann* [reed, 2007, amb Ingfried Hoffmann/orgue] i *René Thomas and His Orchestra* [reed, 2010].

354 Philip Catherine: [Londres, 27 d'octubre de 1942]. Guitarrista. De mare belga, el seu avi fou 'concertino' de 'l'Orquesta Sinfónica de Londres'. Philip escolta el cantant George Brassens i comença a estudiar

Poindexter³⁵⁵ [sax]; Booker Erwin [sax]; Eje Thelin [tbó]; Chet Baker³⁵⁶ [tpa]; Tony Scott [sax]; Lucky Thompson [sax]; Ornette Coleman [sax], aquest en trio amb Tete Montoliu [pno] i Billy Brooks [bat].

guitarra i a escoltar discs de jazz. Toca a Bèlgica amb tot un seguit de músics: Lou Bennett [orgue], Billy Brooks [bat], Edgar Bateman [bat, Edgar Bateman Jr. St. Louis/Missou, 1929 - Philadelphia/Penns, 18-V-2010], John Lee [baix, John Gregory Lee. Roxbury/Mass, 28-VI-1952], Gerry Brown [bat. Philadelphia/Penn, 9-XI-1951], Jean-Luc Ponty [ví], Larry Coryell [guit], Alphonse Mouzon [bat. Charleston/Car-Sud, 21-XI-1948 - Los Angeles/Cal, 25-XII-2016], Charlie Mariano [sax, Carmine Ugo Mariano. Boston/Mass, 12-XI-1923 - Colònia/RFA, 16-VI-2009], Kenny Drew [pno] i Tom Harrell [tpa/comp. Urbana/Illin, 16-VI-1946]. Toca amb el 'Jean-Luc Ponty Quintet'. Enregistra [1971] el seu primer disc produït pel guitarrista i cantant Sacha Distel [guit/cantant, Alexandre Sacha Distel. París/FRA, 29-I-1933 - Rayol-Canadel-sur-Mer/FRA, 22-VII-2004]: *Stream*. Toca a Boston [1972] amb John Scofield [guit/comp. Dayton/Ohio, 26-XII-1951], Ran Blake [pno/comp. Springfield/Mass, 20-IV-1935] i George Benson [guit/comp/cantant. Pittsburgh/Penn, 22-III-1943]. Catherine reemplaça [1976] Jan Akkerman [guit. Àmsterdam/PsB, 24-XII-1946] al grup de rock 'Focus' i amb ells enregistra *Focus amb Proby* amb P. J. Proby [cantant]. Als 80' toca amb el 'Chet Baker Trio' i amb Charles Mingus [cb] qui nomena Catherine com 'el jove Django'. Catherine és considerat 'l'avi del jazz belga' i entre els nombrosos músics amb els que ha tocat hi trobem: Dexter Gordon [sax], Richard Galliano [acordi. Cannes/FRA, 12-XII-1950], Niels-Henning Ørsted Pedersen [cb], Stéphane Grappelli [ví], Toots Thielemans [harmònica], Robert Wyatt [cantant/comp], Klaus Doldinger [sax], Buddy Guy [bluesman], Karin Krog [cantant. Oslo/NOR, 15-V-1937], Carla Bley [arranj/comp], Larry Coryell [guit], Mike Mantler [tpa. Viena/Àustria, 10-VIII-1943] i Joachim Kühn [pno. Leipzig/RDA, 15-III-1944]. De la seua discografia destaquem: *September man* [1975]; *Transparence* [1986]; *September Sky* [1988] amb Tom Harrell [tpa/comp. Urbana/Illin, 16-VI-1946], Hein van de Geyn [cb. Schijndel/PB, 18-VII-1956] i Aldo Romano [bat. Belluno/ITA, 16-I-1941]; *Moods, Vol. I* [1992]; *Guitar Groove* [1998]; *Summer Night* [2002] amb Philippe Aerts [cb. Brusel.les/BEL, 21-VI-1964], Joost van Schaik [bat] i Bert Joris [tpa/fiscorn. Antwerpen/BEL, 18-I-1957]; *Guitars Two* [2008]; *Plays Cole Porter* [2011]; *New Folks* [2014] amb Martin Wind [cb. Flensburg/RFA, ? 1968] i *The String Projec* [2015].

355 Pony Poindexter: Nascut Norwood 'Pony' Poindexter [Nova Orleans/Louisiana, 8 de febrer de 1926 - Oakland/California, 14 d'abril de 1988]. Saxofonista. Estudia amb Sidney Desvigne [tpa. N. Orleans, 11-IX-1895 - Califòrnia, 2-XII-1959] al 'Candell Conservatory' d'Oakland. Toca [1947-1950] amb Billy Eckstine [cantant, William Clarence Eckstein. Pittsburgh/Penn, 8-VII-1914 - Pittsburgh, 8-III-1993]. Actua [1950] amb el quartet de Vernon Alley [cb. Winnemucca/Nev, 26-V-1915 - San Francisco, 3-X-2004]. Acompanya [1951-1952] Lionel Hampton [vib/dtor] i toca [1952] amb Stan Kenton [pno/dtor]. Cap a la fi dels anys 50', Poindexter toca amb Charlie Parker [sax], Nat King Cole [cantant], T-Bone Walker [cantant/guit, Aaron Thibeaux Walker. Linden/Tex, 28-V-1910 - Los Angeles, 16-III-1975], Jimmy Witherspoon [cantant. Gurdon/Ark, 8-VIII-1920 - Los Angeles, 18-IX-1997] a més de muntar el seu grup. Enregistra [1962] amb Eric Dolphy [sax] i Dexter Gordon [sax]. Acompanya [1961-1964] el trio vocal Lambert, Hendricks & Ross [trio de 'vocalese' format pels cantants Dave Lambert, Jon Hendricks i Annie Ross/Yolande Bavan] i també Booker Ervin [sax, Booker Telleferro Ervin II. Denison/Tex, 31-X-1930 - N.Y, 31-VII-1970]. Viatja a Europa i viu vuit anys a Espanya. Marxa a Mannheim/RFA. Torna als Estats Units i toca amb Laurie Antonoli [cantant. Marin C/Cal, 9-III-1958]. Pateix diversos atacs de cor que l'allunyen dels escenaris de manera intermitent. De la seua discografia cal assenyalar: *Far Wes* [1958-1959, amb Wes Montgomery/guit]; *The Hottest Group in Jazz* [1959-1962, amb el grup vocal Lambert, Hendricks & Ross]; *Pony's Express* [1962]; *Pony Poindexter Plays the Big Ones* [1963]; *Gumbo!* [1963, amb Booker Ervin/sax]; *Annie Ross & Pony Poindexter* [1966, amb Annie Ross/cantant]; *Stella by Starlight* [1966, amb Dexter Gordon/sax]; *Alto Summit* [1968] i *The Happy Life of Pony* [1969]; *Pony Poindexter en Barcelona* [1972, reedit, 2000] i *Poindexter* [1976].

356 'Chet' Baker: Nascut Chesney Henry Baker Jr, [Yale, 23 de desembre del 1929 - Amsterdam/Països Baixos, 13 de maig del 1988]. Trompetista i cantant. Fill del guitarrista Chesney Henry Baker, Sr. Comença tocant el trombó. Amb 16 anys [1946] s'allista a l'exèrcit. Estudia harmonia [1948] a 'El Camino College' a Los Angeles però abandona al segon curs. Torna a l'exèrcit. Alliberat de nou, toca a diversos clubs de Jazz amb les bandes de Vido Musso [clnet/sax, Vido William Musso. Carrini/Sicília/ITÀ, 13-I-1913 - Rancho Mirage/Cal, 9-I-1982] i Stan Getz [sax, Stanley Gayetzsky. Filadèlfia/Penn, 2-II-1927 - Malibú/Cal, 6-VI-1991]. El seu primer enregistrament és *Out of Nowhere* [24-III-1952]. És escollit per tocar amb Charlie Parker al 'Tiffany Club' de Los Angeles [29-V-1952]. Toca al quartet de Gerry Mulligan amb qui enregistraria *Gerry Mulligan Quartet* [1952] que incloïa la famosa interpretació de Baker de l'estàndard *My Funny Valentine*. Baker forma el seu grup [1953] amb Russ Freeman [pno/comp, Russell Donald Freeman. Chicago/Illin, 28-V-1926 - Las Vegas/Nev, 27-VI-2002], Red Mitchell [cb, Keith Moore Mitchell. N.Y, 20-IX-1927 - Salem/Oreg, 8-XI-1992] i Bobby White [bat, Robert E. White. Chicago/Illin, 28-VI-1926]. Treballa al cinema: *Hell's Horizon* [Tom Gries, 1955]. Torna [1959] a Europa [Itàlia]. Hollywood retracta la seua vida al film *All the Fine Young Cannibals* [Michael Anderson, 1960]. Addicte a l'heroïna fou empresonat diverses vegades, a Itàlia gairebé un any i mig. Expulsat de diversos països europeus, visqué entre París i Espanya. Deportat als Estats Units [1964] toca a Nova York i Los Angeles. A conseqüència d'un apallissament per culpa d'un deute a San Francisco, pateix malalties a la boca que

Per ambdós clubs també passaren Manolo Bolao [guit]; Jimmy Renna [guit] i l'argentí Santiago Reyes³⁵⁷ [guit]; Rafael Lizandra [cb], Manolo Elias [cb]; Eric Peter [cb]; Carlos Casanovas [cb]; Jose Luis Garcia [cb]; Eduardo Gracia [cb] i Eduardo Medina [cb].

El primer bateria de 'Jamboree' fou Joe Farreras tot seguit de Luis Sangaró; Santiago Arisa i Ramon Farrán, músics que arribà a tocar amb Miles Davis [tpta] i Sonny Rollins [sax] al club Ronnie Scott's de Londres. Dels bateries forasters destaquem l'alemany Peer Wyboris. Els casos de Enrique Llacer 'Regolí'³⁵⁸, alcoià que anà a París i Nova York a

l'impedeixen tocar per un temps. A començament dels 70' es retira dels escenaris. Torna a tocar a Nova York [1973] i amb Gerry Mulligan al Carnegie Hall [1974]. Torna a Europa i actua [1983] de manera regular fins i tot amb figures del 'Rock System' com Elvis Costello. Baker morí [1988] quan va caure per una finestra a un hotel d'Amsterdam/PsB. De la seua discografia cal esmentar: *Live at the Trade Winds* [1952]; *The Gerry Mulligan Quartet* [1952, amb Gerry Mulligan/sax]; *Chet Baker & Strings* [1953]; *West Coast Live* [1953-1954, amb Stan Getz/sax]; *Jazz at Ann Arbor* [1954]; *Boston, 1954* [1954]; *Chet Baker Sextet* [1954]; *Chet Baker Sings and Plays with Bud Shank, Russ Freeman & Strings* [1955]; *Köln Concert* [1955]; *Chet Baker Sings* [1956]; *At the Forum Theater* [1956]; *Picture of Heath* [1956, amb Art Pepper/sax]; *Annie Ross sings a song with Mulligan* [1957, amb Annie Ross/cantant]; *It could happen to you* [1958]; *Chet Baker introduces Johnny Pace* [1958, amb Johnny Pace/cantant]; *Chet Baker with Fifty Italian Strings* [1959]; *Somewhere over the Rainbow* [1962]; *Stella by Starlight* [1964]; *Groovin' | Comin' on | Cool burnin' | Smokin' | Boppin'* [1965]; *A sign of the times* [1965, amb Joe Pass/guit]; *Live at Gaetano's* [1966]; *Albert's house* [1968]; *Blood, Chet & tears* [1970]; *She was too good to me* [1974]; *Carnegie Hall Concert* [1974, amb Gerry Mulligan/sax]; *You can't go home again - The best thing for you* [1977]; *Once upon a summertime* [1977]; *Oh You Crazy Moon - The Legacy Vol. 4* [1978]; *Live in Montmartre, Vol. 2* [1979]; *Chet Baker - Steve Houben* [1980, amb Steve Houben/sax]; *Chet Baker in Paris 1981* [1981]; *Studio Trieste* [1982, amb Hubert Laws/flta i Jim Hall/guit]; *Live in Sweden with Åke Johansson Trio* [1983]; *Live at The Renaissance II* [1984]; *Chet Baker sings again* [1985]; *When Sunny gets blue* [1986] i *The heart of the ballad* [1988, amb Enrico Pieranunzi/pno].

357 Santiago Reyes: Nascut a Córdoba/Argentina. Guitarrista. Comença a tocar als dotze anys com a membre d'un grup folklòric. Als 19 anys s'instal·la a Buenos Aires on estudia guitarra clàssica amb Augusto Marcelino i jazz tot formant el gruó 'The Modern Jazz Five'. Arriba a Espanya [1962] com a músic del grup 'Los Cinco Latinos'. Ha treballat amb diversos intèrprets: Paul Grass [guit], Tony Scott [clnet, Anthony Joseph Sciacca. Morristown/N. Jers, 17-VI-1921 - Roma/ITÀ, 28-III-2007], David Thomas [cb], Vlady Bas [sax/clnet/flta, Vladimiro Bas Zabache. Bilbao, 2/II/1929], Horacio Icasto [pno], David Defries [tpta. Londres/UK, 24-V-1952], Paul Stocker [sax/flta. Califòrnia, ? 1952], Vicente Borland [pno], Jayme Marques [guit], Pepe Sanchez [bat], etc. Forma el seu trio [1967-1969] amb Lou Bennet [org, Louis Benoît. Filadèlfia/Penn, 18-V-1926 - Hospital de Chesnay/París/FRA, 10-II-1997] i Peer Wyboris [bat. Brandis/RFA, 1937 - Barcelona, 22-VIII-2008]. Influències dels guitarristes Barney Kessel, Tal Farlow, West Montgomery, Joe Pass i Jim Hall. A hores d'ara encara continua en actiu.

358 Enrique Llacer 'Regolí': Nascut Enrique Llacer Soler [Alcoi/Alacant al 1934]. De malnom 'Regolí'. Bateria. Marxa a Madrid [1952] i treballa a les orquestres de Xavier Cugat, Bernard Hilda, Lorenzo Gonzalez i Pérez Prado. Comença a estudiar la tècnica jazzística aplicada a la bateria fins a tal punt que marxa a París [1958] per tal d'estudiar amb Kenny Clark [bat, Kenneth Spearman Clarke. Pittsburgh/Cal, 9-I-1914 - París/FRA, 25-I-1985] després de rebre lliçons del bateria José Farreras, membre del 'Conjunto Jam-Session' del Hot Club de Barcelona. Acudeix a Madrid [1967] per veure al 'Club Whisky Jazz' una de les primeres demostracions a Espanya [al 1973 seria a València] del bateria del 'Dave Brubeck Quartet' Joe Morello [bat, Joseph A. Morello. Springfield/Mass, 17-VI-1929 - N. Jers, 12-III-2011]. 'Regolí' es considera admirador de Max Roach [bat, Maxwell Lemuel Roach. New Land/Car. N, 10-I-1924 - N.Y, 16-VIII-2007], Buddy Rich [bat/dtor, Bernard Rich. N.Y, 30-IX-1917 - Los Angeles/Cal, 2-IV-1987] i de Tony Williams [bat/comp, Tillmon Anthony Williams. Chicago/Illin, 12-XII-1945 - San Francisco/Cal, 23-II-1997]. Viatja a Nova York [1970] per a rebre lliçons de Joseph 'Philly Jo' Jones [bat, Joseph Rudolph Jones. Filadèlfia/Penn, 15-VII-1923 - Filadèlfia/Penn, 30-VIII-1985]. Resident a Madrid, ha arribat a tocar [en 'jam sessions' o en actuacions] amb Gerry Mulligan [sax/pno/dtor, Joseph Gerald Mulligan. N.Y, 6-IV-1927 - Darien/Conn, 21-I-1996] i That Jones [tpta/dtor/comp, Thaddeus Joseph Jones. Pontiac/Mich, 28-III-1923 - Copenhagen/DIN, 20-VIII-1986]. Ha estat percussionista de l'Orquestra Nacional d'Espanya i és autor del mètode per a bateria *La batería: técnica y independencia*; d'un *Concierto para Percusión i Orquesta*; *Sonido y Ritmo* [veritable homenatge als 'solos' dintre de la forma concert], obra estrenada per l'Orquestra Municipal de València [III-1979] sota la direcció de José Mª Cervera Collado. Com a músic

estudiar amb els bateries Kenny Clarke [bat], 'Philly' Jo Jones [bat] i Max Roach [bat], i el cas de 'Pepe' Nieto³⁵⁹ [bat/comp] no són cap excepció.

d'estudi ha fet gran nombre d'enregistraments de tot tipus de música. A destacar el disc sota el seu nom: *Ritmo y Percusión: Regolí*. Fundà els grups 'Regoli' y su Orquesta' i 'Regoli's Twisters'.

359 'Pepe' Nieto: Nascut José Nieto [Madrid, març de 1942]. Bateria i compositor especialitzat en música de pel·lícules i de sèries de televisió. Toca la bateria [1958] en el grup musical 'Els Pekenikes'. Comença com instrumentista en grups de jazz i altres orquestres [1962]. És autor [dintre de l'anomenat 'Third Stream'] del *Concierto para Quinteto de Jazz i Orquesta* [1974], seriós intent per fusionar Jazz i música clàssica. Ha estat arranador en diferents companyies discogràfiques amb cantants espanyols. Debuta al cinema dintre del món de les bandes sonores [1970] composant la música de la pel·lícula *La Lola, diuen que no viu sola* [Jaime de Armiñán, 1970]. De llavors ençà a compostat gairebé un centenar de bandes sonores entre les quals hi destaquen: *El amor del capitán Brando* [1974]; *Camada negra* [1977]; *Teresa de Jesús* [1983]; *Extramuros* [1985]; *El bosque animado* [1987]; *El Lute II: mañana seré libre* [1988]; *El maestro de esgrima* [1992]; *Libertarias* [1996]; *Juana la Loca* [2001] i *Canciones de amor en Lolita's Club* [2007].

SESSIÓ IX: Jazz a l'Estat espanyol II: dels 70' cap endavant.

Tete Montoliu. Altres 'jazzmen' a la península. Pedagogia Jazzística.

- *Dels anys 70' cap endavant*
- *València: 'Tres Tristes Tigres' i 'Perdido Club de Jazz'.*

- ***Dels anys 70' cap endavant***

Duke Ellington i Ella Fitzgerald actuen al Palau de la Música de Barcelona [25-I-1966]. El mateix any i al mes de setembre naix el Festival de Jazz de Sant Sebastià³⁶⁰ i, en octubre,

³⁶⁰ **'Festival de Jazz de San Sebastián'** [nombre oficial actual: 'Heineken Jazzaldia'], es celebra anualment la tercera setmana de juliol a la ciutat de Sant Sebastià. És el festival de jazz més antic a l'Estat espanyol [setembre, 1966] i un dels més antics al continent europeu. El 'Heineken Jazzaldia' organitza al voltant de 100 concerts [entre gratuïts i de pagament] a desenvolupar en una dotzena d'escenaris al llarg de la ciutat. A destacar els concerts celebrats a la Plaça de la Trinitat [bastida al 1963] fins meitat dels 70'; la Platja de Zurriola i les Terrasses del Kursaal ['Espai Kutxa']. A hores d'ara, l'assistència a l'esdeveniment anual hi és estimada al voltant de 155.000 persones. La durada del Festival és de 5 dies dintre de la quarta setmana del mes de juliol. Pel 'Festival de San Sebastian' han passat músics de l'alçària de Charles Mingus [cb]; Ella Fitzgerald [cantant]; Oscar Peterson [pno]; 'Dizzy' Gillespie [tpta]; Miles Davis [tpta]; Dexter Gordon [sax]; Art Blakey [bat]; Ray Charles [cantant]; Sarah Vaughan [cantant]; Stan Getz [sax]; Don Cherry [tpta]; Ornette Coleman [sax]; Gerry Mulligan [sax]; 'Weather Report'; Hank Jones [pno]; Sonny Rollins [sax]; McCoy Tyner [pno]; Wynton Marsalis [tpta]; B.B. King [guit]; Diana Krall [cantant/pno]; Van Morrison [cantant/sax]; Liza Minnelli [cantant]; Pat Metheny [guit]; Herbie Hancock [pno]; Chick Corea [pno] i Keith Jarrett [pno], entre altres. El primer Festival fou al mes de setembre [10/11-IX-1966] però l'any següent canviaren la data. Va nàixer amb un 'Concurs Internacional de grups aficionats', esdeveniment que fou la seua senya d'identitat al llarg de moltes edicions. El festival tenia una programació orientada vers el jazz *mainstream* tradicional i el blues, amb intèrprets com Milt Buckner [pno, Milton Brent Buckner. Sant Lluís/Miss, 10-VII-1915 - Chicago/Illin, 27-VII-1977]; Jo Jones [bat]; Cab Calloway [dtor]; John Lee Hooker [bluesman] o Muddy Waters [bluesman]. L'assistència de públic no hi era molt nombrosa. A poc a poc, el Festival s'actualitza en termes estilístics, sobretot després de les actuacions de Charles Mingus [1974 i 1977]. Al llarg dels anys 80' i 90', el 'Festival de Jazz de San Sebastián' fou tot un referent cultural de primer ordre arreu l'Estat espanyol. L'anomenat 'Escenario Verde' és el més popular entre el públic jove atès que no té limitació d'aforament, els concerts allí són gratuïts i els estils musicals abasten altres gèneres que no sols el jazz. Destacaren les actuacions de Bob Dylan [83.000 persones al 2006]; Jamie Cullum [50.000 al 2013]; Patti Smith [20.000 al 2010] i Bobby McFerrin amb l'Orfeó Donostiarra [18.000 al 2008]. El 'Heineken Jazzaldia' lliura el Premi 'Donostiako Jazzaldia' a una figura de relleu jazzístic que actua al Festival [1994]. Es un reconeixement a la seua contribució i enriquiment del jazz i a la seua influència en generacions posteriors de músics. La llista dels intèrprets guardonats és la següent: 1994: Doc Cheatham [tpta]; 1995:

el Festival de Jazz de Barcelona³⁶¹ amb un programa antològic: Dave Brubeck [pno] amb Paul Desmond [sax]; Sonny Rollins [sax] i Max Roach [bat]; Tete Montoliu Trio amb Billy Brooks [bat] i Erich Peters [cb], entre altres. Anys després [1977] seria la ciutat de Vitoria la que s'afegiria als esdeveniments jazzístics que estaven naixen arreu l'Estat [Festival de Jazz de Vitoria-Gasteiz/Gazteiko Jazzaldia]³⁶².

El Jazz, convalescent arreu del món, agonitzava també a l'Estat espanyol.

Els Hot-Clubs de Madrid i Barcelona hi eren apagant-se a poc a poc sense que hom [els estaments civils i altres associacions culturals] mostraren cap interès per la seua salut. No obstant això, la Universitat dels anys setanta feu causa comuna amb el fet jazzístic tot obrint els seus salons d'actes i auditoris vers l'activitat dels músics a més de crear cicles de conferències i audicions diverses.

Phil Woods [sax]; 1996: Hank Jones [pno]; 1997: Steve Lacy [sax]; 1998: Chick Corea [pno]; 1999: Max Roach [bat] i Clark Terry [tpta]; 2000: Kenny Barron [pno]; 2001: Ray Brown [cb]; 2002: Elvin Jones [bat]; 2003: Bebo Valdés [pno]; 2004: Shirley Horn [cantant/pno] i Fernando Trueba [director de cinema]; 2005: Keith Jarrett [pno] i Charles Mingus [cab, in memoriam]; 2006: Herbie Hancock [pno]; 2007: Wayne Shorter [sax]; 2008: Ahmad Jamal [pno]; 2009: Roy Haynes [bat]; 2010: Ron Carter [cb]; 2011: Toots Thielemans [harmònica]; 2012: Jimmy Cobb [bat] i Pierre Lafont [in memoriam]; 2013: Lee Konitz [sax] i Juan Claudio Cifuentes [crític]; 2014: Toshiko Akiyoshi [pno]; 2015: Benny Golson [sax] i 2016: Ellis Marsalis [pno/comp].

361 Festival Internacional de Jazz de Barcelona: A hores d'ara anomenat: 'Voll-Damm Festival Internacional de Jazz de Barcelona'. Fundat per l'empresari Joan Roselló el mateix anys el de Sant Sebastià [1966]. Al Palau de la Música Catalana oferí el seu primer concert [3-XI-1966] a càrrec de 'The Dave Brubeck i Quartet' [pno/comp, David Warren Brubeck. Concord/Cal, 6-XII-1920 - Norwalk/Connt, 5-XII-2012]. La programació fou interrompuda [1977-1979]. Intèrprets com ara Duke Ellington [dtor]; Count Basie [dtor]; Miles Davis [tpta]; Sonny Rollins [sax]; Jimmy Smith [orgue]; Dexter Gordon [sax]; Keith Jarrett [pno] i d'altres tants han estat protagonistes d'una programació musical completada amb activitats paral·leles com ara conferències, classes magistrals, exposicions o projeccions cinematogràfiques. La promotora 'The Project', fundada per Tito Ramoneda i Joan Roselló, s'encarrega de l'organització del Festival [1989]. La cervesera Voll-Damm es converteix en la principal patrocinadora de l'esdeveniment [2002].

362 Festival de Jazz de Vitòria-Gastéiz [en euskera: 'Gazteiko Jazzaldia']. Primera edició [1977] sent l'únic festival de l'Estat espanyol que pertany a la IJFO [*International Jazz Festival Organization*] que inclou 16 grans festivals de jazz arreu del món. A més de la programació de concerts, el Festival de Jazz de Vitòria-Gasteiz també ha introduït un programa didàctic amb seminaris dirigits a alumnes de música o músics professionals en els quals han participat professors com ara Joe Pass [guit]; Herb Ellis [guit]; Ray Brown [cb]; Wynton Marsalis [tpta]; Pat Metheny [guit]; la 'Juilliard School de Nova York' o Fred Hersch [pno. Cincinnati/Ohio, 21-X-1955]. Vitòria-Gastéiz ha estat escenari de grans trobades musicals com les de Dizzy Gillespie amb Stan Getz; Chick Corea amb Bobby McFerrin; Paco de Lucía amb Wynton Marsalis; Jamie Cullum amb José James, i d'altres. En les seues primeres edicions, el festival durava dos dies. A poc a poc anà creixent i començà a acollir [1981] grans intèrprets com ara Oscar Peterson [pno] i Muddy Waters [bluesman]. Després arribarien Ella Fitzgerald [cantant]; 'Dizzy' Gillespie [tpta]; Stan Getz [sax], Sarah Vaughan [cantant] i Jaco Pastorius [baix]. El Festival de Jazz es perllonga [des de 1995] durant una setmana completa: 7 dies consecutius de jazz al Poliesportiu de Mendizorrotza, que posseeix una acústica de qualitat. A la seua 14a edició [1990], i de forma paral·lela al programa de concerts oficials, comença la secció 'Jazz del Segle XXI', com una oportunitat per a noves promeses musicals i en la qual han actuat per primera vegada a Espanya; Gonzalo Rubalcaba [pno/comp, Julio Gonzalo Gonzalez Rubalcaba. La Habana/CUB, 27-V-1963]; Esperanza Spalding [cb/cantant, Esperanza Emily Spalding. Portland/Oreg, 18-X-1984]; Thomas Chapin [sax/flta/comp. Manchester/Conn, 9-III-1957 - Providence N.Y, 13-II-1998] o Esbjörn Svensson [pno. Västerås/SUÈ, 16-IV-1964 - Stockholm/SUÈ, 14-VI-2008]. El 'Festival de Jazz de Vitòria-Gastéiz' ha servit d'inspiració Wynton Marsalis per a la composició de la *Vitoria Suite* al costat de la 'Jazz at Lincoln Center Orchestra' i tenint Paco de Lucía [guit] com a convidat. Marsalis va voler homenatjar Vitòria i el seu Festival de Jazz amb la producció d'un CD [2010].

A Barcelona cal destacar el 'Jamboree Jazz Club'³⁶³ [gener 1960].

Creat i fundat l'any 1970, el 'Club de Música y Jazz del Colegio Mayor San Juan Evangelista'³⁶⁴ de Madrid posà el jazz a l'abast de tothom i, sobretot, de la butxaca universitària.

'Raíces', un minúscul soterrani del carrer Galileo de Madrid, es constituí com a hereu de l'antic club 'Whisky and Jazz'³⁶⁵, del qual arribà a diferenciar-se en pràcticament tot. Els seus impulsors van ser els saxofonistes Juan Muro, Antonio Moltó i Alejandro Pérez.

El 'Festival de Jazz de San Isidro' [1981] suposà un punt àlgid dintre del desenvolupament jazzístic madrileny tot sent una veritable porta oberta fins les darreres

³⁶³ **'Jamboree Jazz Club'**: Inaugurat [9-I-1960] amb l'actuació d'un quintet liderat per Tete Montoliu [pno]; Antonio Vidal [cb]; Perry Robinson [clinet]; Vicho Vicencio [sax] i Chip Collins [bat]. L'empresari Joan Rosselló havia transformat el 'Bar Brindis', situat al n.17 de la plaça Reial de Barcelona, en una cava de jazz que va anomenar *Jamboree*, mot en *zulú* que significa 'reunió de tribus', i que fou proposat pel crític Javier Coma. El 'Jamboree' va néixer per donar cabuda a les sessions del 'Jubilée Jazz Club', entitat pionera en la difusió del jazz a Barcelona. Al seu primer període [1960-1968] la sala barcelonina va aconseguir posar la capital catalana en el circuit de gires de les grans estrelles del jazz internacional. Si en un principi va subsistir com un club on es podien escoltar discos de jazz i s'organitzaven xerrades a l'entorn d'aquest gènere, aviat va esdevenir una parada obligatòria en les *tournés* de músics nord-americans de primera categoria, que venien procedents dels clubs més emblemàtics de Londres, París, Roma o Berlín. Intèrprets com Bill Coleman [tpat]; Kenny Drew [pno]; Chet Baker [tpat]; Ponny Poindexter [sax]; Art Farmer [tpat]; Lou Bennet [orgue]; Stéphan Grappelli [vi]; Kenny Clarke [bat]; Ornette Coleman [sax] o Dexter Gordon [sax] van pujar a l'escenari del club o en auditoris més grans, per iniciativa dels responsables del 'Jamboree'. Un d'aquests concerts més sonats va ser el que van protagonitzar Ella Fitzgerald i Duke Ellington al Palau de la Música [25-I-1966], amb motiu del sisè aniversari del club. Històrics del jazz català com Francesc Miralles [pno/arranj/comp, Ricard Miralles Izquierdo. Barcelona, 9-VIII-1944]; Enric Ponsa [bat]; Josep Farreres [bat]; Pere Ferré [pno]; Francesc Burrull [pno]; Salvador Font 'Mantequilla' [sax/vi] o el mateix Tete Montoliu [pno/comp, Vicenç Montoliu i Massana. Barcelona, 28-III-1933 - Hospital Clínic/Barcelona, 24-VIII-1997] van iniciar la seua carrera a les taules del 'Jamboree', on compartien espai amb músics estrangers residents com ara la cantant Glòria Stewart [cantant, Glòria Jean Owens. EUA, ? 1926 - Illa d'Eivissa, ? 1974]. En diverses ocasions, la ràdio va enregistrar algunes de les seues sessions. El progressiu decreixement de l'interès pel jazz, van provocar el tancament de la sala [1968]. La seua segona etapa arribà [23-VII-1992] de la mà de l'empresari Joan Tordera, propietari de la Cova del Drac. Els entrebancs econòmics van forçar els seus propietaris a vendre el local nou mesos més tard.

³⁶⁴ **'Colegio Mayor Universitario San Juan Evangelista'**: Forma part de la Universitat Complutense de Madrid. Sovint se l'identifica des del seu naixement [XI-1966] amb un Club de Música sota el malnom 'Johnny'. El 'Colegio' tanca davant una remodelació arquitectònica que demanava al voltant de 6 milions d'euros [29-VI-2014]. El centre ha tingut gran prestigi al llarg de la seua història per les seues activitats culturals organitzades, fins i tot, en l'època pre-democràtica tot cobrint un espai cultural a Madrid absent en altres entitats de la ciutat suposadament divulgadores de la cultura. Aquest fet li suposà per al 'Colegio' nombrosos entrebancs polítics i administratius quan la llibertat d'expressió excedia l'estret marc legal de l'època franquista. Una de les seues branques: El 'Club de Música y Jazz San Juan Evangelista' [al 1970] s'encarregava de la producció i difusió de concerts [al voltant de 20 concerts a l'any] que a la seua major part hi eren de Jazz i Flamenco.

³⁶⁵ **'Whisky Jazz'**: Als anys 50' i després de l'arribada de les primeres bases nord-americanes a l'Estat espanyol, Madrid es converteix en punt d'actualitat jazzística tot partint des d'ambients universitaris com ara el 'Colegio Mayor Nebrija' gràcies a l'entusiasme i la iniciativa d'aficionats com Juan José González. A Madrid comencen a obrir-se clubs on el jazz en viu serà el referent musical. S'obri el club 'Whisky Jean' del carrer Claudio Coello, propietat de Jean Pierre Bourbon [Madrid, 19-I-1933] i que més endavant es traslladà al carrer Marqués de Villamagna sota el nom de 'Whisky Jazz Club'. El 'Whisky Jazz' es traslladà [1971] a la seua definitiva del carrer Diego de León nº 7, local que, fins aleshores, ocupava el club 'Bourbon Street', també propietat de Bourbon. El club tingué la seua cloenda definitiva [1995] tot just després de la crisi econòmica del 93' i per culpa d'un incendi del qual ja no es recuperà. El 'Whisky Jazz' fou considerat com *el temple del Jazz* en Madrid [1960-1995].

tendències del gènere malgrat el seu arriscat discurs. Al 'Festival de Jazz de San Isidro', els oients pogueren gaudir dels millors músics de jazz d'avantguarda [nord-americans i europeus] quan aleshores hi eren pocs els empresaris que gosaven portar-los a Espanya.

També va ser als anys 70' quan començà la docència jazzística a l'Estat espanyol.

S'obri a Barcelona l'Aula de Música Moderna i Jazz' [1978], centre que depenia del Centre d'Estudis Musicals.

Comença a impartir docència el 'Taller de Músics'³⁶⁶ [1980], entitat que passà a anomenar-se 'Fundació Privada Taller de Músics' [20-I-2003]. S'organitza un 'Seminari Internacional de *Jazzmen*' [1980-2011] on s'imparteixen classes magistrals o cursos especials [clínics].

Ambdós centres barcelonins obriren seu a Madrid tot i que era a Barcelona on llavors hi havia més clubs de jazz a més de continuar celebrant-se el 'Festival de Jazz' anual i on va nàixer la primera 'Associació de Músics de Jazz a l'Estat espanyol'.

Les darreres dècades del segle XX han conegut un jazz de l'Estat espanyol amb llenguatge propi, una mena de barreja del millor 'flamenco' amb les formes del jazz contemporani. Jorge Pardo³⁶⁷ [sax]; Carles Benavent [baix] i Rubem Dantas [perc] han afegit

³⁶⁶ **'Taller de Músics'**: Neix a Barcelona com a entitat musical [tardor de 1979] tot coincidint amb el trasllat massiu dels centres de producció musical a Madrid. Aquest fet afavorí l'aparició d'un recull de músics madurs que van poder fer de professors afegint-se a més una part dels nombrosos músics estrangers que vivien a la Barcelona de la transició política. D'ací sorgí el nucli docent inicial del Taller de Músics. El jazz fou el primer pont sonor que es va fer servir, al mateix temps que amb el jazz arrelaven al Taller dues de les seues característiques diferencials més distintives, la seua amplitud de mires estilístiques i una tendència natural a la 'llibertat musical ben entesa'. El 'I Seminari Internacional de Jazz' [Banyoles, 1980] confirma la voluntat de canvi i permanent internacionalització del Taller. Aquests trets van atraure molts estudiants d'arreu de l'Estat que hi trobaven al Taller un espai de creació i de qualitat allunyat de la rigidesa de la major part dels conservatoris estatals. Els seus vincles amb el desenvolupament cultural i social del seu entorn [a Ciutat Vella] encara romanen. Actualment, amb la posada en marxa de la nova seu al barri de Sant Andreu [Escola Superior] s'ha fet possible la primera expansió del Taller. Es crea la 'Fundació Privada Taller de Músics' [20-I-2003] com a entitat sense ànim de lucre, de caràcter formatiu i cultural. En general, són beneficiaris de la Fundació les persones i entitats relacionades amb el món de la interpretació, l'ensenyament i la producció de la música popular contemporània. Des dels seus inicis, la 'Fundació Privada Taller de Músics' du a terme els seus objectius fundacionals basats en la difusió de la música popular contemporània: jazz, *flamenco*, rock, etc. Ofereix plataformes d'orquestrats i formacions sòlides per compondre, arranjar i interpretar les creacions d'autor. Organitza festivals propis com ara: el 'Seminari Internacional' [1980-2011], classes magistrals o cursos especials. Dóna suport i contempla tot un conjunt d'activitats, gestions i dinàmiques que configuren la indústria cultural amb un enorme potencial de desenvolupament.

³⁶⁷ **Jorge Pardo**: [Madrid, 1 de desembre de 1956]. Saxofonista tenor i flautista. Rep el premi al Millor Músic de Jazz Europeu de la Acadèmia Francesa de Jazz [2013] i el 'Premio Nacional de Músicas Actuales' [2015]. Des dels 14 anys estudia al 'Real Conservatorio de Madrid'. Toca amb músics professionals: Jean-Luc Vallet [pno]; Peer Wyboris [bat]; Tete Montoliu [pno]; Lou Bennett [orgue]; Slide Hampton [tbó]; Pony Poindexter [sax]; David Thomas [cb]; Pedro Iturralde [sax] i Al Levitt [bat], entre altres. Forma amb Pedro Ruy Blas [cantant/bat/comp/actor, Pedro Ample Candel. Madrid, ? 1949] el grup 'Dolores', referent dintre del panorama jazzístic arreu l'Estat espanyol. Comença a acompanyar Paco de Lucia arreu del món. Actua al Festival de Jazz de Montreux [1989] amb músics brasilers. Es presenta a el Town Hall de Nova York [1992] al costat de Carles Benavent [baix] dintre del programa 'New Music Seminar'. Toca al CD *Jazzpaña*, amb la WDR Big Band Köln dirigida per Vince Mendoza [pno/comp/arranj. Norwalk/Conn, 17-XI-1961] i al costat de músics com Michael Brecker [sax, Michael Leonard Brecker. Filadèlfia/Penns, 20-III-1949 - N.Y, 13-I-2007]; Al Di Meola [guit]; Peter Erskine [bat] i Steve Khan [guit]. Enregistra sota el seu nom: *Las cigarras son quizá*

l'esperit jazzístic a la 'presència flamenca' de músics autòctons com ara Paco de Lucía. Cap dels tres era un novell al món del jazz. Pardo i Dantas havien tocat amb Joan Albert Amargós [pno] qui desenvolupà camins de fusió amb el 'flamenco' en el seu grup 'Música Urbana'.

Tete Montoliu³⁶⁸ [pno] continuà sent el baluard indiscutible per a diverses generacions de *jazzmen* a l'Estat espanyol, tal vegada comparable, amb similituds i reconeixements, amb el pianista franco-algerí Martial Solal³⁶⁹.

sordas [1991]; *Veloz hacia su sino* [1993]; *2332* [1997]; *Mira* [2001] i el *El concierto de Sevilla* [1995] al costat de Carles Benavent [baix]; Tino di Geraldo [bat] i Chano Domínguez [pno, Sebastián Domínguez Lozano. Cadis, 29-III-1960] disc considerat com a referent per a l'anomenat 'Flamenco-Jazz'. Col·labora [2009] al nou disc del guitarrista clàssic italià Flavio Sala al costat de Marcus Miller [baix]; Toninho Horta [guit] i Cliff Almond [bat]. Enregistra *Huellas* [2012] i *Metaflamenco* [2016].

368 'Tete' Montoliu: Nascut Vicenç Montoliu i Massana [Barcelona, 28 de març de 1933 - Hospital Clínic de Barcelona, 24 d'agost de 1997]. Pianista. Nascut cec a l'Eixample [carrer Muntaner, nº 83] va ser l'únic fill de Vicenç Montoliu i Melià [València, 31 de desembre del 1904 - Barcelona, 28 de novembre del 1975], corn anglès de la 'Banda Municipal de Barcelona' [fins 1943] i titular de 'l'Orquestra del Liceu' i fill d'Àngela Massana Coma [dona enamorada del jazz i venedora a una expenedoria de carn al Mercat de Sant Gervasi] qui encoratjà el seu fill per a estudiar piano i per que també escoltara discs de Duke Ellington, Art Tatum, Earl Hines o Fats Waller. Els seus mestres van ser [1939-1944] Enric Mas [escola privada per a nens cecs] i Petri Palou, a qui Tete considera la seua mestra. Estudia al Conservatori Superior de Música de Barcelona [1946-1953]. En primeres jam-sessions del 'Hot Club' de Barcelona, coneix el saxofonista 'Don' Byas [sax, Carlos Wesley Byas. Muskogee/Oklah, 21-X-1912 - Amsterdam/PsB, 24-VIII-1972], qui visqué a Barcelona [1947-1948]. Byas introduí Montoliu al 'Be bop'. També Lionel Hampton el feu entrar plenament al món del jazz quan va convidar-lo a tocar amb la seva Big band al final d'un concert a Barcelona [1955]. Hampton va quedar tan impressionat que se l'emportà de gira a més de convidar-lo a enregistrar el disc *Jazz flamenco* [Madrid, 1956]. El seu debut internacional arriba al 'Festival de Jazz de Cannes' [1958] formant trio amb Doug Watkins [cb, Douglas Watkins. Detroit/Mich, 2-III-1934 - Holbrook/Ariz, 5-II-1962] i Art Taylor [bat, Arthur S. Taylor, Jr. N.Y, 6-IV-1929 - N.Y, 6-II-1995]. Fou convidat a formar part de 'l'European All Stars' [1961], que agrupava els millors músics del jazz europeus: pianistes eren ell i el Martial Solal [pno/comp. Alger/ALG, 23-VIII-1927]. El contracta el club 'Blue Note' de Berlin i comparteix escenari amb Chet Baker [tpta], Benny Bailey [tpta, Ernst Harold Bailey. Cleveland/Ohio, 13-VIII-1925 - Amsterdam/PsB, 14-IV-2005] i Slide Hampton [tbó/comp/arranj, Locksley Wellington Hampton. Jeannette/Penn, 21-IV-1932], entre altres. Toca com a pianista resident al 'Club Montmartre' de Copenhaguen [1963] on actua amb Kenny Dorham [tpta], Ben Webster [sax], Benny Golson [sax], Stephane Grapelli [vi], Dexter Gordon [sax] i Roland Kirk [sax]. Forma el seu primer trio [1965] amb Eric Peter [cb] i Billy Brooks [bat, Billy Lewis Brooks. ? 1943] actuant habitualment al 'Jamboree Jazz Club' de Barcelona i al 'Whisky Jazz Club' de Madrid, on comparteix escenari amb el Pedro Iturralde [sax/comp, Pedro Iturralde Ochoa. Falces/Navarra, 13/VII/1929]. Acompanya músics tan destacats com ara Donald Byrd [tpta], Lucky Thomson [sax], 'Pony' Poindexter [sax], 'Art' Farmer [tpta] i Ornette Coleman [sax]. Viatja a Nova York [1967] per a acompanyar Núria Feliu [cantant] convidat per la Cambra de Comerç de Catalunya i actua al 'Village Gate' i enregistra un disc pel segell 'Impulse' amb Elvin Jones [bat, Elvin Ray Jones. Pontiac/Mích, 9-IX-1927 - Englewood/N. Jers, 18-V-2004] i Richard Davis [cb. Chicago/Illin, 15-IV-1930], disc que mai arribarà a publicar-se. Durant els anys 70' actua i enregistra per tota Europa convertit ja en una llegenda del 'Hard Bop'. Torna als Estats Units [1979] on viatja sovint al llarg de la dècada dels 80' formant trio amb Peer Wyboris [bat. Brandis/RFA, 1937 - Barcelona, 22-VIII-2008] i Horacio Fumero [cb, Horacio Fumero Ramirez. Canyada Rosquin/Santa Fé/ARG, 5-X-1949]. Grava als Països Baixos i Dinamarca. A poc a poc apareixen enregistraments seus al costat de George Coleman [sax], Anthony Braxton [sax/clinet], Niels-Henning Orsted Pedersen [cb] o Barney Wilen [sax, Jean Bernard Wilen. Niza/FRA, 4-III-1937 - Paris/FRA, 25-V-1996]. Enregistra també amb Charlie Mariano [sax] i Joe Monterose [sax]. A partir dels 80', toca sovint amb Johnny Griffin [sax], Joe Henderson [sax], Eddie 'Lockjaw' Davis [sax], Sonny Stitt [sax], Jerome Richardson [sax/flta], 'Dizzy' Gillespie [tpta], Chick Corea [pno], Hank Jones [pno], Roy Hargrove [tpta], Jesse Davis [sax]. En plena maduresa grava la sèrie de quatre discs 'a piano solo': *The Music I Like To Play*, enregistrats a Milà. Alterna concerts en trio amb Horacio Fumero i Peer Wyboris amb les seues actuacions a 'piano sol'. Rep un homenatge a la seua carrera [1996] amb un concert al 'Teatro Monumental de Madrid' en el que l'acompanyen Gary Bartz [sax. Baltimore/Mary, 26-IX-1940] i Tom Harrell [tpta/comp. Urbana/Illin, 16-VI-1946]. El seu estat de salut empitjora al ser-li detectat un càncer de pulmó. Tot i així, actua en trio al '16è Festival de Jazz Terrassa', concert repetit

Ha destacar també el músic Ricard Miralles³⁷⁰ [pno/arranj] qui, després d'haver-hi col·laborat amb cantautors com Joan Manuel Serrat i d'altres, tornà als orígens jazzístics en formació de duo de la mà del també pianista Horacio Icasto, acompanyant freqüent de Sonia Vallet, filla de Jean Luc Vallet³⁷¹ [pno].

dies després a Barcelona en un programa obert per tal de celebrar el seu 64è aniversari [21-III-1997] al 'Palau de la Música Catalana'. A la fi de la seua vida havia enregistrat vora cent discs. De la seua discografia cal fer esment de: *A Tot Jazz* [1965]; *Tete Montoliu Presenta Elia Fleta* [1966, amb Elia Fleta/cantant]; *Piano for Nuria* [1968, amb Nuria Feliu/cantant]; *Tete Montoliu Interpreta a Serrat* [1969]; *Body & Soul* [1971]; *That's All* [1971]; *Lush Life* [1971]; *Song For Love* [1974]; *Tete!* [1974]; *Tete a Tete* [1976]; *Lunch in L.A.* [1979]; *Tottie's Tempo* [1987]; *The Music I Like To Play Vol. 1 & Vol. 2* [1988]; *Solo Piano* [1989]; *Catalonian Nights Vol. 1 & Vol. 2* [1989]; *Live At The Keystone Corner* [1989]; *The Man From Barcelona* [1990]; *Piano Bolero* [1990]; *Catalonian Fire* [1991]; *The Music I Like To Play Vol. 3* [1991]; *Music For Perla* [1992]; *Dinamic Duo* [1992, amb George Coleman/sax]; *That's All* [1993]; *Words For Love* [1994]; *Face To Face* [1996, amb Niels-Henning Orsted Pedersen/cb]; *I Wanna Talk About You* [1996]; *Tete en el San Juan* [1997]; *Palau De La Musica Catalana - Piano Solo* [reedit, 1999] i *Tete plays Tete* [reedit, 2006].

369 Martial Solal: [Arger/Argèlia, 23 d'agost de 1927]. Pianista i compositor. Conegut per ser l'autor de la banda sonora de la pel·lícula *À bout de souffle* [Jean-Luc Godard, 1960]. Influències de Teddy Wilson [pno/dtor, Theodore Shaw Wilson. Austin/Tex, 24-XI-1912 - New Britain/Conn, 31-VII-1986], Earl 'Fatha' Hines [pno, Earl Kenneth Hines. Pittsburg, Pennsilvània, 28-XII-1905 - Oakland/Cal, 22-IV-1983] i Art Tatum [pno, Arthur Tatum Jr. Toledo/Ohio, 13-X-1909 - Los Angeles/Cal, 5-XI-1956]. Comença a tocar a 'l'Hotel Sherezade' d'Arger [1945]. Marxa a París [1950] i el contracta Benny Bennett [bat] i [al 1953] Roger Guerin [tpta. Saarbrücken/GER, 9-I-1926 - Nîmes/FR, 6-II-2010]. Coneix a París i enregistra amb Django Reinhardt [guit, Jean Baptiste Reinhardt. Liberchies/BÈL, 23-I-1910 - Fontainebleau/Seine-et-Marne, 16-V-1953]. Toca amb músics nord-americans que hi vivien a París, com ara Sidney Bechet [cnet/sax/comp, Sydney Joseph Bechet. N. Orleans/Louis, 14-V-1897 - París/FRA, 14-V-1959] i Don Byas [sax, Carlos Wesley Byas. Muskogee/Oklah, 21-X-1912 - Amsterdam/PsB, 24-VIII-1972]. Toca al 'Newport Jazz Festival' a Rhode Island [1963]. Enregistra [1968] amb Lee Konitz [sax/comp. Chicago/Illin, 13-X-1927]. Ha tocat amb nombrosos músics nord-americans i europeus com ara Michel Portal [cnet/sax. Baiona/FR, 25-XI-1935], Didier Lockwood [ví/comp. Calais/FR, 11-II-1956], Dizzy Gillespie [tpta], Chet Baker [tpta], Stan Getz [sax], Stéphane Grappelli [ví], Phil Woods [sax], Carmen McRae [cantant], Marc Johnson [cb], Peter Erskine [bat. Somers Point/Nova Jers, 5-VI-1954], Gary Peacock [cb], Paul Motian [bat], entre altres. De la seua discografia cal assenyalar: *The Complete Vogue Recordings, Vol. 1 - Trios And Quartet* [1953]; *The Complete Vogue Recordings, Vol. 1 - Trio And Big Band* [1955]; *Solal Series - Zo-Ko-So* [1965]; *Sans Tambour Ni Trompette* [1970]; *Duo In Paris* [1975, amb Joachim Kühn/pno]; *Bluesine* [1983]; *Martial Solal Big band* [1984]; *Tryptique* [1990]; *Solal-Lockwood* [1993]; *Just Friends* [1997, amb Gary Peacock/cb i Paul Motian/bat]; *Ballade du 10 Mars* [1998]; *Jazz'n (e) motion* [1998]; *Contrastes: The Jazzpar Price* [1999] i *Rue de Seine* [2005, a duo amb Dave Douglas/tpta].

370 Ricard Miralles: Nascut Ricard Miralles i Izquierdo [Barcelona, 9 d'agost de 1944]. Pianista i arranjador. Estudis musicals al 'Conservatori Superior de Música de Barcelona'. S'inicià en el món de la música popular al voltant del jazz i rep influències directes de Tete Montoliu [pno/comp, Vicenç Montoliu i Massana. Barcelona, 28-III-1933 - Hospital Clínic/Barcelona, 24-VIII-1997]. Es dona a conèixer professionalment al 'Jamboree Jazz Club' de Barcelona i al 'Whisky Jazz Club' de Madrid. A Barcelona comença tocant vibràfon i trompeta. Fa els arranjaments pel primer disc [1967] de Francesc Pi de la Serra. Realitza la banda sonora de la pel·lícula *Entre paréntesis* [Simó Fabregas, 1982]. Ha compost música per a 21 pel·lícules; com arranjador, ha col·laborat en la realització de moltes produccions discogràfiques de molt diferents estils acompanyant artistes en cinquanta anys de carrera professional. Al costat del cantautor Joan Manuel Serrat esdevé el seu director musical [des de 1968] tot i que de manera intermitent.

371 Jean-Luc Vallet: [La Seguinier/Orleans/França, 15 d'octubre de 1941 - Barcelona, 17 de novembre de 1991]. Pianista. A França toca a diversos clubs de Jazz amb Alain Corneau [bat. Orleans, 7-VIII-1943] a hores d'ara director de cinema, ex: *Tous les matins du monde* [1991]. Toca [1964-1965] als Estats Units [a Baltimore/Maryland] amb el saxofonista Gary Bartz [sax. Baltimore/Mary, 26-IX-1940]. Arriba a Espanya [1967] i toca amb músics de Madrid i Barcelona. Feu amistat amb Peer Wyboris [bat], David Thomas [cb] i Pedro Iturralde [sax] a qui acompanyà durant uns anys. A València apareix de la mà del promotor Julio Martí i toca, sobretot, al club 'Tres Tristes Tigres'. Quan obriren 'Perdido Club de Jazz' forma part del Trio Base amb Nick DiGeronimo [cb] i Gere DiGeronimo [bat], trio que acompanya a altres solistes contractats pel club. D'influència *bopper* fou un excel·lent coneixedor del llenguatge jazzístic i un excel·lent acompanyant per als primers solistes [sobretrot de vent] valencians. La seua filla, Sonia Vallet, és cantant de Jazz.

Lou Bennett [orgue] visqué entre França i Espanya on feu un munt d'actuacions arreu l'Estat amb el seu orgue marca 'Hammond'.

Anys després dels músics abans esmentats [també anomenats del 'Whisky Jazz' i del 'Jamboree'], l'esguard dels jazzistes més joves assenyalava vers altres estils musicals tot endinsant-se en una profusió de grups, solistes i idees que no sempre donaven el resultat a desitjar.

València es converteix en un centre musical de primer ordre pel que al jazz pertoca i es converteix en la capital jazzística del país pel nombre i qualitat dels seus músics, aficionats i crítics. Músics valencians com ara Perico Sambeat³⁷² [sax], Toni Belenguer [tbó]; David Pastor³⁷³ [tpta]; Ramón Cardo³⁷⁴ [sax]; Jesús Santandreu³⁷⁵ [sax]; Eladio

372 'Perico' Sambeat: Nascut Pedro Sambeat [València, 23 de juliol del 1962]. Saxofonista. Al 1980 inicia l'estudi del saxòfon de manera autodidacta. Marxa a Barcelona [1982] i conclou els estudis clàssics de flauta. Estudia harmonia i arranjaments amb Ze Eduardo [cb]. Estudia al 'New School de Nova York' [1991] on té l'oportunitat de tocar al costat de 'jazzmen' com ara Lee Konitz [sax], 'Jimmy' Cobb [bat] o 'Joe' Chambers [bat/comp/pno, Joseph Arthur Chambers. Stoneacre/Virg, 25-VI-1942]. Els seus treballs al costat d'Steve Lacy [sax], Daniel Humair [perc/comp/pintor Ginebra/SUÍ, 23-V-1938], Fred Hersch [pno], Louie Bellson [bat], Bob Mintzer [sax], Pat Metheny [guit] o María Schneider [arranj/comp] li donen un bagatge sense cap altre punt de comparació a València. El nombre dels seus enregistraments sols és superat a Espanya per Tete Montoliu. A destacar el disc *Ademuz* [1998] gravat amb Brad Mehldau [pno, Bradford Alexander Mehldau. Jacksonville/Flor, 23-VIII-1970] i Mark Turner [sax. Fairborn/Ohio, 10-XI-1965]. Com a premis a destacar: Premi 'Bird Award' a l'artista que mereix més ampli reconeixement al 'Festival North Sea' [2003] i 'Millor Saxo Alt espanyol' per la revista 'Satchmo Jazz' [1996]. Ha fet enregistraments amb músics de l'alçària de Dave Douglas [tpta], George Colligan [pno/tpta], Eddie Henderson [tpta], Bruce Barth [pno] i Wallace Roney [tpta]. Millor disc de l'any: *Flamenco Big band* [2008].

373 David Pastor: Nascut a Sedaví [L'Horta Sud/València] al 1974. Alumne del trompetista Manuel López, estudis al 'Conservatori Superior de Música' de València i 'Municipal' de Barcelona. Al 1.988 Comença estudis de jazz al 'Taller de Jazz' de Sedaví [1988] i toca a la 'València Jazz Big band' de Ramón Cardo [sax/dtor]. Ha rebut classes magistrals de George Vosburg [tpta]; Michael P. Mossman [tpta] i Claudio Roditti [tpta]. Ha tocat amb 'l'Orquesta de Cámara Nacional de Moldàvia', 'Grup de Metalls del CSMM de Barcelona', 'Grup Jerez-Texas', 'Sedajazz Latin Ensemble' i d'altres. Ha col·laborat amb músics nacionals i internacionals com ara: Perico Sambeat [sax], Mario Rossy [cb], Eladio Reinón [sax], Joan Soler [guit], Jordi Vilà [cb], Fabio Miano [pno], 'Sedajazz Big Band', Clark Terry [tpta], Chris Cheek [sax], Steve Marcus [sax], Richie Cole [sax], Jack Walrath [tpta], Dennis Rowland [cantant], Paquito D' Rivera [sax], Frank Wess [sax/flta], Bobby Shew [tpta], Slide Hampton [tbó], Pat Metheny [guit], Bob Mintzer [sax], Danilo Pérez [pno], Giovanni Hidalgo [perc] i Donald Harrison [sax]. És professor al 'Taller de Músics' de Barcelona i director de 'l'Original Jazz Orquestra'. A la seua discografia cal destacar: *Fabes contades* [2012]; *Armageddon* [2012] i *Motion* [2017].

374 Ramon Cardo: [Godella/L'Horta Nord, 1962]. Saxofonista. Als 9 anys comença a estudiar música al 'Conservatori Superior de Música' de València. Completa la seua formació jazzística al 'Taller de Músics' de Barcelona i a diversos seminaris de Jazz internacionals. Ha tocat amb: Tete Montoliu [pno], Jack Walrath [tpta], Dave Liebman [sax], Lluís Vidal [pno], Chano Domínguez [pno], Lou Bennett [orgue], Idris Muhammad [bat], Perico Sambeat [sax], Jorge Pardo [sax], Jordi Vilà [cb], Joan Soler [guit], Zé Eduardo [cb], 'Orquestra de Cambra Teatre Lliure' i 'l'Orquestra Simfònica de Granada'. Com a docent, és, a hores d'ara, professor al departament de Jazz de la 'Universitat Jaume I' de Castelló i coordinador de l'especialitat de jazz del 'Conservatori Superior de Música de València'. Premi al millor disc de l'any: *Cuadernos de jazz* [2003]. Una de les seues darreres activitats ha estat la creació i desenvolupament del grup De la seua dsicografia cal esmentar: A-Free-K [1986]; Per l'altra Banda [2002, Ramon Cardo Big Band]; Ramón Cardo y Joan Soler Quintet [1995]; Ramón Cardo y Joan Soler Quartet [2002]; Orquestra de Cambra Teatre Lliure [1995, amb Dave Liebman/sax] i 'Ramón Cardo & The Nyora Boppers' [2016].

375 Jesús Santandreu: [Carcaixent/Rivera Alta, 1970]. Estudis al 'Conservatori Mestre Vert' de Carcaixent. És graduat 'cum laude' [2000] per la 'Berklee College of Music' de Boston/Massachusetts a més de completar el seu màster en Direcció de Big Bands a la 'Middle Tennessee State University' [2013]. Ha dirigit i fet arranjaments per 'l'Adolphe Sax Saxophone Quartet', 'The Spanish Brass Luur Metalls',

Reinón³⁷⁶ [sax]; Javier Vercher [sax]; José Luis Granell [sax] Albert Sanz [pno] esdevingueren figures dintre del panorama musical a l'Estat espanyol.

Andalucia fou la comunitat autònoma on hi hagué major nombre de seguidors, on es muntaren més festivals i/o cicles de concerts: a Sevilla, Málaga, el 'Festival de Jazz de Granada', el 'Festival de Jazz d'Almería' i creant clubs de jazz com ara el 'Chubby Cheek' a Jaén; 'Georgia' a Almería i 'El secadero' a Granada. D'Andalucia isqueren jazzístes com Tito Alcedo [guit]; Nono García [guit]; 'Chano' Domínguez³⁷⁷ [pno] qui va tocar, entre altres, amb George Mraz [cb], Paquito D'Rivera [sax] i Jeff Ballard [bat]. També Henry Vincent [pno]; Julián Sánchez [tpta]; Pedro Cortejosa [sax]; Francisco Posé [cb] i Celia Mur [cantant].

Altres *jazzmen* de la fi de segle a assenyalar són: Joan Albert [sax]; Víctor de Diego [sax]; Xavier Figuerola [sax]; Javier Garayalde [sax]; Josep María Farrás [tpta]; Albert Bover [pno]; Iñaki Salvador [pno]; Javier Colina [cb]; Horacio Fumero³⁷⁸ [cb]; Miguel Ángel

'Sedajazz', 'Orquesta Azahar' de Castelló, 'IV Congreso Iberoamericano de Compositores' i la 'Bläserphilharmonie Heilbronn' de Baden-Wurtemberg/RFA. Compositor resident a la 'St Thomas University' de St Paul/Minneapolis [2011]; Lliçons a aspirants a la llicenciatura de l'especialitat de Jazz de la 'Universidad de Algarve'-Portugal [2011-2013]; avaluació d'estudiants de grau a la 'Universidad de Aveiro'-Portugal [2013]. Les seues obres han estat interpretades a nombrosos països europeus i ciutats nord-americanes. Santandreu hi és considerat, a hores d'ara, un dels millors jazzmen europeu. Entre altres, dirigeix la 'Jove Jazz Band'. A destacar els seus enregistraments: *Out of the Cage* [2005]; *Sound colors* [2009]; *Horn Flakes* [2012, amb la Sedajazz Big band].

376 Eladio Reinón: [Naix a Sedaví/Valencia, el 27 de gener de 1963]. Resident a Barcelona [des de 1982]. Estudis clàssics de clarinet. Ha format part de nombrosos grups i projectes musicals a més d'enregistrar amb la major part de jazzmen significatius de l'estat espanyol com ara: Tete Montoliu [pno], Bebo Valdés [pno], Jack Walrath [tpta] i Idris Muhamad [bat] entre altres. Hi és considerat un dels millors solistes de jazz europeu havent estat premiat en nombroses ocasions. Al costat de 'Perico' Sambeat [sax] i Ramón Cardo [sax], forma [1985] el grup 'A-Free-K'. A la seua discografia hi destaquen: *Xilo Amateio* [A-Free-K, 1985]; *Es la Historia de un Amor* [1992, amb Tete Montoliu/pno]; *Eladio Reinón - Bebo Valdés: Acere* [1998, amb Bebo Valdés/pno]; *Eladio Reinón Jazz Quartet* [2006] i *Trencadís* [2010].

377 'Chano' Domínguez: Nascut Sebastián Domínguez Lozano [Cadis, 29 de març de 1960]. Pianista. Forma el grup 'Cai', grup de rock amb el qual enregistra tres discs. Ja en el 'món del jazz' [1992] crea 'Chano Domínguez Trio' on comença a fusionar jazz i flamenc al seu disc *Chano* [1993]. Ha col·laborat amb músics del món del jazz com del flamenc: Jorge Pardo [sax], Carles Benavent [baix], Martirio [cantant], Michel Camilo [pno], Javier Colina [cb], Guillermo McGill [bat], Chucho Valdés [pno], Herbie Hancock [pno] i Wynton Marsalis [tpta]. A la pel·lícula *Calle 54* [Fernando Trueba, 2000], Chano és l'únic representant espanyol al costat de grans figures com: Chucho Valdés [pno], Paquito D'Rivera [sax], Gato Barbieri [sax], Cachao [cb], Patato [perc], Jerry González [tpta/perc], Bebo Valdés [pno], Puntilla [perc], Michel Camino [pno], Eliane Elías [pno] i Tito Puente [perc]. Destaquen els seus enregistraments: *Hecho a mano* [1996]; *Oye como viene* [2002]; *Con alma* [2005, amb George Mraz/cb i Jeff Ballard/bat]; *Flamenco Jazz* [2005]; *New Flamenco Sound* [2006]; *Plano ibérico* [2010]; *Vitoria Suite* [2010] i *Over The Rainbow* [2017].

378 Horacio Fumero: Nascut Horacio Fumero Ramírez [Canyada Rosquin/Santa Fé/Argentina, 5 d'octubre del 1949]. Contrabaixista. Estudia al 'Conservatorio Manuel de Falla' de Buenos Aires i al 'Conservatoire Supérieur de Musique' de Ginebra/Suïssa. Arriba a Europa [1973] acompanyant Gato Barbieri [sax, Leandro Barbieri. Rosario/Santa Fé/ARG, 28-XI-1932 - N.Y, 2-IV-2016]. A Suïssa toca amb 'l'Orquestra a Cordes' de Lausanne i amb diversos grups de Jazz. Roman a València vora dos anys i toca a la Sala d'Audicions 'Gent' [1978] amb 'El Duo del Carajo' al costat d'Eduardo Kohan [sax] en 'Tres Tristes Tigres' amb Carlos González [guit], Fabio Miano [pno] i Jean-Luc Vallet [pno]. Forma part del trio de Tete Montoliu [des de 1980] amb qui treballa fins la mort del pianista [1997]. Ha tocat també amb Freddie Hubbard [tpta], Johnny Griffin [sax], Horace Parlan [pno], Danilo Perez [pno], Joe Newman [tpta], Harry 'Sweets' Edison [tpta], Philip Catherine [guit], Geoge Cables [pno], Idris Muhammad [bat], Bobby Hutcherson [vib], Cedar Walton [pno], Sal Nistico [sax, Salvatore Nistico. Siracusa/N.Y, 2-IV-1941 - Berna/SUÍ, 3-III-1991], Jerome Richardson [sax/flta], Oliver Jones [pno/orgue/comp, Oliver Theophilus Jones. Montreal/Quebec/CAN, 11-IX-1934], Woody Shaw [tpta], Benny Golson [sax] i James Moody [sax/flta]. És professor de l'Escola Superior de Música de Catalunya-ESMUC.

Chastang [cb]; Mario Rossy [cb]; Carlos González [guit]; José Luis Gámez [guit]; Ángel Rubio [guit]; Carlos Carli [bat]; Marc Miralta [bat] i Guillermo McGill [bat].

Entre els músics que els abellí més l'experimentació o els camins del jazz-rock cal destacar: Valentín Álvarez [sax]; Javier Paxarino [sax]; Wade Matthews [sax]; Baldo Martínez [cb]; Zé Eduardo [cb]; Max Sunyer [guit] i grups més o menys estables com ara 'Pegasus', 'Clónicos' i 'Zyklus'.

A destacar també Jordi Rossy [bat] qui ha tocat amb Paquito D'Rivera [sax/clnet] i amb Brad Mehldau³⁷⁹ [pno] així com Ignasi Terrassa [pno] qui ha tocat amb Gregory Hutchinson [bat] i Pierre Boussagnet [cb].

De la nova generació de jazzmen hi destaquem: Marco Mezquida [pno]; Alberto Palau [pno]; Ernesto Aurignac [sax]; Enrique Oliver [sax]; Vicent Macián [sax]; Víctor Jiménez [sax]; Borja Baixauli [sax]; Dee Jay Foster [cb], Matthew Baker [cb], Rubén Carles [cb]; Tom Warburton [cb]; Félix Rossy [tpta]; Voro García [tpta]; Pepe Zaragozà [tpta]; Borja Barrueta [bat]; Ramón Prats [bat]; Iago Fernández [bat]; Roger Gutiérrez [bat]; Santi Colomer [bat]; Guillém Arnedo [bat]; Vicent Pérez [tbó]; Paco Soler [tbó]; Jaume Llombart [guit]; Iván Cebrián [guit]; Celeste Alias [cantant]; Lupe Azcano [cantant]; Andrea Motis [cantant] i Noa Lur [cantant].

- **València: 'Tres Tristes Tigres' i 'Perdido Club de Jazz'**

Tres Tristes Tigres [1977-1979]

379 Brad Mehldau: Nascut Bradford Alexander 'Brad' Mehldau [Jacksonville/Florida, 23 d'agost de 1970]. Pianista. Descobreix el jazz als 12 anys. Influït pel disc *Solo Concerts* [1973] de Keith Jarrett [pno] i per Bud Powell [pno], Thelonious Monk [pno] i Charlie Parker [sax]. Estudia amb els pianistes Fred Hersch [pno. Cincinnati/Ohio, 21-X-1955], Junior Mance [pno, Julian Clifford Mance. Chicago/III, 10-X-1928] i Kenny Werner [pno/comp. Brooklyn/N.Y., 19-XI-1951] a 'The New School University' de Nova York. Toca amb Jackie McLean [sax, John Lenwood McLean. N.Y., 17-V-1932 - Hartford/Conn, 31-III-2006] i Jimmy Cobb [bat, Wilbur James Cobb. Washington D.C., 20-I-1929]. Mehldau toca [1994] al quartet de Joshua Redman [sax, Berkeley/Cal, 1-II-1969] amb Christian McBride [cb/baix, Christian Lee McBride. Filadèlfia/Penn, 31-V-1972] i Brian Blade [bat/comp. Shreveport/Louis, 25-VII-1970]. Toca [1999] amb Charles Lloyd [sax. Memphis/Tenn, 15-III-1938] i forma 'Brad Mehldau Trio' amb Larry Grenadier [cb. San Francisco, 6-II-1966] i Jorge Rossy [bat/pno. Barcelona, 21-VIII-1964] qui fou substituït [2005] per Jeff Ballard [bat. Santa Cruz/Cal, 17-IX-1963]. Ha enregistrat i tocat amb Peter Bernstein [guit. N.Y., 3-IX-1967], Mark Turner [sax. Fairborn/Ohio, 10-XI-1965], 'Charlie' Haden [cb, Charles Edward Haden. Shenandoah/Iowa, 6-VIII-1937 - Los Angeles/Cal, 11-VII-2014] i d'altres. Mehldau fa una gira [2004] amb Kurt Rosenwinkel [guit, Kurt Peter Rosenwinkel. Philadelphia/Penns, 28-X-1970] i Joshua Redman [sax, Berkeley/Cal, 1-II-1969]. Sovint s'ha comparat l'estil de Mehldau amb el de Bill Evans [pno/comp, Williams John Evans. Plainfield/N. Jers, 16-VIII-1929 - N.Y., 15-IX-1980]. De la seua discografia cal fer esment de: *The Art of the Trio* [1996]; *The Art of the Trio IV - Back At The Vanguard* [1999]; *Anything Goes* [2004]; *Live-Trio* [2006]; *Love Songs* [2010, amb Anne Sofie von Otter/ví]; *Ode-Trio* [2012]; *10 Years solo live* [2015] i *Mehliana - Taming the Dragon* [2014, amb Mark Guiliana/bat] i *Blues and ballads* [2016].

Cal considerar important, imprescindible i transcendental per al desenvolupament jazzístic de la ciutat de València la inauguració del primer club de jazz amb una programació 'estable' a la ciutat de València [25-II-1977]: 'Tres Tristes Tigres', tot parafrasejant la part musical del títol literari de l'escriptor Gabriel Cabrera Infante.

'*Tigres*', així conegut a l'ambient musical, als mitjans de comunicació i també pels aficionats en general, ocupà l'espai d'un dels pubs més grans del barri del Carme: '1850', tot just a una de les cantonades de la Plaça de la Santa Creu [número 11].

'1850' havia estat bastit a sobre un antic gimnàs enderrocat cap a meitat de la dècada dels setanta i propietat d'un rector d'una de les esglésies del barri.

Els socis que feren possible la seua obertura van ser Antonio Sambeat i Santiago Castanyer.

Tots dos socis enllestiren el local en tan sols un més.

El mateix Antonio Sambeat conta que ell i José Aparici Payan '*Pepito*' [qui un parell d'anys després seria un dels set socis fundadors i encarregat del segon club de jazz estable al País Valencià: 'Perdido Club de Jazz'] bastiren l'escenari aixecant-lo mitjançant rajoles només dies abans de la inauguració de 'Tres Tristes Tigres'.

Al començament, les actuacions es duïen a terme al llarg de tota la setmana [dilluns inclosos] deixant la nit dels diumenges per a les *jam sessions* [en realitat, les *jam sessions* es feien quan als músics els abellia] gràcies a les quals accediren a l'escenari els primers músics de Jazz valencians i d'altres que hi eren de passada per la ciutat o, fins i tot, arribaven a posta per tal de poder tocar a qualsevol 'jam session'. Mesos després de la seua inauguració decidí tancar els dilluns per descans del personal. Els músics contractats [a més del sou corresponent] tenien dret a veure i menjar debades.

La primera actuació feta en 'Tres Tristes Tigres' no fou protagonitzada per un grup de Jazz³⁸⁰.

Malgrat que a efectes estadístics i cronològics no fou així, cal considerar el trio 'Valencia Jazz', encapçalat per Carlos González³⁸¹ [guit] com a encarregat d'inaugurar el primer club de jazz de la ciutat de València.

380 '*Tres Tristes Tigres*' fou inaugurat amb música en directe [que no a la data oficial, el divendres 25 de febrer del 1977] del grup de 'Rock Progressiu' 'La Masa', creat pels germans José i Natxo Belda i on hi era el cantant Julio Garcerà. El bateria 'Tico' Balanzà [fill tercer del locutor i bateria Antonio Balanzà Farinós] fou un ferm col·laborador del grup.

381 **Carlos González:** Nascut Carlos González Candela [València, 1 d'abril de 1957]. Guitarrista. Germà dels també músics Ignacio González [baï] i 'Xiqui' González [sax]. Un amic de la família [Carlos Barrera] li ensenya els primers acords de guitarra ensem amb a tocar l'harmònica. Als 14 anys compra una guitarra elèctrica italiana [marca 'Elli-Sound'] i comença a desxifrar partitures de tot tipus, fins i tot feu una versió per a guitarra [també en Do # menor] del 1r Moviment de la *Sonata Clar de lluna, Op. 27 N° 2* de Beethoven. Atret per l'anomenat 'Blues Blanc Anglès' [John Mayall, Peter Green, Mick Taylor, etc.] descobreix, escoltant un solo de Julian 'Cannonball' Adderley [sax, Julian Edwin Adderley.

Després de vora dos anys de programació, 'Tres Tristes Tigres' tancà les portes [primavera 1979] tot just quan els dos socis [Sambeat i Castanyer] decidiren abandonar el projecte.

Al club actuaren músics europeus i nord-americans [o aquells arrelats al continent] i d'altres que visqueren o passaren per València entre els quals cal destacar: Gene 'Mighty Flea' Connors [tbó]; Peer Wyboris [bat]; Ricard Miralles [pno]; Tete Montoliu [pno]; Lou Bennett [orgue]; Rogelio Juarez [tpta]; Maurice Lagier [vli/pno]; Billy Brooks [bat]; Paul Stocker³⁸² [sax]; Santiago Reyes [guit]; Jean-Luc Vallet [pno]; Adrià Font [bat]; Mathew Lee

Tampa/Flor, 15-IX-1928 - Gary/Indí, 8-VIII-1975] un nou concepte estructural que li capgirà la manera d'entendre el llenguatge guitarrístic. Aleshores escolta sovint West Montgomery [guit/comp, Leslie Montgomery. Indianapolis/Ind, 6-III-1925 - Indianapolis/Ind, 15-VI-1968]. Coneix [1974] Donato Marot [pno] i comencen a assajar amb Ignacio González [baix] temes i solos que el mateix Carlos treu escoltant discs i cintes de casset, peces que comença a escriure a poc a poc doncas havien de passar uns anys fins assolir d'una bona tècnica solfística i cal·ligràfica. Són contractats al pub Barro [1976] durant un any, oportunitat que implicava assajar a diari, guanyar diners [llavors Carlos estudiava Ciències Químiques] i muntar tot tipus d'estàndards. Quan obrí el club 'Tres Tristes Tigres' [1977] i sota el nom 'Valencia Jazz' són contractats per tocar-hi sent la primera formació jazzística que toca al local aprofitant l'oportunitat de tocar amb altres músics: Paul Stocker [sax]; Jean-Luc Vallet [pno]; Santiago Reyes [guit] i Horacio Fumero [cb]. Marxa a Barcelona [1979] per donar classes al 'Taller de Músics' i a l'Aula de Música Moderna' i comença a fer servir la pua [encara tocava amb el dit polze de la mà dreta]. A la 'Cava Jazz' de Tarrassa toca amb Josep Mª Farràs [tpta], Adrià Font [bat] i Manolo Elias [cb]. Ha participat en nombrosos Festivals de Jazz [València, Madrid, Barcelona, Terrassa, Sevilla i d'altres] i ha tocat amb Tete Montoliu [pno], Pedro Iturralde [sax], Lou Bennet [orgue], Jorge Pardo [sax], Buddy Tate [sax], Harry 'Sweets' Edison [tpta], Joe Newman [tpta], Billy Mitchell [pno], Paul Stocker [sax], Terence Blanchard [tpta], Donald Harrison [sax] i el sextet d'Eric Alexander [sax. Galesburg/Illin, 4-VIII-1968]. Músic innovador, hi sol presentar-se en formacions de duo [dues guitarres o piano/guitarra] o amb la seua darrera formació de trio Vicente Espí [bat] i Ales Cesarini [cb]. Des de començament de la seua carrera hi és considerat com un dels més destacats jazzistes espanyols i europeus. De la seua discografia cal esmentar: *Carlos González 6 en 1* [1986, amb Perico Sambeat/sax], Ramón Cardo/sax i Fabio Miano/pno]; *Reflections-Duet* [1997 amb Fabio Miano/pno].

382 Paul Stocker: [Califòrnia, 1952]. Saxofonista alt/soprano i flautista. Arriba a Europa [1970] i col·labora amb Tete Montoliu [pno], Pony Poindexter [sax], Lou Bennet [orgue], Jean-Luc Vallet [pno], Dave Thomas [cb], Billy Brooks [bat], Peer Wyboris [bat], Horacio Fumero [cb], Eric Peter [cb], Manolo Elías [cb], Carlos González [guit], José Antonio Galicia [bat], Toti Soler [guit], Jordi Sabatès [pno], Ovidi Montllor [cantant/actor] i l'Orquestra Mirasol'. A França, Anglaterra i Portugal toca amb Mike Osborne [sax], François Jeanneau [sax/flta], Saheb Sarbib [cb], Henry Lowther [tpta], Rão Kyo [flta/sax], Kathy Stobart [sax], Howard MacGhee [tpta], Jackie Samson [cb] i Steve Lacy [sax]. A finals dels 70', s'arrela a la ciutat d'Amsterdam tot tocant amb músics del nord d'Europa com ara Misha Mengelberg [pno/comp. Kiev/UCR, 5-VI-1935 - Àmsterdam/PsB, 3-III-2017], Han Benninck [bat/sax, Hendrikus Johannes Bennink. Zaandam/PsB, 17-IV-1942], Boy Raaymakers [tpta], Eric Vloeimans [tpta. Huizen/RFA, 24-III-1963], Jasper van Hof [pno/teclats. Enschede/PsB, 30-VI-1947], Arjen Gorter [cb. Amsterdam/PsB, 2-I-1948], Willem Breuker [sax/comp/dtor. Àmsterdam/PsB, 4-IX-1944 - Àmsterdam, 23-VII-2010]; els sud-africans Harry Miller [cb, Harold Simon Miller. Kapstadt/SAF, 21-IV-1941 - PsB, 16-XII-1983], Dudu Pukwana [sax/pno/cantant, Mtutuzeli Pukwana. Port Elizabeth/SAF, 18-VII-1938 - Londres/UK, 28-VI-1990], Joe Malinga [sax], Johnny Dyaní [cb/pno, Johnny 'Mbizo' Dyaní. East London/SAF, 4-VI-1947 - Berlin/RFA, 24-X-1986], Sean Bergin [sax/flta. Durban/SAF, 29-VI-1948 - Àmsterdam/PsB, 1-IX-2012], Bongsi Makeba, Thoko Mdlalhosha, Mervin Africa [pno, Mervyn Peter Africa. District Six/UK, 18-X-1950], Hugh Masekela [tpta, Hugh Ramopolo Masekela. Witbank/SAF, 4-IV-1939] i els 'African Jazz Pioneers'; els americans Wilbur Little [cb], Curtis Clark [pno. Chicago/Illin, 23-IV-1950], Clarence Becton [bat], Ray Appleton [bat, Otis 'Killer' Ray Appleton. Indianapolis/Ind, 23-VIII-1941 - ? 7-X-2015], Burton Greene [pno. Burton 'Narada' Greene. Chicago/Illin, 14-VI-1937], etc., a més de representants d'altres estils no jazzístics com Alex von Schlippenbach, Carmen Linares [cantant], Leonardo Amuedo, Fernando Lameirinhas, Rafael de Utrera, Toninho Ramos, Adama Dramé, Régis Gizavo i Rafael 'Habichuela'. Stocker ha estat professor de saxòfon al 'Sweelinck Conservatorium' d'Amsterdam a més cursos i seminaris de jazz i música improvisada als Països Baixos, Bèlgica, Àustria, França, Espanya i Portugal. Dirigeix la 'Maiden Voyage Jazz Orchestra'-'Paul Stocker Bug Band' [1983]; la 'Dubí Dubí Band' i la 'Luisitania Jazz Machine'. A hores d'ara viu a Madrid. De la seua discografia cal esmentar: *Burton Greene Quartet Featuring Paul*

Simon [tpta]; Kaito Sous [tpta]; Zlatko Kavcic [bat]; Jordi Sabatés [pno]; Carles Benavent [baix]; Jacques Demierre [pno]; Ze Eduardo [cb]; Pere Ferré [pno]; Manolo Elias [cb]; Elia Fleta [cantant]; Larry Martin [bat]; Horacio Fumero [cb]; Claude Guilhot [vib/bat]; Peter Delphinic [sax] i Mike Osborne [sax].

També músics de jazz valencians, com ara: 'Ximet' Caffarena [sax]; Carlos Gonzálbez [guit]; Miguel 'Micky' Benet [pno]; Pepe Dougan [teclats]; Donato Marot [pno]; Fabio Miano³⁸³ [pno]; Ignacio Gonzálbez [baix/sax]; Dennis J. Herman [baix]; Luis Llarío [cb/baix] i Paco Aranda³⁸⁴ [bat].

Perdido Club de Jazz [1980-1995]

'Perdido Club de Jazz' fou inaugurat amb l'actuació de 'l'Andrew Cyrille & Maono Quartet'³⁸⁵ [13-XI-1980].

Stocker [1985, amb Burton Greene/pno]; *Juan Vinuesa with The Monkeys Co. with Paul Stocker* [2014] i *Skylark* [2016].

383 Fabio Miano: [Brindisi/Itàlia, 1 de desembre de 1956]. Pianista. Als 8 anys comença estudis de piano al 'Royal Toronto Conservatory'. Als 12 anys, a Brussel·les, Miano estudia Jazz de la mà del pianista Paul Lambert. S'instal·la a Montreal/Canadà [1975] continuant estudis musicals a 'Concordia University' a més de tocar a diverses formacions locals. Ha treballat [des de 1979] a Itàlia, Espanya i Portugal acompanyant altres músics o en formacions pròpies. Toca amb Steve Lacy [sax, Steven Norman Lackritz. N.Y., 23-VII-1934 - Boston/Mass, 4-VI-2004], Bobby Watson [sax. Robert Watson. Lawrence/Kans, 23-VIII-1953], David Schnitter [sax/flta, David Bertram Schnitter. Newark/N. Jers, 19-V-1948], Bob Mover [sax/cantant, Robert Allan Mover. Boston/Mass, 22-III-1952], Pat LaBarbera [sax/clinet, Pascel Emmanuel LaBarbera. Mount Morris/N.Y., 7-IV-1944], Massimo Urbani [sax. Roma/ITÀ, 8-V-1957 - Roma/ITÀ, 24-VI-1993], Gary Bartz [sax. Baltimore/Mary, 26-IX-1940], 'Ricky' Ford [sax, Richard Allen Ford. Boston/Mass, 4-III-1954] i la cantant Jeanne Lee [cantant. N.Y., 29-I-1939 - Tijuana/MÈX, 25-X-2000]. Arriba a València [VIII-1979] i contacta amb jazzistes locals: Paco Aranda [bat], Salvador Faus [cb] i Carlos Gonzálbez [guit], únic músic a València, segons Miano, capaç de seguir un seqüència d'acords amb coherència jazzística. Dona classes particulars de piano [1980]. Des dels anys 90' resideix a Alacant. De la seua discografia cal destacar: *6 en 1* [1986]; *Homenage a Charles Mingus* [1992]; *Reflections*; *Buen rollo* [1999].

384 'Paco' Aranda: Nascut Francisco Aranda Salas [València, 10 de febrer del 1951]. Bateria. Comença estudis musicals al Conservatori de València [1966]. Classes de percussió amb Ricardo Campos Fabra. A començament dels 70' ja hi es tocant a diversos grups de la ciutat. Fou un dels creadors del grup 'Control', un dels primers grups valencians en donar a conèixer en directe temes de grups com Emerson, Lake & Palmer, Deep Purple, Crosby, Still, Nash & Young i d'altres qualificats com a de molt alt nivell dintre del gènere Rock. Acompanya diversos cantants 'melòdics' locals, coneix Miguel 'Micky' Benet [pno] i Luis Llarío [cb] amb els que forma 'Triple Zero Trio' ensem comença a actuar a diversos pubs i clubs de la ciutat. Contacta [1977] amb Carlos Gonzálbez [guit] i Donato Marot [pno]. Toca en 'Tres Tristes Tigres' amb 'Triple Zero' i amb músics d'altres formacions. Fa la seua primera actuació a 'Perdido Club de Jazz' [12-III-1981] dintre de la formació 'Valencia Jazz Quartet'. De llavors ençà toca amb gairebé tots els solistes que passen per la ciutat, rodatge formatiu que el permet tocar, a començament dels 80', amb Lou Bennet [org, Louis Benoît. Filadèlfia/Penn, 18-V-1926 - Hospital de Chesnay/París/FRA, 10-II-1997]. D'estil inclassificable, ha tingut influències de bateries com ara Peer Wyboris [bat. Brandis/RFA, 1937 - Barcelona, 22-VIII-2008] i d'interprets d'altres instruments com ara Mike Osborne [sax/pno/clinet, Michael Evans Osborne. Hereford/UK, 28-IX-1941 - Hereford/UK, 19-IX-2007]. Crea una veritable 'escola de bateries' a València i molts dels seus deixebles han estat en formacions fonamentals per al desenvolupament jazzístic nacional. Està considerat com un dels millors bateries espanyols de Jazz.

385 'Maono Quartet': Andrew Cyrille [bat, Andrew Charles Cyrille. Brooklyn/N.Y., 10-XI-1939]; Nick Di Geronimo [cb]; Ted Daniels [tpta/fisc. Ossining/N.Y., 4-VI-1943] i Dave S. Ware [sax, David Spencer Ware. Plainfield/N. Jers, 7-XI-1949 - New Brunswick/N. Jers, 18-X-2012].

Situat al carrer de Sueca del barri de Russafa de València [número 17] als baixos d'una antiga botiga d'articles de cuiro i pell ['Bolsos Venus']. Al soterrani de l'establiment [on després hi seria el club] estava el magatzem i el taller de manufactura de les bosses de mà que després es venien a la botiga de dalt a més de ser exportada una part de la producció a empreses de l'estranger. Fins el lloguer de l'establiment, els propietaris de 'Bolsos Venus' van ser els germans Luis i José Aranda.

El club de Jazz fou bastit [sota l'assessorament del decorador Jose Luis Jaen] respectant la normativa vigent, la qual els exigia nombroses mesures de seguretat així com també un rigorós aïllament acústic fins aconseguir el màxim nombre de decibels permesos. La capacitat del club oscil·lava entre els noranta i els cent vint espectadors asseguts tot i que, al llarg de vora quinze anys, han estat també nombroses les nits en les quals s'hagué d'impedir l'accés dels aficionats al club per que ja hi era ple de gom a gom:

La idea d'obrir el nou club de Jazz sorgí quan el club anterior ['Tres Tristes Tigres'] feu fallida i tancà després de vora dos anys de mantenir una programació constant que superà les expectatives d'una bona part de l'afició i de nombrosos músics locals.

Un recull d'aficionats al Jazz feu una mena de carta d'intencions per tal de traure endavant el projecte tot pensant en la necessitat d'oferir un espai musical que una part de la nova societat valenciana dels vuitanta demanava, fins i tot el piano de mitja cua [marca *Kawai*] que va romandre vora dos anys al club 'Tres Tristes Tigres' fou comprat pels socis de *Perdido* per la quantitat de 300.000 pessetes.

Els socis fundadors de 'Perdido Club de Jazz' van ser: José Aparisi Payan ['Pepito']; Antonio Amorós; Paco Artigas; Ramón Corachan; Antonio de la Asunción; Angel Torres; Jaime Lloret [qui deixà la societat doncs era també propietari d'un altre establiment al barri del Carme] i Alfons Dastis [d'incorporació tardana].

El cartell de les següents actuacions que seguiren al concert inaugural 'd'Andrew Cyrille & Maono' es conformà fent barreja amb agrupacions diverses que hi eren tocant a Barcelona o Madrid al voltant de les mateixes dates tot mantenint el mateix criteri de 'Tres Tristes Tigres' pel que feia a la contractació de músics valencians amb la intenció de recolzar-los i crear-hi noves expectatives.

Així, doncs, la ciutat de València passà a estar, en només uns mesos, entre la resta de ciutats espanyoles que gaudien amb una programació jazzística continuada i més aviat 'estable' dintre de les possibilitats del club.

Pel que feia al cas concret de 'Perdido Club de Jazz', la programació oferida hi era de setmanal [de dimecres/dijous fins el diumenge a la nit] a més de crear 'escola jazzística local' mitjançant nombroses *jam sessions* celebrades al seu escenari i, sobretot, de tenir

la possibilitat, com a músics, de gaudir i aprendre d'actuacions en directe d'alt nivell, cosa gairebé impensable a la ciutat de València només tres anys abans.

Per tal d'elegir el cartell anunciador del club es va fer servir una imatge del saxofonista Coleman Hawkins feta pel fotògraf italià Giuseppe Pino³⁸⁶ i pertanyent a una col·lecció personal d'un dels socis fundadors, José Aparici Payan 'Pepito'.

Tot i que els inicis van ser d'allò més prometedors, aviat els socis del club es trobaren amb alguna que no altra sorpresa econòmica d'allò més desagradable. L'entrada era lliure, tret de concerts puntuals en els quals la contractació fou onerosa i arriscada malgrat pagar la pena ateses les circumstàncies artístiques i/o conjunturals dels músics que tocaren al club, fet que feu apujar el preu de les entrades, resolució necessària en aqueixos casos on el club no podia permetre's l'accés lliure com llavors sovint ho feia.

Així, doncs, de vegades, formacions o músics amb un bagatge jazzístic important van ser contractats sota un preu fora dels límits establerts a priori pels membres del club, la qual cosa esdevingué en pèrdues considerables que alentiren durant uns mesos la contractació de noves formacions estrangeres tot cobrint la programació amb músics locals. Si de cas l'entrada es mantenia lliure, tota vegada al club un dels cambrers passava per les taules i demanava els clients per la beguda a consumir.

Malgrat pagar la pena per poder escoltar en directe i a casa nostra veritables llegendes vives del Jazz, els socis consideraren la possibilitat de canviar la manera d'accedir-hi al local i sovint començaren a cobrar entrada en determinats concerts, la qual cosa no arribà a quallar ben bé entre els aficionats.

El nom del club ['Perdido'] està inspirat en el nom del carrer de Nova Orleans on, segons la llegenda, diuen que va nàixer el trompetista i cantant Louis Armstrong. També, i de passada, el nom del club hi és relacionat amb l'estàndard del mateix títol compost pel músic porto-riqueny Juan Tizol³⁸⁷ [qui fou trombonista a l'Orquestra de Duke Ellington] i que res té a veure [tot i que el títol de la cançó ben bé podria haver estat un homenatge vers el mateix Armstrong] amb el famós carrer abans esmentat i bressol del naixement del músic de Jazz més conegut en la història del gènere.

³⁸⁶ **Giuseppe Pino:** [Giuseppe Pinelli 'Pino'. Milà, 21 d'octubre de 1928 - ? 15 de desembre de 1969]. Fotògraf italià compromès artísticament i ideològicament amb el Partit Comunista Italià. Seguí i aconseguí fotografiar gairebé els millors jazzistes nord-americans que actuaven a Itàlia i la resta d'Europa. Seua era fotografia del cartell anunciador del club [imatge del saxofonista Coleman Hawkins].

³⁸⁷ **Juan Tizol:** Nascut Juan Tizol Martínez [Vega Baja/Puerto Rico, 22 de gener de 1900 - Inglewood/California, 23 d'abril de 1984]. Trombonista i autor [entre altres] dels famosos estàndards *Caravan* i *Perdido*. Trombonista [fins 1944] de l'Orquestra de Duke Ellington [dtor/pno/comp/arranj, Edward Kennedy Ellington. Washington D.C., 29-IV-1899 - N.Y., 24-V-1974]. La seua influència dintre del Jazz fou important atesos els seus arrels centreamericans i el seu concepte rítmic.

Tot i que els temps no arrossegaven la foscor administrativa del franquisme, la legislació vigent aleshores no acabava de posar-se al dia pel que feia a denominacions i serveis dels establiments locals. Així doncs, 'Perdido Club de Jazz' fou classificat sota el terme administratiu 'Sala de Fiestas', atès que aleshores no existia cap normativa municipal al voltant dels clubs de Jazz [1980].

Per tal d'anar creant *parroquians* entre l'afició al Jazz existent a la ciutat, als primers mesos d'existència del club els preus per accedir-hi a 'Perdido Club de Jazz' oscil·laren entre l'entrada fixa, la lliure entrada i un augment considerable de la xifra si de cas el sou dels músics presentats ho demanava per tal, com a mínim, de cobrir despeses, fet que poques vegades ocorria davant el desànim primerenc dels socis del club que, malgrat el balanç econòmic de la societat, es mantenien a les seues propostes artístiques.

'Perdido Club de Jazz' complementà els concerts presentats a la resta de sales de la ciutat a l'igual que -tot just- ho feu al seu moment la programació de 'Tres Tristes Tigres' així com els Festivals Internacionals de Jazz de València I i II [coetanis en el temps amb la primera etapa del club] que, amb l'ajut de la Diputació de València i el 'Col·lectiu Promoció Jazz', ompliren de cop i volta, el panorama jazzístic local, fins aleshores encara minvat. La 'Societat Coral El Micalet', els teatres 'València-Cinema', 'Princesa' i 'Principal' deixaren pas també a sales d'allò més menudes [sales d'audició, pubs, etc.] que, de tant en tant, programaven Jazz a la seua graella d'espectacles.

'Perdido' fou una continuació millorada del llegat deixat per 'Tres Tristes Tigres' al llarg dels dos anys en els quals romangué obert [1977-1979] tot oferint una programació continuada. De la pertinent 'fase embrionària' inicial, els aficionats valencians passaren a un altre estat de consolidació artística del gènere i a assolir, com aquell qui res, de tot un seguici d'actuacions que res tenien que envejar a les programacions de qualsevol club de Jazz de Barcelona o de Madrid doncs Perdido es nodria en bona part de l'estada de jazzistes diversos de passada per les dues ciutats espanyoles amb més aficionats i amb major nombre de locals per poder gaudir de les primeres figures del Jazz internacional atesa l'evolució política i cultural del país ja més establida dintre dels paràmetres dels països europeus més evolucionats.

El club consolidà noms de músics locals que donaren inici a la seua carrera jazzística tocant en nombroses a Tigres: Gonzalbez, Aranda, Benet, Caffarena, Marot i Llarío. Al llarg del primer any d'existència, al club del carrer Sueca se li afegirien altres cognoms que llavors iniciaven la seua carrera al món del Jazz local o intentaven compaginar estils diversos, alguns d'ells provenien de orquestrines locals, bandes de música o directament de les aules del conservatori, la majoria distribuïts en formacions diverses sota el nom

genèric de Perdido Jazz Trio/Quartet o Quintet: Fabio Miano, 'Ritchie' Ferrer, Vicent Cortina, 'Xema' Senabre, Joshua Edelman, Horacio Fumero, Jose Luis Granell, Mariano Cubel i d'altres tants.

Però la gran aportació de 'Perdido' al desenvolupament del Jazz valencià esdevingué amb la contractació i arribada de jazzístes de primer ordre [aprofitant l'avinentsa abans esmentada de les seues gires per Madrid i Barcelona] i l'oportunitat de gaudir en directe del Jazz més evolucionat que aleshores hi era interpretant-se arreu del món.

La presència de músics com ara Cyrille, Ware, Daniels, els germans Di Geronimo, Wyboris, Montoliu, Stocker, Kavcic, Osborne, Waldron, Singer, Vallet, Iturralde, Pibus, Green, Ashton, Skidmore, Harris, Oxley i d'altres [només al llarg del primer any i dos mesos des de l'obertura del club] amb un bagatge conceptual i interpretatiu heretat dels estils desenvolupats tot partint del darrer Hard-Bop o el Jazz Modal per part dels grans mestres del gènere com ara Coltrane o Davis i quasi sense donar temps a nombrosos músics locals per poder assolir i perfeccionar el Bebop de Parker, punt de sortida i eix dels primers intèrprets valencians [el guitarrista Carlos Gonzalbez, com a exemple].

Perdido Club de Jazz romangué obert fins l'estiu del 1995. Quinze anys oferint als aficionats valencians l'oportunitat de gaudir de la seua música favorita i l'oportunitat, també, de 'fer músics de Jazz' que, tot seguit el seu tancament, s'obriren al món cercant noves expectatives musicals i, sobretot, nous escenaris on palesar les seues inquietuds.

Però no tots els anys foren feliços per al club doncs passaren per moments, econòmics sobretot, prou dolents. Dels pitjors passats pels socis del club cal fer esment d'aquells concrets de quan els comptes no quadraven davant l'oferta musical ofertada pel club i el públic [no massa nombrós però sí fidel fins aleshores] girà l'esquena al Jazz i es deixà dur per les modes dels anys vuitanta.

Causes [diverses] de la davallada a l'afició al Jazz a València pel que fa a la primera meitat de la dècada dels vuitanta:

- Modes puntuals: l'anomenada '*Movida madrilenya*' de la dècada dels 80', '*Música Tecno*' i derivats.
- Renaixença de les discoteques com a espais de gaudi.
- Manca d'informació musical de qualitat als mitjans de comunicació locals i d'àmbit estatal.
- Assaig a la societat de l'inici de la globalització econòmica i també cultural que hauria d'arribar als anys 90' i al nou mil·lenni.

Activitat: Jazz: apropament pràctic al gènere jazzístic mitjançant audicions i col·loquis

Sessió IX: Jazz a l'Estat espanyol II: dels 70' cap endavant [Tete Montoliu. Altres 'jazzmen'. Pedagogia jazzística]

- De cop i volta, el Jazz deixà de ser el revulsiu cultural europeu que havia estat a la dècada dels 50' i 60'.

SESSIÓ X: Recull cronològic i contextual.

Vers la recerca d'una trajectòria jazzística coherent.

Aquest recull vindrà a ser una mena de compendi o sinopsi reduïda de tot un seguit d'avenços artístics reflectits al llarg dels anys de durada del gènere, des del seu naixement fins el nou mil·lenni.

Història i divisions mitjançant gèneres i subgèneres**El jazz de Nova Orleans**

- Començament del segle XX
- Ciutat de Nova Orleans [Louisiana]
- La corneta o, si de cas, la trompeta portaven el pes de la melodia
- El clarinet tocava contramelodies
- El trombó tocava sons rítmics amb les notes fonamentals dels acords o d'una harmonia simple
- La tuba [o el contrabaix] intepretaven la línia del baix
- La bateria, l'acompanyament rítmic
- La improvisació se centrava en el so del conjunt

Buddy Bolden, The Original Dixieland Jass Band, New Orleans Rhythm Kings, Creole Jazz Band [1923 amb Joe King Oliver], Bunk Johnson, Freddie Keppard, Sidney Bechet, Warren 'Baby Dodds', Jelly Roll Morton i Louis Armstrong.

Chicago i Nova York

A la dècada de 1920 nombrossos músics de Nova Orleans van emigrar a Chicago. Allà van estimular l'evolució d'un estil identificable, derivat del de Nova Orleans però accentuant la figura del 'solista' i afegint el saxòfon a l'orquestració. Aquest subestil també es va caracteritzar per ritmes més tensos i textures més complexes. Molts dels músics de Chicago s'establirien després a la ciutat de Nova York, centre important del jazz a la dècada dels anys 20'.

Jack Teagarden, Eddie Condon, Gene Krupa, Benny Goodman i Bix Beiderbecke.

El piano de jazz

El districte de Harlem esdevingué el centre d'un estil molt tècnic, basat en potents contratemps creats per a la mà esquerra del pianista, amb improvisacions molt extenses i que s'anomenaria ***stride piano***. També va desenvolupar-se un segon estil pianístic anomenat ***Boogie-Woogie***, una forma de blues amb baixos molt marcats que repeteix una vegada i una altra la mà esquerra, mentre la dreta alternava diferents ritmes.

James P. Johnson, 'Fats' Waller, 'Meade Lux' Lewis, Albert Ammons; Pete Johnson, 'Pine Top' Smith, Earl Father Hines, Teddy Wilson i Art Tatum.

L'era de les ***Big Band***

A la dècada de 1920 hi va haver grups que començaren a tocar seguint el model de les bandes de ball de societat, formant les anomenades ***Big Band***. Aquest període es coneix com ***l'Era del Swing***. Hi hagué un canvi en el ritme que suavitzà els compassos en dos temps de l'estil Nova Orleans, emprant un compàs més fluid, de quatre temps. Es desenvolupà l'ús d'estructures melòdiques curtes [***riffs***] amb pautes de *pregunta/resposta*. Per facilitar aquest procediment les orquestres *van dividir-se en seccions instrumentals*, cadascuna amb els seus propis *riffs*, donant l'oportunitat als músics de poder tocar *solos* o improvisacions extenses.

Duke Ellington, Fletcher Henderson [Don Redman], Coleman Hawkins, Benny Carter, Red Nichols³⁸⁸, Roy Eldridge, Bubber

³⁸⁸ **Red Nichols:** Nascut Ernest Loring 'Red' Nichols [Ogden/Utah, 8 de maig de 1905 - Las Vegas/Nevada, 28 de juny de 1965]. Trompetista i director. Aprén a tocar la trompeta amb son pare. Toca a Nova York

Miley, Johnny Hodges, Lawrence Brown, Ray Noble³⁸⁹, Ben Webster, Ray Nance, Count Basie, Lester Young, Jo Jones, Ella Fitzgerald, Billie Holiday, Benny Goodman, Gene Krupa, Mel Tormé³⁹⁰, Harry James, Lionel Hampton, Woody Herman, Art

[1923] amb Johnny Johnson [pno, Johnnie Clyde Johnson. Fairmont/Virg, 8-VII-1924 - St. Louis/Miss, 13-IV-2005]. Treballa [1925-1932] amb Vincent López [pno/dtor. Brooklyn/N.Y., 30-XII-1895 - Miami/Flor, 20-IX-1975], Sam Lanin [dtor, Samuel Charles Lanin. Philadelphia, 4-IX-1891 - Hollywood/Flor, 5-V-1977], Ross Gorman [cldet] i Paul Whiteman [dtor, Paul Samuel Whiteman. Denver/Col, 28-III-1880 - Doylestown/Penn, 29-XII-1967]. Enregistra amb músics del període anomenat 'New York-Dixieland' [1926-1930] com ara els grups 'The Red Heas', 'Louisiana Rhythm Kings', 'Six Hottentots', 'Arkansas Travellers', 'Red and Miff's Stompers', 'Charleston Chasers' i el seu 'Red Nichols and His Five Pennies', del qual formaven part legendes del jazz com Jimmy Dorsey [cldet]; Benny Goodman [cldet]; 'Fud' Livingstone [cldet/sax/dtor, Joseph Anthony Livingston. Charleston/Car-Sud, 10-IV-1906 - N.Y., 25-III-1957]; Miff Mole [tbó/dtor, Irving Milfred Mole. Roosevelt/N.Y., 11-III-1898 - N.Y., 29-IV-1961] i Jack Teagarden [tbó]; Glenn Miller [tbó]; Arthur Schutt [pno/dtor. Reading/Penns, 21-XI-1902 - San Francisco/Cal, 28-I-1965]; Joe Venuti [vi]; Eddie Lang [guit]; Carl Kress [guit, Newark/N.Jers, 20-X-1907 - Reno/Nev, 10-VI-1965]; Vic Berton [bat, Victor Cohen. Chicago/Illin, 7-V-1896 - Hollywood/Cal, 26-XII-1951] i Gene Krupa [bat]. Toca [1927] amb 'l'Earl Carroll's Music Show' i en diverses emissores de ràdio. Enregistra per a 'Pee Wee' Russell [cldet, Charles Ellsworth Russell. Maplewood/Miss, 27-III-1906 - Alexandria/Virg, 15-II-1969]. Dirigeix una orquestra de ball amb la qual efectuà diverses gires [1930-1940]. Després de la II Guerra Mundial, Nichols reapareix en un grup d'estil 'Dixieland'. La seua vida fou portada al cinema mitjançant la pel·lícula *The Five Pennies* [Melville Shavelson, 1958]. De la seua discografia cal assenyalar: *Jazz Time* [1950]; *In love with Red* [1957]; *Red Nichols & the Five Pennies at Marineland* [1958]; *Meet the Five Pennies* [1960]; *Dixieland Dinner Dance* [1960]; *Dixieland Supper Club* [1961] i *Blues and Old-Time Rags* [1963].

389 Ray Noble: Nascut Raymond Stanley Noble [Brighton/UK, 17 de desembre de 1903 - Londres/UK, 3 d'abril de 1978]. Director, compositor i actor. Estudia a la 'Royal Academy of Music' de Londres. És líder de la banda 'New Mayfair Dance Orchestra' [1929] on hi eren part dels millors músics anglesos com ara Al Bowlly [cantant]. Noble arriba a un acord amb Glenn Miller per contractar músics nord-americans per a la seua orquestra i així poder treballar als Estats Units. La banda 'American Ray Noble' actuà al 'Rainbow Room' de Nova York aconseguint una gran èxit. Noble encapçala més bandes als Estats Units i comença la seua carrera com a actor. A la fi dels 40' col·laborà amb Buddy Clark [cantant, Samuel Goldberg. Boston/Mass, 2-VII-1912 - Los Angeles/Cal, 1-X-1949]. Noble va escriure la lletra de nombrosos temes seus que assoliren gran popularitat: *Love Is The Sweetest Thing*, *Cherokee*, tema amb el qual Charlie Parker [sax/comp, Charles Christopher 'Bird' Parker Jr. Kansas City, 29-VIII-1920 - N.Y., 12-III-1955] s'adonà de les noves possibilitats del jazz ja de camí verfs el 'Be bop', *The Touch of Your Lips*, *Turkish Delight*, *By the Fireside Goodnight*, *Sweetheart*, *I Hadn't Anyone Till You* i *The Very Thought Of You*. El seu tema *You're So Desirable* fou enregistrat per Billie Holiday [cantant, Eleanora Fagan Gough. Filadelfia, 7-IV-1915 - N.Y., 17-VII-1959] i per Teddy Wilson [pno, Theodore Shaw Wilson. Austin/Tex, 24-XI-1912 - New Britain/Conn, 31-VII-1986]. Tot i no ser cantant, gravà els seus temes *Top Hat* [1935] i *Slumming on Park Avenue* [1937].

390 Mel Tormé: Nascut Melvin Howard Tormé [Chicago/Illinois 13 de setembre de 1925 - Los Angeles, 5 de juny de 1999]. Cantant, actor, bateria, compositor i arranjador. De malnom 'The Velvet Fog'. Comença a cantar als quatre anys amb la 'Coon-Sanders Orchestra' interpretant el tema *You're Driving Me Crazy*. Escriu la primera cançó als 13 anys i als setze li publiquen *Lament to Love* que fou un èxit amb l'enregistrament de Harry James [tpa, Harry Haag James. Albany/Georg, 5-III-1916 - Las Vegas/Nev, 15-VII-1983]. Debuta al cinema amb el musical *Higher and Higher* [1943] al costat de Frank Sinatra [cantant/actor, Francis Albert Sinatra. Hoboken/N.Jers, 12-XII-1915 - Los Angeles/Cal, 14-V-1998] i al film *Good News* [1946]. Forma el quintet vocal influenciat pel jazz 'Mel Tormé and His Mel-Tones' on hi eren 'Les' Baxter [pno/arranj, Leslie Thompson Baxter. Mexia/Tex, 14-III-1922 - Newport Beach/Cal, 15-I-1996] i Ginny O'Connor. Grava [1946-1948] amb l'orquestra d'Artie Shaw [cldet/dtor]. Composa *California Suite* que enregistra Gordon Jenkins [pno/comp, Gordon Hill Jenkins. W. Groves/Miss, 12-V-1910 - Malibu/Cal, 1-V-1984] al seu disc *Manhattan Tower* i es converteix en èxit. Tormé enregistra set discs [1955-1957] encapçalats per 'Marty' Paich [pno/comp, Martin Louis Paich. Oakland/Cal, 23-I-1925 - Santa Ynez/Cal, 12-VIII-1995], destacant *Mel Tormé with the Marty Paich Dekette*. Als 50' baixa la seua popularitat i als 60' escriu temes per a Judy Garland [cantant/actriu] i actua de nou als 70'. Als 80' grava amb 'Rob' McConnell [tbó, Robert Murray Gordon McConnell. Ontario/CAN, 14-II-1935 - Toronto/CAN, 1-V-2010] amb els 'Boss Brass' i amb John Colianni [pno, Paterson/New Jersey, 1962]. Escrigué més de 250 cançons, algunes d'elles han arribat a ser veritables estàndards de jazz. Entre elles: *The Christmas Song*, enregistrada al seu moment per Nat King Cole [pno/cantant, Nathaniel Adams Coles. Montgomery/Alab, 17-III-1919 - Santa Monica/Cal, 15-II-1965]. De la seua discografia cal fer esment de: *The Best of the Capitol Years* [1949-1952]; *It's a Blue world* [1955]; *Tormé* [1958]; *Swingin' on the Moon* [1960]; *Sunday in New York* [1963]; *An*

Tatum, Glenn Miller, Django Reinhardt, Nat King Cole, Maynard Ferguson³⁹¹, Charlie Christian i Erroll Garner³⁹².

Interacció entre la música popular i la 'culta'

Evening with George Shearing & Mel Tormé [1982, amb George Shearing/pno]; *A Vintage Year* [1987] i *Velvet and Brass* [1995].

391 Maynard Ferguson: Nascut Walter Maynard Ferguson [Montreal/Canadà, 4 de maig de 1928 - Ventura/Califòrnia, 23 d'agost de 2006]. Trompetista. Estudis de piano, violí i trompeta. Comença a tocar amb la 'Canadian Broadcasting Company Orchestra' [CBC] [1941]. S'arrela als Estats Units i toca [1948] amb Boyd Raeburn, Jimmy Dorsey i l'orquestra de Charlie Barnet [sax/dtor, Chaler Daly Barnet. N.Y., 26-X-1913 - San Diego/Cal, 4-IX-1991], coneguda per la seua secció de trompetes: Doc Severinsen [tpta, Carl Hilding 'Doc' Severinsen. Arlington/Oreg, 7-VII-1927], Ray Wetzel [tpta. Ray Wetzel. 22-IX-1924 - 17-VIII-1951], Johnny Howell i Rolf Ericson [tpta, Rolf Nils Börje 'Roffe' Ericson. Stockholm, 29-VIII-1922 - 16-VI-1997]. Toca [1950] amb Stan Kenton [pno/dtor/arranj, Stanley Newcomb Kenton. Wichita/Kans, 19-II-1912 - Hollywood/Cal, 25-VIII-1979]. Desfeta l'orquestra, forma la seua Big band i toca a les bandes de Count Basie [dtor/pno], Duke Ellington [dtor/pno], Jimmy Dorsey [clnet/dtor] i Dizzy Gillespie [tpta]. Encapçala la Big band 'The Birdland Dream Band' [1956-1965], creada per l'empresari Morris Levy. A la banda hi eren tocant: Slide Hampton [tbó], Don Ellis [tpta], Don Sebesky [tbó], Willie Maiden [sax], John Bunch [pno], Joe Zawinul [pno], Joe Farrell [guit], Jaki Byard [pno/sax], Lanny Morgan [sax], Rufus Jones [bat], Nino Tempo [cantant], Nat Pavone [tpta], Bill Berry [tpta], Bill Chase [tpta] i 'Don' Menza [sax]. Els arranjaments anaven a càrrec de Slide Hampton [tbó/comp/arranj, Locksley Wellington Hampton. Jeannette/Penn, 21-IV-1932], Jay Chattaway [comp/arranj. Monongahela/Penn, 8-VII-1946], Bob Brookmeyer [tbó/pno, Robert Brookmeyer. Kansas City/Missou, 19-XII-1929 - ? 16-XII-2011], Jimmy Giuffre [sax/clnet/fltas/arranj, James Peter Giuffre. Dallas/Tex, 26-IV-1921 - Pittsfield/Mass, 24-IV-2008], Bill Holman [sax/comp, Willis Leonard Holman. Olive/Cal, 21-V-1927] i Marty Paich [pno/comp, Martin Louis Paich. Oakland/Cal, 23-I-1925 - Santa Inés/Cal, 12-VIII-1995]. Ferguson toca amb la 'New York Philharmonic Orchestra' [1959] dirigida per Leonard Bernstein per a l'estrena de Symphony No. 2 in C 'Titans' de William Russo. Als 60', deixa de tocar sovint als escenaris jazzístics i es dedica a la docència i a enregistrar versions d'èxits de moda. Als 80' forma un grup de 'Jazz fusió' amb Denis DiBlasio [sax,bariton. Pennsauken/N. Jers, 27-II-1954] i 'Steve' Wiest [tbó/comp/arranj, John Stephen Wiest. Cleveland/Ohio ? 1957]. De la seua discografia cal assenyalar: *Maynard Ferguson Octet* [1955]; *The Birdland Dream Band, Vol. 1* [1956]; *A Message from Newport* [1958]; *Jazz for Dancing* [1959]; *Let's Face the Music and Dance* [1960]; *Message from Maynard* [1962]; *The New Sound of Maynard Ferguson* [1964]; *Sextet 1967* [1967]; *Magnitude* [1971]; *MF Horn 4 and 5: Live at Jimmy's* [1973]; *Montreux Summit Vol 1* [1977]; *It's My Time* [1980]; *Live from San Francisco* [1984]; *Body and Soul* [1986]; *Footpath Cafe* [1992]; *Live at the Great American Music Hall, Part 1* [1994]; *Brass Attitude* [1998]; *Live at Peacock Lane 1956* [reedit, 2004] i *MF Horn 6: Live at Ronnie's* [2006].

392 Erroll Garner: Nascut Erroll Louis Garner [Pittsburgh/Pennsylvania, 15 de juny de 1921 - Los Angeles/Califòrnia, 2 de gener de 1977]. Pianista i compositor. No sabia llegir música. A l'escola ['George Westinghouse High School'] va coincidir amb 'Dodo' Marmarosa [pno/comp/arranj, Michael Marmarosa. Pittsburgh/Penn, 12-IX-1925 - Pittsburgh/Penn, 17-IX-2002], Billy Strayhorn [comp/pno/arranj, William Thomas Strayhorn. Dayton/Ohio, 29-XI-1915 - N.Y., 31-V-1967] i Ahmad Jamal [pno, Frederick Russell Jones. Pittsburgh/Penn, 2-VII-1930]. Amb 14 anys [1937] toca amb Leroy Brown [sax]. Toca a NovaYork [1944] amb el trio d'Slam Stewart [cb, Leroy Elliott Stewart. Englewood/N. Jers, 21-IX-1914 - Binghamton/N.Y., 10-XII-1987] tot substituïnt el mateix 'Art' Tatum [pno, Arthur Tatum Jr. Toledo/Ohio, 13-X-1909 - Los Angeles/Cal, 5-XI-1956]. Acompanya [1947] Charlie Parker [sax] a l'enregistrament del tema *Cool Blues*. Influït per Earl Hines [pno], marxa a París [1950] per participar a la 'I Setmana del Jazz'. Grava un dels discs de piano més famosos de la història del Jazz: *Concert By The Sea* [1955]. Als anys 60' toca amb Eddie Calhoun [cb. Clarksdale/Missi, 13-XI-1921 - Paradise Lake/Missi, 27-I-1993] i Kelly Martin [bat. Lake City/Cal, 16-IX-1914 - ?]. Es retira per motius de salut [1975]. El seu tema *Misty*, [enregistrat 27-VII-1954] es converteix en un dels estàndards més interpretats per pianistes d'arreu del món. De la seua discografia cal fer esment de: *Serenade To Laura* [1945]; *Early in Paris* [1948]; *Erroll Garner* [1949]; *Long Ago and Far Away* [1950]; *Solo flight* [1951]; *Misty* [1954]; *Mambo Moves Garner* [1954]; *Concert By The Sea* [1955]; *The One and Only Erroll Garner* [1956]; *Erroll Garner - Encores in Hi Fi* [1958]; *Dancing on the Ceiling* [1961]; *Informal Piano Improvisations* [1962]; *Serenade in Blue* [1964]; *Campus Concert* [1966]; *Up in Erroll's Room - featuring the Brass Bed* [1968]; *Feeling is Believing* [1970]; *Gemini* [1972]; *Magician* [1974]; *The Elf-The Savoy Sessions* [1976]; *Long Ago and Far Away* [reedit, 1987]; *Body and Soul* [reedit, 1991] i *Ready Take One* [reedit, 2016].

Influència dominant del Jazz arreu la música nord-americana dels anys 20' i 30'. Un grup de músics van emprar alguns dels recursos rítmics i melòdics més cridaners del jazz tot i que amb menor llibertat i talent improvisatori. Hi hagué un primer intent de fusionar el jazz amb la música lleugera tot estrenant peces simfòniques d'estil jazzístic de compositors nord-americans com ara **George Gershwin**.

Duke Ellington, Paul Whiteman, Benny Goodman, Fletcher Henderson, Gene Krupa, Harry James i Woody Herman.

Dècada de 1940 i postguerra mundial

Esdevingué el nou i trencador gènere jazzístic: **Be Bop** (o bebop). Basat en la improvisació sobre una progressió d'acords, però amb *tempo*s més ràpids, frases més llargues a més de complexes. Els músics de jazz van prendre major consciència de les seues capacitats expressives com a artistes i van intentar promocionar fins a límits llavors desconeguts. Un veritable pas endavant evolutiu del gènere. La seua modificació estilística portà al naixement del **Hard Bop**.

A finals de la dècada dels 40' va haver-hi una explosió d'experimentalisme dins del jazz. Les big bands es van modernitzar a tots els nivells. Els experiments més importants de mitjan segle amb un jazz influït per la música culta es van donar en les gravacions de [**Miles Davis**] anomenant-se estil **cool**, sobretot a la costa oest dels Estats Units [1949-1950].

Charlie Parker, Dizzy Gillespie, Thelonious Monk, Kenny Clarke, Max Roach, J.J. Johnson, Miles Davis, Stan Getz, Gerry Mulligan, 'Zoot' Sims³⁹³, Chet Baker, Clifford Brown, Sarah

³⁹³ **Zoot Sims**: Nascut John Haley Zoot Sims [Inglewood/Califòrnia, 29 d'octubre de 1925 - Nova York, 23 de març de 1985]. Saxofonista. Influències de Lester Young [sax/clinet, Lester Willis Young. Woodville/Miss, 27-VIII-1909 - N.Y, 15-III-1959]. Estudia clarinet. Comença a tocar als quinze anys en bandes de carrer. Entra [1944] a formar part de la banda de Benny Goodman [dtor/clinet] i amb el 'Sid Catlett's Quartet' tot reemplaçant el seu ídol 'Ben' Webster [sax, Benjamin Francis Webster. Kansas C./Miss, 27-II-1909 - Amsterdam/PsB, 20-IX-1973]. Toca al club 'Café Society' de Nova York amb 'Bill' Harris [tbó, Willard Palmer Harris. Filadèlfia, 28-X-1916 - Hallandale Beach/Flor, 21-VIII-1973]. Actua [1947] a la segona formació de Woody Herman: la 'Second Herd'. Els tres saxofonistes tenors de la banda hi eren el mateix Sims, Stan Getz [sax, Stanley Gayetzsky. Filadèlfia/Penn, 2-II-1927 - Malibú/Cal, 6-VI-1991] i Herbie Steward [sax, Herbert Bickford Steward. Los Angeles/Cal, 7-V- 1926 - Clearlake/Cal, 9-VIII- 2003] a més de Serge Chaloff [sax, baríton. Boston/Mass, 24-XI-1923 - Boston/Mass, 16-VII-1957], tots quatre coneguts com 'The Four Brothers'. Als anys 50' i 60' toca amb el sextet de Gerry Mulligan [sax/pno/dtor, Joseph Gerald Mulligan. N.Y, 6-IV-1927 - Darien/Conn, 21-I-1996]. Col·labora amb Al Cohn [sax, Alvin Gilbert Cohn. N.Y, 24-XI-1925 - Stroudsburg/Penn, 15-II-1988]. De la seua discografia assenyalen: *The Brothers* [1949, amb Stan Getz/sax i Al Cohn/sax]; *Quartet In Paris* [1950]; *Zoot Sims All Stars* [1953, amb Kai Winding/tbó Al Cohn/sax, George Wallington/pno, Percy Heath/cb i Art Blakey/bat]; *Zoot Sims Quintet* [1954]; *The Modern Art of Jazz by Zoot Sims* [1956]; *Zoot Sims Plays Alto, Tenor, and Baritone* [1957]; *The Four Brothers... Together Again!* [1957, amb Serge Chaloff/sax i Herbie Steward/sax]; *Down Home* [1960, amb Dave McKenna/pno i George Tucker/cb]; *Stretching Out* [1958]; *A Gasser!* [1959, amb Annie Ross/cantant]; *New Beat Bossa Nova* [1962]; *Two Jims and Zoot* [1964, amb

Vaughan, Dexter Gordon, 'Thad' Jones³⁹⁴, Clark Terry, 'Tal' Farlow³⁹⁵, Paul Gonsalves, Oliver Nelson³⁹⁶, Wes Montgomery,

Jimmy Raney/guit i Jim Hall/guit]; *The Greatest Jazz Concert in the World* [1967]; *Easy as Pie: Live at the West Bank* [1968/reedit, 2001, amb Al Cohn/sax]; *Zoot Sims' Party* [1974]; *Zoot Sims and the Gershwin Brothers* [1975, amb Oscar Peterson/pno i Joe Pass/guit]; *If I'm Lucky* [1977, amb Jimmy Rowles/pno]; *Warm Tenor* [1979]; *Blues for Two* [1982, amb Joe Pass/guit]; *Joe & Zoot & More* [2002, amb Joe Venuti/vl i Bucky Pizzarelli/guit] i *Somebody Loves Me* [2003].

- 394 'Thad' Jones:** Nascut Thaddeus 'Thad' Joseph Jones [Pontiac/Michigan, 28 de març de 1923 - Copenhagen, 20 d'agost de 1986]. Trompetista i compositor. Germà de 'Hank' Jones [pno/comp, Henry Jones. Vicksburg/Miss, 31-VII-1918 - N.Y., 16-V-2010] i Elvin Jones [bat, Elvin Ray Jones. Pontiac/Mich, 9-IX-1927 - Englewood/N. Jers, 18-V-2004]. Comença a tocar als 16 anys amb el seu germà Hank i amb Sonny Stitt [sax/comp, Edward Boatner, Jr. Boston/Mass, 2-II-1924 - Washington, 22-VII-1982]. Enregistra [1954-1955] amb Charles Mingus [cb/comp/arranj, Charles Mingus Jr. Nogales/Ariz, 22-IV-1922 - Cuernavaca/MÈX, 5-I-1979]. Toca [1954-1963] amb la big band de Count Basie [dtor/pno]. Encapçala un quintet amb Pepper Adams [sax, Park Adams III. Highland Park/Mich, 8-X-1930 - N.Y., 10-X-1986] i una Big band amb Mel Lewis [bat, Melvin Sokoloff. Buffalo/N.Y., 10-V-1929 - N.Y., 2-II-1990] que toca els dilluns [des de 1966] al 'Village Vanguard'. Jones compona *A Child Is Born* a la memòria de Clifford Brown [tpta] i altres temes: *Fingers*, *Little Pixie* i *Tiptoe*. Rep un 'Grammy Award' [1978] pel seu disc *Live in Munich*, fa classes al 'William Paterson College' de Nova Jersey i marxa cap a Dinamarca on escriu per a la 'Danish Radio Big Band'. Munta el grup 'Eclipse' i grava un disc amb el nom del grup on hi són: Horace Parlan [pno], Sahib Shihab [sax, baríton], Tim Hagans [tpta], els tonbonistes Richard B. Boone, Bjarne Thanning i Ture Larsen, Lars Togeby [tpta], els saxofonistes Ole Thøger, Michael Hove, Bent Jædig i Jesper Lundgaard [cb]. De la seua discografia assenyalen: *The Fabulous Thad Jones* [1954]; *The Magnificent Thad Jones* [1956]; *After Hours* [1957, amb 'The Prestige All Stars': Frank Wess/sax, Kenny Burrell/guit, Mal Waldron/pno, Paul Chambers/cb, Art Taylor/bat]; *Motor City Scene* [1959]; *Mean What You Say* [1966]; *Live at the Village Vanguard* [1967]; *Central Park North* [1969]; *Suite for Pops* [1975]; *It Only Happens Every Time* [1977]; *The Thad Jones / Mel Lewis Quartet* [1978, amb Mel Lewis/bat, Harold Danko/pno, Rufus Reid/cb]; *Live at Montmartre* [1978, amb Idrees Sulieman/tpta, Allan Botschinsky/tpta, Jesper Thilo/sax i NHOP/cb] i *Live at Slukefter* [1980, amb Tim Hagans/tpta, Sahib Shihab/sax, Horace Parlan/pno i Jesper Lundgaard/cb].
- 395 'Tal' Farlow:** Nascut Talmage Holt Farlow [Greensboro/Carolina del Nord, 7 de Juny de 1921 - Manhattan/Nova York, 25 de juliol de 1998]. Guitarrista. Escolta sovint Bix Beiderbecke [corneta, Leon Bismark Beiderbecke. Davenport/Iowa, 10-III-1903 - N.Y., 6-VIII-1931], Louis Armstrong [tpta/cantant/dtor, Louis Daniel Armstrong. Nova Orleans/Louis, 4-VIII-1901 - Corona-Queens/N.Y., 6-VII-1971] i 'Eddie' Lang [guit, Salvatore Massaro. Filadèlfia/Penn, 25-X-1902 - N.Y., 26-III-1933]. Descobreix [1944] Charlie Parker [sax/comp, Charles Christopher 'Bird' Parker Jr. Kansas City, 29-VIII-1920 - N.Y., 12-III-1955] i el 'Be bop', Aleshores, Farlow intenta passar a la guitarra les idees de Parker al saxòfon. Toca [1948] a les bandes de Margie Hyams [vib/pno, Marjorie 'Margie' Hyams. N.Y., 9-VIII-1920 - Monrovia/Cal, 14-VI-2012], Red Norvo [xilòfon, 1949-1953] i [1953] amb Artie Shaw [clnet]. Decideix formar el seu grup. Enregistra [1954] els discs *Tal Farlow Quartet* i *Autumn in New York*. Es marida [1958] i deixa de tocar deu anys. Marxa a viure a Sea Bright/Nova Jersey. Participa al disc *Up, Up, and Away* de Sonny Criss [sax, William 'Sonny' Criss. Memphis/Tenn, 23-X-1927 - Los Angeles, 19-XI-1977]. Enregistra el disc de la seua tornada oficial: *The return of Tal Farlow* [1969]. De la seua discografia cal fer esment de: *The Artistry of Tal Farlow* [1955]; *A Recital by Tal Farlow* [1955]; *The Swinging Guitar of Tal Farlow* [1957]; *Poppin' and Burnin'* [1958]; *The Guitar Artistry of Tal Farlow* [1960]; *Tal Farlow Plays the Music of Harold Arlen* [1960]; *The Return of Tal Farlow* [1969]; *Tal Farlow Guitar Player* [1974]; *A Sign of the Times* [1976]; *Trinity* [1977]; *Tal Farlow '78* [1978]; *Chromatic Palette* [1981]; *The Legendary Tal Farlow* [1984]; *Standards Recital* [1993]; *Standards Recital* [1994]; *Chance Meeting* [1997, amb 'Lenny' Breau/guit] i *Tal's Blues* [reedit, 2002].
- 396 Oliver Nelson:** [San Luis/Missouri 4 de juny de 1932 - Los Angeles/Califòrnia, 28 d'octubre de 1975]. Saxofonista, compositor i arranjador. Als anys 40' comença a tocar al costat dels seu germà [sax] i de Cootie Williams [tpta, Charles Melvin 'Cootie' Williams. Mobile/Alab, 24-VII-1910 - N.Y., 15-IX-1985]. Toca i fa arranjaments [1950] per al grup de Louis Jordan [sax, Louis Thomas Jordan. Brinkley/Ark, 8-VII-1908 - Los Angeles, 4-II-1975]. Es gradua en Música per les Universitats de Washington i Lincoln [1958]. A Nova York toca amb Erskine Hawkins [tpta, Erskine Ramsay Hawkins. Birmingham/Alab, 26-VII-1914 - Willingboro/N.Jers, 11-XI-1993] i Wild 'Bill' Davis [orgue, William Stretchen Davis. Glasgow/Miss, 24-XI-1918 - 17-VIII-1995]. Enregistra i toca [1959-1961] amb 'Kenny' Dorham [tpta, McKinley Howard Dorham. Fairfield/Tex, 30-VIII-1924 - N.Y., 5-XII-1972], Johnny Hammond Smith [orgue, John Robert Smith. Louisville/Kent, 16-XII-1933 - Chicago, 4-VI-1997], Eric Dolphy [sax], Roy Haynes [bat], King Curtis [sax, Curtis Montgomery. Fort Worth/Tex, 7-II-1934 - N.Y., 13-VIII-1971] i Jimmy Forrest [sax, James Robert Forrest. St. Louis/Miss, 24-I-1920 - Grand Rapids/Mich, 26-VIII-1980]. Actua a Europa [1960-1961] amb l'orquestra de Quincy Jones [arranj/comp/tpta/prod, Quincy Delight Jones, Jr. Chicago/Illin, 14-III-1933]. Grava el disc *The Blues and the Abstract Truth* [1961] que conté l'estàndard *Stolen Moments*. Fa arranjaments per a Cannonball Adderley [sax], Sonny Rollins [sax], Eddie Davis [sax], Johnny Hodges [sax], Wes Montgomery [guit], Buddy Rich [bat], Jimmy Smith [orgue], Billy Taylor [pno/comp, William Edward Taylor Jr. Greenville/Carol-Nord, 24-VII-1921 - N.Y., 28-XII-

Sonny Rollins, John Coltrane, Charles Mingus, Bill Evans, Tete Montoliu, Cannonball Adderley, 'Tina' Brooks³⁹⁷, Art Blakey i Sonny Clark³⁹⁸.

Final de la dècada de 1950. Dècades de 1960, 1970 i 1980.

2010] i Stanley Turrentine [sax]. Fa una gira per Àfrica [1967] i, a Los Angeles, compona temes per a sèries de TV i fa arranjaments per a cantants i grups de 'Soul' com ara: Nancy Wilson, James Brown, 'The Temptations' i Diana Ross. De la seua discografia cal esmentar: *Meet Oliver Nelson* [1959]; *Screamin' the Blues* [1960]; *Soul Battle* [1960]; *Full Nelson* [1962]; *Impressions of Phaedra* [1962]; *More Blues and the Abstract Truth* [1964]; *Oliver Nelson Plays Michelle* [1966]; *Musical Tribute to JFK: The Kennedy Dream* [1967]; *Live in Los Angeles* [1967]; *Black Brown and Beautiful* [1969]; *Impressions of Berlin* [1971]; *Fugue and Bossa* [1973]; *In London with Oily Rags* [1974]; *Skull Session* [1975] i *A Dream Deferred* [reedit, 1976].

397 'Tina' Brooks: Nascut Harold Floyd Brooks [Fayetteville/Carolina del Nord, 7 de juny de 1932 - Nova York, 13 d'agost de 1974]. Saxofonista. El malnom 'Tina' li ho posaren quan era xiquet degut a la seua estatura menuda. Rep classes del seu germà major David 'Bubba' Brooks Jr [sax, David Kenneth Brooks, Jr. Fayetteville/Car, 29-V-1922 - N.Y., 11-IV-2002]. Toca [1950] amb Sonny Thompson [pno/dtor, Alfonso Thompson. Centerville/Miss, 23-VIII-1916 - Chicago/Illin, 11-VIII-1989]. Als anys 50' toca a Nova York amb Charles Brown [pno/cantant, Tony Russell 'Charles' Brown. Texas, 13-IX-1922 - Oakland/Cal, 21-I-1999] i 'Joe' Morris [tpta, Joseph Lee 'Joe' Morris. Montgomery/Alab, 2-III-1922 - Phoenix/Ariz, 7-XI-1958]. Fa una gira amb Amos Milburn [pno/cantant, Joseph Amos Milburn, Jr. Houston/Tex, 1-IV-1927 - Houston, 3-I-1980]. Actua [1955] amb la banda de Lionel Hampton [vib/dtor]. Benny Harris [tpta. 'Little' Benny Harris. N.Y., 23-IV-1919 - San Francisco, 11-V-1975] introdueix Brooks al 'jazz modern' i rep influències dels saxofonistes Lester Young, Dexter Gordon, Charlie Parker, Wardell Gray, Sonny Rollins i Hank Mobley tot creant un estil nou de tocar. Brooks grava [1958] amb Jimmy Smith [orgue]. Toca amb Kenny Burrell [guit] als discs *Blue Lights* [1958] i *On View at the Five Spot Cafe* [1959]. Enregistra amb Freddie Hubbard [tpta] el seu segon disc com a líder: *True Blue* [1960]. Grava amb Jackie McLean [sax, John Lenwood McLean. N.Y., 17-V-1932 - Hartford/Conn, 31-III-2006] el disc *Jackie's Bag* [1961]. Toca en clubs del Bronx amb Oliver Beener [tpta], Elmo Hope [pno/comp, Elmo Sylvester Hope. N.Y., 27-VI-1923 - N.Y., 19-V-1967], Don Pullen [pno/orgue/comp. Roanoke/Virg, 25-XII-1944 - Los Angeles/Cal, 22-IV-1995] i amb altres músics. Llargues estades als hospitals l'allunyaren dels escenaris. De la seua discografia cal esmentar: *Minor Move* [1958]; *Blue Lights Volume 1* [1958, amb Kenny Burrell/guit]; *The Sermon!* [1958, amb Jimmy Smith/orgue]; *Back to the Tracks* [1960]; *The Music from the Connection* [1960, amb Howard McGhee/tpta]; *The Waiting Game* [1961]; *Open Sesame!* [1960, amb Freddie Hubbard/tpta] i *Redd's Blues* [1961, amb Freddie Redd/pno].

398 Sonny Clark: Nascut Conrad Yeatis Clark [Herminie/Pensilvània, 21 de juliol de 1931 - 13 de gener de 1963]. Pianista. Comença a tocar amb Wardell Gray [sax. Oklahoma City/Oklah, 13-II-1921 - Las Vegas/Nev, 25-V-1955]. A San Francisco toca amb Oscar Pettiford [cb] i [1953-1956] amb 'Buddy' DeFranco [clnet, Bonifacio Ferdinand Leonard DeFranco. Camden/N. Jers, 17-II-1923 - Panama/Flor, 24-XII-2014]. Toca amb 'The Lighthouse All-Stars' de Howard Rumsey [cb. Brawley/Cal, 6-XI-1917 - Newport/Cal, 15-VII-2015]. Acompanya [1957] Dinah Washington [cantant, Ruth Lee Jones. Tuscaloosa/Alab, 29-VIII-1924 - Detroit/Mich, 14-XII-1963]. A Nova York toca amb representants del 'Hard bop': Kenny Burrell [guit], Donald Byrd [tpta], Paul Chambers [cb], John Coltrane [sax], Dexter Gordon [sax], Art Farmer [tpta], Curtis Fuller [tbó], Grant Green [guit], Philly Joe Jones [bat], Clifford Jordan [sax, Clifford Laconia Jordan. Chicago/Illin, 2-IX-1931 - Manhattan/N.Y., 27-III-1993], Jackie McLean [sax, John Lenwood McLean. N.Y., 17-V-1932 - Hartford/Conn, 31-III-2006], Hank Mobley [sax/comp, Henry Mobley. Eastman/Georg, 7-VII-1930 - Filadèlfia, 30-V-1986], Art Taylor [bat, Arthur S. Taylor, Jr. N.Y., 6-IV-1929 - N.Y., 6-II-1995] i Wilbur Ware [cb, Wilbur Bernard Ware. Chicago/Illin, 8-IX-1923 - Philadelphia, 9-IX-1979]. També grava amb Charles Mingus [cb/dtor], Sonny Rollins [sax], Billie Holiday [cantant], Stanley Turrentine [sax] i Lee Morgan [tpta]. Bill Evans [pno/comp, Williams John Evans. Plainfield/N. Jers, 16-VIII-1929 - N.Y., 15-IX-1980] li dedicà el tema NYC's *No Lark*, publicat al disc *Conversations with Myself* [1963]. Sota el nom 'The Sonny Clark Memorial Quartet', els músics John Zorn [sax/comp. Queens/N.Y., 2-IX-1953], Wayne Horvitz [pno/comp. N.Y., 1-IX-1955], Ray Drummond [cb, Ray 'Bulldog' Drummond. Brookline/Mass, 23-XI-1946] i Bobby Previte [bat, Robert Previte. Niagara Falls/N.Y., 16-VII-1951] enregistraren el disc *Voodoo* [1985] amb temes de Clark. A destacar els seus discs: *Oakland* [1955]; *Blue Serge* [1956, amb Serge Chaloff/sax]; *Hank Mobley* [1957, amb Hank Mobley/sax]; *Sonny Clark Trio* [1957, amb Paul Chambers/cb i Philly Joe Jones/bat]; *Sonny Clark Quintets* [1957]; *Minor Move* [1958, amb Tina Brooks/sax]; *Cool Struttin* [1958]; *My Conception* [1959]; *Bennie Green Swings the Blues* [1959, amb Benny Green/sax]; *Sonny Clark Trio* [1960]; *Leapin' and Lopin'* [1961]; *Jubilee Shout!!!* [1962, amb Stanley Turrentine/sax] i *Nigeria* [1962, amb Grant Green/guit].

Jazz Modal

A la fi dels anys 50' va aparèixer un àlbum llegendari a la història del jazz: *Kind of Blue* [1959] disc del trompetista **Miles Davis**, grup de peces que pertanyen totes a la mateixa tonalitat, amb un mateix acord i modalitat mantinguts durant 16 compassos cada vegada tot basant-se en la progressió dels antics modes grecs -d'ací el nom de **Jazz Modal**- i que suposava una gran llibertat per al improvisador. **John Coltrane**, negant-se a si mateix, va impulsar la complexitat del **Be Bop** i del **Hard Bop** fins a les seues darreres conseqüències al disc *Giant Steps* [1959] per després establir-se a l'altre extrem, ja dintre del jazz modal.

John Coltrane, Miles Davis, Winton Kelly³⁹⁹, McCoy Tyner i Elvin Jones⁴⁰⁰.

399 Wynton Kelly: Nascut Wynton Charles Kelly [Jamaica, 2 de desembre de 1931 - Toronto/Canadà, 12 d'abril de 1971]. Pianista. Toca amb músics de R&B com Eddie 'Cleanhead' Vinson, 'Hal' Singer [sax, Harold Joseph Singer. Tulsa/Oklah, 8-X-1919] i Eddie 'Lockjaw' Davis [sax, Edward Davis. N.Y., 2-III-1922 - Culver/Calif, 3-XI-1986]. Treballa [1951-1952] amb Dinah Washington [cantant], Dizzy Gillespie [tpta] i Lester Young [sax]. Toca [1956-1957] amb Charles Mingus [cb/comp/arranj], Charles Mingus Jr. Nogales/Ariz, 22-IV-1922 - Cuernavaca/MÈX, 5-I-1979] i la Big band de Dizzy Gillespie [tpta/comp/cantant, John Birks Gillespie. Cheraw/Carolina S, 21-X-1917 - Englewood/N. Jers, 6-I-1993]. Actua i enregistra [1957-1963] amb Miles Davis [tpta/comp, Miles Dewey Davis III. Alton/Illin, 26-V-1926 - Santa Mònica/Cal, 28-IX-1991] als discs *At the Blackhawk* [1957], *Kind of Blue* [1959] i *Someday My Prince Will Come* [1961] i forma part del 'Cannonball Adderley Quintet' a Chicago. Forma el seu propi grup amb els músics de Miles Davis: Paul Chambers [cb] i Jimmy Cobb [bat, Wilbur James Cobb. Washington D.C, 20-I-1929]. Toca amb Wes Montgomery al 'Newport Jazz Festival' [1965] i enregistra [1968] el disc *Four amb Joe Henderson* [sax/comp, Joseph Henderson. Lima/Ohio, 24-IV-1937 - San Francisco/Cal, 30-V-2001]. Toca amb Ray Nance [tpta/vlí, Willis Raymond Nance. Chicago/Illin, 10-XII-1913 - N.Y., 29-I-1976] i [1970] acompanya Dexter Gordon [sax/comp/actor. Los Angeles/Cal, 27-II-1923 - Filadèlfia/Penn, 25-IV-1990]. De la seua discografia cal fer esment de: *Piano Interpretations* [1951]; *Benny Golson's New York Scene* [1957, amb Benny Golson/sax]; *Piano* [1958, amb Kenny Burrell/guit, Paul Chambers/cb i Philly Joe Jones/bat]; *Cannonball Takes Charge* [1959, amb Cannonball Adderley/sax]; *That's Right!* [1960, amb Nat Adderley/tpta]; *Kelly at Midnight* [1960]; *Gettin' Together* [1960, amb Paul Gonsalves/sax]; *All Members* [1961, amb Don Sleet/tpta]; *Make the Man Love Me* [1961, amb Donald Byrd/tpta]; *Turning Point* [1962, amb Benny Golson/sax]; *Comin' in the Back Door* [1963, amb Claus Ogerman/dtor, Kenny Burrell/guit, Paul Chamber/cb i Jimmy Cobb/bat]; *Cool Sax, Warm Heart* [1964, amb Eddie Harris/sax]; *Blues on Purpose* [1965]; *Last Trio Session* [1968]; *The Blues That's Me* [1969, amb Illinois Jacquet/sax] i *The Jumpin' Blues* [1970, amb Dexter Gordon/sax].

400 Elvin Jones: Nascut sota el nom d'Elvin Ray Jones [Pontiac/Míchigan, 9 de setembre de 1927 - Englewood/Nova Jersey, 18 de maig de 2004]. Bateria. Germà dels músics Thad Jones [tpta/dtor/comp, Thaddeus Joseph Jones. Pontiac/Mich, 28-III-1923 - Copenhagen/DIN, 20-VIII-1986] i Hank Jones [pno]. Comença a tocar a les bandes de l'exercit i toca al club 'Grand River Street' de Detroit [1949] amb el grup de Billy Mitchell [sax, Willie Melvin Mitchell. Kansas City/Miss, 3-XI-1926 - N.Y., 18-IV-2001]. Actua [1955] amb Charles Mingus [cb/comp/arranj], Charles Mingus Jr. Nogales/Ariz, 22-IV-1922 - Cuernavaca/MÈX, 5-I-1979], Teddy Charles [vibr, Theodore Charles Cohen. Chicopee Falls/Mass, 13-IV-1928 - N.Y., 16-IV-2012], 'Bud' Powell [pno, Earl Rudolph Powell. N.Y., 27-IX-1924 - N.Y., 9-VIII-1966] i Miles Davis [tpta/comp, Miles Dewey Davis III. Alton/Illin, 26-V-1926 - Santa Mònica/Cal, 28-IX-1991]. Fou membre [1960-1966] del quartet de John Coltrane [sax/comp, John William Coltrane. Hamlet/Carolina N, 23-IX-1926 - Huntington Hospital/Long Island/N.Y., 17-VII-1967] amb 'Jimmy' Garrison [cb, James Emory Garrison. Americus/Geor, 3-III-1934 - N.Y., 7-IV-1976] i McCoy Tyner [pno, Alfred McCoy Tyner. Filadèlfia, 11-IX-1938]. Als anys 70' i 80' encapçala el seu grup 'The Elvin Jones Jazz Machine' i forma un trio amb 'Joe' Farrell [sax, Joseph Carlo Firrantello. Chicago Heights/Illin, 16-XII-1937 - Los Angeles/Cal, 10-I-1986] i 'Jimmy' Garrison [cb], amb els quals enregistra el disc *Puttin' It Together*. Als anys 90' treballa amb nombrosos músics: Steve Grossman [sax. Brooklyn/N.Y., 18-I-1951], Pepper Adams [sax, Park Adams III. Highland Park/Mich, 8-X-1930 - N.Y., 10-X-1986], George Coleman [sax, George Edward Coleman. Memphis/Tenn, 8-III-1935], Dave Liebman [sax/clnet, David Liebman. Brooklyn/N.Y., 4-IX-1946], Frank Foster [sax/flta/comp, Frank B. Foster. Cincinatti/Ohio, 23-IX-1928 - Chesapeake/Virg, 26-VII-2011], Lee Morgan [tpta, Edward Lee Morgan. Philadelphia/Penn, 10-VII-1938 - N.Y., 19-II-1972] i Bill Frisell [guit/comp, William Richard William.

'Tercer corrent' [Third Stream] i l'avantguarda

Un altre producte de l'experimentació de finals de la dècada dels 50' va estar l'intent de fusionar jazz i música clàssica en un tercer corrent, unint músics dels dos mons en un repertori que es nodria amb tècniques d'ambdues músiques.

Gunther Schuller, John Lewis i Gil Evans

Desenvolupament del mainstream

El corrent principal del jazz [o mainstream] incorporava moltes de les idees melòdiques de **Coltrane** i d'algunes peces de jazz modal. El jazz continuà bastint les improvisacions sobre les progressions d'acords de les cançons populars. Les cançons brasileres, en especial les de l'estil de la **Bossa Nova**, van aconseguir incorporar-se al repertori de principis de la dècada dels 60'. Les seues refrescants progressions d'acords van cridar l'atenció dels músics de jazz de diverses generacions.

Els diversos trios que formà el pianista **Bill Evans** interpretava les cançons populars amb profunditat i sota un perfil clàssic on els músics interaccionaven de manera constant en lloc de limitar-se a esperar el seu torn en els solos.

Bill Evans, Stan Getz, 'Tony' Williams, 'Shelly' Manne⁴⁰¹, Ron Carter, 'Tony' Bennett⁴⁰², Woody Shaw⁴⁰³, Herbie Hancock i Wayne Shorter.

Baltimore/Maryland, 18-III-1951]. El discurs rítmic d'Elvin Jones influí de manera destacada en la major part de bateries d'arreu del món. A destacar els seus discs: *Farmer's Market* [1956, amb Art Farmer/tpta]; *Paul Chambers Quintet* [1957, amb Paul Chambers/cb]; *Sketches of Spain* [1959, amb Miles Davis/tpta]; *My Favorite Things* [1960, amb John Coltrane/sax]; *Elvin Jones & Company* [1961, amb Philly Joe Jones/bat]; *John Coltrane: Live at the Village Vanguard* [1961, amb John Coltrane/sax]; *Elvin!* [1961]; *Illumination* [1963, amb 'Jimmy' Garrison/cb]; *A Love Supreme* [1964, amb John Coltrane]; *Plays Duke Ellington* [1964, amb McCoy Tyner/pno]; *John Coltrane: Meditations* [1965, amb John Coltrane/sax]; *Blue Spirits* [1966, amb Freddie Hubbard/tpta]; *East Broadway Rundown* [1966, amb Sonny Rollins/sax]; *The Lee Konitz Duets* [1967, amb Lee Konitz/sax]; *Puttin' It Together* [1968]; *Polycurrents* [1969]; *Coalition* [1970]; *Live At The Light House* [1972]; *At This Point In Time* [1973]; *Trident* [1975, amb McCoy Tyner/pno]; *Brother John* [1982]; *But Beautiful* [1987, amb Lew Soloff/tpta]; *After the Rain* [1995, John McLaughlin/guit]; *Bill Frisell with Dave Holland & Elvin Jones* [2001, amb Bill Frisell/guit i Dave Holland/cb] i *The Truth* [2004].

401 'Shelly' Manne: Nascut Sheldon Manne [Nova York, 11 de juny de 1920 - Los Angeles/Califòrnia, 26 de setembre de 1984]. Bateria, compositor i director d'orquestra. Estudia saxòfon i percussió. Influències de 'Jo' Jones [bat/Jonathan David Samuel Jones. Chicago/Illi, 7-X-1911 - N.Y., 3IX-1985] i Dave Tough [bat, David Jarvis Tough. Oak Park/Illi, 26-IV-1907 - Newark/N. Jers, 9-XII-1948]. Comença a tocar en l'orquestra d'un creuer. Toca a la Big band de Bobby Byrnes [tbó/dtor. Columbus/Ohio, 10-X-1918 - Irvine/Cal, 25-XI-2006] i amb Joe Marsala [cnet, Joseph Francis Marsala. Chicago/Illi, 4-I-1907 - Santa Barbara/Cal, 4-III-1978]. Actua amb l'orquestra de Benny Goodman [cnet/dtor] i la Big band de Bob Astor [dtor, Robert E. Dade, N. Orleans, 5-X-1915 - ?], Raymond Scott [pno/dtor, Harry Warnow, N.Y., 10-IX-1908 - North Hills/Los Ang, 8-II-1994], Will Bradley [tbó/dtor, Wilbur Schwichtenberg. Newton/N.Jer, 12-VII-1912 - Flemington/N.Jer, 15-VII-1989] i Les Brown [cnet/dtor, Lester Raymond Brown, Sr. Reinerton/Penn, 14-III-1912 - Los Angeles/Cal, 24-I-2001]. Toca i enregistra amb Dizzi Gillespie [tpta], Coleman Hawkins [sax] i Oscar Pettiford

[cb, 1942], Stan Kenton [pno/dtor, 1946-1947], Chubby Jackson [cb/dtor, Greig Stewart Jackson. N.Y., 25-X-1918 - Rancho Bernardo/Cal, 1-X-2003], 'Georgie' Auld [sax, John Altwerger. Toronto/Can, 19-V-1919 - Palm Springs/Cal, 8-I-1990], Bill Harris [tbó, Willard Palmer Harris. Filadèlfia, 28-X-1916 - Hallandale Beach/Flor, 21-VIII-1973], Howard McGhee [tpta. Tulsa/Oklah, 6-III-1918 - N.Y., 17-VII-1987] [1947] [al 1947] i Woody Herman [clnet, al 1950]. Manne arriba a ser considerat com un dels millors percussionistes de la història del jazz atès que tocava tots els estils: 'Be bop', 'Jazz-rock', 'Jazz-fusió', etc. Forma el seu grup: 'Shelly Manne and His Men' [1952]. Grava en trio [1957] amb Sonny Rollins [sax] i Ray Brown [cb]. Enregistra, com a bateria, a diverses bandes sonores: *Rear Window* [1955], *The Gene Krupa Story* [1959] i *West Side Story* [1961]. Enregistra [1962] amb Bill Evans [pno] i forma part [1974] de 'Los Angeles Four', amb Ray Brown [cb], Laurindo Almeida [guit] i 'Bud' Shank [sax, Clifford Everett Shank Fr. Dayton/Ohio, 27-V-1926 - Tucson/Ariz, 2-IV-2009]. Enregistra a duo [1983] amb 'Russ' Freeman [pno/comp, Russell Freeman. Chicago/Illi, 28-V-1926 - Las Vegas/Nev, 27-VI-2002]. De la seua discografia cal assenyalar: *Crazy rhythm* [1943]; *Here's That Manne* [1951]; *Shelly Manne - Deep People* [1951-1952, amb Jimmy Giuffre/sax, Shorty Rogers/tpta i Bill Russo/tbó]; *The West Coast Sound, Vol. 1* [1953]; *Shelly Manne & His Men* [1953]; *More Swinging Sounds* [1956]; *Ascot gavotte* [1956]; *My Fair Lady* [1956]; *Shelly Manne, Li'l Abner* [1957, amb André Previn/pno i Leroy Vinnegar/cb]; *At the Blackhawk, Vols. 1-5* [1959]; *At the Manne-Hole, Vols. 1 & 2* [1961]; *Shelly Manne, Steps to the Desert* [1962]; *Laura* [1965]; *Essence* [1977]; *French Concert* [1977]; *Shelly Manne - Fingering* [1981, amb Monty Alexander/pno i Ray Brown/cb] i *Remember the Shelly Manne Trio* [1984].

402 'Tony' Bennett: Nascut Anthony Dominick Benedetto [Queens/Nova York, 3 d'agost de 1926]. Cantant. De menut escoltava Al Jolson, Eddie Cantor, Judy Garland, Bing Crosby, Louis Armstrong [tpta/cantant/dtor, Louis Daniel Armstrong. Nova Orleans/Louis, 4-VIII-1901 - Corona-Queens/N.Y., 6-VII-1971], Jack Teagarden [tbó, Weldon Leo Teagarden. Vernon/Tex, 20-VIII-1905 - N. Orleans, 15-I-1964] i 'Joe' Venuti [ví, Giuseppe Venuti. Filadèlfia/Penn, 16-IX-1903 - Seattle/Wash, 14-IV-1978]. Estudia música i pintura al 'High School of Industrial Art' i comença a cantar per restaurants del seu barri. Pearl Bailey [cantant/actriu] el descobrí i el presenta a Bob Hope qui li canvia el nom. Enregistra una prova de la cançó *Boulevard of Broken Dreams* [1950] i hi és contractat pel segell Columbia Records. Bennett ven més d'un milió de còpies del tema *Because of You* [1951]. Intèrpret eclèctic, sempre experimentava als seus enregistraments. Fa el primer apropament vers el jazz al disc *The Beat of My Heart* [1957] de la mà de Count Basie [dtor/pno]. Grava [1962] un dels seus èxits més grans: *I Left My Heart in San Francisco*, considerada una de les '100 millors cançons de la història'. Passat de moda el seu estil líric, gairebé cantava i patí depressions que el portaren vers les drogues. Enregistra dos discs antològics 'a duo' amb Bill Evans: *The Tony Bennett Bill Evans Album* [1975] i *Together Again - Tony Bennett/Bill Evans* [1977]. Torna a cantar en directe en clubs menuts de Nova York [1979]. Grava el disc *The Art of Excellence* [1986] i torna a ser reconegut pel gran públic. Als anys 90' enregistra temes sobre recopilacions de Billie Holiday, Duke Ellington i Louis Armstrong. Els seus tres discs de 'duettos', tot col·laborant amb artistes d'estils diversos, han estat dels més venuts arreu del món. Grava el disc *The Silver Lining: The Songs of Jerome Kern* [2015] amb Bill Charlap [pno. Nova York, 15-X-1966], Peter Washington [cb. Los Angeles, 28-VIII-1964] i Kenny Washington [bat. N.Y., 29-V-1958] on fa versions de peces de Kern com ara: *All the Things You Are*; *Pick Yourself Up* i *The Last Time I Saw Paris*. De la discografia de Bennett cal fer esment de: *Because of You* [1952]; *Alone at Last with Tony Bennett* [1955]; *The Beat of My Heart* [1957/reedit, 2006]; *Blue Velvet* [1958]; *Basie Swings, Bennett Sings* [1958]; *Mr. Broadway: Tony Bennett's Greatest Broadway Hits* [1962]; *The Many Moods of Tony* [1964]; *Yesterday I Heard the Rain* [1968]; *Tony Bennett Sings More Great Rodgers and Hart* [1973]; *The Tony Bennett/Bill Evans Album* [1975]; *Tony Bennett and Bill Evans - Together Again* [1977]; *Bennett Sings Ellington: Hot & Cool* [1999]; *Playing with My Friends: Bennett Sings the Blues* [2001]; *The Art of Romance* [2004]; *Duets: An American Classic* [2006]; *A Swingin' Christmas* [2008]; *Viva Duets* [2012] i *Cheek to Cheek* [2014, amb Lady Gaga/cantant].

403 Woody Shaw: Nascut Woody Herman Shaw, Jr. [Laurinburg/Carolina del Nord, 24 de desembre de 1944 - Nova York, 10 de maig de 1989]. Trompetista i compositor. Pren classes de trompeta de Jerome Ziering [tpta/educ, Jerome 'Jerry' Ziering. N.Y., 13-III-1924 - Westport/Conn, 4-XII-2015]. Shaw tenia oïda absoluta i memòria fotogràfica, és per la qual cosa que anava dos cursos abans que els seus companys de 'l'Arts High School', centre per a on també hi havien passat Wayne Shorter [sax], Sarah Vaughan [cantant] o Larry Young [orgue, Khalid Yasin-Abdul Aziz. Newark/N. Jers, 7-X-1940 - N.Y., 30-III-1978]. Influències de Louis Armstrong [tpta], 'Fats' Navarro [tpta], Miles Davis [tpta], 'Kenny' Dorham [tpta], Freddie Hubbard [tpta], Lee Morgan [tpta] i Dizzy Gillespie [tpta]. Toca i enregistra [1963] amb 'Willie' Bobo [perc, William Correa. N.Y., 28-II-1934 - Los Angeles, 15-IX-1983], Chick Corea [pno/comp, Armando Anthony Corea. Chelsea/Mass, 12-VI-1941], 'Joe' Farrell [sax, Joseph Carlo Firrantello. Chicago Heights/Illin, 16-XII-1937 - Los Angeles/Cal, 10-I-1986] i Eric Dolphy [sax/flta/clnet, Eric Allan Dolphy. Los Angeles/Cal, 20-VI-1928 - Berlin Oest/RFA, 29-VI-1964]. Marxa a París [1964] on toca al costat de Bud Powell [pno], Kenny Clarke [bat] i Art Taylor [bat, Arthur S. Taylor, Jr. N.Y., 6-IV-1929 - N.Y., 6-II-1995]. Torna als Estats Units i toca al quintet d'Horace Silver [1965-1966]. Actua [1966-1967] amb Chick Corea [pno], amb [1967] Jackie McLean [sax, John Lenwood McLean. N.Y., 17-V-1932 - Hartford/Conn, 31-III-2006], amb [1968] Booker Ervin [sax], amb [1968] McCoy Tyner [pno], Max Roach [bat, al 1968-1969] i [1969] Andrew Hill [pno]. Als anys 70' toca i enregistra amb 'Pharoah' Sanders [sax, Farrel 'Pharoah' Sanders. Little Rock/Ark, 13-X-1940], Hank Mobley

Free Jazz i Jazz de Fusió

També aquests van ser els anys on les improvisacions van canviar de rumb [més crues i basades en progressions d'acords] i van canviar també el punt de mira vers el gènere esdevingué en una recerca de major llibertat.

El jazz va travessar una crisi de públic i de vendes a finals de la dècada dels 60' i 70'. Les audiències juvenils estaven a favor de la música Soul i Rock i els aficionats adults no hi treballaven emoció en el jazz modern. Els músics de jazz es van adonar que per tornar a guanyar el públic devien extreure idees de la música popular i algunes provindrien del Rock.

Miles Davis enregistra *Bitches Brew* [1970], àlbum que aconseguí molt d'èxit i que combinava ritmes soul i instruments electrònics amb un jazz sense compromisos i molt dissonant.

Durant aquest període el pianista **Keith Jarrett** assolí l'èxit comercial barrejant a les seues interpretacions estàndards populars i temes originals amb formació de trio, quartet i les seues improvisacions solistes al teclat, el van convertir en el més important pianista de jazz contemporani.

Charlie Mingus, Art Ensemble of Chicago, Jimmy Giuffre, Ornette Coleman, 'Pharoa' Sanders⁴⁰⁴, Archie Shepp, Sun Ra,

[sax/comp, Henry Mobley. Eastman/Georg, 7-VII-1930 - Filadèlfia, 30-V-1986], Gary Bartz [sax], Archie Shepp [sax] i amb el quintet de Joe Henderson [sax]. Toca amb els 'Jazz Messengers' d'Art Blakey [1971-1973]. A San Francisco encapçala el seu grup al costat de Bobby Hutcherson [vibr. Los Angeles/Cal, 27-I-1941 - 15-VIII-2016]. Forma un quintet a Nova York [1975] amb Louis Hayes [bat. Detroit/Michigan, 31-V-1937]. Manté un quintet estable [1978-1983] que incloïa, entre altres, 'Onaje' Allan Gumbs [pno/comp, Allan Bentley Gumbs. N.Y., 3-IX-1949], Mulgrew Miller [pno], Larry Willis [pno, Lawrence Elliot Willis. N.Y., 20-XII-1940], David Williams [cb, David 'Happy' Williams. Trinidad, 17-IX-1946], Terri Lyne Carrington [bat] i Steve Turre [tbó. La Paz/BOL, 9-XII-1948]. De la seua discografia cal assenyalar: *Iron Man* [1963, amb Eric Dolphy/sax]; *Unity* [1965, amb Horace Silver/pno]; *The Cape Verdean Blues* [1965, amb Chick Corea/pno]; *Tones for Joan's Bones* [1966, amb Chick Corea/pno]; *Grass Roots* [1968/reedit, 2000, amb Andrew Hill/pno]; *Passing Ships* [1969, amb Bobby Hutcherson/vib]; *Cirrus* [1974, amb 'Pharoah' Sanders/sax]; *The Moontrane* [1974, amb Azar Lawrence/sax, Cecil McBee/cb i Buster Williams/cb]; *Stepping Stones: Live at the Village Vanguard* [1978, amb Carter Jefferson/sax, Onaje Allan Gumbs/pno, Clint Houston/cb i Victor Lewis/bat]; *Bemsha Swing Live* [1986, amb Geri Allen/pno i Robert Hurst/cb] i *The Eternal Triangle* [1987, amb Freddie Hubbard/tpta, Ray Drummond/cb, Carl Allen/bat, Mulgrew Miller/pno i Kenny Garrett/sax].

404 'Pharoa' Sanders: Nascut Farrel Sanders [Little Rock/Arkansas, 13 d'octubre de 1940]. Saxofonista. Estudià piano i clarinet. Comença a tocar en bandes de Rhythm&Blues de Bobby Blue i Junior Parker. Estudia al 'Oakland Junior College' i, amb només 19 anys, toca amb Sonny Simmons [sax/oboè, Huey 'Sonny' Simmons. Sicily Island/Louis, 4-VIII-1933], Dewey Redman [sax, Walter Dewey Redman. Fort Worth/Tex, 17-V-1931 - N. Y., 2-IX-2006] i Ed Kelly [pno/orgue, Edwin 'Ed' Kelly. Wharton/Tex-X-1935 - Oakland, 4-II-2005], amb els quals forma el grup 'Little Rock'. Actua també amb con Philly Joe Jones [bat, Joseph Rudolph Jones. Filadèlfia/Penn, 15-VII-1923 - Filadèlfia/Penn, 30-VIII-1985]. A Nova York, s'afegeix a les avantguardes i toca amb Don Cherry [tpta/comp, Donald Eugene Cherry. Oklahoma City, Oklah, 18-XI-1936 - Alhaurín el Grande/Màlaga, 19-X-1995] i Sun Ra [pno/orgue, Herman Sonny Blount. Birmingham/Alab, 22-V-1914 - 30-V-1993]. Col·labora sovint [des de 1962] amb John Coltrane. Forma un grup [1963] amb John Hicks [pno, John Josephus Hicks, Jr. Atlanta/Georg, 21-XII-1941 - N.Y., 10-V-2006], Wilbur Ware [cb, Wilbur Bernard Ware. Chicago/Illin, 8-IX-1923 - Filadèlfia, 9-IX-1979] i Billy Higgins [bat. Los

**Cecil Taylor, McCoy Tyner, Wallace Roney⁴⁰⁵, Herbie Hancock,
Chick Corea, Wayne Shorter, Terry Line Carrington⁴⁰⁶, Jaco**

Angeles/Cal, 11-X-1936 - Inglewood/Cal, 3-V-2001]. De la seua discografia cal destacar: *Pharoah's First* [1964]; *Chappaqua Suite* [1965, amb Ornette Coleman/sax]; *Live In Japan* [1966, amb John Coltrane/sax]; *Tauhid* [1967]; *Izipho Zam* [1969]; *Karma* [1969]; *Jewels of Thought* [1969]; *Village of the Pharoahs* [1971]; *Wisdom Through Music* [1972]; *Voyage to Uranus* [1974]; *Love Will Find a Way* [1977]; *Beyond a Dream* [1978]; *Journey to the One* [1980]; *Rejoice* [1981]; *Love & Peace* [1982, amb McCoy Tyner/pno]; *Shukuru* [1985]; *Africa* [1987]; *Moon Child* [1989]; *Welcome to Love* [1990]; *Crescent with Love* [1992]; *Naima* [1995]; *Save our Children* [1999] i *With a Heartbeat* [2003].

405 Wallace Roney: [Philadelphia, 25 de maig de 1960]. Trompetista. Estudia a la 'Howard University', a la 'Berklee College of Music in Boston' i a la 'Duke Ellington School of the Arts'. Pren lliçons de Clark Terry [tpta, Clark Virgil Terry Jr. S. Louis/Miss, 14-XII-1920 - Pine Bluff/Ark, 21-II-2015] i Dizzy Gillespie [tpta/comp/cantant, John Birks Gillespie. Cheraw/Carolina S, 21-X-1917 - Englewood/N. Jers, 6-I-1993] i estudia [1985-1991] amb Miles Davis [tpta/comp, Miles Dewey Davis III. Alton/Illin, 26-V-1926 - Santa Mònica/Cal, 28-IX-1991]. També pren lliçons de Langston J. Fitzgerald III, membre de la 'Baltimore Symphony Orchestra' i, al llarg de tres anys, amb Sigmund Hering de la 'Philadelphia Orchestra'. Enregistra a partir dels quinze anys amb Haki Mahbuti [tpta], Bill Hardman [tpta, William Franklin Hardman Jr. Cleveland/Ohio, 6-IV-1933 - París, 5-XII-1990], Valery Ponomarev [tpta. Moscou, 20-I-1943], Woody Shaw [tpta], Johnny Coles [tpta, Trenton/N. Jers, 3-VII-1926 - Philadelphia, 21-XII-1997] i Freddie Hubbard [tpta]. Toca al 'Cedar Walton Quartet' amb Billy Higgins [bat], Philly Joe Jones [bat] i Sam Jones [cb] amb només setze anys i animat per Mickey Bass [cb. Pittsburgh/Penn, 3-V-1943]. Roney es veu obligat a tocar en orquestres d'animació per tal d'eixir endavant [1984-1985] atès que una bona part dels clubs de jazz de Nova York han tancat. Fa una gira amb el 'Tony Williams Quintet' i amb 'Art Blakey'. Suceeix Terenc Blanchard [tpta/comp. Nova Orleans/Louis, 13-III-1962] com arranador dels 'Jazz Messengers' d'Art Blakey [1986]. Actua amb Miles Davis [tpta] al 'Montreux Jazz Festival' [1991]. Toca amb Wayne Shorter [sax], Herbie Hancock [pno], Ron Carter [cb] i Tony Williams [bat] en una gira homenatge a Miles Davis. Entre altres, Roney ha tocat i enregistrat amb: Art Blakey, Elvin Jones, Philly Joe Jones, Walter Davis Jr., Herbie Hancock, Tony Williams, Jay McShann, David Murray, McCoy Tyner, Ornette Coleman, Sonny Rollins, Curtis Fuller, Carole King, Joni Mitchell i Dizzy Gillespie. De la seua discografia destaquem: *Killer Joe* [1981, amb Art Blakey/bat i George Kawaguchi/bat]; *What If?* [1986, amb Art Blakey/bat i Kenny Barron/pno]; *Verses* [1987, amb Gary Thomas/flta, Mulgrew Miller/pno, Charnett Moffett/cb i Tony Williams/bat]; *Brilliant Corners* [1988, amb James Spaulding/sax/flta]; *To Diz with Love* [1992, amb 'Dizzy' Gillespie/tpta]; *Wallace Roney Quintet* [1995, amb el seu germà Antoine Roney/sax, Carlos McKinney/pno, Clarence Seay/cb i Eric Allen/cb]; *Remembering Bud Powell* [1997, amb Chic Corea/pno]; *Timeless Portraits and Dreams* [2006, amb Geri Allen/pno]; *If Only for One Night* [2010] i *In an Ambient Way* [2015].

406 Terry Line Carrington: [Medford/Massachusetts, 4 d'agost de 1965]. Bateria, cantant i compositora. De família musical, son pare era president de la 'Boston Jazz Society' i el seu avi, Matt Carrington, havia tocat amb Fats Waller [pno] i Chu Berry [sax]. Al 'Wichita Jazz Festival' té oportunitat de tocar amb Clark Terry [tpta, Clark Virgil Terry Jr. S. Louis/Miss, 14-XII-1920 - Pine Bluff/Ark, 21-II-2015] i, als onze anys, ingressa al 'Berklee College of Music' on comença a tocar amb músics com Kevin Eubanks [guit, Kevin Tyrone Eubanks. Philadelphia/Penns, 15-XI-1957], Donald Harrison [sax, Donald Harrison, Jr. N. Orleans/Louis, 23-VI-1960] i Greg Osby [sax. St. Louis/Missou, 3-VIII-1960]. Estudia amb Alan Dawson [bat. Marietta/Pens, 14-VII-1929 - Boston/Mass, 23-II-1996] i fa enregistraments sota el acrònim 'TLC and friends' amb son pare, Kenny Barron [pno. Filadèlfia/Penn, 9-VI-1943], Buster Williams [cb, Charles Anthony Williams, Jr. Camden/N. Jers, 17-IV-1942] i George Coleman [sax, George Edward Coleman. Memphis/Tenn, 8-III-1935]. El seu mentor fou Jack DeJohnette [bat/pno/comp. Chicago/Illin, 9-VIII-1942]. A Nova York toca amb Stan Getz [sax], James Moody [sax], Lester Bowie [tpta], Pharoah Sanders [sax], Cassandra Wilson [cantant. Jackson/Missi, 4-XII-1955] i David Sanborn [sax]. Als anys 80' comença a tocar en formacions per a programes de TV. Ha tocat amb músics de diversos estils com ara: Esperanza Spalding, Geri Allen, Helen Sung, James Genus, Bob Hurst, Patrice Rushen, Tineke Postma, Ingrid Jensen, Nona Hendryx, Everette Harp, Greg Phillinganes, Robert Irving III, Dwight Sills, Gary Thomas, Aruan Ortiz, Mats Sandahl, Jonathan Asperil, Josh Harri, Nêgah Santos, Andrew Marzotto i Munyungo Jackson. Toca en quartet [2011] amb Wayne Shorter [sax], John Pattitucci [cb. Brooklyn/N.Y, 22-XII-1959] i Danilo Perez [pno. Panamá/PAN, 29-XII-1965]. És directora musical del tour 'Sing the Truth Tour' amb Dianne Reeves [cantant, Dianne Elizabeth Reeves. Detroit/Mich, 23-X-1956], Lizz Wright [cantant. Hahira/Georg, 22-I-1980] i Angelique Kidjo [cantant, Ouidah/Benin, 14-VII-1960]. De la seua discografia cal assenyalar: *Rufus Reid Trio: Seven Minds* [1985, amb Rufus Reid/cb]; *Mulgrew Miller: Work!* [1986, amb Mulgrew Miller/pno]; *Michele Rosewoman: Quintessence* [1987, amb Michele Rosewoman/pno]; *David Benoit: Letter to Evan* [1992, amb David Benoit/pno]; *Nino Tempo: Live at Cicada* [1995, amb Nino Tempo/cantant], *Herbie Hancock: Gershwin's World* [1998, amb Herbie Hancock/pno]; *Real Life Story* [1989]; *Future 2 Future - Live* [2002, amb Herbie Hancock/pno] i *The Mosaic Project: Love and Soul* [2015].

**Pastorious, Rashied Ali⁴⁰⁷, Michel Petrucciani⁴⁰⁸, Keith Jarret,
Ron Carter, Jack DeJohnette, Pat Metheny, Lester Bowie, Monty
Alexander⁴⁰⁹, Jan Garbarek, Wynton Marsalis, Marcus**

- 407 Rashied Ali:** Nascut Robert Patterson [Philadelphia/Pennsylvania, 1 de juliol de 1933 - Nova York, 12 d'agost de 2009]. Bateria. Sa mare havia cantat al grup de Jimmie Lunceford [sax, James Melvin Lunceford. Fulton/Mis, 6-VI-1902 - Seaside/Oreg, 12-VII-1947]. El seu germà [Muhammad Ali] toca la bateria amb Albert Ayler [sax. Cleveland Heights/Ohio, 13-VII-1936 - N.Y, 23-XI-1970]. Ali estudia amb Philly Joe Jones [bat, Joseph Rudolph Jones. Filadèlfia/Penn, 15-VII-1923 - Filadèlfia/Penn, 30-VIII-1985]. Toca a Nova York [1963] amb Bill Dixon [tpta/comp, William Robert Dixon. Nantucket/Mass, 5-X-1925 - N. Bennington/Verm, 16-VI-2010] i Paul Bley [pno/comp. Montreal/CAN, 10-XI-1932 - 3-I-2016]. Toca [1966] al disc *Ascension* de John Coltrane [sax] i ocupa el lloc d'Elvin Jones [bat] quan aquest deixa el grup del saxofonista [1965]. Als anys 70' forma el projecte 'Purple Trap' amb Keiji Haino [multiinstrum, Haino Keiji. Chiba/JAP, 3-V-1952] i Bill Laswell [baix. Salem/Illin, 12-II-1955]. Als anys 80' toca amb el grup 'Phalanx' amb James 'Blood' Ulmer [guit/cantant, James Ulmer. St. Matthews/Car-Sud, 2-II-1942], George Adams [sax/flta, George Rufus Adams. Covington/Georg, 29-IV-1940 - N.Y, 14-XI-1992] i 'Sirone' [cb/comp, Norris Jones. Atlanta/Georg, 28-IX-1940 - Berlin/RFA, 21-X-2009]. Actua [2003] amb Tisziji Munoz [guit. Brooklyn/N.Y, 15-VII-1946] i Pharoah Sanders [sax, Farrel Sanders. Little Rock/Ark, 13-X-1940]. Pel que fa a la música experimental, Alí forma el grup 'The Gift of Eagle Orchestra and Cosmic Legends' en homenatge a John Cage [comp]. Entre els seus músics hi eren: Hayes Greenfield [sax, Harold Greenfield. Poughkeepsie/N.Y, 7-VII-1957], Perry Robinson [cnet, Perry Morris Robinson. N.Y, 17-IX-1938], Wayne Lopes [guit], Dave Douglas [tpta/comp, Montclair/Nova Jers, 24-III-1963], Gloria Tropp [cantant] i Sylvie Degiez [pno]. De la seua discografia cal esmentar: *Jewels of Thought* [1969]; *Duo Exchange* [1972, amb Frank Lowe/sax]; *Love in Us All* [1973]; *N.Y. Ain't So Bad* [1975]; *Heart is a Melody* [1982]; *Rashied Ali in France* [1989]; *Moon Child* [1989]; *Peace on Earth: The Music of John Coltrane* [1994]; *Meditations* [1995]; *Spirits* [2000]; *Going to the Ritual* [2008]; *Configurations, the Music of John Coltrane* [2009] i *Spirits Aloft* [reedit, 2010, amb Henry Grimes/cb].
- 408 Michel Petrucciani:** [Orange/Vaucluse/França, 28 de desembre de 1962 - Nova York, 5 de gener, 1999]. Pianista. Afligit per una greu malaltia òssia aviat s'interessa pel jazz tot estudiant piano i composició. Influències de Bill Evans [pno/comp, Williams John Evans. Plainfield/N. Jers, 16-VIII-1929 - N.Y, 15-IX-1980]. Als quinze anys [1977] toca en amb Kenny Clarke [bat] i, després, amb Aldo Romano [bat]. Clark Terry [tpta] l'escolta [1978] i para esment amb ell. Marxa als Estats Units [1982]. Toca amb Charles Lloyd [sax. Memphis/Tenn, 15-III-1938] i assoleix gran prestigi entre els jazzmen. A mitjans dels 80' forma duo amb Lee Konitz [sax/comp. Chicago/Illin, 13-X-1927] i torna a Europa per tocar al 'Montreux Jazz Festival' [1986]. Composa temes que enregistra amb altres músics: *Power of three*, amb Wayne Shorter [sax/comp. Newark/N. Jers, 25-VIII-1933] o el tema dedicat a la memòria de Duke Ellington, *Promenade with Duke*. Col·labora amb Jim Hall [guit] amb qui grava *Power of Three* i amb Tony Williams [bat]. L'activitat de Petrucciani es multiplica [1988] tot just un any abans de morir i realitza més de 150 actuacions malgrat la seua malaltia per la qual necessitava descans. De la seua discografia podem assenyalar: *Flash* [1980]; *Michel Petrucciani Trio* [1981]; *Toot Sweet* [1982, amb Lee Konitz]; *100 hearts* [1983]; *Live at the Village Vanguard* [1984]; *Darn that dream* [1985]; *Pianism* [1985]; *Michel plays Petrucciani* [1987]; *Music* [1989]; *The Manhattan Project* [1990, amb Wayne Shorter/sax, Stanley Clarke/baix, Lenny White/bat i Gil Goldstein/acordiò-pno]; *From the Soul* [1991, amb Joe Lovano/sax]; *Promenade with Duke* [1993, a piano solo]; *Marvellous* [1994]; *Flamingo* [1996 amb Stéphane Grappelli/vi] i *Both Worlds* [1998].
- 409 Monty Alexander:** Nascut Montgomery Bernard Alexander [Kingston/Jamàica, 6 de juny de 1944]. Pianista. Influències d'Art Tatum [pno], Oscar Peterson [pno], Gene Harris [pno, Eugene Harris. Benton Harbor/Mich, 1-IX-1933 - Boise/Idaho, 16-I-2000], Wynton Kelly [pno] i 'Ahmad' Jamal [pno, Frederick Russell Jones. Pittsburgh/Penn, 2-VII-1930]. Comença a tocar amb 14 anys amb el seu grup 'Monty and the Cyclones'. Als Estats Units, toca amb l'orquestra d'Art Mooney [cantant/dtor, Arthur Joseph Mooney. Lowell/Mass, 11-II-1911 - Miami/Flor, 9-IX-1993]. Toca amb Dizzy Gillespie [tpta], Toots Thielemans [harmònica], Duke Ellington [dtor/pno], Quincy Jones [dtor/tpta], Frank Sinatra [cantant], Jimmy Smith [orque] o Milt Jackson [vib]. Toca [1974] amb Ernest Ranglin [guit. Manchester/Jamàica, 19-VI-1932] i amb Ernestine Anderson [cantant, Ernestine Irene Anderson. Houston/Tex, 11-XI-1928 - Seattle/Wash, 10-III-2016] i Mary Stallings [cantant. San Francisco/Cal, 16-VIII-1939]. Formà duo [1981] i es marida amb Emily Remler [guit. N.Y, 18-IX-1957 - Sydney/AUTR, 7-V-1990]. De la seua discografia cal assenyalar: *Monty Alexander* [1965]; *Zing* [1967]; *This Is Monty Alexander* [1969]; *Here Comes the Sun* [1971]; *We've Only Just Begun* [1973]; *Perception* [1974]; *Cobilimbo* [1977, amb Ernest Ranglin/guit]; *Jamento* [1978]; *Summerwind* [1980]; *A London Bridge* [1982, amb Milt Jackson/vib]; *Reunion in Europe* [1984]; *Triple Treat II* [1987]; *Summer Wind: Live at the Loa* [1988, amb Ray Brown/cb]; *Triple Treat III* [1989]; *The River* [1990]; *Caribbean Circle* [1993]; *Steamin'* [1995]; *Echoes of Jilly's* [1997]; *Threesome* [1999]; *That's Funky* [2000, amb Benny Golson/sax]; *You Are There: Duets* [2010, amb Hilary Kole/cantant]; *Triple Scoop* [2002]; *Rocksteady* [2004]; *Impressions in Blue* [2008]; *Calypso Blues: The Songs of Nat King Cole* [2009]; *Love Me Tender* [2011]; *Uplift 2* [2013] i *Harlem-Kingston Express, Vol. 2: River Rolls On* [2014].

Roberts⁴¹⁰, Jean-Christian Michel, Marcus Miller⁴¹¹, Terence Blanchard, David Murray, John Zorn, Don Byron, Mal Waldrom⁴¹², Theo Jörgensmann, Steve Coleman, Joshua Redman, James Carter, Diana Krall i Cassandra Wilson.

- 410 Marcus Roberts:** Nascut Marthaniel 'Marcus' Roberts [Jacksonville/Florida, 7 d'agost 1963]. Pianista i compositor. Estudia a la 'Florida School for the Deaf and the Blind', institució acadèmica per a invidents. Pren classes de Leonidas Lipovetsky a la 'Florida State University'. Comença a tocar [1985] amb Wynton Marsalis [tpta/comp/dtor/arranj], Wynton Learson Marsalis. N. Orleans, 18-X-1961] amb qui va romandre sis anys. Roberts s'ha especialitzat en interpretar Thelonious Monk [pno/comp, Thelonious Sphere Monk. Rocky Mount/Car. N, 10-X- 1917 - Englewood/N. Jers, 17-II-1982], 'Duke' Ellington [dior/pno/comp/arranj], Edward Kennedy Ellington. Washington D.C., 29-IV-1899 - N.Y, 24-V-1974], Jelly 'Roll' Morton [pno, Ferdinand Joseph LaMenthe. N. Orleans/Louis, 20-IX-1885 - Los Angeles/Cal, 10-VII-1941] i George Gershwin [comp/pno, Jacob Gershowitz. Brooklyn, N.Y, 26-IX-1898 - Hollywood/Cal, 11-VII-1937]. Ha estat reclamat per col·laborar en duos i trios diversos. Ha tocat en trio amb Rodney Jordan [cb] i Jason Marsalis [bat, Nueva Orleans/Louis, 4-III-1977] i com a concertista clàssic [dirigit per Seiji Ozawa]. Cal destacar la seua vessant pedagògica. De la seua discografia cal destacar: *The Truth Is Spoken Here* [1988]; *Deep in the Shed* [1989]; *The Majesty of the Blues* [1989, amb Winton Marsalis/tpta]; *The Marksman* [1990, amb Elvin Jones/bat]; *Tribute to John Coltrane 'A Love Supreme'* [1992, amb Wynton Marsalis/tpta]; *If I Could Be with You* [1993]; *Gershwin for Lovers* [1994]; *Time and Circumstance* [1996]; *The Joy of Joplin* [1998]; *In Honor of Duke* [1999]; *Cole after Midnight* [2001]; *George Gershwin: Piano Concerto in F* [2006]; *A Touch of Romance* [2007]; *Deep in the Shed: A Blues Suite* [2012] i *Romance, Swing, and the Blues* [2014].
- 411 Marcus Miller:** [Brooklyn/Nova York, 14 de juny de 1959]. Baixista i productor. Als 13 anys ja tocava piano, clarinet i baix. Als quinze anys comença a tocar en clubs de Nova York. Treballa amb Aretha Franklin [cantant], Roberta Flack [cantant], Grover Washington Jr. [sax. Buffalo/N.Y, 12-XII-1943 - N.Y, 17-XII-1999], Bob James [pno/teclats, Robert McElhiney 'Bob' James. Marshall/Missou, 25-XII-1939] i David Sanborn [sax. Tampa/Flor, 30-VII-1945]. S'afegeix [1981-1983] a la banda de Miles Davis [tpta/comp, Miles Dewey Davis III. Alton/Illin, 26-V-1926 - Santa Mònica/Cal, 28-IX-1991]. Comença a treballar com a productor discogràfic. Torna a tocar amb Miles Davis [1986] a qui produeix el disc *Tutu*. Publica sota el seu nom el disc *The Sun Don't Lie* [1993] i *Tales* [1994]. Als darrers anys, Miller ha dedicat més temps a la composició de bandes sonores per al cinema. Enregistra el disc *Thunder* [2007] amb dos baixistes: Victor Wooten [baix, Victor Lemonte Wooten. Hampton/Virg, 11-XI-1964] i Stanley Clarke [baix, Stanley Marvin Clarke. Philadelphia/Penns, 30-VI-1951]. De la seua discografia cal esmentar: *Suddenly* [1983]; *Jean Michel Jarre* [1984, amb Jean Michel Jarre/teclats/comp]; *Live & More* [1998]; *The Ozell Tapes* [2002]; *Silver Rain* [2005]; *Stanley Clarke, Victor Wooten, Marcus Miller* [2007, amb Stanley Clark/baix i Victor Wooten/baix]; *Marcus* [2008] i *Renaissance* [2012].
- 412 Mal Waldrom:** Nascut Malcolm Earl 'Mal' Waldron [Nova York, 16 d'agost de 1925 - Brusseles, 2 de desembre de 2002]. Pianista i compositor. Estudia al 'Queens College' de Nova York i comença a tocar [1950] amb 'Big Nick' Nicholas [sax, George Walker 'Big Nick' Nicholas. Lansing/Mich, 2-VIII-1922 - Queens/N.Y, 29 d'octubre de 1997] i Ike Quebec [sax, Ike Abrams Quebec. Newark/Nova Jer, 17-VIII-1918 - N.Y, 16-I-1963]. Toca amb Charles Mingus [1954-1956] al grup 'Jazz Composers Workshop'. Fou pianista en enregistraments de Mingus com ara *Pithecanthropus Erectus*. Treballa [1955] amb Lucky Millinder [dior, Lucius Venable 'Lucky' Millinder. Anniston/Alab, 8-VIII-1910 - Harlem, 28-IX-1966] i Lucky Thompson [sax, Eli 'Lucky' Thompson. Columbia/Carol, 16-VI-1924 - Detroit/Mich, 30-VII-2005]. Forma la seua banda [1956] amb 'Idrees' Sulieman [tpta, Leonard Graham. St. Petersburg/Flor, 7-VIII-1923 - St. Petersburg/Flor, 23-VII-2002], 'Gigi' Gryce [sax/flta, George General Grice Jr. Pensacola/Flor, 28-XI-1925 - Pensacola, 17-III-1983], Julian Euell [cb, Julian Thomas Euell. N.Y, 23-V-1929] i Arthur Edgehill [bat. Brooklyn/N.Y, 21-VII-1926]. Acompanya [1957-1959] Billie Holiday [cantant]. Col·labora amb Gene Ammons [sax, Eugene Ammons. Chicago/Illin, 14-IV-1925 - Chicago, 6-VIII-1974], Kenny Burrell [guit], John Coltrane [sax] i Phil Woods [sax]. Waldron és autor del famós estàndard *Soul Eyes* i de vora 400 temes més. Als 60' acompanya Abbey Lincoln [cantant i actriu, Anna Marie Wooldridge. Chicago, 6-VIII-1930 - N.Y, 14-VIII-2010] i Max Roach [bat]. Toca [1961] amb el quintet d'Eric Dolphy i amb Booker Little [tpta, Booker Little, Jr. Memphis/Tenn, 2-IV-1938 - N.Y, 5-X-1961]. Als 60', Waldrom marxa a Europa amb Ben Webster [sax] i Kenny Clarke [bat] i roman definitivament a Munic [des de 1967]. Feu la banda sonora de la pel·lícula *Sweet Love, Bitter* [Herbert Danska, 1967] i música incidental per a obres de teatre als Països Baixos. El seu disc *Free at Last* fou el primer llançament del segell ECM. Toca moltes vegades al Japó i acompanya Joe Henderson [sax/comp, Joseph Henderson. Lima/Ohio, 24-IV-1937 - San Francisco/Cal, 30-V-2001], Herbie Lewis [cb. Pasadena/Cal, 17-II-1941 - Minneapolis/Minn, 18-V-2007], Freddie Waits [bat, Frederick Douglas Waits. Jackson/Missi, 27-IV-1943 - N.Y, 18-XI-1989], Charlie Rouse [sax/flta. Washington, DC, 6-IV-1924 - Seattle/Wash, 30-XI-1988], Calvin Hill [cb. Bridgeport/Conn, 27-VI-1945], Horace Arnold [bat, Horace Emmanuel Arnold. Wayland/Kent, 25-IX-1937], Cameron Brown [cb, Cameron Langdon Brown. Detroit/Mich, 21-XII-1945] i Steve Lacy [sax, Steven Norman Lackritz. N.Y, 23-VII-1934 - Boston/Mass, 4-VI-2004]. Composa la banda sonora de la pel·lícula *Tokyo Blues* [Haruki Kadokawa, 1986]. Acompanya la cantant

Dècada de 1990

A mitjans de la dècada dels 80' els artistes de jazz utilitzaven una gran varietat d'estils per a públics diferents i hi havia un renovat interès pel jazz seriós [per oposició al d'orientació pop o rock]. A punt de perdre's als seus orígens i identitat, és el trompetista **Wynton Marsalis** [també aclamat per les seues interpretacions de música clàssica] qui donà l'eixida per tal de poder recuperar el jazz.

Gèneres i Subgèneres jazzístics:

Bebop, Big Band, Cool jazz, Free jazz, Gipsy Jazz, Latin Jazz, Mainstream Jazz, Jazz Modal, Neo Bop, Post Bop, Stride, Swing, Jazz Tradicional i Jazz Vocal.

Ritmes ballables del segle XX amb influència del jazz

Boston. One-Step.Fox-Trot. Xarleston. 'Bugui-Bugui'. Swing. 'Jive'. Lindy Hop. Jitter-Burg. Jerry Bug. Twist. Rock'n'Roll. Rumba-fox. Mambo. 'Filin' i Salsa.

Gèneres de fusió

Acid jazz, Afrobeat, Bluegrass, Bossa Nova, Deep House, Free Funk, Hard Bop, Jam Band, Jazz Blues, Jazz Funk, Jazz Rap, Mod Revival, NoWave, Post-Metal, Rock/Jazz Progressiu, Punk Jazz, Reggae, Rhythm and Blues, Ska, Ska Jazz i Soul Jazz.

Jeanne Lee [cantant. N.Y., 29-I-1939 - Tijuana/Mèx, 25-X-2000] al disc *After Hours* amb Reggie Workman [cb] i Andrew Cyrille [bat]. Fa una gira europea [2000] en homenatge a Thelonious Monk acompanyat d'Steve Lacy [sax], Enrico Rava [tpa. Trieste/ITÀ, 20-VIII-1939], Roswell Rudd [tbó, Roswell Hopkins Rudd, Jr. Sharon/Conn, 17-XI-1935], Workman [cb] i Cyrille [bat]. De la seua discografia cal assenyalar: *Mal-1* [1956]; *Left Alone* [1958]; *The Quest* [1961, amb Eric Dolphy/sax/flta i Booker Ervin/sax]; *All Alone* [1966]; *Set Me Free* [1969]; *Tokyo Reverie* [1970]; *A Little Bit of Miles* [1972]; *Up Popped the Devil* [1973, amb Reggie Workman/cb i Billy Higgins/bat]; *One-Upmanship* [1977, amb Steve Lacy/sax]; *Moods* [1978]; *Snake Out* [1982]; *Mal Waldron Plays Erik Satie* [1983]; *Mal Waldron and Alone* [1985]; *Evidence* [1988]; *Art of the Duo* [1989, amb Jim Pepper/sax/cantant]; *Spring in Prague* [1990]; *I Remember Thelonious* [1992, amb Steve Lacy/sax]; *Maturity 5: The Elusiveness of Mt. Fuji* [1996]; *Maturity 1: Klassics* [1998]; *Riding a Zephyr* [2000, amb Judi Silvano/cantant/comp] i *One More Time* [2001, amb Steve Lacy/sax i Jean-Jacques Avenel/cb].

**NÚMERO de PEUS DE PÀGINA CORRESPONENTS
al RECULL amb nom de músics [apunts biogràfics],
formacions significatives, clubs
i entrades diverses**

174	Ahmed	Abdul-Malik
279	John	Abercrombie
273	George	Adams
158	'Pepper'	Adams
143	'Cannonball'	Adderley
231	'Nat'	Adderley
340	Oscar	Alemán
409	Monty	Alexander
407	'Rashied'	Ali
96	'Ivy'	Anderson
247	Jan	Akkerman
384	'Paco'	Aranda
62	Louis	Armstrong
260	'Art Ensemble of Chicago'	
265	Albert	Ayler
97	Mildred	Bailey
356	'Chet'	Baker
330	Josephine	Baker
276	'Gato'	Barbieri
253	'Ray'	Barretto
316	Kenny	Barron
165	Gary	Bartz
342	Vlady	Bas
85	'Count'	Basie
39	Sydney	Bechet
72	'Bix'	Beiderbecke
334	'Lou'	Bennett
402	'Tony'	Bennett
237	George	Benson
99	'Bunny'	Berigan
13	Irving	Berlin
53	'Chu'	Berry
21	Eubie	Blake
148	'Art'	Blakey
319	Terence	Blanchard
267	Carla	Bley
1	'Buddy'	Bolden
263	Lester	Bowie
270	Anthony	Braxton
310	Michael	Brecker
223	'Randy'	Brecker
397	'Tina'	Brooks
150	Clifford	Brown
305	'Ray'	Brown
140	Dave	Brubeck
44	'Tim'	Brymn
304	<i>Burlesque</i>	

151	Kenny	Burrell
240	'Gary'	Burton
55	'Don'	Byas [I]
332	'Don'	Byas [II]
161	Donald	Byrd
186	George	Cables
81	'Cab'	Calloway
228	John	Cameron
254	Michel	Camilo
374	Ramon	Cardo
76	'Hoagy'	Carmichael
131	<i>Carrer 52'</i>	
406	Terry Line	Carrington
51	'Benny'	Carter [I]
337	'Benny'	Carter [II]
196	'Ron'	Carter
32	Vernon i Irene	Castle
354	Philip	Catherine
19	'Papa'	Celestín
146	Paul	Chambers
5	Louis	Chauvin
75	'Doc'	Cheatham
271	Don	Cherry
92	Charlie	Christian
348	<i>Juan Claudio Cifuentes 'Cifu'</i>	
117	Kenny	Clarke
398	Sonny	Clark
50	'Buck'	Clayton
309	'Nat King'	Cole
364	<i>'Colegio Mayor Universitario San Juan Evangelista'</i>	
42	'Bill'	Coleman
259	Ornette Coleman	
168	John	Coltrane
170	<i>Compings</i>	
69	'Eddie'	Condon
28	Will 'Marion'	Cook
138	<i>Cool jazz</i>	
214	Aaron	Copland
239	'Chick'	Corea
288	Andrew	Cyrille
255	'Paquito'	D'Rivera
34	Ford	Dabney
123	'Tadd'	Dameron
88	Eddie 'Lockjaw'	Davis
190	Miles	Davis
220	Jack	DeJohnette
141	Paul	Desmond
67	'Baby'	Dodds
277	Eric	Dolphy
377	'Chano'	Dominguez
155	'Lou'	Donaldson
101	'Tommy'	Dorsey
102	'Jimmy'	Dorsey
352	'Double Six' [Les]	
306	'Kenny'	Drew
177	'Frankie'	Dunlop
124	'Billy'	Eckstine
91	Roy	Eldridge
335	'Fred'	Elizalde
73	Duke	Ellington
346	Booker	Ervin
30	'Jim' Reese	Europe
198	'Bill'	Evans

193	'Gil'	Evans
257	'Fania All-Stars'	
54	'Art'	Farmer
395	'Tal'	Farlow
344	Núria	Feliu
391	Maynard	Ferguson
361	<i>'Festival Internacional de Jazz de Barcelona'</i>	
360	<i>'Festival de Jazz de San Sebastián'</i>	
362	<i>'Festival de Jazz de Vitoria-Gasteiz'</i>	
300	Ella	Fitzgerald
166	Tommy	Flanagan
327	Harry	Fleming [o Flemming]
345	Elia	Fleta
89	Frank	Foster
12	Stephen	Foster
139	<i>Free-jazz</i>	
282	'Bill'	Frisell
154	Curtis	Fuller
378	Horacio	Fumero
243	Jan	Garbareck
144	'Red'	Garland
392	Erroll	Garner
297	Kenny	Garrett
274	'Jimmy'	Garrison
90	Mathew	Gee
26	George	Gershwin
251	'Stan'	Getz
241	Mike	Gibbs
122	'Dizzy'	Gillespie
216	'Jimmy'	Giuffre
203	Eddie	Gómez
381	Carlos	Gonzálbez
71	'Benny'	Goodman
227	Jerry	Goodman
182	Dexter	Gordon
14	Louis Moreau	Gottschalk
245	Stéphane	Grappelli
125	Wardell	Gray
308	Benny	Green
294	Grant	Green
130	'Sonny'	Greer
180	Jhonny	Griffin
116	'Al'	Haig
329	Adelaide	Hall
95	Lionel	Hampton
191	Herbie	Hancock
27	W. C.	Handy
132	Barry	Harris
289	Craig	Harris
343	Hampton	Hawes
175	Roy	Haynes
106	Coleman	Hawkins
169	<i>Head</i>	
137	Percy	Heath
222	'Eddie'	Henderson
77	Fletcher	Henderson
188	Joe	Henderson
213	'Woody'	Herman
347	Donna	Hightower
184	Andrew	Hill
63	Earl 'Fatha'	Hines

52	Johnny	Hodges
298	'Billie'	Holiday
49	'Peanuts'	Holland
29	Claude	Hopkins
113	Lena	Horne
295	Freddie	Hubbard
126	'Spike'	Hugues
202	'Chuck'	Israels
341	Pedro	Iturralde
87	'Illinois'	Jacquet
136	Milt	Jackson
162	'Ahmad'	Jamal
363	'Jamboree Jazz Club'	
100	Harry	James
219	Keith Jarrett	
147	'Jazz Messengers' [The]	
290	'Jazz Passengers' [The]	
250	Antonio Carlos	Jobim
57	'Budd'	Johnson
22	James P.	Johnson
205	Marc	Johnson
400	Elvin	Jones
145	'Philly' Joe	Jones
339	'Quincy'	Jones
394	'Thad'	Jones
6	Scott	Joplin
262	'Theo'	Jörgensmann
399	Wynton	Kelly
249	Stan	Kenton
15	Freddie [Freddy]	Keppard
152	Barney	Kessel
58	'Andy'	Kirk
266	'Roland'	Kirk
185	Lee	Konitz
70	'Gene'	Krupa
206	Joe	LaBarbera
217	Steve	Lacy
47	Tommy	Ladnier [I]
328	Tommy	Ladnier [II]
18	'Papa' Jack	Laine
201	Scott	LaFaro
104	'Eddie'	Lang
2	'Nick'	LaRocca
317	'Yusef'	Lateef
135	John	Lewis
41	'Willie'	Lewis [I]
338	'Willie'	Lewis [II]
167	Lick	
187	Melba	Liston
232	Charles	Lloyd
283	'Joe'	Lovano
79	'Jimmie'	Lunceford
110	'Billy'	Mai
293	Herbie	Mann
401	'Shelly'	Manne
385	'Maono	Quartet'
120	'Dodo'	Marmarosa
292	Branford	Marsalis
318	Ellis	Marsalis
221	Wynton	Marsalis
121	Howard	McGhee
233	John	McLaughlin
164	Jackie	McLean

301	Carmen	McRae
379	Brad	Mehldau
235	'Pat'	Metheny
45	'Mezz'	Mezzrow
383	Fabio	Miano
83	Glenn	Miller
411	Marcus	Miller
275	Charles	Mingus
115	<i>'Minton's Playhouse'</i>	
370	Ricard	Miralles
40	Louis	Mitchell
157	'Hank'	Mobley
134	'Modern Jazz Quartet' [The]	
172	Thelonious	Monk
112	Vaughn	Monroe
368	'Tete'	Montoliu
313	James	Moody
204	Marty	Morell
142	'Joe'	Morello
153	'Lee'	Morgan
7	Jelly 'Roll'	Morton
200	Paul	Motian
351	Gerry	Mulligan
107	'Fats'	Navarro
396	Oliver	Nelson
229	'New Jazz Orchestra' [NJO]	
388	'Red'	Nichols
359	'Pepe'	Nieto
389	Ray	Noble
94	'Red'	Norvo
114	Anita	O'Day
252	'Claus'	Ogerman
16	Joe 'King'	Oliver
176	John	Ore
17	'Kid'	Ory
183	Jimmy	Owens
280	Charles	Owen
48	'Hot Lips'	Page
349	<i>'Pepe' Palau</i>	
367	Jorge	Pardo
119	Charlie 'Bird'	Parker
302	Joe	Pass
373	David	Pastor
242	Jaco	Pastorius
66	'Les'	Paul
307	Oscar	Peterson
56	Oscar	Pettiford
408	Michel	Petrucciani
234	'Bill'	Pierce
296	Courtney	Pine
386	<i>Giusseppe Pino</i>	
355	'Pony'	Poindexter
244	Jean-Luc	Ponty
209	<i>'Porgy and Bess'</i>	
98	Cole	Porter
109	'Bud'	Powell
133	'Richie'	Powell
218	'André'	Previn
111	Louis	Prima
269	Don	Pullen
246	'Quintette du Hot Club de France'	

272	'Sun'	Ra
128	'Ma'	Raine
93	'Jimmy'	Raney
78	'Don'	Redman
357	Santiago	Reyes
358	Enrique Llàcer	'Regolí'
127	'Django'	Reinhardt
376	Eladio	Reinón
410	Marcus	Roberts
336	Adrian	Rollini
181	Sonny	Rollins
405	Wallace	Roney
281	Ned	Rothenberg
350	'Jimmy'	Rowles
248	Pedro	Ruy-Blas
129	Max	Roach
173	Charlie	Rouse
372	'Perico'	Sambeat
236	David	Sanborn
404	'Pharoa'	Sanders
256	Arturo	Sandoval
375	Jesús	Santandreu
322	<i>Saxòfon, EI</i> - [Adolph Sax]	
285	Maria	Schneider
215	Gunther	Schuller
4	James	Scott
284	John	Scofield
84	'Artie'	Shaw
403	Woody	Shaw
24	George	Shearing
264	'Archie'	Shepp
226	Wayne	Shorter
149	Horace	Silver
303	'Nina'	Simone
393	Zoot	Sims
35	Noble	Sissle
74	'Bessie'	Smith
156	'Jimmy'	Smith
25	Willie 'The Lion'	Smith
369	Martial	Solal
225	'Lew'	Soloff
320	Esperanza	Spalding
382	Paul	Stocker
82	'Billy'	Strayhorn
178	'Idrees'	Suleiman
268	Steve	Swallow
366	<i>'Taller de Músics'</i>	
65	'Art'	Tatum
287	Cecil	Taylor
68	Jack	Teagarden
311	Clark	Terry
315	Toots	Thielemans
353	René	Thomas
105	Claude	Thornhill
159	Bobby	Timmons
387	Juan	Tizol
258	Lenny	Tristano
390	'Mel'	Tormé
38	'Jo'	Trent
380	<i>'Tres Tristes Tigres'</i>	
3	Tom	Turpin
312	Stanley	Turrentine
192	McCoy	Tyner

371	Jean-Luc	Vallet
299	Sarah	Vaughan
103	'Joe'	Venuti
199	' <i>Village Vanguard</i> '	
36	'Will'	Vodery
118	<i>Voicings</i> [I]	
171	<i>Voicings</i> [II]	
179	'V.S.O.P.'	
412	Mal	Waldrom
23	'Fats'	Waller
224	Cedar	Walton
278	Grover	Washington Jr.
80	'Chick'	Webb
108	'Ben'	Webster
189	'Randy'	Weston
365	' <i>Whisky Jazz</i> '	
163	Lenny	White
31	Paul	Whiteman
261	Mars	Williams
286	Mary Lou	Williams
197	'Tony'	Williams
331	'Juice'	Wilson
64	'Teddy'	Wilson
37	'Sam'	Wooding [I]
323	Sam	Wooding [II]
314	Phil	Woods
160	'Reggie'	Workman
333	Peer	Wyboris
86	Lester	Young
230	Frank	Zappa
238	Joe	Zawinul

JAZZ: ÍNDEX ALFABÈTIC

[pertanyent al temari de les sessions]
- Índex actualitzat a l'octubre de 2017 -

**INTÈRPRETS, AUTORS o NOMS DIVERSOS més significatius
dintre de la Història del Jazz i que apareixen
al llarg del RECULL i TEMARI PRINCIPAL de les sessions**

A	
Aaronson, Irving	[pno/dtor, Irving A. Aaronson. N.Y, 7-II-1895 - Hollywood/Cal, 10-III-1963]
Abdul-Malik, Ahmed	[Cb/Ud', Jonathan Tim, Jr. Brooklyn/N.Y, 30-I-1927 - Long Branch/N.Jers, 2-X-1993]
Abercrombie, John	[guit/comp, John Laird Abercrombie. Port Chester/N.Y, 16-XII-1944 - N.Y, 22-VIII-2017]
Abou-Khalil, Rabih	[oud/flta/comp. Beirut/LÍB, 17-VIII-1957]
Abrams, Muhal Richard	[pno/clinet. Chicago/Illin, 19-IX-1930]
Acuña, 'Alex'	[bat/perc, Alejandro Neciosup Acuña. Pativilca/PER, 12-XII-1944]
Adams, George	[sax/flta, George Rufus Adams. Covington/Georg, 29-IV-1940 - N.Y, 14-XI-1992]
Adams, 'Pepper'	[sax, Park Adams III. Highland Park/Mích, 8-X-1930 - N.Y, 10-X-1986]
Adderley, 'Cannonball'	[sax, Julian Edwin Adderley. Tampa/Flor, 15-IX-1928 - Gary/Indi, 8-VIII-1975]
Adderley, 'Nat'	[tpa, Nathaniel Adderley. Tampa/Flor, 25-XI-1931 - Lakeland/Flor, 2-I-2000]
Aebi, Irene	[ví/vicel/cantant. Zürich/SUÍ, 27-VII-1939]
Aerts, Philippe	[cb. Brusel.les/BÈL, 21-VI-1964]
Africa, 'Mervyn'	[pno, Mervyn Peter Africa. District Six/UK, 18-X-1950]
Aiken, 'Gus'	[tpa, Augustus Aiken. Charleston/Car. S, 26-VII-1902 -N.Y, 1-IV-1973]
Akiyoshi, Toshiko	[pno/comp, Akiyoshi Toshiko. Liaoyang/MAN, 12-XII-1929]
Akkerman, Jan	[guit. Àmsterdam/PsB, 24-XII-1946]
AkLaff, Pheeroan	[bat, Paul Maddox. Detroit/Mich, 27-I-1955]
Albany, Joe	[pno/comp, Joseph Albany. Atlantic City/N. Jers, 24-I-1924 - N.Y, 12-I-1988]
Alden, Howard	[guit. Newport Beach/Cal, 17-X-1958]

Alemán, Oscar	[guit/cantant , Oscar Marcelo Alemán. Resistencia-Chaco/ARG, 20-II-1909 - Buenos Aires/ARG, 14-X-1980]
Alexander, Eric	[sax . Galesburg/Illin, 4-VIII-1968]
Alexander, Joey	[pno , Josiah Alexander Sila. Denpasar/Bali/IND, 25-VI-2003]
Alexander, 'Monty'	[pno/comp , Montgomery Bernard Alexander. Kingston/JAM, 6-VI-1944]
Alexander, 'Ray'	[vib/perc . Lynbrook/N.Y, 7-II-1925 - New Hyde Park/N.Y, 9-VI-2002]
Alexandria, 'Lorez'	[cantant , Dolorez Alexandria Nelson. Chicago/Illin, 14-VIII-1929 - Los Angeles/Cal, 22-V-2001]
Ali, 'Hasaan Ibn'	[pno , William Henry Langford, Jr. Filadèlfia/Penn, 6-V-1931 - Filadèlfia, ? 1980]
Ali, 'Rashied'	[bat , Robert Patterson. Filadèlfia/Penn, 1-VII-1933 - N.Y, 12-VIII-2009]
Alimanović, Sinan	[pno/comp , Leskovac/Sèrbia, 11-II-1954]
Allard, 'Joe'	[sax , Joseph Paul Allard. Lowell/Mass, 31-XII-1910 - 3-V-1991]
Allen, Carl	[bat , Carl Lee Allen. Milwaukee/Wisc, 25-IV-1961]
Allen, 'Ed'	[tpta , Edward Clifton Allen. Nashville/Tenn, 15-XII-1897 - N.Y, 28-I-1974]
Allen, 'Eddie'	[tpta . Milwaukee/Wisc, 12-VII-1957]
Allen, 'Gene'	[clinet/sax , Eugene Sufana Allen. East Chicago/Ind, 5-XII-1928 - 14-II-2008]
Allen, Geri	[pno/comp . Detroit/Mich, 12-VI-1957]
Allen, 'Jap'	[tuba/dtor , Jasper Allen. ? 1899 - ? anys 70']
Allen, Marshall	[sax/flta/oboè/dtor , Marshall Belford Allen. Louisville/Kent, 25-V-1924]
Allen, 'Red'	[tpta/cantant , Henry Allen. Algiers/Louis, 7-I-1908 - N.Y, 17-IV-1967]
Alley, Vernon	[cb . Winnemucca/Nev, 26-V-1915 - San Francisco, 3-X-2004]
Allison, Mose	[pno/cantant , Mose John Allison Jr. Tippo/Missis, 11-XI-1927 - Hilton Head Island/Car-Sud, 15-XI-2016]
Allyn, David	[cantant , Albert DiLello. Hartford/Conn, 19-VII-1923 - West Haven/Conn, 22-XI-2012]
Almeida, Laurindo	[guit . Miracatú/São Paulo/BRA, 2-IX-1917 - Los Angeles/Cal, 26-VII-1995]
Altschul, Barry	[bat . N.Y, 6-I-1943]
Alvarez, 'Chico'	[tpta , Alfred Alvarez. Montreal/CAN, 3-II-1920 - Las Vegas/Nev, 1-VIII-1992]
Ammons, Albert	[pno . Chicagollin, 23-IX-1907 - Chicago/Illin, 2-XII-1949]
Ammons, 'Gene'	[sax , Eugene Ammons. Chicago/Illin, 14-IV-1925 - Chicago, 6-VIII-1974]

Amram, David	[comp/flta/trompa , Filadèlfia/Penn, 17-XI-1930]
Andersen, Arild	[cb , Lillestrøm/NOR, 27-X-1945]
Anderson 'Cat'	[tpa , William Alonzo Anderson. Greenville/Car-Sud, 12-IX-1916 - Norwalk/Cal, 29-IV-1981]
Anderson, Chris	[pno , Chicago/Illin, 26-II-1926 - N.Y, 4-II-2008]
Anderson, Clifton	[tbó , Harlem/N.Y, 5-X-1957]
Anderson, Ernestine	[cantant , Ernestine Irene Anderson. Houston/Tex, 11-XI-1928 - Seattle/Wash, 10-III-2016]
Anderson, 'Ivy'	[cantant , Ivie Marie Anderson. Gilroy/Cal, 10-VII-1904 - Los Angeles/Cal, 28-XII-1949].
Anderson, Jay	[cb , Ontario/Cal, 24-X-1955]
Anderson, 'Ray'	[tbó , Ray Robert Anderson. Chicago/Illin, 16-X-1952]
Anderson, 'Wes'	[sax , Wessell 'Warmdaddy' Anderson. Brooklyn7N.Y, 21-XI-1964 / ? 1966]
Andrews, 'Ernie'	[cantant , Ernest Mitchell Andrews Jr. Filadèlfia/Penn, 25-XII-1927]
Appleton, 'Ray'	[bat , Otis 'Killer' Ray Appleton. Indianapolis/Ind, 23-VIII-1941 - ? 7-X-2015]
Aranda, 'Paco'	[bat , Francisco Aranda Salas. València, 10-II-1951]
Ardley, Neil	[pno/comp , Neil Richard Ardley. Wallington/Surrey/UK, 26-V-1937- Londres/UK, 23-II-2004]
Arlen, 'Harold'	[cantant/comp , Hyman Arluck. Buffalo/N.Y, 15-II-1905 - N.Y, 23-IV-1986]
Armstrong, Louis	[tpa/cantant/dtor , Louis Daniel Armstrong. Nova Orleans/Louis, 4-VIII-1901 - Corona-Queens/N.Y, 6-VII-1971]
Arnheim Gus	[pno/dtor/actor , Filadèlfia, 4-IX-1897 - Los Angeles/Cal, 19-I-1955]
Arnold, Horacee	[bat , Horace Emmanuel Arnold. Wayland/Kent, 25-IX-1937]
'Art Ensemble of Chicago'	[La formació original comptava amb Roscoe Mitchell/sax; Lester Bowie/tpa]; Malachi Favors/cb i Philip Wilson/bt]. Joseph Jarman/sax] s'afegí al grup al 1967.
Ashlock, Jesse	[vlí , ? 22-II-1915 - Austin/Tex, 9-VIII-1976]
Auer, Joseph 'Pepsi'	[pno , Munic/RFA, 14-VI-1934 - Munic/RFA, 29-III-2013]
Auger, Brian	[orgue/pno , Brian Albert Gordon Auger. Hammersmith/Londres/UK, 18-VII-1939]
Auld, 'Georgie'	[sax , John Altwerger. Toronto/CAN, 19-V-1919 - Palm Springs/Cal, 8-I-1990]
Austin, 'Cuba'	[bat , Charleston/Virg, 1906 - ? 1961]

Austin, 'Lovie' [pno/comp/cantant, Cora Calhoun. Chattanooga/Tenn, 19-IX-1887 - Chicago/Illin, 10-VII-1972]

Austin, Patti [cantant, Harlem/N.Y, 10-VIII-1950]

Autrey, Herman [tpa. Evergreen/Alab, 4-XII-1904 - N.Y, 14-VI-1980]

Avenel, Jean-Jacques [cb. Saint-Nicolas-d'Aliermont/FRA, 16-VI-1948 - ? 12-VIII-2014]

Ayers, Roy [cantant/vib, Roy Edward Ayers. Los Angeles/Cal, 10-IX-1940]

Ayler, Albert [sax. Cleveland Heights/Ohio, 13-VII-1936 - N.Y, 23-XI-1970]

Babasin, Harry

[cb/vcel. Dallas/Tex, 19-III-1921 - Los Angeles/Cal, 21-V-1988]

Bailey, 'Benny' [tpa, Ernst Harold Bailey. Cleveland/Ohio, 13-VIII-1925 - Amsterdam/PsB, 14-IV-2005]

Bailey, 'Buster' [cnet/sax, William C. Bailey. Memphis/Tenn, 19-VII-1902 - N.Y, 12-IV-1967]

Bailey, Donald [bat, Donald 'Duck' Orlando Bailey. Filadèlfia/Penn, 26-III-1934 - ? 15-X-2013]

Bailey, Mildred [cantant, Mildred Rinker. Tekoa/Wash, 27-II-1907 - Poughkeepsie/N.Y, 12-XII-1951]

Bailey, Pearl [cantant, Pearl Mae Bailey. Newport News/Virg, 29-III-1918 - Filadèlfia/Penn, 17-VIII-1990]

Bailey, Samuel [bat, Samuel David Bailey. Portsmouth/Virg, 22-II-1926]

Bailey, Victor [cb/baix. Filadèlfia/Penn, 27-III-1960 - Stafford/Virg, 11-XI-2016]

Baker, 'Chet' [tpa/cantant, Chesney Henry Baker Jr. Yale, 23-XII-1929 - Amsterdam/PsB, 13-V-1988]

Baker, Josephine [cantant/ballarina, Freda Josephine McDonald. Saint Louis/Miss, 3-VI-1906 - París/FRA, 12-IV-1975]

Baker, 'Shorty' [tpa, Harold Baker. St. Louis/Missou, 26-V-1914 - N.Y, 8-XI-1966]

Ballantyne, Jon [pno/comp. Saskatchewan/CAN, ? 1963]

Ballard, 'Butch' [bat, George Edward Ballard. Camden/Nova Jer, 26-XII-1918 - Filadèlfia/Penn, 1-X-2011]

Ballard, Jeff	[bat. Santa Cruz/Cal, 17-IX-1963]
Bang, 'Billy'	[ví, William Vincent Walker. Mobile/Alab, 20-IX-1947 - N.Y, 11-IV-2011]
Baranco, Wilbert	[pno/dtor. Baton Rouge/Louis, 15-IV-1909 - El Cerrito/Cal, 23-X-1983]
Barber, 'Bill'	[tuba, John William Barber. Hornell/N.Y, 21-V-1920 - Bronxville/N.Y, 18-VI-2007]
Barbieri, 'Gato'	[sax, Leandro Barbieri. Rosario/Santa Fé/ARG, 28-XI-1932 - N.Y, 2-IV-2016]
Barcelona, Danny	[bat. Waipahu/Hawai, 23-VII-1929 - San Gabriel/Cal, Kalifornien, 1-IV-2007]
Barefield, Eddie	[sax, Edward Emmanuel Barefield. Scandia/Iowa; 12-XII-1909 - N.Y, 4-I-1991]
Bargy, Roy	[pno/dtor. Newaygo/Mich, 31-VII-1894 - Vista/Cal, 16-I-1974]
Barlow, Dale	[sax/comp. Sydney/AUSTr, 25-XII-1959]
Barnes, George	[guit, George Warren Barnes. South Chicago Heights/Illin, 17-VII-1921 - Concord/Cal, 5-IX-1977]
Barnet, 'Charlie'	[sax/dtor, Chaler Daly Barnet. N.Y, 26-X-1913 - San Diego/Cal, 4-IX-1991]
Baron, Joey	[bat. Richmond/Virg, 26-VI-1955]
Barretto, Carlos	[cb, Carlos António Barreto de Andrade Amaro. Estoril/POR, 18-VII-1957]
Barretto, Ray	[perc/comp, Raymond Barretto Pagán. N.Y, 29-IV-1929 - N. Jers, 17-II-2006]
Barron, 'Bill'	[sax, William Barron, Jr. Filadèlfia, 27-III-1927 - Middletown/Conn, 21-IX-1989]
Barron, Kenny	[pno. Filadèlfia/Penn, 9-VI-1943]
Bartfeld, 'Sam'	[ví, Samuel J. Bardfeld. N.Y, 14-I-1968]
Barth, Bruce	[pno. Pasadena/Cal, 7-IX-1958]
Bartz, 'Gary'	[sax. Baltimore/Mary, 26-IX-1940]
Bas, 'Vlady'	[sax/clinet/flta, Vladimiro Bas Zabache. Bilbao, 2/II/1929]
Bascomb, Paul	[sax/dtor. Birmingham/Alab, 12-II-1910 - Chicago/Illin, 2-XII-1986]
Basie, 'Count'	[dtor/pno, William James Basie. Red Bank/N. Jers, 21-VIII-1904 - Hollywood/Cal, 26-IV-1984]
Bateman, Edgar Jr.	[bat, Edgar Bateman Jr. St. Louis/Missou, 1929 - Filadèlfia/Penns, 18-V-2010]
Bates, Frank	[cantant, ? 1889 - London/UK, 1921]
Batiste, Alvin	[clinet/sax. N. Orlenas/Louis, 7-XI-1932 - N. Orleans, 6-V-2007]
Battiste, Harold	[sax/comp, Harold Raymond Battiste Jr. N. Orleans/Louis, 28-X-1931 - N. Orleans, 19-VI-2015]

Bauduc, 'Ray'	[bat, Raymond Bauduc. N. Orleans/Louis, 18-VI-1906 - Houston/Tex, 8-I-1988]
Bauzá, Mario	[sax/tpa/dtor. La Havana/CUB, 28-IV-1911 - N.Y, 11-VII-1993]
Bavan, Yolande	[cantant. Ceilan, 1-VI-1942]
Beasley, Walter	[cnet/sax. El Centro/Cal, 24-V-1961]
'Bebop' [Be Bop]	<i>La paraula 'Bebop' vé del soroll produït pel cap d'un negre quan era colpejat per la porra d'un policia blanc [Charlie Parker].</i>
Bechet, Sydney	[cnet/sax/comp, Sydney Joseph Bechet. N. Orleans/Louis, 14-V-1897 - París/FRA, 14-V-1959]
Becket, 'Harry'	[tpa, Harold Winston Beckett. St. Michael Parish/Bridgetown/BAR, 30-V-1935 - London, 22-VII-2010]
Bee, David	[cnet/sax/harpa/arranj, Ernest Craps. Brusel-les/BÈL, 17-X-1903 - ?]
Beiderbecke, 'Bix'	[corneta, Leon Bismark Beiderbecke. Davenport/Iowa, 10-III-1903 - N.Y, 6-VIII-1931]
Beirach, 'Richie'	[pno/comp, Richard Alan Beirach. Brooklyn/N.Y, 23-III-1947]
Bellonzi, Charles	[bat. Niça/FRA, 14-I-1941]
Bellson, 'Louie'	[bat/dtor, Luigi Paulino Alfredo Francesco Antonio Balassoni. Rock Falls/Illin, 6-VII-1924 - Los Angeles/Cal, 14II-2009]
Benbow, Warren	[bat. N.Y, 22-XII-1954]
Benedetti, Dean	[sax, Alipio Benedetti Dino. Ogden/Utah, 28-VI-1922 - Torre del Lago/ITÀ, 20-I-1957]
Beneke, 'Tex'	[sax/dtor, Gordon Lee Beneke. Fort Worth/Tex, 12-II-1914 - Costa Mesa, Cal, 30-V-2000]
Benford, 'Tommy'	[bat, Thomas Benford. Charleston/Virg, 19-IV-1905 - Mount Vernon/N.Y, 24-III-1994]
Benjamin, 'Joe'	[cb, Joseph Rupert Benjamin. Atlantic City/N. Jers, 4-XI-1919 - Livingston/N. Jers, 26-I-1974]
Bennet, 'Lou'	[org, Louis Benoît. Filadèlfia/Penn, 18-V-1926 - Hospital de Chesnay/París/FRA, 10-II-1997]
Bennett, 'Cuban'	[tpa, Theodore Bennett. McDonald/Penn, 1902 - Pittsburg/Penn, 28-XI-1965]
Bennett, 'Tony'	[cantant, Anthony Dominick Benedetto. Queens/N.Y, 3-VIII-1926]
Bennink, 'Han'	[bat/sax, Hendrikus Johannes Bennink. Zaandam/PsB, 17-IV-1942]
Benoit, David	[pno/comp. Bakersfield/Cal, 9-V-1953]
Benson, George	[guit/comp/cantant. Pittsburgh/Penn, 22-III-1943]

Berg, 'Bob'	[sax , Robert Berg. Brooklyn/N.Y, 7-IV-1951 - Amaganset/L. Island, 5-XII-2002]
Bergin, Sean	[sax/flta . Durban/SAF, 29-VI-1948 - Àmsterdam/PsB, 1-IX-2012]
Berigan, 'Bunny'	[corneta/tpta/cantant , Rowland Bernard Berigan. Hilbert/Wisc, 2-XI-1908 - N.Y, 2-VI-1942]
Berlin, 'Irving'	[comp , Israel Isidore Baline. Tiumén/RÚS, 11-V-1888 - N.Y./USA, 22-IX-1989]
Berman, 'Sonny'	[tpta , Saul Berman. New Haven/Conn, 21-IV-1925 - N.Y, 16-I-1947]
Bernard, Al	[cantant , Alfred A. Bernard. N. Orleans/Louis, 23-XI-1888 - N.Y, 6-III-1949]
Berne, Tim	[sax . Syracuse/N.Y, 16-X-1954]
Bernstein, Peter	[guit . N.Y, 3-IX-1967]
Berry, 'Bill'	[tpta , William R. Berry. Benton Harbour/Miss, 14-IX-1930 - Los Angeles/Cal, 13-X-2002]
Berry, 'Chu'	[sax , Leon Berry. Wheeling/Virg, 13-IX-1910 - Conneaut/Ohio, 30-X-1941]
Berton, 'Vic'	[bat , Victor Cohen. Chicago/Illin, 7-V-1896 - Hollywood/Cal, 26-XII-1951]
Bertrand, 'Jimmy'	[bat , James Bertrand, 24-II-1900 - Biloxi/Missi, VIII-1960]
Best, Denzil	[bat/comp , Denzil DaCosta Best. N.Y, 27-IV-1917 - N.Y, 24-V-1965]
Betts, 'Keter'	[cb , William Thomas Betts. Port Chester/N.Y, 22-VII-1928 - Silver Spring/Mary, 6-VIII-2005]
Bickert, 'Ed'	[guit , Edward Isaac Bickert. Hochfeld/Manitoba/Can, 29-XI-1932]
Bigard, Barney	[clnet , Leonard Albany Bigard. Nova Orleans/Louis, 3-III-1906 - Culver C/Cal, 27-VI-1980]
Binney, 'Dave'	[sax . David Binney. Miami/Flor, 2-VIII-1961]
Bishop, Wallace	[bat , Chicago/Illin, 17-II-1906 - Hilversum/Països Baixos, 2-V-1986]
Bishop Jr., Walter	[pno . N.Y, 4-X-1927 - N.Y, 24-I-1998]
Bivona, Gus	[sax/clnet , Gus Peter Bivona. N. London/Conn, 25-XI-1915 - Los angeles/Cal, 5-I-1996]
Blackwell, 'Ed'	[bat , Edward Joseph Blackwell. Nova Orleans/Louis, 10-X-1929 - Hartford/Conn, 7-X-1992]
Blade, Brian	[bat/comp . Shreveport/Louis, 25-VII-1970]
Blake, 'Eubie'	[comp/pno , James Hubert Blake. Baltimore/Mary, 7-II-1883 - Brooklyn/N.Y, 12-II-1983]
Blake, Jonathan	[bat . Philadelphia/Penn, 1-VI-1976]

Blake, Ran	[pno/comp. Springfield/Mass, 20-IV-1935]
Blake, Ron	[sax. San Juan/PR, 7-IX-1965]
Blakey, 'Art'	[bat/dtor, Arthur Blakey/Abdullah Ibn Buhaina-. Pittsburgh/Cal, 11-X-1919 - N.Y, 16-X-1990]
Blanchard, Terence	[tpta/comp. Nova Orleans/Louis, 13-III-1962]
Blanton, Jimmy	[cb. Chattanooga/Tenn, 5-X-1918 . Los Angeles, 30-VII-1942]
Bley, Carla	[comp/cantant/pno/arranj, Carla Borg. Oakland/Cal, 11-V-1938]
Bley, Paul	[pno, Hyman Paul Bley. Montreal/CAN, 10-XI-1932 - Stuart/Flor, 3-I-2016]
Bloom, 'Rube'	[cantant/comp, Reuben Bloom. N.Y, 24-IV-1902 - N.Y, 30-III-1976]
Blowers, Johnny	[bat, John G. Blowers Jr. Spartanburg/S.Car, 21-IV-1911 - N.Y, 17-VII-2006]
Bluiett, Hamiet	[sax. Brooklyn/Illin, 16-IX-1940]
Blythe, Arthur	[sax, Arthur Murray Blythe. Los Angeles/Cal, 5-VII-1940 - Lancaster/Cal, 27-III-2017]
Bobo, Willie	[perc, William Correa. N.Y, 28-II-1934 - Los Angeles/Cal, 15-IX-1983]
Boland, 'Francy'	[pno, François Boland. Namur/BÈL, 6-XI-1929 – Brusel-les/BÈL, 12-VIII-2005]
Bolden, 'Buddy'	[corneta, Charles 'Buddy' Bolden. Nova Orleans, 6-IX-1877 - Jackson/Louis, 4-XI-1931]
Bolden, Walter	[bat, Walter Lee Bolden. Hartford/Conn, 17-XII-1925 - N.Y, 7-II-2002]
Bollani, Stephano	[pno/comp/cantant. Milà/ITÀ, 5-XII-1972]
Bona, Richard	[baix/comp/cantant. Minta/CAM, 28-X-1967]
Booker, Beryl	[pno/compositora. Filadèlfia, 7-VI-1922 - Berkeley/Cal, 30-IX-1978]
Booker, Ervin	[sax, Booker Telleferro Ervin II. Denison/Tex, 31-X-1930 - N.Y, 31-VII-1970]
Booker, Walter	[cb. Prairie View/Tex, 17-XII-1933 - N.Y, 24-XI-2006]
Bostic, 'Earl'	[sax, Eugene Earl Bostic. Tulsa/Oklah, 25-IV-1913 - Rochester/N.Y, 28-X-1965]
Boswell, 'Connee'	[cantant, Constance Boswell/del grup 'The Boswell Sisters'. N. Orleans/Louis, 3-XII-1907 - N.Y, 11-X-1976]
Boudreaux, 'Buddy'	[sax/cinet, John Landry Boudreaux. Donaldsonville/Louis, 27-XII-1917 - Baton Rouge/Louis, 13-VI-2015]
Bourelly, Jean-Paul	[guit. Chicago/Illin, 23-XI-1960]
Boussagnet, Pierre	[cb. Albi/FRA, 12-XI-1962]

Bowie, 'Joe'	[tbó , Joseph Bowie. St. Luis/Missou, 17-X-1953]
Bowie, Lester	[tpta/comp , William Lester Bowie. Frederick/Mary, 11-X-1941 - Brooklyn/N.Y, 8-XI-1999]
Boyd, Nelson	[cb . Camden/N. Jers, 6-II-1928 - ? X-1985]
Brackeen, Charles	[sax . Oklahoma City, 13-III-1940]
Brackeen, Joanne	[pno/educ , Joanne Grogan. Ventura/Cal, 26-VII-1938]
Bradford, 'Bobby'	[tpta , Bobby Lee Bradford. Cleveland/Miss, 19-VII-1934]
Bradford, 'Perry'	[pno/comp/cantant , John Henry Bradford. 14. Montgomery/Alab, II-1893 - N.Y, 20-IV-1970]
Bradshaw, 'Tiny'	[cantant/dtor , Myron Bradshaw. Youngstown/Ohio, 23-IX-1905 - Cincinnati/Ohio, 26-XI-1958]
Braff, 'Ruby'	[tpta , Reuben Braff. Boston/Massa, 16-III-1927 - Chatham/Massa, 9-II-2003]
Brahem, Anouar	[llaüt/comp , Halfaouine/TUN, 20-X-1957]
Brand, 'Dollar'	[pno/sax/vcel , Adolph Johannes Brand - 'Abdullah Ibrahim'. Cape Town/SUD, 9-X-1934]
Brant, Henry	[comp , Henry Dreyfus Brant. Montréal/CAN, 15-IX-1913 - Santa Barbara/Cal, 26-IV-2008]
Braud, Wellman	[cb . St. James Parish/Louis, 25-I-1891 - Los Ángeles/Cal, 29-X-1966]
Braxton, Anthony	[comp/sax/clnet/flta/pno . Chicago/Illin, 4-VI-1945]
Breau, 'Lenny'	[guit , Leonard Harold Breau. Auburn/Maine, 5-VIII-1941 - Los Angeles/Cal, 12-VIII-1984]
Brecker, Michael	[sax , Michael Leonard Brecker. Filadèlfia/Penns, 20-III-1949 - N.Y, 13-I-2007]
Brecker, 'Randy'	[tpta . Randal Edward Brecker. Filadèlfia/Pens, 27-XI-1945]
Bregman, 'Buddy'	[comp/arranj , Louis Isidore Bregman. Chicago/Illin, 9-VII-1930 - Los Angeles/Cal, 8-I-2017]
Brent, 'Charlie'	[dtor . New Orleans/Flor, 31.VIII-1948]
Breuker, Willem	[sax/comp/dtor . Àmsterdam/PsB, 4-IX-1944 - Àmsterdam, 23-VII-2010]
Brice, Fanny	[cantant/actriu , Fania Borach. N.Y, 29-X-1891 - Hollywood/Cal, 29-V-1951]
Bridgewater, 'Dee Dee'	[cantant , Denise Garrett. Memphis/Tenn, 27-V-1950]
Broadbent, Alan	[pno/arranj , Alan Leonard Broadbent. Auckland/NZE, 23-IV-1947]
Brookmeyer, 'Bob'	[tbó/pno , Robert Brookmeyer. Kansas City/Missou, 19-XII-1929 - ? 16-XII-2011]
Brooks, Billy	[bat , Billy Lewis Brooks. ? 1943]
Brooks Jr, David 'Bubba'	[sax , David Kenneth Brooks, Jr. Fayetteville/Car, 29-V-1922 - N.Y, 11-IV-2002]

Brooks, Roy	[bat, Detroit/Mich, 3-IX-1938 - Detroit, 16-XI-2005]
Brooks, Tina	[sax, Harold Floyd Brooks. Fayetteville/Car. N, 7-VI-1932 - N.Y, 13-VIII-1974]
Broom, 'Bobby'	[guit, Robert Broom, Jr. N.Y, 18-I-1961]
Brötzmann, Peter	[sax/cinet, Remscheid/Alemanya, 6-III-1941]
Brown, Cameron	[cb, Cameron Langdon Brown. Detroit/Mich, 21-XII-1945]
Brown, 'Charles'	[pno/cantant, Tony Russell Brown. Texas, 13-IX-1922 - Oakland/Cal, 21-I-1999]
Brown, Clifford	[tpa. Wilmington/Delaware, 30-X-1930 - Bedford/Penn, 26-VI-1956]
Brown, Jeri	[cantant. Missouri, 20-III-1952]
Brown, Gerry	[bat. Filadèlfia/Penn, 9-XI-1951]
Brown, Lawrence	[tbó. Lawrence/Kans, 3-VIII-1907 - Los Angeles/Cal, 5-IX-1988]
Brown, 'Les'	[cnet/dtor, Lester Raymond Brown, Sr. Reinerton/Penn, 14-III-1912 - Los Angeles/Cal, 24-I-2001]
Brown, Marion	[sax. Atlanta/Georgia, 8-IX-1935 - Hollywood/Flor, 18-X-2010]
Brown, Marshall	[tbó, Marshall Richard Brown. Framingham/Massa, 21-XII-1920 - N.Y, 13-XII-1983]
Brown, 'Pete'	[sax, James Ostend Brown. Baltimore/Mary, 9-XI-1906 - N.Y, 20-IX-1963]
Brown, 'Ray'	[cb, Raymond Matthews Brown. Pittsburgh/Penn, 13-X-1926 - Indianàpolis/Indi, 2-VII-2002]
Brown, Ruth	[cantant, Ruth Alston Weston/Brown. Portsmouth/Virg, 12-I-1928 - Henderson/Nev, 17-XI-2006]
Brubeck, 'Dave'	[pno/comp, David Warren Brubeck. Concord/Cal, 6-XII-1920 - Norwalk/Connt, 5-XII-2012]
Brunel, 'Bunny'	[baix, Bernard Brunel. Niça/FRA, 2-III-1950]
Brunis, George	[tbó, George Clarence Brunies. N. Orleans/Louis, 6-II-1902 - Chicago/Illin, 19-XI-1974]
Bryant, 'Ray'	[pno, Raphael Homer Bryant. Filadèlfia/Penns, 24-XII-1931 - N.Y, 2-VI-2011]
Bryant 'Willie'	[cantant/dtor, William Stevens Bryant. Chicago/Illin, 30-VIII-1908 - Los Angeles/Cal, 9-II-1964]
Brymn, James 'Tim'	[pno/dtor, James Timothy Brymn. Kinston/Carolina N, 5-X-1881 - N.Y, 3-X- 1946]
Buchanan, Elwood	[tpa, Elwood C. Buchanan Sr. St Louis/Missou, 26-I-1907 - Saint Clair County/Illin, 21-V-1990]
Buckner, 'Milt'	[pno, Milton Brent Buckner. Sant Lluís/Miss, 10-VII-1915 - Chicago/Illin, 27-VII-1977]
Buckner, 'Teddy'	[tpa, John Edward Buckner. Sherman/Tex, 16-VII-1909 - Los Angeles/Cal, 22-IX-1994]

Bullock, Hiram	[guit. Präfektur Ōsaka/JAP, 11-IX-1955 - N.Y, 25-VII-2008]
Bunch, John	[pno. Tipton/Ind, 1-XII-1921 - Manhattan/N.Y, 30-III-2010]
Bunker, 'Larry'	[bat/vib, Lawrence Benjamin Bunker. Long Beach/Cal, 4-XI-1928 - Los Angeles/Cal, 8-III-2005]
Bunn, 'Jimmy'	[pno. ? 1925 - Los Angeles/Cal, 24-III-1997]
Bunnett, 'Jane'	[sax/flautista, Mary Jane Bunnett. Toronto/CAN, 22-X-1956]
Burbrige, Oteil	[baix/multiinstrumentista. Washington D.C., 24-VIII-1964]
Burke, Sonny	[pno/dtor, Joseph Francis Burke. Scranton/Penn, 22-III-1914 - Santa Monica/Cal, 31-V-1980]
Burnet, Carl	[bat. CamdenN. Jersey, 20-II-1941]
Burlesque	<i>Estil que descriu treballs d'operetes musicals dels segles XIX i XX que expresaven un ànim joiós amb notes iròniques que contrastaven amb la serietat, tot donant a l'escolta una sensació d'ironia.</i>
Burns, Ralph	[pno/comp. Newton/Mass, 29-VI-1922 - Los Angeles/Cal, 21-XI-2001]
Burrell, Dave	[pno, Herman Davis Burrell. Middletown/Ohio, 10-IX-1940]
Burrell, 'Kenny'	[guit, Kenneth Earl 'Kenny' Burrell. Detroit/Michigan, 1931]
Burrows, 'Don'	[flta/sax, Donald Vernon Burrows. Sydney/Austràlia, 8-VIII-1928]
Burton, 'Gary'	[vibrafonista. Anderson/Indiana, 23-I-1943]
Bushell, Garvin	[sax/clinet. Springfield/Ohio, 25-IX-1902 - Las Vegas/Nev, 31-X-1991]
Bushkin, Joe	[pno/dtor, Joseph Bushkin. N.Y, 7-XI-1916 - Santa Barbara/Cal, 3-XI-2004]
Busse, Henry	[tpta, Henry Busse Sr. Magdeburg/RFA, 19-V-1894 - Memphis/Tenn, 23-IV-1955]
Butler, 'Roy'	[sax. Richmond/N. Angl, ? 1902 - ? 198---?]
Butterfield, 'Billy'	[tpta, Charles William Butterfield. Middleton/Ohio, 14-I-1917 - Palm Beach/Cal, 18-III-1988]
Byard, 'Jaki'	[multi-instrum, John A. Byard. Worcester/Mass, 15-VI-1922 - N.Y, 11-II-1999]
Byas, 'Don'	[sax, Carlos Wesley Byas. Muskogee/Oklah, 21-X-1912 - Amsterdam/PsB, 24-VIII-1972]
Byers, 'Billy'	[tbó/dtor, William Mitchell Byers. Los Angeles/Cal, 1-V1927 - Malibu/Cal, 1-V-1996]
Byrd, 'Charlie'	[guit, Charles Lee Byrd. Suffolk/Virg, 16-IX-1925 - Annapolis/Mary, 11-XI-1999]
Byrd, 'Donald'	[tpta/comp, Donaldson Toussaint L'Ouverture Byrd II. Detroit/Mich, 9-XII-1932 - 4-II-2013]
Byrd, 'Jaki'	[pno/sax/tpta, John A. Byard, Worcester/Mass, 15-VI-1922 - N.Y, 11-II-1999]

Byrd, 'Joe' [cb, Gene Herbert Byrd. Chuckatuck/Virg, 21-V-1933 - Annapolis/Mary, 6-III-2012]

Byrne, Bobby [tbó/dtor. Columbus/Ohio, 10-X-1918 - Irvine/Cal, 25-XI-2006]

Byron, 'Don' [cINET/sax, Donald Byron. N.Y, 8-XI-1958]

Cables, George

[pno/comp, Brooklyn/N.Y, 14-XI-1944]

Caceres, 'Ernie' [sax, Ernesto Caceres. Rockport/Tex, 22-XI-1911 - San Antonio/Tex, 10-I-1971]

Caine, Uri [pno, Filadèlfi/Penn, 8-VI-1956]

Calderazzo, 'Joey' [pno, Joseph Dominick Calderazzo. New Rochelle/NY, 25-II-1965]

Calderón, Juan Carlos [pno/comp/arranj, Juan Carlos Calderón López de Arróyabe. Santander/Cantabria, 7-VII-1938 - Madrid, 25-XI-2012]

Calhoun, Eddie [cb. Clarksdale/Missi, 13-XI-1921 - Paradise Lake/Miss, 27-I-1993]

Calloway, Blanche [cantant, Blanche Dorothea Jones. Baltimore/Mary, 9-II-1904 - Baltimore/Mary, 16-XII-1978]

Calloway, 'Cab' [cantant/dtor, Cabell Calloway III. Rochester/N.Y, 25-XII-1907 - Cokebury Village/Delaware, 18-XI-1994]

Camilo, Michel [pno/comp, Santo Domingo/RDO, 4-IV-1954]

Cameron, John [pno/comp. Woodford/Essex/UK, 20-III-1944]

Campbell, Wilbur [bat. Chicago/Illi, 30-VII-1926 - Chicago/Illin, 30-XII-1999]

Candoli, Conte [tpta, Conte Secondo Candoli. Mishawaka/Ind, 28-VI-1923 - Mishawaka/Ind, 14-XII-2001]

Candoli, 'Pete' [tpta, Walter Joseph Candoli. Mishawaka/Ind, 28-VI-1923 - Studio City/Cal, 11-I-2008]

Cantor, Eddie [cantant/actor, Edward Israel Itzkowitz. N.Y, 31-I-1892 - Beverly Hills/Cal, 10-X-1964]

Cardo, Ramon: [sax/comp, Godella/L'Horta Nord/València, 1962]

Carey, 'Papa Mutt' [tpta, Thomas Carey. Hahnville/Louis, ? 1891 - Elsinore/Cal, 3-IX-1948]

Carisi, 'Johnny' [tpta, John E. Carisi. Hasbrouck Heights/Nova Jers, 23-II-1922 - N.Y, 3-X-1992]

- Carmichael, 'Hoagy'** [pno/comp/cantant/actor, Hoagland Howard Carmichael. Bloomington/Ind, 22-XI-1899 - Palm Spring/Cal, 27-XII-1981]
- Carney, Harry** [cinet/sax, Harry Howell Carney. Boston/Massach, 1-IV-1910 - N.Y, 8-X-1974]
- Carpenter, Cecil** [tbó. Indiana, ? - ?]
- Carpenter, Elliott** [pno/comp/dtor, Arthur Dooley Wilson -toca el tema del film 'Casablanca'. Tyler, Tex, 3-IV-1886 - Los Angeles/Cal, 30-V-1953]
- Carr, 'Ian'** [tpta, Henry Randell Carr. Dumfries/Scòcia/UK, 21-IV-1933 – London/UK, 25-II-2009]
- Carrer '52'** *[El Carrer 52' de Nova York és una via urbana d'aproximadament 3.1 quilòmetres de llargària [1.9 milles] situat tot creuant per Midtown a Manhattan i ubicat entre la 5a i la 7a avinguda. Conegut per ser bressol d'una bona part del desenvolupament jazzístic entre els anys 30' i 50'. Anomenat també 'carrer del Swing', el Carrer 52' els venia molts músics de camí a casa tota vegada haver-hi conclòs la seua feina als teatres de Broadway o a altres clubs que presentaven música en viu per les vesprades. Entre els clubs més significatius cal destacar els següents amb les diverses adreces que van tenir: 'Kelly's Stable', 137 W 52; 'The Hickory House', 144 W 52; '21 Club', 21 W 52; 'Leon & Eddie's', 33 W 52; 'The Famous Door' 35 W 52 [març 1935-maig 1936], 66 W 52 [1937- nov 1943], 201 W 52 [nov 1943-1944], 56 W 52 [1947-1950]; 'Jimmy Ryan's', 53 W 52 [1934-1962], 154 W 54th [1962-1983]; 'Spotlight Club', 56 W 52; 'Club Samoa' 62 W 52 [1940-1943]; 'The Onyx' 35 W 52 [1927-1933], 72 W 52 [1933-1937], 62 W 52 [1937-1939], 57 W 52 [1942-1949]; 'Yacht Club', 66 W 52; 'Club Downbeat', 66 W 52; 'Club Carousel', 66 W 52 i '3 Deuces', 72 W 52.]*
- Carrington, Terri Lyne** [bat/cantant/comp. Medford/Mass, 4-VIII-1965]
- Carter, 'Benny'** [sax, Bennett Lester Carter. N.Y, 8-VIII-1907 - Los Angeles/Cal, 13-VII-2003]
- Carter, 'Betty'** [cantant, Lorraine Carter. Flint/Mich, 16-V-1929 - Brooklyn/N.Y, 26-IX-1998]
- Carter, James** [sax. Détroit/Mich, 3-I-1969]
- Carter, John** [cinet/sax, John Wallace Carter. Fort Worth/Tex, 24-IX-1929 - Inglewood/Cal, 31-III-1991]
- Carter, Regina** [vlí. Detroit/Mích, 6-VIII-1966]
- Carter, 'Ron'** [cb/comp, Ronald Levin Carter. Ferndale/Mich, 4-V-1937]
- Carvin, Michael** [bat, Michael Wayne Carvin. Houston/Tex, 12-XII-1944]
- Cary, 'Dick'** [tpta, Richard Durant Cary. Hartford/Conn, 10-VII-1916 - Glendale/Cal, 6-IV-1994]
- Casey, 'Al'** [guit, Albert Aloysius Casey. Louisville/Kent, 15-IX-1915 - N.Y, 11-IX-2005]
- Castle, Vernon i Irene** [ballarins. William Vernon Blyth. Norwich, Norfolk/UK, 2-V-1887 - 15 de febrer de 1918 --- Irene Foote. Nova Rochelle/N.Y, 17-IV-1893 - 25-I-1969]
- Castro, 'Joe'** [pno/dtor, Joseph Armand Castro. Miami/Ariz, 15-VIII-1927 - ? 13-XII-2009]
- Catherine, Philip** [guit. Londres/UK, 27-X-1942]

Catlett, 'Big Sid'	[bat, Sidney Catlett. Evansville/Indi, 17-I-1910 - Chicago/Illin, 25-III-1951]
Celestín, 'Papa'	[tpta/dtor, Oscar Phillip Celestin. Napoleonville/Louis, 1-I-1884 - Nova Orleans/Louis, 15-XII-1954]
Chaloff, Serge	[sax. Boston/Mass, 24-XI-1923 - Boston, 16-VII-1957]
Chambers, Dennis	[bat. Mort ? 9-V-1959]
Chambers, Elmer	[tpta/clinet/tbó, Dallas Elmer 'Frog' Chambers. Bayonne/N. Jers, ? 1897 - Jers C./N. Jers, ? 1952]
Chambers, 'Joe'	[bat/comp/pno, Joseph Arthur Chambers. Stoneacre/Virg, 25-VI-1942]
Chambers, Paul	[cb, Paul Laurence Dunbar Chambers, Jr. Pittsburgh/Penn, 22-IV-1935 - N.Y, 4-I-1969]
Chapin, Thomas	[sax/flta/comp. Manchester/Conn, 9-III-1957 - ProvidenceN.Y, 13-II-1998]
Chaput, Roger	[guit. Montluçon/FRA, ?-V-1909 - ? 1995]
Charlap, 'Bill'	[pno. N.Y, 15-X-1966]
Charles, Dennis	[bat, Dennis Alphonso Charles. St. Croix/IVE, 4-XII-1933 - N.Y, 26-III-1998]
Charles, Ray	[cantant/pno/sax, Ray Charles Robinson. Albany/Georg, 23-IX-1930 - Beverly Hills/Cal, 10-VI-2004]
Charles, 'Teddy'	[vib/comp, Theodore Charles Cohen. Chicopee Falls/Massa, 13-IV-1928 - Riverhead/N.Y, 16-IV-2012]
Chase, 'Bill'	[tpta, William Edward Chiaiese. Boston/Mass, 20-X-1934 - Jackson/Minn, 9-VIII-1974]
Chattaway, 'Jay'	[comp/arranj. Monongahela/Penn, 8-VII-1946]
Chauvin, Louis	[pno/comp. St. Louis/Missou, 13-III-1881 - Chicago/Illin, 26-III-1908]
Cheatham, 'Doc'	[tpta/cantant/dtor, Adolphus Anthony Cheatham. Nashville/Tenn, 13-VI-1905 - Washington DC, 2-VI-1997]
Cheek, Chris	[sax. St. Louis/Missou, 16-IX-1968]
Cherry, 'Don'	[tpta/comp, Donald Eugene Cherry. Oklahoma City, Oklah, 18-XI-1936 - Alhaurín el Grande/Málaga, 19-X-1995]
Chittison, Herman	[pno, Herman 'Ivory' Chittison. Flemingsburg/Kent, 15-X-1908 - Cleveland/Ohio, 8-III-1967]
Christensen, Jon	[bat, Jon Ivar Christensen. Oslo/Noruega, 20-III-1943]
Christian, 'Charlie'	[guit, Charles Henry Christian. Dallas/Tex, 29-VII-1916 - N. Y, 2-III-1942]
Christian, Frank	[corneta, Frank Joseph Christian. N. Orleans/Louis, 3-IX-1887 - N. Orleans, 27-XI-1973]

- Christian, 'Jodie'** [pno, Morris Christian. Chicago/Illin, 2-II-1932 - Chicago/Illin, 13-II-2012]
- Christy June** [cantant, Shirley Luster. Springfield/Illin, 20-XI-1925 - Sherman Oaks/Cal, 21-VI-1990]
- Cifuentes, Juan Claudio** [crític/presentador, Juan Claudio Cifuentes Benito 'Cifu'. París/FRA, 20-IV-1941 - Madrid, 17-III-2015]
- Cinelu, Mino** [multi-inst/bat. Saint-Cloud/FRA, 10-III-1957]
- Clark, 'Buddy'** [cb, Walter Clark Jr. Kenosha/Wisc, 10-VII-1929 - Mission Hills/Cal, 8-1999]
- Clark, Curtis** [pno. Chicago/Illin, 23-IV-1950]
- Clarke, 'Kenny'** [bat, Kenneth Spearman Clarke. Pittsburgh/Cal, 9-I-1914 - París/FRA, 25-I-1985]
- Clarke, Stanley** [baix/cb, Stanley Marvin Clarke. Filadèlfia/Penn, 30-VI-1951]
- Clay, James** [sax, James Earl Clay. Dallas/Tex, 8-IX-1935 - Dallas, 1-I-1994]
- Clay, 'Sonny'** [pno/bat/dtor, William Rogers Campbell Clay. Chapel Hill/Tex, 15-V-1899 - Los Angeles/Cal, 13-IV-1973]
- Clayton, 'Buck'** [tpta, Wilbur Dorsey Clayton. Parsons/Kans, 12-XI-1911 - N.Y, 8-IX-1991]
- Clayton, John** [cb, John Lee Clayton Jr. Venice/Cal, 20-VIII-1952]
- Clooney, Rosemary** [cantant. Maysville/Kent, 23-V-1928 - Beverly Hills/Cal, 29-VI-2002]
- Cobb, Arnett** [sax, Arnett Cleophus Cobb. Houston/Tex, 10-VIII-1918 - Houston, 24-III-1989]
- Cobb, 'Jimmy'** [bat, Wilbur James Cobb. Washington D.C, 20-I-1929]
- Cobham, 'Billy'** [bat, William C. Cobham. Panamá/PAN, 16-V-1944]
- Cohen, Avishai** [cb. Kibbutz Kabri/ISR, 20-IV-1970]
- Cohen, Greg** [cb. Los Angeles/Cal, 13-VII-1953]
- Cohn, 'Al'** [sax, Alvin Gilbert Cohn. N.Y, 24-XI-1925 - Stroudsburg/Penn, 15-II-1988]
- Colaiuta, 'Vinnie'** [bat, Vincent Colaiuta. Brownsville/Penn, 5-II-1956]
- Cole, 'Bob'** [comp/productor, Robert Allen Cole. Athens/Geor, 1-VII-1868 - ? IV-1911]
- Cole, 'Eddie'** [cantant. Montgomery/Alab, 1910 - Los Angeles/Cal, 17-VI-1970]
- Cole, June** [baix/tuba/cantant, June Lawrence Cole. Springfield/Ohio, 1903 - N.Y, 10-X-1960]
- Cole, 'Nat King'** [pno/cantant, Nathaniel Adams Coles. Montgomery/Alab, 17-III-1919 - Santa Monica/Cal, 15-II-1965]

- Cole, Natalie** [cantant, Natalie Maria Cole. Los Angeles/Cal, 6-II-1950 - Los Angeles/Cal, 31-XII-2015]
- Cole, Richie** [sax/comp. Trenton/N. Jers, 29-II-1948]
- Cole, Steve** [sax. Chicago/Illin, 17-VIII-1970]
- ‘Colegio Mayor Universitario San Juan Evangelista’** [Fundat al novembre de 1966, sovint se l'identifica, sota el malnom ‘Johnny’, amb un Club de Música -en general- i, sobretot, Jazz en particular].
- Coleman, ‘Bill’** [tpa, William Johnson Coleman. París/Kent, 4-VIII-1904 - Toulouse/FRA, 24-VIII-1981]
- Coleman, Earl** [cantant, Port Huron/Mich, 12-VIII-1925 - N.Y, 14-VII-1995]
- Coleman, George** [sax, George Edward Coleman. Memphis/Tenn, 8-III-1935]
- Coleman, ‘Ornette’** [sax/trpta/vlí/comp, Randolph Denard Ornette Coleman. Fort Worth/Tex, 9-III-1930 - Manhattan/N.Y, 11-VI-2015]
- Collette, ‘Buddy’** [sax/clnet, William Merzell Collette. Los Angeles/Cal, 6-VIII-1921 - Los Angeles/Cal, 19-IX-2010]
- Colley, Scott** [cb, Scott Stephen Colley. Los Angeles/Cal, 24-XI-1963]
- Collier, Graham** [baix/comp/dtor, James Graham Collier. Tynemouth/UK, 21-II-1937 - Chania/GRÈ, 9-XI-2011]
- Colligan, George** [pno/tpa, Nova Jers, 29-XII-1969]
- Collins, John** [guit, John Elbert Collins. Montgomery/Alab, 20-IX-1913 - Los Angeles/Cal, 4-X-2001]
- Collins, ‘Rudy’** [bat, Rudolph Alexander Collins. N.Y, 24-VII-1934 - ? 15-VIII-1988]
- Coltrane, John** [sax/comp, John William Coltrane. Hamlet/Carolina N, 23-IX-1926 - Huntington Hospital/Long Island/N.Y, 17-VII-1967]
- Coltrane, Alice** [pno/arpa, Alice McLeod. Detroit/Mich, 27-VIII-1937 - Los Angeles/Cal, 12-I-2007]
- Coltrane, Ravi** [sax/comp, Long Island/N.Y, 6-VIII-1965]
- Columbo, ‘Russ’** [cantant/vlí/actor, Ruggiero Eugenio di Rodolfo Colombo. Camden/N. Jers, 14-I-1908 - Los Angeles/Cal, 2-IX-1934]
- ‘Compings’** [Abreviació de l'anglès ‘accompanying’ -acompanyament-. Descriu acords i ritmes tocats pels pianistes]
- Condon, Eddie** [guit/banjo, Albert Edwin Condon. Goodland, Ind, 16-XI-1904 - N.Y, 8-VIII-1973]
- Condouant, André** [guit. Pointe-à-Pitre/GUA, 6-IX-1935 - ? 8-X-2014]
- Congo Square** [Nom sota el qual es coneixia, als segles XVII, XVIII, XIX i primera meitat del XX, una zona de la part vella de Nova Orleans, on es desenvolupaven reunions musicals i dances folklòriques espontànies]

Connick Jr., Harry	[pno/cantant , Joseph Harry Fowler Connick, Jr. N. Orleans, Lous, 11-IX-1967]
Conniff, 'Ray'	[tbó/comp/dtor , Joseph Raymond Conniff. Attleboro/Mass, 6-XI-1916 - Escondido/Cal, 12-X-2002]
Connors, 'Bill'	[guit , William A. Connors. Los Angeles/Cal, 24-IX-1949]
Connors, 'Mighty Flea'	[tbó , Gene 'Mighty Flea' Connors, més endavant anomenat 'Connors'. Birmingham/Alab, 28-XII-1930 - Arizona, 10-VI-2010]
Connors, Norman	[bat/comp . Filadèlfia/Penn, 1-III-1947]
Cook, 'Junior'	[sax , Herman Cook. Pensacola/Flor, 22-VII-1934 - N.Y, 4-II-1992]
Cook, Willie	[tpta . Tangipahoa/Louis, 11-XI-1923 - Stockholm/SUÈ, 22-IX-2000]
Cook, 'Will Marion'	[vlí/comp , William Mercer Cook. Washington D.C., 27-I-1869 - N.Y, 19-VII-1944]
Cool jazz	[<i>Estil de Jazz mesurat i més aviat feble que sovint fou associat també al Cool West coast -a Califòrnia-. Entre els músics que abraçaren l'estil hi trobem: Dave Brubeck amb Paul Desmond; Modern Jazz Quartet; Gerry Mulligan amb Chet Baker; Miles Davis amb Bill Evans; Lee Konitz; Chico Hamilton; George Shearing i Shelly Manne].</i>
Coolman, Todd	[cb , Todd Francis Coolman. Gary/Ind, 14-VII-1954]
Cooper, Mike	[guit . Reading, Berkshire/UK, 24-VIII-1942]
Cooper, Robert	[sax/comp . Pittsburgh/Penns, 6-XII-1925 - Hollywood/Cal, 5-VIII-1993]
Copland, Aaron	[comp , N.Y, 14-XI-1900 - Sleepy Hollow/N.Y, 2-XII-1990]
Copland, Marc	[pno . Filadèlfia/Penn, 27-V-1948]
Corea, 'Chick'	[pno/comp , Armando Anthony Corea. Chelsea/Mass, 12-VI- 1941]
Corneau, Alain	[bat/dtor cinema . Meung-sur-Loire/FRA, 7-VIII-1943 - París/FRA, 30-VIII-2010]
Cornish, 'Willy'	[tbó , William Cornish. N. Orleans, 1-VIII-1875 - ? 12-I-1942]
Coryell, 'Larry'	[guit , Lorenz Albert Van DeLinder III. Galveston/Tex, 2-IV-1943 - N.Y, 19-II-2017]
Cottrell, Louis	[clinet/sax , Louis Albert Cottrell, Jr. N. Orleans/Louis, 7-III-1911 - N. Orleans, 21-III-1978]
Covington, Warren	[tbó/dtor . Philadelphia/Penn, 7-VIII-1921 - N.Y, 24-VIII-1999]
Cowell, Stanley	[pno . Toledo/Ohio, 5-V-1941]
Cox, Anthony	[cb . Ardmore/Oklah, 24-X-1954]
Cox, Ida	[cantant , Ida M. Prather. Toccoa/Geor, 25-II-1896 - Knoxville/Tenn, 10-XI-1967]
Coy, 'Gene'	[bat/pno , Eugene Coy. Califòrnia, ? 1965]
Cranshaw, 'Bob'	[cb/baix , Melbourne R. Cranshaw. Evanston/Illin, 10-XII-1932 - N.Y, 2-XI-2016]

- Crawford, 'Hank'** [sax, Bennie Ross Crawford. Memphis/Tenn, 21-XII-1934 - Memphis, 29-I-2009]
- Crawford, Ray** [guit, Ray Holland Crawford. Pittsburgh/Penn, 7-II-1924 - ? 30-XII-1997]
- Crayton, 'Pee Wee'** [guit, Connie Curtis Crayton. Rockdale/Tex, 18-XII-1914 - Los Angeles/Cal, 25-VI-1985]
- Crispell, Marilyn** [pno/comp. Filadelfia/Penn, 30-III-1947]
- Criss, 'Sonny'** [sax, William Criss. Memphis/Tenn, 23-X-1927 - Los Angeles/Cal, 19-XI-1977]
- Crosby, 'Bing'** [cantant/actor, Harry Lillis Crosby. Tacoma/Wash, 3-V-1903 - Madrid -mentre jugava al golf- 14-X-1977]
- Crosby, Israel** [cb. Chicago/Illin, 19-I-1919 - Chicago/Illin, 11-VIII-1962]
- Crow, 'Bill'** [cb, William Orval Crow. Othello/Wash, 27-XII-1927]
- Cuber, 'Ronnie'** [sax, Donald Edward Cuber. Brooklyn/N.Y, 25-XII-1941]
- Culver, 'Rollie'** [bat, Rolland Pierce Culver. Fond du Lac/Wisc, 29-X-1908 - Culver City/Cal, 8-XII-1984]
- Cunliffe, 'Bill'** [pno, William Henry Cunliffe, Jr. Andover/Mass, 26-VI-1956]
- Curson, 'Ted'** [tpta, Theodore Curson. Filadèlfia/Penn, 3-VI-1935 - Montclair/N. Jers, 4-XI-2012]
- Curtis, King** [sax, Curtis Ousley. Fort Worth/Tex, 7-II-1934 - N.Y, 13-VIII-1971]
- Cutshall, Cutty** [tbó, Robert Dewee Cutshall. Huntingdon/Penn, 29-XII-1911 - Toronto/Can, 16-VIII-1968]
- Cyr, Johnny St.** [banjo/guit, Johnny Alexander St. Cyr. N. Orleans, 17-IV-1890 - Los Angeles/Cal, 17-VI-1966]
- Cyrille, Andrew** [bat, Andrew Charles Cyrille. Brooklyn/N.Y, 10-XI-1939]

- D**'Rivera, Paquito [sax/clinet/comp, Francisco de Jesús Rivera Figueras. L'Habana/CUB, 4-VI-1948]
- Dabney, Ford** [pno/comp, Ford Thompson Dabney. Washington/Colum, 15-III-1883 - N.Y, 21-VI-1958]
- Dailey, Albert** [pno. Baltimore/Mary, 16-VI-1939 – Denver/Color, 26-VI-1984]
- Dalhart, 'Vernon'** [cantant de 'country', Marion Try Slaughter. Jefferson/Tex, 6-IV-1883 - Bridgeport/Conn, 14-IX-1948]

Dallas, 'Sonny'	[cb , Francis Dominic Joseph Dallas. Rankin/Penn, 27-X-1931 - Long Island/N.Y, 22-VII-2007]
Dameron, 'Tadd'	[pno/comp/arranj , Tadley Ewing Peake Dameron. Cleveland/Ohio, 21-II-1917 - Lexington/Kent, 8-III-1965]
Damone, Vic	[cantant , Vito Rocco Farinola. Brooklyn/N.Y, 12-VI-1928]
Daniel, Ted	[tpta/fisc . Ossining/N.Y, 4-VI-1943]
Daniels, Eddie	[clinet/sax . N.Y, 19-X-1941]
Danielsson, 'Palle'	[cb , Nils Paul Danielsson. Stockholm/Suècia, 15-X-1946]
Danko, Harold	[pno . Sharon/Penn, 13-VI-1947]
Dankworth, 'Johnny'	[sax/dtor , John Phillip William Dankworth. Woodford/Essex/UK, 20-IX-1927 - London/UK, 6-II-2010]
Darensbourg, 'Joe'	[clinet/sax , Joseph Wilmer Darensbourg. Baton Rouge/Louis, 9-VII-1906 - Van Nuys/Cal, 24-V-1985]
Darin, 'Bobby'	[cantant , Walden Robert Cassotto. N.Y, 14-V-1936 - Los Angeles, 20-XII-1973]
Darling, Wayne	[cb . Perry/Iowa, 3-I-1945]
Dauner, Wolfgang	[pno . Stuttgart/RFA, 30-XII-1935]
Davern, Kenny	[clinet , John Kenneth Davern. Long Island/N.Y, 7-I-1935 - Sandia Park/N. Mex, 12-XII-2006]
Davis, 'Art'	[cb . Harrisburg/Penn, 5-XII-1934 - Longbeach/Cal, 29-VII-200]
Davis, Charles	[sax/comp , Charles Henry Davis. Goodman/Mich, 20-V-1933 - ? 15-VII-2016]
Davis, 'Eddie Lockjaw'	[sax/comp , Edward F. Davis. N.Y, 2-III-1922 - Culver/Cal, 11-XI-1986]
Davis, Jesse	[sax . EUA, ? 9-XI-1965]
Davis, Johnny	[tpta/actor , John Gustave 'Scat' Davis. Brazil/Ind, 11-IV-1910 - Pecos/Tex, 28-X-1983]
Davis, Miles	[tpta/comp , Miles Dewey Davis III. Alton/Illin, 26-V-1926 - Santa Mònica/Cal, 28-IX-1991]
Davis, Richard	[cb . Chicago/Illin, 15-IV-1930]
Davis, Steve	[cb . Filadèlfia/Penn, 1929 - Filadèlfia/Penn, 21-VIII-1987]
Davis, Steve	[tbó . Worcester/Mass, 14-IV-1967]
Davis Jr, Walter	[pno . Richmond/Virg, 2-IX-1932 - N.Y, 2-VI-1990]
Davis, 'Wild Bill'	[orgue/pno , William Strethen Davis. Glasgow/Missou, 24-XI-1918 - Moorestown/N. Jers, 17-VIII-1995]
Davison, 'Wild'	[tpta , Bill Davison. Defiance/Ohio, 5-I-1906 - Santa Bàrb/Cal, 14-XI-1989]

Dawson, Alan	[bat. Marietta/Penn, 14-VII-1929 - Boston/Mass, 23-II-1996]
De Moraes, Vinicius	[cantant/guit/poeta/comp , Marcus Vinicius da Cruz de Mello Morais. Rio de Janeiro/BRA, 19-X-1913 - Rio de Janeiro/BRA, 9-VII-1980]
De Paris, Wilbur	[tbó/dtor. Crawfordsville/Ind, 11-II-1900 - N.Y, 3-I-1973]
De Winkel, Torsten	[guit/comp , Torsten Winkel. Frankfurt am Main/RFA, 6-I-1965]
DeArango, 'Bill'	[guit , William De Arango. Cleveland/Ohio, 20-IX-1921 - Cleveland, 26-XII-2005]
Dean, Elton	[sax/pno. Nottingham/UK, 28-X-1945 - Londres/UK, 7-II-2006]
DeBrest, 'Spanky'	[cb , Jimmy DeBrest. Filadèlfia/Penn, 24-IV-1937 - Filadèlfia, 2-III-1973]
Deems, Barrett	[bat , Barrett B. Deems. Springfield/Illin, 1-III-1914 - Chicago/Illin, 15-IX-1998]
DeFranco, 'Buddy'	[clnet , Bonifacio Ferdinand Leonard DeFranco. Camden/N. Jers, 17-II-1923 - Panama/Flor, 24-XII-2014]
DeFries, David	[tpta. Londres/UK, 24-V-1952]
DeJohnette, 'Jack'	[bat/pno/comp. Chicago/Illin, 9-VIII-1942]
Delaney, Tom	[bluesman/piano , Charleston/Car. S, 14-IX-1889 - Baltimore/Mary, 16-XII-1963]
Dennard, Kenwood	[bat , Kenwood Marshall Dennard. N.Y, 1-III-1956]
Dennard, Oscar	[pno. St. Petersburg/Flor, 1928 - El Cairo/EGI, 1960]
Dennis, 'Willie'	[tbó , William DeBerardinis. Filadèlfia/Penn, 10-I-1926 - N.Y, 8-VII-1965]
Desmond, 'Mope'	[bat , Caleb Jonas Quaye. Àfrica ? - Blisworth/Northamptonshire/UK, ?-I-1922]
Desmond, Paul	[sax , Paul Emil Breitenfeld. San Francisco/Cal, 25-IX-1924 - N.Y, 30-V-1977]
Desvigne, Sidney	[tpta. N. Orleans, 11-IX-1895 - Califòrnia, 2-XII-1959]
Dett, Nathaniel	[comp , Robert Nathaniel Dett. Niagara Falls/Ontario/CAN, 11-X-1882 - Battle Creek/Mich, 2-X-1943]
Di Meola, Al	[guit , Al Laurence Dimeola. Jers City/N. Jers, 22-VII-1954]
Dial, Harry	[bat/comp , Birmingham/Alab, 17-II-1907 - N.Y, 25-I-1987]
Dibango, 'Manu'	[sax , Emmanuel N'Djoké Dibango. Douala/CAM, 12-XII-1933]
Dickinson, Brian	[pno. Guelph/Ontario/CAN, ? 1961]
Dickenson, 'Vic'	[tbó , Victor Dickenson. Xenia/Ohio, 6-VIII-1906 - N.Y, 16-XI-1984]
Dickerson, Carroll	[vlí/dtor , 11-XI-1895 - Chicago/Illin, 9-X-1957]
Dickerson, 'Walt'	[vibr , Walter Roland Dickerson. Filadèlfia/Penn, 16-IV-1928 - 15-V-2008]
Dinizulu, Kimati	[perc. N.Y, 27-IX-1956 - ? 7-VII-2013]
Distel, 'Sacha'	[guit/cantant , Alexandre Sacha Distel. París/FRA, 29-I-1933 - Rayol-Canadel-sur-Mer/FRA, 22-VII-2004]

Ditmas, Bruce	[bat. Atlantic City/Nova Jer, 12-XII-1946]
Dixon, 'Bill'	[tpta/pno, William Robert Dixon. Nantucket/Mass, 5-X-1925 - N. Bennington/Verm, 16-VI-2010]
Dixon, 'Charlie'	[banjo, Charles Edward Dixon. Jers City/N. Jers, 31-XII-1898 - N.Y, 6-XII-1940]
Dixon, 'Joe'	[sax, Giuseppe Ischia. Lynn/Mass, 21-IV-1917 - Oceanside/N.Y, 28-V-1998]
Dodds, 'Baby'	[bat, Warren 'Baby' Dodds. Nova Orleans/Louis, 24-XII-1898 - Chicago/Illin, 14-II-1959]
Dodds, Johnny	[clnet. Waveland/Miss, 12-IV-1892 - Chicago/Illin, 8-VIII-1940]
Dolginger, Klaus	[sax/comp, Klaus Erich Dieter Doldinger. Berlin/RFA, 12-V-1936]
Dolphy, Eric	[sax/flta/clnet, Eric Allan Dolphy. Los Angeles/Cal, 20-VI-1928 - Berlin Oest/RFA, 29-VI-1964]
Dominguez, 'Chano'	[pno, Sebastián Domínguez Lozano. Cadis, 29-III-1960]
Domnérus, Arne	[sax/clnet, Sven Arne Domnérus/Dompan. Stockholm/SUÈ, 20-XII-1924 - Stockholm/SUÈ, 2-IX-2008]
Donald, Peter	[bat. Peter Alexander Donald. San Francisco/Cal, 15-V-1945]
Donaldson, 'Lou'	[sax, Louis Andrew Donaldson. Badin/Car. N, 1-XI-1926]
Dorham, 'Kenny'	[tpta, McKinley Howard Dorham. Fairfield/Tex, 30-VIII-1924 - N.Y, 5-XII-1972]
Dorough, 'Bob'	[pno/cantant/comp, Robert Lrod Dorough. Cherry Hill/Ark, 12-XII-1923]
Dorsey, 'Jimmy'	[clnet/sax/trpta/comp, James Francis Dorsey.
Dorsey, 'Tommy'	[tbó/dtor, Thomas Francis Dorsey, Jr. Shenandoah/Penn, 19-XI-1905 - Greenwich/Conn, 26-XI-1956]
'Doubles Six, Les'	[<i>També coneguts com 'Les Double Six de Paris' era un grup vocal francès creat al 1959 per Mimi Perrin, pianista i cantant, Jeannine 'Mimi' Perrin [Saint-Maurice/FRA, 2-II-1926 - París/FRA, 16-XI-2010]. El seu període abastà de 1959 fins el 1966 tot creant un estil personal que apropà el jazz vers oients que desconeixien el gènere]</i>
Douglas, Dave	[tpta/comp, Montclair/N. Jers, 24-III-1963]
'Down Beat'	[<i>Revista nord-americana dedicada al Jazz. Els seus primers números isqueren a Chicago al 1935. El seu nom és una derivació del terme musical 'downbeat' - també anomenat 'one beat'-. 'Down Beat' publica enquestes anuals realitzades als seus lectors i crítics sobre una diverses categories musicals. La 'Down Beat Jazz Hall of Fame' inclou els guanyadors resultants de les enquestes fetes entre públic i els crítics [l'enquesta dels lectors ix publicada al número de desembre i la dels crítics a l'agost]. El Down Beat Jazz Hall of Fame es troba situat a la 'Universal Studio City Jazz' a Orlando. Fins el 1961 l'enquesta era feta sols pels lectors]</i>
Doyle, Arthur	[sax/flta, Arthur Roy Doyle. Birmingham/Alab, 26-VI-1944 - 25-I-2014]
Dresser, 'Mark'	[cb/comp. Los Angeles/Cal, 26-IX-1952]

Drew, 'Kenny'	[pno , Kenneth Sidney Drew. N.Y, 28-VIII-1928 - Copenhaguen/DIN, 4-VIII-1993]
Driscoll, Julie	[cantant/actriu , Julie Driscoll Tippetts. Londres/UK, 8-VI-1947]
Driscoll, Kermit	[cb/baix , Kermit James Driscoll. Kearney/Nebr, 4-III-1956]
Drummond, 'Billy'	[bat , Willis Robert Drummond, Jr. Newport/Virg, 19-VI-1959]
Drummond, Ray	[cb , Ray 'Bulldog' Drummond. Brookline/Mass, 23-XI-1946]
Duhé, Lawrence	[clnet/dtor . LaPlace/Louis, 30-IV-1887 - Lafayette/Louis, 1960]
Duke, George	[pno . San Rafael/Cal, 12-I-1946 - Los Angeles/Cal, 5-VIII-2013]
Duke, 'Vernon'	[pno/comp , Vladimir Dukelsky. Parafianovo/BIE, 10-X-1903 - Santa Mónica/Cal, 16-I-1969]
Dukes, 'Joe'	[bat , Joseph Thomas. Memphis/Tenn, 21-VIII-1937 - ? XII-1992]
Dumas, Tony	[cb . Los Angeles/Cal, 1-X-1955]
Dunbar, 'Ted'	[guit , Earl Theodore Dunbar. Port Arthur/Tex, 17-I-1937 - New Brunswick/N.Jers, 29-V-1998]
Dunham, Sonny	[tpta/dtor , Elmer Lewis Dunham. Brockton/Mass, 16-XI-1911 - ? 9-VII-1990]
Dunlop, 'Boyd Lee'	[pno . Winston-Salem/Car, N., 20-VI-1926 - Buffalo/N.Y, 26-XII-2013]
Dunlop, 'Frankie'	[bat , Francis Dunlop. Buffalo/N.Y, 6-XII- 1928 - N.Y, 7-VII-2014]
Dunn, 'Duck'	[baix , Donald Dunn. Memphis/Tenn, 24-XI-1941 - Tokio/JAP, 13-V-2012]
Dunn, Johnny	[tpta/dtor , Memphis/Tenn, 19-II-1897 - París/FRA, 20-VIII-1937]
Dupree, Cornell	[guit , Cornell Luther Dupree Jr. Fort Worth/Tex, 19-XII-1942 - Fort Worth/Tex, 8-V-2011]
Durante, 'Jimmy'	[cantant , James Francis Durante. N.Y, 10-II-1893 - Santa Monica/Cal, 29-I-1980]
Durham, 'Bobby'	[bat . Filadèlfia/Penn, 3-II-1937 - Genua/ITÀ, 7-VII-2008]
Durham, 'Eddie'	[guit , Edward Durham. San Marcos/Tex, 19-VIII-1906 - N.Y, 6-III-1987]
Dutrey, Honoré	[tbó . Nova Orleans/Louis, 19-II-1894 - Chicago/Illin, 21-VII-1935]
Duvivier, George	[cb . N.Y, 17-VIII-1920 - N.Y, 11-VII-1985]
Dyani, Johnny	[cb/pno , Johnny 'Mbizo' Dyani. East London/SAF, 4-VI-1947 - Berlin/RFA, 24-X-1986]

Eberly, 'Bob'	[cantant, Robert Eberle. Mechanicville/N.Y, July-VII-1916 - Glen Burnie/Mary, 17-XI-1981]
Echols, Charlie	[tpa. 1908 - 194?]
Eckstine, 'Billy'	[cantant, William Clarence Eckstein. Pittsburgh/Penn, 8-VII-1914 - Pittsburgh, 8-III-1993]
Edelman, Joshua	[pno/comp. Manhattan, N.Y, 9-IV-1954]
Edison, Harry 'Sweets'	[tpa, Harry Edison. Columbus/Ohio, 10-X-1915 - Columbus/Ohio, 27-VII-1999]
Edgehill, Arthur	[bat. Brooklyn/N.Y, 21-VII-1926]
Edwards, 'Cliff'	[cantant/actor, Clifton Avon Edwards. Hannibal/Missou, 14-VI-1895 - Hollywood/Cal, 17-VII-1971]
Edwards, 'Eddie'	[tbó, Edwin Branford Edwards. N. Orleans/Louis, 22-V-1891 - N.Y, 9-IV-1963]
Edwards, 'Teddy'	[sax, Theodore Marcus Edwards. Jackson/Missi, 26-IV-1924 - Los Angeles/Cal, 20-IV-2003]
Egan, Mark	[baix, Mark McDaniel Egan. Brockton/Massa, 14-I-1951]
Ehrlich, 'Marty'	[sax, Martin Lewis Ehrlich. St. Paul/Minn, 31-V-1955]
Ekyan, André	[sax/cinet. Meudon/FRA, 24-X-1907 - Alacant, 9-VIII-1972]
Eldridge, 'Joe'	[sax, Joseph Eldridge. Pittsburgh/Penn, 5-III-1952]
Eldridge, Roy	[tpa/cantant, David Roy 'Little Jazz' Eldridge. Pittsburg/Penn, 30-I-1911 - Valley Stream/N.Y, 26-II-1989]
Elgar, 'Charlie'	[dtor, Charles Anthony Elgar. N. Orleans/Louis, 13-VI-1879 - Chicago/Illin, VIII-1973]
Elgart, 'Les'	[tpa, Lester E. Elgart. N. Haven/Conn, 3-VIII-1917 - Dallas/Tex, 29-VII-1995]
Elias, Eliane	[pno. São Paulo/BRA, 19-III-1960]
Elizalde, 'Fred'	[dtor, Federico Elizalde. Navarra, 12-XII-1907 - Manila/FIL, 16-I-1979]
Ellington, 'Duke'	[dtor/pno/comp/arran], Edward Kennedy Ellington. Washington D.C., 29-IV-1899 - N.Y, 24-V-1974]
Ellington, Mercer	[tpa/dtor, Mercer Kennedy Ellington. Washington, 11-III-1919 - Copenhagen/DIN, 8-II-1996]
Ellington, 'Steve'	[bat, Bradford Steven Ellington. Atlanta/Georg, 26-VII-1941 - Montgomery/Alab, 22-III-2013]
Elliott, Ernest	[sax/cinet, Ernest 'Sticky' Elliott. ? 1900 - ? 1943]
Ellis, 'Don'	[tpa/bat/dtor, Donald Johnson Ellis. Los Ángeles/Cal, 25-VII-1934 - Hollywood, 17-XII-1978]

Ellis, 'Herb'	[guit , Mitchell Herbert Ellis. Farmersville/Tex, 4-VIII-1921 - Los Angeles/Cal, 28-III-2010]
Ellis, Ray	[dtor/arranj . Filadèlfia, 28-VII-1923 - Encino/Cal, 27-X-2008]
Elman, 'Ziggy'	[tpta , Harry Aaron Finkelman. Philadelphia/Penn, 26-V-1914 - Los Angeles/Cal, 26-VI-1968]
Ennis, 'Skinny'	[cantant , Robert Ennis. Salisbury/C. Nord, 13-VIII-1909 - Beverly Hills/Cal, 3-VI-1963]
Erskine, Peter	[bat . Somers Point/N. Jers, 5-VI-1954]
Ervin, Booker	[sax , Booker Telleferro Ervin II. Denison/Tex, 31-X-1930 - N.Y, 31-VII-1970]
Escudero, 'Ralph'	[baix/tuba , Rafael Escudero. Manatí/PR, 16-VII-1898 - Puerto Rico, 10-IV-1970]
Essiet, Essiet Okon	[cb . Omaha/Neb, 1-IX-1959]
Eubanks, Kevin	[guit , Kevin Tyrone Eubanks. Filadèlfia/Penn, 15-XI-1957]
Euell, Julian	[cb , Julian Thomas Euell. N.Y, 23-V-1929]
Europe, 'Jim' Reese	[dtor/comp , James Reese Europe. Mobile/Alab, 22-II-1880 - City Hospital/Boston, 9-V-1919]
Evans, 'Bill'	[pno/comp , Williams John Evans. Plainfield/N. Jers, 16-VIII-1929 - N.Y, 15-IX-1980]
Evans, 'Bill'	[sax , William D. Evans. Clarendon Hills/Illin, 9-II-1958]
Evans, 'Gil'	[arranj/comp/dtor , Ian Ernest Gilmore Green. Toronto/CAN, 13-V-1912 - Cuernavaca/MÈX, 20-III-1988]
Evans, Herschel	[sax , Herschel 'Tex' Evans. Denton/Tex, 9-III-1909 - N.Y, 9-II-1939]
Evans, 'Joe'	[sax , Joseph James Evans. Pensacola/Flor, 7-X-1916 - Richmond/Virg, 17-I-2014]
Ewell, Don	[pno . Baltimore/Mary, 14-XI-1916 - Fort Lauderdale/Flor, 9-VIII-1983]

Faddis, Jon

[**tpta/comp**. Oakland/Cal, 24-VII-1953]

'Fania All-Stars'

[*Agrupació de 'salsa' i música llatina creada a la fi del 1967 a la ciutat de Nova York. 'La Fania' ha experimentat amb diversos gèneres musicals, com ara: rock, jazz, mambo, soul i d'altres. Van ser la primera formació llatina que actuà a Àfrica/Festival Zaire 74*].

Farlow, 'Tal'	[guit , Talmage Holt Farlow. Greensboro/Car. N, 7-VI-1921 - Manhattan/N.Y, 25-VII-1998]
Farmer, Addison	[cb , Addison Gerald Farmer. Council Bluffs/Iowa, 21-VIII-1928 - N.Y, 20-II-1963]
Farmer, 'Art'	[tpta , Arthur Stewart Farmer. Council Bluffs/Iowa, 21-VIII-1928 - N.Y, 4-X-1999]
Farrell, 'Joe'	[sax , Joseph Carlo Firrantello. Chicago Heights/Illin, 16-XII-1937 - Los Angeles/Cal, 10-I-1986]
Favors, Malachi	[cb , Malachi Magoustous Favors. Lexington/Miss, 22-VIII-1937 - Chicago/Illin, 30-I-2004]
Fazola, Irving	[clnet , Irving Henry Prestopnik. N. Orleans/Louis, 10-XII-1912 - N. Orleans/Louis, 20-III-1949]
Feather, Leonard	[pno/comp/period , Leonard Geoffrey Feather. London/UK, 13-IX-1914 - Encino/Cal, 22-IX-1994]
Felder, Wilton	[sax/baix , Wilton Lewis Felder. Houston/Tex, 31-VIII-1940 - Whittier/Cal, 27-IX-2015]
Feldman, Mark	[vlí , Chicago/Illin, 17-VII-1955]
Feldman, Victor	[vib/pno , Victor Stanley Feldman. Londres/UK, 7-IV-1934 - Los Angeles/Cal, 12-V-1987]
Feliu, Núria	[cantant , Núria Feliu i Mestres. Barri de Sants/Barcelona, 21/IX/1941]
Felline, Tommy	[banjo/guit , Tomaso Fellini. ? 1900 - ?]
Ferguson, Maynard	[tpta , Walter Maynard Ferguson. Montreal/CAN, 4-V-1928 - Ventura/Cal, 23-VIII-2006]
Ferrante, Russell	[teclista , San José/Cal, 18-I-1952]
Ferrara, Don	[tpta , Brooklyn/N.Y, 10-III-1928 - N.Y, 18-I-2011]
'Festival Internacional de Jazz de Barcelona'	[<i>Fou fundat al 1966, a l'igual que el de Sant Sebastià, per l'empresari Joan Roselló.</i>]
'Festival de Jazz de San Sebastián'	[<i>Nom oficial actual: 'Heineken Jazzaldia'. Fou fundat en setembre de 1966, la qual cosa fa que siga el Festival de Jazz més antic de l'Estat Espanyol i un dels més antics al continent europeu</i>]
'Festival de Jazz de Vitòria-Gastéiz'	[<i>En euskera: 'Gazteiko Jazzaldia'. Tingué la seua primera edició al 1977 sent l'únic festival de l'estat espanyol que pertany a la IJFO/International Jazz Festival Organization que inclou 16 grans festivals de jazz arreu del món.</i>]
Fielding, 'Jerry'	[dtor/comp , Joshua Itzhak Feldman. Pittsburgh/Penn, 17-VI-1922 - Ontario/CAN, 17-II-1980]
Fields, Arthur	[cantant , Abe Finkelstein. Filadèlfia/Penn, 6-VI-1888 - Largo/Flor, 29-III-1953]
Fields, 'Ernie'	[tbó/dtor , Ernest Lawrence Fields. Nacogdoches/Tex, 28-VIII-1904 - Tulsa/Oklah, 11-V-1997]
Fields, Herbie	[sax/clnet , Elisabeth/Nova Jers, 24-V-1919 - Miami/Flor, 17-IX-1958]

Fields, 'Mickey'	[sax , Wilfred 'Mickey' Fields. Towson/Mary, ? 1932/33 - Baltimore/Mary, 16-I-1995]
Fina, Jack	[pno/dtor . Passaic/N. Jers, 13-VIII-1913 - Sherman Oaks/Cal, 14-V-1970]
Fischer, Clare	[pno/comp . Durand/Mich, 22-X-1928 - Burbank/Cal, 26-I-2012]
Fitzgerald, Ella	[cantant , Ella Jane Fitzgerald. Newport News/Virg, 25-IV-1917 - Beverly Hills/Cal, 15-VI-1996]
Fiuczynski, David	[guit , David 'Fuze' Fiuczynski. Newark/N. Jers, 5-III-1964]
Flanagan, 'Tommy'	[pno , Thomas Lee Flanagan. Detroit, 16-III-1930 - N.Y, 16-XI-2001]
Fleck, Béla	[banjo , Béla Anton Leoš Fleck. N.Y, 10-VII-1958]
Fleet, 'Biddy'	[guit , William Fleet. N.Y, 17-IX-1910 - ? II-1994]
Fleming [o Flemming], Harry [ballarí/boxador,	A Espanya -febrer del 1929- al Circo/Teatro Price de Madrid, també a Barcelona, Bilbao, Sevilla i Cadis on presentaven dos musicals: <i>Harry Flemming's Blue Birds</i> i <i>Hawaiian Guitarists</i>]
Flemming, Herb	[tbó/cantant . Butte/Mont, 5-IV-1898 - N.Y, 3-X-1976]
Flennoy, Lorenzo	[pno . ? VI-1910 - ? X-1971]
Fleta, Elia	[cantant . Elia Fleta Mirat. Madrid, 13-II-1928]
Ford, 'Ricky'	[sax , Richard Allen Ford. Boston/Mass, 4-III-1954]
Ford, Robben	[guit . Woodlake/Cal, 16-XII-1951]
Formanek, Michael	[cb/comp . San Francisco/Cal, 7-V-1958]
Forrest, 'Jimmy'	[sax , James Robert Forrest. St. Louis/Misou, 24-I-1920 - Grand Rapids/Mich, 26-VIII-1980]
Fortune, Sonny	[sax . Filadèlfia/Penns, 19-V-1939]
Foster, 'Al'	[bat , Richmond/Virg, 18-I-1943]
Foster, 'Alex'	[sax , Paul Alexander Foster. Oakland/Cal, 10-V-1953]
Foster, Frank	[sax/flta/comp , Frank B. Foster. Cincinatti/Ohio, 23-IX-1928 - Chesapeake/Virg, 26-VII-2011]
Foster, 'Pops'	[cb/tuba , George Murphy Foster. Baton Rouge/Louis, 19-V-1892 - San Francisco/Cal, 29-X-1969]
Foster, 'Stephen'	[cantant , Stephen Collins Foster. Lawrenceville/Penn, 4-VII-1826 - N.Y, 13-I-1864]
Fountain, Pete	[clinet , Pierre Dewey LaFontaine. Nova Orleans/Louis, 3-VII-1930 - N. Orleans, 6-VIII-2016]
Fournier, Vernel	[bat , Vernel Anthony Fournier. New Orleans/Louis, 30-VII-1928 - Jackson/Missi, 4-XI-2000]

Foy, 'Bunny'	[cantant, Shirley Bunnie Foy. N.Y, 13-X-1936 - Niça/FRA, 24-XI-2016]
Franco, Gilherme	[bat/perc. São Paulo/BRA, 25-XI-1946 - 12-XI-2016]
Free-jazz	[Estil de jazz caracteritzat per la no dependència de la forma musical del gènere jazzístic com a tal. Desenvolupat en la dècada dels 50' i 60'. Els capdavanters de l'estil van ser músics com ara Ornette Coleman, Cecil Taylor, Albert Ayler, Archie Shepp, Bill Dixon i Paul Bley].
Freeman, 'Bud'	[sax, Lawrence Freeman. Chicago/Illin, 13-IV-1906 - Chicago/Illin, 15-III-1991]
Freeman, 'Chico'	[sax, Earl Lavon Freeman Jr. Chicago/Illin, 17-VII-1949]
Freeman, 'Russ'	[pno/comp, Russell Donald Freeman. Chicago/Illin, 28-V-1926 - Las Vegas/Nev, 27-VI-2002]
French, 'Bob'	[bat, Robert French. N. Orleans/Flor, ? 1938 - N. Orleans/Flor, 12-XI-2012]
Fresu, Paolo	[fiscorn, Berchidda/Cerdenya/ITA, 10-II-1961]
Freund, 'Joki'	[sax, Walter Jakob Freund. Höchst/RFA, 5-IX-1926 - Schwalbach/RFA, 15-II-2012]
Friedman, 'Don'	[pno, Donald Ernest Friedman. San Francisco/Cal, 4-V-1935 - N.Y, 30-VI-2016]
Friesen, David	[cb/guit. Tacoma/Wash, 6-V-1942]
Frigo, Johnny	[ví, Johnny Virgil Frigo. Chicago/Illin, 27-XII-1916 - Chicago/Illin, 4-VII-2007]
Frisell, 'Bill'	[guit/comp, William Richard William. Baltimore/Maryland, 18-III-1951]
Fuller, 'Bob'	[cinet/sax. N.Y, 31-XII-1898 - ?]
Fuller, Curtis	[tbó, Curtis DuBois Fuller. Detroit/Mich, 15-XII-1934]
Fuller, 'Gil'	[arranj, Walter Gilbert Fuller. Los Angeles/Cal, 14-IV-1920 - San Diego/Cal, 26-V-1994]
Fuller, Walter	[tpa, Walter 'Rosetta' Fuller. Dyersburg/Tenn, 15-II-1910 - San Diego/Cal, 20-IV-2003]
Fumero, Horacio	[cb, Horacio Fumero Ramírez. Canyada Rosquin/Santa Fé/ARG, 5-X-1949]

Gadd, Steve

[bat, Stephen Kendall Gadd. Irondequoit/N.Y, 9-IV-1945]

Gaillard, 'Slim'

[pno/guit/cantant, Bulee Gaillard. Detroit/Mich, 4-I-1916 - London/UK, 26-II-1991]

Galbraith, Barry	[guit , Joseph Barry Galbraith. Pittsburgh/Penn, 18-XII-1919 - Bennington/Vermont 13-I-1983]
Gales, Larry	[cb , Lawrence Bernard Gales. N.Y, 25-III-1936 - Symar/Cal, 12-IX-1995]
Galichon, 'Rich'	[bat , Richard Alan Galichon. NY, ? 1968]
Galliano, Richard	[acordiò . Cannes/FRA, 12-XII-1950]
Galloway, Charles	[guit/tpa , Charles 'Sweet Lovin' Galloway. N. Orleans, 1860 - N.Orleans, 1916]
Galper, 'Hal'	[pno/comp , Harold Galper. Salem, Mass, 18-IV-1938]
Gambale, Frank	[guit . Canberra/ATRL, 22-XII-1958]
Garbarek, Jan	[sax/flta . Mysen/NOR, 4-III-1947]
Gardiner, 'Ronnie'	[bat , Ronald Gardiner - ? 25-VII-1932]
Garfield, David	[teclista/comp , Chicago/Illin, 27-IX-1956]
Garland, 'Ed'	[cb , Edward Betram Garland. Nova Orleans/Louis, 9-I-1895 - Los Angeles/Cal, 22-I-1980]
Garland, 'Red'	[pno , William Garland. Dallas, 13-V-1923 - Dallas/Tex, 23-IV-1984]
Garner, 'Erroll'	[pno/comp , Erroll Louis Garner. Pittsburgh/Penn, 15-VI-1921 - Los Angeles/Cal, 2-I-1977]
Garrett, Kenny	[sax/flta . Detroit/Michigan, 9-X-1960]
Garrison, 'Jimmy'	[cb , James Emory Garrison. Americus/Geor, 3-III-1934 - N.Y, 7-IV-1976]
Garrison, 'Matt'	[baix , Matthew Garrison. N.Y, 2-VI-1970]
Gaskin, Victor	[cb , Roderick Victor Gaskin, N.Y, 23-XI-1934]
Gaynair, Wilton	[sax , Wilton 'Bogey' Gaynair. Kingston/JAM, 11-I-1927 - Colònia/RFA, 13-II-1995]
Gayten, Paul	[pno/dtor , Paul 'Leon' Gayten. Kentwood/Louis, 29-I-1920 - Los Angeles/Cal, 26-III-1991]
Gee, Matthew	[tbó/actor . Houston/Tex, 25-XI-1925 - N.Y, 18-VII-1979]
Geller, 'Herb'	[sax , Herbert Arnold Geller. Los Angeles/Cal, 2-XI-1928 - Hamburg/RFA, 19-XII-2013]
Gelly, 'Dave'	[sax/crític , David Gelly. Bexleyheath/Kent/UK, 28-I-1938]
Gershwin, George	[comp/pno , Jacob Gershowitz. Brooklyn, N.Y, 26-IX-1898 - Hollywood/Cal, 11-VII-1937]
Getz, 'Stan'	[sax , Stanley Gayetzsky. Filadèlfia/Penn, 2-II-1927 - Malibú/Cal, 6-VI-1991]
Ghilhot, Claude	[vib/bat . Toulouse/FRA, 2-IX-1928 – París/FRA, 15-XII-1990]
Gibbs, Mike	[tbó/pno/comp/arranj , Michael Clement Irving Gibbs. Salisbury/ROD, 25-IX-1937]

Gibbs, Gerry	[bat/perc/multi-inst, Gerry 'Thrasher' Gibbs. N.Y, ? 1964]
Gilberto, João	[cantant/guit/comp, João Gilberto Prado Pereira de Oliveira. Juazeiro/BRA, 10-VI-1931]
Gillespie, Dizzy 'Diz'	[tpa/comp/cantant, John Birks Gillespie. Cheraw/Carolina S, 21-X-1917 - Englewood/N. Jers, 6-I-1993]
Gilmore, John	[sax. Summit/Miss, 28-IX-1931 - Filadèlfia/Penn, 23-VIII-1995]
Gismonti, Egberto	[pno/guit/comp, Egberto Amín Gismonti. Carmo/Rio de Janeiro/BRA, 5-XII-1947]
Giuffre, 'Jimmy'	[sax/clinet/fltas/arranj, James Peter Giuffre. Dallas/Tex, 26-IV-1921 - Pittsfield/Mass, 24-IV-2008]
Gladden, Eddie	[bat. Newark/N. Jersey, 6-XII-1937 - N. Jersey, 30-IX-2003]
Glenn, Tyree	[tbó, William Tyree Glenn. Corsicana/Tex, 23-XI-1912 - Englewood/N. Jers, 18-V-1974]
Goines, Victor	[clinet, Victor Louis Goines. N. Orleans/Louis, 6-VIII-1961]
Goldberg, Morris	[sax/flta. Ciutat del Cap/SUD, ? 1936]
Goldings, Larry	[pno/orgue, Lawrence Sam Goldings. Boston/Mass, 28-VIII-1968]
Goldkette, Jean	[pno/dtor, John Jean Goldkette. Valenciennes/FRA, 18-III-1899 - Santa Barbara/Cal, 24-III-1962]
'Golliwog's Cakewall'	[<i>El títol de la peça, Golliwog, procedeix d'un joguet molt de moda en aqueixa època, concretament un canell negre, que va resultar un gran èxit comercial</i>]
Golson, Benny	[sax/comp. Philadelphia/Penn, 25-I-1929]
Gómez, 'Eddie'	[cb, Edgardo Gómez. Santurce de San Juan/PR, 4-X-1944]
Gómez, Edsel	[pno, Edsel Robert Gomez Rentas. Bayamon/PR, 9-VIII-1962]
Gonsalves, Paul	[sax. Boston/Mass, 12-IX-1920 - Londres/UK, 15-V-1974]
Gonzálbez, Carlos	[guit, Carlos Gonzálbez Candela. València, 1-IV-1957]
Gonzales, 'Babs'	[cantant, Lee Brown. Newark/N. Jers, 27-X-1919 - Newark/N. Jers, 23-I-1980]
Goodman, 'Benny'	[clinet/dtor, Benjamin David Goodman. Chicago/Illin, 30-V-190 - N.Y, 13-VI-1986]
Goodman, Jerry	[ví. Chicago/Illin, 16-III-1943]
Goodman, Saul	[perc. N.Y, 16-VII-1907 - Palm Beach/Flor, 26-I-1996]
Goodrick, 'Mick'	[guit. Sharon/Penn, 9-VI-1945]
Gordon, 'Bob'	[sax, Robert Gordon. St. Louis/Missou, 11-VI-1928 - Califòrnia, 28-VIII-1955]
Gordon, Dexter	[sax/comp/actor. Los Angeles/Cal, 27-II-1923 - Filadèlfia/Penn, 25-IV-1990]

Gordon, Wycliffe	[tbó , Wycliffe A. Gordon. Waynesboro/Georg, 29-V-1967]
Gorter, Arjen	[cb . Amsterdam/PsB, 2-I-1948]
Gottlieb, 'Danny'	[bat , Daniel Richard Gottlieb. N.Y, 18-IV-1953]
Goudie, 'Frank'	[clnet/sax , Frank 'Big Boy' Goudie. Youngsville/Louis; 13-IX-1899 - San Francisco/Cal, 9-I-1964]
Gourley, Jimmy	[guit , James Pasco Gourley Jr. St. Louis/Miss, 9-VI-1926 - Villeneuve-Saint-Georges/FRA, 7-XII-2008]
Graetinger, 'Bob'	[pno/sax/arranj , Robert Graetinger, Ontario/CAN, 31-X-1923 - Los Angeles/Cal, 12-III-1957]
Grainger, Porter	[pno/comp . Bowling Green/Kent, 22-X-1891 - N.Y, ? 1955]
Grappelli, Stéphane	[vlí . París/FRA, 26-I-1908 - París/FRA, 1-IX-1997]
Graves, Milford	[bat . Queens/N.Y, 20-VIII-1941]
Gray, Glen	[sax/dtor , Glen Gray Knoblauch. Metamora/Illin, 7-VI-1906 - Plymouth/Mass, 23-VIII-1963]
Gray, Wardell	[sax . Oklahoma City/Oklah, 13-II-1921 - Las Vegas/Nev, 25-V-1955]
Green, 'Benny'	[sax , Bernard Green. Leeds/Yorkshire/UK, 9-XII-1927 - Surrey/UK, 22-VI-1998]
Green, 'Benny'	[pno/comp . N.Y, 4-IV-1963]
Green, 'Bunky'	[sax , Vernice Green. Milwaukee/Wisc, 23-IV-1935]
Green, 'Charlie'	[tbó , Charlie 'Big' Green. Omaha/Nebr, 1893 - Harlem/N.Y, 27-II-1936]
Green, 'Freddie'	[guit , Frederic William Green. 31. Charleston/Car. S, 31-III-1911 - Las Vegas/Nev, 1-III-1987]
Green, Grant	[guit . St. Louis/Miss, 6-VI-1935 - N.Y, 31-I-1979].
Greene, Burton	[pno . Burton 'Narada' Greene. Chicago/Illin, 14-VI-1937]
Greenfield, 'Hayes'	[sax , Harold Greenfield. Poughkeepsie/N.Y, 7-VII-1957]
Greer, 'Sonny'	[bat . Long Branch/N. Jers, 13-XII-1895 - N.Y, 23-III-1982]
Grenadier, Larry	[cb . San Francisco/Cal, 6-II-1966]
Griffin, 'Dick'	[tbó . James Richard Griffin. Jackson/Miss, 1940]
Griffin, 'Johnny'	[sax . John Arnold Griffin III. Chicago/Illin, 24-IV-1928 - Poitiers/FRA, 24-VII-2008]
Griffiths, Malcolm	[tbó , Malcolm Jesse Griffiths. Barnet, Hertfordshire/UK, 29-IX-1941]
Grigson, Lionel	[pno/tpta . Cheltenham/Gloucestershire/UK, 12-II-1942 - Londres/UK, 14-VI-1994]
Grimes, Henry	[cb/vlí/poeta , Henry Alonzo Grimes Filadèlfia, 3-XI-1935]
Grimes, 'Tiny'	[guit , Lloyd Grimes. Newport/Virg, 7-VII-1916 - N.Y, 4-III-1989]

Grisman, David	[mandolina/comp. Hackensack/N. Jers, 23-III-1945]
Grossman, Steve	[sax. Brooklyn/N.Y, 18-I-1951]
Grusin, 'Dave'	[pno/comp , Robert David Grusin. Littleton/Color, 26-VI-1934]
Gryce, 'Gigi'	[sax/flta , George General Grice Jr. Pensacola/Flor, 28-XI-1925 - Pensacola/Flor, 17-III-1983]
Guérin, Roger	[tpta. Saarbrücken/GER, 9-I-1926 - Nimes/FR, 6-II-2010]
Gullin, Lars	[sax , Lars Gunnar Victor Gullin. Visby/Gotland/SUÈ, 4-V-1928 - Vissefjärda/SUÈ, 17-V-1976]
Gumbs, Onaje Allan	[pno/comp , Allan Bentley Gumbs. N.Y, 3-IX-1949]

H Hackett, 'Bobby'	[tpta/guit , Robert Leo Hackett. Providence/Rhode Isl, 31-I-1915 - Chatham/Mass, 7-VI-1976]
Haden, 'Charlie'	[cb , Charles Edward Haden. Shenandoah/Iowa, 6-VIII-1937 - Los Angeles/Cal, 11-VII-2014]
Haffner, Wolfgang	[bat. Wunsiedel/RFA, 7-XII-1965]
Hahn, Jerry	[guit. Alma/Nebr, 21-IX-1940]
Hagans, Tim	[tpta. Dayton/Ohio, 19-VIII-1954]
Haig, 'Al'	[pno , Alan Warren Haig. Newark/N. Jers, 19-VII-1924 - N.Y, 16-XI-1982]
Haino, Keiji	[multi-inst , Haino Keiji. Chiba/JAP, 3-V-1952]
Hakim, Omar	[bat. N.Y, 12-II-1958]
Hall, Adelaide	[cantant , Adelaide Louise Hall. Brooklyn/N.Y, 20-X-1901 - Londres/UK, 7-XI-1993]
Hall, 'Al'	[cb , Alfred Wesley Hall. Jacksonville/Flor, 18-III-1915 - N.Y, 18-I-1988]
Hall, 'Ed'	[clnet , Edmond Hall. N. Orleans/Louis, 15-V-1901 - Cambridge/Mass, 11-II-1967]
Hall, 'Jim'	[guit , James Stanley Hall. Buffalo/N.Y, 4-XII- 1930 - N.Y, 10-XII-2013]
Hall, 'Tubby'	[bat , Alfred Hall. Sellies/Louis, 12-X-1895 - Chicago/Illin, 13-V-1946]
Hallberg, Bengt	[pno/comp. Göteborg/SUÈ, 13-IX-1932 - Uppsala/SUÈ, 2-VII-2013]

Hallett, 'Mal'	[vlí/sax , Malcolm Gray Hallett. Roxbury/Mass, ? 1896 - Boston/Mass, 20-XI-1952]
Hamasyan, Tigran	[pno/comp , Tigran Hamasjan. Leninakan/ARM, 17-VII-1987]
Hamilton, Arthur	[cantant/comp , Arthur Stern. Seattle/Wash, 1926]
Hamilton, 'Chico'	[bat , Foreststorn Hamilton. Los Angeles/Cal, 21-IX-1921 - N.Y, 25-XI-2013]
Hamilton, 'Jimmy'	[clnet/sax , James H. Hamilton. Dillon/Car. Sud, 25-V-1917 - St. Croix/Virgin Isl, 20-IX-1994]
Hamilton, Scott	[sax . Rhode Island/N.Y, 12-IX-1954]
Hammer, Jan	[pno/teclats , Jan Hamr. Praga/XTE, 17-IV-1948]
Hammond, John	[producer/vlí , John Henry Hammond II. N.Y, 15-XII-1910 - ? 10-VII-1987]
Hampton, Lionel	[vib/pno/bat/dtor , Lionel Leo Hampton. Louisville/Kent, 20-IV-1908 - N.Y, 31-VIII-2002]
Hampton, 'Slide'	[tbó/comp/arranj , Locksley Wellington Hampton. Jeannette/Penn, 21-IV-1932]
Hancock, 'Herbie'	[pno/comp , Herbert Jeffrey Hancock. Chicago/Illin, 12-IV-1940]
Handy, John	[sax , John Richard Handy III. Dallas/Tex, 3-II-1933]
Handy, W. C.	[comp , William Christopher Handy. Florence/Alab, 16-XI-1873 - N.Y, 28-III-1958]
Hanna, 'Jake'	[bat , John Hanna. Roxbury/Mass, 4-IV-1931 - Los Angeles/Cal, 12-II-2010]
Hanna, Roland	[pno , Roland Hanna. Detroit/Mich, 10-II-1932 - Hackensack/N. Jers, 13-XI-2002]
Hanrahan, Kip	[perc . Bronx/N.Y, 9-XII-1954]
Hansen, Finn Otto	[tpta . Copenhagen/DIN, 9-IV-1938 - ? 4-III-2001]
Hardin, 'Lil'	[pno/comp , Lillian Hardin Armstrong. Memphis/Tenn, 3-II-1898 - Chicago/Illin, 27-VIII-1971]
Hardman, 'Bill'	[tpta/fisc , William Franklin Hardman, Jr. Cleveland/Ohio, 6-IV-1933 - París/FRA, 5-XII-1990]
Harewood, 'Al'	[bat . N.Y, 3-VI-1923 - ? 13-III-2014]
Hardwick, Otto	[sax , Otto James Hardwick. Washington D.C., 31-V-1904 - Washington D.C., 5-VIII-1970]
Hare, 'Ernie'	[cantant , Thomas Ernest Hare. ? 16-III-1883 - Queens/N.Y, 9-III-1939]
Hargrove, Roy	[tpta , Roy Anthony Hargrove. Waco/Tex, 16-X-1969]
Harper, 'Billy'	[sax . Houston/Tex, 17-I-1943]
Harrell, Tom	[tpta/comp . Urbana/Illin, 16-VI-1946]
Harriott, 'Joe'	[sax , Joseph Arthurlin Harriott. Kingston/JAM, 15-VII-1928 - Southampton/UK, 2-I-1973]

Harris, Barry	[pno/comp/arranj , Barry Doyle Harris. Detroit/Mích, 15-XII-1929]
Harris, 'Beaver'	[bat , William Godvin Harris. Pittsburgh/Penn, 20-IV-1936 - N.Y, 22-XII-1991]
Harris, Benny	[tpta . 'Little' Benny Harris. N.Y, 23-IV-1919 - San Francisco/Cal, 11-V-1975]
Harris, 'Bill'	[tbó , Willard Palmer Harris. Filadèlfia/Penn, 28-X-1916 - Hallandale Beach/Flor, 21-VIII-1973]
Harris, Craig	[tbó/comp , Craig S. Harris. Hempstead/N.Y, 10-IX-1953]
Harris, Don 'Sugarcane'	[vlí/guit , Don Francis Bowman Harris. Pasadena/Cal, 19-VI-1938 - Los Angeles/Cal, 30-XI-1999]
Harris, 'Eddie'	[sax . Chicago/Illin, 20-X-1934 - Los Angeles/Cal, 5-XI-1996]
Harris, 'Gene'	[pno , Eugene Harris. Benton Harbor/Mích, 1-IX-1933 - Boise/Idaho, 16-I-2000]
Harris, Jerome	[baix/guit . Flushing/N.Y, 5-IV-1953]
Harrison, Donald	[sax , Donald Harrison, Jr. N. Orleans/Louis, 23-VI-1960]
Harrison, 'Jimmy'	[tbó , James Henry Harrison. Louisville/Kent, 17-X-1900 - N.Y, 23-VII-1931]
Hart, 'Billy'	[bat , William Hart. Washington, D.C., 29-XI-1940]
Hartman, Johnny	[cantant , John Maurice Hartman. Chicago/Illin, 3-VII-1923 - N.Y, 15-IX-1983]
Hawes, Hampton	[pno/comp , Hampton Barnett Hawes, Jr. Los Angeles/Cal, 13-XI-1928 - Los Angeles/Cal, 22-V-1977]
Hawkins, Coleman	[sax , Coleman Randolph 'Bean' Hawkins. Saint-Joseph/Missou, 21-XI-1904 - N.Y, 19-V-1969]
Hawkins, Erskine	[tpta/dtor , Erskine Ramsay Hawkins. Birmingham/Alab, 26-VII-1914 - Willingboro/N. Jers, 11-XI-1993]
Hayes, Edgar	[pno/dtor , Edgar Junius Hayes. Lexington/Kent, 23-V-1904 - San Bernardino/Cal, 28-VI-1979]
Hayes, Louis	[bat . Detroit/Michigan, 31-V-1937]
Hayes, 'Tubby'	[sax/flta , Edward Brian Hayes. London/UK, 30-I-1935 - London/UK, 8-VI-1973]
Haymes, 'Dick'	[cantant , Richard Benjamin Haymes. Buenos Aires/ARG, 13-IX-1918 - Los Angeles/Cal, 28-III-1980]
Haymes, 'Joe'	[dtor/pno , Joseph Lawrence Haymes. Marshfield/Miss, 10-II-1907 - Dallas/Tex, 10-VII-1964]
Haynes, Roy	[bat , Roy Owen Haynes. Boston/Mass, 13-III-1925]
Hayton, 'Lennie'	[pno , Leonard George Hayton. N.Y, 13-II-908 - Palm Springs/Cal, 24-IV-1971]
Haywood, Cedric	[pno . Houston/Tex, 31-XII-1914 - Houston, 9-IX-1969]
Heard, John	[cb/baix , John William Heard. Pittsburgh/Penn, 3-VII-1938]

'Head'	[Vindria a ser el tema mateix. També: el tema principal o <i>leitmotiv</i>].
Heath, Percy	[cb . Wilmington/Car. N, 30-IV-1923 - Southampton/N.Y, 28-IV-2005]
Heath, 'Tootie'	[bat , Albert Heath. Filadèlfia/Penn, 31-V-1935]
Heath, 'Jimmy'	[sax , James Edward Heath. Filadèlfia/Penn, 25-X-1926]
Heath, 'Tootie'	[bat , Albert Heath. Filadèlfia/Penn, 31-V-1935]
Heatley, 'Spike'	[cb , Brian John Heatley. London/UK, 17-II-1933]
Heckstall-Smith, 'Dick'	[sax , Richard Malden Heckstall-Smith. Ludlow/Shropshire/UK, 26-IX-1934 - Londres/UK, 17-XII-2004]
Hefti, Neal	[tpta , Neal Paul Hefti. Hastings/Nebr, 29-X-1922 - Los Angeles/Cal, 11-X-2008]
Hellborg, Jonas	[baix . Göteborg/SUÈ, 7-VI-1958]
Hemingway, Gerry	[bat . New Haven/Conn, 23-III-1955]
Hemphill, Julius	[sax/comp , Julius Arthur Hemphill. Fort Worth/Tex, 24-I-1938 - N.Y, 2-IV- 1995]
Henderson, Bobby	[pno/tpta . N.Y, 16-IV-1910 - N.Y, 9-XII-1969]
Henderson, 'Eddie'	[tpta/fisc , Edward Jackson Henderson. N.Y, 26-X-1940]
Henderson, 'Joe'	[sax/comp , Joseph Henderson. Lima/Ohio, 24-IV-1937 - San Francisco/Cal, 30-V-2001]
Henderson, Fletcher	[pno/dtor/comp , Fletcher Hamilton Henderson, Jr. Cuthbert/Georgia, 18-XII-1897 - N.Y, 28-XII-1952]
Henderson, Horace	[pno/dtor , Horace W. Henderson. Cuthbert/Georg, 22-XI-1904 - Denver/Color, 29-VIII-1988]
Henderson, Rosa	[cantant, Rosa Deschamps. Henderson County/Kent, 24-XI-1896 - Roosevelt Island/N.Y, 6-IV-1968]
Hendricks, 'Jon'	[cantant , John Carl Hendricks. Newark/Ohio, 16-IX-1921]
Hendricks, Michele	[cantant . N.Y, 27-IX-1953]
Henry, Ernie	[sax . Brooklyn/N.Y, 3-IX-1926 - N.Y, 29-XII-1957]
Herfurt, 'Skeets'	[sax/clnet , Arthur Relsmond Herfurt. Cincinnati/Denver, 28-V-1911 - Nova Orleans/Flor, 17-IV-1992]
Herman, 'Woody'	[clnet/sax/dtor , Woodrow Charles Herman. Milwaukee/Wisc, 16-V-1913 - Los Angeles/Cal, 29-X-1987]
Hersch, Fred	[pno . Cincinnati/Ohio, 21-X-1955]
Heywood, 'Eddie'	[pno , Edward Heywood Jr. Atlanta/Georg, 4-XII-1915 - Miami/Flor, 2-I-1989]
Hibbler, 'Al'	[cantant , Albert George Hibbler. Tyro/Missi, 16-VIII-1915 - Chicago/Illin, 24-IV-2001]

Hicks, John	[pno, John Josephus Hicks, Jr. Atlanta/Georg, 21-XII-1941 - N.Y, 10-V-2006]
Hidalgo, Giovanni	[perc. San Juan/PR, 22-XI-1963]
Higginbotham, J. C.	[tbó, Jay C. Higginbotham/Jack Higginbotham. Social Circle/Geor, 11-V-1906 - N.Y, 26-V-1973]
Higgins, 'Billy'	[bat. Los Angeles/Cal, 11-X-1936 - Inglewood/Cal, 3-V-2001]
Hightower, Alma	[cantant/prof, Alma Julia Hightower. Baton Rouge/Louis, 27-XI-1888 - Los Angeles/Cal, 1-VIII-1970]
Hightower, Donna	[cantant, Donna Lubertha Hightower. Caruthersville/Missouri, 28-XII-1926 - Austin/Tex, 19-VIII-2013]
Hightower, Willie	[corn/tpta, Willie H. Hightower. Nashville/Tenn, ?-X-1889 - Chicago/Illin, ?-XII-1959]
Hill, Andrew	[pno/comp. Chicago/Illin, 30-VI-1937 - Jers C./N. Jers, 20-IV-2007]
Hill, Calvin	[cb. Bridgeport/Conn, 27-VI-1945]
Hill, 'Teddy'	[sax, Theodore Hill. Birmingham/Alab, 7-XII-1909 - Cleveland/Ohio, 19-V-1978]
Hillyer, Lonnie	[tpta, in Monroe/Georg, 25-III-1940 - N.Y, 1-I-VII-1985]
Hilton, 'Jack'	[pno/dtor, John Greenhalgh Hilton. Bolton/Lancashire/UK, 2-VII-1892 - Marylebone/Londres/UK, 29-I-1965].
Hines, Earl 'Fatha'	[pno, Earl Keneth Hines. Pittsburg, Pennsilvània, 28-XII-1905 - Oakland/Cal, 22-IV-1983]
Hino, Teramasa	[tpta. Hino Terumasa. Tokyo, 25-X-1942]
Hinton, 'Milt'	[cb, Milton John Hinton. Vicksburg/Missi, 23-VI-1910 - N.Y, 19-XII-2000]
Hipp, Jutta	[pno/pintora. Leipzig/RFA, 4-II-1925 - N.Y, 7-IV-2003]
'Hiromi'	[pno/comp, Hiromi Uehara. Shizuoka/JAP, 26-III-1979]
Hiseman, 'Jon'	[bat, Philip John Hiseman. Woolwich/Londres/UK, 21-VI-1944]
Hightower, Donna	[cantant. Cathersville/Missou, 28-XII-1926 - Austin/Tex, 19-VIII-2013]
Hodes, 'Art'	[pno, Arthur W. Hodes. Nikolajew/RÚS, 14-XI-1904 - Harvey/Illin, 4-III-1993]
Hodge, Derrick	[baix. Filadèlfia/Penn, 5-VII-1979]
Hodges, 'Johnny'	[sax, John Cornelius Hodges. Cambridge/Mass, 25-VII-1906 - N.Y, 11-V-1970]
Hoffman, Ingfried	[orgue/pno/tpta. Stettin/RFA, 30-I-1935]
Holcomb, Robin	[cantant/pno, Robin Lynn Holcomb. ? Georgia, ? 1954]
Holder, Terrence	[tpta. Muskogee/Oklah, 1898 - ?]
Holiday, 'Billie'	[cantant, Eleanora Fagan Gough. Filadèlfia, 7-IV-1915 - N.Y, 17-VII-1959]

Holiday, Clarence	[banjo , Clarence Halliday. Baltimore/Mary, 23-VII-1898 - Dallas/Tex, 1-III-1937]
Holland, Dave	[cb . Wolverhampton/UK, 1-X-1946]
Holland, 'Peanuts'	[tpta , Herbert Lee 'Peanuts' Holland. Norfolk/Virg, 9-II-1910 - Estockholm/SUÈ, 7-II-1979]
Holloway, 'Red'	[sax , James L. Holloway. Helena/Ark, 31-V-1927 - Morro Bay/Cal, 25-II-2012]
Holman, 'Bill'	[sax/comp , Willis Leonard Holman. Olive/Cal, 21-V-1927]
Holdsworth, Allan	[guit . Bradford/Yorkshire/UK, 6-VIII-1946 – Vista/Cal, 15-IV-2017]
Hope, Elmo	[pno/comp , Elmo Sylvester Hope. N.Y, 27-VI-1923 - N.Y, 19-V-1967]
Hopkins, Claude	[pno/dtor , Claude Driskett Hopkins. Alexandria/Virg, 24-VIII-1903 - Bronx/N.Y, 19-II-1984]
Hopkins, Fred	[cb . Chicago/Illin, 10-X-1947 - Chicago/Illin, 7-I-1999]
Horn, Paul	[flta/sax . N.Y, 17-III-1930 - Vancouver/CAN, 29-VI-2014]
Horn, Shirley	[cantant/pno , Shirley Valerie Horn. Washington D.C., 1-V-1934 - Cheverly/Mary, 20-X-2005]
Horne, Lena	[cantant , Lena Mary Calhoun Horne. Brooklyn, 30-VI-1917 - N.Y, 9-V-2010]
Hornsby, Bruce	[pno , Bruce Randall Hornsby. Williamsburg/Virg, 23-XI-1954]
Horton, Ron	[tpta . Bethesda/Mary, ? 1960]
Horvitz, Wayne	[pno/comp . N.Y, 1-IX-1955]
Houben, Steve	[sax . Liège/BÈL, 19-III-1950]
Howard, Darnell	[clinet/vlí . Chicago/Illin, 25-VII-1905 - San Francisco/Cal, 2-IX-1966]
Howard, 'Ed'	[cb , Edward U. Howard. Washington D.C., 9-IV-1960]
Howard, Paul	[sax/clinet , Paul Leroy 'Ox Blood' Howard. Steubenville/Ohio, 20-IX-1895 - Los Angeles/Cal, 18-II-1980]
Hubbard, Freddie	[tpta , Frederick Dewayne Hubbard. Indianapolis/Indi, 7-IV-1938 - Sherman Oaks/Cal, 29-XII-2008]
Hubbard, George	[sax . Filadelfia/Penn, 15-IX-1956 - ? 20-III-1998]
Hucko, 'Peanuts'	[clinet , Michael Andrew Hucko. Syracuse/N.Y, 7-IV-1918 - Fort Worth/Tex, 19-VI-2003]
Hudson, George	[tpta/dtor . Stonewall/Miss, 7-III-1910 - Brookly/Illin, 10-VII-1996]
Hudson, Will	[comp/arranj . Barstow/Cal, 8-III-1908 - Isle of Palms/Car. S, 16-VII-1981]
Hughes, 'Spike'	[cb/comp/arranj , Patrick Cairns Hughes. Londres/UK, 19-X-1908 - Ringmer/UK, 2-II-1987]
Humair, Daniel	[perc/comp/pintor . Ginebra/SUÍ, 23-V-1938]

Humphrey, Paul	[bat, Paul Nelson Humphrey. Detroit/Mich, 12-X-1935]
Hunter, Alberta	[cantant. Memphis/Tenn, 1-IV-1895 - N.Y, 17-X-1984]
Hurst, 'Bob'	[cb, Robert Leslie Hurst III. Detroit/Mich, 4-X-1964]
Husband, Gary	[bat. Leeds/UK, 14-VI-1960]
Hussain, Zakir	[tabla. Bombai/IND, 9-III-1951]
Hutcherson, 'Bobby'	[vibr, Robert Hutcherson. Los Angeles/Cal, 27-I-1941 - Montara/Cal, 15-VIII-2016]
Hutchinson, 'Greg'	[bat, Gregory Hutchinson. Brooklyn/NY, 16-VI-1970]
Hyams, 'Margie'	[vib/pno, Marjorie Hyams. N.Y, 9-VIII-1920 - Monrovia/Cal, 14-VI-2012]
Ibrahim, Abdullah	[pno/sax/vcel, Adolph Johannes Brand - 'Dollar Brand'. Cape Town/SUD, 9-X-1934]
Ineke, Eric	[bat, Eric Alexander Ineke. Haarlem/RFA, 1-IV-1947]
Ino, Nobuyoshi	[cb. Gunma/JAP, 26-III-1950]
Intra, Enrico	[pno/comp. Milà/ITÀ, 3-VII-1935]
Irby, Sherman	[sax. Tuscaloosa/Alab, 24-III-1968]
Isaacs, 'Ike'	[cb, Charles Isaacs. Cleveland/Ohio, 28-III-1923 - Atlanta/Georg, 27-II-1981]
Israel, Yoron	[bat, Yoron Dael Israel. Chicago/Illin, 24-XI-1963]
Israels, 'Chuck'	[cb/comp, Charles H. Israels. Nova York, 10-VIII-1936].
Iturralde, Pedro	[sax/comp, Pedro Iturralde Ochoa. Falces/Navarra, 13/VII/1929]

- J**acket, 'Illinois' [sax/fagot, Jean-Baptiste 'Illinois' Jacquet. Broussard/Louis, 31-X-1922 - N.Y, 22-VII- 2004]
- J**acket, Russell [tpta/cantant. St. Martinville/Louis, 4-XII-1917 - Los Angeles/Cal, 28-II-1990]
- J**ackson, Anthony [baix. N.Y, 23-VI-1952]
- J**ackson, 'Bull Moose' [sax, Benjamin Clarence Jackson. Cleveland/Ohio, 22-IV-1919 - Cleveland/Ohio, 31-VII-1989]
- J**ackson, Calvin [pno/comp/dtor, Filadèlfia/Penn, 26-V-1919 - Encinitas/Cal, 9-XII-1985]
- J**ackson, 'Chubby' [cb, Greig Stewart Jackson. N.Y, 25-X-1918 - Rancho Bernardo/Cal, 1-X-2003]
- J**ackson, Jack [tpta/dtor. Yorkshire/UK, 20-II-1906 - Hertfordshire/UK, 15-I-1978]
- J**ackson, Javon [sax, Javon Anthony Jackson. Carthage/Missou, 16-VI-1965]
- J**ackson, 'Milt' [vib, Milton Jackson [Detroit/Mich, 1-I-1923 - Detroit/Mich, 9-X-1999]
- J**ackson, Paul [cb/baix. Oakland/Cal, ? 1947]
- J**ackson, Quentin [tbó, Quentin 'Butter' Jackson. Springfield/Ohio, 13-I-1909 - N.Y, 2-X-1976]
- J**ackson, Tony [pno/cantant, Anthony/Antonio Jackson. Nova Orleans/Louis, 5-VI-1876 - Chicago/Illin, 20-IV-1920]
- J**acquet, 'Illinois' [sax, Jean-Baptiste Jacquet. Broussard/Louis, 31-X-1922 - N.Y, 22-VII-2004]
- J**acquet, Russell [tpta. St. Martinville/Louis, 4-XII-1917 - Los Angeles/Cal, 28-II-1990]
- J**amal, 'Ahmad' [pno, Frederick Russell Jones. Pittsburgh/Penn, 2-VII-1930]
- 'Jamboree Jazz Club'** [*Fou inaugurat el dissabte 9 de gener de 1960. L'empresari Joan Rosselló havia transformat el 'Bar Brindis', situat al n.17 de la plaça Reial de Barcelona, en una cava de jazz que va anomenar 'Jamboree', mot en llengua zulú que significa 'reunió de tribus'*]
- J**amerson, James [baix, James Lee Jamerson. Edisto Island/Car. Sud, 29-I-1936 - Los Angeles/Cal, 2-VIII-1983]
- J**ames, 'Billy' [bat, William James. Pittsburg/Penn, 20-IV-1936 - ? 20-XI-2009]
- J**ames, 'Bob' [pno/teclats, Robert McElhiney James. Marshall/Missou, 25-XII-1939]
- J**ames, 'Boney' [sax, James Oppenheim. Lowell/Mass, 1-IX-1961]
- J**ames, 'Etta' [cantant, Jamesetta Hawkins. Los Angeles, 25-I-1938 - Riverside/Cal, 20-I-2012]
- J**ames, Harry [tpta, Harry Haag James. Albany/Georg, 5-III-1916 - Las Vegas/Nev, 15-VII-1983]
- J**anis, Conrad [tbó/actor. N.Y, 11-II-1928]
- J**arman, Joseph [sax. Pine Bluff/Ark, 14-IX-1937]

- Jarreau, 'Al'** [cantant, Alwyn López Jarreau. Milwaukee/Wisc, 12-III-1940 - Los Angeles/Cal, 12-II-2017]
- Jarrett, Keith** [pno/comp. Allentown/Penn, 8-V-1945]
- Jaspar, 'Bobby'** [sax/flta, Robert B. Jaspar. Lüttich/BEL, 20-II-1926 - N.Y, 4-III-1963]
- 'Jass Band'**
El nom original vé del grup Original Dixieland Jass Band, però a la fi del 1917 canviaren les dues essas de 'jass' per les dues zetes anomenant-se llavors Original Dixieland Jazz Band, més endavant coneguts com l'ODJB. De fet, la paraula 'Jass Band' aparegué de primera vagada a la premsa negra de Chicago [diari 'Defender'] el 30-IX-1916. 'Jass Band' descriu la música produïda pel pianista W. Benton Overstreet quan acompanya la cantant Estella Harris al Grand Theater.

Al 1916, a l'Schiller's Cafè de Chicago, els músics de The Original Dixieland Band toquen una música hereva del Ragtime, del Blues i de les marxas militars. De sobte, un client ebri es posa en peus i crida "JASS IT UP, BOYS!". "Jass" -de l'argot afro-americanà- es feia servir als baixos fons per tal de referir-se al sexe. El client borratxo, acabava de posar -sense saber-ho- el nom perfecte a eixa música del diable.
- 'Jazz Messengers', The** [Formació jazzística creada a meitat dels anys 50' pel bateria Art Blakey i que conclogué a la mort d'aquest [1990] amb vora cinquanta anys de desenvolupament musical i escola jazzística per a una gran quantitat de jazzmen que per ella passaren]
- 'Jazz Passengers', The** Grup format al 1987 pel saxofonista Roy Nathanson [17-V- 1951] i el trombonista Curtis Fowlkes [1950].
- Jeanneau, François** [sax/flta. París/FRA, 15-VI-1935]
- Jefferson, 'Eddie'** [cantant, Edward Jefferson. Pittsburgh/Penn, 3-VIII-1918 - Detroit/Mich, 9-V-1979]
- Jeffrey, Paul** [sax/dtor. N.Y, 8-IV-1933 - Durham/Car. N, 20-III-2015]
- Jemmott, Jerry** [baix, Gerald Joseph Stenhouse Jemmott. N.Y, 22-III-1946]
- Jenkins, Leroy** [ví. Chicago/Illin, 11-III-1932 - N.Y, 24-II-2007].
- Jenny-Clark, Jean-François** [cb, Jean-François Jenny-Clark 'J.F.' Toulouse/FRA, 12-VII-1944 - París/FRA, 6-X-1998]
- Jerome, Jerry** [sax. N.Y, 19-VI-1912 - Sarasota/Flor, 17-XI-2001]
- Jobim, Antonio Carlos** [pno/guit/comp/cantant, Antônio Carlos 'Tom' Brasileiro de Almeida Jobim. Río de Janeiro/BRA, 25-I-1927 - N. Y, 8-XII-1994]
- Johnson, Alphonso** [baix/cb. Filadèlfia, 2-II-1951]
- Johnson, 'Bill'** [cb, William Manuel Johnson. Talladega/Alab, 10-VIII-1874 - New Braunfels/Tex, 3-XII-1972]
- Johnson, 'Budd'** [sax, Albert J. Johnson Dalla/Tex, 14-XII-1910 - Kansas City/Missou, 20-X-1984]
- Johnson, 'Bunk'** [tpta, William Geary Johnson. Nova Orleans/Louis, 27-XII-1879 - New Iberia/Louis, 7-VII-1949]

Johnson, 'Dick'	[sax , Richard Brown Johnson. Brockton/Mass, 1-XII-1925 - Boston, 10-I-2010]
Johnson, Ella	[cantant . Darlington/Car. S, 22-VI-1923 - N. Y, 16-II-2004]
Johnson, 'Freddie'	[pno/cantant . Freddy Johnson. N.Y, 12-III-1904 - N.Y, 23-III-1961]
Johnson, 'George'	[sax . Grand Rapids/Mich, 25-IV-1913, - Amsterdam/PsB, ? 1972]
Johnson, 'Gus'	[bat . Tyler/Tex, 15-XI-1913 - Westminster/Color, 6-II-2000]
Johnson, Hall	[comp , Francis Hall Johnson. Athens/Georg, 12-III-1888 - N.Y, 30-IV-1970]
Johnson, James P.	[pno , James Price Johnson. New Brunswick/N. Jers, 1-II-1894 - N.Y, 17-XI-1955]
Johnson, James 'Weldom'	[cantant/poeta/crític , James William Johnson. Jacksonville/Flor, 17-VI- 1871 - Wiscasset/Maine, 26-VI-1938].
Johnson, 'Jay Jay' [J.J]	[tbó , James Louis Johnson. Indianàpolis/Ind, 22-I-1924 - Indianàpolis, 4-II-2001]
Johnson, 'Lonnie'	[bluesman , Alonzo Johnson. N. Orleans/Louis, 8-II-1899 - Toronto/CAN, 16-VI-1970]
Johnson, Marc	[cb/comp , Marc Alan Johnson. Omaha/Nebr, 21-X-1953]
Johnson, 'Pete'	[pno , Peter Johnson. Kansas City, 24-III-1904 - Buffalo/N.Y, 23-III-1967]
Johnson, Walter	[bat . N.Y, 18-II-1904 - N.Y, 27-IV-1977]
Jolson, 'Al'	[cantant/actor , Asa Yoelson. Seredzius/LIT, 26-V-1886 - San Francisco/Cal, 23-X-1950]
Jones, Clarence	[pno/comp , Clarence M. Jones. Wilmington/Ohio, ? 1889]
Jones, 'Brad'	[cb , Bradley Christopher Jones. N.Y, 20-V-1963]
Jones, Darryl	[baix . Chicago/Illin, 11-XII-1961]
Jones, 'Davey'	[sax , David Jones. Lutcher/Louis, ?-1888 - Los Angeles/Cal, 1956]
Jones, Elvin	[bat , Elvin Ray Jones. Pontiac/Mích, 9-IX-1927 - Englewood/N. Jers, 18-V-2004]
Jones, Etta	[cantant . Aiken/Car-Sud, 25-XI-1928 - N.Y, 16-X-2001]
Jones, 'Hank'	[pno/comp , Henry Jones. Vicksburg/Missi, 31-VII-1918 - N.Y, 16-V-2010]
Jones, Isham	[sax/dtor . Coalton/Iowa, 31-I-1894 - Hollywood/Flor, 19-X-1956]
Jones, 'Jimmy'	[pno , James Henry Jones. Memphis/Tenn, 30-XII-1918 - Burbank/Cal, 29-IV-1982]
Jones, 'Jo'	[bat , Jonathan David Samuel Jones. Chicago/Illin, 7-X-1911 - N.Y, 3-IX-1985]
Jones, 'Jonah'	[tpta , Robert Elliott Jones. Louisville/Kent, 31-XII-1908 - N.Y, 30-IV-2000]
Jones, Oliver	[pno/orgue/comp , Oliver Theophilus Jones. Montreal/Quebec/CAN, 11-IX-1934]

Jones, 'Philly Joe'	[bat, Joseph Rudolph Jones. Filadèlfia/Penn, 15-VII-1923 - Filadèlfia/Penn, 30-VIII-1985]
Jones, 'Quincy'	[arranj/comp/tpta/prod, Quincy Delight Jones, Jr. Chicago/Illin, 14-III-1933]
Jones, Rufus	[bat, Rufus 'Speedy' Jones. Charleston/Car. S, 27-V-1936 - Las Vegas/Nev, 25-IV-1990]
Jones, 'Sam'	[cb, Samuel Jones. Jacksonville/Flor, 12-XI-1924 - N.Y, 15-XII-1981]
Jones, 'Thad'	[tpta/dtor/comp, Thaddeus Joseph Jones. Pontiac/Mich, 28-III-1923 - Copenhagen/DIN, 20-VIII-1986]
Joplin, Scott	[pno/comp. Texarkana/Tex, 24-XI-1868 - Manhattan/N.Y, 1-IV-1917]
Jordan, Clifford	[sax, Clifford Laconia Jordan. Chicago/Illin, 2-IX-1931- Manhattan/N.Y, 27-III-1993]
Jordan, 'Duke'	[pno, Irving Sydney Jordan. Brooklyn/N.Y, 1-IV-1922 - Valby/DIN, 8-VIII-2006]
Jordan, 'Joe'	[comp. Cincinnati/Ohio, 11-II-1882 - Tacoma/Washi, 11-IX-1971]
Jordan, Ronny	[guit. Londres/UK, 29-XI-1962 - Londres/UK, 14-I-2014]
Jordan, Taft	[tpta, James Taft Jordan. Florence/Car. Sud, 15-II-1915 - N.Y, 1-XII-1981]
Jordan, Steve	[bat. N.Y, 14-I-1957]
Jörgensmann, Theo	[clnet/comp, Theodor Franz Jörgensmann. Bottrop/RFA, 29-IX-1948]
Joris, Bert	[tpta/fiscorn. Antwerpen/BEL, 18-I-1957]
Kahn, 'Tiny'	[bat, Norman Kahn. N.Y, ? 1924 - Martha's Vineyard/Mass, 19-VIII-1953]
Kahn, Roger Wolfe	[sax/dtor/comp. Morristown/N. Jers, 19-X-1907 - N.Y, 12-VII-1962]
Kaminsky, 'Max'	[tpta. Brockton/Mass, 7-IX-1908 - ? 6-IX-1994]
Kamuca, 'Richie'	[sax, Richard Kamuca. Filadèlfia/Penn, 23-VII-1930 - Los Angeles, 22-VII-1977]
Katché, Manu	[bat. Saint-Maur-des-Fossés/FRA, 27-X-1958]
Kawaguchi, George	[bat. Joji Kawaguchi. Fukakusa/Kyoto/JAP, 15-VI-1927 - Tokyo/JAP, 1-XI-2003]

Kay, Connie	[bat, Conrad Henry Kirnon Tuckahoe/Westchester County/N.Y, 27-IV-1927 - N.Y, 30-XI-1994]
Keezer, 'Geoff'	[pno, Geoffrey Keezer. Eau Claire/Wisc, 20-XI-1970]
Kelley, 'Peck'	[pno, John Dickson Kelley. Houston/Tex, 22-X-1898 - Houston/Tex, 26-XII-1980]
Kelly, 'Ed'	[pno/orgue, Edwin Kelly. Wharton/Tex-X-1935 - Oakland/Cal, 4-II-2005]
Kelly, George	[sax. Miami/Flor, 31-VII-1915 - ? 24-V-1998]
Kelly, Grace	[sax/flta/comp, Grace Chung. Wellesley/Mass, 15-V-1992]
Kelly, Wynton	[pno, Wynton Charles Kelly. JAM, 2-XII-1931 - Toronto/CAN, 12-IV-1971]
Kemp, Hal	[sax, James Hal Kemp. Marion/Alab, 27-III-1904 - Madera/Cal, 21-XII-1940]
Kennedy, 'Joe'	[ví/comp, Jr. Joseph J. Kennedy. Jr. Pittsburgh/Penn, 16-XI-1923 - Richmond/Virg, 17-IV-2004]
Kenton, 'Stan'	[pno/dtor/arranj, Stanley Newcomb Kenton. Wichita/Kans, 19-II-1912 - Hollywood/Cal, 25-VIII-1979]
Keppard, Freddie	[corneta/dtor. N. Orleans/Louis, 27-II-1890 - Chicago/Illin, 15-VII-1933]
Kern, Jerome	[comp, Jerome David Kern. N.Y, 27-I-1885 - N.Y, 11-XI-1945]
Kernfeld, Barry	[sax/musicòleg, Barry Dean Kernfeld. San Francisco/Cal, 11-VIII-1950]
Kerr, 'Brooks'	[pno, Chester Monson Brooks Joseph Kerr III. N. Haven/Conn, 26-XII-1951]
Kersey, 'Ken'	[pno, Kenneth Lyons Kersey. Harrow/Ontario/CAN, 3-IV-1916 - N. Y, 1-IV-1983]
Kessel, Barney	[guit. Muskogee/Okla, 17-X-1923 - San Diego/Cal, 6-V-2004]
Kesterton, 'Bob'	[cb. ? 1920 - Las Vegas/Nev, IV-1996]
Kleyes, Bert	[cantant/arranj. ? 11-IX-1930 - Central Islip/N.Y, 21-VII-1987]
Kidjo, Angélique	[cantant, Ouidah/Benin, 14-VII-1960]
Kikoski, Dave	[pno. New Brunswick/N. Jers, 29-IX-1961]
King, Peter	[sax/clnet. Surrey/UK, 11-VIII-1940]
Kirby, John	[cb/tuba. Baltimore/Maryl, 31-XII-1908 - Hollywood/Cal, 14-VI-1952]
Kirk, 'Andy'	[sax/tuba, Andrew Dewey Kirk. Newport/Kent, 28-V-1898 - N.Y, 11-XII-1992]
Kirk, Roland	[sax/flta i d'altres, 'Rahsaan' Ronald Theodore Kirk. Columbus/Ohio, 7-VIII-1936 - Bloomington/Ind, 5-XII-1977]
Kirkland, 'Kenny'	[pno, Kenneth David Kirkland. Brooklyn/N.Y, 28-IX-1955 - N.Y, 12-XI-1998]
Kitagawa, Kiyoshi	[cb. Osaka/JAP, 5-XII-1958]

Kitchings, Irene	[cantant/pno/comp , Irene Wilson Kitchings. Marietta/Ohio, ? 1908 - ? 1975]
Klein, 'Manny'	[tpta , Emmanuel Klein. N.Y, 4-II-1908 - Los Angeles/Cal, 31-V-1994]
Kloss, Eric	[sax . Greenville/Penn, 3-IV-1949]
Klugh, Earl	[guit . Detroit/Mich, 16-IX-1954]
Knepper, 'Jimmy'	[tbó , James M. Knepper. Los Angeles, 22-XI-1927 - Triadelphia/Ohio, 14-VI-2003]
Koffman, 'Moe'	[sax/flta , Morris Koffman. Toronto/CAN, 28-XII-1928 - Orangeville/Ontario/CAN, 28-III-2001]
Kolax, 'King'	[tpta/dtor , William Little. Kansas City/Missou, 6-XI-1912 - Chicago/Illin, 18-XII-1991]
Koller, Hans	[sax , Antonio Hans Cyrill. Viena/AUS, 12-II-1921 - Viena/AUS, 22-XII-2003]
Konitz, Lee	[sax/comp . Chicago/Illin, 13-X-1927]
Köppen, Bernd	[pno/orgue/comp . Wuppertal/RFA, 4-IX-1951 - Wuppertal/RFA, 9-XII-2014]
Kotick, 'Teddy'	[cb . Theodore John Kotick. Haverhill/Mass, 4-VI-1928 - Boston/Mass, 17-IV-1986]
Krall, Diana	[cantant/pno , Diana Jean Krall. Nanaimo/Br. Columbia, 16-IX-1964]
Kress, Carl	[guit , Newark/N.Jers, 20-X-1907 - Reno/Nev, 10-VI-1965]
Krog, Karin	[cantant . Oslo/NOR, 15-V-1937]
Krupa, 'Gene'	[bat , Eugene Bertram Krupa. Chicago/Illin, 15-I-1909 - N.Y, 16-X-1973]
Kühn, Joachim	[pno . Leipzig/RDA, 15-III-1944]
Kuhn, Steve	[pno/comp , Stephen Lewis Kuhn. Brooklyn/N.Y, 24-III-1938]
Kuti, 'Fela'	[multi-instr , Olufela Olusegun Oludotun Anikulapo Ransome-Kuti, Abeokuta/NIG, 15-X-1938 - Lagos/NIG, 2-VIII-1997]
Kyao, 'Rão'	[flta/sax , João Maria Centeno Gorjão Jorge. Lisboa/POR, ? 1940]
Kyle, 'Billy'	[pno , William Osborne Kyle. Filadèlfia/Penn, 14-VII-1914 - Youngstown/Ohio, 23-II-1966]

- La Roca, 'Pete'** [bat/comp, Peter Sims. N.Y, 7-IV-1938 - ? 19-XI-2012]
- LaBarbera, Joe** [bat, Joseph James LaBarbera. Mount Morris/N.Y, 22-II-1948]
- LaBarbera, 'Pat'** [sax/clinet, Pascel Emmanuel LaBarbera. Mount Morris/N.Y, 7-IV-1944]
- Lacy, Frank** [tbó, Frank Ku-Umba Lacy. Houston/Tex, 9-VIII-1958]
- Lacy, 'Steve'** [sax, Steven Norman Lackritz. N.Y, 23-VII-1934 - Boston/Mass, 4-VI-2004]
- Ladnier, 'Tommy'** [tpa, Thomas James Ladnier. N. Orleans/Louis, 28-V-1900 - N.Y, 4-VI-1939]
- LaFaro, Scott** [cb, Rocco Scott LaFaro. Newark/N. Jers, 3-IV-1936 - Geneva/N.Y, 6-VII-1961]
- Lafitte, Guy** [sax, Guy Denis Ferdinand Lafitte. Saint-Gaudens/FRA, 12-I-1927 - ? 10-VI-1998]
- Lage, Julian** [guit. Santa Rosa/Cal, 25-XII-1987]
- Laine, 'Papa' Jack** [bat/cb, George Vital. N. Orleans/Louis, 21-IX-1873 - N. Orleans/Louis, 1-VI-1966]
- Lake, Oliver** [sax. Marianna/Arkan, 14-IX-1942].
- Lamare, 'Nappy'** [banjo/guit, Joseph Hilton Napoleon Lamare. N. Orleans/Louis, 14-VI-1905 - Newhall/Cal, 8-V-1988]
- Lambert, Dave** [cantant, David Alden Lambert. Boston/Mass, 19-VI-1917 - Westport/Conn, 3-X-1966]
- 'Lambert, Hendricks & Ross'** [*trio de 'vocalese' format pels cantants Dave Lambert, Jon Hendricks i Annie Ross/Yolande Bavan*]
- Lambert, 'Scrappy'** [cantant, Harold Lambert. New Brunswick/N. Jers, 12-V-1901 - New Brunswick, 30-XI-1987]
- Lampkin, 'Chuck'** [bat, Charles Roland Lampkin. Cleveland/Ohio, 5-VI-1934 - N.Y, 10-II-2003]
- Land, Harold** [sax, Harold de Vance Land. Houston/Tex, 18-XII-1928 - Los Angeles/Cal, 27-VII-2001]
- Lang, 'Eddie'** [guit, Salvatore Massaro. Filadèlfia/Penn, 25-X-1902 - N.Y, 26-III-1933]
- Lanin, 'Sam'** [dior, Samuel Charles Lanin. Filadèlfia, 4-IX-1891 - Florida, 5-V-1977]
- Larkin 'Milt'** [tpa, Milton Larkin. Navasota/Tex, 10-X-1910 - Houston/Tex, 31-VIII-1996]
- Larkins, Ellis** [pno, Ellis Lane Larkins. Baltimore/Mary, 15-V-1923 - Baltimore, 30-IX-2002]
- LaRocca, 'Nick'** [corneta/tpa, Dominic James 'Nick' LaRocca. N. Orleans/Louis, 11-IV-1889 - N. Orleans/Louis, 22-II-1961]
- Laswell, 'Bill'** [baix. Salem/Illin, 12-II-1955]

Lateef, 'Yusef'	[sax/flta/oboè , William Emanuel Huddleston. Chattanooga/Tenn, 9-X-1920 - Shutesbury/Mass, 23-XII-2013]
Lawrence, Michael	[tpta . Yonkers/N.Y, 3-XII-1945 - N.Y, 1-I-1983]
Laws, Hubert	[flta . Houston/Tex, 10-XI-1939]
Lee, George E.	[dtor/sax/cantant , George Ewing Lee. Boonville/Miss, 28-IV-1896 - ? 2-X-1958]
Lee, Jeanne	[cantant . N.Y, 29-I-1939 - Tijuana/MÈX, 25-X-2000]
Lee, John	[baix , John Gregory Lee. Roxbury/Mass, 28-VI-1952]
Lee, 'Peggy'	[cantant , Norma Deloris Egstrom. Jamestown/Dako, 26-V-1920 - Los Angeles/Cal, 21-I-2002]
Lee, Sonny	[tbó , Thomas Ball Lee. Huntsville/Tex, 26-VIII-1904 - Amarillo/Cal, 17-V-1975]
Lee, 'Will'	[cb/baix , William Franklin Lee IV. San Antonio/Tex, 8-IX-1952]
Leeman, 'Cliff'	[bat , Clifford Leeman. Portland/Maine, 10-IX-1913 - N.Y, 26-IV-1986]
Leer, Thijs van	[pno/flta/cantant . Amsterdam/PsB, 31-III-1948]
Legrand, Michel	[pno/comp , Michel Jean Legrand. París/FRA, 24-II-1932]
Leitch, Peter	[guit . Ottawa/CAN, 19-VIII-1944]
Leonhard, Jay	[cb/cantant . James Chancellor Leonhart. Baltimore/Mary, 6-XII-1940]
Levy, Howard	[harmònica . Brooklyn/N.Y, 31-VII-1951]
Levy, John	[cb , John O. Levy. N. Orleans/Louis, 11-IV-1912 - Los Angeles/Cal, 20-I-2012]
Lewis, George	[tbó , George E. Lewis. Chicago/Illin, 14-VII-1952]
Lewis, Herbie	[cb . Pasadena/Cal, 17-II-1941 - Minneapolis/Minn, 18-V-2007]
Lewis, John	[pno/comp/dtor , John Aaron Lewis. La Grange/Illin, 3-V-1920 - N.Y, 29-III-2001]
Lewis, Meade 'Lux'	[pno/comp , Meade Anderson Lewis. Chicago/Illin, 3-IX-1905 - Minneapolis/Minn, 7-VI-1964]
Lewis, 'Mel'	[bat , Melvin Sokoloff. Buffalo/N.Y, 10-V-1929 - N.Y, 2-II-1990]
Lewis, 'Sabby'	[pno/dtor , William Sebastian Zabby Lewis. Middleburgh/Car. N, 1-XI-1914 - ?/Mass, 9-VII-1994]
Lewis, 'Ted'	[cantant/dtor , Theodore Leopold Friedman. Circleville/Ohio, 6-VI-1890 - N.Y, 25-VIII-1971]
Lewis, Victor	[bat . Omaha/Nebr, 20-V-1950]
Lewis, 'Willie'	[clinet/dtor , William 'T' Lewis. Cleburne/Tex, 10-VI-1905 - N.Y, 13-I-1971]

'Lick'	[<i>Patró de frase on hi són repetits acords en progressió. Pot emprar-se als 'solos' i també a l'acompanyament</i>]
Liebman, 'Dave'	[sax/clnet , David Liebman. Brooklyn/N.Y, 4-IX-1946]
Lightsey, 'Kirk'	[pno , Kirkland Lightsey. Detroit/Mich, 15-II-1937]
Lincoln, 'Abbey'	[cantant , Anna Marie Wooldridge. Chicago/Illi, 6-VIII-1930 - N.Y, 14-VIII-2010]
Lipsius, Fred	[sax/pno/arranj , N.Y, 19-XI-1943]
Liston, Melba	[tbó , Melba Doretta Liston. Kansas City/Miss, 13-I-1926 - Inglewood/Cal, 23-IV-1999]
Little, Booker	[tpta , Booker Little Jr. Memphis/Tenn, 2-IV-1938 - N.Y, 5-X-1961]
Little, Wilbur	[cb . Parmele/Car, N., 5-III-1928 - Amsterdam/PsB, 4-V-1987]
Livingston, 'Fud'	[clnet/sax/dtor , Joseph Anthony Livingston. Charleston/Car. S, 10-IV-1906 - N.Y, 25-III-1957]
Lloyd, Charles	[sax . Memphis/Tenn, 15-III-1938]
Lockwood, Didier	[vlí/comp . Calais/FR, 11-II-1956]
Lodice, Don	[sax , Dominici LoGuidice. 25-X-1919 - Los Angeles/Cal, 29-IV-1995]
Logan, 'Giuseppi'	[multi-inst , Giuseppe Logan. Filadèlfia/Penn, 22-V-1935]
London, Julie	[cantant , Julie Peck, Gayle Peck o Nancy Peck. Santa Rosa/Cal, 26-IX-1926 - Encino/Cal, 18-X-2000]
Long, Johnny	[vlí/dtor . Newell/Car. N, 12-IX-1914 - ? 31-X-1972]
Long, Huey	[cantant . Sealy/Tex, 25-IV-1904 - Houston/Tex, 10-VI-2009]
López, Vincent	[pno/dtor . Brooklyn/N.Y, 30-XII-1895 - Miami/Flor, 20-IX-1975]
Loueke, Lionel	[guit . Benin/AFR, 27-IV-1973]
Loussier, Jacques	[pno/comp . Angers/FRA, 26-X-1934]
Lovano, 'Joe'	[sax , Joseph Salvatore Lovano. Cleveland, 29-XII-1952]
Lowe, Frank	[sax/comp , Memphis/Tenn, 24-VI-1943 – N.Y, 19-IX-2003]
Lowe, Mundell	[guit , Mundell James Lowe. Laurel/Miss, 21-IV-1922]
Lowther, Henry	[tpta , Thomas Henry Lowther. Leicester/UK, 11-VII-1941]
Lunceford, 'Jimmie'	[dtor/sax , James Melvin Lunceford. Fulton/Miss, 6-VI-1902 - Seaside/Oreg, 13-VII-1947]
Lundgaard, Jesper	[cb . Hillerød/DIN, 12-VI-1954]
Lurie, John	[sax/guit/harmònica/actor/dtor . Worcester/Mass, 14-XII-1952]
Luter, Claude	[clnet , París/FRA, 23-VII-1923 - Poissy/Yvelines/FRA, 6.-X-2006]

- Lynch, Brian** [tpta. Urbana/Illin, 12-IX-1956]
- Lyons, Jimmy** [sax. Jers City/N.J., 1-XII-1933 - N.Y., 19-V-1986]
- Lyttelton, Humphrey** [tpta, Humphrey Richard Adeane Lyttelton. Eton/Berkshire/UK, 23-V-1921 - London/UK, 25-IV-2008]
-
- Mabern, Harold** [pno. Memphis/Tenn, 20-III-1936]
- Macero, 'Teo'** [sax/comp, Attilio Joseph Macero. Glens Falls/N.Y., 30-X-1925 - Riverhead/N.Y., 19-II-2008]
- 'Machito'** [perc/cantant/dtor, Francisco Raúl Gutiérrez Grillo. La Habana/CUB, 3-XII-1908 - Londres/UK, 15-IV-1984]
- Mack Eddie** [cantant, Mack Edmondson. 1920 - 1950]
- Mahanthappa, Rudresh** [sax. Trieste/ITÀ, 4-V-1971]
- Maiden, 'Willie'** [sax/arranj, William Ralph Maiden. Detroit/Mich, 12-III-1928 - ? 29-V-1976]
- Mainieri, 'Mike'** [vib, Michael T. Mainieri, Jr., Bronx/N.Y., 24-VII-1938]
- Mallory, Eddie** [tpta/sax/dtor. Chicago/Illin, 1905 - N.Y., 20-III-1961]
- Malone, Russell** [guit. Albany/Georg, 8-XI-1963]
- Mance, Junior** [pno, Julian Clifford Mance. Chicago/Illin, 10-X-1928]
- Mangelsdorff, Albert** [tbó. Frankfurt/RFA, 5-IX-1928 - Frankfurt/RFA, 25-VII-2005]
- Mangelsdorff, Emil** [sax/flta. Frankfurt/RFA, 11-IV-1925]
- Mangione, 'Chuck'** [fiscorn, Charles Frank Mangione. Rochester/N.Y., 29-XI-1940]
- Mann, Herbie** [flta, Herbert Jay Solomon. Brooklyn/N.Y., 16-IV-1930 - Specos/N. Mèx, 1-VII-2003]
- Manne, Shelly** [bat, Sheldon Manne. N.Y., 11-VI-1920 - Los Angeles/Cal, 26-IX-1984]
- Manone, 'Wingy'** [tpta/dtor, Joseph Matthews Mannone. Nova Orleans/Louis, 13-II-1900 - Las Vegas/Nev, 9-VII-1982]
- Mantler, 'Mike'** [tpta, Michael Mantler. Viena/AUS, 10-VIII-1943]

'Maono Quartet'	[Andrew Cyrille/bat; Nick Di Geronimo/cb; Ted Daniels/tpta i Dave S. Ware/sax. Grup que dugué a terme la primera actuació oferida per 'Perdido Club de Jazz' de València el 13-XI-1980]
Marable, Fate	[pno/dtor. Paducah/Kent, 2-XII-1890 - St. Louis/Missou, 16-I-1947]
Marcus, Michael	[sax/clnet, San Francisco/Cal, 25-VIII-25]
Marcus, Stevel	[sax. N.Y., 18-IX-1939 - New Hope/Penn, 25-IX-2005]
Marienthal, Eric	[sax. Sacramento/Cal, 19-XII-1957]
Mariano, 'Charlie'	[sax, Carmine Ugo Mariano. Boston/Mass, 12-XI-1923 - Colònia/RFA, 16-VI-2009]
Marienthal, Eric	[sax. Sacramento/Cal, 13-XII-1957]
Marini, 'Lou'	[sax/flta, Louis Marini, Jr. Charleston/Car. S, 13-V-1945]
Marmarosa, 'Dodo'	[pno/comp/arranj, Michael Marmarosa. Pittsburgh/Penn, 12-IX-1925 - Pittsburgh/Penn, 17-IX-2002]
Marocco, Frank	[acordiò, Frank L. Marocco. Waukegan/Illin, 2-I-1931 - Los Angeles, 3-III-2012]
Marsala, 'Joe'	[clnet, Joseph Francis Marsala. Chicago/Illin, 4-I-1907 - St. Barbara/Cal, 4-III-1978]
Marsalis, Branford	[sax/comp. Breaux Bridge/Luisiana, 26-VIII-1960]
Marsalis, Delfeayo	[tbó. New Orleans/Louis, 28-VII-1965]
Marsalis, Ellis	[pno, Ellis 'Louis' Marsalis, Jr. Gert Town/N. Orleans, 14-XI-1934]
Marsalis, Jason	[bat, Nueva Orleans/Louis, 4-III-1977]
Marsalis, Wynton	[tpta/comp/dtor/arranj, Wynton Learson Marsalis. N. Orleans, 18-X-1961]
Marsh, Warne	[sax, Warne Marion Marsh. Los Angeles, 26-X-1927 - Los Angeles, 18-XII-1987]
Marshall, Arthur	[pno/comp, Arthur Owen Marshall. Saline County/Miss, 20-XI-1881 - Kansas City/Miss, 18-VIII-1968]
Marshall, 'Kaiser'	[bat, Joseph Marshall. Savannah/Georg, 11-VI-1899 - N.Y., 3-I-1948]
Martin, 'Dean'	[cantant/actor, Dino Paul Crocetti. Steubenville/Ohio, 7-VI-1917 - Beverly Hills/Cal, 25-XII-1995]
Martin, Kelly	[bat. Lake City/Cal, 16-IX-1914 - ?]
Martínez, 'Sabu'	[perc. Louis Martinez. N.Y., 14-VII-1930 - Stockholm/SUÈ, 13-I-1979]
Masekela, Hugh	[tpta, Hugh Ramopolo Masekela. Witbank/SAF, 4-IV-1939]
Mason, Harvey	[bat/comp, Harvey William Mason. Atlantic City/N. Jers, 22-II-1947]
Massey, Cal	[tpta/pno, Calvin Massey. Filadèlfia/Penn, 11-I-1928 - N.Y., 25-X-1972]
Matheny, Dmitri	[fiscorn, Nashville/Tenn, 25-XII-1965]

Mathews, 'Mat'	[acordiò , Mathieu Schwartz. La Haia/PsB, 18-VI-1924 - Rotterdam/PsB, 12-II-2009]
Matta, Nilson	[cb/comp . São Paulo/BRA, 1-III-1949]
Maupin, Bennie	[sax/flta , Detroit/Mich, 29-VIII-1940]
May, 'Billy'	[tpta/comp , Edward William May Jr. Pittsburgh/Penn, 10-XI-1916 - San Juan Capist/Cal, 22-I-2004]
Mayall, John	[bluesman/pno/guit . Macclesfield/Cheshire/UK, 29-XI-1933]
Mays Lyle	[pno . Wausaukee/Wisc, 27-XI-1953]
McBee, Cecil	[cb . Tulsa/Oklah, 19-V-1935]
McBride, Christian	[cb/baix , Christian Lee McBride. Filadèlfia/Penn, 31-V-1972]
McCall, Steve	[bat . Chicago/Illin, 30-IX-1933 - 24-V-1989]
McCann, 'Les'	[pno/cantant/comp , Leslie Coleman McCann. Lexington/Kent, 23-IX-1935]
McCoy, Freddie	[vib . ? 29-XI-1932 - ? 27-IX-2009]
McCurdy, Roy	[bat . Rochester/N.Y, 28-XI-1936]
McDonough, 'Dick'	[guit/banjo , Richard Tobin McDonough. N. Y, 30-VII-1904 - N.Y, 25-V-1938]
McDowell, Edward	[pno/comp , Edward Alexander MacDowell. N.Y, 18-XII-1860 - N.Y, 23-I-1908]
McDuff, 'Brother' Jack	[orgue , Eugene McDuff. Champaign/Illin, 17-IX-1926 - Minneapolis/Minn, 23-I-2001]
McFadden, Eddie	[guit . Baltimore/Mary, 6-VIII-1928]
McFarland, Gary	[comp/arranj . Los Angeles/Cal, 23-X-1933 - N.Y, 3-XI-1971]
McFerrin, 'Bobby'	[cantant/dtor , Robert Keith McFerrin Jr. Manhattan/N.Y, 11-III-1950]
McGarity, Lou	[tbó , Athens/Geor, 22-VII-1917 - Alexandria/Virg, 28-VIII-1971]
McGhee, Andy	[sax/comp , Andrew McGhee. Wilmington/Car. N, 3-XI-1927 - Marietta/Geor, 12-X-2017]
McGhee, Howard	[tpta . Tulsa/Oklah, 6-III-1918 - N.Y, 17-VII-1987]
McGregor, Chris	[pno/comp . Somerset West/SUD, 24-XII-1936 - Agen/FRA, 26-V-1990]
McIntosh, 'Tom'	[tbó , Thomas McIntosh. Baltimore/Mary, 6-II-1927]
McIntyre, 'Ken'	[sax/clinet/flta , Kenneth Arthur 'Makanda' McIntyre. Boston/Mass, 7-IX-1931 - N.Y, 13-VI-2001]
McKenzie, Red	['tocador de pinta' , William McKenzie. St. Louis/Missou, 14-X-1899 - N.Y, 7-II-1948]
McKibbon, 'Al'	[cb , Alfred McKibbon. Chicago/Illin, 1-I-1919 - Los Angeles/Cal, 29-VII-2005]

McKinley, Ray	[bat/cantant/dtor , Raymond McKinley. Fort Worth/Tex, 18-VII-1910 - Largo/Flor, 7-V-1995]
McKinney, 'Bill'	[bat/dtor , William McKinney. Cynthiana/Kent, 17-IX-1895 - Cynthiana, 14-X-1969]
McKusick, 'Hal'	[sax/clnet , Harold Wilfred McKusick. Medford/Mass, 1-VI-1924 - Sag Harbor/N.Y, 11-IV-2012]
McLaughlin, John	[guit/comp . Doncaster/West Riding of Yorkshire/UK, 4-I-1942]
McLean. Jackie	[sax , John Lenwood McLean. N.Y, 17-V-1932 - Hartford/Conn, 31-III-2006]
McNair, Harold	[sax/flta , Kingston/JAM, 5-XI-1931 - Londres/UK, 7-III-1971]
McNeely, Jim	[pno . Chicago/Illin, 18-V-1949]
McPartland, 'Jimmy'	[tpta , James Douglas McPartland. Chicago/Illin, 15-III-1907 - N.Y, 13-III-1991]
McPartland, Marian	[pno/educ , Margaret Marian McPartland. Slough/UK, 20-III-1918 - N. Hempstead/N.Y, 20-VIII-2013]
McPherson, Charles	[sax , Joplin/Missouri, 24-VII-1939]
McRae, Carmen	[cantant/pno/comp/actriu , Carmen Mercedes McRae. Harlem/N.Y, 8-IV-1922 - Beverly Hills/Cal, 10-XI-1994]
McShann, 'Jay'	[pno/dtor , James Columbus McShann. Muskogee/Oklah, 12-I-1909 - Kansas C./Miss, 7-XII-2006]
Mehldau, 'Brad'	[pno , Bradford Alexander Mehldau. Jacksonville/Flor, 23-VIII-1970]
Mela, Francisco	[perc , Francisco Jose Mela. Bayamo/CUB, 5-II-68]
Meldonian, 'Dick'	[sax , Richard Anthony Meldonian. Providence/Rhode Isl, 27-I-1930 - ? 2017]
Melis, Marcello	[cb . Cagliari/ITÀ, 16-VIII-1939 - París/FRA, 5-X-1994]
Mendoza, Vince	[pno/comp/arranj . Norwalk/Conn, 17-XI-1961]
Mengelberg, Misha	[pno/comp . Kiev/UCR, 5-VI-1935 - Àmsterdam/PsB, 3-III-2017]
Menza, 'Don'	[sax/clnet/flta , Donald Joseph Menza. Buffalo/N.Y, 22-IV-1936]
Merrill, 'Helen'	[cantant , Jelena Ana Milčetić. N.Jers, 21-VII-1930]
Merrill, Robert	[cantant , Moishe Miller. Brooklyn/N.Y, 4-VI-1917 - N.Y, 23-X-2004]
Metcalfe, Louis	[tpta . Webster Growes/Missou, 28-II-1905 - N.Y, 27-X-1981]
Metheny, Mike	[fiscorn . Lee's Summit/Miss, 28-VIII-1949]
Metheny, 'Pat'	[guit/comp , Patrick Bruce Metheny. Lee's Summit/Miss, 12-IX-1954]
Mezzrow, 'Mezz'	[clnet/sax , Milton Merisow. Chicago/Illin, 9-XI-1899 - N.Y, 5-VIII-1972]
Miano, Fabio	[pno . Brindisi/ITÀ, 1-XII-1956]

Michel, Jean-Christian	[comp/clnet/pno/orgue. ?/FRA, 1938]
Michelot, Pierre	[cb. Seine-Saint-Denis/FRA, 3-III-1928 - París/FRA, 3-VII-2005]
Middleton, Velma	[cantant, St. Louis/Miss, 1-IX-1917 - Freetown/SLE, 10-II-1961]
Milburn, Amos	[pno, Joseph Amos Milburn, Jr. Houston/Tex, 1-IV-1927 - Houston/Tex, 3-I-1980]
Miles, Barry	[pno/bat/comp. Newark/N. Jers, 28-III-1947]
Miley, 'Bubber'	[tpa, James Wesley Miley. Aiken/Car. S, 19-I-1903 - N.Y, 24-V-1932]
Miller, Glenn	[tbó/dtor/arranj, Alton Glenn Miller. Clarinda/Iowa, 1-III-1904 - Canal de la Mànega -accident aeri- 15-XII-1944]
Miller, 'Harry'	[cb, Harold Simon Miller. Kapstadt/SAF, 21-IV-1941 - PsB, 16-XII-1983]
Miller, Marcus	[baix/productor. Brooklyn/N.Y, 14-VI-1959]
Miller, Mulgrew	[pno/comp. Greenwood/Miss, 13-VIII-1955 - Allentown/Penn, 29-V-2013]
Millinder, 'Lucky'	[dior, Lucius Venable Millinder. Anniston/Alab, 8-VIII-1900 - N.Y, 28-IX-1966]
Mills, Florence	[cantant, Florence Winfrey. Washington 25-I-1896 - N.Y, 1-XI-1927]
Mills, Jackie	[bat. Brooklyn/N.Y, 11-III-1922 - Beaumont/Cal, 22-III-2010]
Mingus, Charles	[cb/comp/arranj, Charles Mingus Jr. Nogales/Ariz, 22-IV-1922 - Cuernavaca/MÈX, 5-I-1979]
Minnie, 'Memphis'	[bluesman, Lizzie Douglas. Algiers/Louis, 3-VI-1897 - Memphis/Tenn, 6-VIII-1973]
'Minton's Playhouse'	[Era un club de jazz i un bar situat tot just al primer pis de l'Hotel Cecil, al 210 West del carrer 118 del barri de Harlem/Nova York. Local on el jazz modern prengué punt de partida [Bebop] gràcies a les 'jam sessions' de Thelonious Monk, Kenny Clarke, Charlie Christian i Dizzy Gillespie, als anys 40].
Mintzer, 'Bob'	[sax/clnet/comp. New Rochelle/N.Y, 27-I-1953]
Miralles, Ricard	[pno/arranj/comp, Ricard Miralles Izquierdo. Barcelona, 9-VIII-1944]
Mitchell, 'Billy'	[pno. Tarrytown/N.Y, 23-XI-1943]
Mitchell, 'Blue'	[tpa, Richard Allen Mitchell. Miami/Flor, 13-III-1930 - Los Angeles/Cal, 21-V-1979]
Mitchell, Louis	[bat/dior, Louis A. Mitchell. Filadelfia, Penn, 17-XII-1885 - Washington D.C., 12-IX-1957]
Mitchell, 'Red'	[cb, Keith Moore Mitchell. N.Y, 20-IX-1927 - Salem/Oreg, 8-XI-1992]
Mitchell, Roscoe	[sax/flta. Chicago/Illinois, 3-VIII-1940]
Mobley, 'Hank'	[sax, Henry Mobley. Eastman/Georg, 7-VII-1930 - Filadèlfia/Penn, 30-V-1986]

- 'Modern Jazz Quartet', The:** [TMJQ. Formació de jazz que va desenvolupar la seua carrera entre 1952 i 1993. Representant de l'estil cool, va estar vinculat al moviment Third Stream. Els seus components originals foren Milt 'Bags' Jackson/vib, John Lewis/pno, Percy Heath/cb i Kenny Clarke/bat]
- Moffett, Charles** [bat, Charles Moffett Sr. Fort Worth/Tex, 6-IX-1929 - N.Y, 14-II-1997]
- Moholo, Louis** [bat, Louis Tebugo Moholo. Kapstadt/SUD, 10-III-1940]
- Mole, 'Miff'** [tbó/dtor, Irving Milfred Mole. Roosevelt/N.Y, 11-III-1898 - N.Y, 29-IV-1961]
- Moncur III, Grachan** [tbó/comp. N.Y, 3-VI-1937]
- Monheit, Jane** [cantant. Oakdale/Long Island/N.Y, 3-XI-1977]
- Monk, Thelonious** [pno/comp, Thelonious Sphere Monk. Rocky Mount/Car. N, 10-X- 1917 -altres biògrafs donen la data de 1920 - Englewood/N. Jers, 17-II-1982]
- Monro, 'Matt'** [cantant, Terence Edward Parsons. Shoreditch/Londres/UK, 1-XII-1930 - Londres/UK, 7-II-1985]
- Monroe, Vaughn** [cantant/actor/tpta/dtor, Vaughn Wilton Monroe. Akron/Ohio, 7-X-1911 - Stuart/Flor, 21-V-1973]
- Monterose, J.R.** [sax, Frank Anthony Monterose, Jr. Detroit/Mich, 19-I-1927 - Utica/N.Y, 26-IX-1993]
- Montgomery, 'Buddy'** [vib/pno, Charles Montgomery. Indianapolis/Ind, 30-I-1930 - Palmdale/Cal, 14-V-2009]
- Montgomery, 'Monk'** [baix/cb, William Howard Montgomery. Indianapolis/Ind, 10-X-1921 - Las Vegas/Nev, 20-V-1982]
- Montgomery, 'Wes'** [guit/comp, Leslie Montgomery. Indianàpolis/Ind, 6-III-1925 - Indianàpolis/Ind, 15-VI-1968]
- Montoliu, 'Tete'** [pno/comp, Vicenç Montoliu i Massana. Barcelona, 28-III-1933 - Hospital Clínic/Barcelona, 24-VIII-1997]
- Moody, James** [sax/flta/comp. Savannah/Georg, 26-III-1925 - San Diego/Cal, 9-XII-2010]
- Mooney, 'Art'** [cantant, Arthur Joseph Mooney. Lowell/Mass, 11-II-1911 - Miami/Flor, 9-IX-1993]
- Moore, Don** [cb. Filadèlfia/Penn, 1937]
- Moore, Oscar** [guit, Oscar Frederic Moore. Austin/Tex, 25-XII-1916 - Las Vegas/Nev, 8-X1981]
- Moore, Wild Bill** [sax, Houston/Tex, 13-VI-1918 - Los Angeles/Cal, 1-VIII-1983]
- Moran, Jason** [pno/comp. Houston/Tex, 21-I-1975]
- Moran, 'Pat'** [pno, Helen Mudgett - Patti Moran McCoy. Enid/Oklah, ? 1934]
- Morehouse, Chauncey** [bat. Niagara Falls/N.Y, 11-III-1902 - Medford/N. Jers, 3-XI-1980]
- Moreira, Airtó** [perc/bat, Airtó Guimorvan Moreira. Itaiópolis/Santa Catarina/BRA, 5-VIII-1941]

Moreau, Louis	[pno/comp , Louis Moreau Gottschalk. N. Orleans/Louis, 8-V-1829 - Rio de Janeiro/BRA, 18-XII-1869]
Morell, Marty	[bat . N.Y, 25-II-1944]
Morello, 'Joe'	[bat , Joseph A. Morello. Springfield/Mass, 17-VI-1929 - N. Jers, 12-III-2011]
Morgan, Frank	[sax . 23. Minneapolis/Minn, 23-XII-1933 - Minneapolis/Minn, 14-XII-2007]
Morgan, Lanny	[sax . Des Moines/Iowa, 30-III-1934]
Morgan, Lee	[tpta , Edward Lee Morgan. Philadelphia/Penn, 10-VII-1938 - N.Y, 19-II-1972]
Morgan, Russ	[pno/dtor . Scranton/Penn, 29-IV-1904 - Las Vegas/Nev, 7-VIII-1969]
Moro, 'Joe'	[tpta , Jose Moro y Casas. Portugalete/País Basc, 9-XII-1910 - Madrid, 19-V-1980]
Morris, 'Joe'	[tpta , Joseph Lee Morris. Montgomery/Alab, 2-III-1922 - Phoenix/Ariz, 7-XI-1958]
Morrison, Barbara	[cantant . Ypsilanti/Mich, 10-IX-1952]
Morrison, George	[vlí/dtor . Fayette/Miss, 9-IX- 9-1891 - ? 1974]
Morrow, 'Buddy'	[tbó , Muni Zudekoff. New Haven/Conn, 8-II-1919 - Raleigh/Car. N, 27-IX-2010]
Morse, Ella Mae	[cantant . Mansfield/Tex, 12-IX-1924 - Bullhead/Ariz, 16-X-1999]
Morse, 'Lee'	[cantant/actriu , Lena Corinne Morse. Cove/Oreg, 30-XI-1897 - Rochester/N.Y, 16-XII-1954]
Morse, 'Steve'	[guit , Steve J. Morse. Hamilton/Ohio, 28-VII-1954]
Morton, Benny	[tbó . N.Y, 31-I-1907 - N.Y, 28-XII-1985]
Morton, Jelly 'Roll'	[pno , Ferdinand Joseph LaMenthe. N. Orleans/Louis, 20-IX-1885 - Los Angeles/Cal, 10-VII-1941]
Mosby, Curtis	[bat/dtor , Curtis J. Mosby. Kansas City/Missou, 7-VII-1888 - San Francisco/Cal, 25-VI-1957]
Moses, 'Bob'	[bat , Robert Lawrence Moses. N.Y, 28-I-1948]
Moses, 'J.C.'	[bat , John Curtis Moses. Pittsburgh/Penn, 18-X-1936 - Pittsburgh, 2-IX-1977]
Mossman, Michael Ph.	[tpta , Michael Philip Mossman. Philadelphia/Penn, 12-X-1959]
Most, 'Sam'	[flta/sax , Samuel Most. Atlantic City/N. Jers, 16-XII-1930 - Los Angeles/Cal, 13-VI-2013]
Moten, 'Bennie'	[pno/dtor , Benjamin Moten. Kansas C./Miss, 13-XI-1894 - Kansas C, 2-IV-1935]
Motian, Paul	[bat/comp , Paul Stephen Motian. Providence, 25-III-1931 - N.Y, 22-XI-2011]
Mouzon, Alphonse	[bat . Charleston/Car. S, 21-XI-1948 - Los Angeles/Cal, 25-XII-2016]
Mover, 'Bob'	[sax/cantant , Robert Allan Mover. Boston/Mass, 22-III-1952]

Moye, Don [bat, 'Famoudou' Don Moye. Rochester/N.Y, 23-V-1946]

Mraz, 'George' [cb, Jiří Mráz. Písek/TXĚ, 9-IX-1944]

Mucci, Louis [tpa, Louis 'Lou' Mucci. Syracuse/N.Y, 13-XII-1909 - ? 4-I-2000]

Muhammad, 'Idris' [bat, Leo Morris. N.Orleans/Luis, 13-XI-1939 - N.Orleans, 29-VII-2014]

Mulligan, Gerry [sax/pno/dtor, Joseph Gerald Mulligan. N.Y, 6-IV-1927 - Darien/Conn, 21-I-1996]

Muñoz, Tiszji [guit. Brooklyn/N.Y, 15-VII-1946]

Murray, David [sax, Oakland/Cal, 19-II-1955]

Murray, Don [cnet, Joliet/Illin, 7-VI-1904 - Los Angeles/Cal, 2-VI-1929]

Murray, 'Sunny' [bat, James Marcellus Arthur Murray. Idabel/Oklah, 21-IX-1936]

Musso, Vido [cnet/sax, Vido William Musso. Carrini/Sicília/ITÀ, 13-I-1913 - Rancho Mirage/Cal, 9-I-1982]

Nance, 'Ray' [tpa/ví, Willis Raymond Nance. Chicago/Illin, 10-XII-1913 - N.Y, 29-I-1976]

Nanton, 'Tricky Sam' [tbó, Joseph Nanton. N.Y, 1-II-1904 - San Francisco/Cal, 20-VII-1946]

Napoleon, Marty [pno/dtor. Brooklyn/N.Y, 2-VI-1921 - Glen Cove/N.Y, 27-IV-2015]

Napoleon, 'Phil' [tpa/dtor, Filippo Napoli. Boston/Mass, 2-IX-1901 - Miami/Flor, 13-IX-1990]

Nash, Lewis [bat, Lewis Douglas Nash. Phoenix/Ariz, 30-XII-1958]

Nasser, Jamil 'Suliman' [cb, George Leon Joyner. Memphis/Tenn, 21-VI-1932 - Englewood/N. Jers, 13-II-2010]

Navarro, 'Fats' [tpa, Theodore Navarro. Key West/Flor, 24-XII-1923 - N.Y, 6-VII-1950]

Neidlinger, Buell [violoncel/cb. Westport/Conn, 2-III-1936]

Nelson, Oliver [sax/comp/arranj. San Luis/Miss, 4-VI-1932 - Los Angeles/Cal, 28-X-1975]

Nestico, 'Sam' [comp/arranj, Samuel Lewis Nestico. Pittsburgh/Penn, 6-II-1924]

Newborn, Phineas [pno, Phineas Newborn, Jr. Whiteville/Tenn, 14-XII-1931 - Memphis/Tenn, 26-V-1989]

Newman, David [sax/flta, David 'Fathead' Newman. Corsicana/Tex, 24-II-1933 - N.Y, 20-I-2009]

Newman, 'Joe' [tpa, Joseph Dwight Newman. Nova Orleans/Louis, 7-IX-1922 - N.Y, 4-VII-1992]

Newton, 'Frankie'	[tpta , William Frank Newton. Emory/Virg, 4-I-1906 - N.Y, 11-III-1954]
Newton, James	[flta , James W. Newton. Los Angeles/Cal, 1-V-1953]
Nicholas, Albert	[clnet . Nova Orleans/Louis, 27-V-1900 - Basel/Suïssa, 3-IX-1973]
Nichols, Herbie	[pno/comp , Herbert Horatio Nichols. N.Y, 3-I-1919 - 14-IV-1963]
Nichols, 'Red'	[tpta/cantant , Ernest Loring Nichols. Ogden/Utah, 8-V-1905 - Las Vegas/Nev, 28-VI-1965]
Nistico, 'Sal'	[sax , Salvatore Nistico. Siracusa/N.Y, 2-IV-1941 - Berna/SUÏ, 3-III-1991]
Niehaus, 'Lennie'	[sax/comp , Leonard Niehaus. St. Louis, Missou, 11-VI-1929]
Nieto, 'Pepe'	[bat/comp . Madrid, març de 1942]
Noble, 'Ray'	[dtor/comp/actor , Raymond Stanley Noble [Brighton/UK, 17-XII-1903 - Londres/UK, 3-IV-1978]
Nock, 'Mike'	[pno , Michael Anthony Nock. Christchurch/NZE, 27-IX-1940]
Nolet, 'Jim'	[vlí , James Michael Nolet. Dallas/Tex, 11-XII-1961]
Noone, Jimmy	[clnet/dtor . N. Orleans/Louis, 23-IV-1895 - Los Angeles/Cal, 19-IV-1944]
Norvo, 'Red'	[vib/dtor , Kenneth Norville. Beardstown/Illin, 31-III-1908 - Santa Mónica/Cal, 6-IV-1999]
Nuñez, Alcide 'Yellow'	[clnet . St. Bernard Parish/Louis, 17-III-1884 - N. Orleans/Louis, 2-IX-1934]
Nussbaum, Adam	[bat . N.Y, 29-XI-1955]
O'Connell, Helen	[cantant/actriu . Lima/Ohio, 23-V-1920 - San Diego/Cal, 9-IX-1993]
O'Day, Anita	[cantant , Anita Belle Colton. Chicago/Illin, 18-X-1919 - Los Angeles, 23-XI-2006]
Odum, Bernard	[baix . Mobile/Alab, 1932 - Mobile/Alab, 17-VIII-2004]
Ogerman, 'Claus'	[pno/comp/arranj , Klaus Ogermann. Racibórz/POL, 29-IV-1930 - Munic/RFA, 8-III-2016]
Okoshi, 'Tiger'	[tpta , Toru Okoshi. Ashiya/JAP, 21-III-1950]
Oles, Bartłomiej	[bat . Sosnowiec/POL, 4-I-1973]

- Oles, Marcin** [cb. Sosnowiec/POL, 4-I-1973]
- Oliver, Joe 'King'** [corneta/dtor, Joseph Joe Oliver. Aben/Louis, 11-V-1885 - Savannah/Georg, 10-IV-1938]
- Oliver, 'Sy'** [tpta/dtor, Melvin Oliver. Battle Creek/Mích, 17XII-1910 - N.Y., 28-V-1988]
- Ore, John** [cb. Filadèlfia/Penn, 17-XII-1933 – 22-VIII-2014]
- 'Original Dixieland Jass Band'** [The Original Dixieland Jass Band fou una formació de músics blancs pionera als orígens del Jazz si de cas hi considerem el gènere com a originari de Nova Orleans/Louisiana i a la qual se li atribueixen els primers enregistraments de temes de Jazz l'any 1917. El més conegut fou 'Tiger Rag'. Eren músics que tocaven als cercaviles i sales de ball amb les bandes anomenades 'Papa Jack Laine', on es barrejaven músics blancs i negres. El quintet el formaven Tony Sbarbaro/bat; Edwin 'Daddy' Edwards/tbó; Dominick James 'Nick' LaRocca/corneta/tpta; Larry Shields/clnet qui substituï a l'inicial Alcide 'Yellow' Nunez i Henry Ragas/pno]
- Ortega, Anthony** [sax/clnet/flta, Anthony Robert Ortega. Los Angeles/Cal, (7-VI-1928)]
- Ory, 'Kid'** [tbó/dtor, Edward Ory. La Place/Louis, 25-XII-1886 - Honolulu/Hawai, 23-I-1973]
- Osborne, 'Mike'** [sax/pno/clnet, Michael Evans Osborne. Hereford/UK, 28-IX-1941 - Hereford/UK, 19-IX-2007]
- Osby, Greg** [sax. St. Louis/Miss, 3-VIII-1960]
- Otis, Johnny** [pno/dtor, John Alexander Veliotes. Vallejo/Cal, 28-XII-1921 - Los Angeles/Cal, 17-I-2012]
- Otis, Shuggie** [multi-inst, Johnny Alexander Veliotes, Jr. Los Angeles/Cal, 30-XI-1953]
- Owens, Charles** [multi-inst vent de fusta, Charles M. Owens. Phoenix/Ariz, 4-V-1939]
- Owens, 'Jimmy'** [tpta/comp, James Robert Owens Jr. N.Y., 9-XII-1943]
- Oxley, Tony** [bat. Sheffield/UK, 15-VI-1938]
- Ozone, Makoto** [pno, Ozone Makoto. Kobe/JAP, 25-III-1961]

Pace, Johnny

[cantant. Paterson/N. Jersey, ? 1929 - ? 1979]

Paich, 'Marty'

[pno, Martin Louis Paich. Oakland/Cal, 23-I-1925 – Santa inés/Cal, 12-VIII-1995]

Page, 'Hot Lips'

[tpta, Oran Thaddeus Page. Dallas/Tex, 27-I-1908 - N.Y., 4-XI-1954]

Page, Walter	[cb/dtor , Walter Sylvester Page. Gallatin/Miss, 9-II-1900 - N.Y, 20-XII-1957]
Palao, 'Jimmy'	[ví/comp , James Florestan Palao. Algiers/Louis, 19-II-1879 - Chicago/Illin, 8-I-1925]
Palau, 'Pepe'	[locutor de ràdio i TV . València, 1926-2003]
Palmer, 'Roy'	[tbó . N. Orleans, 2-IV-1887 - Chicago/Illin, 22-XII-1963]
Palmieri, 'Charlie'	[pno/dtor , Carlos Manuel Palmieri. N.Y, 21-XI-1927 - N.Y, 12-IX-1988]
Pannasié, Hugues	[crític . París/FRA, 27-II-1912 - Montauban/Tarn i Garona/FRA, 8-XII- 1974]
Pardo, Jorge	[sax/flta . Madrid, 1-XII-1956]
Parker, Charlie	[sax/comp , Charles Christopher 'Bird' Parker Jr. Kansas City, 29-VIII-1920 - N.Y, 12-III-1955]
Parker, Evan	[sax , Evan Parker Shaw. Bristol/UK, 5-IV-1944]
Parlan, Horace	[pno . Pittsburgh/Cal, 19-I-1931 - Korsør/DIN, 23-II-2017]
Pass, 'Joe'	[guit , Joseph Anthony Jacobi Passalacqua. New Brunswick/N. Jers, 13-I-1929 - Los Angeles/Cal, 23-V-1994]
Pastor, David	[tpta . Sedaví/L'Horta Sud/València, 1974.
Pastorius, 'Jaco'	[baix/comp , John Francis Anthony Pastorius III. Norristown/Penn, 1-XII-1952 - Fort Lauderdale/Flor, 21-IX-1987]
Patitucci, John	[cb . Brooklyn/N.Y, 22-XII-1959]
Patrick, 'Pat'	[sax , Laurdine Kenneth Patrick. East Moline/Illin, 23-XI-1929 - East Moline/Illin, 31-XII-1991]
Patterson, Don	[orgue . Columbus/Ohio, 22-VII-1936 - Filadèlfia/Penn, 10-II-1988]
Paul, 'Les'	[guit , Lester William Polsfuss. Waukesha/Wisc, 9-VI-1915 - White Plains/N.Y, 13-VIII-2009]
Paxton, George	[sax/dtor . Jacksonville/Flor, ? 1914 - ? 19 april 1989]
Payne, Cecil	[sax/flta , Cecil McKenzie Payne. Brooklyn, N.Y, 14-XII-1922 - Stradford/N. Jers, 27-XI-2007]
Payton, Nicholas	[tpta , Nicholas Anthony Payton. N. Orleans/Louis, 26-IX-1973]
Peacock, Gary	[cb . Burley/Idaho, 12-V-1935]
Pearson, 'Duke'	[pno/dtor , Columbus Calvin Jr. Pearson. Atlanta/Georg, 17-VIII-1932 - Atlanta, 4-VIII-1980]
Pedersen, Eivin One	[acordió/pno . Stavanger/NOR, 8-IX-1956 - Stavanger/NOR, 22-II-2012]
Pedersen, Niels-Henning Ørsted [NHØP]	[cb . Osted/DIN, 27-V-1946 - Ishøj/DIN, 19-IV-2005]

Pepper, 'Art'	[sax , Arthur Edward Pepper, Jr. Gardena/Cal, 1-IX-1925 - Los Angeles/Cal, 15-VI-1982]
Pepper, 'Jim'	[sax/cantant , James Gilbert Pepper II. Salem /Oreg, 18-VI-1941 - Portland/Oreg, 10-II-1992]
Peraza, Armando	[perc. Havanna/CUB, 30-V-1924 - San Francisco/Cal, 14-IV-2014]
Pérez, Danilo	[pno. Panamá/PAN, 29-XII-1965]
Perkins, 'Bill'	[sax/flta , William Reese Perkins. San Francisco/Cal, 22-VII-1924 - Sherman Oaks/Cal, 9-VIII-2003]
Perkins, Carl	[pno. Indianapolis/Ind, 16-VIII-1928 - Los Angeles/Cal, 17III-1958]
Perkins, Walter	[bat , Walter 'Baby Sweets' Perkins. Chicago/Illin, 10-II-1932 - Queens/N.Y, 14-II-2004]
Perry, Ray	[vlí/sax. ? 25-II-1915 - ? 1950]
Persip, 'Charli'	[bat , Charles Lawrence Persip. Morristown/N. Jers, 26-VII-1929]
Person, Houston	[sax. Florence/C. Sud, 10-XI-1934]
Peterson, Oscar	[pno/comp , Oscar Emmanuel Peterson. Montreal/CAN, 15-VIII-1925 - Mississauga/Ontàrio/CAN, 23-XII-2007]
Petit, 'Buddie'	[corneta , Joseph Crawford. White Castle/Louis, ? 1890 - Nova Orleans/Louis, 4-VI-1931]
Petruciani, Michel	[pno/comp . Orange/Vaucluse/FRA, 28-XII-1962 - N.Y, 5-I-1999]
Pettiford, Oscar	[cb/comp , Okmulgee/Oklah, 30-IX-1922 - Copenhagen/DIN, 8-IX-1960]
Peyton, 'Benny'	[bat , Benton E. Peyton. ? 1890 - ? 24-I-1965]
Phillips, Esther	[cantant , Esther Mae Jones. Galveston/Tex, 23-XII-1935 - Carson/Cal, 7-VII-1984]
Phillips, 'Flip'	[sax/clnet , Joseph Edward Phillips. N.Y, 26-III-1915 - Fort Lauderdale/Flor, 17-VIII-2001]
Phillips, Reuben	[sax. ? - San Juan/PR, 13-II-1974]
Pieranunzi, Enrico	[pno/comp . Roma/ITÀ, 5-XII-1949]
Pierce, 'Bill'	[sax , Billy Pierce. Hampton/Virg, 25-IX-1948]
Pine, Courtney	[sax. Londres/UK, 18-III-1964]
'Pino', Giuseppe	[<i>fotògraf de músics de Jazz, Giuseppe Pinelli. Milà, 21-X-1928 - ? 15-XII-1969. Famosa és la seua fotografia de Coleman Hawkins escollida per a anunciar 'Perdido Jazz Club' de València</i>]
Pizzarelli, 'Bucky'	[guit , John Paul Pizzarelli. Paterson/N. Jersey, 9-I-1926]
Poindexter, 'Pony'	[sax , Norwood Poindexter. N. Orleans/Louis, 8-II-1926 - Oakland/Cal, 14-IV-1988]

Pollack, 'Ben'	[bat, Benjamin Pollack. Chicago/Illin, 22-VI-1903 - Palm Spring/Cal, 7-VI-1971]
Polo, Danny	[cinet. Clinton/Ind, 2-XII-1901 - Chicago/Illin, 11-VII-1949]
Pomeroy, 'Herb'	[tpta, Irving Herbert Pomeroy III. Gloucester/Mass, 15-IV-1930 - Gloucester/Mass, 11-VIII-2007]
Ponce, Daniel	[perc. Havana/CUB, 21-VII-1953]
Ponty, Jean Luc	[ví/comp. Avranches/FRA, 29-IX-1942]
'Porgy and Bess'	[<i>En múltiples fonts es considera que aquesta és la primera òpera negra, la qual cosa és un error, ja que el compositor de ragtime Scott Joplin va compondre en 1911 Treemonisha, òpera en 3 actes que va ser estrenada resultant un gran fracàs, que va dur al seu autor a un psiquiàtric, òpera que va caure a l'oblit fins el 1975</i>]
Portal, Michel	[cinet/sax. Baiona/FRA, 25-XI-1935]
Porter, Cole	[comp, Cole Albert Porter. Peru/Indi, 9-VI-1891 - Santa Mònica/Cal, 15-X-1964]
Porter, Gregory	[cantant/comp. Los Angeles/Cal, 4-XI-1971]
Porter, Roy	[bat, Roy Lee Porter. Walsenburg/Color, 30-VII-1923 - Los Angeles/Cal, 24-I-1998]
Potter, Chris	[sax. Chicago/Illin, 1-I-1971]
Potter, 'Tommy'	[cb, Charles Thomas Potter. Filadèlfia/Penn, 21-IX-1918 - Filadèlfia/Penn, 1-III-1988]
Powell, 'Benny'	[tbó, Benjamin Gordon Powell. New Orleans/Louis, 1-III-1930 - N.Y, 26-VI-2010]
Powell, 'Bud'	[pno, Earl Rudolph Powell. N.Y, 27-IX-1924 - N.Y, 9-VIII-1966]
Powell, 'Chris'	[bat/dtor, Christopher E. Powell. Cazenovia/N.Y, 12-VII-1921 - Syracuse/N.Y, 24-VI-1970]
Powell, 'Mel'	[pno/tbó, Melvin Epstein. Bronx/N.Y, 12-II-1923 - Sherman Oaks/Cal, 24-IV-1998]
Powell, 'Richie'	[pno/comp/arranj, Richard Powell. N.Y, 5-IX-1931 - Bedford/Penn, 26-VI-1956]
Powell, Rudy	[sax/cinet, també Musheed Karweem. N.Y, 28-X-1907 - N.Y, 30-X-1976]
Powell, Seldon	[sax. Lawrenceville/Virg, 15-IX-1928 - Hempstead/N.Y, 25-I-1997]
Powell, 'Teddy'	[guit/dtor, Teodoro Paoella. Oakland/Cal, 1-III-1905 - N.Y, 17-XI-1993]
Powers, 'Ollie'	[bat/cantant, Oliver Powell. Louisville/Kent, ? 1886 - Chicago, IV-1928]
Pozo, 'Chano'	[perc, Luciano Pozo González. La Habana/CUB, 7-I-1915 - N.Y, 3-III-1948]
Previn, 'André'	[pno/comp, Andreas Ludwig Priwin/André George Previn. Berlín/RFA, 6-IV-1929]
Previte, 'Bobby'	[bat, Robert Previte. Niagara Falls/N.Y, 16-VII-1951]

Price, Lloyd [cantant. Kenner/Louis, 9-III-1933]

Price, 'Sammy' [pno, Samuel Blythe Price. Honey Grove/Tex, 6-X-1908 - N.Y, 14-IV-1992]

Priester, Julian [tbó, Julian Anthony Priester. Chicago/Illin, 29-VI-1935]

Prima, Louis [tpa. N. Orleans/Louis, 7-XII-1910 - N. Orleans/Louis, 24-VIII-1978]

Prince, 'Wes' [cb, Clarence Wesley Prince. Pasadena/Cal, 8-IV-1907 - Los Angeles/Cal, 30-X-1980]

Procope, Russell [sax/clnet. N.Y, 11-VIII-1908 - N.Y, 21-I-1981]

Puente, Tito [perc/dtor, Ernest Anthony Puente Jr. N.Y, 20-IV-1923 - N.Y, 31-V-2000]

Pukwana, 'Dudu' [sax/pno/cantant, Mtutuzeli Pukwana. Port Elizabeth/SAF, 18-VII-1938 - Londres/UK, 28-VI-1990]

Pullen, Don [pno/orgue/comp. Roanoke/Virg, 25-XII-1944 - Los Angeles/Cal, 22-IV-1995]

Purdie, Bernard [bat, Bernard 'Pretty' Purdie. Elkton/Mary, 11-VI-1939]

Purim, Flora [cantant. Río de Janeiro/BRA, 6-III-1942]

Purnell, 'Keg' [bat, William Purnell. Charleston/Virg, 7-I-1915 - N.Y, 25-VI-1965]

Pyne, 'Chris' [tbó, Norman Christopher Pyne. Bridlington/UK, 14-II-1939 - Londres, 12-IV-1995]

Quealey, Chelsea

[tpa. Hartford/Conn, ? 1905 - Las Vegas/Nev, 6-V-1950]

Quebec, 'Ike'

[sax, Ike Abrams Quebec. Newark/N. Jers, 17-VIII-1918 - N.Y, 16-I-1963]

Queea, Alvin

[bat. Bronx/N.Y, 16-VIII-1950]

Quill, 'Gene'

[sax/clnet, Daniel Eugene Quill. Atlantic C./N. Jers, 15-XII-1927 - Atlantic C./N. Jers, 8-XII-1988]

Quinichette, Paul

[sax. Denver/Col, 17-V-1916 - N.Y, 25-V-1983]

'Quintette du Hot Club de France' [*Considerats per a molts historiadors com 'la millor banda de jazz europea'. El grup començà arrel d'una sessió informal a 'l'Hotel Claritge' al número 37 del carrer François I de París l'any 1933. Als seus inicis, el quintet hi era format per: Stéphane Grappelli, Django Reinhardt, Roger Chaput i Louis Vola*]

Ra, 'Sun'	[pno/orgue , Herman Sonny Blount. Birmingham/Alab, 22-V-1914 - 30-V-1993]
Ragas, Henry	[pno , Henry W. Ragas. N. Orleans/Louis, 1-I-1898 - N.Y, 18-II-1919]
Rainey, 'Ma'	[cantant , Gertrude Malissa Nix Pritgett. Columbus/Geòrg, 26-IV-1886 - Rome/Georg, 22-XII-1939]
Ramey, Gene	[cb . Austin/Tex, 4-IV-1913 - Texas, 8-XII-1984]
Ramirez, Ram	[pno/comp , Roger J. Ramirez. San Juan/PR, 15-IX1913 - Queens/N.Y, 11-I-1994]
Raney, 'Jimmy'	[guit , James Elbert Raney. Louisville/Kent, 20-VIII-1927 - Louisville, 9-V-1995]
Raney, Sue	[cantant . McPherson/Kans, 18-VI-1940]
Ranglin, Ernest	[guit . Manchester/JAM, 19-VI-1932]
Ranier, 'Tom'	[pno/comp , Thomas John Ranier. Chicago/Illin, 13-VII-1949]
Raph, Alan	[tbó/comp . N.Y, 3-VII-1933]
Rava, Enrico	[tpta . Trieste/ITÀ, 20-VIII-1939]
'Real Book'	[<i>Als anys 70', una sèrie d'estudiants de la Berklee College of Music feu una mena de quadern amb temes estàndards copiats per ells mateix o transcrits d'altres versions no originals. L'edició de Hal Leonard [2005] pot considerar-se legal a nivell administratiu tot i que és una còpia enregistrada del primer 'Real Book'. Tot i això, la majoria de músics del món [i els alumnes de música] tenen com a referència el llibre 'no legal' atès que també és compatible amb les noves edicions fetes per a altres instruments</i>]
Reason, Irvin	[sax . Irvin L. Reason Jr. Memphis/Tenn, 25-VI-1928 - ? 8-VII-2006]
Red, Sonny	[sax , Sylvester Kyner Jr. Detroit/Mich, 17-XII-1932 – Detroit/Mich, 20-III-1981]
Redd, 'Chuck'	[bat . Tacoma/Mary, 10-IX-1958]
Redd, Freddie	[pno/comp . N.Y, 29-V-1928]
Redman, Dewey	[sax , Walter Dewey Redman. Fort Worth/Tex, 17-V-1931 - N.Y, 2-IX-2006]
Redman, 'Don'	[comp/arranj/dtor/cantant/clinet/sax , Donald Matthews Redman. Piedmont/Virg, 29-VII-1900 - N.Y, 30-XI-1964]
Redman, Joshua	[sax , Berkeley/Cal, 1-II-1969]
Reed, Eric	[pno , Eric Scott Reed. Philadelphia/Penn, 21-VI-1970]

- Rees Jim Europe, James** [dtor/pno/arranj. Mobile/Alab, 22-II-1881 - Boston/Mass, 9-V-1919]
- Reese, 'Della'** [cantant, Delloreese Patricia Early. Detroit/Mich, 6-VII-1931]
- Reeves, Dianne** [cantant, Dianne Elizabeth Reeves. Detroit/Mich, 23-X-1956]
- Reeves, 'Tony'** [cb, Anthony Reeves. New Eltham/Londres/UK, 18-IV-1943]
- 'Regolí', Enrique Llàcer** [bat/perc/comp, Enrique Llàcer Soler. Alcoi/Alacant, 1934]
- Reid, Rufus** [cb. Atlanta/Georg, 10-II-1944]
- Reid, Vernon** [guit, Vernon Alphoncus Reid. Londres/UK, 22-VIII-1958]
- Reinhardt, 'Django'** [guit, Jean Baptiste Reinhardt. Liberchies/BÈL, 23-I-1910 - Fontainebleau/Seine-et-Marne, 16-V-1953]
- Reinón, Eladio** [sax/comp, Sedaví/València, 27-I-1963]
- Remler, Emily** [guit. N.Y, 18-IX-1957 - Sydney/AUTR, 7-V-1990]
- Renaud, Henri** [pno/comp. Villedieu-sur-Indre/FRA, 20-IV-1925 - París/FRA, 17-X-2002]
- Rendell, 'Don'** [sax/flta/arranj, Donald Percy Rendell. Plymouth/UK, 4-III-1926 - Londres/UK, 20-X-2015]
- Reuss, Allan** [guit. N.Y, 15-VI-1915 - ? 4-VI-1988]
- Reyes, Santiago** [guit. Córdoba/ARG ?]
- Reys, Rita** [cantant, Maria Everdina Reijs. Rotterdam/PsB, 21-XII-1924 - Breukelen/PsB, 28-VII-2013]
- Rhyne, Melvin** [orgue. Indianàpolis/Ind, 12-X-1936 - Indiana/Ind, 5-III-2013]
- Ribot, Marc** [guit. Newark/N. Jers, 21-V-1954]
- Rich, 'Buddy'** [bat/dtor, Bernard Rich. N.Y, 30-IX-1917 - Los Angeles/Cal, 2-IV-1987]
- Rich, 'Freddie'** [pno/dtor, Frederic Efrem Rich. Varsòvia/POL, 31-I-1898 - B. Hills/Cal, 8-IX-1956]
- Richards, Johnny** [comp/arranj, Juan Manuel Cascales. Querétaro/MÈX, 2-XI-1911 - N.Y, 7-X-1968]
- Richardson, Jerome** [sax/flta. Oakland/Cal, 15-XI-1920 - Englewood/N. Jers, 23-VI-2000]
- Richmond, 'Dannie'** [bat, Charles Daniel Richmond. N.Y, 15-XII-1935 - N.Y, 15-III-1988]
- Richmond, 'June'** [cantant. Chicago/Illin, 9-VII-1915 - Göteborg/SUÈ, 14-VIII-1962]
- Richmond, 'Mike'** [cb, Michael Richmond. Philadelphia/Penn, 26-II-1948]
- Ricotti, Frank** [vib/perc. Londres/UK, 31-I-1949]
- Riddle, Nelson** [arranj/dtor, Nelson Smock Riddle Jr. Oradell/N. Jers, 1-VI-1921 - Los Angeles/Cal, 6-X-1985]
- Ridley, 'Larry'** [cb. Indianapolis/Ind, 3-IX-1937]

Riley, Ben	[bat. Savannah/Georg, 17-VII-1933]
Riley, Herlin	[bat. N. Orleans/Louis, 15-II-1957]
Rinker, 'Al'	[cantant, Alton M. Rinker. Tekoa/Wash, 20-XII-1907 - Burbank/Cal, 11-VI-1982]
Ritenour, Lee	[guit, Lee Mack Ritenour. Hollywood/Cal, 1-I-1952]
Rivers, 'Sam'	[sax/flta, Samuel Carthorne Rivers. El Reno/Okla, 25-IX-1923 - Orlando/Flor, 26-XII-2011]
Roach, 'Max'	[bat, Maxwell Lemuel Roach. New Land/Car. N, 10-I-1924 - N.Y, 16-VIII-2007]
Robbins, Everett	[pno/comp, Everett 'Happy' Robbins. Muskogee/Oklah, ?1916 - ?]
Robecheaux, John	[dtor/bat/vlí. Thibodaux/Louis, 16-I-1866 – N. Orleans, 1939].
Roberson, Orlando H.	[cantant, Orlando Herbert Roberson, ? 1909 - ? 1977]
Robert, George	[sax, George Paul Robert. Genf/SUÏ, 16-IX-1960 - ? 14-III-2016]
Roberts, Hank	[violoncel/cantant. Terre Haute/Ind, 24-III-1954]
Roberts, 'Luckey'	[pno/comp, Charles Luckeyth. Filadèlfia/Penn, 7-VIII-1887 - N.Y, 5-II-1968]
Roberts, 'Marcus'	[pno/comp, Marthaniel Roberts. Jacksonville/Flor, 7-VIII-1963]
Robeson, Paul	[cantant/actor, Paul LeRoy Bustill Robeson. Princeton/N. Jers, 9-IV-1898 - Filadèlfia/Penn, 23-I-1976]
Robichaux, John	[dtor/vlí. Thibodaux/Lafourche Parish/Louis, 16-I-1866 - N. Orleans/Louis, ? 1939]
Robinson, J. Russel	[pno/comp, Joseph Russel Robinson. Indianapolis/Ind, 8-VII-1892 - Palmdale/Cal, 30-IX-1963]
Robinson, Perry	[cnet, Perry Morris Robinson. N.Y, 17-IX-1938]
Robison, Willard	[cantant/pno/comp. Shelbina/Miss, 18-IX-1894 - Peekskill/N.Y, 24-VI-1968]
Roche, Betty	[cantant, Mary Elizabeth Roach. Wilmington/Delaw, 9-I-1920 - Pleasantville/N. Jers, 16-II-1999]
Roche, Betty	[cantant, Mary Elizabeth Roach. Wilmington/Delaw, 9-I-
Roditi, Claudio	[tpta. Riu de Janeiro/BRA, 28-V-1946]
Rodney, 'Red'	[tpta, Robert Chudnick. Filadèlfia/Penn, 27-IX-1927 - Boynton Beach/Flor, 27-V-1994]
Rogers, 'Buddy'	[actor/dtor/tbó, Charles Rogers. Olathe/Kan, 13-VIII-1904 - Rancho Mirage/Cal, 21-IV-1999]
Rogers, 'Shorty'	[tpta/comp, Milton M. Rajonsky. Great Barrington/Mass, 14-IV-1924 - Van Nuys/Los Angeles/Cal, 7-XI-1994]
Roker, 'Mickey'	[bat, Granville William Roker. Miami/Flor. 3-IX-1932]

Rollini, Adrian	[sax , Adrian Francis Rollini. N.Y, 28-VI-1903 - Homestead/Flor, 15-V-1956]
Rollini, Arthur	[sax/clnet , Arthur Francis Rollini. N.Y, 3-II-1912 - Florida/Louis, 30-XII-1993]
Rollins, 'Sonny'	[sax , Theodore Walter Rollins. N.Y, 7-IX-1930]
Romano, Aldo	[bat . Belluno/ITÀ, 16-I-1941]
Romão, Dom Um	[bat/perc . Rio de Janeiro/BRA, 3-VIII-1925 - Rio de Janeiro/BRA, 26-VII-2005]
Roney, Wallace	[tpta . Philadelphia, 25-V-1960]
Rosen, Larry	[bat/productor . N.Y, 25-V-1940 - Park Ridge/N. Jers, 9.-X-2015]
Rosengarden, 'Bobby'	[bat , Robert Marshall Rosengarden. Elgin/Illin, 23-IV-1924 - Sarasota/Flor, 27-II-2007]
Rosenthal, Ted	[pno , Great Neck/Long Island/N.Y, ? 1959]
Rosenwinkel, Kurt	[guit , Kurt Peter Rosenwinkel. Filadèlfia/Penn, 28-X-1970]
Rosewoman, Michele	[pno , Donna Michele Rosewoman. Oakland/Cal, 19-III-1953]
Rosnes, 'Renee'	[pno , Irene Louise Rosnes. Regina/Saskatchewan/CAN, 24-III-1962]
Ross, 'Annie'	[cantant , Annabelle Short Lynch. Mitcham/Surrey/UK, 25-VII-1930]
Ross, 'Doc'	[dtor , Edward V. Ross. Sullivan/Wisc, 1900 - ? 1932]
Rossy, Jordi	[bat/pno . Barcelona, 21-VIII-1964]
Rostaing, Hubert	[clnet . Lion/FRA, 17-IX-1918 - París/FRA, 10-VI-1990]
Rothenberg, Ned	[multi-inst . Boston/Mass, 15-IX-1956]
Rouse, Charlie	[sax/flta . Washington, DC, 6-IV-1924 - Seattle/Wash, 30-XI-1988]
Rovère, Gilbert	[cb , Gilbert 'Bibi' Rovère. Toulon/FRA, 29-VIII-1939 - Menton/FRA, 13-III-2007]
Rowland, Dennis	[cantant/actor . Detroit/Mich, 3-II-1948]
Rowles, 'Jimmy'	[pno , James George Hunter. Spokane/Wash, 19-VIII-1918 - Los Angeles/Cal, 28-V-1996]
Royal, Marshall	[sax , Marshal Walton Royal Jr. Sapulpa/Oklah, 12-V- 1912 - Los Angeles/Cal, 9-V-1995]
Rubalcaba, Gonzalo	[pno/comp , Julio Gonzalo Gonzalez Rubalcaba. La Habana/CUB, 27-V-1963]
Rudes, Jordan	[teclista , Jordan Charles Rudes. N.Y, 4-XI-1956]
Rudd, Roswell	[tbó , Roswell Hopkins Rudd, Jr. Sharon/Conn, 17-XI-1935]
Rugolo, 'Pete'	[comp/arranj , Pietro Rugolo. San Piero Patti/Sicília/ITÀ, 25-XII-1915 - Sherman Oaks/Cal, 16-X-2011]
Rumsey, Howard	[cb . Brawley/Cal, 7-XI-1917 - Newport Beach/Cal, 15-VII-2015]
Rushen, Patrice	[cantant/pno/comp , Patrice Louise Rushen. Los Angeles/Cal, 30-IX-1954]

Rushing, 'Jimmy'	[pno, James Andrew Rushing. Oklahoma C./Okla, 26-VIII-1903 - N.Y, 8-VI-1972]
Rushton, 'Joe'	[sax, Joseph Augustine Rushton. Evanston/Illin, 19-IV-1907 - San Francisco/Cal, 2-III-1964]
Russell, 'Bob'	[cantant/comp, Sidney Keith Russell. Passaic/N. Jers, 25-IV-1914 - Beverly Hills/Cal, 18-II-1970]
Russell, 'Curley'	[cb, Dillon Russell. N.Y, 19-III-1917 - N.Y, 3-VII-1986]
Russell, George	[comp/bat/pno, George Allen Russell. Cincinnati/Ohio, 23-VI-1923 - Boston/Mass, 27-VII-2009]
Russell, 'Louis'	[pno/dtor, Luis Carl Russell. Bocas del Toro/PAN, 6-VIII-1902 - N.Y, 11-XII-1963]
Russell, 'Pee Wee'	[clnet, Charles Elworth Russell. St. Luis/Miss, 27-III-1906 - Alexandria/Virg, 15-II-1969]
Russell, 'Snookum'	[pno/dtor, Isaac Edward Russell. Columbia/Car. S, 6-IV-1913 - ? VIII-1981]
Russin, 'Babe'	[sax, Irving Russin. Pittsburgh/Penn, 18-VI-1911 - Los Angeles/Cal, 4-VIII-1984]
Russo, 'Bill'	[tbó/dtor, William Joseph Russo. Chicago/Illin, 25-VI-1928 - Chicago, 11-I-2003]
Rutherford, Paul	[tbó, Paul William Rutherford. Greenwich/London/UK, 29-II-1940 - Londres/UK, 5-VIII-2007]
Rutherford, 'Rudy'	[sax/clnet, Elmer H. Rutherford. Huachuca City/Ariz, 18-VI-1924 - N.Y, 31-III-1995]
Ruy-Blas, Pedro	[cantant/bat/comp/actor, Pedro Ample Candel. Madrid, ? 1949]
Ryerson, 'Art'	[guit, Arthur Ryerson. Columbus/Ohio, 22-V-1913 - Brookfield/Conn, 27-X-2004]

Safranski, 'Eddie'	[cb, Edward Safranski. Pittsburgh/Penn, 25-XII-1918 - Los Angeles, 10-I-1974]
'Salim', A. K.	[comp, Albert Atkinson. Chicago/Illin, 28-VII-1922]
Salvador, 'Sal'	[guit, Silvio Smiraglia. Monson/Mass, 21-XI-1925 - Stamford/Conn, 22-IX-1999]
Sambeat, 'Perico'	[sax/flta/comp, Pedro Sambeat. València, 23-VII-1962]
Sample, 'Joe'	[pno, Joseph Leslie Sample. Houston/Tex, 1-I-1939 - Houston/Tex, 12-IX-2014]
Sampson, Edgar	[ví, [? 1907 - ? 1973]

- Sampson, Edgar M.** [comp/sax, Edgar Melvin Sampson. N.Y, 31-X-1907 - Englewood/N. Jers, 16-I-1973]
- Samson, Jacky** [cb. París/FRA, 11-IV-1943]
- Sanborn, David** [sax. Tampa/Flor, 30-VII-1945]
- Sanders, 'Pharoa'** [sax, Farrel Sanders. Little Rock/Ark, 13-X-1940]
- Sandole, 'Dennis'** [gui, Dionigi Sandoli. Filadèlfia/Penn, 29-IX-1913 - Filadèlfia/Penn, 30-IX-2000]
- Sandoval, Arturo** [tpta/pno/comp/arranj. Artemisa/CUB, 6-XI-1949]
- Santamaria, 'Mongo'** [perc/dtor, Ramón Santamaría Rodríguez. La Habana/CUB, 7-IV-1922 - Miami/Flor, 1-II-2003]
- Santandreu, Jesús** [sax/comp. Carcaixent/Rivera Alta/València, ? 1970]
- Sarbib, 'Saheb'** [cb, Jean Henri Sarbib. Porto/POR, 22-III-1944]
- Sash, Leon** [acordiό, Leon Robert Shash. USA ? 19-X-1922 - ? 25-XI-1979]
- Sato, Masahiko** [pno/comp, Satō Masahiko. Tokyo/JAP, 6-X-1941]
- Saunders, Red** [bat/dtor, Theodore Dudley Red Saunders. Memphis/Tenn, 2-III-1912 - Chicago/Illin, 5-III-1981]
- Saxòfon, El - Sax, Adolph** [músic i inventor, *Adolphe Antoine Joseph Sax*. [Dinant/BÈL, 6-XI-1814 - París/FRA, 4-II-1894]. *Fabricant d'instruments musicals. Conegut pertot arreu per haver inventat 'el saxòfon'*['so de Sax].
- Sbarbaro, 'Tony'** [bat, Anthony Sbarbaro. N. Orleans/Louis, 27-VI-1897 - Queens/N.Y, 30-X-1969]
- Schifrin, 'Lalo'** [pno/comp, Boris Claudio Schifrin. Buenos Aires/ARG, 21-VI-1932]
- Schneider, 'Larry'** [sax/flta, Lawrence Schneider. Long Island/N.Y, 26-VII-1949]
- Schneider, Maria** [comp/dtora. Windom/Minn, 27-XI-1960]
- Schnitter, 'Dave'** [sax/flta, David Bertram Schnitter. Newark/N. Jers, 19-V-1948]
- Schoof, Manfred** [tpta/fisc, Magdeburg/RFA, 6-IV-1936]
- Schuller, 'Ed'** [cb, Edwin G. Schuller. N.Y, 11-I-1955]
- Schuller, Günther** [comp/dtor/trompa, Günther Alexander Schuller. N.Y, 22-XI-1925 - Boston/Mass, 21-VI-2015]
- Schutt, Arthur** [pno/dtor. Reading/Penn, 21-XI-1902 - San Francisco/Cal, 28-I-1965]
- Schweizer, Irène** [comp/pno. Schaffhausen/SUÏ, 2-VI-1941]
- Scofield, John** [guit/comp. Dayton/Ohio, 26-XII-1951]
- Scott, Aaron** [bat. Chicago/Illin, 19-VI-1956]

Scott, 'Bud'	[guit/banjo , Arthur Budd Scott. N. Orleans/Louis, 11-I-1890 - Los Angeles, 2-VII-1949]
Scott, James	[pno/org/comp , James Sylvester Scott. Neosho, Miss, 12-II-1885 - Kansas C., 30-VIII-1938]
Scott, 'Jimmy'	[cantant/actor , James Victor Scott. Cleveland/Ohio, 17-VII-1925 - Las Vegas/Nev, 12-VI-2014]
Scott, Lloyd	[bat . Springfield/Ohio, 21-VIII-1902 - ?]
Scott, Raymond	[pno , Harry Warnow. N.Y, 10-IX-1908 - North Hills/Los Angeles/Cal, 8-II-1994]
Scott, Shirley	[orgue . Filadèlfia/Penn, 14-III-1934 - Filadèlfia/Penn, 10-III-2002]
Scott, 'Tony'	[clinet , Anthony Joseph Sciacca. Morristown/N. Jers, 17-VI-1921 - Roma/ITÀ, 28-III-2007]
Sears, 'Al'	[sax/dtor , Albert Omega Sears. Macomb/Illin, 21-II-1910 - N.Y, 23-III-1990]
Sebesky, 'Don'	[tbó/comp , Donald J. Sebesky. Perth Amboy/N. Jers, 10-XII-1937]
Secret, Andy	[tpta/corneta . Muncie/Indi, 2-VIII-1907 - Califòrnia, 31-VIII-1977]
Sedric, 'Gene'	[sax , Eugene 'Honeybear' Sedric. San Luis/Misou, 17-VI-1907 - N.Y, 3-IV-1963]
Selvin, 'Ben'	[dtor , Benjamin B. Selvin. N.Y, 5-III-1898 - Manhasset/N.Y, 15-VII-1980]
Sevåg, Øystein	[flta/teclat/comp . Bærum/NOR, 19-III-1957]
Severinsen, 'Doc'	[tpta/dtor , Carl Hilding Severinsen. Arlington/Oreg, 7-VII-1927]
Shahid, Jaribu	[cb . Detroit/Mich, 11-IX-1955]
Shank, Bud	[sax , Clifford Everett Shank Fr. Dayton/Ohio, 27-V-1926 - Tucson/Ariz, 2-IV-2009]
Sharrock, 'Sonny'	[guit , Warren Harding Sharrock. Ossining/N.Y, 27-VIII-1940 - N.Y, 25-V-1994]
Sharp, Elliott	[guit/sax/clinet/comp , Cleveland/Ohio, 1-III-1951]
Shavers, Charlie	[tpta/comp , Charlie James Shavers. N.Y, 3-VIII-1917 - N.Y, 8-VII-1971]
Shaw, 'Artie'	[clinet/dtor , Arthur Arshawski Shaw. N.Y, 23-V-1910 - N. Park/Cal, 30-XII-2004]
Shaw, Arvell	[cb . St. Louis/Miss, 15.-IX-1923 - Roosevelt Island/N.Y, 5.-XII-2002]
Shaw, 'Woody'	[tpta/comp , Woody Herman Shaw, Jr. Laurinburg/Car. N, 24-XII- 1944 - N.Y, 10-V-1989]
Shearing, George	[pno/comp , George Albert Shearing. Battersea/Londres/UK, 13-VIII-1919 - N.Y, 14-II-2011]
Shepp, Archie	[sax , Vernon Shepp. Fort Lauderdale/Flor, 24-V-1937]
Sheppard, Andy	[sax . Warminster/Wiltshire/UK, 20-I-1957]
Sherinian, 'Derek'	[teclista . Laguna Beach/Cal, 25-VIII-1966]

- Sherrell, 'Sweet' Charles** [baix/cb, Charles Emanuel Sherrell. Nashville/Tenn, 8-III-1943]
- Sherrill, Joya** [cantant, Joya Sherrill Guilmenot. Bayonne/N. Jers, 20-VIII-1924 - Great Neck/N.Y, 28-VI-2010]
- Shew, Bobby** [tpta. Albuquerque/N. Mèx, 4-III-1941]
- Shields, 'Larry'** [clnet, Lawrence James Shields. N. Orleans/Louis, 13-IX-1893 - Los Angeles/Cal, 21-XI-1953]
- Shihab, 'Sahib'** [sax, Edmund Gregory. Savannah/Georg, 23-VI-1925 - Nashville/Tenn, 24-X-1989]
- Shore, Dinah** [cantant, Frances Rose Shore. Winchester/Tennes, 1-III-19161 - Beverly Hills/Cal, 24-II-1994]
- Shorter, Wayne** [sax/comp. Newark/N. Jers, 25-VIII-1933]
- Shu, 'Eddie'** [harmònica/sax, Edward Shulman. N.Y, 18-III-1918 - St. Petersburg/Flor, 4-VII-1986]
- Shulman, 'Joe'** [cb, Joseph Shulman. N.Y, 12-IX-1923 - N.Y, 2-VIII-1957]
- Siegelstein, 'Sandy'** [corno francés/tuba, Sanford J. Siegelstein. ? EUA, 10-IV-1919 - ? 14-I-2013]
- Silva, Alan** [cb, Alan Lee da Silva, Bermuda/BrE, 22-I-1939]
- Silvano, 'Judi'** [cantant/comp, Judith Silverman. Philadelphia, 8-V-1951]
- Silver, Horace** [pno/comp, Horace Ward Martin Tavares Silver. Norwalk/Conn, 2-IX-1928 - Nova Rochelle/N.Y, 18-VI-2014]
- Simeon, Omer** [clnet/sax, Omer Victor Simeon. N. Orleans/Louis, 21-VII-1902 - N.Y, 17-IX-1959]
- Simmons, 'Sonny'** [sax/oboè, Huey Simmons. Sicily Island/Louis, 4-VIII-1933]
- Simon, Fred** [pno/comp, Frederick Victor Simon. Chicago ?]
- Simone, 'Nina'** [cantant/comp/pno, Eunice Kathleen Waymon. Tryon/Car. N, 21-II-1933 - Carry-le-Rouet/FRA, 21-IV-2003]
- Simpkins, 'Andy'** [cb, Andrew H. Simpkins. Richmond/Ind, 29-IV-1932 - Los Angeles, 2-VI-1999]
- Simpson, 'Cassino'** [pno/dtor, Wendell Simpson. Chicago/Illin, 22-VII-1909 - Elgin/Illin, 27-III-1952]
- Sims, 'Zoot'** [sax, John Haley Zoot Sims. Inglewood/Cal, 29-X-1925 - N.Y, 23-III-1985]
- Sinatra, Frank** [cantant/actor, Francis Albert Sinatra. Hoboken/N.Jers, 12-XII-1915 - Los Angeles/Cal, 14-V-1998]
- Singer, 'Hal'** [sax, Harold Joseph Singer. Tulsa/Oklah, 8-X-1919]
- Singleton, 'Charlie'** [sax. Kansas City, ? 1930 - ?]
- Singleton, 'Zutty'** [bat, Arthur James Singleton. Bunkie/Louis, 14-V-1898 - N.Y, 14-VII-1975]
- 'Sirone'** [cb/comp, Norris Jones. Atlanta/Georg, 28-IX-1940 - Berlin/RFA, 21-X-2009]

Sissle, Noble	[comp/dtor/cantant , Noble Lee Sissle. Indianàpolis/Ind, 10-VII-1889 - Tampa/Flor, 17-XII-1975]
Sjöström, Harri	[sax . Turku/FIN, 29-II-1952]
Skidmore, Alan	[sax , Alan Richard James Skidmore. Londres/UK, 21-IV-1942]
Slack, 'Freddie'	[pno/comp , Frederick Charles Slack. La Crosse/Wisc, 7-VIII-1910 - Los Angeles/Cal, 10-VIII-1965]
Sleet, 'Don'	[tpta , Donald Sleet. Fort Wayne/Ind, 27-XI-1938 - Hollywood/Cal, 31-XII-1986]
Smith, 'Ben'	[sax/clnet , Benjamin J. Smith. ? 1-III-1905 - ?]
Smith, 'Bessie'	[cantant , Elizabeth Smith. Chattanooga/Tenn, 15-IV-1894 - Clarksdale/Miss, 26-IX-1937]
Smith, 'Bill'	[clnet/comp , William Overton Smith. Sacramento/Cal, 22-IX-1926]
Smith, 'Buster'	[sax , Henry Franklin Smith. Alsdorf/Tex, 24-VIII-1904 - Dallas/Tex, 10-VIII-1991]
Smith, Clara	[cantant . Spartanburg County/Car. S, 1894 - Detroit/Mich, 2-II-1935]
Smith, 'Crickett'	[corneta . William Smith. Nashville, Tennessee, ?1881 o 1883 - ?]
Smith, Floyd	[guit , Floyd George Smith. St. Louis/Miss, 25-I-1917 - Indianapolis, 29-III-1982]
Smith, 'Jabbo'	[tpta , Cladys Smith. Pembroke/Georg, 24-XII-1908 - N.Y, 16-I-1991]
Smith, 'Jimmy'	[orgue , James Oscar Smith. Norristown/Penn, 8-XII-1928 - Scottsdale/Ariz, 8-II-2005]
Smith, Joe 'Fox'	[tpta , Joseph Emory Smith. Ripley/Ohio, 28-VI-1902 - N.Y, 2-XII-1937]
Smith 'Johnny Hammond'	[orgue , John Robert Smith. Louisville/Kent, 16-XII-1933 - Victorville/Cal, 4-VI-1997]
Smith, 'Johnny'	[guit , John Henry Smith. Birmingham/Alab, 25-VI-1922 - Colorado Springs/Col, 12-VI-2013]
Smith, 'Lonnie'	[orgue /Lackawanna/N.Y, 3-VII-1942]
Smith, 'Mamie'	[cantant/pno/actriu/ballarina , Mamie Robinson. Cincinnati/Ohio, 26-V-1883 - N.Y, 16-IX-1946]
Smith, Paul	[pno , Paul Thatcher Smith. San Diego/Cal, 17-IV-1922 - Torrance/Cal, 29-VI-2013]
Smith, 'Pine Top'	[pno , Clarence Smith. Troy/Alab, 11-VI-1904 - Chicago/Illin, 15-III-1929]
Smith, 'Steve'	[bat . Whitman/Mass, 21-VIII-1954]
Smith, 'Stuff'	[ví , Hezekiah Le Roy Gordon Smith. Portsmouth/N. Hamps. 14-VIII-1909 - Munic/RFA, 25-IX-1967]
Smith, 'Tommy'	[sax , Thomas William Ellis Smith. Luton/ESC, 27-IV-1967]
Smith, Wadada Leo	[tpta , Ishmael Wadada Leo Smith. Leland/Missi, 18-XII-1941]

Smith, 'Willie'	[sax , William McLeish Smith. Charleston/Car. S, 25-XI-1910 - Los Angeles/Cal, 7-III-1967]
Smith, Willie 'The Lion'	[pno/comp , William Henry Joseph Bonaparte Bertholoff Smith. Goshen/N.Y, 23-XI-1893 - N.Y, 18-IV-1973]
Snowden, Elmer	[banjo/dtor , Elmer Chester Snowden. Baltimore/Mary, 9-X-1900 - Filadèlfia/Penn, 14-V-1973]
Socolow, Frank	[sax/oboé , N.Y, 18-IX-1923 - ? 30-IV-1981]
Soloff, 'Lew'	[tpta , Lewis Michel Soloff. N.Y, 20-II-1944 - N.Y, 8-III-2015]
Solal, Martial	[pno/comp . Alger/ALG, 23-VIII-1927]
Sommer, Günter	[bat , Günter 'Baby' Sommer. Dresden/RFA, 25-VIII-1943]
Soph, Ed	[bat , Edward Bingham Soph. Coronado/Cal, 21-III-1945]
Soriat, Philippe	[bat . Menton/FRA, 1961]
Sosnick, Harry	[dtor . Chicago/Illin, 13-VI-1906 - ?]
South, 'Eddie'	[vlí . Louisiana/Missou, 27-XI-1904 - Chicago/Illin, 25-IV-1962]
Southern, 'Jeri'	[cantant , Genevieve Lillian Hering. Royal/Neb, 5-VIII-1926 - Hollywood/Cal, 4-VIII-1991]
Spalding, Esperanza	[cb/cantant , Esperanza Emily Spalding. Portland/Oreg, 18-X-1984]
Spanier, 'Muggsy'	[tpta , Francis Joseph Spanier. Chicago/Illin, 9-XI-1906 - Sausalito/Cal, 12-II-1967]
Spann, 'Les'	[guit/flta , Leslie L. Spann jr. Pine Bluff/Ark, 23-V-1932 - ? 24-I-1989]
Sparks, Melvin	[guit . Houston/Tex, 22-III-1946 - Mount Vernon/N.Y, 15-III-2011]
Spaulding, James	[sax/flta . Indianapolis/Ind, 30-VII-1937]
Spearman, Glenn	[sax . N.Y, 14-II-1947 - Berkeley/Cal, 8-X-1998]
Spencer, Leon	[pno/orgue , Leon Spencer Jr. Houston/Tex, 1-XI-1945 - 11-III-2012]
Sperling, Jack	[bat . N.Jers, 17-VIII-1922 - Los Angeles/Cal, 26-II-2004]
Spikes, 'Reb'	[sax/dtor , Benjamin Franklin Spikes. Dallas/Tex, 31-X-1888 - ? 24-II-1982]
Sprague, Peter	[guit/comp , Peter Tripp Sprague. Cleveland/Ohio, 11-X-1955]
Sproles, 'Vic'	[cb , Victor Sproles. Chicago/Illin, 18-XI-1927]
St. Cyr, Johnny	[banjo , Johnny Alexander St. Cyr. N. Orleans/Louis, 17-IV-1890 - Los Angeles/Cal, 17-VI-1966]
Stafford, 'Jo'	[cantant , Jo Elizabeth Stafford. Coalinga/Cal, 12-XI-1917 - Century C./Los Angeles/Cal, 16-VII-2008]
Stallings, Mary	[cantant . San Francisco/Cal, 16-VIII-1939]

Staples, Mavis	[cantant/actriu. Chicago/Illin, 10-VII-1939]
Stark, 'Bobby'	[tpa. N.Y, 6-I-1906 - N.Y, 29-XII-1946]
Steig, Jeremy	[flta. N.Y, 23-IX-1942 - Yokohama/JAP, 13-IV-2016]
Stein, 'Johnny'	[bat/dtor, John Philip Hountha Stein. N. Orleans/Louis, ? 1891 o 1895 - N. Orleans/Louis, 30-IX-1962]
Stenson, 'Bobo'	[pn, Bo Gustav Stenson. Västerås/SUÈ, 1944]
Stern, Mike	[guit, Michael Sedgwick. Boston/Mass, 10-I-1953]
Stevens, John	[bat, John William Stevens. Brentford/Middlesex/UK - 10-VI-1940 - Ealing/Londres/UK, 13-IX-1994]
Steward, 'Bill'	[bat, William Harris Stewart. Des Moines/Iowa, 18-X-1966]
Steward, Gloria	[cantant, Gloria Jean Owens. EUA, ? 1926 - Illa d'Eivissa, ? 1974]
Steward, 'Herbie'	[sax, Herbert Bickford Stewart. Los Angeles/Cal, 7-V-1926 - Clearlake/Cal, 9-VIII-2003]
Stewart, Rex	[tpa, Rex William Stewart, Jr. Filadèlfia/Penn, 22-II-1907 - Los Angeles/Cal, 7-IX-1967]
Stewart, Sammy	[pno/dtor. Circleville/Ohio, 1890 o 1894 - N.Y, 5-VIII-1960]
Stewart, 'Slam'	[cb, Leroy Elliott Stewart. Englewood/N. Jers, 21-IX-1914 - Binghamton/N.Y, 10-XII-1987]
Stief, Bo	[cb, Copenhagen/DIN, 15-X-1946]
Stinson, Albert 'Sparky'	[cb, Albert Stinson. Cleveland/Ohio, 2-VIII-1944 - VI-1969]
Stitt, 'Sonny'	[sax/comp, Edward Boatner, Jr. Boston/Mass, 2-II-1924 - Washington, 22-VII-1982]
Stobart, 'Kathy'	[sax, Florence Kathleen Stobart. South Shields/UK, 1-IV-1925 - ? 5-VII-2014]
Stocker, Paul:	[sax/flta. Califòrnia, ? 1952]
Stoller, Alvin	[bat. N.Y, 7-X-1925 - ? 19-X-1992]
Stovall, Don	[sax. Sant Louis/Missou, 12-XII-1913 - N.Y, 20-XI-1970]
Strayhorn 'Billy'	[comp/pno/arranj, William Thomas Strayhorn. Dayton/Ohio, 29-XI-1915 - N.Y, 31-V-1967]
Strozier, Frank	[sax, Frank R. Strozier, Jr. Memphis/Tenn, 13-VI-1937]
Stubblefield, John	[sax/flta/oboé. Little Rock/Ark, 4-II-1945 – Bronx/N.Y, 4-VII-2005]
Stulmaker, Morty	[cb. Alban/N.Y, 1906 - 1988]
Sulieman, Idrees	[tpa, Leonard Graham. St. Petersburg/Flor, 7-VIII-1923 - St. Petersburg/Flor, 23-VII-2002]

Sullivan, Ira [tpa/sax/flta, Ira Brevard Sullivan, Jr. Washington, 1-V-1931]

Sullivan, 'Joe' [pno, Joseph Michael O'Sullivan. Chicago/Illin, 4-XI-1906 - San Francisco/Cal, 13-X-1971]

Sunkel, 'Phil' [tpa, Philip Charles Sunkel, Jr. Zanesville/Ohio, 26-XI-1925]

Surman, John [sax, John Douglas Surman. Tavistock/West Devon/UK, 30-VIII-1944]

Svensson, Esbjörn [pno. Västerås/SUÈ, 16-IV-1964 - Stockholm/SUÈ, 14-VI-2008]

Swallow, Steve [cb/comp. Fair Lawn/N. Jers, 4-X-1940]

Sweatman, Wilbur [cnet, Wilbur Coleman Sweatman. Brunswick/Miss, 7-II-1882 - N.Y, 9-III-1961]

Szabó, Gábor [guit. Budapest/HUN, 8-III-1936 - Budapest/HUN, 26-II-1982]

Takas, 'Bill'

[cb, William Jerome Takas. Toledo/Ohio, 5-III-1932]

'Taller de Músics'

[Fundat a Barcelona com a tal entitat musical a la tardor de 1979 tot coincidint amb el trasllat massiu dels centres de producció musical a Madrid. Aquest fet afavorí l'aparició d'un recull de músics madurs que van poder fer de professors]

Talmor, Ohad

[sax/flta/comp. LyonFRA ? 1970]

Tardy, 'Greg'

[sax, Gregory Tardy. N. Orl, 3-II-1966]

Tapscott, Horace

[pno/tbó/comp, Horace Elva Tapscott. Houston/Tex, 6-IV-1934 - Los Angeles/Cal, 27-II-1999]

Tarasov, Vladimir

[perc. Archangelsk/RUS, ? 1947]

Tardy, 'Greg'

[sax, Gregory Tardy. N. Orleans/Louis, 3-II-1966]

Tate, 'Buddy'

[sax, George Holmes Tate. Sherman/Tex, 22-II-1913 - Chandler/Ariz, 10-II-2001]

Tate, Erskine

[víí/dtor, Memphis/Tenn, 14-I-1895, - Chicago/Illin, 17-XII-1978]

Tate, 'Grady'

[bat. Durham/Car.N, 14-I-1932]

Tatum, 'Art'

[pno, Arthur Tatum Jr. Toledo/Ohio, 13-X-1909 - Los Angeles/Cal, 5-XI-1956]

Taylor, 'Art'

[bat, Arthur S. Taylor, Jr. N.Y, 6-IV-1929 - N.Y, 6-II-1995]

Taylor 'Billy'

[cb, William Taylor. Washington D.C., 3-IV-1906 - Fairfax/Virg, 2-IX-1986]

Taylor, 'Billy'

[pno/comp, William Edward Taylor Jr. Greenville/C. Nord, 24-VII-1921 - N.Y, 28-XII-2010]

Taylor, Cecil	[pno/perc , Cecil Percival Taylor. N.Y, 15-III-1929]
Taylor, Eva	[cantant , Irene Joy Gibbons. St. Louis/Miss, 22-I-1895 - Mineola/N.Y, 31-X-1977]
Tchicai, John	[sax , John Martin Tchicai. Copenhagen/DIN, 28-IV-1936 - Perpignan/FRA, 8-X-2012]
Teagarden, 'Charlie'	[tpta , Charles Teagarden. Vernon/Tex, 19-VII-1913 - Las Vegas/Nev, 10-XII-1984]
Teagarden, 'Jack'	[tbó , Weldon Leo Teagarden. Vernon/Tex, 20-VIII-1905 - N. Orleans, 15-I-1964]
Teagarden, Norma	[pno , Norma Louise Teagarden. Vernon/Tex, 28-IV-1911 - ? 5-VI-1996]
Tempo, 'Nino'	[cantant/actor , Antonino LoTempio. Niagara Falls/N.Y, 6-I-1935]
Temperley, Joe	[sax . Lochgelly/SCO, 20-IX-1929 - N.Y, 11-V-2016]
Terrell, 'Pha'	[cantant , Elmer Terrell. Kansas City/Miss, 25-V-1910 - Los Angeles, 14-X-1945]
Terry, Clark	[tpta , Clark Virgil Terry Jr. S. Louis/Miss, 14-XII-1920 - Pine Bluff/Ark, 21-II-2015]
Teschemacher, Frank	[clinet/sax . Kansas City/Miss, 13-III-1906 - Chicago/Illin, 1-III-1932]
Tharpe, 'Sister Rosetta'	[cantant/guit , Rosetta Nubin. Cotton Plant/Ark, 20-III-1915 - Filadèlfia/Penn, 8-X-1973]
Thiam, Mor	[bat/perc , Mor Dogo Thiam. Dakar/SEN, ? 1941]
Thielemans, 'Toots'	[harmònica , Jean-Baptiste Frédéric Isidor Thielemans. Marollen/BÈL, 29-IV-1922 - Brussel·les/BÈL, 22-VIII-2016]
Thigpen, 'Ben'	[bat , Benjamin F. Thigpen. Laurel/Miss, 16-XI-1908 - ? 5-X-1971]
Thigpen, 'Ed'	[bat , Edmund Leonard Thigpen. Chicago/Illin, 28-XII-1930 - Copenhagen/DIN, 13-I-2010]
Thomas, 'Bobby'	[bat , Robert C. Thomas. Newark/N. Jers, 14-XI-1932 - 20-X-2013]
Thomas, David	[cb , Detroit/Mich, 1943 - Barcelona, 6-VI-1988]
Thomas, 'Joe'	[tpta , Joseph Lewis Thomas. Webster Grover/Miss, 24-VII-1909 - N.Y, 6-VIII-1984]
Thomas, Leon	[cantant/perc , Amos Leon Thomas Jr. East St. Louis/Illin, 4-X-1937 - N.Y, 8-V-1999]
Thomas, René	[guit . Lieja/BÈL, 25-II-1927 - Santander, 3-I-1975]
Thompson, Barbara	[sax/flta/comp , Barbara Gracey Thompson. Oxford/UK, 27-VII-1944]
Thompson, Charles	[pno , Charles Phillip Thompson. Springfield/Ohio, 12-III-1918 - Tokio/JAP, 16-VI-2016]
Thompson, 'Don'	[comp/arranj , Donald Winston Thompson. Powell River/Brit. Columb/CANCanada, 18-I-1940]
Thompson, 'Lucky'	[sax , Eli Thompson. Columbia/Car. S, 16-VI-1924 - Seattle/Wash, 30-VII-2005]

Thompson, 'Sonny'	[pno/dtor , Alfonso Thompson. Centreville/Miss, 23-VIII-1916 - Chicago/Illin, 11-VIII-1989]
Thornhill, Claude	[pno/dtor/arranj . Terre Haute/Ind, 10-VIII-1909 - N.Y, 1-VII-1965]
Thornton, Clifford	[tbó/tpta , Clifford Edward Thornton. Filadèlfia/Penn, 6-IX-1936 - Ginebra/SUÏ, 25-XI-1983]
Threadgill, Henry	[sax/flta/comp . Chicago/Illin, 15-II-1944]
Timmons, 'Bobby'	[pno/comp , Robert Henry Timmons. Filadèlfia/Penn, 19-XII-1935 - N.Y, 1-III-1974]
Tio, Lorenzo	[clnet/sax , Anselm Lorenzo Tio. N. Orleans/Louis, 21-IV-1893 - N.Y, 24-XII-1933]
Tippett, Keith	[pno , Keith Graham Tippetts. Bristol/UK, 25-VIII-1947]
Tizol, Juan	[tbó/comp , Juan Tizol Martínez. Vega Baja/PR, 22-I-1900 - Inglewood/Cal, 23-IV-1984]
Tjader, 'Cal'	[vib/comp , Callen Radcliffe Tjader, Sr. St. Luis/Miss, 16-VII-1925 - Manila/FIL, 5-V-1982]
Tolliver, Charles	[tpta . Jacksonville/Flor, 6-III-1942]
Tomkins, Trevor	[bat , Trevor Ramsey Tomkins. Londres, 12-V-1941]
Tompkins, Ross	[pno . Detroit/Mich, 13-V-1938 - St. Augustine/Flor, 30-VI-2006]
Tormé, 'Mel'	[cantant/actor/bat/comp/arranj , Melvin Howard Tormé. Chicago/Illin, 13-IX-1925 - Los Angeles/Cal, 5-V-1999]
Torn, David	[guit . Long Island/N.Y, 25-V-1953]
Tough, Dave	[bat , David Jarvis Tough. Oak Park/Illin, 26-IV-1907 - Newark/N. Jers, 9-XII-1948]
Towner, Ralph	[guit/comp . Chehalis/Wash, 1-III-1940]
Tracey, 'Stan'	[pno/comp , Stanley William Tracey. London/UK, 30-XII-1926 - St Albans/UK, 6-XII-2013]
Travis, 'Nick'	[tpta , Nicholas Anthony Traviscio. Filadèlfia/Penn, 16-XI-1925 - N.Y, 7-X-1964]
Trent, 'Jo'	[lletrista d'estàndards de Jazz. Chicago/Illin, 31-V-1892 - Barcelona, 19-XI-1954]
Tristano, 'Lennie'	[pno/comp/arranj , Leonard Joseph Tristano. Chicago, 19-III-1919 - N.Y, 18-XI-1978]
Trumbauer, Frank	[sax/fagot , Frankie 'Tram' Trumbauer. Carbondale/Illin, 30-V-1901 - Kansas City, 11-VI-1956]
Trunk, Peter	[cb . Frankfurt, 17-V-1936 - N.Y, 31-XII-1973]
Tucker, George	[cb , George Andrew Tucker. Palatka/Flor, 10-X-1927 - N.Y, 10-X-1965]
Tucker, 'Mickey'	[pno/orgue , Michael B. Tucker. Durham/Car. N, 28-IV-1941]

Tucker, Sophie	[cantant, Sophia Kalish. Tultschyn/UCR, 13-I-1887 - N.Y, 9-II-1966]
Turner, 'Big Joe'	[pno/cantant, Joseph H. Turner. Baltimore/Mary, 3-XI-1907 - París/FRA, 21-VII-1990]
Turner, Mark	[sax. Fairborn/Ohio, 10-XI-1965]
Turpin, 'Tom'	[pno/comp, Thomas Million John Turpin. St. Louis/Miss, 13-VIII-1922 - Savannah/Georg, 18-XI-1871 -?1973]
Turre, Steve	[tbó. La Paz/BOL, 9-XII-1948]
Turrentine, Stanley	[sax, Stanley William Turrentine. Pittsburgh/Penn, 5-IV-1934 - N.Y, 12-IX-2000]
Tyers, William H.	[pno/comp, William Henry Tyers. Richmond/Virg, 27-III-1870 [? 1876] - ? 18 d'abril del 1924]
Tyner, McCoy	[pno, Alfred McCoy Tyner. Filadèlfia, 11-IX-1938]

Ulmer, James 'Blood' [guit/cantant, James Ulmer. St. Matthews/Car. S, 2-II-1942]

Underwood, Ian [multi-inst, Ian Robertson Underwood. N.Y, 22-V-1939]

Urbani, Massimo [sax. Roma/ITÀ, 8-V-1957 - Roma/ITÀ, 24-VI-1993]

Urtreger, René [pno/comp. París/FRA, 6-VII-1934]

Vaché, Warren [tpa, Warren Vaché Jr. Rahway/N. Jers, 21-II-1951]

Valentin, 'Dave' [flta, David Joseph Valentin. Bronx/N.Y, 29-IV-1952 - N. Y, 8-III-2017]

Vallée, 'Rudy' [sax/cantant/dtor, Hubert Prior Vallée. Island Pond/Vermont, 28-VII-1901 - Hollywood/Cal, 3-VII-1986]

Vallet, Jean-Luc [pno. La Seguinier/Orleans/FRA, 15-X-1941 - Barcelona, 17-XI-1991]

Van de Geyn, Hein [cb. Schijndel/PB, 18-VII-1956]

Van Heusen, Jimmy	[comp. Edward Chester Babcock. Syracuse/N.Y, 26-I-1913 - Rancho Mirage/Cal, 7-II-1990]
Van 't Hof, Jasper	[pno/teclats. Enschede/PsB, 30-VI-1947]
Vasconcelos, Naná	[perc. Juvenal de Holanda Vasconcelos. Recife/BRA, 2-VIII-19441 - Recife, 9-III-2016]
Vaughan, Sarah	[cantant, Sarah Lois Vaughan. Newark/N. Jers, 27-III-1924 - Los Angeles/Cal, 3-IV-1990]
'Village Vanguard'	[<i>Club de jazz de Nova York situat al número 178 de la Setena Avinguda, tot just a nivell del carrer 11, al barri de Greenwich Village. Va ser fundat cap a 1935</i>]
Veal, Reginald	[cb. Chicago/Illin, 5-XI-1963]
Ventura, 'Charlie'	[sax, Charles Venturo. Filadèlfia/Penn, 2-XII-1916 - Pleasantville/N. Jers, 17-I-1992]
Venuti, 'Joe'	[vlí, Giuseppe Venuti. Filadèlfia/Penn, 16-IX-1903 - Seattle/Wash, 14-IV-1978]
Vinnegar, Leroy	[cb. Indianapolis/Ind, 13-VII-1928 - Portland/Oreg, 3-VIII-1999]
Vinson, Eddie 'Cleanhead'	[sax/cantant, Edward L. Vinson Jr. Houston/Tex, 18-XII-1917 - Los Angeles/Cal, 2-VII-1988]
Viola, Joe	[inst, de vent, Malden/Mass, 25-VI-1920 - Stoneham/Mass, 11-IV-2001]
Vitouš, Miroslav	[cb, Miroslav Ladislav Vitouš. Praga/TXĚ, 6-XII-1947]
Vloeimans, Eric	[tpta. Huizen/RFA, 24-III-1963]
Vodery, 'Will'	[comp/dtor, William H. Bennett Vodery. N.Y, 8-X-1885 - Los Angeles, 18-XI-1951]
'voicing'	[<i>Manera mitjançant la qual es distribueixen [o espaïen] notes i acords entre diversos instruments o, també, la col·locació vertical simultània de notes en relació les unes amb les altres'. Dintre de l'harmonia tradicional, serien com una mena 'd'inversions d'acords més elaborades i no subjectes a les estrictes normes clàssiques. Espai vertical i d'ordre de les notes en un acord. Els acords base s'alteren [tot afegint notes] per tal de crear més tensió harmònica</i>]
Vola, Louis	[cb. La Seyne-sur-Mer, France, 6 July 1902 - 15 August 1990, Paris]
'V.S.O.P.'	[<i>Nom de la banda de jazz dirigida pel pianista Herbie Hancock, activa entre 1977 i 1992. Formada per: Herbie Hancock/pno, Ron Carter/cb, Tony Williams/bat, Wayne Shorter/sax i Freddie Hubbard/tpta.</i>]
Vu, Cuong	[tpta. Saigon/WIE, 19-IX-1969]

Waits, 'Freddie'	[bat , Frederick Douglas Waits. Jackson/Missi, 27-IV-1943 - N.Y, 18-XI-1989]
Waldrom, 'Mal'	[pno , Malcolm Earl Waldron. N.Y, 16-VIII-1925 - Brussel·les/BÈL, 2-XII-2002]
Walker, T-Bone	[cantant/guit , Aaron Thibeaux Walker. Linden/Tex, 28-V-1910 - Los Angeles/Cal, 16-III-1975]
Wall, 'Dan'	[orgue , Daniel Lee Wall, Jr. Atlanta/Georg, 7-IX-1953]
Waller, 'Fats'	[pno/orgue/cantant , Thomas Waller. N.Y, 21-V-1904 - Kansas City, 15-IX-1943]
Wallington, 'George'	[pno , Giacinto Figlia. Palermo/ITÀ, 27-X-1924 - Cape Coral/Miami, 15-II-1993]
Walrath, Jack	[tpta/arranj , Jack Arthur Walrath Junior. Stuart/Flor, 5-V-1946]
Walter, Little	[bluesman , Marion Walter Jacobs. Marksville/Louis, 1-V-1930 - Chicago/Illin, 15-II-1968]
Walton, Cedar	[pno/comp , Cedar Anthony Walton, Jr. Dallas/Tex, 17-I-1934 - Brooklyn/N.Y, 19-VIII-2013]
Ware III, 'Bill'	[vib , William Anthony Ware III. East Orange/N. Jers, 28-I-1959]
Ware, David S.	[sax , David Spencer Ware. Plainfield/N. Jers, 7-XI-1949 - New Brunswick/N. Jers, 18-X-2012]
Ware, Wilbur	[cb , Wilbur Bernard Ware. Chicago/Illin, 8-IX-1923 – Filadèlfia/Penn, 9-IX-1979]
Warfield, Tim	[sax , Tim Warfield Jr. York/Penn, 2-VII-1965]
Warwick, Carl 'Bama'	[tpta , William Carl Warwick. Birmingham/Alab, 27-X-1917 - Filadèlfia/Penn, 2003]
Washington, Dinah	[cantant , Ruth Lee Jones. Tuscaloosa/Alab, 29-VIII-1924 - Detroit/Mich, 14-XII-1963]
Washington Jr, Grover	[sax . Buffalo/N.Y, 12-XII-1943 - N.Y, 17-XII-1999]
Washington, Kenny	[bat . N.Y, 29-V-1958]
Washington, Peter	[cb . Los Angeles/Cal, 28-VIII-1964]
Waters, Ethel	[cantant/actriu . Chester/Penn, 31-X-1896 - Los Angeles/Cal, 1-IX-1977]
Watkins, Derek	[tpta , Derek Roy Watkins. Reading/Berkshire/UK, 2-III-1945 - Claygate/Surrey/UK, 22-III-2013]
Watkins, 'Doug'	[cb , Douglas Watkins. Detroit/Mich, 2-III-1934 - Holbrook/Ariz, 5-II-1962]
Watkins, Julius	[trompa . Short Hills/N. Jersey, 10-X-1921 - Detroit/Mich, 4-IV-1977]
Watrous, 'Bill'	[tbó , William Russel Watrous III. Middletown/Conn, 8-V-1939]
Watson, Bobby	[sax . Robert Watson. Lawrence/Kans, 23-VIII-1953]
Watts, 'Ernie'	[sax , Ernest James Watts. Norfolk/Virg, 23-X-1945]
Watts, Jeff	[bat , Jeff 'Tain' Watts. Pittsburgh/Penn, 20-I-1960]

Watts, Trevor	[sax/comp, Trevor Charles Watts. York/UK, 26-II-1939]
Wayland, Hank	[cb, Hank Frederic Gregson Wayland. F. River/Mass, 21-I-1906 - Cal, 27-III-1983]
Wayne, 'Chuck'	[guit, Charles Jagelka. N.Y., 27-II-1923 - Jackson/N. Jers, 29-VII-1997]
Webb, 'Chick'	[perc/dtor, William Henry Webb. Baltimore/Mary, 10-II-1909 - Baltimore/Mary, 16-VI-1939]
Weber, Eberhard	[cb. Stuttgart/RFA, 22-I-1940]
Webster, 'Ben'	[sax, Benjamin Francis Webster. Kansas C./Miss, 27-II-1909 - Amsterdam/PsB, 20-IX-1973]
Webster, 'Freddie'	[tpa, Frederic Webster. Cleveland/Ohio, 8-VI-1916 - Chicago/Illin, 1-IV-1947]
Weckl, Dave	[bat, David Joseph Weckl. St. Louis/Misso, 8-I-1960]
Wein, George	[promotor/pno. Boston/Mass, 3-X-1925]
Weinberg, Max	[bat, Newark/Nova Jers, 13-IV-1951]
Wells, Henry	[tbó. Dallas/tex, ? 1906 - N.Y, ? 1960]
Wellstood, 'Dick'	[pno, Richard MacQueen Wellstood. Greenwich/Conn, 25-XI-1927 - Palo Alto/Cal, 24-VII-1987]
Werner, Kenny	[pno/comp. Brooklyn/N.Y, 19-XI-1951]
Wess, Frank	[sax/flta, Frank Wellington Wess. Kansas C./Miss, 4-I-1922 - N.Y, 30-X-2013]
Westbrook, 'Mike'	[pno/comp, Michael John David Westbrook. High Wycombe/UK, 21-III-1936]
Weston, 'Randy'	[pno, Randolph Edward Weston. Brooklyn/N.Y, 6-IV-1926]
Wettling, George	[bat, George Godfrey Wettling. Topeka/Kans, 28-XI-1907 - N.Y, 6-VI-1968]
Wheeler, 'Kenny'	[tpa, Kenneth Vincent John Wheeler. St. Catharines/Ontario/CAN, 14-I-1930 - London/UK, 18-IX-2014]
Whigham, 'Jiggs'	[tbó, Oliver Haydn Whigham III. Cleveland/Ohio, 20-VIII-1943]
'Whisky Jazz Club'	[fundat a Madrid als anys 50'. L'any 1971, el Whisky Jazz es traslladà a la seu definitiva del carrer Diego de León nº 7, local que -fins aleshores- ocupava el club 'Bourbon Street']
White, 'Bobby'	[bat, Robert E. White. Chicago/Illin, 28-VI-1926]
White, 'Chris'	[cb. N.Y, 6-VII-1936 - ? 2-XI-2014]
White, Lenny	[bat, Leonard White III. N.Y, 19-XII-1949]
Whiteman, Paul	[dtor, Paul Samuel Whiteman. Denver/Col, 28-III-1880 - Doylestown/Penn, 29-XII-1967]
Wickman, Putte	[cnet, Hans Olof Wickman. Borlänge/SUÈ, 10-IX-1924 - Grycksbo/SUÈ, 14-II-2006]
Wiest, 'Steve'	[tbó/comp/arranj, John Stephen Wiest. Cleveland/Ohio ? 1957]

Wiggins, 'Gerry'	[pno/orgue , Gerald Forster Wiggins. N.Y, 12-V-1922 - Los Angeles, 13-VII-2008]
Wilber, Bob	[clinet/sax , Robert Sage Wilber. N.Y, 15-III-1928]
Wilcox, Eddie	[pno/arranj , Edwin Felix Wilcox. Method/Car. N, 27-XII-1907 - N.Y, 29-IX-1968]
Wilcox, 'Spiege'	[tbó , Newell Willcox. Sherburne/N:Y, 2-V-1903 - Cortland/N.Y, 25-VIII-1999]
Wilen, Barney	[sax , Jean Bernard Wilen. Niza/FRA, 4-III-1937 - París/FRA, 25-V-1996]
Wilkins, Ernie	[sax/comp , Ernest Brooks Wilkins. St. Louis/Miss, 20-VII-1919 - Copenhagen/DIN, 5-VI-1999]
Wilkes, Corey	[tpta . Chicago/Illin, 3-VI-1979]
Williams, Ben	[cb . Washington D.C., 28-XII-1984]
Williams, 'Buster'	[cb , Charles Anthony Williams, Jr. Camden/N. Jers, 17-IV-1942]
Williams, Charles	[sax , Charles Isaac Williams. Halls/Tenn, 18-VII-1932]
Williams, Clarence	[pno/comp/editor . Plaquemine/Louis, 8-X-1898 - Queens/N.Y, 6-IX-1995]
Williams, Claude	[ví/guit , Claude Gabriel 'Fiddler' Williams. Muskogee/Okla, 22-II-1908 - Kansas City, 25-IV-2004]
Williams, 'Cootie'	[tpta , Charles Melvin Williams. Mobile/Alab, 10-VII-1911 - N.Y, 15-IX-1985]
Williams, David	[cb, David 'Happy' Williams. Trinidad/TRI, 17-IX-1946]
Williams, 'Joe'	[cantant , Joe Goreed. Cordele/Georg, 12-XII-1918 - Las Vegas/Nev, 29-III-1999]
Williams, James	[pno . Memphis/Tenn, 8-III-1951 - Manhattan/N.Y, 20-VII-2004]
Williams, John	[pno . Windsor/Vermont, 28-I-1929]
Williams, Leroy	[bat , Chicago/Illin, 3-II-1937]
Williams, Mars	[sax . Elmhurst/Illin, 29-V-1955].
Williams, 'Mary Lou'	[pno , Mary Elfrieda Scruggs. Atlanta, 8-V-1910 - Durham/Car. N, 28-V-1981]
Williams, Nelson	[tpta/cantant , Nelson 'Cadillac' Williams. Montgomery/Alab, 26-IX-1917 - Vooburg/PsB, 20-XI-1973]
Williams, Pamela	[sax/cantant , Filadèlfia/Penn, ?]
Williams, Paul	[sax/dtor , Paul 'Hucklebuck' Williams. Lewisburg/Tenn, 13-VII-1915 - N.Y, 14-IX-2002]
Williams, 'Sandy'	[tbó , Alexander Balos Williams. Summerville/Car. S, 24-X-1906 - N.Y, 25-IV-1991]
Williams, 'Skippy'	[sax/arranj , Elbert Williams. ? 27-VII-1916 - ? 28-II-1994]
Williams, 'Tony'	[bat/comp , Tillmon Anthony Williams. Chicago/Illin, 12-XII-1945 - San Francisco/Cal, 23-II-1997]

Williams, 'Todd'	[sax . Sant Louis/Missouri, 16-VII-1967]
Willis, 'Larry'	[pno , Lawrence Elliot Willis. N.Y, 20-XII-1940]
Wilson, Cassandra	[cantant . Jackson/Miss, 4-XII-1955]
Wilson, 'Dick'	[sax , Richard Wilson. Vernon/Illin, 11-XI-1911 - N.Y, 24-XI-1941]
Wilson, Edith	[cantant , Edith Goodal. Louisvill/Kent, 2-IX-1896 - Chicago/Illin, 30-III-1981]
Wilson, Gerald	[tpta , Gerald Stanley Wilson. Shelby/Miss, 4-IX-1918 - Los Angeles, 8-IX-2014]
Wilson, 'Jackie'	[cantant , Jack Leroy Wilson Jr. Detroit/Mich, 9-VI-1934 - Mount Holly/N. Jers, 21-I-1984]
Wilson, 'Juice'	[vlí , Robert Edward Wilson. Sant Louis/Miss, 21-I-1904 - La Valletta/MAL, ? 1962]
Wilson, Nancy	[cantant . Chillicothe/Ohio, 20-II-1937]
Wilson, Phillip	[bat , Phillip Sanford Wilson. St. Louis/Miss, 8-IX-1941 - N.Y, 25-III-1992]
Wilson, Steve	[sax/flta . Hampton/Virg, 10-II-1961]
Wilson, 'Teddy'	[pno/dtor , Theodore Shaw Wilson. Austin/Tex, 24-XI-1912 - New Britain/Conn, 31-VII-1986]
Wind, Martin	[cb . Flensburg/RFA, ? 1968]
Winding, Kai	[tbó , Kai Chresten Winding. Aarhus/DIN, 18-V-1922 - Yonkers/N.Y, 6-V-1983]
Wise, Arnold	[bat , nascut al Regne Unit entre 1930-1940 ?]
Witherspoon, Jimmy	[cantant , James Witherspoon. Gurdon/Ark, 8-VIII-1923 - Los Angeles/Cal, 18-IX-1997]
Wolf, 'Howlin'	[bluesman , Chester Arthur Burnett. West Point/Miss, 10-VI-1910 - Chicago/Illin, 10-VI-1976]
Womack, 'Bobby'	[cantant , Robert Dwayne Womack. Cleveland/Ohio, 4-III-1944 - Tarzana/Cal, 27-VI-2014]
Wooding, 'Sam'	[pno/comp/dtor , Samuel David Wooding. Filadèlfia/ Penn, 17-VI-1895 - N.Y, 1-VIII-1985]
Woodyard, 'Sam'	[bat , Samuel Woodyard. Elizabeth/N. Jersey, 7-I-1925 – París/FRA, 20-IX-1988]
Woods, 'Phil'	[sax/dtor , Philip Wells Woods. Springfield/Mass, 2-XI-1931 - Stroudsborg/Penn, 29-IX-2015]
Wooten, Victor	[baix , Victor Lemonte Wooten. Hampton/Virg, 11-XI-1964]
Workman, 'Reggie'	[cb/comp , Reginald Workman. Filadèlfia/Penn, 26-VI-1937]
Wright, 'Gene'	[cb , Eugene Joseph Wright 'The Senator'. Chicago/Illin, 29-V-1923]
Wright, Herman	[cb . Detroit/Mich, 1930]
Wright, Leo	[sax/flta , Leo Nash Wright. Wichita Falls/Tex, 14-XII-1933 - Viena/ÀUS, 4-I-1991]

Wright, Lizz	[cantant. Hahira/Georg, 22-I-1980]
Wunsch, Frank	[pno, Frank Harald Wunsch. Bochum/RFA, 29-VIII-1945]
Wyands, Richard	[pno. Oakland/Cal, 2-VII-1928]
Wyboris, Peer	[bat. Brandis/RFA, 1937 - Barcelona, 22-VIII-2008]
Wylie, Austin	[dtor. ? 1893 - ? 7-XII-1947]
Wynn, 'Al'	[tbó, Albert Wynn. Nova Orleans/Louis, 29-VII-1907 - Chicago/Illin, 1-V-1973]
Y	
ork, Pete	[bat, Peter York. Redcar/Yorkshire/UK, 15-VIII-1942]
Young, John Merritt	[pno/dtor. Little Rock/Ark, 16-III-1922 - Chicago/Illin, 16-IV-2008]
Young, Larry	[orgue, Khalid Yasin-Abdul Aziz. Newark/N. Jers, 7-X-1940 - N.Y, 30-III-1978]
Young, 'Lee'	[bat/cantant, Leonidas Raymond Young. N. Orleans, 7-III-1914 - Los Angeles/Cal, 31-VII-2008]
Young, Lester	[sax/cinet, Lester Willis Young. Woodville/Miss, 27-VIII-1909 - N.Y, 15-III-1959]
Young, 'Snooky'	[tpa, Eugene Young. Dayton/Ohio, 3-II-1919 - Newport Beach/Cal, 11-V-2011]
Young, 'Trummy'	[tbó, James Osborne Young. Savannah/Georg, 12-I-1912 - San José/Cal, 10-IX-1984]
Young, Webster	[tpa, Webster English Young. Columbia/Car. S, 3-XII-1932 - Vancouver/Wash, 13-XII-2003]
Z	
appa, Frank	[comp/guit/cantant, Frank Vincent Zappa. Baltimore/Mary, 21-XII-1940 - Hollywood/Cal, 4-XII-1993]
Zawinul, 'Joe'	[pno/comp, Josef Erich Zawinul. Viena/ÀUS, 7-VII-1932 - Viena/ÀUS, 11-IX-2007]

Ziering, Jerome [tpa/educ, Jerome 'Jerry' Ziering. N.Y, 13-III-1924 - Westport/Conn, 4-XII-2015]

Zigmund, Eliot [bat. N.y, 14-IV-1945]

Zoller, Attila [guit, Attila Cornelius Zoller. Visegrád/HUN, 13-VI-1927 -
Townshend/Vermont/USA, 25-I-1998]

Zorn, John [sax/comp. Queens/N.Y, 2-IX-1953]

Zwingenberger, Axel [pno/comp. Hamburg/RFA, 7-V-1955]

BIBLIOGRAFIA

- Atkins, Taylor** [2003]: *Jazz planet.*
--University Press of Mississippi.
- Baker, Chet** [2000]: *Como si tuvieras alas.*
--Mondadori.
- Baillett, Whitney,** [2002]: *Collected works: A journal of Jazz 1954-2001.*
--St. Martin's Griffin.
- Bauzá, José** [2000]: *Jazz: grabaciones maestras [Vol. III - 1936-1937]*
--Instituto De Cultura Juan Gil-Albert.
- Bauzá, José** [2001]: *Jazz: grabaciones maestras.*
--Instituto Alicantino De Cultura.
- Berdez, Alain** [2006]: *El Jazz según Don Juan y otras silbables ráfagas.*
--Unas Letras Industria Cultural.
- Berendt, Joachim Ernest** [1993]: *El Jazz: su origen y desarrollo.*
--Fondo Cultura Económica.
- Berendt, Joachim Ernest** [2000]: *El Jazz de New Orleans en los años ochenta.*
--Fondo Cultura Económica.
- Cañellas, Gerardo** [2002]: *Jazz voyeurs.*
--Lunwerg Editores.
- Carr, Roy** [1998]: *Un siglo de Jazz.*
--Blume.
- Carr, Ian** [2005]: *Miles Davis: la biografía definitiva.*
--Global Rhythm Press.
- Chediak, Nat** [1999]: *Diccionario del Jazz Latino.*
--Fundación Autor.
- Cifuentes, Juan Claudio** [1994]: *Guia profesional del Jazz.*
--s.l. Iberautor Promociones Culturales.
- Cifuentes, Claudio** [1995]: *El gran Jazz.*
--Ediciones Del Prado.
- Cifuentes, Juan Claudio** [1996]: *Los grandes creadores del Jazz.*
Del Prado.
- Clark, Andrew [Ed.]** [2001]: *Riffs & Choruses: A new jazz anthology.*
--Londres i Nova York: Continuum.

- Claxton**, William [2005]: *Jazz life.*
--Taschen.
- Clayton**, Peter i **Gammond**, Peter [1990]:
Jazz A-Z: guía alfabética de los nombres, los lugares y la gente de Jazz.
--Taurus.
- Cole**, Bill [1999]: *John Coltrane.*
--Da Capo Press.
- Collier**, James Lincoln [1990]: *Duke Ellington.*
--Edit Javier Vergara.
- Cook**, Richard i **Morton**, Brian [2002]: *The Penguin Guide to Jazz on CD.*
--Penguin Books.
- Cooke**, Mervyn [2000]: *Jazz.*
--Destino.
- Cortázar**, Julio [1993]: *El perseguidor*
--Alianza Cien.
- Davis**, Ron i **Holley**, Vanessa [2002]: *Jazz para principiantes.*
--Era Naciente.
- De Wilde**, Laurent [2007]: *Monk.*
--Alba Editorial.
- Delannoy**, Luc [2001]: *¡Caliente! Una historia del jazz latino.*
--Fondo De Cultura Económica.
- Delannoy**, Luc [2005]: *Carambola. Vidas en el jazz latino.*
--Fondo De Cultura Económica.
- Delillo**, Don [2005]: *Contrapunto.*
--Seix Barral.
- Doyle**, Roddy [2008]: *Chicago Blues.*
--Debolsillo.
- Dyer**, Geoff [1997]: *Pero hermoso. Un libro de Jazz.*
--Amaranto.
- Ellington**, Mercer [1994]: *Duke Ellington: una biografía íntima.*
--Parsifal.
- Fagan**, Eleonora [Billie Holiday] [1998]:
Lady sings the blues.
--Tusquets.
- Faulkner**, Robert i **Becker**, Howard [2011]:
El Jazz en acción. La dinámica de los músicos sobre el escenario.
--Siglo XXI, Buenos Aires.

- Feather, Leonard G. i Gitle, Ira [1999]:** *The Biographical Encyclopedia of Jazz.*
--Oxford/Nova York.
- Fernandez, Raul [2002]:** *Latin Jazz: the perfect combination.*
--Chronicle Books.
- Fontelles, Vicent Lluís [2010]:** *Jazz a la ciutat de València: orígens i desenvolupament fins a les acaballes del 1981.*
--ebook [tesi doctoral] Universitat Politècnica de València.
Ref: 5490.
- Fordham, John [1999]:** *Jazz héroes.*
--Anova Books.
- García, Jorge [1999]:** *Jazz gráfico.*
--Generalitat Valenciana.
- García Herraiz, Federico [1994]:** *Ellos y ellas: las grandes voces del Jazz.*
--La Máscara.
- Garcia Martinez, Jose M^a [1996]:** *Del Fox-Trot al Jazz-Flamenco: el Jazz en España 1919-1996.*
--Alianza Editorial.
- Giddins, Gary [1999]:** *Sacthmo.*
--Da Capo Press.
- Giddins, Gary i DeVeaux, Scott [2009]:** *Jazz.*
--W. W. Norton & Company.
- Gioia, Ted [2002]:** *Historia del Jazz.*
--Fondo Cultura Económica.
- Gushee, Lawrence [2005]:** *Pioneers of jazz : the story of the Creole Band.*
--Nova York: Oxford University Press.
- Hajdu, David [1997]:** *Lush life: a biography of Billy Strayhorn.*
--North Point Press.
- Harris, Steven D. [1999]:** *The Kenton Kronicles: A Biography of Modern America's Man of Music, Stan Kenton.*
--Nova York. Dynaflo Publications.
- Hentoff, Nat [1982]:** *Jazz.*
--Edit Pomaire.
- Játiva, Juanma [1995]:** *Billie Holiday*
--La máscara.
- Jurado, Miquel [2005]:** *Tete [casi una biografía].*
--Fundación Autor.
- Kahn, Ashley [2002]:** *Miles Davis y 'Kind of Blue': la creación de una obra maestra.*

- Alba.
- Kofsky, Frank** [1998]: *Black music, white business.*
--Pathfinder.
- Majer, Gerald** [2005]: *The Velvet Lounge : on late Chicago jazz.*
--Nova York: Columbia University Press.
- Mandel, Howard** [1999]: *Future Jazz.*
--Oxford University Press.
- Marsalis, Wynton i Vigeland, Carl** [2003]:
El Jazz en el agridulce Blues de la vida.
--Paidós De Música.
- Marsalis, Wynton** [2004]: *To a young Jazz musician.*
--Random House.
- Martínez, José Florencio** [2002]: *De las madrugadas amantes: Poemas del Jazz.*
--Carena Editorial.
- MacAdams, Lewis** [2001]: *Birth of the Cool: Beat, Bebop, and the American Avant-Garde.*
--Nova York: Free Press.
- Mathieson, Kenny** [2000]: *Giant Steps: Bebop and the Creators of Modern Jazz, 1945-65.*
--Londres: Canongate.
- Mezzrow, Mezz** [1992]: *La rabia de vivir.*
--Anaya.
- Milkowsky, Bill** [1995]: *Jaco. The extraordinary and tragic life of Jaco Pastorius, 'The world's greatgest Bass player'.*
--Backbeat Books.
- Mingus, Charles** [2000]: *Menos que un perro.*
--Mondadori.
- Monsalvo, Sergio** [1999]: *Imágenes sincopadas: cine y Jazz.*
--Times Editores.
- Morrison, Toni** [1994]: *Jazz.*
--Ediciones B.
- Murakami, Haruki** [2005]: *Norwegian Wood [Tokyo Blues].*
--Tusquets.
- Nicholson, Stuart** [1998]: *Jazz-Rock. A history.*
--Schirmer Books.
- Nicholson, Stuart** [2005]: *Is Jazz dead? [Or has it moved to a new address?]*
--Routledge.
- Ondaatje, Michael** [1999]: *El Blues de Buddy Bolden.*
--Destino.

- Pérez Siles, Angel** [1999]: *Miles Davis: del Jazz al Rock.*
--Vosa.
- Pérez, Carlos** [Coord] [1999]: *El Jazz gràfico: diseño i fotografia en el disco de Jazz 1940-1969.*
--IVAM - Centre Julio Gonzalez.
- Peyrats, Pilar** [1999]: *Jazzuela: Julio Cortazar y el Jazz.*
--Autor Editor.
- Piazza, Tom** [2005]: *Understanding Jazz: ways to listen.*
--Random Housa.
- Priestley, Brian** [2006]: *Chasin' 'The Bird'. The life and legacy of Charlie Parker.*
--Oxford University Press.
- Romaguera, Joaquim** [2002]: *El Jazz y sus espejos.*
--De La Torre.
- Russell, Ross** [1995]: *Bird.*
--Ediciones B.
- Sampayo, Carlos** [1999]: *Rostros del Jazz negro.*
--Abel Rogés.
- Sampayo, Carlos i Igort** [dib] [2005]: *A ritmo de jazz.*
--Sin Sentido
- Sampayo, Carlos i Igort** [dib] [2005]: *Fats Waller.*
--Sin Sentido.
- Saul, Scott** [2003]: *Freedom Is, Freedom Ain't: Jazz and the Making of the Sixties.*
--Cambridge: Harvard University Press.
- Schuller, Gunther** [1973]: *El Jazz, sus raíces y su desarrollo.*
--Víctor Lerú [Buenos Aires].
- Sengstock, Charles A. Jr.** [2004]: *That toddlin' town: Chicago's white dance bands and orchestras, 1900-1950.*
--Urbana: University of Illinois Press.
- Shapiro, Nat i Hentoff, Nat** [1966]: *Hear me talkin' to ya*
--Dover Publications.
- Shipton, Alyn** [2007]: *A new history of jazz.*
--Continuum Group Inc. London/NY.
- Smith, Martin** [2003]: *John Coltrane. Jazz, racismo y resistencia.*
--Ediciones de Intervención Cultural/El Viejo Topo.
- Southern, Eileen** [2001]: *Historia de la música negra norteamericana.*
--Akal Ediciones.
- Sterns, Marshall** [1965]: *Historia del Jazz.*

- Stokes, W.Royal** [2000]: --Ave.
Living the Jazz life.
--Oxford University Press.
- Teachout, Terry** [2009]: *Pops: a life of Louis Armstrong.*
--Houghton Mifflin Harcourt.
- Tirro, Frank** [2001]: *Historia del Jazz clásico.*
--Ma Non Troppo.
- Tirro, Frank** [2001]: *Historia del Jazz moderno.*
--Ma Non Troppo.
- Traberg, Ebbe** [2005]: *Episodios escritos sobre Jazz.*
--Eba al Desnudo S.L.
- Troupe, Quincy** [1995]: *Miles Davis. La autobiografía.*
--Ediciones B.
- Vermazen, Bruce** [2004]: *That moaning saxophone: the Six Brown Brothers and the dawning of a musical craze.*
--Nova York: Oxford University Press.
- Vian, Boris** [2011]: *Escritos de Jazz. Vol 1 y 2.*
--Blacklist/Planeta.
- vv.aa** [1990]: *El Jazz.*
--La máscara.
- vv.aa** [2001]: *Jazz d'aquí: llibre del Jazz de Catalunya.*
--S.L. Iberautor Promociones Culturales.
- vv.aa** [2009]: *Tete Montoliu plays Tete [comic + 2 CD]*
--Autor Editor.
- Williams, Martin** [1990]: *Las tradiciones del Jazz.*
--Taurus.
- Williams, Richard** [2010]: *The moment blue.*
--Faber and faber.
- Yanow, Scott** [2000]: *Bebop: Third Ear - The Essential Listening Companion.*
--Nova York: Miller Freeman Books.
- Yanow, Scott** [2004]: *Jazz on Film: The Complete Story of the Musicians and Music Onscreen.*
--San Francisco: Backbeat.

Recull, temari i professor: **Vicent Lluís Fontelles** [UV]

Vicent.fontelles@uv.es